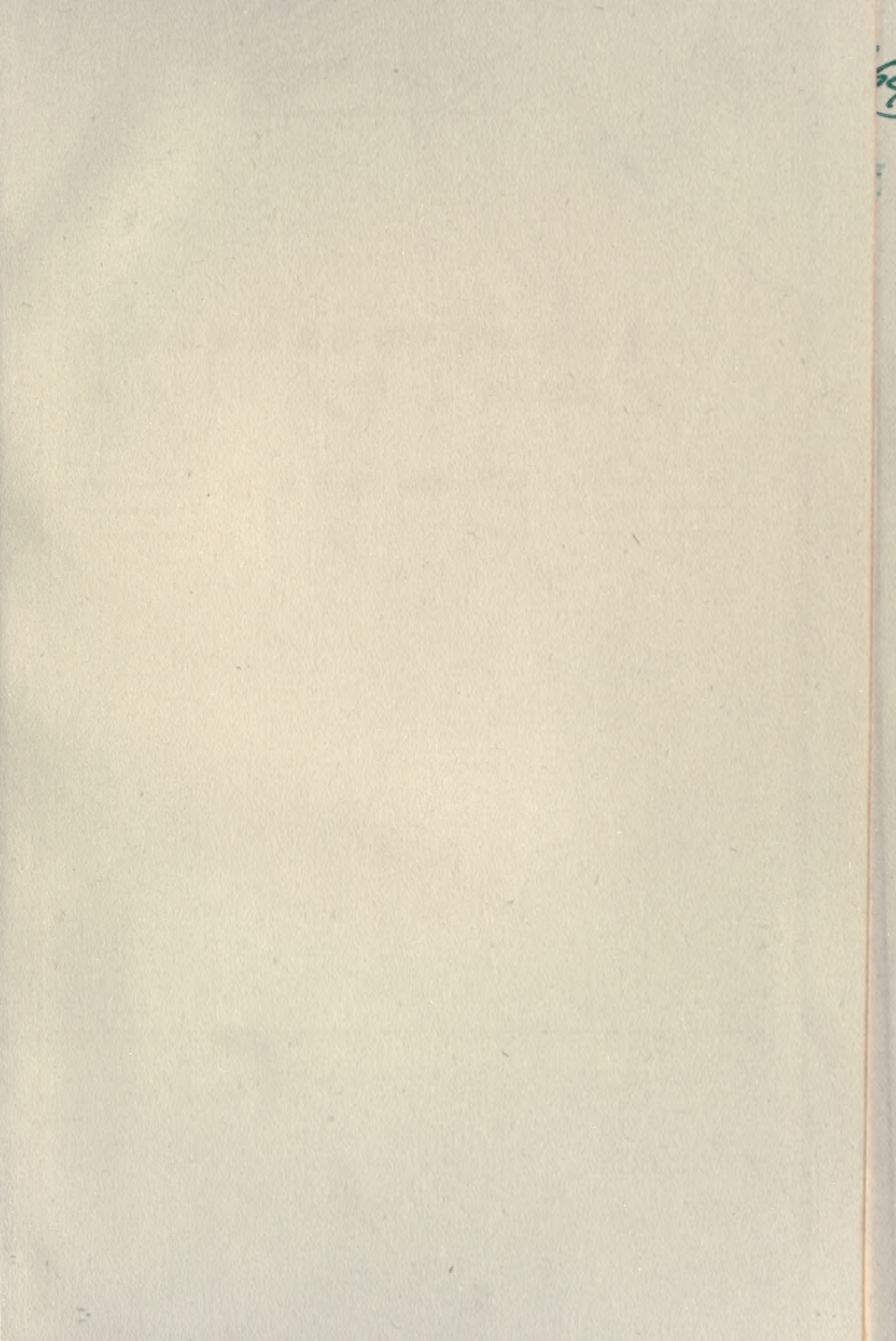

עמיל זאָלאַ.

געוועהלטע ווערק

דריטער באנד.

היברו פּאַבלישינג קאָמפּאני

83-85 קאַנאַל סטריט, ניו יאָרק.

אינהאַלט־פערצייכניס:

װײבערשער גן עדן.

דער ווייבערשער גן-עדן.

1.

דעניס און א הרע צוויא ברידער זיינען געגאנגען פון דעם סאנט-לאזאר וואגזאל, וואוהין זייא זיינען אנגעקומען מיט דעם טשערבורג צוג. פעפע האט גע־האלטען איהר האנד און זשען איז געגאנגען נעבען איהר. אלע דרייא ווארען מיעד פון דער רייזע, וועלכע האט געדויערט א גאנצע נאכט אויף א הארטען באנק אין דריטען קלאס. דיא גרויסע פאריז האט זייא צומישט און צושראקען און בייא יעדען ווינקעל האבען זייא זיך אפגעשטעלט פרעגען דעם וועג צו דער מישאדיר שטראסע, וואו זייער אנקעל באדו וואהנט.

אלע דרייא האבען געטראגען טרויער נאך זייער פאטער, דעניס, וועלכע וואר א מיידעל פון צוואנציג יאהר, האט געהאלטען איהר פינף יעהריגען ברודער'ל אין איין האנד, און א שווערען פעקעל אין דער צווייטער. זשען, וועלכער וואר א געזונדער יונג פון זעכצעהן יאהר איז געגאנגען מיט לעדיגען.

זייא זיינען געקומען צום ווינקעל פון מישאדיר און סאנט אגוסטין גאס, און זיינען געבליבען שטעהן נעגען א טוך-מאגאזין. עס וואר אכט אוהר פריה. דיא גאסען זיינען געוועזען לעער, נאר קלערקס און הויז-פרויען זיינען געגאנגען אין דיא גאסען. אין דעם טוך-מאגאזין ווארען נאך קיינע קונדען, אבער דיא ארבייטער וואס האבען זיך געפונען אינוועניג, האבען געארבייט וויא דיא בינען.

דיא דרייא אנגעקומענע האבען זיך אפגעשטעלט בייא'ן מאגאזין און זשען האט אויסגערופען:

— בייא גאט, דיין מאגאזין קומט ניט צו דיעזען.

דעניס האט געשאקעלט איהר קאפ. זיא האט פערבראכט צוויא יאהר אין קארניילס — דער הויפט טוך-מאגאזין אין שטעדטעל און פ־וזלינג האט זיא דערזעהן דיעזען מאגאזין. אין איהרע אויגען איז דאס דער גרעסטער פלאטץ און זיא איז געווארען אזוי איבערראשט, דאס זיא האט אלעס אנדערע פערגעסען. דיא הויבע טהירען פון געשליפענעם-גלאז, וועלכע זיינען געווען נעגען דעם „נאילאן פלאטץ", האבען ערדרייכט ביז דעם צווייטען עטאזש. איבער דיעזער טהיר זיינען געשמאכטע צוויא פיגורען, וואס האבען פארגעשטעלט צוויא לעבעדיגע פרויען, און

האבען געהאלטען א שילד, אויף וועלכען עס זיינען געשטאנען דיא גרויסע ווערטער:

„דער ווייבערשער גן־עדן.“

— דער ווייבערשער גן־עדן! — האט זשען געלעזען מיט דעם שמייכעל פון א יונגען מאן וואס האט שוין אמאל געהאט צו טהון מיט פרויען. — דאס מוז אנציהען דיא קונדען, עה?

אבער ד ע נ י ס איז געווען פעראינטערעסירט אין דיא פענסטער, אין דיא בערג ביליגע וואארע וואס איז געלעגען אין גאס ביי'ן טהיר פון מאגאזין, און ווארען אמת'ע מציאות, נאך זייער קליינעם פרייז. עס האט געשיינט, אז עס ווערט פאר־בערייט צו איין אויספערקויף, ווייל דער מאגאזין וואר בעלאגערט מיט וואארע.

באלד האבען אלע דרייא דערזעהן א פענסטער מיט דאמען־קליידער. אין קארטייל איז דעניס געווען אין דיעזען דעפארטמענט, אבער זיא האט אין איהר לעבען ניט געזעהן אזעלכע קליידער, אזעלכע מאדעס, אזעלכע וואארע, אזעלכע פיגורען, אזעלכע קונציגע, פאעטישע און אנציהענדע אויסשטעללונגען. עס האט איהר געשיינט, אז זיא זעהט דעם טעמפעל, וואו מען דארף זיך בוקען פאר דעם חן און דיא שעהנהייט פון פרויען.

זשען איז אויך געשטאנען מיט איין אויגענער מיל און האט ניט געקענט אוועק געהן פון דעם פענסטער. דער קליינ: פעפע האט זיך צוגערוקט צו זיין שוועסטער און האט אויך געקוקט אויף דיא פיגורען און דיא קליידער, און אלע דרייא זיינען יעטצט געשטאנען צוזאמען און האבען פארגעשטעלט א מערקווירדיגע און אינטערעסאנטע גרופע, ווייל אלע דרייא ווארען שעהן, דאס מיידעל וואר פער־זארגט און בלאס, און איז געשטאנען צווישען דעם שעהנעם קינד און דעם פיינעם יונגען מאן, וועלכער האט געהאט דיא שעהנהייט פון א מיידעל. דיא דרייא האבען פארגעשטעלט אזא בילד, דאס יעדער וואס איז זייא פארבייא געגאנגען האט זיך צו זייא צוגעקוקט און האט געשמייכעלט.

אין טהיר פון א קראם אויף דעם צווייטען זייט גאס איז געשטאנען א דיקער מאן מיט גראָע האאר און א געלע געזיכט און האט בעטראכט דיא דרייא קינדער. ער איז געשטאנען מיט פערגלאָסענע אויגען און פערביסענע ליפען און האט געקאָכט פון כעס ווייגען דער אויסשטעללונג וואס דער „ווייבערשער גן־עדן“ האט געמאכט. ער האט דערזעהן דיא מיידעל מיט איהרע צווייא ברידער און איז נאך מעהר צר

קאַכט געוואָרען. ער האט געוואָלט וויסען וואס טהוען דיעזע דרייא יאָלדעס ביי דיא פענסטער פון דער בילינער קראָם.

פּליצלינג האט זיך דעניס אויפגעכאַפּט וויא פון א שלאָף, און האט געפרעגט:

— וואס וועט זיין מיט דעם אָנקעל?

— מיר זיינען אין מישאדיר שטראסע, ער מוז וואָהנען אין דיעזען געגענד.

זייא האבען אויפגעהויבען זייערע קעפּ און האבען זיך ארומגעקוקט אין אַלע זייטען. און איבער דעם קאָפּ פון דעם דיקען אלטען מאַן, האבען זייא דערזעהן א שילד מיט דעם אויפשריפט:

דער אַלטער עלבייף. קליידער, פלאַנעל.
באָדו, געוועזענער האַשעקאַר.

— דאס איז דיא הויז! — האט דשען געזאגט.

— דאַן מוזען מיר אהין געהן! — האט דעניס געענטפערט.

ווען זייא זיינען געוועזן נאהענט צו זייער ציעל, האבען זייא אָנגעפאַנגען צו זאָרגען. א מורא איז זייא בעפאַלען. ווען זייער פאטער איז געשטאָרבען פון דעם זעלבען פיבער, וואס זייער מוטער איז געשטאָרבען צוריק מיט א חודש, האט זייער אָנקעל, וועלכער איז געריהרט געוואָרען פון דעם צווייענדיגען אונגליק, געשריבען, אז זייא קענען קומען צו איהם אין פאריז. אָבער דאס וואר מיט א יאָהר צוריק, און דעניס האט זיך יעצט בערעכענט, אז עס וואר נארריש פון איהר צו פערלאסען וואלאנס, אָהנע אָנצופרעגען דעם אָנקעל. דער אָנקעל קען זיא ניט, ער איז קיין מאָל ניט געוועזן אין וואלאנס, זייט ער איז פון דאָרט אוועק אַלס יונגער מאַן אום אריינצוקומען אין דעם טוך געשעפט פון האַשעקאַר, וואו ער איז געוואָרען איין איידעם און דער יורש.

— זייט איהר מאָנסיו באָדו? — האט דעניס געפרעגט דעם אלטען מאַן, וועלכער האט זייא ניט אויפגעהערט צו בעטראכטען.

— דאס בין איך! — האט דער דיקער מאַן געענטפערט.

דעניס איז געוואָרען רויטה און האט געמורמעלט:

— אה, עס פרעהט מיך! איך בין דעניס. דיעזער איז דשען און דיעזער איז פּעפּע. איהר זעהט, אז מיר זיינען געקומען, אָנקעל.

באָדז איז געוואָרען איבערראשט. זיינע גרויסע אויגען האבען זיך אויפגע־הויבען. ער האט געשפּראָכען לאנגזאם און שווער. עס האט געשיינט, אז ער האט יעצט גאר ניט געטראכט פון דיעזער פאמיליע, וועלכע איז ארונטער געפאלען וויא פון הימעל.

— וואס ? וואס ? וואס ? איהר זייט היער ? — האט ער געפרעגט איינינע מאל. — איהר זייט דאָך געוועזען אין וואלאָנס ? ווארום זייט איהר דאָרט ניט גע־בליעבען ?

מיט איהר זיסער שטימע האט זיא איהם ערקלערט, אז דער פאטער איז גע־שטאָרבען און האט פאר זייא גאר ניט איבערגעלאָזען. זיא האט דעם יאָהר גע־ארבייט אין קארנייל׳ס, אָבער איהר פערדיענסט וואר ווענינ פאר זייא. זשען האט געארבייט בייא אלטע מעבעל, אָבער ער האט נים פערדיענט. ער האט אָבער ליעב דיעזע ארבייט און האט זיך אויסגעלערענט צו טאָקען האָלץ. איין מאל האט זשען אויסגעשניצט א פינור, און א דורכרייזענדער, וועלכער האט דיא פינור געזעהן, האט זייא צוגערעדט זייא זאָלען פאָהרען נאך פאריז, וואו ער וועט קריענען א גוטע שטעלע פאר דעם טאָקער.

— זעהט איהר, אָנקעל ! — האט דעניס געענדינט איהר ערצעהלונג, — זשען וועט זיך מאָרגען שטעלען ארבייטען אויף זיין נייען פּלאַטץ. זייא בעטען בייא איהם קיין געלד, און זייא וועלען איהם געבען קעסט און קווארטיר אומזיסט. איך בין זיכער, אז איך און פעפע וועלען פערדיענען אונזער ברויט. מיר קענען גאר ניט פערלירען. ערגער וויא אין וואלאָנס וועט אונז דאָ נים זיין.

זיא האט אָבער נים ערצעהלט פון זשען׳ס ליעבע און דיא בריעף וואס ער האט געשריבען צו א נאָבעל־מאנ׳ס טאָכטער און וויא מען האט זייא געכאפּט קוסענדיג זיך איבער א פּארקאן. דיעזע ליעבע האט ארויסגערופען א סקאנדאל און האט זיא געצוואונגען צו פערלאָזען איהר שטאָדט. זיא איז געוועזען זעהר נייגעריג צו זיין אין פאריז און אכטונג געבען אויף איהר שעהנעם און לוסטיגען ברודער, אזוי וויא א מוטער וואס זאָרגט זיך פאר איהר זוהן, וועלכען אלע פרויען ליעבען. דער אָנקעל האט אויסגעהערט איהר גאנצע ערצעהלונג און איז געוואָרען פיעל ווייכער.

— זאָ, אייער פאטער האט אייך גאר נישט געלאָזען ? — האט ער גע־פרעגט. — איך האב געגלויבט, אז ער איז געשטאָרבען רייך. אָה, וויפיעל מאל האב איך איהם געראטהען, ער זאָל זיך נים נעהמען צום פארב געשעפט ? ער

וואר א נוטער מענש, אָבער ער האט ניט פערשטאנען וויא צו האנדלען. און דוא ביזט נעוועזען געצוואונגען צו ארבייטען און ערציהען דיזע צוויא קינדער?

זיין געזיכט איז געוואָרען רוהיגער און פריינדליכער. פלוצלינג האט ער בע־מערקט, אז ער שטעהט אין טהיר און פערשטעלט פאר זייא דעם אריינגאנג.

— אה, קומט דאָך אריין, איהר זייט דאָך שוין דאָ! קומט אריין!

ער האט געוואָרפען זיין לעצטען בליק אויף דעם „ווייבערשען גן־עדן“ און האט אריינגעפיהרט דיא קינדער אין זיין קראָם און האט ארונטער גערופען זיין ווייב און זיין טאָכטער.

— עליזאבעטע, זשענעוויוו, קומט ארונטער, היער האט איהר פריינדע!

אָבער דענים און איהרע ברידער זיינען צומישט געוואָרען פון דיא פינסטערנעס אין קראָם. נאָך דיא העלע שיין אין גאס האבען זייא אין קראָם ניט געקענט זעהן. זייא זיינען אריין אין קראָם גאנץ פאָרזיכטיג און האבען געטאפּט ארום זיך. פעפּע און זשען האבען זיך נאָך שטארקער צוגעדריקט צו זייער שוועסטער.

באלד זיינען אין קראָם ערשיענען באָדו'ס ווייב און טאָכטער. דיא ווייב וואר א קליינע, קראנקע פרוי, מיט ווייסע האאר, ווייסע אויגען און ווייסע ליפּען. זשע־נעוויוו וואר געראטען אין איהר מוטער, און האט אויסגעזעהן וויא א פלאנצונג וואס וואקסט אין שאָטען. זיא האט געהאט שעהנע שווארצע האאר, וועלכע ווארען צו לאנג און צו געדיכט פאר איהר שוואכען קערפּער און האבען נאָך פער־גרעסערט איהר מעלאנכאָלישען אויסזעהן.

דיא פרויען האבען אוועקגעזעצט דיא שעהנע דענים אונטער'ן קאנטאָר. פעפּע האט זיך באלד אריינגעכאפּט אין איהר שויס און זשען האט זיך צוגעשפּארט צו א סלופּ. דיא געסט האבען זיך באלד צוגעוואָהנט צו דיא פינסטערנים. זייא האבען יעצט געקענט זעהן דיא קראָם מיט איהר ניעדערינען דאָך, און איהרע אלטע פּאָ־ליצעס, וועלכע ווארען פערלייגט מיט וואארע. אין א הינטערסטען טהייל פון קראָם האבען צוויא יונגע מענער און איין פרוי, צוזאמענגעלייגט ווייסען פלאנעל.

— דיעזער יונגער מאן וויל פיעללייכט עטוואס נעהמען? — האט מאדאם באָדו געזאגט און האט געשמייכעלט צום קליינעם פעפּע.

— איך דאנק אייך! — האט דענים געענטפערט. מיר האבען געטרונקען קאפע ביי'א דעם באהן. מיר האבען דאָרט געלאָזען אונזער קאסטען.

זיא האט עס געזאגט, ווייל זיא האט בעמערקט וויא זשענעוויוו בעטראכט איהר קליינעם און ארמען פעקעל. זיא האט יעצט געפיהלט, אז זיא האט ניט בע־

דאַרפֿט קומען אַזוי פּלוצלינג. ווען זיא איז אָנגעקומען אין וואַנזאַל, האָט זיא שוין חרטה געהאַט אויף דער רייזע, און דאַרום האָט זיא געגעבען דעם קינד פֿריהשטיק און האָט געלאָזען איהר קאַסטען ביים וואַנזאַל.

פּלוצלינג האָט זיך באָדו אָפּגערופֿען:

— מיין ליעבעס קינד, מיר מוזען זיין אָפֿען. עס איז וואָהר, איך האָב אייך געשריבען, אָבער דאָס וואַר מיט א יאָהר צוריק, און זייט דאַן זיינען דיא געשעפֿטען געוועזען זעהר שלעכט.

ער איז געבליעבען שטעהן. געפֿיהלען האָבען זיך ערוועקט אין זיין האַרץ, אָבער ער האָט זיא ניט געוואָלט אַרויס ווייזען. זיין פֿרוי און זיין טאָכטער האָבען אויך אַרונטער געלאָזען זייערע אויגען:

— אָה, האָט באָדו ווייטער געזאָגט, — דער קריזיס ווערט זיכער פֿאָראיבער געהן, אָבער איך האָב געמוזט פֿערקלענערן דיא צאָהל פֿון מיינע אַנגעשטעלטע. איך האָב דאָ נאָר דרייא און יעצט איז ניט דיא צייט אַנצושטעלען א פֿיערטע. קורץ גערעדט, מיין ליעבע מיידעל, איך קען דיך ניט אַנשטעלען, וויא איך האָב פֿער־שפּראָכען.

דעניס האָט אויסגעהערט און איז געוואָרען זעהר בלאַס.

— גאַנץ רעכט, אָנקעל, — האָט זיא ענדליך געענטפֿערט מיט מוטה. — איך וועל מיך פּרובירען העלפֿען.

דיא באָדו'ס וואַרען קיינע שלעכטע מענשען. זייא זיינען אָבער געוועזען אָהן מזל. ווען זייער געשעפֿט איז געגאַנגען גוט, האָבען זייא בעדאַרפֿט ערציהען פֿינף זיהן. דרייא פֿון זייא זיינען געשטאָרבען, איינער איז אַוועק אין א שלעכטען וועג און דער פֿינפֿטער איז אַוועק נאָך מעקסיקא אַלס קאַפּיטאַן. זשענעוויוו איז געוועזען דיא איינציגע וואָס איז געבליבען אין דער היים. דיעזע גרויסע פֿאַמיליע האָט אָב־געקאָסט א פֿערמעגען, און באָדו האָט נאָך פֿערערגערט זיין לאַגע, דערמיט וואָס ער האָט געקויפֿט א גרויסע הויז, און ראַמבאַלעט, ניט ווייט פֿון זיין שווינער־פֿאַטער. פֿון דיעזע צרות איז דער עהרליכער קויפֿמאַן געוואָרען בייז און שלעכט.

— דוא האָסט אונז בעדאַרפֿט אָנזאָגען! — האָט ער ווייטער אָנגעפֿאַנגען צו זאָגען און ווערען אין כעס אויף זיך אַליין. — דוא האָסט בעדאַרפֿט שרייבען, און איך וואָלט דיר געראָטהען צו בלייבען אין וואַלאָנס. ווען איך האָב געהערט פֿון דיין פֿאָטער'ס טויט, האָב איך געזאָגט, וואָס דאַן האָט געפּאַסט, אָבער דוא ביזט צו אונז אַריינגעפֿאַלען זעהר פּלוצלינג, דאָס איז ניט ריכטיג.

ער האט דיעזעס געזאגט מיט א הויכען קול און איהם איז דערפון געווארען לייכטער אויפ'ן הארצען. זיין ווייב און זיין טאכטער האבען אלץ געקוקט אויף דער ערד, וויא אונטערטהעניגע פערזאנען וואס וואגען זיך ניט צומישען. ושען איז געווארען בלאס און דעניס האט צוגעדריקט דעם קליינעם פעפע פעסטער צו איהר בוזים און איהרע טרעהרען האבען זיך געגאסען.

— ענטשולדיגט, אנקעל, — האט זיא געזאגט, — מיר וועלען גטהן.

אבער דער אנקעל האט יעטצט אויסגעשריען מיט נאך מעהר כעס: — איך וויל אייך ניט ארויסטרייבען! — האט ער געזאגט. — ווען איהר זייט שוין דא, מוזט איהר דא זיין איבער נאכט. מארגען וועלען מיר זעהן וואס מיר קענען טהאן.

יעצט האבען מאדאם באדו און איהר טאכטער פערשטאנען, אז זייא האבען דאס רעכט צו מאכען דעם ארדנונג מיט דיא געסט. וועגען ושען האבען זייא ניט געהאט צו זארגען. ער האט זיך מארגען בעדארפט בעגעבען צו זיין שטעלע. פעפע וועט זיך גוט ערציהען בייא מאדאם גראז, איין אלטע פרוי, אין דער גאס ארטיס, וועלכע ערציהט קינדער פאר פערציג פראנק א מאנאט. דעניס האט געזאגט, אז זיא האט געגוג צו בעצאהלען פאר דעם ערסטען חודש, און פאר זיך אליין האפט זיא צו געפינען א שטעלע אין א קראם.

— מיר שיינט אז ווינקארט דארף א פריילין אין זיין קראם? — האט ושע־נעוויו געזאגט.

— גאנץ ריכטיג! — האט באדו אויסגערופען. — מיר וועלען איהם געהן באלד זעהן. מען דארף שמידען דעם אייזען זאלאנג ער איז הייס.

אין דער גאנצער צייט איז קיין איינציגער קונד אריינגעקומען, וואס זאל שטערען דעם געשפרעך. דיא קראם איז געבליבען פינסטער און טרויעריג. ענדליך זיינען דרייא פרויען אריינגעקומען און דעניס איז א ווייל געבליבען אליין. זיא האט געקוסט איהר קליינעם ברודער'ל, מיט וועלכען זיא וועט זיך באלד דארפען שיידען. פעפע איז געוועזן שטיל וויא א קעצעלע. מאדאם באדו האט זיך געוואונדערט וואס דאס קינד איז אזוי שטיל און דעניס האט איהר פערזיכערט, אז דאס קינד איז אימער אזוי, ער לעבט נאר אויף קוסען און ליעבע. ביז דעם פריהשטיק איז דעניס געזעסען מיט איהר טאנטע און ושענעוויוו און זייא האבען געשפראכען וועגען קינדער, וועגען הויזווירטהשאפט, וועגען פאריז, וועגען דאס לאנד, און וועגען אנדערע זאכען. ושען איז אוועק צום טהיר פון קראם, איז דארט געשטאנען, האט בעטראכט דיא פארביי־געהער און האט געשמייכעלט צו דיא שעהנע מיידלעך. אום צעהן אוהר איז גע־קומען א דיענסט און האט געמאלדען דעם פריהשטיק.

— קום צום עסען! — האט באָדו געזאָגט צו זיין ניבטע.

און ווען זייא האבען זיך אלע געזעצט אין דעם קליינעם שפּייזציטער, הינטער דער קראָם, האט באָדו גערופען דעם ערשטען קלערק „קאַלאָמבאַן“, וועלכער פלעגט עסען מיט איהם צוזאמען.

קאַלאָמבאַן האט זיך ענטשולדיגט. ער האט צוערשט געוואָלט ענדיגען זיין ארבייט. דיעזער קלערק איז געוועזען א גרויסער, געזונטער יונג פון פינף און צוואנציג יאָהר, מיט איין עהרליכעס געזיכט, א גרויסען מויל, און קלוגע אויגען.

באָדו האט צושניטען דיא פלייש אין גלייכע טהיילען, אזוי וויא ער וואָלט געמאָסטען און געוואויגען יעדען חלק. דאן האט ער צושניטען דעם ברויט, און האט יעדען דערלאנגט זיין פּאָרציאָן.

— דיעזער יונגער מאן האט א גוטען אפּעטיט! — האט באָדו בעמערקט, ווען ער האט געזעהען, אז זשען האט אויפגעגעסען זיין חלק. — אויב ער ארבייט אזוי וויא ער עסט, וועט ער אויסוואקסען א חוואט. אָבער דעניס עסט גאנץ ווייניג. אָבער יעטצט קענען מיר אביסעל פּלוידערן און דערצעהלען, זאג מיר, מיין קינד, ווארום האסט דוא ניט געהייראטה אין וואלאָנס?

דעניס האט זיך צולאכט.

— וואס זאגט איהר, אָנקעל? איך זאָל הייראטהען! וויא איז דאס מעגליך? און דיא קינדער?

זיא האט זיך ניט געקענט איינהאלטען פון געלעכטער. עס האט איהר גע־קלונגען אזוי קאָמיש. ווער וועט עס נעהמען א מיידעל אָהן א פראנק? א מיידעל וואס איז אזוי מאָגער און איז ניט שעהן? אח, זיא וועט ניעמאלס הייראטהען. איהרע קליינע ברידער זיינען פאר איהר גענוג.

— דוא האסט א טעות! — האט דער אָנקעל ערקלעהרט. — א פרוי מוז האבען א מאן. ווען דוא וואָלסט געפונען איין עהרליכען יונגען מאן, וואָלט איהר ניט אריינגעפאלען אין פּאריז, וויא ארמע ציניינער. מיין טאָכטער זשענעוויוו און מיין ערשטער קלערק קאַלאָמבאַן וועלען הייראטהען נעכסטען פריהלינג, אויב מיר וועלען האבען א גוטען ס׳זאָן.

וועהרענד ער האט געשפּראָכען, האט דעניס בעטראַכט דיא חתן־כלה. זייא זיינען געזעסען צוזאמען ביי׳ם טיש, אָבער זייא זיינען געווען גאנץ שטיל, זייא האבען ניט גערעדט און ניט געשמייכעלט. פון דעם טאָג וואס קאַלאָמבאַן איז אריין אין דעם געשעפט, האט ער געדיענט אויף דיעזען שידוך. ער האט

אנגעפּאַנגען פון דעם קלענסטען אַסט, און איז דורכגעגאַנגען אַלע שטופען, ביז ער איז אַנפערטרויט געוואָרען מיט דיא געהיימניסע און אינטערעסען פון דער פאַמיליע. ער האט דיא גאַנצע צייט געפיהרט א רעגעלען לעבען און האט געוואַרט אויף דער חתונה וויא אויף דער ענדע פון זיין ציעל. ער איז געווען זיכער, אז ער וועט זיא האבען, און דארום האט ער ניט געקענט ברענגען נאָך איהר. דיא כלה האט זיך צו איהם צוגעוואָהנט, און האט איהם געליעבט, אָבער זיא וואַר אויך שטיל, און אין זעהר רוהיגען לעבען, האט זיא אליין ניט געוואוסט דיא ליידענשאַפט, וועלכע ליעגט בעהאַלטען אין איהר הארצען.

דיא ליעבע צווישען דיעזער פּאַאר איז אויסגעוואַקסען אין דיעזען אומשטהינגען הויז, וויא א בלום אין א קעלער. גאַנצע צעהן יאָהר האט זשענעוויוו קיין אנדערן געקענט אויסער איהם. פון פריה־מאָרגען ביז שפּעט אין דער נאַכט האבען זייא זיך געפונען איינע נעבען דיא אַנדערע, אונטער דיעזעלבע פּעק וואַארע און ארום דיעזעלבע אַלטע פּאַליצעס. און אין דיעזען איינזאַמען אָרט, אין דיעזען מעלאַנכאָ־לישען ווינקעל האבען זייא איינע דיא אנדערע געגעבען דיא הענד און זיינען געוואָרען פערליעבט.

נאָך דעם עסען זיינען זייא אַלע וויעדער אריין אין קראָם. דענים איז גע־בליבען וואַרטען אויף איהר אָנקעל, ער זאָל זיא פיהרען צו ווינקאַרט, פּעפּע האט זיך געשפּיעלט בייא איהרע פיס און זשען האט זיך וויעדער געשטעלט ביים טהיר. דענים איז געזעסען, בעטראַכט דיא קונדען וואס זיינען געקומען זעהר לאַנגזאַם און געקויפט זעהר ווענינ. זיא האט בעטראַכט וויא דאס געשעפט ווערט געפיהרט אויף איין אַלמאָדישען וועג, און זיא האט אויך בעטראַכט דעם „ווייבערשען גן־עדן" וועלכען זיא האט געקענט זעהן דורך דער אָפענער טהיר.

אין איהרע אויגען איז דער „ווייבערשער גן־עדן," געווען דער גרעסטער מאַגאזין אין דער וועלט. זיא האט געקריעגען א חשק אריינצוגעהן און זעהען יענעם מאַגאזין און בעטראַכטען דעם גרויסען געשעפט, וועלכער איז געווען דער קאָנטראַסט פון דעם שלעפּערינגען, שטילען, טרויערינגען געשעפט, וואו איהר אָנקעל האט זיא אויפגענומען אזוי קאַלט, און לעבט אזוי ארעם.

— דאָרט מאַכט מען גרויסע געשעפטען! — האט זיא ניט ווילענדיג בעמערקט.

אָבער עס האט איהר לייד געטהאָן וואס זיא האט עס געזאַגט, ווען זיא האט געזעהן וויא איהר אָנקעל און איהר טאַנטע קוקען אויף דעם גרויסען מאַגאזין וויא מען קוקט אויף א טינער וואס טראָגט אוועק א קרבן, און וויא זייא קריצען מיט

ריא צייהן, ותן זייא זעהן ריא שטראַמען קונדען וואס געהן אריין און געהן ארו
פון יענע טהירען. זשענעוויוו איז געשטאַנען און האט געהיט איהר חתן, וועלכ
האט זיך צוגעקוקט צו דער שעהנער קרעמערקע, וועלכע איז געשטאַנען אין
פענסטער פון דעם „ווייבערשען גן־עדן" און האט צחאַמענגעלייגט זיידענע וואַר
באַדו, האט געקוקט און געקוקט צו זיין קאָנקורענט און האט פלוצלינג אויס
געררופען:

— ניט אַלעס איז גאָלד וואס גלאַנצט! נעדולד!

באַדו וואָלט אויסגעשריען און וואָלט פיעללייכט אויך געשאָלטען, אָבער ע
האט זיך געשעהמט פאַר דיא קרובים וואס זיינען ערשט אָנגעקומען.

ענדליך האט ער זיך אָפּגעריסען פון טהיר, וואו ער האט צוגעזעהן דעם אויס
פערקויף אין דעם „ווייבערשען ג־עדן" און האט געזאָגט:

— גענוג. מיר וועלען געהן זעהן ווינקאַרט'ן. אַזעלכע שטעלען ווערען אויי
געכאַפּט. מאָרגען קען זיין צו שפּעט:

איידער ער איז אוועק, האט ער געהייסען דעם איננסטען קלערק, ער זאָ
געהען ברענגען דעניס קאַסטען פון וואגזאַל. מאַדאַם באַדו האט גענומען דע
קליינעם פּעפּע און האט בעשלאָסען אריבער צו געהן זעהן דיא מאַדאַם גראַז, א
זשען האט פערשפּראָכען זיין שוועסטער, אז ער וועט ניט אָפּטרעטען פ
אָרם.

עס איז בלויז צווייא מינוטען גאַנג! — האט באַדו געזאָגט אַלס זייא זיינ
אריין אין גאַילאָן גאַס. — ווינקאַרט האט א קראָם פון זייד און ער מאַכט גא
נוטע געשעפטען. מיר שיינט אָבער, אז ער וועט שנעל אויפגעבען זיין געשעפ
צוליעב זיין רהעמאַטיזמוס.

ווינקאַרט'ס געשעפט איז געוועזן אין דער גאַס „נייווו־דע־פּעטי־טשאַמפּס"
דיא קראָם איז געוועזן ריין און ליכטיג, אויפגעפּוצט אויף דעם נייסטען סטייל, אָבע
קליין און מיט ווייניג וואַרע. זייא האָבען געפונען דעם אייגענטהימער ריידענדי
מיט צווייא לייטע.

— שטערט אייך ניט! — האט באַדו געזאָגט. — מיר קענען וואַרטען. —
און ווענדענדיג זיך צו זיין ניכטע, האט ער איהר געזאָגט: „דיעזער מאָגערער יונגע
מאַן איז פון „גן־עדן", דער צווייטער אין דעם זייד דעפּאַרטמענט. דער דיקע
מאַן איז א זייד פאַבריקאַנט פון לייאָנס.

פון דעם געשפּרעך האט דעניס פערשטאַנען, אז ווינקאַרט וויל פערקויפען זיי
קראָם צו ראָבינאַ פון „גן־עדן". ער, ווינקאַרט, האט געהאַלטען אין איי

שווערען און געבען זיין עהרענוואָרט. נאָך זיין רעכענונג איז דאס געשעפט א גאָלד גרוב. אָבער ראַבינא, וועלכער וואר אויפגערעגט און אונגעדולדיג, האט איהם ניט געלאָזט ריידען. ער האט געוואוסט וואס פאר א קרידים עס איז יעצט אויף אלע געשעפטען, און ער האט געקענט אויסרעכענען אייניגע געשעפטס־הייזער, וואס זיינען איינגעשלונגען געוואָרען פון דעם „גן־עדן". אָבער ווינקארט איז געוואָרען בייז און האט געשריען.

גאנושקין, דער פאבריקאנט, האט זיך אריינגעמישט און האט ערקלעהרט, אז דיא גרויסע פירמען רועגירען דיא פראנצויזישע פאבריקען. דרייא אָדער פיער מאכען דיא געזעצע און הערשען איבער דעם מארקעט. ער האט ערקלעהרט, אז דער איינציגער מיטעל צו בעקעמפפען דיעזע פירמען איז צו פאטראָניזירען דיא קליינע קראָמען, בעזאָנדערס צו אזעלכע וואס האנדלען מיט ספעציעלע וואארע. צוליעב דיעזע אורזאכען, האט ער אָנגעבאָטען א גרויסען קרעדיט דעם יונגען ראַבינא.

— זעהסט וויא מען האט דיך בעהאנדעלט אין פאריז? מען האט זיך גאר ניט געקימערט וואס דוא ביזט דאָרט געוועזען אזוי לאנג אנגעשטעלט. מען האט דיר שוין לאנג פערשפראָכען צו געבען דיא העכערע שטעלע, דאָך איז געקומען א גאנץ פרעמדער, וואס האט קיין פרעטענזיע צו דער שטעלע, און האט פערנומען דעם פלאץ.

ראבינא איז געוועזען שטארק בייז פיר דיעזען אונרעכט. ער האט אָבער אלין טורא געהאט אָנצופאנגען דיא געשעפטען אויף זיין אייגענעם רעכענונג. ער האט ערקלעהרט, אז דאס געלד האט ער געקראָגען פון זיין ווייב, וועלכע האט געירש'נט זעכצעהן טויזענד פראנק, און ער האט געזאגט, אז ער וועט בעסער פערלירען זיין קאָפּ, וויא פערלירען זיין ווייב'ס געלד.

— ניין! — האט ער געזאגט. — איך האב מיך נאָך ניט בעשלאָסען. ניט מיר ציים, מיר וועלען עס נאָך איבערלייגען.

— וויא איהר ווילט אייך! — האט ווינקארט געזאגט מיט א שמייכעל און האט בעהאלטען זיין פעררדרוס, וואס דאס געשעפט איז ניט געשלאָסען. איך וואָלט ניט פערקויפט, ווען ניט מיין קראנקהייט.

ער האט איבערגעלאָזען דיא צווייא לייטע און האט זיך געווענדעט צו באָד: און דאס מיידעל און האט זייא געפרעגט וואס זייא ווינשען.

באָדו האט פאָרגעשטעלט זיין ניכטע דעניס און האט איהם ערקלעהרט, אז דיא האט שוין געהאט צווייא יאָהר פראקטיקע אין א געשעפט.

— וואס פאר איין אונגליק! — האט ווינקארט געזאגט, נאכדעם וויא ער האט אויסגעהערט דיא גאנצע געשיכטע. — איך האב דיא גאנצע וואך געזוכט א מיידעל אין קראם, אבער צוריק מיט צווייא שטונדען, האב איך איינע אנ־גענומען.

אלע ווארען שטיל. דעניס איז געווארען טרויעריג. ראבינא, וועלכער האט צונעהערט דאס געשפרעך און האט געפיהלט מיטלייד צו דער יתומה, האט געזאגט, אז מען דארף האבען א מיידעל אין דעם „וויינבערשען גן־עדן" אין דער קליידער דע־פארטמענט.

באדו איז אויפגעציטערט געווארען און האט אויסגערופען: — אין אייער פלאטץ?! ניין, ניעמאלס!

דאן איז ער געבליבען שטעהן א צומישטער. דעניס איז געווארען זעהר רויטה. זיא וואלט קיינמאל ניט געוואגט אריינצוקומען אין יענעם פלאטץ, דאך האט זיא געטראכט, אז אזא פלאטץ מוז זיין א גליק.

— ווארום ניט? — האט ראבינא געפרעגט מיט איבערראשונג. — עס וואלט געוועזען א גוטער אנפאנג פאר דער יונגער דאמע. איך ראטה איהר זיא זאל מארגען געהן זעהן מאדאם ארילע, דיא ערשטע אין דעם דעפארטמענט. דאס ערגסטע וואס איהר קען טרעפען, איז, מען זאל זיא ניט אנגעהמען.

באדו האט געקענט דיעזע מאדאם און אויך איהר מאן, דעם קאסיר, וואס האט פערלארען זיין האנד אונטערן אמניבוס, אם ענדע האט ער געזאגט, אז דעניס קען מהאן וויא זיא וויל, ער וויל זיך ניט אריינמישען.

דעניס האט בעדאנקט דעם מאן, וואס האט איהר געזאגט פון דעם פלאטץ, און איז מיט איהר אנקעל אוועק.

קומענדיג צוריק צו זיין קראם, האט א שכן איהם אנגעטראפען און האט איהם ערצעהלט מיט גרויס אויפרעגונג, אז דער מאן פון דעם „וויינבערשען גן־עדן" וויל קויפען דאס הויז, וואו ער האלט זיין קראם. אבער ער האט איהם פערזיכערט מיט טויזענד שבועות, אז ער וועט קעמפפען ביז דעם לעצטען טראפען בלוט, און וועט זיך ניט ריהרען פון ארט.

דיא צווייא קרעמער האבען בעשפראכען דיא געפעהרליכע קאנקורענצע, וואס דער גרויסער מאגאזין מאכט דיא קלענערע סוחרים. ביידע ווארען שטארק אויפ־געדעגט ווען זייא האבען זיך צוזעגענט.

דעניס האט געהערט זייער געשפרעך. ווען זיא איז געקומען צוריק אין קראם, האט דיא טאנטע איהר ערצעהלט, אז זיא איז געוועזען בייא מאדאם גראז, וועלבע

איז בערייט אויפצונעהמען דעם קליינעם פעפע, ווען מען וועט איהם צו איהר ברענגען. זשען האט זיך אונטער דער צייט ארויסגעכאפט און האט בעזוכט א פאאר בולווארען. דערווייל איז דער קאסטען אויף אָנגעקומען פון וואגזאל.

ווען דיא פאמיליע האט געהערט, אז דעניס קען קריעגען א שטעלע אין „ווייבערשען גן־עדן,“ האבען זיך אלע דערפון גענערנערט.

— עס איז דעניס געשעפט, זיא קען טהאָן וויא זיא וויל! — האט באָדו געזאגט, ריידענדיג וועגען דער שטעלע, — אָבער ווען זיא וואָלט נאָר וויסען וואס פאר א חיה רעה דאָרט איז! און דערבייא האט ער אָנגעפאנגען צו דערצעהלען דיא גאנצע געשיכטע פון אקטאוו מאָרעט, דער אייגענטהימער פון „ווייבערשען גן־עדן“. דער מאן איז געקומען פון דער פראָווינץ מיט א זעלטענער חוצפה. אזוי שנעל וויא ער האט זיך עטוואס בעקענט אין שטאָדט, האט ער אָנגעפאנגען צו טרייבען אלערלייא שענדליכע זאכען מיט פרויען. ער איז געוועזען פערמישט אין א סקאנדאל וואס האט אויפגערענט דיא שטאָדט. אם ענדע, האט ער געפאנגען דיא רייכע מאדאם קאראלינע הערדואין, וועלכע האט איהם איבערגעשריבען דעם „ווייבערשען גן־עדן“ אלס נדן.

— ארמע קאראלינע! — האט מאדאם באָדו אויסגעריפען. — מיר וואָרען ווייטע קרובים. ווען זיא וואָלט לעבען, וואָלט אלעס געוועזען גאנץ אנדערש. זיא וואָלט ניט דערלאָזען זייא זאָלען אונז אזוי רוענירען. איהר מאן האט זיא געטייט. זיא איז געשטאָרבען דורך דאס געביידע, וואס זיא האט פאר איהם געקויפט. זיא איז דאָרט אריינגעפאלען אין א לאָך און איז אין דרייא טעג געשטאָרבען. זיא וואר א שעהנע, שטארקע פרוי, וואס האט קיינמאל ניט געוואוסט וואס קראנק היסט. פלעקען פון איהר בלוט קען מען נאך געפינען אין דעם פונדאמענט פון דעם הויז. עס שיינט, אז איהר בלוט האט דעם מאן געבראכט גליק.

אָבער באָדו האט ניט געוואָלט הערען דער ווייב׳ס ערצעהלונג. ער האט אָנגעפאנגען איבערצוגעבען דיא געשיכטע וויא א געשעפטס־מאן. „דער ווייבערשער גן־עדן“, איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָהר 1822. דיא גרינדער וואָרען צווייא ברידער מיט דעם נאמען דעקלעז. ווען דער עלטערער ברודער איז געשטאָרבען, האט זיין טאָכטער קאראלינע געהייראטה א פאבריקאנט קארעל הערדואין. זיא איז שפעטער געוואָרען איין אלמנה און האט געהייראטה דיעזען מאָרעט. זיא האט איהם איבערגעשריבען איהר טהייל אין דעם געשעפט. דרייא מאָנאט נאך דער החונה, איז דער צווייטער ברודער געשטאָרבען אָהן קינדער. ווען זיא איז גע־שטאָרבען, איז מאָרעט דאדורך געוואָרען דער גאנצער אייגענטהימער פון דעם

מאנאזין. דיעזער מאָרעס איז א ביטערער יונג, א דרעהדקאָפּ וואס וועט איינשלונגען דעם גאנצען געגענד, ווען מען וועט איהם נאָר ערלויבען. ער האט אויסגעקויפט פיער הייזער ארום זיין מאגאזין, און ווען עס וועט איהם ווייטער אזוי געהן, וועט ער אויסקויפען אלעמען פון דעם געגענד.

ער האט עס ערצעהלט מיט כעס, און מיט אויפרעגונג. ער איז ארומגעגאנגען איבער׳ן הויז און האט געמאכט מיט דיא הענד און געקריצט מיט דיא צייהן. מען האט געקענט בעמערקען, אז זיין גאנצער האס איז אויף דיעזען מאָרעס.

— אָבער אזעלכע חברה־לייט נעהן ניט וויט! — האט ער גלייך אויסגע־שריען. — איך וויים, אז מאָרעס איז יעצט פערדרעהט איבער׳ן קאָפּ. ער האט זיין גאנצעס געלד אויסגעגעבען אויף פערגרעסערן זיין מאגאזין און אדווערטייזען אין דיא ציימונגען. אום צו שאפען זיך געלד, האט ער איינגערעדט אלע זיינע ארבייטער, זייא זאָלען זייער געלד איהם בארגען. ווען ער וועט ניט קריגען הילפע פון דיעזען ארספערקויף, וועט ער פאלען מיט א קראַך. ווען דאס וועט געשעהן, וועל איך בעלייכטען מיין הויז מיט אלערלייא שעהנע פייער.

ער האט זיך ניט אויפגעהערט צו קאָכען. מען האט געזעהן, אז זיין גאנצער לעבען הענגט אָן דעם באנקראָט פון דעם גרויסען מאגאזין, וועלכער פערקויפט אלעס אין דער וועלט, אָן שנייט דיא פרייזען אין העלפט. און וואס פאר קלערקס דאַרט זיצען! מען קען מיינען, אז זייא זיינען אלע לאָקאייען, וואס דארפען זיך נאָר נייגען און בייגען פאר דיא קונדען. אָבער קיינער פון זייא פערשטעהט אויף וואָרע און האט קיין בעגריף וואס האנדעל בעדייטעט. נון, אויב אזעלכע געשעפטען וועלען אריין אין דער מאָדע, וועט ער אין גאנצען אויפגעבען זיין קראָם און וועט זיך שעהמען צו זאגען, אז ער איז א קרעמער. ער האט געענדיגט זיין געשפרעך מיט דיא ווערטער:

— און דיר, דעניס, זאג איך, אז איך וויל דיך ניט אָפּריירען. אויב דוא דענקסט, אז דוא דארפסט אהין געהן ארבייטען, בין איך דער ערשטער וואס הייסט דיר געהן. אָבער איך פרעג דיר אליין, דעניס, דוא פערשטעהסט דאָך וואס געשעפט הייסט. איז דאס ריכטיג, אז א טוך־מאגאזין, זאָל פערקויפען אלעס אין דער וועלט? אמאל, ווען געשעפט איז געווען געשעפט, האבען טוך־קרעמער פערקויפט נאָר טוך. יעטצט באפען זייא אלעס אריין צו זיך און זוכען צו רואינירען זייערע שכנים. דיא גאנצע נאכבארשאפט ליידעט פון זייא. מאָרעס רואינירט אלע קליינע קרעמער. אלע אין דעם געגענד פערלירען זייער געלד, און טאגבע געהן באנקראָט, נאָר דאדורך וואס א טוך־מאגאזין פערקויפט אלעס, פון א קנעפעל מיט א פערד

און וואַנען. געוויס, האב איך אויך געקימען פון דיעזען לומפ. אָבער ער זעהט, אז איך האלט נאך אויס מיט א פאאר ארטיקלען, און ער האט זיך גענומען אויס־שטעלען מיין וואארע צו דיא בילינגסטע פרייזען. און ווייא פוצט ער אויס דיא פענסטער און וויא שטעלט ער אויס דיא בעסטע זאכען, איך שווער, אז איך וואלט מיך געשעהמט מיט אזא מעטהאָדע. דיא קראָם, אין וועלכער איך זיטץ, איז שוין אלט א הונדערט יאָהר און זאָלאנג איך וועל לעבען, וועט זיא בלייבען אויף דיעזעלבע אלטע מעטהאָדע.

— שטעל זיך פאָר! — האט מאַדאם באָדו געזאגט, — מיר קענען יענע הויז, ווען זיא איז נאך געוועזען קלענער פון איין איי. ווען דעלעז האט זיין קראָם געעפענט, האט זיא געהאט נאָר איין פענסטער און מעהר וויא א פאאר שטיקלעך וואארע איז דאָרט ניט געווען. עס וואר אזוי קליין, דאס צווייא מענשען האבען אהין ניט געקענט אריינקומען. אָבער וואס איז דערפון געוואָרען יעצט?

— וואס איז דאָ פיעל צו רעדען! — האט באָדו אונטערבראָכען דעם גע־שפרעך. — דעניס ווייס יעצט אלעס און זיא קען טהאָן וואס זיא וויל.

ער האט זיא אָנגעקוקט גאנץ שטרענג און האט געווארט אויף איין אנט־וואָרט. דעניס איז פון דיעזע געשיכטען געוואָרען נאך נייגעריגער אריינצוקומען אין יענעם מאגאזין, און אין איהר שמילען, עדעלען מאָן, האט זיא געענטפערט, מיר וועלען זעהן, אָנקעל.

דעניס האט געבעטען ערלויבניס צו געהן פריה שלאָפען מיט דיא קינדער, ווייל זייא ווארען אלע מיעד. עס האט אָבער ערשט געשלאגען זעקס און זיא האט בעשלאָסען צו ווארטען אין קראָם א ווייעלע לענגער.

עס איז געוואָרען נאכט. עס וואר א רעגענדיגע, בלאָטיגע נאכט. אָבער דער גרויסער מאגאזין וואר בעלויכטען מיט הונדערטע פייערן, און דיא קלערקס ווארען נאך בעשעפטיגט מיט צוזאמענלייגען דיא וואארע און צעהלען דאס געלד. דעניס איז געשטאנען ביי'ן טהיר און האט בעטראכט פון וויטען דיא שעהנהייט, דיא ליכטיגקייט און דיא לעבעדיגקייט פון דעם „ווייבערשען גן־עדן,“ וועלכער האט אויסגעזעהן וויא א לייכט־טהורם אין דער נאכט. זיא האט גענומען טראכטען פון דעם גליק צו ארבייטען אין דיעזען שעהנעם מאגאזין, און פון פיעלע אנדערע זאכען.

2טער קאפיטעל.

ארוף מארגען אום האלב נאך זיבען, איז דענים געשטאנען פאר דער טהיר פון „ווייבערשען גן־עדן”, און האט אהין געוואלט אריינקומען פרענען, איידער זיא האט געפיהרט איהר ברודער זשאן צו דער ארבייט. אבער אזוי וויא זיא איז געוועזען געוואהנט אויפצושטעהן פריה, איז זיא געקומען צו פריה, און דארום איז זיא ארומ־געגאנגען א ווילע ארום דיא פענסטער.

דער קאלטער ווינד האט אפגעטריקענט דיא נאס. קלערק׳ס זיינען גע־קומען פון אלע זייטען מיט אויפגעשטעלטע קעלנער און דיא הענד אין דיא טאשען, און האבען זיך געטרייסעלט פון דיא ערשטע ווינטער־קעלט.

דענים האט בעמערקט, אז איינע פון דיא פערביי־געהער קוקען זיך צו איהר צו. זיא האט זיך דערפון געפיהלט אונבעקוועם און זיא האט בעשלאסען צו ווארטען ביז אלע קלערק׳ס וועלען אריינקומען אין מאגאזין. אבער דיא קלערק׳ס האבען ניט אויפגעהערט צו קומען פון אלע זייטען, און אום אויסצומיידען זייערע בליקען, איז זיא אוועק פון פענסטער און פון טהיר און איז אוועק אין א ווינקעל. ווען זיא איז גע־קומען צוריק צום הויפט־טהיר, האט זיא דארט געפונען א יונגען מאן, וועלכער האט געשיינט צו זיין א פרעמדער, אזוי וויא זיא. דער יונגער מאן האט זיך פערניינט און האט צו איהר געזאגט:

— ענטשולדיגט מיר, פריילין, בעלאנגט איהר צו דיעזען מאגאזין?

דיעזע פראגע האט זיא אין גאנצען צומישט און זיא האט איהם ניט גע־ענטפערט. אבער דער יונגער מאן האט איהר ערצעהלט, אז ער וויל בעטען א שטעלע אין דיעזען מאגאזין און ער רעכנעט, אז זיא קען איהם ערקלעהרען, וואס ער האט צו טהון.

— איך וואלט עס געטהון מיט פערגניגען! — האט דענים געענטפערט, אבער איך מוז אייך זאגען דיא ווארהייט, אז מיר איז ניט בעסער פון אייך. איך וויל אליין בעטען א שטעלע.

— אה, דאס איז זעהר גוט! — האט דער יונגער מאן אויסגערופען.

ביידע זיינען רויטה געווארען, ביידע האבען זיך פערשעהמט. דיא צוויא שעהמעדיגע זיינען געשטאנען איינע נעגען דיא אנדערע, און האבען זיך געפיהלט וויא פעראייניגט אין איין שיקזאל, אין איין לאגע. אבער אזוי וויא ביידע האבען ניט געפונען ווערטער, וואס זאל פאסען פאר דיעזער געלעגענהייט, און ביידע האבען זיך

געפיהלם אתבעקוועם, האט זיך דענים פערניינט און האט זיך אפגערוקט צו ווארטען אין איין אנדער ווינקעל.

פלוצלינג האט זיא דערזעהן א יונגען מאן, וועלכער איז אנגעקומען צום מאַ־גאזין. זיא האט געמיינט, אז ער איז א קאסירער אדער א מענעדזשער פון איין מהייל פון מאגאזין, ווייל דיא קלערק׳ס האבען זיך צו איהם געניינט און האבען פאר איהם ארונטער גענומען זייערע הימלען. ער איז איהר פאַראיבער געלאָפען, און האט אויף איהר געוואָרפען א שארפען און קורצען בליק, און איז אריין אין מאגאזין.

דיעזער מאן וואר בעסער וויא א מענעדזשער, ער וואר אקטאוו מאָרעט אליין. ער איז נים געוועז דיא נאכט אין בעט. דען נאכדעם וויא ער האט פערבראכט דעם אבענד אין קלאָב, איז ער אוועק צום אבענד־מאָהלצייט מיט א פריינד און צוויא פרויען, וועלכע זייא האבען ארויסגענומען פון א קליינעם טהעאטער. ער איז דארום געגאנגען מיט איין אָנגעשטעלטען קאָלנער אין זיין מאנטעל, אום מען זאָל נים זעהן, אז ער געהט נאך אין דיא אבענד־קליידער, מיט דעם ווייסען האלדבענדעל.

אזוי שנעל וויא ער איז אריין אין מאגאזין, איז ער אוועק אין זיין פריוואט־צימער, האט דאָרט איבערגעטהאָן זיינע קליידער און איז גלייך אריין אין זיין ביוראָ, פערטיג צו דער ארבייט, מיט קלאהרע אויגען און א פרישע געזיכט, גלייך וויא ער וואָלט געשלאָפען צעהן שטונדען. אין זיין ביוראָ האט ער געהאט וועניג ציערונג. דאס בילד פון זיין פערשטאָרבענע ווייב, איז געהאנגען איבער זיין שרייב־טיש. וועלכער וואר בעדעקט מיט א שווארצע טוך צום צייכען פון טרויער נאך זיין ווייב. דיעזע שווארצע טוך איז געוועזן זיין גאנצע דאנקבארקייט צו דער פרוי, וואס האט איהם איבערגעלאָזען אזא פערמעגען. ער האט זיך אָבער געזעצט בייא דיעזען טיש, און האט נים געטראכט פון זיין פערשטאָרבענער ווייב, ווענען וועלכער אלע האבען נאך גערעדט. ער האט געטראכט פון דיא פערגניגענס, וואס ער האט געהאט דיא לעצטע נאכט.

קוים האט ער זיך געזעצט ביי׳ם טיש, אזוי האט זיך געעפענט דיא טהיר און א הויכער, דארער יונגער מאן מיט דינע ליפען און א שפיצינע נאָז, איז אריינ־געקומען, און האט זיך גאנץ העפליך פערניינט.

מאָרעט האט נים ארויס גענומען דיא אויגען פון טיש, אלס ער האט געזאגט:

— האָבּ איהר גוט געשלאָפען, באַרדאנסעל?

— זעהר גוט. — האט דער יונגער מאן געענטפערט, ארומנעהענדיג איבער דער ביורא, גלייך וויא בייא זיך צו הויז. — האט איהר גוט געשלאָפען?

אלס מאָרעט האט געענטפערט, אז ער האט נאך זיין בעט ניט געזעהן, האט דער יונגער מאן געשאָקעלט זיין קאָפּ און האט געזאגט: — עס איז א שלעכטע געוואָהנהייט.

— און ווארום? — האט מאָרעט געפרעגט. — זעהט, איך בין פרישער און לעבעדיגער פאר אייך. איהר זייט פערשלאָפען, איהר פיהרט א שטילען לעבען, איהר דארפט זיך אביסעל אמוזירען, דאס וועט אייך אביסעל אויפמונטערן.

בארדאנקעל איז געווען א יונגער מאן פון איין ארמען לאנד־בעזיצער; ער איז אָנגעקומען אין דעם „וייבערשען גן־עדן" צוזאמען מיט מאָרעט, אין דער צייט ווען דער מאגאזין האט פערנומען נאָר איין ווינקעל פון דער גאס. מאָרעט האט מיט איהם אימער דיספּוטירט וועגען דער פראגע פון פערגניגען און רוהע. בארדאנקעל האט ניט געקענט לעבען לאנג מיט זיין מאטרעסע, ווייל זיא האט איהם ניט געלאָזט שלאָפען. ליעבע איז בייא איהם געווען אזא קליינע זאך אין לעבען, דאס ער האט קיינמאל ניט געוואָלט רעדען פון דעם. ער האט זיך בענוגענד דער מיט, וואס ער פלעגט צוריידען דיא פרויען, וואס קומען אין מאגאזין, זייא זאָלען אויסגעבען וואס מעהר געלד אויף מאָדעס.

— איך האב לעצטע נאכט געזעהן מאדאם דעספּארנעס! — האט מאָרעט איהם ערצעהלט. — זיא האט אויסגעזעהן פּראכטפאָל אויף דעם באָל.

— אָבער איהר האט זיא ניט גענומען צום עסען? — האט בארדאנקעל געפרעגט.

— אָה ניין! — האט מאָרעט אויסגעשריען. — זיא איז צו פרום. איך האב גענומען דיא קליינע העלאָיז, זיא איז א קעלבעלע, אָבער זעהר פריילעך.

— זייא וועלען אָבער האבען זייער נקמה! — האט בארדאנקל בעמערקט גאנץ רוהיג.

— ווער? — האט מאָרעט געפרעגט.

— דיא פרויען!

מאָרעט האט זיך צו לאכט. זיין פריינד'ס בעמערקונג האט איהם אמוזירט. ער האט א ציה געטהאָן מיט דיא אקסלען און האט געענטפערט, אז ער וועט אונטערקווארפען אלע פרויען, וויא מען ווארפט אוועק אָפּגעטראגענע זאָקען, נאכדעם וויא ער וועט דיא אויסנוצען צו מאכען זיין גליק. אָבער בארדאנקעל איז

נעבליעבען פעסט בייא זיין מיינונג, אז דיא פרויען וועלען האבען זייער נקמה. עס וועט שוין קומען איינע, וואס וועט נעהמען ראכע פאר אלע אנדערע.

— האב קיין מורא! — האט מארעט אויסגערופען און האט אין אלע זיינע עדעלע און ווייכע מאניערען ארויסגעוויזען זיין ברוטאלען כאראקטער. — יענע פרוי איז נאך ניט געבארען געווארען, און ווען זיא וועט קומען ווייסט דוא...

ער האט אויפגעהויבען זיין פעדער און האט זיא א שטויס געטהאן אין דיא לופט, גלייך וויא ער וואלט דורכגעשטאכען א הארץ. בארדאנקעל האט אנגעפאנגען ארומשפאצירען איבער'ן ציטער און האט מעהר ניט געוואלט דעבאטירען מיט דעם מאן, וועלכער איז פעהינער און שטארקער פאר איהם.

עס וואר א ווייליע שטיל. מעהר וויא דעם קריצען פון מארעט'ס פעדער האט מען ניט געהערט. דאן האט מארעט אויסגעפרעגט אלע איינצעלהייטען וועגען דיא ווינטער־וואארע, וואס וועלען אויספערקויפט ווערען דעם קומענדען מאנטאג. דיעזער אויספערקויף איז געווען א וויכטיגע אונטערנעהמונג, און מארעט האט אויף דעם זעהר פיעל ריזיקירט. מארעט האט ספעקולירט וויא א וואהנזיניגער. ער האט געוואלט אונטערנעהמען דיא גרעסטע זאכען, און האט דערצו געהאט אזא פעסטען בעשלוס, דאס אלעס האט זיך געבוקט פאר זיין שטארקען ווילען.

פאר מארעט'ס אונטערנעהמונגס גייסט, איז זיין יעצטיגער מאגאזין געווען צו קליין, און דיא ניינצעהן דעפארטמענטס מיט דיא פיער הונדערט אנגעשטעלטע, ווארען פאר איהם וועניג.

— מיר וועלען מוזען פערגרעסערן אונזער פלאטץ אין פערלויף פון עטליכע חדשים! — האט מארעט געזאגט. מאדאם דעספארגעס האט מיר לעצטע נאכט פערשפראכען פארצושטעלען מיך פאר א געוויסע פערזאן. ווען דער פלאן וועט ווערען פערטיג, וועלען מיר עס בעשפרעכען.

ער האט דערבייא געקלאפט זיין העלפער אויף דיא פלייצעס און ער האט זיך אמוזירט, וואס דיא שטילע מענשען ציטערן פאר זיינע אונטערנעהמונגען. ער האט ערקלעהרט, אז ער איז אין הארצען דער גרעסטער איד פון אלע אידען אין דער וועלט. ער איז געראטען אין זיין פאטער, וועלכער האט געוואוסט וויא צו שעצען געלד. דיא פאנטאזיע האט ער געירש'ענט פון זיין מוטער, אבער זיינע פאנטאזיען זיינען דער סוד פון זיין גליק. דען זיין פאנטאזי טרייבט איהם גאנץ ווייט און ניט איהם מוטה צום געפעהרליכסטען שריט, וועלכען קיין מענש וואלט וואגען.

— איהר ווייסט גאנץ גוט, אז מיר וועלען זיין מיט אייך ביז דאס לעצטע! — האט בארדאנקעל איהם געענטפערט.

איידער זייא זיינען ארונטער בעזוכען דיא פערשיעדענע דעפארטמענטס, האט מארעט ערקלעהרט, אז ער האט אויסגעפונען א נייען פלאן פאר זיין געשעפט. ער וויל אז זיינע קלערקס זאלען זיין פעראינטערעסירט צו פערקויפען וואס מעהר וואארע, און צוליעב דעם האט ער געוואלט איינפיהרען א קאמיסיאן פאר יעדען שטיקעל וואארע, פאר דעם קלענסטען ארטיקעל וואס א קלערק פערקויפט. דיעזע סיסטעמע מוז אויפהויבען דעם געשעפט, ווייל עס ערוועקט אין דיא קלערק׳ס דעם קאמפף פאר איין עקסיסטענץ, און דער איינענטהימער פון דאס געשעפט, האט דערפון דעם פראפיט. אויסער דיעזע קאנקורענציע צווישען זיינע קלערק׳ס, פלעגט מארעט זוכען צו שאפען א קנאה צווישען זייא, דערמיט וואס ער פלעגט וויזען א בעזונדערע פריינדשאפט צו איינינע פון זייא. ער האט זיך געהאלטען פעסט אין דעם פרינציפ, אז ער דארף לאזען דעם שטארקען איינשלינגען דעם שוואכען, און ער זאל פראפעטירען פון דיעזען קאמפף.

— מיר וועלען ארונטערגעהן, און זעהן אויב דיא זייד פיר דעם אויספערקויף איז געקומען! — האט מארעט יעצט געזאגט צו זיין אנפערטרויטען.

ביידע זיינען ארונטער אין דעם אונטערשטען טהייל פון מאגאזין, וואוהין פעק מיט וואארע איז געבראכט געווארען פון אלע זייטען, צעהנדלינגע מענשען ווארען שטארק בעשעפטיגט מיט צונעהמען, צעהלען און צוזאמענלייגען דיא פעק זייד, וועלכע מארעט האט ערווארטעט.

נאכדעם וויא זייא האבען בעטראכט דיא זייד, און האבען בעשטימט צו פערקויפען דיא וואארע אונטער קאסט־פרייז, אום צו איבערראשען אלע פאריזער דאמען, און אדווערטייזען דעם מאגאזין איבער׳ן גאנצען לאנד, ווייל דיא זייד וואר ווירקליך שעהן און גוט, און יעדע פרוי וועט עס מוזען כאפען; וויא צוקער, זיינען זייא אוועק איבער דעם מאגאזין. זייא זיינען געווען אין אלע דעפארטמענטס, האבען בעטראכט יעדען קלערק, האבען זיך צוגעקוקט צו יעדענס ארבייט, האבען נאכ־געזעהען דיא ארדערס, האבען אויסגעהערט רעפארטען און האבען געטהיילט קאמפלימענטען צו דיא פעהיגע און האבען אויסגעזידעלט דיא אונפעהיגע — אנגע־שטעטע, וועלכע זייא האבען געפונען דרעמלענדיג בייא דיא טישען. ווען מארעט און זיין בעגלייטער זיינען ערשיענען אין א דעפארטמענט, איז דארט געווארען א רעש. יעדער אנגעשטעלטער האט געווארט צו הערען זיין אורטהייל, וועלכער האט פאר איהם בעשטימט זיין צוקונפט.

ענדליך זיינען זייא אריינגעקומען אין דעם דעפארטמענט, וואו ראבינא האט זיך געפונען.

אלס זייא זיינען דאָרט געשטאַנען און האָבען גערעדט וועגען דיא געשעפטען פון זיין דעפּאַרטמענט, איז אַהין אריינגעקומען א שטילע און שעהמעדיגע מיידעל, וועלכע איז געבליבען שטעהן ביים טהיר. דאס וואר דעניס, וועלכע איז געשטאַנען ביי א גאַנצע שטונדע אין נאַס, ביז זיא האט בעקעמפפט איהר שעהמעדיגקייט, און איז מיט געוואַלד אריין אין מאַגאַזין. זיא איז אָבער געוועזען אזוי צומישט און אזוי צושראָקען, דאס ווען זיא האט געפרעגט, וויא מען געהט צו מאַדאַם אורילע, און מען האט איהר געהייסען געהן רעכטס, איז זיא געגאַנגען לינקס, ווען מען האט איהר געזאגט זיא זאָל געהן טרעפּ אראָפּ, איז זיא געגאַנגען טרעפּ ארויף און האט אזוי געבלאָנדזשעט ביז צעהן מינוט, פון איין דעפּאַרטמענט אין דעם צווייטען, און איז אויסגעלאַכט געוואָרען פון אייניגע אויסגעלאַסענע קלערקס. ניט איין מאל האט זיא געוואָלט אלעס איבערלאָזען און אנטלויפען פון מאַגאַזין, אָבער זיא האט פערלאָרען איהר וועג און איהר גאַנצען קראַפט, און איז אזוי געגאַנגען וויא צו חלום, ביז זיא איז פערקראָכען אין דעם דעפּאַרטמענט, וואו ראָבינא און מאָרעט מיט זיין בעגלייטער זיינען געשטאַנען.

מאָרעט האט זיא זאָפאָרט בעמערקט, און וועהרענד ער האט זיך צוגעהערט צו דעם געשפּרעך, וואס ראָבינא האט געהאַט מיט באַרדאַנקעל, האָבען זיינע אויגען גערוהט אויף דער ארמער אָבער חנ'עוודיגער מיידעל. דעניס האט אויפגעהויבען איהרע אויגען, און זיא איז נאָך מעהר צומישט געוואָרען, ווען זיא האט דערזעהן דיעזען שעהנעם, איידעלען יונגען מאַן, וועלכען זיא האט געהאַלטען פאר דעם מענעדזשער פון מאַגאַזין. איהר האט געשיינט, אז ער קוקט אויף איהר קרום. זיא האט אָבער ניט געוואוסט, וויא מען געהט ארויס פון דיעזען דעפּאַרטמענט, און זיא האט זיך דארום געווענדעט צו א קלערק, וועלכער איז געשטאַנען ניט ווייט פון איהר און האט איהם געפרעגט, וויא מען געהט צו מאַדאַם אורילע.

דיעזער קלערק איז געוועזען א געוויסער פאַווייר, א קאַלטער, שלעכטער מענש, וועלכער האט זיך פאר קיינעם ניט אינטערעסירט, און ער האט איהר געענטפערט גאַנץ קורץ: „אויפ'ן ערשטען עטאַזש, פריילין.“

אין ראָבינא'ס דעפּאַרטמענט איז געוועזען הוטין, דער מאַן, נעגען וועלכען ראָבינא האט זיך אזוי פיעל מתקנא געוועזן. הוטין איז געוועזען א העפליכער קאַוואַליער, און אזוי וויא ער האט דערזעהן, אז דאס פריילין וויל נעהמען א פאַלשען וועג, האט ער זיך אָנגעבאָטען צו ווייזען איהר, וויא מען קומט צו מאַדאַם אורילע. ער האט זיא צוגעפיהרט צו דיא טרעפּ, האט איהר געוויזען מיט דער האַנד וועלכע טהיר זיא דאַרף עפענען, און וויא זיא זאָל פון דאָרט געהן, און דאן האט ער זיך פון איהר

אַבגעזעגענער מיט א העפליכען נייג, וויא ער איז געוואָהנט צו טהאָן פיר יעדע דאמע.

דיעזע העפליכקייט האט זעהר שטארק געווירקט אויף דער ארמער דענים. עס איז פאר איהר געוועזן איין פריינדשאפט, וועלכע זיא האט ניט געוואוסט וויא הויך צו שאטצען. זיא האט אויפגעהויבען איהרע אויגען און האט אָנגעקוקט דעם יונגען מאַן, און אַלע זיינע מיענעס זיינען אריין אין איהר הארצען. זיין געזיכט וואר שעהן, זיינע בליקען פריינדליך, און זיין שטימע האט איהר געקלונגען וויך און ליעבליך. איהר הארץ איז געוואָרען פול מיט דאנקבארקייט, און זיא האט זייא אויסגעדריקט צו איהם מיט דיא עטליכע, צוריסענע ווערטער:

— ווירקליך, מיין הערר, איהר זייט זעהר פריינדליך. איך דאנק אייך, איהר דארפט ניט געהן מיט מיר ווייטער. איך דאנק אייך זעהר שטארק.

הומין האט זיך באלד אומגעקעהרט, און צוגעהענדיג צו פאווער, האט ער געזאגט: „וואס דענקסט דוא פון דיעזען שאבטעל? עה?

דענים איז ענדליך אריינגעקומען אין דעם קליידער־דעפארטמענט, וועלכען מאדאם אורילע האט געפיהרט. זיא איז געוואָרען איבערראשט פון דיא שעהנע פיגורען, דיא טהייערע קליידער, דיא רייכע בעפוצונגען אויף דיא וואנד און אין דיא ווינקעלעך. אייניגע פרויען אין זיידענע קליידער, מיט אלערלייא בעפוצונגען אויף דיא קעפ, זעהר קאָקעטישע און שמאָלצע, האבען געארבייט אין פערשיעדענע ווינקעלעך. אייניגע האבען געפאקט, אנדערע האבען געמאָסטען, ווייטער אנדערע האבען אויסגעהאנגען דיא קליידער אויף דיא פיגורען, און האבען געמאכט פערטיג דעם דעפארטמענט פאר דיא קונדען.

דענים האט זיך געווענדעט צו איינער און האט געפרעגט, „וועלכע איז מאדאם אורילע“. דיא מיידעל אין זייד און סאמעט האט א קוק געטהאָן אויף דער בלאַסער און ארמער דענים און האט געענטפערט, אז זיא ווייס נים. דענים האט זיך געווענדעט צו א צווייטער, וועלכע האט געענטפערט, אז מאדאם אורילע וועט באלד קומען, און אויב זיא וויל זעהן דיא מאדאם פערזענליך, מח זיא ווארטען.

דענים איז געבליבען ווארטען. אין דעם דעפארטמענט זיינען געוועזן פיעלע ווייכע שטוהלען, פארבערייטעט פאר דיא פרויען וואס קומען קויפען קליידער, אָבער אזוי וויא קיינע האט איהר געהייסען זיצען, איז זיא געבליבען שטעהן, אָבוואָהל איהרע פיס האבען זיך איהר געבראָכען, און זיא איז באלד אומגעפאלען פון מידיגקייט.

ענדליך איז א פרוי פון אומגעפעהר פינף און פערציג יאהר אריינגעקומען. עס וואר מאדאם אורילע, א דיקע פרוי אין א ווייכע קלייד, און א הויכע ברוסט. — דיא פרוי האט געהאט געדיכטע שווארצע האאר, און גרויסע, שארפע אויגען, א בייזען מויל, און הויכע באקען, און זיא האט אין גאנצען אויסגעזעהען וויא א הערשערין.

דעניס האט פערשטאנען, אז דאס איז דיא מאדאם, און זיא איז געבליבען שטעהן און האט געווארט ביז מען וועט זיא פרעגען וועמען זיא דארף.

מאדאם אורילע האט ארומגעקוקט איינינע קליידער, האט אנגעשריען אויף א פאאר מיידלעך, און האט זיך נאכדעם געווענדעט צו דער ארמער מיידעל, וועלכע איז געשטאנען וויא א סטאטוע.

— וועמען דארפט איהר? — האט זיא געפרעגט מיט א הארטע שטימע.

— דיא מאדאם אורילע.

— איך בין דיא פערזאן.

דעניס האט דערפיהלט, אז איהר מויל איז טרוקען, איהר צונג געליימט און איהרע הענד זיינען קאלט. זיא האט זיך געפיהלט וויא זיא וואלט געווען א בייבי, וואס האט מורא פאר שמיץ. זיא האט ארויס געמורמעלט איהר וואונש, אבער זיא האט עס געמוזט זאגען צווייא מאל, אום מען זאל פערשטעהן וואס זיא מיינט. מאדאם אורילע האט זיא בעטראכט פון קאפ ביז דיא פיס און האט נאכדעם געזאגט:

— וויא אלט זיים איהר?

— צוואנציג יאהר!

— וואס? צוואנציג? איהר זעהט אויס איינגער פון זעכצעהן.

— אבער איך בין זעהר שטארק, איך קען ארבייטען!

מאדאם אורילע האט א ציה געטהאן איהרע אקסלען און האט געענט־פערט:

— איך וועל איינשרייבען אייער נאמען. מיר פערשרייבען דיא נעמען פון יעדען וואס קומט בעטען ארבייט.

גראדע ווען מאדאם אורילע האט גענומען זוכען דעם בוך, האט זיך דיא טהיר געעפענט און מארעט און בארדאנקעל זיינען אריינגעקומען א קוק טהאן אין דיעזען דעפארטמענט. מאדאם אורילע האט געלאזט שטעהן דיא ארמע מיידעל און איז

געלאפען גענען דעם איינענטהימער פון מאגאזין, מיט וועלכען זיא האט בעדארפט ריידען וועגען וויכטיגע זאכען פון דעם געשעפט.

מארעט איז איבערראשט געווארען צו זעהן דא דיא ארמע מיידעל, וועלכע ער האט געזעהן אין ראבינא'ס דעפארטמענט. ער האט אין דער שטיל געפרעגט דער מאדאם אורילע, וואס דיא ארמע מיידעל טהוט אין דיעזען דעפארטמענט, און ער האט ערהאלטען דעם אנטווארט, אז זיא ווינשט אנצוקומען פאר א פערקויפערין. בארדאנקעל, וועלכער האט געהאסט אלע פרויען, האט זיך צו לאכט.

— דאס מוז זיין א וויטץ! — האט ער געזאגט שטיל. — עס קען ניט זיין. זיא איז צו העסליך, פאר דיעזען מאגאזין.

— עס איז אמת, אז זיא איז ניט צו שעהן, אבער זיא איז אויך ניט אזוי העסליך! — האט מארעט געענטפערט, און האט ניט געוואנט צו פערטהיידינגען דיעזע מיידעל, וועלכע האט אויף איהם געמאכט אזא שטארקען איינדרוק. — דאך איהר נאמען דארף מען האבען.

— דאס טהו איך מיט יעדע פערזאן וואס קומט בעטען ארבייט! — האט מאדאם אורילע געענטפערט און האט צוגערופען דיא מיידעל צום בוך.

— וויא רופט מען אייך? — האט מאדאם אורילע געפרעגט מיט דער פעדער אין האנד, פערטיג צום שרייבען.

— דעניס באדו!

— און וויא אלט?

— צוואנציג יאהר און פיער מאנאטען, — און אזוי וויא זיא האט זיך גע־שראקען פאר דעם שעהנעם מאן, וועלכען זיא טרעפט אן שוין דעם דריטען מאל, האט זיא בעמערקט. — איך זעה ניט אויס צו זיין אזוי אלט, אבער איך בין זעהר שטארק.

— וואו זיינט איהר געוועזען פריהער אין פאריז?

— איך קום ערשט פון וואלאנס.

דאס וואר א צווייטער אונגליק. דער „ווייבערשער גן־עדן" האט נאר גענומען אזעלכע פרויען, וואס האבען שוין געהאט ערפאהרונג אין איינע פון דיא פאריזער געשעפטען. דעניס האט געגלויבט, אז אלעס איז שוין פערלארען, און ווען עס וואלט ניט געוועזען געטהיג פאר דיא קליינע קינדער, וועלכע זיא דארף ערנעהרען, וואלט זיא געלאזען דעם גאנצען געשפרעך אין מיטען און וואלט אוועק געגאנגען.

— וואו זייט איהר געוועזען אין וואלאנס?

— אין קארניילס.

— איך קען איהם. עס איז א גוטער פלאטץ, האט מאַרעט בעמערקט.

עס וואר זעהר זעלטען, אז מאַרעט זאָל זיך אריינמישען ווענען אנשטעלען אין קלערק, ווייל דער טענערדזשער פון יעדען דעפּארטמענט איז געווען פעראנט־וואָרטליך פאר זיינע מענשען. אָבער מיט זיין ליעבע צו פרויען, האט ער אין דיזער מיידעל בעמערקט א חן, איין ערעלקייט און א קראפט, וואס דעניס אליין האט דערפון ניט געוואוסט. דער נאמען פון דאס הויז וואו א קאַנדידאט האט פריהער געארבייט, האט אימער געשפיעלט דיא הויפט ראָלע, ביי׳ם קריענען א פלאטץ אין מאַרעט׳ס מאנאזין. מאדאם אורילע האט דארום געפרעגט דיא אורזאכע, ווארום דעניס האט דעם פלאטץ פערלאָזען.

— צוליעב פאמיליען זאכען! — האט דעניס געענטפערט און איז געוואָרען רויטה. — מיר האבען פערלאָרען אונזערע עלטערן, און איך האב געמוזט ברעננען מיינע ברידער אין פאריז. היער איז א סערטיפיקייט.

דער סערטיפיקייט איז געווען דער בעסטער בעווייז. יעטצט האט מאדאם אורילע געפרעגט, אויב זיא האט בעקאנטע אין פאריז, און וואו זיא געפינט זיך.

— בייא מיין אָנקעל! — האט זיא געענטפערט און האט מורא געהאט צו זאגען דעם נאמען פון דעם קאָנקורענט. — בייא מיין אָנקעל באָדו.

יעצט האט זיך מאָרעט אריינגעמישט.

— וואס? — האט ער געפרעגט. — איהר זייט באָדו׳ס א ניכטע? ער האט אייך אהער געשיקט?

— ניין, מיין הערר!

זיא האט זיך שטארק פערשעהמט און זיא איז דערבייא אין גאנצען פערענדערט געוואָרען. איהר בלאסער פנים איז געוואָרען רויטה און איהר מויל האט יעצט בעלוכטען איהר גאנצע געזיכט. איהרע גראָע אויגען האבען געקריגען א פייער און איהרע באקען זיינען געוואָרען פול מיט גריבעלעך.

— זיא איז דאָך ווירקליך שעהן! — האט מאָרעט געמורמעלט צו באר־דאנקעל.

בארדאנקעל האט עס ניט געוואָלט מודה זיין, אָבער מאדאם אורילע האט צוגעשטימט מיט א נייג פון איהר קאָפּ, און מאָרעט האט ווייטער געזאגט:

— אייער אָנקעל וואר אומגערעכט, וואס ער האט אייך אהער ניט געבראכט. זיין רעקאָמענדאציאָן וואָלט געווען גאנץ גענוג. מען זאגט, אז ער האט א שנאה גענען אונז. מיר זיינען זעהר ליבעראלע מענשען און ווען ער קען ניט געפינען ארבייט

פאַר זיין ניכטע אין זיין קראַם, וועלען מיר איהם ווייזען, אַז ער דאַרף נור אָנ־קלאַפּען אין אונזער טהיר אום מיר זאָלען איהם עטפּפאַנגען. זאָגט איהם, אַז איך ליעב איהם זעהר שטאַרק, אָבער אַז איך בין ניט שולדיג, עס איז דיא שולד פון דאס געשעפט, וואס האט נייע מעטהאָדען. זאָגט איהם, אַז ער וועט זיך רועניר׳ן, ווען ער וועט זיך האַלטען שטאַרק בייא זיינע אַלטמאָדישע געשעפטס־מעטהאָדען.

דערווייל האט מאַדאַם אורילע צוגעשלאָסען איהר בוך. זיא האט בעדאַרפט נור איין מיידעל און זיא האט שוין געהאט צעהן אַפּליקאַנטין. זיא האט אָבער געוואָלט ווייזען דעם אייגענטהימער, אַז זיא זוכט נאך יעדע פּערזאָן, און זיא האט געענטפערט, אַז דער אינספּעקטאָר וועט אַרויסגעהן און נאַכפרעגען, און וועט אַריינברענגען זיין רעפּאָרט, און דאַן וועט דעניס ערהאַלטען אַ בריעף.

דעניס איז געשטאַנען אַ ווייַלע און האט ניט געוואוסט וויא אַזוי זיא זאָל אַרויסגעהן פון דיעזע לייטע. זיא האט ענדליך בעדאַנקט מאַדאַם אורילע, און האט זיך פערניינט פאַר מאָרעט און באַרדאַנקעל, און איז אַרויס פון מאַגאַזין מיט דיא זעלבע אונרוהיגע געדאַנקען וויא זיא איז אַהין געקומען.

אַרויס געהענדיג פון מאַגאַזין, האט זיא אָנגעטראָפען דעם יונגען מאַן, וועלכען זיא האט בעגעגענט קומענדיג צום מאַגאַזין. דער יונגער מאַן האט איהר געפרעגט וויא זיא האט אויסגעמאַכט, און זיא האט איהם געענטפערט, אַז זיא ווייס אַליין ניט.

דער שעהמעדיגער יונגער מאַן האט זיך יעמצט געפאַסט מוטה און האט גע־פרעגט דער פריילייןאיהר נאָמען.

— דעניס באָדו.

— מיין נאָמען איז הענרי רעלאָש.

יעצט האבען זייא ביידע געשטייבעלט. דיא עהנליכקייט אין זייער לאַגע, האט זייא ביידען בעפריינדעט, און זייא האבען זיך ביידע געדייכט דיא הענד, וויא ברודער און שוועסטער אין איין שיקזאַל.

3טער קאַפּיטעל.

יעדען שבת נאַכמיטאַג, צווישען פיער און זעקס, פלעגט מאַדאַם דעספּאַרגעס געבען טהעע און זיסע געבעקס צו דיא פריינדע וואס פלעגען זיא בעזוכען. מאַדאַם דעספּאַרגעס האט געוואָהנט אויף דעם דריטען עטאַזש אין אַ הויז, וואס האט זיך

געפונען אין עקע פון דער רויאַלי און דעיאַלושער שטראַסע. די פענסטער פון איהרע צימערן, זיינען אריין אין די גאָרטענס וואס זיינען געשטאַנען געגען איהר הויז.

אין א געוויסען שבת נאָכמיטאָג איז מאַרעט געקומען בעזוכען דיעזע דאַמע. העגריעטע דעספאַרגעס. ער האט זיא אָנגעטראָפען גראדע אין דעם קליינעם צימער פאר דעם זאַאל, וואו ער האט גענומען איהר האַנד און האט זיא זעהר חיים גע־קוסט.

— זיים פאַרזיכטיג, איך האב קאָמפּאַניע! — האט זיא געזאָגט שטיל און האט א וואונק געטהאָן צום זאַאל. — איך בין גראדע ארויס נעהמען דיעזען פעכער צו וויזען דיא געסט.

און דערבייא האט זיא איהם געקלאפּט אין געזיכט מיט דעם פעכער און האט זיך געחנ'ט. מאַדאַם העגריעטע דעספאַרגעס וואר א דיקע, דונקעלע פרויאן מיט גרויסע, אייפערזיכטיגע אויגען.

אָבער מאַרעט האט אלץ געהאַלטען איהר האַנד און האט געפרעגט:

— ווער איז דאָ?

— געוויס. איך האב זיין פערשפּרעכען.

ביידע האבען געמיינט באַראָן האַרטמאַן, דעם דירעקטאָר פון א קרעדיט באַנק.

— ווייס ער דערפון?

— ניין. איהר ווענט אליין דאַרפען ערקלעהרען דעם געשעפט.

זיא האט איהם דערבייא אָנגעקוקט און האט געמיינט, אז מאַרעט ווייס פון קיין זאַך, ווייל ווען ער וואָלט געוואוסט, וואָלט ער זיא נים געבעטען זיא זאָל איהם פאָרשטעלען פאר דעם באַראָן. אָבער מאַרעט האט נאָך אלץ געהאַלטען איהר האַנד, האט איהר געגעבען אלערלייא קאָמפּלימענטען, און איהר האַרץ האט גע־שמאָלצען. אין דער שטיל האט זיא פאר איהם אָנגעשטעלט איהרע ליפּען, האט זייא צוגעדריקט צו זיין מויל, און נאָכדעם וויא זייא האבען זיך גאַנץ זיס צוקוסט, האט זיא געזאָגט:

— זייא וואַרטען דאָרט אויף מיר. קומט.

זייא זיינען ביידע אריין אין גרויסען זאַאל. מאַרעט האט זיך פערנייגט צו די דאַמען, וועלכע ער האט געקענט.

דעספאַרגעס האט געוויזען דעם פעכער צו מאַדאַם באַרדעלי, א שעהנע פרוי, פון דרייסיג יאָהר מיט א שעהנעם נאָז און ליכטיגע אויגען. באַרדעלי גאָר איהר

יגענד פריינדין, וועלכע האט געהייראטה א בעאמטען אין דער טרעזשורי און האט געזעהן צו פיהרען א שעהנעם לעבען, מיט דיא קליינע הכנסה, וואס זיא האט געהאט.

מאדאם בארדעלי האט איבערגעגעבען דעם פעכער צו א צווייטער פרוי, וועלכע האט איהם געגעבען צו א דריטער, דאן צו א פיערטער און א פינפטער. יעדע פרוי האט איהם בעטראכט, האט איהם געשאצט און קריטיקירט מיט אלע פעהיגקייטען וואס פרויען האבען צו אזעלכע זאכען.

מארעט איז געבליבען שטעהן צווישען דיא פינף פרויען און האט זיך געמוזט אינטערעסירען מיט דער קליינער פראגע, ווענען דעם פעכער. ער האט איהם גע־טען אין האנד, האט איהם בעטראכט, און האט אויף איהם געוואלט געבען זיין מיינונג, אלס דער דיענער האט געעפענט דיא טהיר און האט געמאלדען:

— מאדאם מארטי!

א קליינע, מאגערע און מיאוסע פרוי, אויסגעשלאגען מיט פאקען און גע־קליידעט נאך דעם שעהנסטען פאסאן, איז אריינגעקומען. א האנד־טאשע פון רויטען לעדער האט זיא נים ארויסגעלאזען פון איהר רעכטע האנד.

— מיין טהייערע מאדאם! — האט זיא געזאגט צו העגריעטע דעספארגעס. ענטשולדיג מיר, וואס איך האלט דא אין זאאל מיין האנד־טאשע. פאהרענדיג אהער, האב איך מיך אבגעשטעלט ביי'ם „גן־עדן" און האב אויסגעגעבען פיעל געלד. איך האב מורא געהאט צו לאזען דיעזע זאכען אין מיין וואגען, ווייל איך האב מורא מען וועט עס דארט גנב'נען.

זיא האט זיך אומגעקעהרט און האט דערזעהן דעם איינגענטהימער פון „גן־עדן", און זיא האט זיך צולאכט: — אה, מאנסיו מארעט, איך האב נים געמיינט צו אדווערטייזען אייער מאגאזין. איך האב נים געוואוסט, אז איהר זייט היער. אבער איך מוז אייך זאגען, אז איהר האט דארט ווירקליך זעהר גוטען לייס.

יעצט האבען אלע פרויען געוואלט זעהן וואס מאדאם מארטי האט געקויפט. אלע האבען געוואוסט, אז זיא איז א גרויסע פערשווענדערין, וועלכע צאהלט א־מער דיא גרעסטע פרייזען און קען זיך נים צוריק האלטען ווען זיא זעהט עטוואס צום פערקויפען.

זיא האט ענדליך איינגעוויליגט צו ווייזען דיא וואארע. דיא פרויען האבען אויסגעצויגען זייערע העלזער און זיא האט שוין אנגעפאנגען צו עפענען איהר האנד־טאשע, אלס דער טהיר־גלעקעל האט געטומען קלינגען.

— עס איז מיין מאן! — האט מאדאם מארטי געזאגט און איז געוואָרען צר־מישט, ער האט מיר פערשפראָכען צו קומען נאך מיר.

זיא האט גאנץ שנעל פערשלאָסען איהר האנד־טאשע און האט איהם אוועק געליינט אונטער דעם שטוהל, אויף וועלכען זיא איז געזעסען. דיא פרויען האבען געשמייכעלט. זיא האט זיך פערשעהמט און האט צוריק גענומען דיא האנד־טאשע אין איהר שויס מיט דער ערקלעהרונג, אז דיא מענער פערשטעהען ניט אויף גוטע זאכען און דארפען ניט וויסען פון אזעלכע אויסגאבען.

אָבער ניט מאָנסיו מארטי איז געקומען. דער נייער גאסט איז געוועזען באראָן הארטמאן.

מאדאם דעספאָרגעס האט פאָרגעשטעלט דעם באראָן צום איינגענטהימער פון „דאמען פאראדיז", און מאָרעט האט געכאפט דיא געלעגענהייט אויס־צורופען:

— אח, באראָן, איך בין גליקליך מיט דער געלעגענהייט אויסצודריקען פאר אייך מיין ענטהוזיאזמוס און מיין בעוואונדערונג פאר דיא גרויסע געשעפטען פון אייער באנק. ווירקליך, עס איז איין עהרע צו קענען אזא פעהיגע פערזאָן וויא אייערע.

באראָן הארטמאן האט געשמייכעלט.

מאָרעט און באראָן הארטמאן האבען זיך צורעדט פון פערשיעדענע גע־שעפטען. מאָרעט האט שטארק געלויבט דיא אונטערנעהמונגען פון דעם קרעדיט־באנק, בעזאָנדערס דיא ארבייט, צו עפענען, ברוקירען און אויספוצען א גרויסע גאס, וועלכע פיהרט צום „דאמען פאראדיז". דיעזע נייע עוועניו וועט פיעל פערגרעסערן מאָרעט'ס געשעפטען און ער וועט קענען אויסברייטען זיין מאגאזין אויף נאך עטליכע בלאָק.

ענדליך איז מאָרעט געקומען צום וויכטיגען פונקט. מאָרעט האט געוואוסט, אז דיא קרעדיט־באנק קויפט אויס דיא הייזער, וועלכע שטעהן ארום דעם „דאמען־פאראדיז". ניט נור דיא הייזער וואס מען וועט מוזען ארונטער נעהמען צוליעב דיא נייע גאס, נור אויך דיא הייזער וואס וועלען בלייבען שטעהן, און ער האט מורא געהאט, פיעלייכט איז דארין א געהיימער פלאן צו עפענען א גרויסען מאגאזין גענען דעם „וווייבערשען גן־עדן". דאס איז דיא אורזאכע ווארום ער האט געזוכט דיא בעקאנטשאפט פון באראָן הארטמאן. ער האט אפילו געקענט בעזוכען דעם באראָן אין זיין באנק און בעשפרעכען מיט איהם דיעזע פראגע, אָבער ער האט זיך גע־פיהלט זיכערער אין הענריעטע'ס הויז. ער האט געוואוסט, אז א געליעבטע קען

אַלעס אויספיהרען, און מיט העטריעטעים הילפע, וועט איהם געלינגען צו ערפאַהרען דעם אמת.

— האט איהר ניט אויסגעקויפט דעם אַלטען האָטעל, וועלכער שטעהט ניט ווייט פון מיין מאַגאַזין ? — האט מאָרעט געפרעגט.

דער באַראָן האט זיך א ווייכע פערטראַכט, נאָכדעם האט ער עס אָפּגעלייקענט. אָבער מאָרעט האט בעשלאָסען מען זאָל איהם ניט נאַרען, און ער האט גענומען שפּיעלען דיא ראָלע פון א יונגען מענשען מיט איין אָפענעם כאַראַקטער, וואס קען זיך לייכט פערטרויען צו יעדען איינעם.

— הערט מיך אויס, באַראָן ! — האט ער יעצט געזאָגט גאַנץ אונשולדיג. — ווען איך האב דיא עהרע אייך צו קענען, מוז איך אייך ערצעהלען, אַז איך האב שוין אייניגע מאָל געוואָלט בעזוכען אייך אין אייער באַנק און פרעגען איין עצה אויף אייניגע זאַכען, אָבער איך האב ניט געוואגט. איך וויל אייך געטליך פערטרויען, אַז איך געה יעצט דורך א קריזיס. דאס געשעפט שלינגט איין גרויסע סומען געלד, דאס געשעפט מוז אימער פערגרעסערט ווערען, דיא פערדיענסטען מוזען אימער אריינגעליינט ווערען אין וואַארע, און בייא יעדען אויספערקויף, מוז דאס גאַנצע געשעפט ריזיקירט ווערען. איין ניט געלונגענער אויסערקויף, ענדיגט אַלע ספּעקולאַציעס. אָבער דאָך זוך איך קיין געלד, ווייל איך האב צוטרויען צו מיינע קונדען. מיין אמביציאָן געהט פיעל ווייטער, וויא העלפען זיך אין דיעזען געשעפט. איך וויל שליסען א שותפות מיט דער „קרעדיט־באַנק". דיא באַנק זאָל פאַר מיר קויפען דעם גרויסען געשעפטס פּאַלאַסט, פון וועלכען איך טרוים. איך, פון מיין זייט, וועל אין געשעפט אריינברענגען מיין גרויסע ערפאַהרונג און מיין מאַגאַזין. נאָך מיין מיינונג, איז דאס זעהר לייכט אויסצופיהרען, און עס וועט דערפון ארויס וואַקסען א געשעפט, פון וועלכען פּאַריז וועט שטורמען.

— וואס וועט איהר טהאָן מיט דאס לאַנד און מיט דיא געבענדען, וועלכע איהר קויפט אויס ? — האט ער געפרעגט צום שלוס פון זיין ערקלעהרונג. — דיא באַנק מוז דאָך געוויס האבען א פּלאַן. אָבער איך בין זיכער, אַז אייער פּלאַן איז ניט אַזוי גוט וויא מיינער. מיר קענען עפענען א באַזאַר, וואס וועט איינברענגען מיליאָנען. אה, ווען איך וואָלט עס קענען אויספיהרען אָהן פרעמדע הילפע, וואָלט איך געווען דער גליקליכסטער. אָבער דיא גרויסע קאַפּיטאַליסטען נעהמען יעצט אריין אַלעס אין זייערע הענד, איך אַליין קען ניט שאַפען דיא געטהיגע סומע. מיר דאַרפען דאַרום גוט בעטראַכטען און שליסען דיעזען געשעפט, עס וועט זיין א פערברעכען מיר זאָלען לאָזען ארויס אַזא גאָלדענעם פּלאַן.

— אח, וויא ווייט איהר קענט פאנטאזירען! — האט באראָן הארטמאן פער־ענטפערט גאנץ קורץ אויף מאָרעט'ס לאנגע רעדע.

דער באראָן איז גראדע נים געווען אזוי לייכטזיניג צו פערטרויען זיינע סודות צו מאָנסיו מאָרעט, וועלכער האט פאר איהם געעפענט זיין הארץ. דיא אבזיכט פון דער „קרעדיט־באנק“ איז געווען, אויפצובויען א האָטעל אין דער גאס, וועלכע דיא באנק וויל עפענען. דיעזער נייער האָטעל זאָל זיין דער שעהנסטער אין פאריז, וואוהין אלע אויסלענדער זאָלען פערקעהרען, און וואס זאָל קאָנקורירען מיט דעם „גרענד האָטעל“. דער פלאן פון האָטעל איז געווים א זיכערער, און א בעסערער, ויא ריזיקירען גרויסע סומען אין א דעפּאַרטמענט מאגאזין, וואו אלעס איז א ריזיקע.

— אייער פלאן איז א שעהנער! — האט באראָן הארטמאן ווייטער גע־זאגט, — אָבער עס איז דיא פאנטאזי פון א פאָעט. וואו וועט איהר נעהמען אזוי פיעל קונדען, זייא זאָלען אייך אויסהאלטען אזא באזאר!

מאָרעט איז געוואָרען איבערראשט. ער האט ניט ערווארטעט, אז דער באראָן וועט איהם ענטזאגען. ער האט געגלויבט, אז איהם וועט געלונגען צו געווינען דיעזען קאפיטאליסט פאר זיין אידעע, און פלוצלינג פרעגט נאר יענער וואו וועט ער נעהמען קונדען? ער האט אויסגעשטרעקט זיין האנד צום זאאל, וואו דיא פרויען זיינען געזעסען און האט געזאגט:

— דאָרט זיינען מיינע קונדען. איך מוז אייך נאך אמאל ערקלעהרען, באראָן, דעם סוד פון אונזערע דעפּארטמענט מאגאזינען. דער סוד איז איין איינפאכער, אָבער מען דארף איהם פערשטעהן. מיר ווילען ניט האבען א גרויסען קאפיטאל, וואס זאָל ליעגען און שלאָפען אין אונזערע מאגאזינען. אונזער איינציגער וואונש איז, אויסצופערקויפען אונזער סטאק אזוי שנעל וויא מיר קענען, און באלד קויפען א נייען, וועלכער מוז זאָפאָרט פערקויפט ווערען, אום מאכען פלאץ פאר איין אנדערן. אויף דיעזען וועג דרעהען מיר ארום אונזער קאפיטאל אייניגע מאל אין א ווייל, און יעדעס מאל עטוואס פערדיענען. דאדורך קענען מיר זיך שטעלען א קליינעם פראָפיט אויף וואארע, ווייל מיר פערקויפען פיעל. אונזערע אויסגאבען זיינען זעהר גרויס, אומגעפעהר זעבצעהן פראָצענט, אונזער פראָפיט איז ניט מעהר וויא צוואנציג פראָצענט, זאָ, דאס אונז בלייבט נור פיער פראָצענט ריינער פערדיענסט. אָבער דערסיט וואס מיר האלטען אין איין פערקויפען און בייטען אונזער [illegible]ארע אויף פרישע, קען זיך אונזער פראָפיט אויפקלייבען אין מיליאָנען. האט

איהר פערשטאנען, באראָן, ווי דיא גרויסע דעפּארטמענט מאגאזינס עק־זיסטירען ?

— איך פערשטעה ! — האט דער באראָן געענטפערט. — איהר פערקויפט בילינ אום צו פערקויפען פיעל, אָבער איהר מוזט פערקויפען, און איך בלייב ביי מיין פריהערדיגער פראגע : „וואו ווערט איהר נעהמען אייערע קונדען ? וואו ווערט איהר קענען אָפּזעצען אזוי פיעל וואארע אום אויפצוהאלטען אזא ריזען־געשעפט, וועלכען איהר שלאגט מיר פאָר ?"

— דאס איז דיא לעצטע זאָרג ! — האט מאָרעט געענטפערט. — מיר קענען פערקויפען וואס מיר ווילען, ווען מיר פערשטעהען נור וויא. דאס איז דער סוד פון אונזער הצלחה ! איך האב דיא פרויען פאר זיך, און איך קימער זיך ניט פאר דיא איבעריגע !

— שטיל ! — האט דער באראָן געזאגט, — דיא פרויען וועלען דאס הערען !

אָבער דיא פרויען האבען יעצט גערעדט אלע צוזאמען און ווארען אזוי אויפ־גערעגט, אז איינע האט ניט געהערט דיא צווייטע.

אָבער מאָרעט האט ניט אויפגעהערט צו ריידען, ער האט דעם באראָן ער־קלעהרט, אז דער גאנצער געשעפט בעשטעהט אין שטענדיג אומדרעהען דעם קאַ־פּיטאל, און אויפקלייבען גרויסע בערג וואארע, אדווערטייזען דיא וואארע אויף זעהר ביליגע פרייזען, און ארויס שטעלען ציפער וואס זאָלען יעדען איבערראשען. און קום האט מען דיא פרויען פאר זיך, דאן קען מען פערקויפען דיא גאנצע וועלט.

דער באראָן האט יעצט פערשטאנען דעם גאנצען פּלאַן, און ער האט אָנגע־פאנגען צו בעוואונדערען דיא פעהיגקייטען פון דעם מאן, וואס האט אויסגעארביים דיא מאשינע איינצושלינגען דיא פרויען, אָבער ער האט דעם ספעקולאנט געגעבען דיעזעלבע ווארנונג, וואס ער האט געהאט פון בארדאנקעל, נעמליך, אז דיא פרויען וועלען האבען זייער ראכע.

אָבער מאָרעט האט געלאכט. אלע פרויען געהערען צו איהם וויא זיין איינענ־טהום. ער געהערט צו קיינע פון זייא. ער געהמט פון דיא פרויען זיין פערמעגען און זיין פערגניגען, און מעהר האט ער מיט זייא ניט וואס צו טהאָן.

נאך א ווייטערן געשפרעך, איז דער באראָן געוואָרען האלב בעזיעגט. ער האט גענומען טראכטען, פיעללייכט איז דער פּלאַן ווירקליך א גוטער. ער האט יעטצט געוואָלט געניער בעשפרעכען דעם געשעפט, אָבער איינינע פרויען־שטימען האבען

גענומען רופען: „מאַנסיו מאָרעט! מאַנסיו מאָרעט! און דאַדורך איז דער גע־שפּרעך אונטערבראָכען געוואָרען.

מאָרעט איז געוועזען שטאַרק אונצופריעדען, וואס ער מוז ענדיגען זיין געשפּרעך גראַדע ביי דיעזען פונקט, אָבער איינע פון די דאַמען איז צו איהם צוגעגאַנגען, און האט איהם געזאָגט, אַז עס איז זעהר אונהעפליך פון איהם צו בעגראָבען זיך אין א ווינקעל און ריידען געשעפטס־זאַכען, גראַדע ווען די פרויען ווינשען צו האבען זיין געזעלשאַפט.

— איז אייער גרויסער אויספערקויף בעשטימט פיר דעם נעכסטען מאָנ־טאָג? — האט מאַדאַם מאַרטי געפרעגט, אלס מאָרעט איז צוגעגאַנגען צו די דאַמען.

— יא, מאַדאַם! — האט מאָרעט געענטפערט מיט א זיסען ווייכען קול, וויא איין אַקטיאָר, דען פאַר פרויען האט דיעזער געשעפטס־מאַן געהאט א גאַנץ בע־זאָנדערע שטימע.

— מיר ווערען אַלע קומען! — האט הענריעטא געזאָגט. — זייא זאָגען, אַז איהר געהט ווייזען וואונדער ביי דיעזען אויספערקויף.

— אה, וואונדער! — האט ער געענטפערט זעהר בעשידען. — איך וויל בלויז איהר זאָלט בלייבען מיינע פריינדע און מיינע קונדען.

אָבער די פרויען האבען געוואָלט, ער זאָל זייא שוין ערצעהלען פון דעם אויספערקויף, זייא זיינען אויסגעגאַנגען פון נייגירדע. די צייטונגען האבען זעהר פיעל געשפּראָכען פון דעם קומענדען אויספערקויף, אָבער אַלעס קומט ניט, וויא הערען פון איהם אַליין ווענען די זייד, וועלכע איז אַזוי גרויס אַדווערטייזט. יעדע פרוי אין פּאַריז האט גערעדט ווענען דיעזען זייד. טויזענדע וואָרען שוין נייגעריג אָנ־צוריהרען דיעזע וואַרע. הונדערטע כלה׳ס האבען שוין געבעטען זייערע חתנים און זייערע עלטערן, מען זאָל פאַר זייא קויפען דיעזען בעריהמטען זייד.

— אָבער ניט די זייד איז אַלעס וואס מיר האבען! — האט מאָרעט געזאָגט מיט א מוזיקאַלישע שטימע. — מיר האבען פיעלע וואונדערבאַרע, שעהנע זאַכען, וואס ווערען אָפגעגעבען האַלב אומזיסט. מיינע איינקויפער האבען מיר איינ־געשאַפט סאַמעט, וואס האט ניט זיין גלייכען און נוטסקייט און אין שעהנהייט. אויב איהר ווילט נעהמען מיין רעקאָמענדאַציע, הייס איך אייך קויפען מיין אַטלעס, וועלכען פּאַריז האט ביז יעצט נאָך ניט געזעהן. איך זאָג אייך אויך, אַז מיין געוואַנד וועט זיין א מציאה, וואס מען וועט שפּעטער ניט קריעגען.

מאַרעט׳ס ערקלעהרונג, אז ער וועט פערקויפען די וואַרע אזוי בילינ. אז ער וועט מוזען פערלירען דערביי, איז געווען פאר די פרויען א פרעהליכע בשורה. פרויען האבען דאס בעסטע פערגניגען פון קויפען וואַרע, און זייער פערגניגען ווערט צוויי מאל אזוי גרוס, ווען זיי דענקען, אז זיי בעשווינדלען דעם קרעמער. מאַרעט האט געוואוסט, אז פרויען קענען ניט ביישטעהן נעגען קיין זאך וואס ווערט פער־קויפט בילינ.

מאדאם מארטי האט איינינע מינוטען לאנג צוגעהערט דעם געשפרעך און זי האט געבערענט פון אונגעדולד, וואס זי האט נאך אלץ ניט געקענט ארויס נעהמען איהר האנד־טאשע און בעווייזען די מציאות וואס זי האט געקויפט.

אָבער ענדליך האט זי דערלעבט די מינוט, און זי האט געוויזען אלעס וואס זי האט איינגעקויפט, איין זאך נאך דער צווייטער, און איז דערביי רויטה געוואָרען, גלייך ווי א יונגע פרוי וואס ווערט איבערראשט, ווען זי טהוט זיך אויס. זי האט געוויזען פיעלע זאכען, וועלכע זי האט גאר ניט גיטהיג, נור דער קרעמער האט איהר געשוואָרען, אז דאס איז זיין לעצטער ארטיקעל, און אז אין דער צוקונפט, וועט דער פרייז שטייגען.

אָבער ווען זי האט זיך אזוי בעריהמט פאר די פרויען, האט זי פלוצלינג דערזעהן, ווי איהר מאן שטעהט הינטער איהר, און איז טויט בלאס, אָבער ער קען דאָ קיין וואָרט זאגען נעגען זיין ווייב, וואס פערשווענדעט זיין קליינע פער־דיענסט, פאר וועלכע ער ארבייט זעהר שווער. יעדע שטיקעל וואַרע וואס זיין ווייב האט בעוויזען, איז פאר איהם געווען א ריס אין הארצען, ווייל קיינער האט ניט געוואוסט אזוי גוט ווי ער, זיין אונגליק און זיין קאמפף אויפצוהאלטען זיין הויז פון אונטערגאנג, וועהרענד זיין פרוי האט געוואָרפען מיט געלד אויף אלע מציאות.

ווי זי האט דערזעהן זיינע ווילדע בליקען, האט זי צוזאמענגעכאפט אַ־ע זאכען און האט געזאגט:

— אה, איהר וועט סאכען, אז מיין מאן זאָל מיך אויסזידלען, אָבער איך זאג אייך, אז איך האב געקויפט וואהרע מציאות. דאָרט זיינען געווען זאכען צו פינף הונדערט פראנק, אָבער איך האב יענע אנטיקען ניט גענומען.

— ווארום האט איהר ניט געקויפט? — האט א געוויסע דאמע געפרעגט.— מאַנסיו מארטי איז א נוטער מאן.

מארטי, וועלכער איז געווען איין ארטער לעהרער, האט זיך געמוזט פערניינען און זאגען, אז ער איז זעהר צופריעדען מיט זיין ווייב׳ס מסחרים.

אזוי האבען זייא גערעדט, ביז עס איז געוואָרען דונקעל אין דעם זאַאל און דיא לעצטע שטראהלען פון דער זוהן האבען געוואָרפען א גאָלדענעם קאָליר אויף דיא מענער און דיא פרויען, וואס זיינען געזעסען אין פערשיעדענע ווינקעלעך און האבען בעשפראָכען אלערלייא מציאות אין אלערלייא געשעפטס־הייזער.

אין א ווינקעל פון גרויסען זאאל איז געשטאנען הענריעטע דעספארגעס און האט גערעדט מיט דעם באראָן אין דער שטיל, און דער באראָן האט געענט־פערט:

— ער איז א שעהנער יונג!

— אך זייא שעהן! — האט הענריעטע אויסגערופען, ווי א פער־ליעבטע.

דער באראָן האט געשמייכעלט. עס וואר דאס ערשטע מאל, וואס ער האט זיא געזעהן אזוי פעראינטערעסירט אין א מאן. ער האט אָבער געוואוסט, אז דיעזער שעהנער מאָרעט, איז א מאן מיט א קאלטע אייזערנע הארץ, און ער האט גע־דענקט, אז ער דארף זיא ווארנען און דארום האט ער צו איהר געזאגט:

— זיים פאָרזיכטיג, זיים פאָרזיכטיג, דען ער קען אייך אלעמען איינ־שלינגען!

אין הענריעטע'ס אויגען האט מען יעצט געזעהן דעם שטראהל פון א נייען אייפערזוכט. זיא האט פיעלייכט געגומען דענקען, אז מאָרעט האט זיא אויסגענוצט אום צו בעקענען זיך מיט דעם באראָן, און זיא האט דארום בעשלאָסען זיא זאָל זעהן, אז מאָרעט זאָל משוגע ווערען פון ליידענשאפט צו איהר. זיא האט זיך א קרים געטהאן און האט דעם באראָן געענטפערט:

— אה, שרעקט זיך ניט דעריבער. איהר ווייסט, אז דיא שעפס עסט שנעלער דעם וואָלף, וויא דער וואָלף דיא שעפס.

דער באראָן האט איהר צוגעגעבען קוראזש מיט א שמייכעל. ווער הענריעטע זיין דיא פרוי וואס וועט נעהמען ראכע פאר דיא איבעריגע פרייען, וועלכע מאָרעט האט פערדאָרבען?

ענדליך איז געקומען דיא צייט צו שיידען זיך, און מאָרעט האט צוגעפיהרט דעם באראָן צום פענסטער און האט איהם געפרעגט, וואס זיין לעצטער אנטוואָרט, און דער באראָן האט איהם ערקלעהרט, אז ער וועט דעם פלאן אָננעהמען, אויב דער נעכסטער אויספערקויף וועט זיין אזוי וויכטיג וויא מאָרעט ערווארטעט.

זייא האבען זיך יעצט צוזעגענט, און מאָרעט האט זיך אומגעקעהרט צו זיין מאַגאַזין, אום צו זעהן וויא גרויס איז דיא איינגאַהמען פון דיעזען טאָג.

4טער קאפיטעל.

דער נעכסטער אויספערקויף אין „דאמען־פאראדיז", איז נעווען מאָנטאג, דען 10טען אָקטאָבער, עס וואר א ריינער און פרישער טאָג מיט זאָנענ־שיין און גוטען ווינד.

ווען דיא זאכן איז אויפגעגאנגען, האט דער „ווייבערשער גן־עדן" געגלאנצט אונטער דעם גאנצען פראכט פון דעם אויספערקויף. ביי׳ם טהיר זיינען געהאנגען פלאגס, און אין דיא פענסטער פוןביידע גאסען, האבען געשיינט דיא אויסגע־שטעלטע ארטיקלען. עס האט געשיינט, אז דער גאנצער רייכטהום פון דער וועלט, איז אויסגעשטעלט אין דיעזע פענסטער, אום יעדער מענש זאָל עס קענען אָנקוקען און בעוואונדערען.

אום ניין אוהר זיינען נאך וועניג קונדען געקומען צו דעם גרויסען, בריליאנטער נעם געשעפט, אָבער דיא קליינע קרעמער פון דעם געגענד, זיינען געשטאנען אין יעדלעך אין אלע ווינקעלעך און האבען פון וויטען בעטראכט דיא דעקאָראציאָנען, דיא אויסשטעלונגען און דיא רייכקייט פון דעם „ווייבערשען־גן־עדן", וועלכער זוכט דיא איינצושלינגען. זייא האבען קריטיקירט און האבען געשאָלטען דיעזען גרויסען מאגאזין, זייא האבען זאָגאר געשאָלטען דעם שעהנעם פערד פון דעם וואָגען, וואס פיהרט פאנאנדער דיא וואארע איבער דער שטאָדט. ווייל דער פערד וואר בעדעקט מיט א סאטעטענעם צודעק און דער וואָגען וואר געפארבט מיט אלע ליכטיגע פארבען, און האט אויף זיך געהאט דעם נאמען פון מאָרעט׳ס מאגאזין, און אויף דעם אויספערקויף פון דעם טאָג. דיעזע וועגען האבען צופיהרט איבער גאנץ פאריז, דיא אדווערטייזמענט פון מאָרעט׳ס מאגאזין.

אזוי שנעל וויא א קונד איז געקומען צום מאגאזין, איז צוגעלאָפען איין אנ־געשטעלטער פון מאגאזין, אין א רייכען יוניפאָרם און האט געפיהרט דעם קונד אין דעם אָריענטאלישען סאלאָן.

דיעזער סאלאָן איז געווען א וואונדערבארע זאך, וואס האט יעדען איבער־ראשט און בערוישט. דער סאלאָן איז געווען מאָרעט׳ס איינענע אידעע. ער איז געווען דער ערשטער, וואס האט אויסגעקויפט א זאמלונג פון אלטען און נייען קארפעט, וועלכע פלעגען פריהער פערקויפט ווערען אלס קוריאָזיטעט. ער האט אויסגעקליבען דיעזע קארפעטס און האט זייא געוואָלט פערקויפען מיט קליינעם פראָפיט, אום ער זאָל אריינציהען אין זיין מאגאזין דיא בעסערע קלאסע קונדען.

דער אָריענטאַלישער סאַלאָן איז געווען צוזאַמענגעשטעלט נור פון דיעזען קארפעט און פון גאַרדינען.

אין דיעזען מאָנטאַג, האָט דעניס בעדאַרפט אנפאַנגען איהר אַרבייט אין „וויבערשען גן־עדן". אַזוי שנעל וויא זיא איז אריין אין טהיר, האָט זיא דערזעהן דיעזען סאַלאָן, וועלכער האָט אויסגעזעהן וויא א האַרם און זיא איז צומישט געוואָרען פון איבערראשונג. איין אויפזעהער האָט זיא צוגעשיקט צו מאַדאַם קאַבין, וועלכע האַלט אויף און ריינינט דיא צימערן פאַר דיא אנגעשטעלטע אין דעם מאַגאַזין, וואָס עסען און וואָהנען דאָרט, ווייל דיעזע דעפּאַרטמענט־מאַגאַזינען מאַכען זאָגאַר א געשעפט, צו האַלטען זייערע אנגעשטעלטע אויף קעסט. מאַדאַם קאַבין האָט איהר בעשטימט דעם צימער נומער 7, וואו איהר קאַסטען האָט זיך שוין געפונען. עס וואַר א קליינער, איין ענגער און איין אָרימער צימער, וואָס האָט געהאַט בלויז א בעט, א קליידער־שראַנק, א וואַש־טישעל און צוויא שטוהלען.

אויבען אין דער הויף האָבען זיך געפונען צוואַנציג אַזעלכע צימערן. צוואַנציג אנגעשטעלטע פרויען, אין דיעזען מאַגאַזין, האָבען געוואָהנט אין דיעזע צימערן. דיא איבעריגע האָבען געוואָהנט אין שטאָדט ביי׳א עלטערן, קרובים און בעקאַנטע. דעניס האָט זאָפאָרט אויסגעטהאָן איהר אָרמע קלייד און האָט אָנגעטהאָן דיא יוניפאָרם פון דעם מאַגאַזין. דיעזער יוניפאָרם איז בעשטאַנען אין א שוואַרצע זיידענע קלייד, וועלכע איז איבערגעמאַכט געוואָרען פיר איהר פון איין אַלטע קלייד, און וועלכע איז שוין געווען פאַרבערייט אין דעם צימער. דיעזע קלייד וואַר נאָך אַלץ צו לאַנג און צו ברייט פאַר איהר, אָבער זיא וואַר אַזוי אויפגערעגט, דאַס זיא האָט זיך ווענען דעם נים אומגעקוקט. זיא האָט פריהער אין איהר לעבען קיין זייד געטראַגען. ווען זיא איז אַרונטער פון דאַ טרעפּ, האָט זיא נים געקענט פערליידען דיא זייד.

ווען זיא איז געקומען אונטען אין איהר דעפּאַרטמענט, האָט זיא דאָרט גע־פונען א קריעג צווישען דיא איבעריגע אנגעשטעלטע, וועלכע האָבען זיך נים געקענט צו טהיילען דעם פּראָצענט פאַר א קונדע, וועלכען זייא האָבען אָפּגעפערטיגט. אָבער וויא דעניס איז אריינגעקומען, האָט דיא קריעג אויפגעהערט, און זייא האָבען זיך אַלע צולאַכט. זייא האָבען גאָר נים געקענט פערשטעהן, וויא אַזוי א יונגע מיידעל זאָל זיך אַזוי אָנטהון. מאַדאַם אורילע איז צו איהר צוגעגאַנגען און האָט געזאָגט :

— מיין ליעבע דעניס, וויא אַזוי זיעט איהר גאָר אריינגעקראָכען אין דיעזער קלייד. זיא איז דאָך גרויס גענוג פאַר צוויא וויא איהר זיים. איהר פערשטעהט

דאָך נאָר ניט וויא מען טהוט אָן א קלייד, קומט צו מיר און איך וועל אייך צורעכט מאַכען.

מאַדאַם אורילע האט זיך נעשטעלט צורעכט מאַכען דאס קלייד, וועהרענד ארום איהר האבען זיך ארומגעשטעלט א האלבער דוצענד יונגע פרויען, און דיא שווארצע קליידער פון דעם מאגאזין. אלע האבען זייא געהאלטען אין זייערע בוזימס לאַנגע בליישטיפטען, וועלכע זיינען געשטאַנען מיט דיא שפּיצען ארויס, גלייך וויא זייא וואַלטען פון דאָרט ארויס געוואַקסען. און זייערע בוזים־טאַשען האבען גע־שטעקט הייסע ביבלעך, וואו זייא פערשרייבען וואס זייא פערקויפען. אָבער דיא איינציגע זאַך מיט וואס איינע האט געקענט קאָנקורירען געגען דיא צווייטע אין דיעזע גלייכע קליידער און גלייכע יוניפאָרמס, וואַרען זייערע האאר, וועלכע זייא האבען געקאַמט וויא זייא האבען געוואָלט, און וועלכע זייא האבען געפעלשט, מיט פרעמדע צעפּ און פערבאָרגענע קישעלעך.

דעניס האט געהאט זעלטען שעהנע און גרויסע האאר, וועלכע זיא האט גע־האלטען פערדרעהט ארום איהר קאָפּ, אָהן בעזאָנדערע קונצען. אָבער דיא אנדערע מיידלעך אין דעם דעפּארטמענט, וועלכע האבען איהר ניט פערגונען דיעזע שעהנע האאר, האבען פון איהר געלאַכט, און האבען גערופען דיא מיידלעך פון דיא אנדערע דעפּארטמענטס, זייא זאָלען קומען און זעהן און אויך לאַכען.

מאַדאַם אורילע האט ענדליך דערלאַנגט דיא נייע אנגעשטעלטע א בליי־שטיפט און א ביכעל און האט איהר געזאגט, זיא זאָל זיך צו קוקען און זאָל זיך לערנען דיא מנהגים פון דיעזען מאַגאַזין. דיא ארביים פון דיעזען טאָג, וועט זיין זעהר שווער, און היינטע וועט מען קענען אויסגעפינען, אויב זיא איז פּאַסענד פאַר דעם אמט.

אָבער זעהר וועניג קונדען זיינען געקומען פאָרמיטאג. דיא דאַמען זיינען גע־זעסען און האבען געזאַמעלט קרעפטען אויף נאָכמיטאג. דעניס, וועלכע האט זיך געפיהלט אומבעקוועם פון זייערע בליקען, האט געשאַרפט איהר בליישטיפט אום זיא זאָל האבען וואס צו טהון, דאן האט זיא אריינגעשטעקט דעם בליישטיפט אין בוזים, וויא דיא איבעריגע האבען דאס געטהאָן, און האט זיך גענומען קוראַזש און האט בעשלאָסען זיא זאָל זיך אויסצייכענען אויף דיעזער שטעלע. מען האט איהר געזאגט ווען זיא איז אָנגעקומען, אז זיא קומט אָן אויף א פּראָבע, דאס הייסט, אז דאַ קריעגט קיין געהאלט, זיא וועט איינפאַך קריעגען נור איהר פּראָ־ציסיאָן און א פּראָצענט פון דיא זאַכען וואס זיא וועט פערקויפען. אָבער זיא האט געהאָפט צו מאַכען דערבייא הונדערט פראַנק א מאָנאַט, וויל גוטע קלערקס

מאכען צוויא מאל אזוי פיעל. מיט דיעזען פערדיענסט וועט זיא קענען צאהלען פאר פעפעס ערציהונג, וועט קענען שטיצען איהר ברודער זשען, וועלכער פריענט קיין פראנק א יאהר, און וועט קענען בעזארגען דיך מיט דיא נויטהינע קליידער. אבער אום זיא זאל קענען אזוי פיעל פערדיענען, וועט זיא מוזען ארבייטען שווער, וועט מוזען ארויסכאפען קונדען פון דיא איבעריגע קלערק'ס, און וועט זיך ניט דארפען קימערן, וואס זייא וועלען ריידען און זאגען וועגען איהר.

וועהרענד זיא האט אזוי געמאכט איהר רעכענונג, איז א יונגער מאן דורכגע־גאנגען דעם דעפארטמענט און האט צו איהר געשמייכעלט. דיעזער יונגער מאן איז געוועזען רעלאשע, וועלכען מען האט אויך אנגענומען אין דעם מאגאזין. זיא האט געענטפערט זיין שמייכעל, און ווער צופריעדען, וואס זיא האט דא איין פריינד.

אום האלב נאך ניין, האט א גלעקעל גערופען צום איבערבייסען. עס האט נאך אמאל געקלונגען צום מיטאג עסען, און דיא קונדען זיינען אלץ ניט געקומען. דיא צווייטע פרוי, נאך מאדאם אורילע, מאדאם פרעדריק, וועלכע וואר איין אלמנה און האט ליעב געהאט צו זאגען שלעכטע נביאות, האט אויסגעלייגט, אז דער אויס־פערקויף וועט זיין א שלעכטער, אז קיין לעבעדיגער מענש וועט קומען, און אז מען וועט צושליסען דעם מאגאזין מיט דיא גאנצע וואארע אונפערקויפט. מאנכע מיידלעך האבען בעדויערט וואס זייא וועלען דיעזען טאג גאר נישט פערדיענען, און מאנכע האבען זיך פארנצשטעלט, אז דיא פירמע וועט ברעכען, זייא וועלען אומ־געהן עמליכע טעג אהן ארבייט און וועלען דערווייל קענען לעננער פערברעננען מיט זייערע יונגע ליים. ערשט אום עלף אוהר זיינען אייניגע פרויען ערשיענען, און דענים האט געהאט דיא געלעגענהייט צו פערקויפען א פאאר ארטיקלען אלס איין מערק־ווירדיגער קונד איז ערשיענען.

— דיא דיקע אלטע מיד פון פראווינץ! — האט א מיידעל געמורמעלט.

דיעזע דיקע אלטע מיד איז געוועזען אונגעפעהר פינף און פערציג יאהר, וועלכע פלעגט קומען צייטענווייז אין פאריז. אין דער פראווינץ פלעגט זיא מאנאטען לאנג שפארען א פראנק צו א פראנק, אבער אזוי שנעל וויא זיא פלעגט קומען אין פאריז, פלעגט זיא אוועק גלייך צום „ווייבערשען גן־עדן" און אויסגעבען דארט ביז דעם לעצטען פראנק. זיא פלעגט האנדלען אלעס וואס איהר אויג האט געזעהן. זאנאר נאדלען האט זיא ליעב געהאט צו פיהרען פון פאריז. אלע קלערקס האבען זיא געקענט, איהר נאמען איז געוועזען באטעראל, אבער קיינעם האט געקימערט צו וויסען ווער זיא איז און וואס זיא טהוט.

— וואס מאכט דיא מאדמאזעל! — האט מאדאם אורילע געפרעגט פריינדליך און איז צו איהר צוגעגאנגען. — וואס קענען מיר פאר אייך מתאן? וואס קענען מיר אייך ווייזען? הע, מיידלעך!

דעניס איז צוגעגאנגען. אבער א מיידעל מיט דעם נאמען קלארא איז גער קומען פריהער. דיעזע קלארא איז אימער געוועזן פויל און האט זיך ווייניג געקימערט וועגען פערדיענען. אבער דער געדאנק אפצוטהאן דיא נייע מיידעל, האט איהר געגעבען חשק צו ארבייטען.

— איך בעט אייך אום ענטשולדיגונג! — האט דעניס געזאגט. יעצט איז מיין רעהע.

מאדאם אורילע האט אויף איהר געגעבען א קרומען בליק און האט אויס־ גערופען:

— מיר האבען דא קיינע רעהען. — איך בין דא דיא איינציגע ווירטהין. ווארט ביז איהר וועט זיך אויסלערנען און נאכדעם וועט איהר צוגעהן צו אונזערע שטענדיגע קונדען.

דעניס האט זיך אומגעקעהרט מיט דעם פנים צום פענסטער, אום מען זאל ניט זעהן וויא דיא טרעהרען רינען פון איהרע אויגען, אויף דעם שאדען וואס זיא האט געהאט. אבער וויא זיא איז אזוי געשטאנען, איז מאדאם אורילע צו איהר צו־ געגאנגען, האט ארויפגעלייגט איהר האנד אויף איהרע פלייצעס און האט צו איהר געזאגט:

— אה, דוא — מהוסט יעצט גאר נישט, שטעהסט נור אין פענסטער און קוקסט זיך איין וויא מענשען געהן פארבייא. אזוי קען דאס ניט זיין.

— אבער מען לאזט מיך ניט פערקויפען, מאדאם?

— אה, עס איז דא אנדערע ארבייט פאר אייך. פאנגט אן פון אנפאנג. שטעלט זיך צוזאמענלייגען דיא וואארע.

אויפצולייגען דיא וואארע וואס דיא קונדען צרוווארפען, איז געוועזן דיא שווערסטע און דיא ניעדעריגסטע ארבייט. דעניס איז געשטאנען און האט דיא וואארע געפאקט, אלס מארעט איז אריינגעקומען אין דיעזען דעפארטמענט. זיא האט א ציטער געטהאן, איז געווארען רויטה און האט ניט געוואוסט דיא אורזאכע דערפון. ער האט זיא אבער אפילו ניט געזעהן. ער האט אין גאנצען פערגעסען דיעזע מיידעל, וועלכע ער האט געהייסען אנשטעלען.

מארעט וואר בלאס, אבער זיינע אויגען וואר ען ריין און בעשלאסען. ער איז דורכגעגאנגען זיין מאגאזין און האט איהם געפונען פוכט און ער האט גענומען מורא

האבען פאר איין בימערן סוף. עס איז זאָנאר ערשט עלף אוהר און דיא מאסע קומען נים ביז נאכמיטאג. אָבער געוויסע סמנים האבען איהם געשראָקען. ער האט בעמערקט, אז דיא פרויען פון דער נאכבארשאפט, וועלכע קומען געוועהנליך אין דער פריה, זיינען דיעזען מאל נים געקומען. איהם האט געשיינט, אז ער קען לעזען זיין בימערן סוף אויף דיא פנים'ער פון זיינע קלערקס.

גראדע ווען ער איז אריינגעקומען, איז מאדמאָאזעל באמאראל, וועלכע פלעגט אימער עטוואס קויפען, ארוים און האט געזאגט:

— ניין, איהר האט קיין זאך וואס מיר זאָל געפעהלען. איך וועל זעהן. איך וועל שפעטער בעשליסען.

פון דיעזען דעפארטמענט איז ער אוועק אין איין אנדערן, און דיא פוסטקייט האט באלד צוריסען זיין הארץ. א פאאר אלטע פרויען האבען זיך געגראָבען בייא בערג וואארע, האבען אלעס איבערגעקעהרט מיט דעם קאָפ אראָפ און האבען אין נישט געקויפט. דיא קאסירערס און דיא קלערקס, זיינען איבעראל געזעסען מיט פערליינטע הענד און האבען אליין בערויערט, וואס זייא וועלען דיעזען טאָג נים פערדיענען אויף זייערע אויסגאבען.

ענדליך האט ער זיך געשטעלט בייא דיא טרעפ, פון וואנען מען קען זעהן דעם גאנצען מאגאזין און האט געווארט אויף דעם סוף. עס האט אָנגעפאנגען צו ווערען פרעהליכער. קונדען האבען זיך בעוויזען, און עס האט גענומען שיינען, אז דער נאכמיטאג וועט זיין א לעבעדיגער.

וועהרענד ער איז געשטאנען בייא דיא טרעפ און האט אכטונג געגעבען אויף דעם מאגאזין, איז ער פון מינוט צו מינוט אָנגעפיהלט געוואָרען מיט אלערלייא קונדען פון אלע זייטען. דאס געשעפט האט גענומען געהן גוט, און ער האט זיך גראטולירט, אז ער וועט האבען איין ערפאָלג מיט דעם היינטיגען אויס־פערקויף.

אלס ער איז געשטאנען און האט בעטראכט דעם רעש און דיא טהעטיגקייט אין גאנצען מאגאזין, האט ער דערזעהן מאדאם דעספאָרגעס און נאך איינינע פון דיא דאמען וואס ער האט געזעהן צוריק מיט א פאאר טעג, אין איהר הויז. ער איז צוגעגאנגען צו דיא דאמען און האט זיך מיט זייא געגריסט. זייא האבען איהם אלע גראטולירט מיט זיין ערפאָלג, און מאדאם דעספאָרגעס האט איהם ערצעהלט, אז זיא וואָלט וועלען זעהן איינעם פון דיא מאנטלען, וועלכע ער האט אזוי געלויבט. מאָרעט האט בעגלייט דיא דאמען אין דעם קליידער־דעפארטמענט, וואו מאדאם אורילע האט זייא איבערגענומען מיט א פריינדליכען שמייכעל.

יעדער אין מאגאזין האט געהאוסט, אז דעספארנעס איז די נעליעבטע פון דעם איינענטהימער, און דארום האט יעדער געזוכט צו געפעהלען און צופריעדען שטעלען דיעזע דעספארנעס.

דיא רייכע דאמען האבען זיך געהייסען ווייזען א מאנטעל, און מאדאם אורילע האט זאפארט צוגערופען מארגארעטען, וועלכער זיא האט געהייסען דערלאנגען ווידענע מאנטלען, און פריילין דענים, וועלכער זיא האט בעפאהלען זיא זאל זיך שטעלען און אנטהון יעדען מאנטעל, וואס דיא דאמען ווילען זעהן.

דענים האט זיך פון דיעזער ארבייט געפיהלט אזוי געערגערט, דאס זיא האט זיך פערשאלטען, ווארום זיא איז אנגעקומען אין דיעזען הויז. זיא האט פאר פערדרוס ניט געקענט ריהרען מיט קיין גליעד. איהר קאפ איז געוועזען צודולד פון דעם גרויסען פובליקום, און איהרע הענד האבען געבראכען פון דיא שווערע ארבייט. זיא האט אבער געוואלט פאלגען, און מארגאריטא האט אויף איהר אנגעטהאן דעם מאנטעל, גלייך וויא זיא וואלט געוועזען א שטיק האלץ.

— שטעה גלייך! — האט מאדאם אורילע צו איהר געזאגט.

דיא פרויען האבען בעטראכט דעם מאנטעל און מאדאם דעספארנעס האט זיך ענדליך אויסגעדריקט, אז דיא טאליע איז ניט קיין גוטע.

— אה, איהר דארפט דאך פערשטעהן, — האט מאדאם אוריקע ערקלעהרט, — אז דיעזע יונגע מיידעל איז ניט פאר דיעזען מאנטעל. איהר דארפט איהם זעהן אויף זיך אליין.

— דאס פערשטעה איך! — האט מאדאם דעספארנעס געענטפערט. — נאמט זאל מיך בעהיטען פון אזא פיגור וויא בייא דיעזער מיידעל.

דענים איז געווארען רויטה און דאן בלאס. אלע איהרע בלוטען זיינען פערקיהלט געווארען. אבער מאדאם דעספארנעס האט דערבייא א וואונק געטהאן צו מאנסיו מארעט, וויא איינע וואס זאגט „דוא זעהסט, אז ניט אלע פרויען קען מען גלייכען צו מיר.“ און מארעט, וועלכער האט פערשטאנען, אז זיין געליעבטע נויטהיגט זיך אין א קאמפלימענט, האט געענטפערט: „דיא פיגור איז ניט דאס איינציגע. זעהט נור דאס געזיכט פון דיעזער מיידעל. וויא קען אזא מאנטעל אויסזעהן שעהן אויף אזא מענשעלע?“

דיא פרויען האבען זיך צו לאכט אויף א קול. אבער דענים איז געווארען נאך בלאסער און נאך טרויעריגער. זיא האט זיך געפיהלט וויא איין עלענדע, וועלכע האט ניט ווער עס זאל זיא פערטהיידיגען אין איהר נויטה. זיא האט אליין ניט

געוואוסט מיט וועלכען רעכט מען וויצעלט זיך דאָ איבער איהר, און זיא האט גע־מוזט פערבייסען דיא ליפען און שווייגען.

דער מאנטעל איז ארונטער גענומען געוואָרען פון דעניס פלייצעס, און מאדאם אורילע האט צו איהר געזאגט, דאס זיא דארף נאך לאנג לעהרנען, ביז זיא וועט קענען ווערען א שמיקעל מענש. דעניס איז אנטלאָפען אונטער דעם פאק וואארע וואס זיא האט בעדארפט צוזאמענלייגען, אום מען זאָל ניט זעהן וויא זיא וויינט.

דעם גאנצען טאָג, אין דעם גרויסען טומעל און דעם רעש, פון דיא טויזענדע און טויזענדע קונדען, וועלכע האבען געקויפט און געקויפט אין דיא לעצטע פאאר שטונדען פון טאָג, איז דעניס געשטאנען און האט געפאקט דיא צרוואָרפענע וואארע און האט געשלונגען איהרע טרעהרען. אין יעדען ווינקעלע זיינען געלעגען צרוואָרפענע פעק, אזוי וויא סאָלדאטען נאך א בלוטיגע שלאכט, און דעניס האט געמוזט דאס אלעס אויפלייגען און שלעפען אויף דיא פלייצעס.

מאָרעט איז נאך אלץ געווען אין זיין מאגאזין. דיא קונדען זיינען געוואָרען גאנץ וועניג. עס איז געקומען דיא צייט צום שליסען, און ער איז נאך אלץ ארום געגאנגען און האט גערעכענט זיין זיעג אין דיעזער אונטערנעהמונג, און ער האט געקלעהרט, אז זיין מאגאזין איז דאָך צו קליין פאר זיינע פעהיגקייטען. ער וואָלט פיעל מעהר פערקויפט, וואָלט פיעל מעהר איינגענומען, ווען ער האט נור גענוג פלאץ, ווען איהם איז ניט אזוי ענג.

אלס דיא קונדען זיינען זיך צוגאנגען, איז מאָרעט צוגעגאנגען צום קאַסיר, וועלכער איז געשטאנען מיט זיינע קלערקס בייא קופעס מיט גאָלד, און האט גע־פרעגט וויפיעל איז דיא איינגאהמע פון דעם טאָג:

— אכטצעהן טויזענד האבען מיר שוין איבערגעצעהלט! — האט דער קאַ־סירער געענטפערט.

א געלעכטער האט פערקלונגען דעם מאגאזין, פון מויל צו מויל איז געגאנגען דיא בשורה, אז אכטצעהן טויזענד איז שוין זיכער דאָ. דאס וואר דיא גרעסטע סומע וואס דער „פרויען־פאראדיז“ האט איינגענומען אין איין טאָג.

5טער קאפיטעל.

אויף מאָרגען, אלס דעניס איז געשטאנען בייא איהר ארבייט, האט מען זיא גערופען, זיא זאָל זיך מעלדען אין הויפט ביוראָ.

דעניס האט אין דעם הויפט ביורא געפונען מאַנסיו מאַרעט אליין. ער האט זיך עראינערט, דאס ווען ער איז געווען מיט מאַדאם דעספּאַרגעס אין קליידער דעפּארטמענט, האט ער דאָרט געזעהן דיא נייא־אנגעשטעלטע מיידעל, און איהם האט געגומען ערגערן, ווארום זאָלען זיינע אנגעשטעלטע נים קענען אויסנעהמען בייא זיינע קונדען. ער האט דארום געשיקט רופען דיא נייע מיידעל.

— מיר האבען אייך אנגעשטעלט, פריילין, האט ער צו איהר אָנגעפאנגען צו זאגען, צוליעב אייער אָנקעל, און איהר דארפט זיך היטען מיר זאָלען נים זיין גע־צוואונגען . . .

אָבער ער איז געבליבען שטעהן. זיינע אויגען האבען דערזעהן דיא בלאַסע מיידעל, וועלכע איז געשטאנען נעגען איהם. איהר קלייד, איז נים מעהר געווען צו לאנג אויף איהר, און איהר גאנצע מאליע מיט איהר גאנצען אויסזעהן, איז נים דאס וואס ער האט געזעהן נעכטען. ער האט פערשטאנען, אז דעניס האט געארביים דיעזע נאכט אום צו מאכען זיך נעפעהלען.

— אה, איך זעה, אז איהר זייט א גאנץ אנדערע ! — האט מאַרעט צו איהר געזאגט. — דיא קלייד איז שמעלער, און דיא אקסלען זיינען גלייכער. דאס איז גוט, אבער אייער האאר קאמט איהר נים וויא מען דארף. איך וועל אייך ווייזען וויא איהר זאָלט געהן מיט אייער האאר.

און בייא דיעזע רייד, איז מאַרעט אויפגעשטאנען און האט איהר צורעכט גע־מאכט דיא האאר מיט דיא אייגענע הענד.

דעניס האט קיין וואָרט געזאגט, זיא האט איהם ערלויבט דרעהען איהר האאר אין אלע זייטען, אָבער זיא האט דערבייא געציטערט. מאַרעט האט עס בעמערקט, און ער האט זיא אָפּגעלאָזט :

— מיין קינד, איך סימפּאטהעזיר זעהר שטארק מיט אייך און וואָלט וועלען, אַז איהר זאָלט בלייבען אין מיין מאגאזין צוליעב אייער אָנקעל, אָבער דאָ איז פאריז און מען מוז האַלטען אנגעשטעלטע, וואס זאָלען געפעהלען דיא קונדען. איך וויל אייך פּראָטעקטען, און וויל אייך נעהמען אונטער מיין שוטץ, אָבער איהר מוזט זיך האלטען ריין און זיין שנעלער, לעבעדיגער און פרייער. געהט צוריק צו אייער ארביים און זאָרגט מיר זאָלען פון אייך זיין צופריעדען.

דעניס איז אוועק מיט נייען קוראזש, און האט אָנגעפאנגען צו ארבייטען פרעהליך און זוכען צו פּראָגרעסירען אונטער דיא אומשטענדען.

אין א געוויסען נאכמיטאג, אלס דעניס איז געווען בעשעפטיגט בייא איהר ארביים, איז זשען פּלוצלינג ערשיענען אין מאגאזין. ער איז צו איהר צוגעגאנגען זעהר

האסטיג און האט איהר געפרעגט אין דער שטיל, אויב זיא קען איהם ניט באָרגען צעהן פראַנק.

— וואס? צעהן פראַנק? — האט זיא געמורמעלט. — וואצו דאַרפסט דוא אזא גרויסע סומע.

זשען איז געוואָרען רויטה. ער האט איהר גענומען ערצעהלען א גאנצע גע־שיכטע, וויא אזוי ער האט געטראָפען א שוועסטער פון זיינעם א פריינד. אָבער דעניס האט איהם ניט געלאָזט ענדיגען דיא ערצעהלונג. דיעזער שעהנער יונגער מאן ווערט אימער פערמישט מיט פרויען, און ער קומט צו איהר גאנץ אָפט נאָך געלד.

— איך האב ניט אזא סומע! — האט זיא געענטפערט. — איך האב קוים בעהאַלטען גענוג געלד צו בעצאָהלען פאר פּעפּעס קעסט. איך געה ארום אָהן שיך. דוא ביזט צולאָזען, זשען, דוא דאַרפסט צופיעל געלד.

— דאן בין איך פערלאָרען! — האט זשען אויסגערופען מיט פערצווייפלונג.— הער מיך נור אויס, דעניס, זיא איז א שעהנע מיידעל, רייך און קלוג. מיר זיינען אריין אין א קאפעע־הויז, אָבער איך האב ניט געדענקט, אז א מאהלצייט קאָסט דאָרט אזוי פיעל...

דעניס האט איהם געבעטען זיין שטיל. זיא האט ניט געוואָלט דיא לייטע אין מאגאזין זאָלען פון אלעס וויסען. אָבער זשען האט ניט נאכגעלאָזען, און אום צו פערהיטען זיך פון דיא לייטע ארום, האט זיא ארויסגענומען צעהן פראנק פון דאס בעהאלטענע געלד און האט איהם דערלאנגט. זשען האט זאָפאָרט געכאַפּט דאס געלד און איז אנטלאָפען.

יענע נאכט האט דעניס ניט געשלאָפען. ווען זיא האט דערלאנגט איהר ברודער דיא צעהן פראנק, האט זיא זיך ניט בערעכענט וואס זיא טהוט, אָבער ווען זיא איז געווען אין איהר בעט, האט זיא דערזעהן וויא ארם און וויא עלענד זיא איז. דיא צעהן פראנק וועלען פעהלען פאר דעם קליינעם קינד, מען וועט איהם נאָך ארויס ווארפען אין גאס. זיא אליין איז אָהן שיך. זיא האט זאָגאר קיין געלד אויף נאָדלען.

אלע מיידלעך אין דעם מאגאזין האבען געהאט יונגע לייט, נור דעניס איז געווען איין אנדערע. זיא האט מיט קיינעם פערקעהרט. דער איינציגער וואס האט אויף איהר געמאכט איין איינדרוק, איז געווען הודין, וועלכער איז געווען דער העפליכסטער פון אלע.

תורין האט זיך אָבער נים ארונטער געלאָזען צו מאגאזין מיידלעך. ער האט געזוכט זיינע פריינדינען צווישען דיא קונדען. איין באראָנעסע, וועלכער ער האט פערקויפט וואארע, האט זיך אין איהם געליעבט, און דיא פרוי פון א קאפיטאן איז געפאלען אויף זיין האלז, אלס ער איז צו איהר געקומען אין הויז וועגען געשעפטס־אנגעלעגענהייטען. אזוי וויא דיא מייסטע יונגע לייט האט ער געלעבט פון וואָך צו וואָך, אזוי קארג און אזוי ארם, וויא עס איז נור מעגליך, אום אויסצוגעהן אום זאָנטאג און פערלעבען ביז דעם לעצטען פראנק.

אייניגע וואָכען זיינען נאכדעם אוועק. דיא שיך זיינען באלד ארונטער געפאלען פון איהרע פיס, און איהר איז געווען גאנץ אונמעגליך ארויסצוגעהן פון מאגאזין, אום ניט צו בלייבען בארפוס.

אין א געוויסען אבענד, איז דעניס ארויס שפאצירען. עס וואר פינסטער און שטיל און זיא האט קיין מורא געהאט, אז מען וועט לאכען פון איהרע צוריסענע שיך און איהר ארמע קלייד. אָבער גראדע צו איהר גרויסען בעדויערן, האט זיא זיך בעגעגענט מיט דאלאָשע, דער יונגער מאן, וואס איז אנגעשטעלט געוואָרען אין מאָרעט׳ס מאגאזין אין איין טאָג מיט איהר.

דאלאָשע האט זיך שטארק געפרעהט מיט דיעזער געלעגענהייט און ער האט געבעטען דעם פערגניגען צו געהן מיט איהר שפאצירען. ער האט איהר ערצעהלט, אז ער האט געוואָלט אייניגע מאל שרייבען צו איהר און בעטען דעם פערגניגען פון איהר געזעלשאפט, אָבער ער האט ניט געוואגט, ווייל זיין ליעבע צו איהר איז צו גרויס, און ער בעטראכט זיא פאר א געטין, וועלכע שטעהט העכער, ווייט העכער פון איהם.

דעניס האט זיך צו וויינט.

— אום גאָטעס ווילען, פריילין, איהר וויינט, האב איך אייך בע־לײדיגט!

— ניין, ניין! — האט זיא געענטפערט. — איהר האט מיך ניט בעליידיגט, אָבער איך בעט אייך, איהר זאָלט צו מיר מעהר אזוי ניט ריידען. איהר זייט איין עהרליכער יונגער מאן און איך בין בערייט צו זיין אייער פריינד, אָבער ניט מעהר וויא א פריינד.

ער האט געשווידערט, און נאך א קורצען שווייגען, האט ער ארויס גערעדט דיא ווערטער: „איהר ליעבט מיך ניט! איהר ליעבט מיך ניט!" אה, איך האב דאס ערווארטעט. איך בין קיין גליקליכער, איך האב קיין גליק. איך וויים, אז איך האב קיין גליק!

ראלאשע האט זיך אויך צו ווינט. דעניס האט איהם פראבירט טרייסטען. אין זייער יעצטיגען געשפרעך האבען זייא אויסגעפונען, אז זייא קומען ביידע פון איין געגענד. זיין פאטער איז געוועזן איין ארימער מאן, מיט פיעל אייפערזוכט געגען זיין ווייב, וואס האט פיינד געהאט זיין זוהן, וועלכער וואר ניט געראטען אין איהם, און וועלכער האט געהאט האאר, וואס האבען ניט בעלאנגט צו דער פאמיליע. דיעזער געשפרעך ווענען דער פאמיליע און דיא געגענד, פון וועלכער זייא קומען, האט זייא ביידען עטוואס בערוהיגט, און ביידע האבען זיך אומגעקעהרט צו זייערע צימער מיט נייע געדאנקען און נייע געפיהלען.

דעניס האט פרובירט דענקען פון דער ליעבע, וואס דאלאשע האט איהר ערקלעהרט, אבער איהרע געדאנקען האבען זיא געפיהרט צום העפליכען הודין, וועלכער האט איהר געוויזען דיא ערשטע העפליכקייט אין פאריז.

ווען זיא איז געקומען צוריק און איז ארויף אויף דיא טרעפ, וואס פיהרען צו דיא צימערן אונטערן דאך פאר דיא אנגעשטעלטע פרויען, האט זיא בעגעגנט א מאן, מיט א ליכט אין האנד. ער וואר קיין אנדערער וויא מארעט אליין.

— דאס זייט איהר, פריילין? — האט ער געפרעגט און האט אנגעקוקט דיא ארמע מיידעל מיט זיינע שארפע אויגען. — וואו זייט איהר געוועזן?

— איך האב אביסעל שפאצירט.

— גאנץ אליין.

— איך האב בעגעגענט א פריינד.

מארעט האט מעהר ניט גערעדט. אבער ער האט א ווייל בעטראכט דיעזע ארמע מיידעל אין דער איינפאכער שווארצער קלייד, און האט ביי זיך געפרעגט אויב דעניס איז ניט שעהן גענוג פאר א מאן וויא ער, וואס ליעבט צו אמוזירען זיך מיט שעהנע פרויען.

— גוטע נאכט, מאנסיו! — האט דעניס געזאגט און איז אוועק ווייטער אויף דיא טרעפ צו איהר צימער.

מארעט האט ניט געענטפערט. ער האט זיא א ווייל אנגעקוקט פון הינטען, האט בעטראכט איהרע בעוועגונגען און איז נאכדעם אריין אין זיינע פריוואט צימערן.

8טער קאפיטעל.

איינינע חדשים זיינען אוועק. עס איז געקומען דער טויטער זומער סיזאָן. עס איז דער סיזאָן ווען אַלע געשעפטען זיינען שלעכט, און א שרעקליכע צייט איז געקומען פאר דיא אנגעשטעלטע אין „ווייבערשען גן־עדן“. פיעלע אָנגעשטעלטע זיינען „אָפגעלייגט“ געוואָרען, און פיעלע האט מען אין גאנצען ענטזאגט, צוליעב דער קלענסטער אורזאכע. דיא אַלטע קונדען זיינען ניט געקומען אין דיא הייסע מאָ־נאטען. מען האט געמוזט ענטזאגען א דריטעל פון דיא אנגעשטעלטע, אום צו פער־קלענערן דיא אויסגאבען.

מאָרטט און זיין רעכטע האנד בארדאנקעל, זיינען דורכגעגאנגען דעם גאנצען מאגאזין, און האבען אָנגעזאגט צו דיא עלטעסטע פון דיא דעפּארטמענטס, זייא זאָלען ארויסשיקען אלע אנגעשטעלטע מיט וועלכע זייא זיינען עטוואס אונצופריעדען. ווען דיא עלטעסטע פלעגען ניט וויסען ועמען זייא זאָלען מקריב זיין, פלעגט באר־דאנקעל געהמען דיא ארבייט אויף זיך, אום צו פערקלענערן דיא צאָהל אנגע־שטעלטע, וועלכע האבען ניט געהאט וואס צו טהאָן. בארדאנקעל פלעגט זיך גאנץ רוהיג זאגען „געהט און נעהמט וואס אייך קומט!“ און דאס איז געווען דאס לעצטע וואָרט. ער פלעגט געפינען דעם קלענסטען אויסרייד, אבי צו פערקלענערן דיא אויסגאבען. ווען ער פלעגט געפינען א קלערק זיצענדיג, פלעגט ער איהם גלייך הייסען געהן. ווען איינער האט געוואגט צו זאגען איהם א וואָרט, וואס איהם איז ניט געפעהלען, האט ער איהם געהייסען געהן. איינע האט איהרע שיך ניט אויס־גערייניגט, האט ער איהר געהייסען געהן.

דיא בעסערע אנגעשטעלטע, וועלכע מען האט ניט געקענט פערלירען, פלעגט ער געבען א חודש יום־טוב, אויסצורוהען זיך פון דער ארבייט. פאר דיעזען יום־טוב פלעגען זייא ניט בעצאָהלט ווערען.

אין דיא פערשיעדענע דעפּארטמענטס, האט מען יעצט פון קיין אנדער זאך גערעדט. דיא ענטזאגטע פלעגען אויסגערעכענט ווערען, וויא דיא וואס שטארבען אין א כאָלירע. יעדען טאָג זיינען ענטזאגט געוואָרען א צעהן אנגעשטעלטע, און קיינער האט ניט געוואוסט, ווען דיא האק וועט פאלען אויף זיין קאָפּ.

דעניס האט אין דיעזע מורא׳דיגע טעג געלעבט אין שרעק. יערע מינוט האט זיא ערווארטעט צו פערלירען איהר שטעלע און בלייבען אָהן ברויט, אָהן א היים, אָהן געלד פאר דעם קליינעם פעפע, וועלכען זיא האט בעדארפט ערציהען, און אָהן א

פראנק פאר דעם שעהנעם זשען. דעניס האט אלץ נעטראכט, דאס ווען מען וועט נעהמען פערקלענערן דיא אויסגאבען אין איהר דעפארטמענט, וועט זיא זיין דער ערשטער קרבן. דיא אנגעשטעלטע האבען זיא פערפאלגט, און איינע האט ערצעהלט, אז דעניס, דיא מיאוסע דארפס־מיידעל, האט א קינד, ווייל זיא האט אליין געזעהן, וויא זיא האט געטראגען א איינגעלע אויף דיא הענד און האט איהם געקוסט אזוי וויא א מוטער. א צווייטע האט ערצעהלט, אז זיא קען דעם ליעבהאבער פון וועלכען דעניס האט דאס קינד. זיא האט אמאל אליין געזעהן, וויא דעניס איז מיט איהם געשטאנען ביי׳ם מאגאזין. איהר ליעבהאבער איז אפילו א שעהנער יונג, אבער ער נעהט נעקליידעט וויא איין איינפאכער ארבייטער. עס איז געבליבען אלס פאקט צווישען דיא אנגעשטעלטע אין „ווייבערשען גן־עדן“, אז דעניס האט א געליעבטען און א קינד. דעניס האט פרובירט צו ערקלעהרען, אז דאס זיינען איהרע ברידער, אבער קיין ערקלעהרונג איז פון איהר ניט אנגענומען געווארען. מען האט פון איהר געלאכט, און מען האט זיא בעליידיגט בייא יעדע געלעגענהייט. דעניס איז מיעד געווארען צו געבען ערקלעהרונגען, און זיא האט בעשלאסען צו לאזען איהרע פיינדע ריידען וואס זייא ווילען. זיא האט גרעסערע זארגען. זשען איז געוועזען שלעכט און האט נור געפאדערט געלד. ער האט יעדען טאג געהאט א נייע ליעבע, און יעדע ליעבע האט איהם געקאסט געלד. דא האט ער בעדארפט ארויס געהמען דיא געציינג, וועלכע ער האט פערמשכנ׳ט אום צו נעהמען א מיידעל אין טהעאטער, און דא האט ער בעדארפט עטליכע פראנק, אום צו רעטען א געליעבטע פון טויט. איהר פערדיענסט איז געוועזן צו קליין אום אויסצוהאלטען איהרע ברידער מיט אלעס וואס זייא דארפען, און זיא האט בעשלאסען צו זוכען עטוואס ארבייט בייא נאכט. זיא האט געקראגען ארבייט בייא ביליגע האלז־בענדלעך, און יעדע נאכט צווישען ניין און איינס אוהר, פלעגט זיא פערטיג מאכען א פאאר דוצענד פון דיא ביליגע סחורה. מיט דיעזע פערדיענסט, האט זיא געקענט אויפהאלטען איהר לוסטיגען ברודער.

אבער דיעזער גליק האט ניט געדויערט לאנג. אין א געוויסען אבענד, ווען זיא האט אפגעבראכט דיא האלזבענדלעך צום פאבריקאנט, האט זיא געפונען דיא טהיר געשלאסען, און שכנים האבען ערצעהלט, אז דיא פירמע האט „געבראכען“, און איהר פערדיענסט פאר דיא לעצטע צווייא וואכען, איז פערלארען. דאס וואר פאר איהר א שווערער קלאפ, ווייל אויף דיעזען געלד, האט זיא געהאט צוואנציג פלעצער.

דיעזעס האט געטראפען גראדע ווען דער פאניק אין דעם „ווייבערשען גן־

עהן", האט צוטריבען דיא אנגעשטעלטע, איינע נאך דיא אנדערע. ביז פופציג קלערקס זיינען שוין אוועק און נאך פופציג זיינען געשטאנען פערטיג צום געהן. און ווען זיא איז געקומען צוריק מיט א געבראָכענע הארץ, האט זיא געפונען א בריעף פון איהר ברודער ושען, וועלכער האט איהר ערצעהלט א גאנצען ראָמאן, און האט געענדיגט זיין בריעף מיט דער ערקלעהרונג, אז ער מוז האבען פופצעהן פראנק, אום ארויס צו קריכען פון זיין אונגליק. אויב ער קריעגט ניט דאס געלד צו דער צייט, מוז ער ביז מאָרגען אבענד בעגעהן זעלבסטמאָרד. דעניס האט ניט געוואוסט וואו זיא קען געפינען אזא סומע. זיא וואָלט פיעללייכט אפגעריסען דיעזעס געלד פון פעפעס קעסט. אָבער גראדע האט זיא בעצאָהלט דיא פערציג פראנק מיט א טאָג פריהער און זיא איז אָהן א „סו" (סענט) אין איהר טאַשע.

זיא האט דיא גאנצע נאכט ניט געשלאָפען פון הארץ־ווייטאג. אלערלייא פינסטערע געדאנקען זיינען ארומגעלאָפען אין איהר קאָפּ. וואס ועט זיין ווען ושען האלט וואָרט? וואס וועט זיין ווען זיא וועט פערלירען אויך איהר שטעלע אין מאַ־גאזין? אלע האבען זיא דאָ פיינד, און זיא ווייס ניט ווארום. מען רופט זיא דאָ אָן אלערלייא נעמען, און מען ניט איהר דיא שווערסטע ארבייט.

ווען זיא איז אויף מאָרגען ערשיענען בייא איהר ארבייט, איז זיא ארומגע־גאנגען וויא אין א חלום. פּלוצלינג האט זיא פאר זיך דערזעהן איהר ברודער ושען, וועלכער איז געשטאנען און האט געווארט, מיט זיין הימעל אין האנד.

דעניס איז צו איהם צוגעלאָפען. צוערשט האט זיא זיך דערפרעהט וואס זיא זעהט איהם א לעבעדיגען, דאן אָבער איז זיא געוואָרען בייז, ווארום ער זוכט זיך אויס אלערלייא צרות און שווירינקייטען.

— וואס טהוסט דוא דאָ? — האט זיא איהם געפרעגט אין דער שטיל, און האט זיך ארומגעקוקט צו זעהן, אויב מען ניט אויף זייא ניט אכטונג.

— איך מוז האבען דיא פופצעהן פראנק! — האט ושען געענטפערט קורץ.— מיין מיידעל האט אויך געוואָלט אהער ארייננעהן, אָבער איך האב זיא ניט גע־לאָזען. זיא שטעהט ניט ווייט פון דאנען. אויב איך קריעג ניט דאס געלד, ווערען מיר ביידע פערטיג. איך וועל דיר ערצעהלען דיא גאנצע געשיכטע. דאס געלד איז ניט פאר איהר. זיא איז צו אנשטענדיג דערפאר. איהר מאן וואָלט ווירקליך ניט גענומען א מיליאָן פאר זיין ווייב. ער איז א רייכער פאבריקאנט, אָבער איין אויס־וואורף. איינער פון איהרע פריינדע האט אונז געזעהן צוזאמען, און אויב איך גיב איהם ניט היינטע דאס געלד, דאן ...

דיא קלערקס אין מאגאזין האבען אָנגעשטעלט ווייטערע אויגען, און דעניס האט

איהר ברודער גענומען ארויס פיהרען פון מאגאזין, און האט איהם ניט געלאָזט ריידען.

זיא האט איהם אריינגעפיהרט אין איינעם פון דיא דונקלע קאָרידאָרס, וואו עס זיינען געשטאַנען גרויסע קאסטענס מיט סחורה. זיא האט זיך מיט איהם גע־שטעלט אונטער א קאסטען, און האט געהאָפט, אז דאָרט וועט זייא קיינער ניט זעהן און ניט הערען, ווייל אין דיעזען אָרט איז פערוועהרט אריינצוקומען.

— ווען דער מאַן וואס האט אונז געזעהן, וועט ערצעהלען! — האט זשען אָנגעפאַנגען, — בין איך פערלאָרען. איהר מאַן האט א גרויסען מעסער.

— אָבער וואו קען איך נעהמען דיא פופצעהן פראנק! — האט דעניס אויס־גערופען. דוא פערקריכסט אימער אין צרות. דוא דאַרפסט ניט פערגעסען וויא ארם מיר זיינען! איך ארבייט גאַנצע נעכט אום צו שאַפען פאר דיר געלד, וועלכע דוא פערלומפּסט, און דיר איז אלץ ווענינ. דוא ווילסט ארויס נעהמען דעם ברויט פון דיין ברודער'ס מויל.

זשען האט זיא אָנגעקוקט. ער האט נאר ניט געקענט פערשטעהן וואס זיא זאגט, און האט זיך איבערהויפּט געוואונדערט, ווארום זיא איז ניט צופריעדען מיט זיינע ליעבעס. ער האט געמיינט, אז אין דיעזען מאַגאזין, קען זיא קלייבען געלד פון פלאָר. צום סוף מוז ער הערען, אז זיא ארבייט פאר איהם גאַנצע נעכט, און אז ער נעהמט אוועק דעם ברויט פון זיין קליינעם ברודער'ל.

ער האט זיך צו וויינט און האט אויסגערופען:

— דוא האסט רעכט! איך בין איין אויסוואורף. אָבער דיעזע פרוי איז בלויז צוואנציג יאָהר, און זיא ליעבט מיך, ווייל איך בין זיעבעצעהן. איך בין אָבער בייז אויף זיך אליין, און איך וואָלט וועלען אויספּאַטשען זיך אליין. גיב מיר דיא פופצעהן פראנק און איך שווער, אז דאס איז דאס לעצטע מאָל. אָבער ניין, גיב מיר ניט דאס געלד, ווייל אזא קינד וויא איך, דאַרף בעסער שטאַרבען. ווען איהר מאַן שטעכט מיך, וועט עס זיין כשר פערדיענט. דוא וועסט פטור ווערען פון א צרה וויא איך. און אפשר וועט ער מיך נאר לאָזען לעבען. ענטשולדיגט מיר, שוועסטער, וואס איך האב דיך אָנגעשראָקען, דאס איז דאס לעצטע מאל!

און וועהרענד ער האט דאס געזאגט, האט ער גענומען איהרע הענד און האט זייא געקוסט, וויא א גוטעס קינד קוסט דיא הענד פון זיין אלטער מוטער.

דער סקריפּען פון שיך ביי'ם ענדע פון קאָרידאָר, האט זייא ביידע ערשראָקען. דעניס האט נעכאַפּט איהר ברודער און האט איהם אוועק געשלעפּט אונטער א

קאסטען, אין א גאנץ פינסטערן ווינקעל. דיא שריטע זיינען אבער נעקומען נעהנטער און דענים האט באלד ערקענט דעם אינספעקטאר פון מאגאזין, מאנסיו זשאוו, וועלכער איז אנגעשטעלט צו היטען דיא קלערקס און דיא פרויען, זייא זאלען נים זינדינגען נענען דיא געזעצע פון דיעזען געשעפט.

זשאוו איז געוועזן א מאן מיט לאנגע, שווארצע וואנצעס און מיט דעם אויסזעהן פון א גענעראל. אלע פרויען פון דעם הויז, האבען פאר איהם געציטערט, און נים איינמאל האט א מיידעל געמוזט אפפערן פאר איהם איהר קערפער, אום ער זאל נים רעפארטען איהרע פעהלער און זיא זאל נים פערלירען איהר ברוים.

דענים האט נים געקענט פערשטעהן וויא ער קומט אהער. איז ער געקומען דורך א צופאל, אדער איינער האט איהם געשיקט? זיא האט זיך אזוי ער־שראקען, דאס זיא האט נים געוואוסט וואס צו טהאן. זיא האט דארום געכאפט איהר ברודער פאר דער האנד און האט אנגעפאנגען מיט איהם צו לויפען. אבער זשאוו איז אויך געלאפען.

זייא האבען ערררייכט דיא גאס, און דענים האט געהייסען איהר ברודער, ער זאל לויפען אזוי שנעל וויא ער קען. זשאוו האט זייא אנגעיאגט, אבער ער האט שוין נים געקענט זעהן דעם יונגען מאן, וועלכער איז געלאפען וויא א הירש פון א יעגער. ער איז געבליבען שטעהן גענען דענים און האט געשאקעלט מיט זיין קאפ.

— יא, דאס איז א שעהנע אויפפיהרונג, פרייליין! — האט ער געזאגט, און זיינע ליפען האבען געציטערט. — יא, עס איז שעהן, זעהר שעהן. אויב איהר דענקט, אז איך וועל ערלויבען אזעלכע זאכען אין דיעזען הויז, האט איהר איין אירטהום.

דענים האט נים געהאט דעם מוטה צו ענטפערן א ווארט, און זיא האט זיך אומגעקעהרט צוריק אין מאגאזין מיט איין אראפגעלאזענעם קאפ. איהר האט יעצט פערדראסען ווארום זיא איז אנטלאפען. ווארום האט זיא בעסער נים געווארט אין דעם קארידאר, ערקלעהרט וועגען וואס דא האנדעלט זיך. און ווארום האט זיא נים פארגעשטעלט איהר ברודער. יעצט וועלען זייא אויף איהר זאגען אלעס וואס זייא וועלען קענען אויסטראכטען און מען וועט נים גלויבען איהר ערקלעהרונג. ועמען וועט זיא נעהמען פאר איין עדות, וואס וועט בעשטעטיגען, אז זיא האט א ברודער, און ווער וועט איהר גלויבען, אז דער יונגער מאן וואס איז דא געוועז, איז איהר ברודער.

ושאָוו, דער אינספעקטאָר, האט אָפּגעלאָזען זיין קרבן, און איז אוועק אין הויפּט קאנטאר רעפּאָרטען, וואס ער האט ענטדעקט. אָבער מען האט איהם דאָרט געענטפערט, אַז מאָנסיו מאָרעט און בארדאנקעל זיצען צוזאמען, און ריידען זיין אַ האלבע שטונדע, מיט מאָנסיו ראָבינא, פון דעם זייד דעפּארטמענט.

ושאָוו האט דאָרום געוואַרט ביז בארדאנקעל איז ארויס, און ער האט איהם ערצעהלט דיא געשיכטע. בארדאנקעל האט אויסגעהערט אלעס, האט פערצייכענט דיא נעמען און דיא צייט אין אַ ביכעל, און איז מיט דעם אינספעקטאָר אוועק צום קליידער דעפּארטמענט. דייא זיינען אהין אריינגעקומען גראדע, ווען מאדאם אורילע האט געזידעלט דענים, ווארום זיא איז אוועק פון איהר פּאָסטען אויף אַ גאַנצע פערטיל שטונדע.

בארדאנקעל האט בעשלאָסען צו האנדלען אָהן מאָרעט'ס וויסען, ער האט מורא געהאט, אַז מאָרעט וועט ניט וועלען ארויס שיקען דיא מיידעל. ער האט דאָרום צוגערופען צו זיך מאדאם אורילע און האט איהר אין דער שטיל ערצעהלט, וואס דער אינספעקטאָר רעפּאָרטעט וועגען דענים. אלע דרייא האבען אַ ווײַלע גע־שוויעגען, דאַן האט מאדאם אורילע אויסגערופען:

מאדמאָאזעל באָדו! גערט אין קאנטאר און נעהמט וואס אייך קומט!

דיא שרעקליכע פּראזע האט זיך געהערט איבער דעם גאַנצען דעפּארטמענט. מאדאם אורילע האמי אין דיעזער מינוט אויסגעזעהן וויא אַ תליון, און דענים איז געוואָרען בלאס און האט געהאלטען בייא פאלען אין אונמאכט.

ענדליך האט זיא זיך געשטארקט, און האט געפרעגט. וואס איז איהר זינד, ווארום קומט איהר דיעזע שטראפע.

בארדאנקעל האט איהר געענטפערט, אַז דיא וויים גאַנץ גוט וואס דיא האט געטהאָן און אַז עס איז בעסער זיא זאָל ניט פרעגען קיינע פראגען. זיא וויים אליין אַז דער „ווייבערשער גן־עדן", איז ניט געמאכט פאר דיא אנגעשטעלטע מיידלעה, זייא זאָלען אויפגעהמען יונגע לייט אין דיא פינסטערע קאָרידאָרען אונטער דיא קאסטענס.

— אָבער דאס איז געווען מיין ברודער! — האט דענים אויסגעשריען מיט דעם גאַנצען כעס פון אַ בעליידיגטע אונשולד.

— מיר קענען ניט העלפען, איהר מוזט געהן.

דעניס איז אוועק זעהן דעם אייגענטהימער אליין. אָבער ווען זיא איז געקומען צום טהיר פון זיין קאנטאר, איז איהר בעפאלען אַ שרעקליכע מעלאנכאָלי. איהר

זונג האט זיך צונעקלעפט צו איהר נטען און דיא נאנצע לאסט פון לעבען איז נע־פאלען אויף איהרע אקסלען. ער וועט איהר נים גלויבען. מארעט וועט לאכען פון איהר וויא דיא איבעריגע, און דיעזער געדאנק האט צוריסען איהר הארץ. אלעס איז אויס. עס איז בעסער פאר איהר זיא זאל אוועק פון דער וועלט. זיא זאל שטארבען.

זיא האט זיך אומגעקעהרט, און אהנע צו ערצעהלען וואס איהר האט גע־טראפען צו דיא פאאר פריינדע וואס זיא האט נעהאט אין מאגאזין, איז זיא אוועק געהמען וואס איהר קומט און געהן.

— פריילין, אייך קומט פיר צוויא און צוואנציג טעג, דאס מאכט אויס אכטצעהן פראנק און פערצעהן סו׳ס, דערצו מוז מען אייך צו געבען זיעבען פראנק קאמיסיאן! איז דאס ריכטיג? — האט דער בוכהאלטער געפרעגט.

— יא, ריכטיג.

דעניס האט צוגענומען דאס געלד און איז אוועק. אויפ׳ן וועג האט זיא בע־געגענד דעם יונגען מאן מיט דעם נאמען ראבינא, וועלכער איז געוועזען דער ערשטער וואס האט איהר געהייסען געהן בעטען א שטעלע אין „פרויען־פאראדיז“. זיא האט איהם ערצעהלט איהר אונגליק און האט איהם זיך ערצעהלט וואס א פאבריקאנט פון דיא האלדבענדלעך האט איהר באנקראטירט. ראבינא איז געוועזען איהר פריינד, און ער האט זיא געהאלטען אונטער זיין שוטץ. ער איז געווארען שטארק אויפ־געערגט. ער האט נים געקענט פערשטעהן דעם רעכט, וואס דיעזע לייטע האבען ארויסצרווארפען א מענשען פון זיין שטעלע אהנע צו געבען א ווארנונג, אדער צייט צו זעהן וואס צו טהאן. ער האט איהר פערשפראכען צו זעהן דעם פאבריקאנט און איינמאנען איהר געלד, און אז ער וועט אויך זוכען איין אנדער שטעלע פאר איהר.

עס וואר פינף אוהר, ווען דעניס איז ארויס אין גאס. פיעלע מענשען און עקספּאזשען זיינען געוועזען ארום דעם מאגאזין, און דעניס איז צומישט געווארען פון דעם טומעל.

אין דעם זעלבען אבענד, ווען ראבינא איז געקומען אהיים, האט ער ער־האלטען א בריעף פון דעם מאגאזין, אין וועלכען מען האט איהם מיטגעטהיילט, דאס צוליעב געוויסע אורזאכען אין דעם געשעפט, זיינען זייא דארט געצוואונגען צו פערלירען זיין הילפע. ער איז געוועזען אין דיעזען מאגאזין זיעבען יאהר, און דארום איז דיעזע נייעס פאר איהם געוועזען א שווערער קלאפּ.

אין דעם „דאמען־פּאראדיז“, האט מען אויף מאָרגען נעהערט, אז רעניס און ראַ־
בינא זיינען ענטלאָסען. דיא מיידלעך, װעלכע האבען ניט פערגונגען רעניס איהרע
האאר, ווארען שטארק צופריעדען, און זייא האבען איינע מיט דיא אנדערע נערעדט
אָהן אויפהער װענען דער דאָרפּס־מיידעל, פון װעלכער זייא זיינען יעצט פּטור געוואָרען.
אבער װען מאָרעט האט דערהערט, אז רעניס איז ענטלאָסען געוואָרען פון דער
שטעלע, איז ער געוואָרען אין כעס. ער איז ארויסגעפאלען מיט א שטורם אויף דעם
הארטהערציגען באררדאנקעל. מאָרעט האט ניט געוואָלט ערלויבען מען זאָל האנדלען
געגען זיין ווילען אין ז י י ן געשעפט. קיינער האט דאס רעכט צו טהון עטוואס
אָהן זיין ערלויבניס. אלעס מוז געהן דורך זיין האנד, און ווער איז יענעם וואס
וואגט צו שטעלען זיך געגען זיין וואונש. ער האט דארום גענומען אונטערזוכען רעניס
רעקאָרד און ווארום מען האט זיא ארויס געשיקט און איז געוואָרען נאך שטארקער
אין כעס. דיא ארמע מיידעל האט געזאגט דעם אמת. עס װאר װירקליך איהר
ברודער. ער האט געפונען אנגעשטעלטע, װעלכע האבען איהם געזעהן און האבען
געוואוסט, אז ער איז איהר ברודער. ווארום האט מען זיא ארויס געוואָרפען?
ניין, ער דענקט, אז מען מוז זיא געהמען צוריק.

באררדאנקעל האט זיך פערענטפערט און האט ערקלעהרט, אז ער האט גע־
מיינט דיא נוטצען פון דאס געשעפט, און, אז ער דענקט נאך יעצט אויך, אז ער
האט געטהאָן א גוטע זאך פאר מאָנסיו מאָרעט, דערמיט וואס ער האט ארויס
געשיקט דיא מיידעל, װעלכע דארף ניט זיין אין „ווייבערשען גן־עדן.“

7טער קאפּיטעל.

רעניס איז געשטאנען וויא א צומישטע אויף דעם טראָטואר, וואו דיא זונ
האט געשיינט מיט איהר גאנצען קראפט. דאס אונגליק האט געטראָפען אזוי
פּלוצלינג און זייא האבען זיא ארויס געוואָרפען אזוי גראָב, דאס זיא איז דאָ גע־
שטאנען ביי'ם מאגאזין און האט ניט געוואוסט וואוהין צו געהן און וואס צו
טהאָן.

דיא עקיפּאזשען האבען פערצאמט פאר איהר דעם וועג, אבער ענדליך האט
זיא זיך דורכגעשפּארט, איז צוועק אין איין גאס, האט זיך אומגעקעהט און איז אוועק
אין א צווייטער, און האט זיך ווידער אומגעקעהרט, און איז אוועק אין א
דריטער.

איהרע אויגען האבען בעטראכט יעדעס הויז. דאָרט ווארען פיעלע צימערען
און וואהנונגען צום פערדינגען. איהר הארץ האט געקאָכט. איז דאס מעגליך? זיא

איז נעבליבען עלענד אזוי אינערוואַרטעט, בלאָנדזשעט ארום אין דיעזער שטאָדט וואו זיא איז א פרעמדע, אָהן שטיצע און אָהן געלד. אָבער זיא מוז דאָך עסען און מוז דאָך שלאָפען. דיא נאַסען געהן איינע נאָך דיא אנדערע. זיא האט ארומגעוואנדערט אין דער נאַכבארשאַפט און איז אימער געקומען צוריק צום זעלבען בעקאַנטען פלאַטץ. זיא איז וויעדער געשטאַנען בייא דעם „ווייבערשען גן־עדן“, און אום צו אנטלויפען פון דיעזען אָרט, איז זיא אריין אין מישאַדיר גאַס. צו איהר גליק איז באָדז נים געשטאַנען בייא זיין טהיר. דער דלות און דער טויט איז געלעגען אויף דעם אַלטען מאַגאַזין, וואס האט בעלאַנגט צו איהר אָנקעל. זיא וואָלט קיינמאל נים געוואָנט צו ווייזען זיך נאָך אמאל פאר איהר פאַטערס ברודער, ווייל ער האט זיא מעהר נים געוואָלט קענען, און זיא האט איהם נים געוואָלט בעלעסטינען אין דעם אונגליק וואס ער האט איהר פריהער אויסגעליינט.

אויפ׳ן צווייטען זייט גאַס, האט זיא דערזעהן איין אויפשריפט „א צימער צו פערדינגען“. עס וואַר דער ערשטער אויפשריפט, וואס האט זיא נים ערשראָקען, ווייל דיא הויז וואַר זעהר ארם. זיא האט דאס הויז באַלד ערקענט. עס איז דאָרט וואו דער אַלטער בורראַס האַלט זיין קראָם, עס איז דיא אַלטע קליינע הויז, וואס שטעהט צווישען דעם „דאַמען־פאַראַדיז“ און דעם אַלטען האָטעל „דאַווילאַרד“. בורראַס אליין, מיט זיינע גרויע האאר און אַלטע ברילען, איז געשטאַנען פאַר זיין קראָם פון רעגענשירמס. ער האט געהאַלטען דאס גאַנצע הויז און האט דארום פערדונגען א פּאאר צימערן.

— איהר האט א צימער צו פערדינגען ? — האט דעניס איהם געפרעגט.

בורראַס האט זיא אָנגעקוקט מיט איבערראַשונג, ווייל ער האט געקענט אַלע פרויען פון מאָרעט׳ס מאַגאַזין. ער האט זיא בעטראַכט פון קאָפּ ביז דיא פיס און נאַכדעם וויא ער האט געזעהן איהרע ריינע קליידער, האט ער צו איהר געזאָגט :

— עס וועט אייך נים געפעלען.

— וויפיעל קאָסט עס ?

— פופצעהן פראַנק א מאָנאַט.

זיא האט געבעטען מען זאָל איהר ווייזען דעם צימער. זיא האט איהם דערצעהלט, אז זיא האט פערלאָזען איהר שטעלע און אז זיא וויל נים בעלעסטינען איהר אָנקעל. דער אַלטער מאַן איז אוועק, האט געבראַכט דעם שליסעל און איז אוועק ווייזען דעם צימער.

— איך וועל געהן פאַראויס אום צו פערהיטען אייך פון פאַלען! — האָט בורדאס געזאגט. זייט פאָרזיכטיג. דיא טרעפ זיינען דאָ צובראָכען. דאָ הענגט א באַלקאָן אין לופטען, דאָרט איז דיא וואנד איינגעבויגען צום פאַלען.

זייא זיינען ארויף דיא צווייא צובראָכענע שטיגען אָהן איין אונגליק, און זיינען ענדליך געשטאַנען אין דעם ענגען, ניעדעריגען און פוסטען צימער.

— דער צימער איז ניט צו רייך! — האט דער אַלטער מאַן געזאגט, — אָבער דיא פענסטער איז פרעהליכע, זייא געהען ארויס אין גאס און מען קען זעהן וויא מענשען אין גאס. דעניס איז געשטאַנען און האט בעטראַכט דיא וואנד ביי'ם בעט, וועלכע האט געהאַלטען ביי'ם פאַלען, און בורדאס, וועלכער האט עס בעמערקט, האט צו איהר געזאגט: „איהר פערשטעהט דאָך אליין, דאס א הויז וויא דיעזע, טראגט ניט געווינג, מען זאָל זיא פעררעכטען. דאס איז דער איינציגער צימער וואס איך האב צו פערדינגען, דיא איבעריגע זיינען בעזעסען.“

— עס געפעהלט מיר דאָ גאַנץ גוט. — האט דיא יונגע מיידעל ערקלעהרט.

זיא האט בעצאָהלט פאר א מאָנאט רענט, האט נאכדעם געשיקט מען זאָל איהר ברענגען איהר קאסטען, וועלכער איז געשטאַנען אין דעם צימער, וואס זיא האט געהאט אין דעם „ווייבערשען גן־עדן“, און איז געוועזען צופריעדען, וואס זיא האט פאָרלויפיג איין אָרט וואו צו שלאָפען.

דיא ערשטע צווייא מאָנאטען האט זיא געהאט א פירכטערליכע צייט. זיא האט ניט געקענט צאָהלען פאר פעפעס קעסט און זיא האט איהם גענומען צו זיך און געהאַלטען אין איהר צימער. זיא פלעגט עסען טרוקענעם ברויט, אום צו האבען אביסעל מילך פאר דאס קינד. דיא ערשטע עטליכע וואָכען האט זיא דורכגעלעבט מיט דאס געלד וואס זיא האט אויפגענומען פון'ם האַלדבענדלעך פאבריקאנט. אָבער נאכדעם איז זיא געבליבען גאַנץ ארם. זיא האט געזוכט ארבייט אין פערשיעדענע מאגאזינען, אָבער מען האט איהר איבעראַל געהייסען קומען א פּאאר וואָכען שפּעטער, ווייל איבעראַל וואר סלעק און עטליכע טויזענד קלערקס האבען ארומגעוואנדערט אין דיא פאריזער גאסען אָהן ארבייט. ווען זשאן האט אויסגעפונען זיין שוועסטערס לאגע, האט ער געשאָלטען זיך אליין, ווארום ער האט איהר געבראַכט דערצו.

אויסער אלע צרות, איז זיא געוועזען אונרוהיג פון דיא שכנים. צווייא דאַמען וואס האבען געוואָהנט אין דיעזער הויז, האבען אויפגענומען געסט שפּעט בייא

נאכט. מאנכעס מאל האט א גאסט פערבלאָנדזשעט און גענקלאפט אין רעניס טהיר. זיא פלעגט ניט עפענען און דיא ווירטהארס פלעגען זיך זידלען.

אין א געוויסען אבענד, ווען רעניס איז געוועזען אָהן א פיטציל ברויט פאר איהר קליינעם ברודער, איז א מאן מיט מעדאלען אויפ'ן ברוסט איהר נאכגעגאנגען אין קאָרידאָר, און ביי'ם טהיר האט ער זיא ארומגענומען און געוואָלט קושען. זיא האט זיך ארייגגעכאפט אין איהר צימער און האט פערשלאָסען דיא טהיר. פעפע האט געשלאָפען, אָבער זיא איז געזעסען און האט געציטערט. וואס וועט זיא איהם זאגען, ווען ער וועט זיך אויפכאפען. בעטלען האט זיא ניט געקענט, און ארבייטען האט זיא ניט געהאט ביי וואס.

אם ענדע סעפטעמבער, איז איהר לאנגע געוואָרען נאך ערגער. פעפע האט זיך פערקיהלט און איז געוואָרען קראנק. מען האט איהם בעדארפט געבען גוטען שפייז און זיא האט ניט געהאט אפילו א שטיקעל ברויט. אין א געוויסען אבענד, איז זיא געזעסען און האט געוויינט. עס ווארען יענע טרעהרען, וואס טרייבען א פרוי אָדער איז נאס אָדער אין טייך, אלס בורראס האט אָנגעקלאפט אין טהיר. ער האט געבראכט ברויט און מילך.

— דאָ איז עטוואס פאר דאס קינד! — האט ער געזאגט. — וויינט דאָך ניט, מיינע שכנים זיינען דערפון אונצופריעדען. קומט מאָרגען צו מיר אין קראָם, איך האב עטוואס ארביים.

זייט דער „וויבערשער גן־עדן" האט אָנגעפאנגען צו פערקויפען רעגענשירמס, איז בורראס פעראָרימט געוואָרען. ער האט קיין מענשען געהאלטען. ער האט דארום געמוזט זוכען וואס צו טהון, אום צו געבען דער מיידעל עטוואס ארביים. ער האט געפיהלט, אז ער קען ניט לאָזען א מענשען שטארבען פון הונגער אין זיין הויז.

— איך וועל אייך געבען צוויא פראנק א טאָג. ווען איהר וועט געפינען עטוואס בעסערס, קענט איהר געהן.

דעניס האט געארביים אזוי פלייסיג, דאס ער האט גאר ניט געוואוסט, וואס ער זאָל איהר געבען צו טהון. דיא ערשטע פאאר טעג, האט זיא ניט געוואגט אויפ־צוהויבען איהר קאָפּ פון דער ארבייט, וייל ער איז געזעסען גאנץ הארט ביי איהר. בורראס האט געהאט א ווילדען און א בייזען אויסזעהן. דיא קינדער אין דעם געגענד האבען זיך פאר איהם געשראָקען. דאָך ווען זייא פלעגען פארבייא לויפען זיין טהיר, פלעגען זייא איהם רופען אלערלייא געמען. בורראס האט אָבער קיינעם ניט בעריהרט. זיין גאנצער האס איז געווען געגען דעם מאן, וואס האט רואינירט

דאס געשעפט, און האט פערקויפט וואארע צו ביליג, און דערצו שלעכטע וואארע.

ער פלעגט זיך אימער בעקלאגען, אז די קונסט אין רענענשירמס, איז אונ־טערגעגאנגען. קיינער מאכט יעצט א ריכטיגע הענטעל צו א שירם. בורראס איז געווען שטאלץ אויף זיין ארבייט. קיין ארטיסט אין פאריז האט געקענט מאכען א הענטעל וויא ער, עס זאל זיין לייכט און שטארק. ער פלעגט אליין אויסטראכטען אלערלייא הענטלעך און פלעגט זייא אויסשניצען מיט א קליינעם מעסער׳ל. ער האט געהאסט די ביליגע ארבייט.

בורראס האט פערלאנגט, אז פעפע זאל זיך שפיעלען אין קראם, ווייל ער האט זעהר שטארק געליעבט קינדער. וועהרענד דער ארבייט, פלעגט ער ניט אויפ־הערען צו ריידען פון דעם מאגאזין, וואס קאנקורירט מיט זיין ארבייט. ער האט געהאט זיין הויז אויף א דרייסיג יעהריגען קאנטראקט, און ער האט געלעבט פון דיא דירה־געלד. ער האט דארום קיין מורא געהאט פאר דעם קאנקורענט און האט געהאפט איבערצולעבען דעם „דאמען־פאראדיז“. ער איז געווען צופריעדען צו אר־בייטען אהן פערדיענסט, זאגאר צוליינען אביסעל, אבי זיך ניט אונטערצו־געבען.

ווען דעניס פלעגט איהם פרעגען, אויב ער וואלט זיך לאזען אויסקויפען פאר א גרויסע סומע, פלעגט ער אויסשרייען: „ניעמאלס! ווען מיין קאפ זאל זיין אונטער׳ן מעסער, וועל איך מיך ניט אונטערגעבען. איך האב דאס הויז אויף נאך צעהן יאהר, און איך וועל זייא ניט אפטרעטען. זאגאר ווען איך זאל דא אויסגעהן פון הונגער. מען האט איהם שוין געבאטען דרייסיג טויזענד פראנק, אבער ער וועט ניט אפטרעטען זאגאר פאר פופציג! ער האפט, אז ער וועט זייא דא איבער־לעבען.“

— אבער פאר דיעזעס געלד קענט איהר דאך עפענען א גרעסערן געשעפט אין איין אנדער ארט. — פלעגט דעניס איהם פרעגען. אבער ער פלעגט אנפאנגען שרייען, אז ער וועט ניט אפטרעטען, זאגאר ווען מען שיסט אויף איהם מיט קאר־נאנען.

דעניס איז יעצט געווען פערזיכערט מיט ברויט, און זיא איז געווען דאנקבאר צום אלטען רעגענשירם מאכער, וועלכער האט געהאט אזא גוטעס הארץ אונטער זיין שרעקליכען אויסזעהן. זיא האט אבער געוואלט געפינען ארבייט אין איין אנדער פלאטץ, ווייל זיא האט געזעהן וויא ער זוכט פאר איהר וואס צו טהאן. זיא האט געוואוסט, אז ער דארף ניט איהר הילפע אין דיעזער צייט. אבער זעקס מאנאטען

דינגען צוזי צוועק, און בעפאָר מערין, האט זיא ניט ערוואַרטעט צו געפינען ארבייט. אָבער עס האט זיך געמאכט, אז זיא האט זיך געטראָפען מיט דאלאשע, און ער האט איהר געראטהען, צו געהן בעטען ארבייט, בייא איהר בעקאנטען ראָבינא.

ראָבינא, וועלכער האט מורא געהאט איבערצופיהרען זיין ווייב׳ס געלד, האט דאָך געמוזט קויפען ווינקארט׳ס זייד־מאגאזין, ווייל ער איז געבליבען אָהן ארבייט. ער האט בעצאָהלט פערציג טויזענד פראנק, און צוואנציג טויזענד האט ער געהאט פאר דאס געשעפט. גאושאָן, דער זייד־פאבריקאנט, האט איהם געשטיצט מיט א גרויסען קרעדיט, ווייל דיעזער פאבריקאנט האט געוואָלט בעשאפען קאָנקורענטען געגען דיא דעפּארטמענט־מאגאזינען. דער פאבריקאנט האט געהאָפט צו אונטער־דריקען דעם „ווייבערשען גן־עדן“, דערמיט וואס ער וועט ערעפענען פיעלע גרויסע זייד־מאגאזינען אין דעם געגענד.

דעניס איז אהין אוועק און זיא האט דאָרט געפונען מאדאם ראָבינא. מאדאם ראָבינא איז געווען א פרוי מיט פיעל בילדונג און זעהר שעהן. זיא האט פערנעטערט איהר מאן, וועלכען זיא האט געליעבט, אָבער זיא האט ניט געוואוסט וואס גע־שעפט בעדייטעט. ראָבינא האט געדארפט א מיידעל אין זיין געשעפט און ער האט זאָפאָרט אנגענומען דיעזע דעניס.

דעניס האט ניט געוואוסט וויא זיא זאָל זיך פערענטפערן געגען איהר פריינד בורראס, וועלכער וואר זעהר בייז, וואס זיא געהט פון איהם אוועק. ער האט גראדע געהאלטען אין ערפינדען א נייען רעגענשירם, און ער וואָלט פאר איהר גע־האט פיעל ארבייט. אם שלום פון זיין לאנגער רעדע, האט ער געפרעגט, וואס זיא דענקט צו טהאָן מיט איהר קליינעם ברודער.

דעניס האט ווירקליך ניט געוואוסט וואס צו טהון. זיא האט ניט געהאט דאס געלד צו דינגען פאר איהם קעסט, און זיא האט אויך ניט געוואָלט האלטען דאס קינד פערשלאָסען א גאנצען טאָג אין זיין צימער. בורראס האט איהר אָנגע־באָטען צו האלטען דאס קינד אין זיין קראָם און עסען מיט איהם צוזאמען.

אין ראָבינא׳ס מאגאזין איז איהר געגאנגען גאנץ גוט, זיא האט געהאט זעכציג פראנק א מאָנאט און קעסט. מאדאם ראָבינא איז געווען צו איהר זעהר פריינדליך. דעניס איז דאָרט געוואָרען זעהר היימיש, און ראָבינא פלעגט אין איהר געגענווארט, רעדען פון אלע זיינע געשעפטען.

בייא א געוויסען מאהלצייט, איז דער פאבריקאנט גאושען געווען אנוועזענד און דאָרט האבען זייא בעשלאָסען אָנצופאנגען א קאמפף געגען מארעט, וועלכער

קויפט אויף בילינע און שלעכטע וואארע און פערקויפט עס נאר אהן פערדיענסט. דער פלאן איז געווען, אז דער פאבריקאנט זאל צושטעלען צו ראבינא גוטע זייד, שעהנערין, וויא עס ווערט פערקויפט אין „ווייבערשען גן־עדן", און זאל עס פער־קויפען בילינער וויא מארעט פערקויפט.

א פאאר וואכען נאך דעם געשפרעך, האט זיך דיא מלחמה אנגעפאנגען. ראבינא האט אריינגענומען דעם זייד און האט עס זעהר גרויס אדווערטייזט אין דיא צייטונגען. ער האט אויסגעשטעלט דעם זייד זעהר שעהן אין זיין מאגאזין און האט אויסגעקלעפט קארטען, אז ער פערקויפט מיט צווייא סו בילינער וויא מארעט. דיא פרויען האבען זיך אנגעכאפט אן דיעזער מציאה, און קונדען זיינען געקומען פון אלע זייטען. מאדאם מארטי האט געקויפט זייד, וועלכען זיא דארף ניט, צוליעב דיא בילינקייט. א וואך שפעטער האט מארעט געמוזט ארונטער לאזען זיין פרייז און פערקויפען דיא וואארע אונטער קאסט־פרייז, אום איבערצושטייגען דעם נייען קאנ־קורענט. דיא קונדען זיינען אוועק צוריק צום „ווייבערשען גן־עדן" און ראבינא איז געבליבען אין פערצווייפלונג, ווייל ער האט ניט גענקויבט, אז מארעט וועט מאכען אזא ריזיקאלען שריט, צו פערלירען אזוי פיעל. גאזשאן איז געקומען צו פאהרען פון לייאנס, און זייא האבען בעשלאסען ארונטער צו לאזען א סו פון מארעט'ס פרייז, ווייל ניעדעריגער קען מען שוין ניט געהן. אבער מארעט איז ניט געבליבען שטעהן. ער האט ווידער פערקלענערט דעם פרייז אויף צווייא סו. דיא קאנ־קורענטען האבען אזוי געשניטען דיא פרייזען איינע נאך דיא אנדערע, און דאס פובליקום האט געלאכט און פראפעטירט פון דיעזען דועל.

אבער ראבינא האט געהאט דעם ערנסטען חלק פון דער מלחמה. דער „פרויען־פאראדיז" האט געהאט דאס געלד, און פיעל אנדערע וואארע פון וואס צו פערדיענען, אבער ראבינא האט געהאט בלויז דיעזען ארטיקעל, און בלויז דעם קרעדיט ביי'ם פאבריקאנט.

ער האט פרובירט צו רעטען זיך פון באנקראט, דערמיט וואס ער האט גע־עפענט א דעפארטמענט פון פערטיגע מאנטלען. דיעזע מאנטלען פלעגט ער נייען אויף זייד, וואס ער פלעגט שיקען קויפען אין „ווייבערשען גן־עדן", וואו מען האט עס פערקויפט בילינער וויא ער וואלט צאהלען אין פאבריק. אבער אויך דיעזער דעפארטמענט איז געגאנגען שלעכט. דיא פרויען האבען זיך איינגענקויבט, אז מארעט פערקויפט שעהנערע מאנטלען.

ענדליך האט מארעט געהאט נאך א זיג. ער האט אויסגעקויפט דעם אלטען האטעל „דאווילארד", און בורדאס איז געבליבען זיצען צווישען, וויא א פליג

צווישען צוויא העלעפאנטען. מאַרעט האט זאָגאר אָנגעבאָטען דעם אַלטען קרעמער פופציג טויזענד פראנק פאר זיין פלאטץ, אָבער וויא בורראס האט געזעהן, אז ער מוז אונטערגעהן, און וויא ער האט זיך געפיהלט צונעדריקט פון אַלע זייטען, האט ער דאָך זיך ניט אונטערגעגעבען. בייא איהם איז זיין קראַם געווען טהייער וויא בייא א מיידעל איהר עהרע. מאַרעט האט דאַן אָנגעפאנגען א קאָנקורענציע מיט דעם אַלטען שירם־מאכער. ער האט פערקויפט דיא בעסטע שירמס פאר קליינע פרייזען. בורראס האט איהם געוואָלט נאכטהון, אָבער דער אַלטער קינסטלער האט זיך ניט געקענט ערלויבען צו פערקויפען שלעכטע וואארע, און ער האט זיך געמוזט האַלטען בייא זיינע פרייזען, אָבוואָהל ער האט מעהר ניט געקענט פערקויפען צו מאָל איין רעגענשירם.

אין א געוויסען זומער אבענד, ווען דעניס האט גענומען איהר קליינעם ברודער און האט איהם געפיהרט אין פארק אום צו געבען איהם פרישע לופט, האט זיא בעגעגענט דעם איינענטהימער פון דעם „וויבערשען גן־עדן“. זיא האט איהם געוואָלט אויסמיידען, אָבער מאַרעט האט זיא בעמערקט.

— אה, דאס זייט איהר, פריילין?

זיא האט ניט געענטפערט. זיא איז געוואָרען איבערראשט, אָבער מאַרעט האט געשמייכעלט און האט געזאגט:

— איהר זייט נאך אַלץ אין פאַריז?

— יא, מיין הערר.

זיא האט זיך גענומען צוריק ציהען פון איהם, אָבער ער איז איהר נאָכ־געגאנגען.

— איז דאס אייער ברודער? — האט ער איהר געפרעגט.

— יא, מיין הערר! — האט זיא ווידער געענטפערט גאַנץ קורץ, און איז רויטה געוואָרען, ווייל זיא האט זיך ערינערט וואס מען האט גערעדט וועגען דעם קינד אין מאַרעט'ס מאגאזין.

— הערט מיך אויס, מיין פריילין! — האט מאַרעט ווייטער צו איהר גע־זאגט. — איך דארף מיך פאר אייך ענטשולדיגען, פאר דעם פעהלער, וואס מיר זיינען געגען אייך בעגאנגען. מען האט אייך בעשולדיגט אומזיסט. און אַלע אין מיין מאגאזין וויסען יעצט, אז איהר האט ברידער, וועלכע איהר ליעבט.

דעניס איז נאך מעהר איבערראשט געוואָרען, אָבער אין איהר הארצען האט זיא זיך געפרעהט. ביידע זיינען געבליבען שטיל און ער איז מיט איהר געגאנגען, און האט געזוכט צו געהן שריט פאר שריט מיט דעם קינד.

ענדליך האט ער געזאגט:

— איך האב נור איין מיטעל וויא נוט צו מאכען דעם פעהלער, און דאס איז געבען אייך צוריק דיא שטעלע, וועלכע איהר האט פערלוירען.

— איך דאנק אייך, מיין הערר, איך קען ניט. איך בין אויף איין אנדער שטעלע.

מארעט האט געוואוסט, אז זיא איז בייא ראבינא, און ער האט גאנץ לאנגזאם גענומען ריידען פון זיין קאנקורענט און געבען איהם גערעכט. ער האט נור בעדויערט, וואס ער האט זיך געלאזט פערפיהרען פון דעם פאבריקאנט.

דעניס, וועלכע איז בערוהיגט געווארען דורך מארעט׳ס פריינדליכקייט, האט זיך יעצט מיט איהם צורעדט וועגען געשעפטס־זאכען, און האט איהם בעוויזען, אז זיא פערשטעהט זעהר גוט דיא פראגע צווישען דיא קליינע און דיא גרויסע געשעפטס לייטע. ער איז איבערראשט געווארען צו הערען, אז זיא האט אזעלכע אידעען און ווייס אזוי פיעל. ווען זייא זיינען געקומען אונטער א לאמפ, האט ער זיך איינגעקוקט אין איהר געזיכט, צו זעהן אויב זיא איז נאך אזוי שעהן.

— נו, ווען איהר פערשטעהט, אז דיא גרויסע זיינען שטארקער, ווארום ווילט איהר בלייבען אין ראבינא׳ס מאגאזין. — איך האב געהערט, אז איהר וואהנט אין בורדא׳ס הויז.

— יא, ער איז א זעלטען גוטער מענש!

— אח ניין, ער איז איין אלטער אידיאט. ער צווינגט מיך, איך זאל איהם רוענירען. איהר דארפט וויסען, אז זיין הויז האט א שלעכטען נאמען . . . אבוואהל קיינער צווייפעלט ניט אין אייער עהרליכקייט. איך וויל אייך עטוואס פארשלאגען, דעניס, איך וויל געבען דעם אלטען רעגענשירם־מאכער, אכטציג טויזענד פראנק פאר זיין קאנטראקט. רעדט איהר צו איהם און זאגט איהם, אז ער קוועלט זיך אומזאנסט, ער וועט אייך פיעללייכט פאלגען, ווייל ער געטרויט אייך, און איהר וועט איהם ווירקליך טהאן א געפאלען.

— זעהר גוט! — האט דעניס געענטפערט מיט א שמייכעל. — איך וועל איהם איבערגעבען אייער פארשלאג, אבער איך פירכטע, אז איך וועל ניט אויספיהרען.

ביידע האבען יעצט געשוויגען. זייא האבען מעהר ניט געהאט וואס צו ריידען. ער האט געוואלט ריידען וועגען איהר אנקעל באדו, אבער ער האט עס געמוזט אויפגעבען, ווייל ער האט בעמערקט, אז זיא איז דערפון אונצופריעדען. זייא זיינען אזוי געגאנגען, ביז זייא זיינען ארויס פון פארק.

— גוטע נאכט, מאַדמאַזעל!

— גוטע נאכט, מאָנסיו.

אָבער ער איז ניט אוועק. ער האט אויפגעהויבן זיינע אויגען און האט דערזעהן דיא ליכטיגע פענסטער פון מאַדאם דעספּאַרגעס. ער האט יעצט דערזעהן דעניס געזיכט פאר דעם ליכט פון פענסטער און זיא איז פאר איהם ערשינען זעהר שעהן און ליעבעסווירדיג. ווארום האט זיא בעריהרט זיין הארץ? דאס וואר איין איינפאכער קאַפּריז.

— דער קליינער איינגעל ווערט מיעד! — האט ער געזאגט אום עטוואס צו זאגען. געדענקט פּריילין, אז מיין הויז איז פאר אייך אימער אָפען. איהר דאַרפט נור אָנקלאַפּען און איך וועל אייך געבען יעדע בעלאָהנונג. גוטע נאכט, מאַדמאַזעל.

— גוטע נאכט, מאָנסיו!

ווען מאַרעט איז אוועק, האט דעניס געוואַנדערט איבער דעם גאַרטען. איהר געזיכט האט געברענט, און איהר הארץ וואר פול מיט געדאַנקען. פּעפּע האט זיא געהאַלטען פעסט ביי'ם האנד, און איז קוים נאכגעלאָפען. דעניס האט איהם פערגעסען. אם ענדע האט ער צו איהר געזאגט:

— דוא לויפסט צו שנעל, שוועסטער.

זיא האט זיך צוגעזעצט אויף א באנק און דאס קינד האט איינגעשלאָפען. זיא האט איהם צוגעדריקט צו איהר בוזים, ווערהענד איהרע אויגען האבען געקוקט ווייט דורך דיא פינסטערניס. א שטומער שפּעטער, איז זיא געקומען צו בורראַ'ס הויז, און דער אַלטער האט זיא איבערגענומען מיט דעם גרוס:

— צום טייפעל! — האט ער געשריען. דער לומפּ מאַרעט האט אָפּגעקויפט מיין הויז.

בורראַס איז געוועזען ווי א וואהנזיניג, ער איז ארומגעלאָפען איבער זיין קראַם, האט געמאַכט מיט דיא הענד און האט זיך געריסען דיא האאר.

— אה, דער אויסוואורף! — האט ער געליאַרמט. — ער האט בעצאָהלט פאר דאס הויז פיער מאל מעהר ווי זיא איז ווערט. עס איז א רויבערייא! מען בעשווינדעלט מיך פון אלע זייטען. אזא סקאַנדאל! איך זאָל יעצט דאַרפען צאָהלען רענט צו מיין שונא, צו מאַרעט! איך וועל עס ניט איבערטראָגען, איך וועל עס ניט איבערטראָגען.

— איך האב יעצט איינעם בעגעגענט, א מאַן, וועלכער ווייס מאַרעט'ס אלע

נעשעפטען ! — האט דעניס נעזאגט, — און וויא איך וויים פון איהם, ווילען זייא אייך פארשלאגען אכטציג טויזענד פראנק פאר אייער קאנטראקט.

— אכטציג טויזענד פראנק ! — האט ער איבערנעשלאגען, מיט א שרעק־ ליכער שטימע. — אכטציג טויזענד פראנק ! איך נעהם קיין מיליאן.

זיא האט זיך מיט איהם געוואלט דורכריידען, אבער פלוצלינג האט זיך דיא טהיר געעפענט און איהר אנקעל באדו איז ערשינען. בורראס האט איהם נעבאפט פאר דעם קאלנער, און איידער יענער האט צייט נעהאט אויסצורייידען א ווארט, האט ער אריינגעשריען אין זיין געזיכט :

— וואס דענקסט דוא ווילען זייא מיר נעבען ? אכטציג טויזענד פראנק ! דיא רויבער האלטען שוין אזוי ווייט ! זייא דענקען, אז איך וועל מיך פערקויפען וויא א שטיק וואארע. זייא האבען אויסגעקויפט דאס הויז.

— אכטציג טויזענד פראנק ! — האט בורראס נעזאגט. — ווארום נים הונדערט טויזענד מיט איין מאל. — איך ווער אויפגערעגט, ווייל דיא סומע איז זעהר גרויס. זייא דענקען, אז זייא וועלען מיך איבעררייידען צו בענעהן א ניעדערינע טהאט, ווייל דיא סומע איז גרויס. זייא וועלען עס אבער נים קריגען. ניעמאלס ! ניעמאלס !

דעניס האט גאנץ רוהיג בעמערקט, אז זייא וועלען עס דאך האבען, ווען דער קאנטראקט וועט זיך ענדיגען. זיא האט איהם געגומען בעווייזען, אז דער קאמפף צווישען דיא קליינע קרעמערס מיט דיא גרויסע, איז איין אומזיסטע. דיא מאשין איז שטארקער. ער דארף בעסער אננעהמען וואס מען גיט, אום צו רעטען וויפיעל ער קען. אבער בורראס איז אלץ נעווען איינגעשפארט און האט נים געוואלט נאכ־ נעבען. ער האט נעהאפט צו שטארבען איידער דער קאנטראקט וועט זיך ענדיגען, און ער וועט נים זעהן, וויא זיין הויז ווערט איינגעשלונגען.

— איהר הערט, מאנסיו באדו ! — האט בורראס געשריען. — אייער ניכטע איז אויף זיין זייט. זייא האבען זיא נעדונגען זיא זאל מיך פערדארבען. איך שווער אייך, אז זיא האלט מיט דיא רויבער.

באדו, וועלכער האט זיך נעמאכט, אז ער זעהט נים זיין ניכטע, האט יעצט אויפנעהויבען זיין קאפ און האט זיא אנגעקוקט בייז.

— איך וויים דאס ! — האט ער נעזאגט, וויא א פאטער וואס דארף מורה זיין דעם פערברעכען פון זיין קינד.

דעניס איז נעווארען נעשטערט פון דער סצענע, דאס זיא האט שיער נעוויינט.

דא האט בעטראכט איהר אָנקעל ווי ער איז פערעלטערט און פערפינסטערט, זייט זיא האט איהם דעם ערשטען מאל געזעהן.

באַדו האט בעטראכט וויא דעניס האלט דעם קינד אויף איהר שויס, און דאס קינד שלאָפט אזוי רוהיג, און דער טומעל אין זיין הערץ איז געוואָרען וייכער.

— דעניס — האט ער געזאגט. — קום מאָרגען צו אונז אויף מיטאג. ברענג דעם קינד מיט זיך, מיין ווייב און מיין טאָכטער האבען געבעטען איך זאָל דיך איינלאדען.

דעניס איז געוואָרען זעהר רויטה. זיא האט איהם ארומגענומען און געקוסט. בודראס איז געוואָרען פרעהליך. ער האט זיך געשעצט גליקליך, וואס דער אָנקעל און דיא ניכטע, האבען זיך איבערגעבעטען אין זיין הויז.

ווען באַדו איז ארויס, האט בודראס צו איהם געזאגט:

— זייט זיכער, פריינד, מיין הויז קען איינפאלען, אָבער מיך וועט איהר געפינען אונטער דער רואינע.

— אונזערע הייזער פאלען שוין איין! — האט באַדו געענטפערט. — מיר וועלען אלע צוריבען ווערען אין שטויב.

8טער קאַפּיטעל.

אין דיעזער צייט, האט דיא גאנצע נאכבארשאפט געשפראָכען פון דער נייער עוועניו, וואס וועט ערעפענט ווערען פון דער בערזע ביז דער אָפּערא־הויז, און וועט הייסען, דיא עוועניו פון דעסעמבער, און פון דיא ארבייט אין דעם „ווייבערשען גע־עהט". דער „גע־עהט" ווערט פיעל־פאך פערגרעסערט אין גרויסע פענסטער, פון פיעלע נייע דעפּארטמענטס ווערען געהאקט אין אלע זייטען, און דער מאגאזין וועט פערנעהמען נאך א פּאאר בלאָק.

מען האט ערצעהלט, אז מאָרעט האט געשלאָסען איין אָפּמאך מיט באראָן הארטמאן, פון דער קרעדיט־באנק, און ער וועט פערנעהמען דעם גאנצען בלאָק, אוים דעם פראָנט פון דער דעסעמבער עוועניו. וואו דער באראָן וויל אויסבויען א האָטעל, צו קאָנקורירען מיט דעם „גראנד־האָטעל." מאָרעט האט אויסגעקויפט הייזער אין אלע זייטען. דיא קליינע קראָמען האבען זיך געשלאָסען, און דיא נע־ביידען זיינען צונומען געוואָרען, און ווערען אומגעבוים, זייא זאָלען פּאסען צום „ווייבערשען גע־עהט". בלויז בודראס הויז איז געבליבען שטעהן צווישען דיא צר־וואָרפענע הייזער.

ווען דעניס איז געגאנגען בעזוכען איהר אָנקעל, איז דיא נאס געווען בלאָקידם און דיא וועגען, וואס האבען ארויפגעלייגט ציגעל און שטיינער. באָרו איז געשטאנען אין טהיר פון זיין קראָם און האט געשאָלטען דעם מאן, וואס האט פערניכטעט דיא קליינע קרעמער, און פערצאמט דיא וועלט מיט זיינע אונטערנעהמונגען.

אין באָדו׳ס מאגאזין, האט יעצט געפייפט דער דלות אויף נאָטען. דיא פאָר־ליצעס ווארען לעער, דיא ווענט פערשטויבט, און דיא ווינקלען ווארען פוסט. ביי׳ם קאַסיר׳ס טיש, זיינען געשטאנען מאדאם באָדו און איהר טאָכטער ושענעוויוו שטיל און טרויעריג, אזוי וויא אויף א בית־עולם.

— גוטען אבענד, טאנטע! — האט דעניס געזאגט, — עס פרעהט מיך אייך צו זעהן. איך האָף, אז איהר האט מיר מוחל געווען, וואס איך האב ניט אָנגענומען אייער עצה, ניט צו געהן ארבייטען אין דעם גענגערס מאגאזין.

דאן האט זיך דעניס געווענדעט צו איהר קוזינע ושענעוויוו, און האט זיא געקוסט. דיא קוזינע איז אָבער געווען טעלאנכאָליש, און האט ניט געוואוסט וואס צו ענטפערן.

באָדו איז צוגעגאנגען, האט גענומען דעם קליינעם פעפע אויף דיא הענד און האט גערופען צום טיש. ער האט געפרעגט ווארום ושען איז ניט געקומען.

— איך האב איהם הייטע פריה געזעהן און געבעטען ער זאָל קומען! — האט דעניס ערצעהלט. — וואהרשיינליך האט מען איהם פערהאלטען בייא דער ארבייט. מיר וועלען אויף איהם ניט ווארטען.

— דאן וועלען מיר געהן עסען! — האט באָדו געזאגט. — און ווענדענדיג זיך צו זיין טאָכטערס חתן, האט ער אויסגערופען, — קומט מיט אונז קאלאמבאן. קיינער וועט יעצט ניט קומען.

מאדאם באָדו האט דערוויל ערצעהלט איהר ניכטע, דאס דיא געשעפטען געהן יעצט אזוי שלעכט, דאס זייא האבען אָפגעשאפט דיא צוויא אנגעשטעלטע, בלויז קאלאמבאן, דער חתן איז פערבליבען.

ווען זייא זיינען אריין אין דעם שטאָלען, פינסטערן שפייז־צימער, וועלכער איז הינטער דעם מאגאזין, האט דעניס געשווידערט פון דיא אָרימקייט וואס דאָרט הערשט. עס האט איהר געשיינט, אז דיא ארמוטה איז געשטיגען פינף מאל אזוי פיעל.

וועהרענד דעם עסען, האט באָרו אָנגעפאנגען זיין שטענדיגען געשפרעך וועגען דעם מאגאזין נעגען איהם. דעניס האט זיך ערלויבט צו געבען איהר מיינונג, אז דיא גרויסע מאגאזינען האבען א רעכט צו עקזיסטירען.

— אח, ווען איהר זיים ניט ביין אויף זייא, זאָגאר ווען מען האט אייך פון דאָרט ארויסגעשמיסען, מחמת איהר האבען גאנץ בעזונדערע אורזאכען צו ליעבען זייא. פון אונזערט וועגען קענט איהר זיך געהן צוריק אין דעם „דאמען־פאראדיז." קיינער וועט זיך ניט בעליידיגען.

דעניס האט אין דער שטיל גענעבען צו ערקלעהרען דעם פראָגרעס פון איהן געשעפט. דיא נויטהווענדיגקייט פון דער נייער צייט, דיא וויכטיגקייט פון דיעזע ריעזיגע מאגאזינען, און דער פראָפיט וואס דאס פובליקום האט פון אזעלכע אונ־טערנעהמונגען. בּאָדו האט גאנץ רוהיג אויסגעהערט איהר קאָמישע ערקלעהרונג. ווען זיא האט געענדיגט, האט ער אויסגעשריען:

— דאס איז אַלץ א פאנטאזי. געשעפט איז געשעפט. איך בין מודה, אז זייא וועלען בלייבען שטעהן, און דאס איז אַלעס. פריהער האב איך געגלויבט, אז דיעזע דעפּארטמענט־מאגאזינען וועלען אונטערגעהן. איך האב אויף דעם געוואָרט יעדען טאָג. וויא איך זעה יעצט ארויס, ווערען גנבים רייך, וועהרענד עהרליכע מענשען שטארבען פון הונגער. מיר מוזען זיך אונטערגעבען צום שיקזאל. איך זעה, אז איך וועל ניט אויספיהרען, דאָך מיין מאגאזין, מיין געשעפט, וועל איך ניט אָפּ־טרעטען פיר דיעזע גנבים, און מיך זאָלען זייא ניט צווינגען נאכצוטהון זייערע הינטישע שטיק.

— עסס דיין מיטאג! — האט מאדאם בּאָדו צו איהם געזאגט, און האט איהם געוואָלט בערוהיגען.

— ווארט א ווײַלע. איך וויל דעניס זאָל מיך גוט פערשטעהן. איך בין וויא א שטיין, וועלכען מען קען ניט ריהרען. זייא קענען זיך אויספיהרען, אָבער איך וועל זיך ניט אונטערגעבען. איך פראָטעסטיר, איך ערקלעהר דאס פאר איין אונרעכט, און דאס איז אַלעס וואס איך קען טהאָן. פאר זייא איז גאר קיין פערטהיידיגונג דאָ. וואס וואָלסט דוא אליין געזאגט, ווען איך זאָל עפענען א דעפּארטמענט פון אייזען אין מיין טוך־געשעפט.

און אַלס דעניס האט געשמייכעלט, ווייל זיא האט פערשטאנען, אז אַלע בעווייזע זיינען דאָ אומזיסט, האט בּאָדו אויסגערופען: „איך זעה, אז דעניס האלט מיט זייא. מיר וועלען דארום דעריבער ניט ריידען, עס ניטצט ניט מיר זאָלען זיך דעריבער וויעדער צושיידען. דעניס קען זיך געהן צוריק אין זייער מאגאזין. אָבער פערענט נור מיין טאָכטער, און פרעגט נור מיין איידעם, אויב זייא געפעהלט דער „ווייבערשער גן־עדן".

זשענעוויוו און קאלאמבאן זיינען געזעסען איינע נעבען דיא אנדערע אויף דעם ווייכען פלאטץ, וואו זייא האבען געזעסען דיא לעצטע צוועלף יאהר, און האבען ניט אויסגערעדט א ווארט. קאלאמבאן האט זיך בעמיהט צו דערשטיקען דעם פיבער וואס האט פערברענט זיין הערץ, וועהרענד זשענעוויוו איז געווען פערזונקען אין א מעלאנכאלי און האט עס ניט בעהאלטען פון קיינעם.

— ווארום שווייגט איהר? — האט באדו געפרעגט נאך אמאל און האט אנגעפאנגען ציטערן, פיעלייכט געפינט זיך אין זיין פאמיליע איינער וואס איז אויף איין אנהענגער פון דיא דעפארטמענט מאגאזינען.

— איך קען זייא געוויס ניט ליעבען! — האט זשענעוויוו געענטפערט. — אבער ניט אלע האבען דאך איין מיינונג, מאנכע דענקען אנדערש.

און דערבייא האט זיא געקוקט אויף איהר חתן, וועלכער האט זיך געמאכט ניט הערענדיג, אבער ווען באדו האט איהם נאך אמאל געפרעגט, האט ער אויס־געשריען: „עס איז א פעסט! עס איז א גיהנום! זייא זיינען דארט אלע גנבים, גזלנים, וואס מישען וואארע מיט וואארע, און פערשטעהן גאר ניט דיא הייליגקייט און דיא אנשטענדיגקייט פון געשעפט.“

— איהר הערט! איהר הערט! — האט באדו אויסגעשריען מיט פרייד. עס איז א יונגער מאן, וועלכען זייא קענען ניט אריינקריגען. ער איז איינער פון דער אלטער שוהלע. א סך וויא ער געפינט מען שוין ניט אין פאריז.

אבער זשענעוויוו האט אלץ געקוקט אויף איהם, און האט געוואלט אויסגע־פינען דיא געהיימניסע פון זיין הארץ. מאדאם באדו האט זייא ביידע בעטראכט און האט געפיהלט, אז עטוואס איז ניט גלאט צווישען דיא יונגע פאאר. זיא וואר אונרוהיג פון איהר טאכטערס שטענדיגע מעלאנכאלי. זיא האט געפיהלט, אז איהר קינד שטארבט אפ מיט יעדען טאג.

זייא האבען געענדיגט זייער מאהלצייט און זיינען אויפגעשטאנען פון טיש. באדו און קאלאמבאן, זיינען אוועק ריידען מיט א דורכרייזענדען, וועלכער איז גע־קומען פאר געשעפט. מאדאם באדו האט גענומען דעם קליינעם פעפע אום צו וויזען איהם בילדער. זשענעוויוו איז געבליבען זיצען פערטראכט בייים טיש, וועהרענד דעניס האט ניט ארונטער גענומען איהרע אויגען פון דער טרויעריגער קוזינע.

— איהר ליידעט, קוזינע! — האט דעניס צערטליך בעמערקט.

זשענעוויוו האט זיך אויפגעכאפט וויא פון א שלאף. זיא האט דערזעהן, אז דיא גאנצע פאמיליע איז צוגאנגען. זיא האט אנגעפאנגען חליפען, זיא איז געפאלען מיט דעם קאפ אויפ׳ן טיש און האט אנגעפאנגען גיסען טרעהרען!

— גוטער גאָטט, וואס איז מיט איך געשעהן! — האט דעניס געפרעגט. — זאָל איך וועמען רופען?

זשענעוויוו האט זיא געבאָטט ביין תאנר און האט געזאגט. —

— ניך, ניין! זייט דאָ מיט מיר. דיא מוטער דארף ניט וויסען. איך שווער איך, אז דאס איז ניט מיין שולד. איך וועל מעהר ניט וויינען.

דער אנפאל האט אָבער ניט נאכגעלאָזען. זשענעוויוו האט וויעדער גענומען וויינען, און האט זיך געקלאפט אין הארצען. עס האט אויסגעזעהן, אז זיא האט ספאזמען. דעניס האט זיך געגעבען יעדע מיהע צו בערוהיגען איהר קוזינע, אָבער עס האט ניט געהאָלפען. זיא האט אָנגעפאנגען אָפצובינדען זשענעוויוו׳ס קאָרסעט און איהר הערץ האט פערקוועטשט, ווען זיא האט דערזעהן וויא מאָגער זיא איז. זיא וואר וויא א ברעט.

— איך דאנק אייך. איהר זייט זעהר פריינדליך. — האט זשענעוויוו גע־זאגט. — איך בין ניט זעהר דיק. איך בין אמאל געוועזען דיקער. אָבער אלעס איז אוועק. איך וויל ניט מיין מוטער זאָל זעהן וויא אויסגעדארט איך בין. איך וויל ניט זייא זאָלען וויסען וויא קראנק איך בין. איך האב בייא קיינעם צו פרעגען. אה, דעניס, קענט איהר מיר פיעלייכט זאגען: „ליעבט ער זיא?“

דעניס איז געוואָרען בלאס. זיא האט געוואוסט, אז זשענעוויוו מיינט איהר חתן און דיא דיקע שעהנע מיידעל אין „דאמען־פאראדיז“, וועלכע מען רופט קלארא. זיא האט זיך אָבער געמאכט ניט וויסענדיג, און האט געפרעגט וועמען זיא מיינט.

זשענעוויוו איז אָבער געוואָרען בייז, און האט אויסגעשריען:

— אה, זאגט מיר קיין ליעגען. טהוט מיר דיא טובה און בערוהיגט מיך. איך פיהל, אז איהר ווייסט אלעס. איך ווייס אז איהר האט געארבייט אין איין דע־פארטמענט מיט דיעזער קלארא. איך האב געזעהן, וויא קאלאמבאן איז אייך נאכ־געגאנגען און האט גערעדט אין דער שטיל מיט דער מיידעל. אה, איך בעט אייך, האט רחמנות און זאגט מיר דיא וואהרהייט!

דעניס איז געוועזען אין א פערלעגענהייט. זיא האט ניט געוואוסט וויא צו האנדלען. זיא האט ארומגענומען איהר קוזינע און האט געזאגט:

— זייט רוהיג, טהייערע, זייט רוהיג, קאלאמבאן ליעבט קיינע אויסער אייך.

זשענעוויוו איז געוואָרען ברוגז. זיא האט געוואוסט, אז איהר חתן קומט שטענדיג אריין אין מאָרעט׳ס מאגאזין, אום צו ווינקען צו זיין געליעבטע, און

קלאַרא שטעהט דאַרט און לאַכט אַזוי תויך, דאַס מען קען הערען: איבער'ן נאַס. איך וויים, אַז זייא טרעפען זיך צוזאַמען אין בולוואַרד, האָט זשענעוויוו געזאָגט.

— דאַס איז ניט ריכטיג! — האָט דעניס אויסגעשריען, אום צו בערוהיגען דיא אונגליקליכע קוזינע.

זשענעוויוו האָט זיך אַפגעווישט און האָט געשמייכעלט. דאַן האָט זיא געזאָגט אין דער שטיל.

— ענטשולדיגט מיר, איך וואָלט געטרונקען אביסעל וואַסער. זייט אַזוי פריינדליך, דערלאַנגט מיר דיא גלאָז.

ווען דאַ האָט געקראָגען דיא גלאָז, האָט זיא אויסגעטרונקען דיא גאַנצע פלאַש וואַסער, וואָס איז געשטאַנען אויפ'ן טיש. זיא איז אימער געווען דורשטיג, זיא האָט געברענט. בייא נאַכט שטעהט זיא אויף פון בעט און טרינקט. איהר ווייטאָג איז אין הארצען און אין קאָפּ, און פערשפרייט זיך איבער איהר גאַנצען קערפּער.

דעניס האָט זיך צו ווינט און האָט איהר געפרעגט:

— ווייסט דיא טאַנטע דערפון?

— איך דענק, אַז דיא מאַמאַ שטויסט זיך עטוואָס אָן. אָבער דער פאָטער איז צו פיעל פערטהאָן. ער ווייס ניט וויפיעל שמערצען ער פערשאַפט מיר, דערפאַר וואָס ער לייגט אָפּ מיין חתונה. דיא מוטער האָט מיך עטליכע מאָל געפרעגט וואָרום איך נעה אונטער. זיא זעהט אַז איך דאַר איין. זעהט נור מיינע אַרמען.

דעניס האָט אַרומגענומען איהר קוזינע, האָט זיא געקוסט און האָט איהר פערזיכערט, אַז אַלעס וועט זיך אויסלאָזען צו גוטען. אָבער איידער זיא האָט בערוהיגט איהר קוזינע, האָט זיא דערהערט דעם אָנקעלס שטימע, וויא ער האָט גע־שריען:

— זשען איז היער. קוסט אַהער, דעניס!

עס וואַר ווירקליך זשען, וועלכער איז געקומען צום עסען. ווען זייא האָבען איהם געזאָגט, אַז עס איז שוין אַכט אוהר, האָט ער ניט געוואָלט גלויבען. ווען זייא האָבען איהם געפרעגט, וואָרום ער האָט זיך פערזאַמט, האָט ער אין דער שטיל געזאָגט צו דעניס: „איך האָב גענאָמען א דראָשקע אויף א שטונדע און בין אויס־געפאָהרען מיט א וועשערין. גיב מיר פינף פראַנק.

זייט דאַן זיינען אוועק איינינע טאָגען. דעניס פלעגט קומען יעדען אבענד אום צוטרייסטען איהר קוזינע. אין הויז איז דער אונמוטה געשטיגען. דיא אַרבייט

ארום דיא נייע געביידען, זיינען געגאנגען פארווערטס, און האט צושטערט דיא רוח פון דעם גאנצען געגענד. דען דיא ארבייט איז געמאכט געווארען זאגאר ביי'א נאכט פאר גרויסע עלעקטרישע לאמפען, און דיא קרעמער ארום, וועלכע האבען געהאסט דעם „ווייבערשען גן־עדן", האבען זאגאר פערלארען זייער שלאף.

דיא געשעפטען זיינען געגאנגען ערגער און ערגער. דיא קליינע קרעמער האבען באנקראטירט איינע נאך דיא אנדערע, און באדו האט זיך געראנגעלט וויא מיט דעם מלאך־המות. ער האט פערקויפט זיין הויז אין לאנד, אום אויפצוהאלטען זיין געשעפט אין שטאט. ווענען פערהייראטהען זיין טאכטער, האט ער נאך אלץ נים געטראכט. דער ארמער געשעפטס־מאן איז טאג און נאכט געווען פערטראכט וויא צו רעטען זיין געשעפט, און וויא איבערצוגעבען א גוטען מאגאזין צו זיין טאכטער, וועלכע וועט הייראטהען מיט זיין קלערק.

ראבינא'ס געשעפט איז אויך געגאנגען שלעכט, און דעניס, וועלכע האט געזעהן, אז זיא האט נים וואס צו טהאן, האט בעשלאסען זיא זאל זיך אומקעהרען צוריק צום „פרויען־פאראדיז".

דיעזע נייעס איז געווען וויא א דאנערשלאג פאר דעם אלטען בורראס, וועלכער האט געהאסט מארעט'ס מאגאזין, און וואלט ווינשען, אז אלע זאלען אויס־ווייכען יענעם ארט, וויא מען ווייכט אויס דיא פעסט.

9טער קאפיטעל.

אם מאנטאג דען 14טען מערץ, האט דער „ווייבערשער גן־עדן" בעניים זיין נייע געביידע מיט א גרויסען אויספערקויף, וואס האט געדויערט דרייא טעג.

אום זעקס אוהר פריה, איז מארעט שוין געווען אויפ'ן פלאטץ און האט געגעבען דין בעפעהל צו יעדען איינעם, דיא צאהל פון דיא דעפארטמענטס איז יעצט געווען ניין און דרייסיג, און אכטצעהן הונדערט מענשען ווארען דארט אנגעשטעלט, דארונטער ווארען צווייא הונדערט פרויען.

מארעט'ס הויפט אידעאל איז געווען צו בעזיעגען דיא פרויען. ער האט אויס־געבוים דיעזען טעמפעל אום אריינצונארען דיא פרויען אין זיין נעטץ. זיין איינציגער ציעל איז געווען צו בערוישען דיא פרויען מיט רייכטהום, און אויפצורייצען זייער שמאלץ און אנצינדען זייער פיבער. טאג און נאכט האט ער געבראכען זיין קאפ וויא אזוי אריינצוקריגען דיא פרויען אין זיין מאגאזין. ער האט אין זיין מאגאזין ער־עפענט איין בופעט, וואו ער האט געטהיילט דיא פרויען זיסע זאכען, און זיסע

נעטרענקע אָהן נעלד. ער האט נעהאט פאר פרויען א לעזע־צימער און א גאלערע, וועלכע זייא האבען נעקענט בעזוכען גאנץ פרייא.

אָבער מעהר וויא אלעם האט ער געבויט זיין געשעפט אויף אדווערטייזמענטס. ער האט אויסנעגעבען הונדערט טויזענדע פראנק א יאָהר אויף אדווערטייזמענטס, אין אלע שפראכען. דורך דיעזע אדווערטייזמענטס, האט מען אין דער גאנצער וועלט נעהערט פון מאָרעט׳ס „ווייבערשען גן־עדן.“

אָבער דערצו איז ער נעווען א גרויסער העלד מיט היטען דעם געשעפט. זיין פרינציפּ איז געווען, אז קיין ווינקעלע אין זיין מאגאזין דארף זיין שטיל און פוסט. ער האט נעזאגט, אז איבעראל דארף זיין לעבעדיג, איבעראל מוז מען זעהן מענשען, וויל לעבען ברענגט לעבען. ער האט נעזעהן, אז ביי׳ם אריינגאנג זאָל אימער זיין ענג, אום מענשען אין גאס זאָלען זעהן וויא מען שלאָגט זיך פאר דעם אריינגאנג אין מאגאזין. ער האט דארום ביי׳ם טהיר אויסגעשטעלט דיא בילינגסטע ארטיקלען, וועלכע ער האט פערקויפט האלב־אומזיסט, אום דיא ארמע פון דער נאכבארשאפט זאָלען בעפאלען דיא ארטיקלען, און עס זאָל אויסזעהן, אז דער מאגאזין איז נעפאקט און מען קען שוין מעהר נים אריינקומען. דיא דעפארטמענטס, וועלכע ווארען בעזוכט פון וועניג קונדען, האט ער נעהאלטען אין דער הויך, אום מען זאָל נים זעהן וויא פוסט זייא זיינען. דיא וואארע האט ער נעזעהן זאל זיין אזוי אויסגעשטעלט אין מאגאזין, דאס דיא פרויען זאָלען זיך דארפען ארומטרייבען און ארומיאָגען איבער דעם מאגאזין און זאָלען מוזען בלאָנדזשען, ביז זייא וועלען צוזאמענקויפען זייער וואארע. ער האט נים נעוואָלט, אז א פרוי זאָל אריינקומען איינקויפען אלעם וואס זיא דארף אין איין ווינקעל, און ארויסגעהן, אזוי שנעל וויא זיא איז נעקומען. ער האט נעוואָלט זיא זאָל זיצען לאנג אין זיין מאגאזין, זיא זאָל ארומגעהן פון איין אָרט צום צווייטען, אום מען זאָל זעהן, אז זיין מאגאזין איז נעפאקט. ער האט נעוואָלט, אז זיינע קלערקס זאָלען דארפען ארומלויפען איבער דעם גאנצען מאגאזין, אום דער טומעל זאָל זיין גרעסער.

נראדע ווען מאָרעט איז געשטאנען וויא א נענעראל און האט קאָמאנדירט זיינע קלערקס וויא זייא זאָלען זיך אויסשטעלען, איז דעניס אָנגעקומען אין מאגאזין. זיא איז איבערראשט נעוואָרען פון דער נייער אָרדנונג און איז געבליבען שטעהן א צומישטע. מאָרעט האט בעמערקט איהר אויפרעגונג און איהם האט עס נעפרעהט. ער האט ליעב נעהאט צו זעהן וויא מען איז איבערראשט פון זיין מאגאזין. ער האט זיך צו איהר צוגעקוקט און האט איהר געפרענט, ווארום איז זיא אזוי צומישט.

זיא האט זיך פאר איהם פערשעהמט און האט איהם געזאגט, אז זיא קען שוין ניט ערקענען דעם מאגאזין. איהר זעהט עס אויס וויא א נייער פלאטץ.

מאַרעט האט געשמייכעלט און האט זיך צו איהר צוגעבויגען און געזאגט אין דער שטיל:

— איהר וועט זיין פריינדליך, מאדמאַזעל, און איהר וועט אריינקומען צו מיר אין קאנטאר הייטע אבענד. איך וויל מיט אייך ריידען.

דענים האט א נייג געטהאָן איהר קאָפּ, ווערענד איהר הארץ האט גע־ציטערט. זיא האט אליין ניט געוואוסט וואס ער קען מיינען מיט דיעזער איינ־לאדונג.

בארדאנקעל האט גראדע געהערט וויא מאַרעט האט זיא איינגעלאדען און ער האט צו איהם געזאגט:

— אה, ווידער דאס מיידעל. זיט פאַרזיכטיג. עס וועט זיך ענדיגען ערנסטער וויא איהר דענקט.

מאַרעט האט זיך צולאַכט און האט געזאגט: — האט קיין מורא. עס איז בלויז א וויטץ. דיא פרוי וואס וועט מיך באַפּען, איז נאך ניט געבאָרען גע־וואָרען.

בארדאנקעל האט פערביסען דיא ליפּען. דיעזע שטילע און רוהיגע דענים האט איהם געשראָקען. דאס ערשטע מאל האט ער פּרובירט פערהיטען זיין פריינד פון דיעזע מיידעל, דאדורך וואס ער האט זיא אָפּגעשאפט אויף א גאנץ גראָבען אופן. אָבער זיא איז ווידער געקומען, און מאַרעט איז ווידער מיט איהר פער־אינטערעסירט.

ענדליך האט מען געעפענט דעם מאגאזין, און דאס פּובליקום האט אָנגע־פאנגען צו קומען. ארום דער טהיר איז געוואָרען אזא געדרענג, דאס מען האט גע־מוזט ברענגען דיא פּאָליציא אום צו האלטען אָרדנונג. ארמע פרויען זיינען בפּאלען דיא בילינע וואארי אין גאס. א גאנצען פריה־מאָרגען האט זיך דאס פּובליקום גע־קליבען אין מאגאזין, און אום 1 אוהר, זיינען לייטע געשטאנען אין גאס און האבען געווארט, ביז זייא וועלען אריינקומען. דיא וואס זיינען געווען אינוועניג, האבען אויף קיין פאל ניט געקענט ארויס. דאס פּובליקום האט אויסגעזעהן וויא א שטראָם וואס ציהט זיך צו איין אָרט, און געהט ניט צוריק.

דער אויספערקויף איז געווען גרויס. א גאנצען טאָג האבען אלע געארבייט אָהן אויפהער. מאַרעט איז געווען אויף דיא פיס און האט אלעס צוגעזעהן און בע־

טראַכט. דענים האָט זיך אין דעם טאָג אויסגעצייכנט. זיא האָט בעדיענט דיא בעסטע קונדען און האָט געמאַכט גוטע געשעפטען פאַר איהר ווירטה.

ווען דער טאָג האָט זיך געענדיגט און דיא טהירען וואַרען געשלאָסען, איז דענים אוועק זעהן דעם איינגענטהימער, וועלכער האָט שוין אויף איהר געוואַרט אין זיין קאַנטאָר, לויט וויא ער האָט זיא בעשטעלט אין דער פריה.

אלס זיא איז געקומען, האָט ער זיך פאַר איהר פערנייגט, און האָט געזאָגט:

— מיר זיינען זעהר צופריעדען מיט אייער ארבייט, מאַדמאָאַזעל. מיר וועלען אייך וויזען אונזער דאַנקבאַרקייט. פון מאָרגען פריה זאָלט איהר זיין דיא צווייטע האַנד אין דעם קליידער־דעפּאַרטמענט.

דענים האָט עס געהערט מיט איבעררראַשונג. מיט א ציטערענדע שטימע האָט זיא צו איהם געזאָגט:

— אָבער, מיין הערר, אין מיין דעפּאַרטמענט געפינען זיך דאַמען, וועלכע זיינען פיעל עלטער פאַר מיר?

— דאָס מאַכט נים! — האָט ער געענטפערט, איהר זייט דיא פעהיגסטע און דיא עהרליכסטע פון זייא. איך האָב אייך אויסגעקליבען. זייט איהר דען נים צופריעדען?

— זיא איז געוואָרען רויטה. פריידע און שרעק האָבען זיך געמישט אין איהר הארצען. מאָרגען האָט זיא בעטראַכט אין איהר יוניפאָרמע, שווארצע קלייד און איהרע שעהנע בלאָנדע האָאר. זיא איז אָבער געוועזן פיעל ערנסטער, פיעל שעהנער, וויא זיא איז געוועזן אין דעם טאָג וואָס זיא איז אָנגעקומען אין פּאַריז.

— איהר זייט זעהר פריינדליך, מיין הערר! — האָט זיא געמורמעלט. — איך ווייס נים וויא צו דאַנקען אייך...

אָבער זיא האָט מעהר נים געקענט ריידען. לעפּאָמט דער קאַסירער איז גע־קומען מיט זיין זוהן אַלבערט און האָט געבראַכט גאַנצע זעק מיט גאָלד און פּאַפּיר געלד.

איבער א האַלב מילליאָן פראַנק איז אין דיעזען טאָג איינגענומען געוואָרען. עס וואַר דיא גרעסטע איינגאַהמע, וואָס דער „דאַמען־פּאַראַדיז" האָט געמאַכט אין איין טאָג.

מאָרגעט האָט זיך געפרעהט וויא א קינד מיט דיעזער גרויסער סומע. ער האָט געקוקט אויף דעם בארג גאָלד, וועלכער איז יעצט געלעגען אויף זיין טיש.

דאן ווען ער האט אויפגעהויבען זיין קאָפּ, האט ער דערזעהן, אז דער קאסירער און זיין זוהן זיינען אוועק און דעניס שטעהט נאך אין א ווינקעל. ער האט צו איהר געגומען שמייכלען און האט זיא צוגערופען צו זיך, און האט צו איהר געזאגט, אז ער וועט איהר געבען וויפיעל זיא קען נור אננעהמען אין איין הויפען. דערבייא האט ער בעמערקט, אז צו פיעל קען זיא ניט נעהמען, ווייל איהר האנד איז קליין.

זיא האט זיך אָבער אָפּגערוקט. האט ער זיא ווירקליך ליעב? פּלוצלינג האט זיא עס גענומען פיהלען און האט זיך עראינערט, אז ער האט זיא פערטהיידיגט פון דעם ערשטען טאָג, וואס זיא איז אין פּאריז. זיא האט געפיהלט, אז איהר הארץ קלאַפּט יעצט שטארקער וויא פריהער. מאָרעט איז צו איהר צוגעגאנגען נעהנטער און האט זיא געוואָלט צווינגען צו נעהמען א הויפען גאָלד. ער האט געוואָלט ווערען, אז זיא קען ניט אננעהמען טויזענד פראנק מיט איין האנד. אָבער גראדע דאן איז בארדאנקעל אריינגעקומען מיט דעם אויסרייד, אָנצוזאגען דעם ווירטה, דאס פינף און זיבעציג טויזענד פּערזאָן, האבען דיעזען טאָג בעזוכט דעם מאגאזין. דעניס האט זיך דערמיט בענוצט, האט נאך אמאל בעדאנקט איהר ווירטה און איז אוועק.

10טער קאפּיטעל.

דעם ערשטען זאָנטאג פון מאָנאט אוגוסט, זיינען אלע געווען שטארק בעשעפטיגט מיט נעהמען סטאָק. גאנץ פריה זיינען אלע אנגעשטעלטע געווען אויף זייערע פּלעצער, גלייך וויא עס וואָלט געווען אין א מיטענ־וואָך.

דעניס איז געווען דיא איינציגע וואס איז ניט געקומען צו דער ארבייט. זיא איז דיא לעצטע פינף טעג געלעגען אין איהר צימער, מיט איין אויסגערינקענע פוס, וועלכע זיא האט געקריעגען געהענדיג דורך דעם מאגאזין. אלס דיא צווייטע האנד פון א דעפּארטמענט, האט זיא געהאט א גרויסען צימער מיט צווייא פענסטער.

זיא האט זיך שוין געפיהלט עטוואס בעסער און האט פּרובירט אָנטהאָן איהרע שיך און אראָפּגעהן פון בעט. גראדע דאן איז מאדאם קאבין, דיא אויפזעהערין פון דיא צימערן, געקומען און האט איהר דערלאנגט א בריעף. דעניס האט געעפענט דעם בריעף און איז פון איבערראשונג געפאלען אויף איהר שטוהל. עס וואר א בריעף פון מאָרעט, אין וועלכען ער האט אויסגעדריקט זיין צופריעדענ־הייט, וואס זיא ווערט בעסער, און ער האט איהר געבעטען, זיא זאָל עסען דיעזען אבענד מיט איהם, אין זיין פּריוואט־צימער. דער בריעף איז געווען געשריבען אנ־

שטענדיג און פריינדליך, דאָך האט זיא ניט געוואוסט וואס צו טראַכטען איבער דיעזע פריינדשאַפט.

— איך וועל עס ניט אָננעהמען! — האט דעניס צו זיך געזאגט.

וועהרענד זיא איז געזעסען און האט געטראַכט און געטראַכט וועגען דיעזער איינלאַדונג, האט זיך דיא טהיר פון איהר צימער געעפענט, און איהר אַלטע פריינדין פּאולינע, איז געקומען פרעגען וויא זיא פיהלט.

— איך בין פיעל בעסער! — האט דעניס געענטפערט. — איך האב שוין געוואָלט ארונטער געהן. אָבער זעה נור מיין פריינדין, דיר קען איך דאָך אַלעס פערטרויען, דוא ביזט דאָך געווען מיין פריינדין, ווען אַלע האבען מיך פערפאָלגט. זעה דיעזען בריעף און זאג מיר וואס ער בעדייטעט.

פּאולינע האט איבערגעלעזען דעם בריעף. ביז יעצט האבען זייא נאָך קיינ־מאל ניט גערעדט וועגען מאַרעט, אָבער פּאולינע האט אַלעס געוואוסט. זיא האט ארומגענומען איהר פריינדין און האט אויסגערופען:

— מיין טהייערע דעניס, איך מוז דיר זאגען דיא וואהרהייט, אז איך האב אימער געדענקט, אז ער איז אין דיר פערליעבט. אַלע אין מאַגאזין דענקען דאס זעלבע. ער האט דיך אַזוי שנעל געמאַכט פאר דער צווייטער אין דעם דעפּארט־מענט. ער איז אימער ארום דיר. איך האָף, אז דוא וועסט איהם ניט ענט־זאגען?

אנשטאט צו ענטפערן, האט זיא זיך צו וויינט און האט ארויפגעלייגט איהר קאָפּ אויף איהר פריינדינ׳ס שולטער. פּאולינע האט עס ניט געקענט פער־שטעהן.

— וואס איז דיא אורזאַכע פון דיעזען געוויין? — האט זיא געפרעגט.

— אה, דוא ווייסט ניט, דוא ווייסט ניט! — האט דעניס געענטפערט. דיעזער בריעף האט מיך געטראָפען וויא א קויל. לאָז מיך וויינען. מיר וועט ווערען לייכטער.

פּאולינע האט ניט פערשטאַנען דיעזע געפיהלען און זיא האט געוואָלט בער־רוהיגען איהר פריינדין. זיא האט איהר געגעבען צו פערשטעהן, אז אַזעלכע זאַכען טרעפען, און מען דארף זיך איינשטעלען, ווען מען וויל געפינען גליק.

— אָבער ווען א מאַן ליעבט א מיידעל, דארף ער זיא הייראטהען. דיין חתן וועט דאָך דיך הייראטהען.

— נו, וואס גלייכסט דוא מיין חתן צו מאַרעט. באזשע, מיין געליעבטער, איז מיין גלייכען, אָבער מאַרעט? דענקסט דוא, אז ער ליעבט דיך?

— אח, ניין, ניין ! וויא קומט ער מיך צו ליעבען ! — האט דעניס אויסגע־שריען. — און דארום האט ער צו מיר ניט בעדארפט שרייבען.

און דעניס האט זיך ווידער צו וויינט. זיא האט געוויינט וויא א קליין קינד, וועלכע ווייס אליין ניט דיא אורזאכע פון איהרע טרעהרען.

ווערענד דיא צווייא פריינדינען האבען גערעדט, איז מאדאם אורילע, דיא ערשטע האנד פון דעם קליידער דעפארטמענט, געקומען זעהן וואס דעניס מאכט.

— וואס ? איהר זייט ארויס פון בעט ! — האט מאדאם אורילע אויסגע־רופען. — דאס איז זעהר נאריש פון אייך, מיין קינד. איך בין ערשט געקומען זעהן וואס איהר מאכט, און זאג אייך, אז איהר זאלט נאך היינטע ניט ארונטער געהן.

דעניס האט איהר ערצעהלט, אז זיא פיהלט זיך פיעל בעסער, און אז איהר וועט זיין פיעל אנגענעהמער ארונטער צו געהן. זיא קען זיצען אויף א שטוהל און עטוואס שרייבען.

זייא זיינען דאן ביידע ארונטער. מאדאם אורילע, וועלכע וואר צו איהר זעהר פריינדליך, האט דורכאויס פערלאנגט, דעניס זאל זיך אנשפארען אויף איהר אקסעל.

עס וואר איין אונערווארטעטער זיעג. דעניס האט ענדליך בעזיעגט דעם דער־פארטמענט. נאכדעם וויא זיא איז פריהער געווען פערהאסט און אויסגעלאכט, און פערפאלגט פון יעדען, האט זיא יעצט געזעהן וויא אלע זיינען איהר אונטער־טהעניג, און אלע זיינען איהר איבערגעבען.

דיא איינציגע וואס האט געמורמעלט און האט געשאלטען אין דער שטיל, איז געווען קלארא, דיא אלטע פיינדין צו דעניס.

— ווארום זייט איהר ארונטער געקומען ? — האט מארגארעטע געפרעגט בייא דעניס. — איהר מאכט זיך ערגער, מיר האבען דא געקענט מאכען דיא ארבייט אהן אייך.

— דאס האב איך איהר אויך געזאגט ! — האט מאדאם אורילע געענטפערט. — אבער זיא האט דורכאויס געוואלט ארונטער געהן.

אלע יונגע פרויען האבען זיך ארומגעשטעלט ארום דעניס און האבען איהר געגריסט. דיא ארבייט איז פיר ריעזער ווילע אונטערבראכען געווארען. זייא האבען אלע אויסגעהערט דיא געשיכטע וויא אזוי זיא האט אויסגעגלונקען איהר פוס.

ענדליך האט מאדאם אורילע איהר דערלאנגט א שטוהל, און מען האט איינגע־שטימט זיא זאָל בלויז פערשרייבען דיא וואארע, וועלכע מען וועט אויסרופען.

דיא ארבייט האט זיך ענדליך אָנגעפאנגען. דיא ארטיקלען זיינען געצעהלט און פערשריבען געוואָרען.

קלארא און נאך א פרייליין זיינען געשטאנען ניט ווייט פון דעניס און האבען געפאקט דיא וואארע.

— וועלען זייא אונז העכערן דיא פרייזען? — האט קלארא געפרעגט בייא דער צווייטער. — וויא איך האב געהערט, וועט דיא צווייטע האנד ערהאלטען צוויא טויזענד פראנק א יאָהר, אויסער איהר קאָמיסיאָן, וועלכע בעטרעפט ביז נאך פינף טויזענד פראנק.

דער לאָהן פאר דיא אנגעשטעלטע ווערט אימער געגעבען אויף מאָרגען נאך דעם וויא מען געהמט סטאק. נאך דעם סטאק האט מען אויך געוואוסט וויפיעל מען האט איינגענומען דורך דעם יאָהר, און דיא מענעדזשערס פון דעפארטמענטס פלעגען דאן ערהאלטען זייער קאָמיסיאָן פאר דעם יאָהר. דארום האבען יעצט אלע גערעדט זעהר ערנסט איינע מיט דיא אנדערע. מען האט געזאגט, אז מאדאם אורילע וועט קריגען ביז פינף און צוואנציג טויזענד פראנק פאר דעם לעצטען יאָהר. מארגארעטע, דיא נעכסטע נאך דעניס, האט געמאכט פיער טויזענד פראנק, וועהרענד קלארא האט געמאכט וועניגער פון דרייא טויזענד פראנק.

— איך קימער מיך ניט, אויב מען וועט מיר ניט העכערן דעם פרייז! — האט קלארא ווייטער געזאגט צו דער צווייטער. מיך ערגערט נור וואס דעניס, דיא מיאוסע און נאררישע, קריגט ביז זיבען טויזענד פראנק פאר דעם יאָהר.

א היבשע צייט איז דיא ארבייט געגאנגען פאָרווערטס. שטיקער וואארע זיינען געפלוינגען פון דיא פאָליצעס און זיינען פערשריבען געוואָרען איינע נאך דיא אנדערע. וועהרענד דיעזע ארבייט, איז מאָרעט און בארדאנקעל דורכגעגאנגען דעם דעפארטמענט. מאָרעט וואר לוסטיג און גוט געשטימט. ווען ער האט דערזעהן דעניס בייא'ם טיש, איז ער געוואָרען איבערראשט. זיא איז אלזאָ ארונטער געקומען? ער האט צו איהר געוואָלט צוגעהן און האט זיא געוואָלט גריסען, אָבער ער האט זיך בעהערשט און איז אוועק אין צווייטען דעפארטמענט.

דעניס האט איהם געזעהן, אָבער זיא האט ניט ארויסגענומען דעם קאָפ פון פאפיר און האט זיך געשריבען, גלייך וויא זיא וואָלט ניט וויסען, אז מאָרעט בעד־טראכט זיא פון אלע זייטען.

דערוויל האט פאולינע ערצעהלט יעדען א געהיימניס, אז מ'ארעט האט גע־שריבען א בריעף און האט איינגעלאדען דעניס צום עסען. יעדער האט דעריבער גערעדט. און פון איין דעפארטמענט צום צווייטען איז די נייעס געגאנגען. די נייעס איז געקומען ביז דאלאשע. דער יונגער מאן, וועלכער איז אנגעקומען אין דעם מאגאזין, אין דעם זעלבען טאג וואס דעניס. דאלאשע איז געווארען בלאס און אויפ־געגענט. ער האט געוואוסט, אז דיעזע איינלאדונג איז א צייכען פון ליעבע און ביי דיעזען מאהלצייט וועט דעניס בעזיעגט ווערען פון דעם רייכען מ'ארעט. ער האט זיך אליין געשאלטען, ווארום ער ליעבט דיעזע דעניס, וועלכע האט קיין ליעבע פאר איהם.

יעדער יונגער מאן האט יעצט אנגעפאנגען ערצעהלען א געשיכטע וועגען דעניס. איינער האט געלאכט פון דעם איינענטהימער פון דעם מאגאזין, וואס יאגט זיך נאך א מיידעל, וועלכע ער האט שוין לאנג ארויסגעטריבען. א צווייטער האט ערצעהלט, אז דעניס לויפט איהם נאך אין אלע גאסען. אלבערט, דער זוהן פון מ'ארעט אורילע האט געשווארען, אז ער האט געזעהן דעניס מיט צוויא סאלדאטען.

דער געשפרעך איז אזוי אנגעגאנגען ביז דעם סיגנאל צום עסען.

די קלערקס האבען זיך ארומגעזעצט ארום א לאנגען טיש און מען האט ווייטער גערעדט אין דער שטיל וועגען דעניס און מ'ארעט, וועלכער האט זיא איינ־געלאדען צו זיך אויף דעם אבענד. גאנץ פראסטע ווערטער זיינען דעריבייא בע־ניצט געווארען. פאווייער, אויף וועלכען דעניס האט אין דער ווירקליכקייט געהאט איין אויג, האט דעריבער גערעדט מעהר וויא יעדער איינער און ער האט ניט אויפ־געהערט צו שווערען, אז מ'ארעט וועט הייראטהען מיט דעניס. דאלאשע, וועלכער האט צוגעהערט דעם גאנצען געשפרעך, איז אלץ געווען בלאס און אויפגערעגט. אין זיין אויפרעגונג, האט ער אומגעקעהרט א גלאז וויין און האט פערנאסען די איבעריגע קלערקס, וואס זיינען געזעסען ארום איהם. די חברה האט זיך דאן גע־נומען צו איהם און יעדער האט זיך איבער איהם געוויצעלט.

נאך דעם עסען, איז דאלאשע ארויס פון צימער, און האט געזוכט איין דימינע וועג צו זיין דעפארטמענט. ער האט ניט געוואלט געהן צוזאמען מיט די איבעריגע סלערקס, וועלכע האבען פון איהם געלאכט.

איהם איז אויסגעקומען געהן ארום דעם פרויען שפיידצימער, און ער האט דארט אנגעטראפען דעניס, וועלכע איז געגאנגען זעהר לאנגזאם צוליעב איהר קראנקע פוס.

ער האט זיא אַפּגעשטעלט, האט געפּרעגט וועגען איהר פּוס, און ענדליך וועגען דעם בריעף, פון וועלכען אלע ריידען אזוי פיעל דעם גאנצען טאָג. דעניס איז געוואָרען רויטה און דיזועלבע שמערצען וואס זיא האט געפיהלט אין דער פריה ווען זיא האט דעם בריעף געהאלטען, האט זיא געפיהלט יעצט, ווען זיא האט גע־הערט, אז אלע ריידען דערפון.

אָבער פון איהר אויסזעהן האט ער זיך איבערצייגט, אז דעניס האט ווירקליך ערהאלטען אזא בריעף, און אז זיא וועט זיכער אָנגעהמען דיא איינלאַדונג און וועט געהן צו מאָרעט׳ס טיש.

ווען דעניס האט געטראָפען איהר פריינדין פאולינע ביי׳ם עסען, האט זיא איהר אין דער שטיל פאָרגעהאלטען, ווארום זיא האט ארויסגעגעבען איהר סוד פאר דעם גאנצען מאגאזין.

— אה, וואס האט איהר מורא ? ! האט פאולינע אויסגערופען. — זאָלען זייא אייך אלע נים פערגינען ! וואס שטעהט דאָרט אזוינס אין דעם בריעף.

נאך דעם עסען, איז דעניס ווידער געקומען צו איהר ארבייט און האט זיך געזעצט בערעכענען דיא סומען וואס זיא האט פערצייכענט אויף דיא פאפיר.

וועהרענד זיא האט אונטערגעצוינען אייניגע ליסטען, איז מאָרעט ווידער ערשיענען אין דיעזען דעפּארטמענט. ער האט געבעטען מען זאָל איהם ווייזען דיא ליסטען, וועלכע ער וויל דורכקוקען. מאדאם אוריקע האט איהם צוגעפיהרט צום אָרט וואו דעניס איז געזעסען און האט געשריבען.

ער איז צוגעגאנגען, האט גענומען א ליסטע פון דעניס האנד, און האט זיך אויף א ווייל פערטראַכט אויף דער ליסטע, גלייך וויא ער וואָלט גאר נים זעהן ווער עס זיצט נעבען איהם. אלעס ארום זייא וואר שטיל. מאדאם אוריקע האט געזעהן, אז דיא איבעריגע פרויען אין דעם דעפּארטמענט, זאָלען געפינען ארבייט אין א צווייטען ווינקעל, אום זייא זאָלען נים שטערען דעם אינטערעסאנטען פון פלאַטץ, מיט זייערע בעמערקונגען. ענדליך האט זיא אליין אויך געפונען איין אויסרייד אוועק צו געהן, און אזוי האט זיא איבערגעלאָזען מאָנסיע מאָרעט און דעניס גאנץ אליין ביי׳ם טיש, וואו קיינער קען נים הערען וואס זייא ריידען.

מאָרעט האט ענדליך אוועקגעלייגט דיא ליסטע אויפ׳ן טיש און האט א שמייכעל געטהאָן צו דעניס, וועלכע איז געזעסען מיט דער פעדער אין האנד, און האט אויף איהם געקוקט.

— ווען איהר קומען ? — האט ער פלוצלינג געפרעגט גאנץ קורץ.

— ענטשולדיגט מיר, מיין הערר, איך קען נים. איך האב פערשפראָכען מיין אָנקעל צו זיין היימע אבענד בייא זייא. מיינע ברידער וועלען מיך דאָרט ער־ווארטען.

— אָבער אייער פוס, איהר קענט דאָך נים געהן?

— איך פיהל זעהר גוט, זיים היימע פריה. עס איז קיין שמיק וועג.

יעצט איז מאָרעס געוואָרען בלייך. ער האט א ביס געטהאָן זיין ליפּ. ער האט זיך אָבער בעהעררשט און האט געוואָלט שפּיעלען דיא ראָלע פון דעם גוטען מאַן, וואס אינטערעסירט זיך מיט דעם וואָהל און בעסטען פון זיינע אנגעשטעלטע. און גאַנץ רוהיג האט ער געזאגט:

— אה, איהר דארפט מיר נים ענטזאגען. איך בעט אייך, קוממ, איהר ווייסט, אז איך רעספּעקטיר אייך.

דעניס איז געבליעבען זיצען רוהיג וויא פריהער.

— איך בין אייך זעהר דאנקבאר פאר דיעזע פריינדשאפט צו מיר! — האט זיא זעהר העפליך געזאגט, — דיעזע איינלאדונג איז בייא מיר איין עהרע. אָבער איך קען נים, ווייל מיינע ברידער וועלען אויף מיר ווארטען.

— ווען איהר קומען איין אנדער מאל? — האט ער געפרעגט. — ווען איהר קומען מאָרגען?

דיעזע איינפאכע פראגע האט זיא אין גאַנצען צומישט, און זיא האט גע־מורמעלט:

— איך ווייס נים. . . איך ווייס נים!

ער האט געשמייכעלט און האט געוואָלט נעהמען איהר האנד, וועלכע זיא האט צוריק געהאַלטען.

— האט איהר פאַר מיר מורא?

אָבער דעניס האט גאַנץ שנעל אויפגעהויבען איהרע אויגען און האט איהם אָנגעקוקט גלייך אין געזיכט און מיט איהר מוטהיגען, בראוּנען אויסזעהן, האט זיא געזאגט מיט א שמייכעל:

— איך האב פאַר קיין זאַך קיין מורא! איך קען מהאָן וויא איך וויל און וויא מיר געפעהלט. איך וויל נים און דאס איז אַלעס. . .

אָבער איידער זיא האט זיך אומגעקוקט, האט מאָרעס זיך געזעצט האַרט נעבען איהר, הינטער דעם גרויסען פּאַק וייד און מאַנטלען וואס זיינען געלעגען אין אַלע זייטען. און נאָכדעם וויא ער האט זיך אַרומגעקוקט און האט געזעהן, אז קיינער

איז דאָ ניטאָ נאָהענט, האָט ער זיא נענומען ביין האַנד, און אין א ניטערערינגען און ציטערדינען קול, האָט ער צו איהר געזאָגט :

— הערט מיך אויס, דעניס. איך ליעב אייך! איהר דאַרפט עס לאַנג וויסען. איך בעט אייך, זייט ניט אזוי שלעכט, דערמיט וואָס איהר ווילט זיך מאַכען, אַז איהר פערשטעהט עס ניט. איהר דאַרפט פאַר קיין זאַך ניט פירכטען. איך האָב איינינע מאָל אייך געוואָלט אריין רופען אין מיין קאָנטאָר. דאָרט וואָלטען מיר געווען אַליין. איך האָב אייך דאָרט געקענט ערקלעהרען מיין ליעבע. אָבער איך האָב דאָס ניט געוואָלט. איהר זעהט, אַז איך רייד צו אייך דאָ, וואו מען קען יעדען אוינענבליק צוזעהן און שטערען דעם געשפּרעך. איך ליעב אייך, דעניס. זאָגט מיר וואָרום ענטזאָגט איהר מיר? ווילט איהר מיט מיר הייראַטהען? אייערע ברידער בעלעכטינען אייך. איהר קענט פון מיר אַלעס בעטען, איהר קענט פון מיר אַלעס פערלאַנגען.

דעניס, וועלכע האָט איהם ביז יעצט געקוקט גלייך אין געזיכט, האָט איהם פּלוצלינג אונטערבראָכען :

— איך דאַנק אייך, איך פערדיען יעצט מעהר ווי פיעל איך בעדאַרף.

— אָבער, איך בעט אייך אָן מיין לעבען און מיין עקזיסטענץ. איך וועל אייך געבען א לעבען פיל מיט גליק און פערגניגען. איך וועל פאַר אייך אויסבויען א גאַנצען פּאַלאַסט. איך וועל אייך אָפּשרייבען א פערמעגען. איך וועל אייך זאָפאָרט הייראַטהען.

— איך דאַנק אייך. איך וועל ניט קענען זיצען לעדיג. איך בין געוואָהנט צו אַרבייטען פאַר מיין ברויט, זייט איך בין אַלט געוואָרען צעהן יאָהר.

— איך שלאָג אייך פאָר איין עהרליכע און געזעצליכע הייראַטה. וואָרום ענטזאָגט איהר עס מיר אזוי הארט און אזוי פעסט? — האָט ער געפרעגט.

דעניס וואַר שטיל. זיא האָט ניט געגלויבט, אַז ער מיינט עס ערנסט.

— ערלויבט מיר פאָרטצוזעצען מיין אַרבייט! — האָט זיא ווייטער געזאָגט זעהר איינפאַך.

ער האָט איהר געגומען ערצעהלען זיין רייכטהום און זיין ליעבע.

זיא האָט איהם אימער בעדאַנקט און אימער ענטזאָגט מיט ענטשלאָסענע ווערטער.

ענדליך האָט ער צו איהר געזאָגט מיט איין בלאַסען געזיכט :

— אָבער דעניס, זעהט איהר ניט ווי איך ליידע! יאָ, איך בין נאַריש, אָבער איך לייד ווי א קינד.

טרעהרען האבען זיך בעוויזען אין זיינע אויגען.ביידע ווארען א ווײלע שטיל.

— אָבער איך וויים, אז דוא ליעבסט מיך! — האט ער נאך אמאל געזאגט, און האט גענאפט איהר האנד.

זיא האט דיא האנד ניט ארויסגעריסען. איהר געזיכט איז געוואָרען בלאס און אלע איהרע קרעפטען האבען זיא פערלאָזען. דיא ווארימקייט וואס איז ארויס פון זיין האנד, האט זיא עלעקטריזירט. גרויסער גאָטט, וויא שטארק זיא ליעבט איהם, און, וויא וואָלט זיא געפאלען אויף זיין האלז און וואָלט דארט געלעגען און געלעגען.

— זאָג מיר, מיין געליעבטע, זאג מיר, אז דוא ליעבסט מיך! — האט ער געבעטען, מיט איין געבראָכענע שטימע פון ליידענשאפט און אויפרעגונג.

אָבער זיא האט אויסגעריסען איהר האנד פון זיין האנד. זיא האט דערזעהן זיין שוואכקייט און האט זיך געפיהלט זעהר שטארק נעגען איהם.

— לאָזט מיך צורוה! — האט זיא געזאגט גאנץ פעסט און ענטשלאָסען. — לאָזט מיך צורוה. איך בין ניט פון דיא מיידלעך, וואס לאָזען זיך נארען. איך וויים, אז איהר ליעבט איין אנדערע. יא, איהר ליעבט דיא דאמע, וועלכע קומט אהער. ליעבט זיא אליין, איך וויל ניט טהיילען דיא ליעבע מיט א צווייטער.

ער איז געוואָרען איבעררא שט. וואס זאגט זיא און וואס מיינט זיא? דיא פיעלע מיידלעך, וואס ער האט בעזיעגט אין זיין מאגאזין, האבען ניצמאלס געוואגט צו ריידען א וואָרט געגען איהם. איהם האט זיך גאר ניט געגלויבט, אז איין ארמע מיידעל, וועלכע ער בעשעפטיגט אין זיין גרויסען מאגאזין, זאָל האבען דעם מוטה מיט איהם אזוי צו האנדלען.

ער האט זיך גענומען רייבען דיא שלייפען און האט אליין ניט געוואוסט וויא צו בעהאלטען זיין אויפרעגונג. ער האט צוגערופען מאדאם אורילע און האט גענומען שרייען, ווארום אזוי פיעל מאנטלען ליעגען ניט פערקויפט. ער האט געזאגט, אז דיא פרייזען מוזען געשניטען ווערען, ביז מען וועט זייא אלע אויספערקויפען. דאס איז דאס געזעץ פון הויז, אלעס מוז ענדע יאָהר פערקויפט ווערען. בעסער צו פער-לירען העלפט, איידער האלטען אלטע וואארע וואס איז ארויס פון מאָדע.

באררדאנקעל האט זיך דיא גאנצע צייט ארומגעדרעהט ארום דעם דעפארט-מענט. ער האט געזעהן וויא מאָרעט רעדט צו דעניס, ער האט עטוואס פער-שטאנען, אָבער ער האט ניט געקענט גלויבען, אז דאס איז געקומען אזוי וויים, אז אזא מאָג, אין אזא אָרט און מיט אזא גאר-נישט וויא דעניס.

חען מאָרעם אין אָרים פֿון דעם קליידער־דעפּאַרטמענט, האָט באַרדאַנקעל איהם ערצעהלט, אַז דיא זייד אין דעם מאַגאַזין איז אָהן א שיער. דאָס וואר א גליק פֿאַר דעם אויפֿגערעגטען מאָרעם, ווײַלכער האָט יעצט געקענט אויסשרייען און אויס־לאָזען זיין ביטער האַרץ. וואָס דענקט זיך דער וואָס קויפֿט איין דיא זייד? וויא ערלויבט מען זיך אָנצוקויפֿען מעהר וויא דער מאַגאַזין בעדאַרף.

דיא דאַמען אין מאַגאַזין האָבען זיך יעצט ווידער געסוד'עט איינע מיט דיא אַנדערע, און מען האָט ווידער געהערט פֿון מאָרעט און דעניס.

אום זעקס אוהר, האָט מען געענדיגט געהמען סטאָק. דיא קלערקס האָבען אָנגעפֿאַנגען צוזאַמענלייגען דיא וואַרע, און האָבען ערוואַרטעט צו ענדיגען דיא אַרבייט אום צעהן אוהר.

דער רעכענונג האָט בעוויעזען, אַז דיא געשעפֿטען פֿון דיעזען יאָהר, האָבען בעטראָפֿען אַכטציג מיליאָן פֿראַנק. צעהן מיליאָן מעהר וויא לעצטען יאָהר. דער איינציגער אַרטיקעל, וואָס איז דיעזען יאָהר פֿערקויפֿט געוואָרען ווענינער, איז געווען דיא קאָלירטע זייד.

אָבער מאָרעט איז געשטאַנען אויבען אויף דיא טרעפּ פֿון זיין מאַגאַזין און האָט אויסגעזעהן פֿירכטערליך! מיליאָנען פֿראַנק זיינען יעצט געלעגען אונטער זיינע פֿיס. הונדערטע פֿון זיינע אָנגעשטעלטע וואַרען בעשעפֿטיגט צו ברענגען אַלעס אין אָרדנונג, אָבער מאָרעט האָט געשטורמט און האָט געקאָכט וויא איין אוד־צופֿריעדענער.

— מאַדאַם! — האָט דעניס יעצט געזאָגט צו מאַדאַם אורילע. — איך בעט איך איהר זאָלט מיר יעצט ערלויבען צו געהן, מיין פֿום ערלויבט מיר ניט העלפֿען פּאַסען דיא וואַרע, און איך האָב פֿערשפּראָכען מיין אָנקעל צו קומען צום מאָהלצייט.

אַלע וואָס האָבען דאָס געהערט, וואַרען איבערראַשט. זיא געהט אַלזאָ ניט! מאַדאַם אורילע האָט איהר ערלויבט אַוועק צו געהן. פּאַולינע האָט זאָפֿאָרט אַוועקגעטראָגען דיא נייעס צו דאַלאַשע, וועלכער איז געוואָרען גליקליך הערענדיג, אַז דעניס געהט ניט צו מאָרעט.

דעניס איז יעצט אַוועק פֿון דעפּאַרטמענט. איהר האַרץ וואר געבראָכען. זיא האָט געטראַכט, וואָס פֿאַר א פֿיינליגג דיעזער מאָרעט מוז זיין. זיא האָט זיך אַליין ניט פֿערשטאַנען. זיא האָט דאָך פֿערעהרט און פֿערגעטערט דיעזען מאַן. זיא האָט דאָך אַזוי פֿיעל ניט געוואָנט זאָגאַר צו טרוימען. וויא קומט עס, וואָס זיא האָט יעצט געהאַט דעם מוטה צו ענטזאָגען איהם אַזוי האַרט און אַזוי גראָב?

דיא האט דיך בעגעבען צו דיא טרעפ און האט זיך געלאָזט געהן. ווען זיא איז געקומען צו דיא אויבערסטע טרעפ, האט מאָרעט זיא דערזעהן, וועלכער איז געשטאנען אויבען ביי׳ם געלערעע און האט ארונטער געקוקט אויף זיין גרויסען מאַגאזין. ער האט פערגעסען זיין סטאָק, ער האט פערגעסען זיין מלוכה אין דעם מאגאזין, ער האט ניט געזעהן דעם רייכטהום אונטער זיינע פיס. אלעס איז פאר איהם פערשוואונדען. אלעס וואס ער האט אנגעלעבט, אלעס וואס ער האט אויסגעפיהרט און אלעס וואס ער האט געטראכט צו טהאָן, איז אוועק וויא מיט רויך. מיט שארפע אויגען האט ער געקוקט וויא דעניס געהט אוועק, און אזוי וויא זיא איז פערשוואונדען פון מאגאזין, איז א פינסטערנעס בעפאלען דעם „ווייבערשען גן עדן״, און מאָרעט האט נים געוואוסט וואס ער טהוט אין דיעזער וועלט.

11טער קאפיטעל.

מאָנסיו באטאמענט איז געווען דער ערשטער צו ערשיינען יענעם טאָג צום טהעע, וואס מאדאם דעספאָרגעס ניט אום פיער אוהר נאכמיטאג. דיא וואר אליין אין איהר גרויסען און פיינעם זאאל. ווען באטאמענט איז ערשיענען, האט זיא זיך אויפגעהויבען און האט געזאגט: נו?

— נו? — האט געענטפערט דער יונגער מאָן. — ווען איך האב איהם געזאגט, אז איך וועל זיכער אהער קומען, האט ער מיר פערשפראָכען צו קומען.

— האט איהר איהם געגעבען צו פערשטעהן, אז איך האב היינטע ערווארטעט דעם באראָן?

— געווים! דאס איז דיא אורזאכע ווארום ער האט פערשפראָכען צו קומען.

זייא האבען געשפראָכען וועגען מאָרעט, וועלכער האט צוריק מיט א יאָהר געפונען אזא ליעבע צו באטאמענט, דאס ער האט איהם פלוצלינג געגעבען א טהייל אין דעם געשעפט, און האט איהם פאָרגעשטעלט צו זיינע פריינדע, און האט איהם מיטגענומען אין דיא געזעלשאפטען, וואו ער האט געוואָלט, אז דיעזער לוסטיגער יונג זאָל אביסעל פרעהליכער מאכען דעם עולם. דאדורך איז באטאמענט געוואָרען דיא רעכטע האנד פון זיין ווירטה, און האט געוואוסט אלע געהיימניסע צווישען מאָרעט און מאדאם דעספאָרגעס. ער פלעגט ברענגען נייעס פון איינעם צום צווייטען. ער פלעגט בעשטימען דיא צייטען, ווען זייא זאָלען זיך זעהן, און ער

פלעגט זיא אָפט צוזאמענפיהרען, ווען זייא זיינען געוואָרען בייז איינע אויף דיא אנדערע. חענריעטע דעספאָרגעס פלעגט זעהר אָפט ווערען אייפערזיכטיג. זיא פלעגט זיך פארבען און פוצען, דאס פלעגט איהם אנעקלען, דען זיא האט מקריב געווען איהר גאנצען שטאָלץ, אבי זיא זאָל ניט פערלירען איהר אויסזעהן.

זיא האט א ווײלע געווארט, דאן האט זיא אויסגעשריען מיט כעס:

— איהר האט איהם בעדארפט מיטברענגען. איך האב בעדארפט זיין זיכער, אז ער וועט קומען.

— וואס קען איך טהאָן ? — האט באטאמענט געענטפערט מיט א שמייכעל. — עס איז ניט מיין שולד וואס ער אנטלויפט יעצט אזוי אָפט. אָבער איך זאג אייך, אז ער האט מיך ליעב. ווען ניט ער, וואָלט איך שטארק פערפאָלגט געוואָרען אין דיעזען מאגאזין.

באטאמענט האט געפיהלט, אז זייט מען האט גענומען סטאק אין מאגאזין, איז זיין לאגע דאָרט זעהר א טרויעריגע. ער איז געווען דער מאן, וואס פלעגט איינקויפען דיא זייד פאר דעם מאגאזין, און דיא זייד איז זעהר שלעכט געגאנגען. באטאמענט האט זאָגאר ערקלעהרט, אז ער איז ניט שולדיג, וואס דיא רעגענס הערען ניט אויף צו גיסען, און דיא פרויען האבען קיין אפעטיט צו שעהנעם זייד. אָבער יעדער האט בעמערקט, אז ער האט אנגעקויפט ווירקליך צופיעל זייד. הודין, האט אין דער שטיל געגראָבען געגען איהם איבעראל וואו ער האט געקענט, און דארום האט ער געפיהלט, אז דיא ערד ברענט אונטער איהם. וועהרענד מען האט גענומען דעם סטאק, האט מאָרעט איהם גאנץ עפענטליך פערדאמט פאר דעם סטאק, אָבוואָהל דיא אורזאכען דערפון זיינען געווען, וואס דעניס האט זיך ניט געלאָזט איבעררײדען, און בארדאנקעל האט זיך אריינגעמישט איבעראל וואו מען האט ניט בעדארפט.

— גוט, איך וועל ווארטען ! — האט מאדאם דעספאָרגעס ווייטער אָנגע־פאנגען. — איהר ווייסט, אז יענע מיידעל קומט אהער אום פינף אוהר. איך וויל זייא זעהן נעזיכט צו געזיכט. איך מוז ענטדעקען זייער געהיימניס.

מאדאם דעספאָרגעס האט ניט אויפגעהערט צו ריידען וועגען מאָרעט און זיין מיידעל. אין איהר אויפרעגונג האט זיא איינינע מאל ערצעהלט, אז זיא האט געבעטען מאדאם אורילע, זיא זאָל צו איהר שיקען דעניס פאסען א מאנטעלי וועלכער ליעגט זעהר שלעכט. ווען זיא וועט נור האבען דאס מיידעל אין הויז, וועט זיא שוין געפינען א וועג וויא אריינצורופען מאָרעט אין יענעם צימער און וועט אויף

ריסען וואס זיא האט דאן צו טהון. באמאמענט, וועלכער איז געזעסען נעבען איהר, האט זיא אנגעקוקט מיט זיינע פרעהליכע אויגען.

— אה, הערט דאך אויף! — האט ער געזאגט גאנץ לוסטיג. — וואס קימערט עס אייך, איך שווער אייך, אז מארעט איז ניט פערליעבט אין דאס מיידעל.

— ניין, ניין, איך ווייס, אז ער ליעבט זיא און דארום ערגערט עס מיך! — האט זיא געשריען. — איך קימער מיך גאר ניט וועגען דיא איבעריגע. ער קען האבען יעדען טאג איין אנדערע. אבער איך וויל ניט ער זאל זיא ליעבען.

יעצט האט זיא זיך צו רעדט וועגען הודין, און האט געשאסען מיט פייער. זיא האט נים געוואוסט, אז באלד וויא רענים האט איהם ענטזאגט, האט מארעט גענומען דעם הויכען, רויטהען יונגען מאן און האט איהם געגעבען א גרויסען פלאטץ אין מאגאזין. מארעט האט עס געטהון מיט איין אויסרעכענונג. אויסער דעם האט מארעט אין דיא לעצטע דרייא חדשים געפיהרט א שרעקליכען און אויסגעלאסענעם לעבען. ער האט זיין געלד געווארפען רעכטס און לינקס. ער האט געקויפט א פאלאסט פאר איין אויסגעלאסענעם ברודער, און ער איז רוענירט געווארען פון צווייא אדער דרייא קארטען־שפיעלער.

עס איז אלעס דיא שולד פון דער מיאוס׳ער דארפס־מיידעל! — האט דעס־פארנעס געזאגט. — איך בין זיכער, אז ער רוענירט זיך, פאר צרות וואס זיא האט איהם ענטזאגט. אבער וואס קימערט מיך זיין געלד, איך וואלט איהם פיעל בעסער געליעבט, ווען ער וואלט געווען ארם. איהר זייט דאך אונזער פריינד, און איהר ווייסט, וויא הייס איך ליעב איהם.

זיא האט זיך שיער ניט צרווינט, און מיט א בעוועגונג פון א פערצווייפעלטער האט זיא אויסגעשטרעקט ביידע הענד צו באטאמענט. דען זיא האט ווירקליך גע־ליעבט דיעזען מארעט פאר זיין יוגענד און פאר זיין פעהיגקייט. נאך קיין מאן האט אזוי געוואונט; איהר ליעבע און איהר שטאלץ, וועלכע זיינען בייא איהר געגאנגען צוזאמען. אבער ווען זיא האט געזעהן, אז זיא קען פערלירען דיעזען שעהנעם מאן, האט זיא זיך ערא׳נערט, אז זיא איז שוין פערציג יאהר און האט איינגעזעהן, אז זיא וועט נים אזוי לייכט געפינען איין אנדערן.

— איך וועל נעהמען מיין ראכע! — האט זיא געמורמעלט. — איך וועל נעהמען מיין ראכע, אויב ער וויל מיך אוועק ווארפען. איך האב איהם אין האנד. ער איז מיין געזעטצליכער ברויטינאם. ער איז צו מיר פערלאבט.

בארטאמענט האט אַנגענומען איהרע הענד און האט זייא געהאַלטען פעסט. רעספּארנעס וואר אלץ שעה; אָבוואָהל זיא וואר אלט. ער האט זיא בעטראַכט און האט בעשלאָסען, אז דיעזע פרוי וועט זיין א שלעכטע געליעבטע, דאָך איז ווערטה מען זאָל דאס איבערלייגען. עס איז פיעלייכט ווערטה איינצושטעלען זיך און האבען עטוואס אתאַנגענעהמליכקייט, אבי צו האבען איהר ליעבע.

פלוצלינג האט זיא ארויסגענומען איהרע הענד פון זיינע, און האט איהם געד פרעגט, ווארום ער פּרובירט ניט עפענען א מאגאזין, אויף זיין אייגענעם רעד כענונג.

ער איז געוואָרען איבערראשט, דאן האט ער געענטפערט:

— אָבער מען דארף דערצו א גרויסע סומע געלד. לעצטען יאָהר האב איך געהאט א פּלאַן. איך בין איבערציינט, אז פּאריז איז גרויס גענוג פאר נאך א פּאאר מאגאזינען וויא מאָרעט'ס. אָבער מען דארף אויסקלייבען דעם געגענד. דער „באָן־מאַרשע" איז פון לינקען זייט טייך. דער „לאוורע" פערנעהמט דעם מיטעל־פּונקט. מיר פערנעהמען דעם רייכען געגענד. דער איינציגער פּלאַטץ, וועלכער איז נאָך ווערטה א סך געלד פאר אזא געשעפט, איז, בייא דער אָפּערא־הויז.

— נו —

ער האט זיך צולאַכט.

— שטעלט אייך נור פאָר! — האט ער געזאגט. — איך בין געווען נארד גענוג צו געהן און ערצעהלען דאס מיין פאטער, אָבער דער פאטער, וועלכער האלט א קליינע קראָם אויף דעם לאנד, איז שטענדיג בייז אויף דיא גרויסע פּאריזער מאגאזינען. מיין אלטער פאטער בעטראַכט דיא שטעלע וואס זיין זוהן האט, פאר דיא גרעסטע אין דער וועלט, און ער האט געזאגט, אז ער וועט בעסער אָפּגעבען זיין געלד צו א האָספּיטאל, איידער צו העלפען בויען א מאגאזין, וואס איז דיא פעסט און דער אונגליק פון לאנד. אָבער אויסער דעם, וואס מיין פאטער איז געגען דעם פּלאן, מוז מען דערצו האבען אייניגע מיליאָנען.

— און וויא איז, ווען מען וועט דיעזע מיליאָנען קריעגען? — האט מאדאם רעספּארנעס געפרעגט.

ער האט זיא אָנגעקוקט מיט ערנסטע אויגען. איז דאס ניט בלויז דער וואָרט פון איין אייפערזיכטיגע פרוי? אָבער זיא האט איהם ניט געגעבען גענוג צייט, ער זאָל זיא אויספרעגען. זיא האט איהם גענומען בייַן האנד און האט צו איהם געזאגט: — איהר ווייסט דאָך, וואס פאר א גרויסע אינטערעסע איך נעהם אין אייך. מיר וועלען עס נאָך איבעררייַדען.

דער גלאָק האָט געקלונגען. זיא איז אויפגעשטאַנען און ער האָט אויך אָפּ־
גערוקט זיך שטוהל, גלייך וויא מען וואָלט זייא דאָ איבערראַשט ביים עטוואס
אונאַנשטענדיגעס. ביידע זיינען געבליבען שטיל און דיא מאַדאַם איז געבליבען
שטעהן און האָט זיך צוגעהערט.

— דאָרט קומט ער! — האָט זיא געמורמעלט.

דער דיענער האָט געמאָלדען מאָנסיו מאָרעט און מאָנסיו וואַלאַנאַץ, פון
מאָרעט'ס מאַגאַזין. הענריעטע דעספאַרגעס איז דאַדורך געוואָרען אויפגעבראַכט,
ווארום ער איז ניט געקומען אליין? ער האָט וואַהרשיינליך געבראַכט זיין פריינד,
אום זיא זאָל צו איהם ניט קענען ריידען פון איהר ליעבע. אָבער וויא אין הארצען
האָט געקאָכט, האָט זיא דאָך געמאַכט א פרעהליכע מיענע און האָט געדרייכט איהר
האַנד צו ביידע מענער.

— איהר זייט שוין ביידע גאַנץ פרעמד אין מיין הויז? — האָט זיא געזאַגט
מיט א שמייכעל.

פון אלע איהרע זאָרגען, האָט מאַדאַם דעספאַרגעס געהאַט איינע, וואס
איז געווען דיא גרעסטע. דיעזע איז געווען, וואס זיא ווערט זעהר דיק, און צוליעב
דעם פלעגט זיא אזוי צוזאַמענדריקען איהר קאָרסעט און אלע שווארצע זיידענע
קליידער, דאס דיא נשמה פלעגט שפּאַרען פון איהר נאָז. אָבער איהר געזיכט, און
איהרע דונקעלע האאר, זיינען געבליבען שעהן.

— עס איז איבעריג צו פרעגען וויא איהר פיהלט? — האָט מאָרעט געזאָגט
העפליך. — איהר זייט פריש וויא א ראָזע.

— אה, איך בין באלד צופיעל געזונד! — האָט זיא געענטפערט. — איך
האָב אונטער דער צייט געקענט שטאַרבען און איהר וואָלט דערפון גאָר ניט גע־
וואוסט.

זיא האָט איהם בעטראַכט פון קאָפּ ביז דיא פיס, און זיא האָט בעשלאָסען,
אז ער זעהט אויס מיעד און נערוועז, זיינע אויגען זיינען שווער און דיא פאַרב פון
זיין געזיכט, איז געביטען.

— עס טהוט מיר אָבער לייד! — האָט זיא ווייטער געזאָגט מיט א זיסען
קול. — איך קען אייך ניט אומקעהרען דעם קאָמפּלימענט. איהר זעהט ניט אויס
זעהר גוט.

— צופיעל ארבייט! — האָט וואַלאַנאַץ געענטפערט.

מאָרעט האָט געצויגען זיינע אַקסלען און האָט ניט געענטפערט. ער האָט
פּערשט בעטערקט באַטאַטענט און האָט זיך צו איהם געגריסט. גען מאָרעט איז

אין איהם געווען איינגעגלויבט, פלעגט ער איהם אין מיטען טאָג אוועק געהמען פון מאגאזין און פלעגט איהם פיהרען צו הענריעטע דעספּאָרגעס. אָבער דיא צייטען האבען זיך געביטען, און גאנץ שטיל האט ער הייטע צו איהם געזאָגט:

— איהר זייט אוועק צו פריה פון מאגאזין. זייא האבען דאָרט בעמערקט, אז איהר זייט אוועק און זייא זיינען שרעקליך אויפגעבראכט.

דיא „זייא" האט ער געמיינט בארדאנקעל און דיא איבעריגע וואס האבען א קליינעם טהייל אין דעם מאגאזין; און ער האט עס געזאגט, גלייך וויא ער וואָלט ניט געווען זייער מייסטער, און גלייך וויא ער האט ניט דיא הויפט דעה אין דעם געשעפט.

— אח! — האט באטאמענט געמורמעלט און האט זיך געשראָקען.

— איך וויל מיט אייך עטוואס ריידען! — האט מאָרעט צו איהם ווידער געזאגט. — ווארט אויף מיר, מיר וועלען געהן צוזאמען.

דערווייל האט זיך הענריעטע ווידער געזעצט, און וועהרענד זיא האט געהערט וואס וואלאנאַץ האט ערצעהלט, אז מאדאם באוועס, ווען זיא הייטע בעזוכען, האט זיא ניט ארונטער גענומען דיא אויגען פון מאָרעט׳ס געזיכט. מאָרעט איז געזעסען שטיל, האט בעטראכט דיא מעבעל און דיא אנדערע זאכען אין זאאל. ענדליך, ווען זיא האט בעמערקט מיט א שמייכעל, אז זיא האט הייטע נור מענער צו איהר טהעע, האט ער אין גאנצען פערגעסען יעדע עטיקעטע, און האט געזאגט:

— איך האב ערווארטעט צו טרעפען דאָ באראָן הארטמאַן!

הענריעטע איז געוואָרען ווייס. זיא האט געוואוסט, אז מאָרעט קומט אין איהר הויז, נור אום צו טרעפען זיך מיט דעם באראָן, אָבער ער האט דאָך געמעגט זיין קלוג און העפליך און ניט ארויס ווייזען אזוי אָפען, אז ער קימערט זיך ניט וועגען איהר. אין דיעזען אויגענבליק איז דער דיענער ערשיענען אין זאאל. הענריעטע האט איהם געגעבען א צייכען, ער זאָל צו איהר צוגעהן און זאגען אין דער שטיל, ווער איז געקומען. דער דיענער האט זיך צוגעבויגען און האט געזאגט:

— עס איז דאס פריילין, וואס דארף אייך אָנפּאַסען דעם מאנטעל. איהר האט מיר געזאגט איך זאָל אייך אָנזאגען, ווען זיא וועט קומען.

אין דיעזען מאָמענט, האט דיא גאנצע אייפערזוכט בעהערשט דיעזע עלטערע דאמע, און מיט איהר גאנצען כעס, האט זיא אויסגערופען:

— זיא קען ווארטען!

— זאָל איך זיא אריינפיהרען אין אייער גאַרדאראָבע ?

— ניין, זאָל זיא שטעהן אין פאָרצימער.

ווען דער דיענער איז ארויס, האט זיא ווייטער גענומען פיהרען איהר גע־שפרעך מיט וואלאנאַן. מאָרעט האט זיך צו אלעס איינגעהערט און האט זיך גאר ניט געקימערט, וואס ארום איהם געהט פאָר. באטאמענט, וועלכער האט געוואוסט וואס דאָ וועט פאסירען, וואר זעהר פערטראכט.

דיא מהיר האט זיך געעפענט און צוויא דאמען זיינען אריינגעפיהרט גע־וואָרען אין זאאל.

— שטעלט אייך נור פאָר! — האט מאדאם מארטי געזאגט, אריינ־קומענדיג. — איך בין ארויס פון מיין וואָגען און האב גראדע אָנגעטראָפען מאדאם באוועס. זיא איז געקומען צו פוס.

— עס איז א שעהנער טאָג! — האט מאדאם באוועס געענטפערט. — און מיין דאָקטאָר האט מיר געהייסען געהן וואס מעהר.

נאך דעם וויא אלע האבען זיך געגריסט, האט מאדאם באוועס א פרעג גע־טהון דער ווירטהין:

— איהר דינגט יעצט א נייע דיענסט ?

— ניין! — האט הענריעטע געענטפערט מיט איבערראשונג. — וויא קומט איהר עס צו דענקען ?

— ווייל איך האב ערשט בעמערקט א יונגע מיידעל אין דעם פאָר־צימער.

הענריעטע האט זיך צולאכט: — אלע מאגאזין־פרויען זעהן אויס וויא דיענסטען. — אה, דיא וואס ווארט אין פאָרצימער, איז א יונגע טיידעל, וועלכע איז געקומען אָנפאסען א מאנטעל.

מאָרעט האט זיא אָנגעקוקט, און זיין קאָפּ איז אריינגעפאלען א געדאנק. אָבער הענריעטע האט גאנץ לוסטיג ווייטער ערצעהלט, אז זיא האט צוריק מיט א וואָך געקויפט א מאנטעל אין דעם „וויבערשען גן־עדן". איך האב געוואָלט מאכען א פראָבע, אָבער עס האט ניט געלונגען. איהר קענט אייך זאגען וואס איהר ווילט, אין דיא גרויסע מאגאזינען רוקט מען אויף אריין אלע שמאטעס. איך זאג דאס אָפען, זאָגאר אין געגענוואַרט פון מאָנסיו מאָרעט. איהר וועט קיינמאל ניט קענען דיא קונסט אָנצופאסען א קלייד אויף א פרוי.

מאָרעט האט ניט געענטפערט און האט אויך ניט פרובירט פערטהיידיגען זיין

פירמע. ער האט געהאלטען זיינע אויגען שארף אויף מאדאם דעספאָרנעס און האט בייא זיך געטראכט, אז זיא האט אזא זאך קיינמאל ניט בעדארפט טהאן.

באטאמענט האט דארום גענומען פערטהיידיגען דיא פירמע.

— דיא רייכסטע און שעהנסטע אריסטאָקראטישע פרויען, בעזונדערס אונזער מאגאזין! — האט ער געזאגט. — איהר קענט איבערראשט ווערען, ווען איהר זאָלט וויסען ווער אונזערע קונדען זיינען. ווען מען בעשטעלט בייא אונז א מאנטעל, איבער־שטייגט ער יעדען מאנטעל אין פאריז. דער חסרון איז נור, וואס בייא אונז קאָסט ער פיעל בילינגער און דארום איז ער ערגער אין אייערע אויגען.

— זאָ, דער מאנטעל, וואס איהר האט געקויפט, פאסט אייך ניט! — האט מאדאם באוועס אָנגעפאנגען דעם געשפרעך אויף דאס נייע. — אה, יעצט עראינער איך מיך, איך האב טאקע געזעהן דיא מיידעל אין מאגאזין. אין אייער פאָרצימער איז צו דונקעל.

— יא, יא, איך האב מיך ניט געקענט עראינערן, וואו איך האב געזעהן יענע פיגור. נון, מאדאם דעספארנעס, איהר דארפט זיך פאר אונז ניט שעהמען, און איהר דארפט מיט אונז אויך ניט שפיעלען צופיעל צערעמאָניע. געהט און לאָזט זיך אָנפאסען דעם מאנטעל.

הענריעטע האט זיך אבער ניט געריהרט פון אָרט. זיא האט געזאגט, אז זיא האט צייט.

— איהר זעהט אויס קראנק, מאָנסיו מאָרעט! — האט מאדאם באוועס בעמערקט.

— צופיעל ארבייט! — האט וואלאנאץ געענטפערט.

מאָרעט האט זיך פלוצלינג אויפגעכאפט, גלייך וויא ער האט זיך פערשעמט וואס ער איז ביז יעצט געווען אזוי פערשלאָפען און פערטראכט. ער איז אויפגע־שטאנען, האט זיך געזעצט צווישען דיא פרויען און האט אָנגעפאנגען צו שפיעלען דעם העפליכען, פרעהליכען און מונטערן קאוואליער, וויא ער איז אימער געוועזן.

— באראָן הארטמאן! — האט דער דיענער יעצט אָנגעזאגט.

הענריעטע האט בעמערקט מיט וואס פאר א פערגניגען מאָרעט האט גע־דריקט דעם באראָנ׳ס האנד. דער באראָן האט זיך פערנייגט פאר דיא דאמען און האט זעהר פריינדליך בעטראכט דעם יונגען מאן.

— איהר זייט אימער פערטהון אין איין געשפרעך. — האט ער געזאגט מיט

א שמייכעל. — איהר רעדט אזוי פיעל פון אייערע קליידער, און איהר ווייסט גאָר ניט, אַז אַ רייצענדער שעהנע מיידעל שטעהט אין קאָרידאָר. — ווער איז זיא?

— אה, אַ נאַר ניט! — האָט דעספּאַרנעס געענטפערט מיט איהר בייזען קול. — זיא איז ניט מעהר וויא איין אַרבייטערין, וועלכע וואַרט אויף מיר.

דיא טהיר איז געשטאַנען האַלב אָפען. דיא דיענסט האָט אַריינגעבראַכט דעם טהעע. מען האָט געטראַגען געשיר, געבעק און טהעע. יעדעס מאָל וואָס דיא טהיר האָט זיך געעפענט, האָט מען געקענט זעהן דעם קאָרידאָר. דאָרט אין אַ דונקעלען ווינקעל, איז געשטאַנען אַ שעהנע געשטאַלט, וואָס האָט זיך ניט געריהרט און איז געשטאַנען מיט געדולד. עס וואַר דעניס, וועלכע איז געבליבען שטעהן. דאָרט האָט זיך זאָגאַר געפונען אַ ווייכער שטוהל, אָבער איהר שטאָלץ האָט זיא ניט דערלאָזען, זיא זאָל זיך אויף איהם זעצען. זיא האָט זעהר טיעף געפיהלט דיא בעליידיגונג. זיא איז דאָרט געשטאַנען דיא לעצטע האַלבע שטונדע אָהן אַ בעוועגונג, אָהן אַ ריהר. דיא דאַמען און דער באַראָן האָבען זיא בעמערקט, ווען זייא זיינען דורכגעגאַנגען. זיא האָט יעצט געקענט הערען וואָס מען רעדט אין זאַאַל. דער געשפּרעך האָט געשטאָכען איהר האַרץ, אָבער זיא האָט זיך נאָך אַלץ ניט גע־ריהרט. פּלוצלינג האָט איהר דורך דער האַלב־אָפענער טהיר דערזעהן דעם איינגעטהימער פון „ווייבערשען גן־עדן", און ער האָט זיך אָנגעשטאָסען, אַז דיא שעהנע מיידעל, מוז זיין דעניס.

— איז דאָרט איינע פון אייערע אָנגעשטעלטע? — האָט באַראָן האַרטמאַן געפרעגט.

מאָרעט האָט בעהאַלטען זיין נרויסע אויפרעגונג, אָבער זיין שטימע האָט גע־ציטערט, ווען ער האָט געענטפערט: „איך דענק אַזוי, אָבער איך ווייס ניט ווער זיא איז.

— עס איז דיא קליינע שעהנע מיידעל פון דעם קליידער־דעפּאַרטמענט! — האָט מאַדאַם מאַרטי געזאָגט. — איך דענק, אַז עס איז דיא צווייטע האַנד.

הענריעטע האָט יעצט דורכגעקוקט מאָרעט'ס געזיכט, אָבער מאָרעט האָט מיט קיין זאַך ניט בעוויזען זיין אויפרעגונג.

ער האָט פּרובירט בייטען דעם געשפּרעך. ער האָט גענומען ערצעהלען וועגען דיא אויפנאַהמע, וואָס ווערט געגעבען דעם פּרייסישען קעניג, וועלכער איז דאַן דורכגעפאָהרען פּאַריז. אָבער דער באַראָן האָט ניט אָפּגעלאָזען דעם געשפּרעך וועגען דיא שעהנע פרויען אין דעם „ווייבערשען גן־עדן". עס האָט געשיינט, אַז ער איז נייגעריג צו וויסען אַלע איינצעלהייטען וועגען זייא, און ער האָט געשטעלט

איינע פראגע. פון וואנען שטאמען דיא מייסטען פון זייא ? פיהרען זייא זיך ווירקליך אויף אזוי שלעכט וויא מען זאגט ?

דיעזע פראגען האבען ארויסגערופען א גאנצע דעבאטע.

— ווירקליך ! — האט ער אויסגערופען איבערראשט. — איהר רעכקט, אז זייא פיהרען זיך נוט אויף ?

מארעט האט פערטהיידיגט דיא עהרליכקייט פון דיא פרויען אין זיין מאגאזין, דאס וואלאנץ האט געמוזט שמייכלען. באמאמענט האט זיך אריינגעמישט צו העלפען זיין הערר. ער האט ערקלעהרט, אז דארט געפינען זיך אי גוטע, אי שלעכטע.

דיא פרויען האבען זיך אויף אריינגעמישט אין דעם געשפרעך און זייא האבען שטארק בערעדט דיא פרויען אין דעם מאגאזין. עס וואר א פראגע פון פרויען געגען פרויען, וואו געלד און שעהנהייט קאנקורירען אויף טויט און לעבען. דען דיא פרויען וואס שטעהן אין דיא מאגאזינען, זיינען מקנא דיא שעהן פערפוצטע רייכע דאמען, וועלכע זייא ווילען נאכטהון, און דיא ארמע פרויען, וועלכע האבען זיך נים מיט וואס צו פוצען, און אויס קנאה צו דיא פרויען־קלערקס, וואס שטעהן אין שווארצע און זיידענע קליידער און ווייסע קאלנערס, נעהמען זייא ראכע פון דיא ארמע מיידלעך, דערמיט וואס זייא שאפען זיך מיט זייא, וויא מיט דיענסטען, ווען זייא דארפען קויפען פאר עטליכע סו.

— רעדט נים פון זייא ! — האט הענריעטע געזאגט, וויא איינע וואס וויל ענדיגען דעם געשפרעך. — דייא זיינען א געזינדעל, וואס זיינען פערטיג צו פערקויפען זיך אליין, וויא זייא פערקויפען וואארע.

מארעט האט זיך צוקאכט. דער בארון האט איהם בעטראכט און האט בעוואונדערט זיין קראפט צו בעהעררשען זיך, און ער האט זאפארט געביטען דעם געשפרעך, און האט אנגעפאנגען צו ריידען פון דעם קעניג׳ס בעזוך. הענריעטע איז געבליבען שטיל און פערטראכט. זיא האט נים געוואלט לאזען דיא מיידעל נאךווארטען אין קארידאר, און האט אויך מורא געהאט, דאס יעצט וויא מארעט וויים ווער דארט שטעהט, וועט ער זיך אויפהויבען און וועט אוועק געהן. ענדליך האט זיא זיך אויפגעהויבען פון איהר שטוהל.

— איהר וועט מיר ערלויבען ?

— געוויס ! — האט מאדאם מארטי אויסגערופען. — איך וועל דא בעדיענען דיא געסט פאר אייך.

דא איז אויפגעשטאנען, האט גענומען דיא טהעע און האט אנגעגאסען דיא גלעזער. הענריעטע האט זיך יעצט געווענדעט צום באראן מיט דער בעמערקונג:

— איהר וועט דאך דא נאך פערבלייבען א פאאר מינוטען, ניט וואהר?

— יא, איך וועל ריידען מיט מאנסיו מארעט. מיר וועלען זיך בעגעבען אין אייער זאאל.

זיא איז צרויס, און איהר שווארצע זיידענע קלייד האט זיך געריבען ארום טהיר און האט ארויסגעגעבען אזא קלאנג, וויא א שלאנג וואס לויפט דורך דעם וואלד. באראן הארטמאן האט זאפארט ארויסגערופען מאנסיו מארעט און האט איבערגעלאזען דיא דאמען מיט באטאטענט און וואלאנאך. זייא האבען זיך גע־שטעלט ביים פענסטער פון צווייטען צימער און האבען גערעדט אין דער שטיל. עס וואר א נייער געשעפט. זייט א לאנגע צייט איז מארעט ארומגענאגנען מיט א פלאן, צו פערגרעסערן זיין מאגאזין אויף אלע פיער עקען, אום ער זאל אריינגעהן אין אלע פיער גאסען. אין דער דעסעמבער גאס, איז נאך פערבליבען א גרויסער שטיק פלאטץ, וועלכען מען האט נאך בעדארפט אויסקויפען, און דאס האט גע־שטערט אלע זיינע פלענער. ער האט ניט געקענט איבערטראגען, וואס דער אריינ־גאנג אין זיין מאגאזין, איז דורך א פינסטערע און קליינע גאס. דאס איז געגען אלע פרינציפען פון זיין געשעפט און דאס איז געגען זיין שטאלץ. ער האט געוואלט, אז זיין מאגאזין זאל אריינגעהן אין איינע פון דיא גרעסטע עוועניוס, וואו דיא גרעסטע אריסטאקראטיע געהט דורך. אבער ער האט זיין גרויסען פלאן נאך אלץ ניט גע־קענט אויספיהרען; דאדורך וואס דיא „קרעדיט־באנק“ איז געבליבען פעסט בייא דעם בעשלוס צו בויען א האטעל, דארט וואו מארעט האט געוואלט פערגרעסערן זיין מאגאזין. זייא האבען שוין געהאט פערטיג דעם פלאן פאר דעם האטעל. זייא האבען נור געווארט, אויף געוויסע איינצעלהייטען און קלייניגקייטען.

אין א לאנגען געשפרעך, האט מארעט אנגעפאנגען צו איבערצייגען דעם באנקיר, דיא ריכטיגקייט פון זיין פלאן.

— מיר האבען געכטען געהאט א פערזאמלונג פון דיא באנק־דירעקטארען! — האט דער באראן געזאגט, און איך בין יעצט געקומען מיט דעם געדאנק, צו ער־צעהלען אייך אלעס וואס איז געשעהן. זייא זיינען נאך אלץ פעסט בייא זייער וואונש, צו בויען א קאנקורענציע צום גרענד־האטעל.

מארעט איז געווארען אויפגערעגט.

— דאס איז דאך לעכערליך! — האט ער נעזאגט. — וואס זיינען זייערע ארגומענטען פאר דיעזער אונטערנעהמונג?

— זייא זאגען וואס איך האב אייך שוין פריהער נעזאגט, און וואס איך האלט נאך יעצט אין מיינע נעדאנקען. אייער נייע נעביידע, וואס איהר ווילט מאכען, איז בלויז א ציערונג. דער מאגאזין אליין, וועט דערמיט ניט גרעסער ווערען. עס וועט בלויז הייסען, אז מען ווארפט אוועק א פערמעגען, צוליעב א פוסטע אדווער־טייזמענט.

מארעט האט מעהר ניט אויסגעהאלטען. מיט גרויס אויפרעגונג האט ער אויסגעשריען:

— איין אדווערטייזמענט! איין אדווערטייזמענט. יא, דאס וועט זיין א מאך טמענט, וואס וועט אונז אלעמען איבערלעבען. דאס וועט פערגרעסערן מיין געשעפט אויף צעהן מאל אזוי פיעל. אין צווייא יאהר, נעהמען מיר צוריק אריין דאס גאנצע געלד.

— דאס איז מעגליך! — האט דער באראָן נעענטפערט. — אָבער איהר זייט ניט מעהר וויא א פאָעט. איך וועל אייך נאך אמאל זאגען, אז מיר דענקען אזוי, אז עס איז א געפאהר צו פערגרעסערן אייער מאגאזין א צווייטען מאל. זייא ווילען אייך אליין בעשיצען פון איין אונגליק.

— וואס מיינען זייא דערמיט? — האט מארעט אויסגעשריען. — דיא ציפער בעווייזען, אז אונזער געשעפט שטייגט פון טאָג צו טאָג. מיט א קאפיטאל פון פינף הונדערט טויזענד פראנק האב איך געמאכט געשעפטען אויף צווייא מיליאָן פראנק א יאָהר. איך האב אלזאָ פיער מאל אומגעדרעהט מיין קאפיטאל. פון א האלב מיליאָן איז דער קאפיטאל געשטיגען אויף פיער מיליאָן, מיט וועלכע איך האב גע־מאכט געשעפטען אויף פערציג מיליאָן פראנק א יאָהר. בייא דעם לעצטען רעכנונג, האב איך אויסגעפונען, אז דיא געשעפטען פון אונזער מאגאזין אין דעם לעצטען יאָהר, האבען בעטראָפען אכטציג מיליאָן פראנק. אונזער קאפיטאל, וועלכער איז בלויז פערגרעסערט געוואָרען אויף צווייא מיליאָן, ווייל ער בעטרעפט ניט מעהר וויא זעקס מיליאָן, איז אומגעדרעהט געוואָרען אין אונזער געשעפט מעהר וויא צוועלף מאל.

ווערענד ער האט אזוי נערעדט, האט ער נעקלאפט מיט זיין פינגער אויף זיין האנד, גלייך וויא ער וואָלט געצעהלט דיא מיליאָנען.

— דאס אלעס ווייס איך! — האט דער באראָן נעזאגט. — אָבער איהר האָפט דאך ניט, דאס אייער געשעפט וועט אימער אזוי שטייגען.

— ווארום דען נים? — האט מארעט נעפרענט איבערראשט. — איך ווייס נים ווארום זאל עס נים שטיינען וויא ביז יעצט. דער קאפיטאל קען אומגערעכט ווערען פופצעהען מאל א יאהר. אין נעוויסע דעפארטמענטס, קען מען עס אומדרעהען פינף און צוואנציג מאל. מיר וועלען אין דער צוקונפט נעפינען מיטלען וויא אויפצוהויבען דעם נעשעפט נאך העכער און העכער.

— און איהר דענקט איינצושליננען דאס נאנצע געלד פון פאריז?

— נאנץ נעוויס. פאריז נעהערט צו דיא פרויען, און דיא פרויען נעהערען צו אונז.

דער באראן האט ארויפנעלייגט זיינע הענד אויף מארעט'ס אקסלען, און אזוי וויא א פאטער צו א קינד, האט ער צו איהם נעזאגט:

— הערט מיך אויס, מארעט. איך האב אייך זעהר ליעב, קיינער קען אייך נים ענטזאגען. מיר וועלען דיא זאך נעהמען ערנסט, און איך האף, אז איך וועל איבעררייךען דיא דירעקטארען. ביז יעצט זיינען מיר מיט אייך נאנץ צופריעדען. אייער פראפים איבעררא שט דיא בערזע. איהר האט רעכט, עס איז בעסער אריינצוליינען נאך נעלד אין אייער מאגאזין, אלס ריזיקירען א פערמעגען אויף א קאנקורענציע מיט דעם האטעל.

מארעט'ס אויפרעגונג איז זאפארט פערשוואונדען. ער האט בעדאנקט דעם באראן און זייא האבען נעענדינט זייער נעשפרעך. וואלנאץ, וועלכער האט בעמערקט, אז דער נעשפרעך איז צו ענדע, איז צו זייא צונענאנגען, און מארעט האט דערווייל ווידער נעווארפען איין בליק צום טהיר, אונטער וועלכע דענים האט זיך בעראפט נעפינען.

דער באראן האט עס בעמערקט און האט עס פערשטאנען.

— מיר שיינט, אז זייא נעהמען זייער ראכע! — האט ער בעמערקט.

— ווער? — האט מארעט נעפרענט צומישט.

— דיא פרויען. מיר שיינט, אז דיא פרויען האבען אויפנעהערט צו בעלאנגען צו אייך. יעצט בעלאננט איהר צו זייא. עס איז אויך נים מעהר וויא רעכט.

ריעזע בעמערקונג איז נעוועזען קיין וויטץ. באראן הארטמאן האט נוט נעוואוסט פון מארעט'ס נעשעפטען מיט פרויען. ער האט נעוואוסט פון דיא פאלאסטען, וואס ער האט נעקויפט איינינע אקטריצעס. דיא ריעזינע סומען, וואס ער האט פערשווענדעט מיט פערשיעדענע מיידלעך, וועלכע ער האט נעפונען אין דיא פערשיעדענע קאפעע־הייזער.

— דאס איז נים מעגליך. איך ווייס נים דערפון ! — האט מארעט נע־ענטפערט.

— אה, איהר ווייסט זעהר גוט ! דיא פרויען האבען אימער דעם לעצטען ווארט. איך האב אימער געזאגט צו זיך אליין, אז מארעט מוז זיך בעריהמען, ער קען נים זיין שטארקער וויא יעדער מענש אין דער וועלט. אבער אם ענדע איז אלעס ארויס אויפ׳ן וואהר. ציה דיא בלוט פון דיא פרויען, שלעפ פון זייא וויא מען שלעפט פון א גאלד־גרוב, אבער צוליעב וואס ? נים מעהר אום זייא זאלען פון אייך קענען אם ענדע אלעס אויפסאגען. זיים פארזיכטיג, וויל זייא וועלען פון אייך ארויס שלעפען מעהר געלד און מעהר בלוט, וויא איהר האט פון זייא גע־שלעפט.

ער האט זיך זעהר הויך צו לאכט. וואלאנאץ האט אויך געלאכט, אבער ער האט קיין ווארט גערעדט.

מארעט האט זיך צו לאכט און האט אויסגערופען :

— אה, א מענש מוז אלעס ליעבען. געלד האט קיין ווערטה, ווען מען נים עס נים אויס.

— דאס בין איך מודה ! — האט דער באראן געענטפערט. אמחירט זיך, מיין ליעבער הערר. איך וויל אייך נים מוסר׳ן, איך האב אויך קיין מורא פאר דעם גרויסען קאפיטאל, וואס מיר האבען אנפערטרויערט אין אייערע הענד. אויסער דעם איז קיין אונגליק, ווען א מענש רועגירט זיך, זאלאנג ער איז פעהיג אויפצובויען א נייען פערמעגען. אבער אויב געלד פערלארען איז גאר נישט פערלארען, זיינען דא אין דער וועלט געוויסע שמערצען, פון וועלכע מען דארף זיך היטען. —

ער האט זיך פערטראכט און איז געווארען טרויעריג. ער האט זיך ערא־ינערט אויף געוויסע שמערצען וואס ער האט אמאל געהאט. ער האט זיך אינטערעסירט אין דער ליעבע צווישען העגריעטע דעספארגעס און מארעט, וויא איינער וואס האט זיך ליעב צו מישען אין פרעמדע געשעפטען. ער האט געפיהלט, אז דער קריזיס פון זייער מלחמה איז יעצט געקומען. ער האט זיך פארגעשטעלט, וואס דא ווערט אפגעשפיעלט, וויל ער האט שוין פריהער געהערט פון מארעט׳ס ליעבע צו דעניס, וועלכע שטעהט אין פארצימער.

— אה, שמערצען, דאס איז נים פאר מיר ! — האט מארעט געענטפערט וויא א העלד. — עס איז גאנץ גענוג ווען מען קען בעצאהלען.

דער באראן האט איהם א ווייל בעטראכט און האט נים געענטפערט. דאן וואס ער לאנגזאם געזאגט :

— את, מאַרעט, מאַכט זיך ניט ערגער ווי איהר זייט אין דערווירקליכ־קייט. איהר וועט אין דיעזער שפּיעל פערלירען עטוואס מעהר ווי געלד. יא, איהר וועט זיך אליין פערלירען. דאס טרעפט זעהר אָפט, ניט וואָהר, מאָנסיו וואַ־לאַנאַץ?

— אַזוי זאָגט מען! — האט דער יונגער מאַן געענטפערט.

אין דיעזער מינוט האט זיך דיא טהיר געעפענט. מאַרעט האט א שפּרונג געטהאָן צוריק, דיא דרייא מענער זיינען געוואָרען רויטה. מאַדאם דעס־פאָרנעס, האט דאס געעפענט דיא טהיר, און האט גאַנץ האַסטיג אויס־געשריען:

— מאָנסיו מאַרעט! מאָנסיו מאַרעט! דאן ווען זיא האט בעמערקט דיא דרייא מענער, האט זיא געזאָגט: — איהר וועט מיר ענטשולדיגען, ניט וואַר. איך וועל פון אייך א ווײַלע צונעהמען מאָנסיו מאַרעט. איך פערלאַנג זיינע מבינות אויף דעם מאַנטעל וואס איך האב בייא איהם געקויפט. זיין מיידעל איז א בהמה. זיא האט קיין פערשטאַנד און קיין געשמאַק. קומט, קומט, איך וואַרט פיר אייך.

ער האט זיך פערטראַכט און האט ניט געוואָלט געהן. ער האט זיך פאָרגע־שטעלט דיא סצענע, וועלכע דאָרט וועט זיך אָפּשפּיעלען. אָבער דער באַראָן האט איהם צוגערעדט ער זאָל געהן, ווייל מען קען דאָך ניט ענטזאָגען אַזאַ דאַמע ווי דיא הענריעטע דעספאָרנעס.

מאַרעט איז געגאַנגען. דיא טהיר האט זיך צוגעמאַכט און איהם האט גע־שיינט, אַז ער קען הערען ווי וואַלאַנאַץ לאַכט פון איהם. זיין גאַנצער מוטה איז פערשוואונדען. ער האט געוואוסט, אַז דעניס מוז יעצט זיין דער קרבן פון איין אייפערזיכטיגע פרוי, וועלכע איז יעצט אימשטאַנדע צו נעהמען ראַכע פון דער שוואַכער מיידעל.

צו ערשט האט איהם מאַדאם דעספאָרנעס דורכגעפיהרט דעם שלאָף־צימער, דאַן האט זיא איהם אריינגעפיהרט אין גאַרדעראָב. דיא גאַרדעראָב וואַר א גרויסער צימער, בעהאַנגען מיט רויטהען זייד, און מעבלירט מיט מאַרמאָר און שפּיעגלען. דיא פענסטער איז אריין אין הויף, און עס וואַר דאַרום דונקעל אין צימער. דיא געז איז אָנגעצונדען געוואָרען.

— יעצט ווען מיר עס אָנפּאַסען! — האט הענריעטע געזאָגט. — פּיעלייכט וועלען מיר יעצט פערשטעהן וואס דאָ פעהלט.

ווען מאַרעט איז אריין אין צימער, האט ער געפונען דעניס אין מיטען צימער, וואו זיא איז געשטאַנען גלייך און שטאַלץ אונטער דעם ברענענדען געז. זיא וואַר

זעהר בלאס, און װאר גאנץ אײנפאך געקלײדעט. אויף איהר ארם האט זיא גע־האלטען דעם מאנטעל, װאס זיא האט געב־אכט פאר מאדאם דעספארגעס. װען זיא האט דערזעהן דעם יונגען מאן, האבען איהרע הענד גענומען ציטערן.

— איך װיל מאנסיו מארעט זאל אורטהײלען! — האט הענריעטע געזאגט.— העלפט מיר אנטהון דעם מאנטעל, מאדמאאזעל.

דעניס האט איהר דערלאנגט דעם מאנטעל. זיא האט שוין געהאט א פאאר שפילקעס אין דיא אקסלען, אום צו פערצײכענען דיא זײטען װאס פאסען ניט. הענריעטע האט זיך אומגעדרעהט אין אלע זײטען אום צו בעטראכטען זיך אין שפיגעל.

— איז דאס גוט? זאגט אפען!

— עס טויג ניט אין דער װירקליכקײט! — האט מארעט געזאגט אום צו מאכען קורץ דעם גאנצען געשעפט. — דיא יונגע דאמע װעט אײך געהמען א מאס און מיר װעלען אײך מאכען אײן אנדער מאנטעל.

— נײן, איך װיל דיעזען, איך װיל איהם האבען געפאסט. — האט הענריעטע אויסגערופען. — אבער ער איז צו שמאל אין בוזים און ער קנײטשט זיך ארום דיא אקסלען. איך פערשטעה ניט, װאס ניטצט דיעזער פרײלײן צו שטעהן און קוקען אויף מיר. מיט דיא אוינען קענט איהר עס ניט מאכען בעסער. פרובירט געפינען א מיטעל, דאס זײנען דאך אײערע געשעפטען, פרײלײן, איהר דארפט עס װיסען.

דעניס האט װיעדער אנגעפאנגען ארײנצושטעלען דיא נאדלען, אהנע צו זאגען א װארט. זיא האט געהאט א היבשע ביסעל ארבײט. זיא האט בעדארפט דורכ־מעסטען בײדע אקסלען, און זיא האט זיך זאגאר גענוזט שטעלען אויף דיא קניע אום ארונטער צו ציהען דעם מאנטעל פון אונטען. הענריעטע האט זיך איבער איהר אײנגעבײגט און האט געמאכט אקערלײא זױערע מיענעס, װיא א בעל־הבית'טע, װעלכער מען קען ניט צופריעדען שטעלען. עס האט איהר פערשאפט גרויס פערגניגען צו ערניעדריגען דיעזע מײדעל, און מאכען זיא פאר איהר דיענסט, און האט זיך צוגעקוקט צו יעדע מיענע װאס מארעט מאכט, אום צו זעהן אויב דאס טהוט איהם װעה.

— שטעקט ארײן א שפילקע אין דעם ארבעל! נײן, נײן, איהר פערשטעהט דאך ניט װאס מען רעדט צו אײך, שטעקט ארײן א שפילקע אין דיעזען ארט. אט דארט דרעהט זיך נאך אלעס. זײט פארזיכטיגער, אײערע הענד קלעפען זיך גאר ניט צו דער ארבײט. איהר שטעכט מיך מיט דיא שפילקעס.

מאַרעט האט צווייא מאל פראָבירט מאכען איין ענדע צו דיעזער סצענע. זיין הארץ האט איהם נעריסען, וואס זיין געליעבטע ווערט אזוי ערניעדריגט. ערשט יעצט האט ער נענומען ליעבען דיעזע דענים נאך מעהר וויא פריהער, ער האט זיך פערליעבט מיט זיין נאנצע הארץ אין איהר גרויסאַרטינען געדולד און שטילקיים. אָבוואָהל דענים העגד האבען עטוואס נעציטערט פון דיעזער סצענע אין זיין נע־נענוואַרט, דאָך האט זיא אָנגענומען איהר לאַגע מיט דעם קוראַזש פון א העלדין. מאדאם דעספאָרגעס האט יעצט אויסגעפונען, אז זיא וועט איהר ניט ארויסברענגען פון געדולד, און זיא האט פרובירט איין אנדער מיטעל. זיא האט אָנגעפאַנגען צו שמייכלען צו מאָרעט, און האט איהם גענומען אָפען בעהאנדלען אלס איהר גע־ליעבטען. דיא שפילקעס זיינען אויסגעגאַנגען און זיא האט זעהר ליעבליך צו איהם נעזאגט:

— מיין טהייערער, ניט א קוק אין דעם קעסטעלע איבער דעם וואַש־טישעל. איז עס לעדיג? אה, אין מיין שלאָף־צימער בייא דעם שפיעגעל, וועט איהר גע־פינען גענוג שפילקעס.

זיא האט צו איהם גערעדט, גלייך וויא איהר הויז איז זיין היים, און גלייך וויא ער שלאָפט אין איהר צימער און וויים וואס דאָרט געפינט זיך. מאָרעט האט געפאָלגט און האט געבראכט דיא שפילקעס. זיא האט זייא בייא איהם גענומען איינציגווייז און האט איהם דערמיט געצוואונגען ער זאָל שטעהן נעבען איהר. דערווייל האט זיא צו איהם געזאגט אין דער שטיל:

— איך גלויב ניט, אז איך האב א הייקער. ניט מיר אייער האנד. ריהרט אָן מיינע אקסלען, טהוט מיר א טובה. בין איך ווירקליך א הייקער?

דענים האט לאנגזאם אויפגעהויבען איהרע אויגען. זיא איז געוואָרען נאך בלאסער און האט געארביים אין דער שטיל. מאָרעט האט נור געקענט זעהן איהרע בלאָנדע צעפ, וועלכע זיינען געלעגען אויף איהר ווייסען האלז. מאָרעט האט גע־מיינט, אז ער קען בעמערקען וויא זיא פיהלט און וויא זיא שעהמט זיך. ניין, זיא וועט יעצט מיט איהם ניט האבען צו טהון. זיא וועט איהם ענטזאגען, און אז ער וועט צו איהר ווידער ריידען, וועט זיא איהם שיקען צו דיעזער פרוי, וועלכע שעהמט זיך ניט צו ווייזען איהר ליעבע, זאָגאר אין דער געגענוואַרט פון פרעמדע מענשען. ער איז געוואָרען אויפגעקאָכט און ווילדע געדאנקען זיינען אריין אין זיין קאָפ. ער וואָלט יעצט געווען אימשטאנדע אראָפצולאָזען עטליכע קלעפ אין הענריעטע'ס פ־עכעס געזיכט. ער האט גענומען זוכען א מיטעל וויא צו פערשטאָפען איהר מויל, און וויא צו זאגען צו דענים, אז ער פערנעמטערט זיא, אז נור זיא אליין עקזיסטירט

פאר איהם אין דיעזער מינוט, און אז ער איז בערייט צו אפפערן פאר איהר אלע זיינע פריהערינע ליעבעס. דיא ערנסטע פרוי האלט זיך ניט ערלויבט צו טרייבען אזא קאָמעדיע און מאכען זיך מיט איהם אזוי בעקאנט, וויא דיעזע הענריעטע האט זיך ערלויבט. ער האט ארויסגעריסען זיין האנד פון איהרע און האט געזאגט:

— איהר זייט אונגערעכט, מאדאם, וואס דארפט איהר דיא אלע זאכען, ווען איך אליין גיב־צו, אז דער מאנטעל טויג ניט.

אין צימער איז געוואָרען שטיל און מעהר וויא דער זשושען פון דעם נעז האט מען ניט געהערט. אין דיא שפיעגלען האבען זיך געזעהן דיא שטיקע בעוועגונגען פון דיא צווייא פרויען, און דער קאָלאָן, ועלכען הענריעטע האט אויסגענאָסען אויף דעם קארפעט, האט פערזיסט דיא לופט פון דעם צימער.

— מאדאם, איך בין פערטיג! מעהר האב איך ניט וואס צו טהון! — האט רעניס געזאגט און האט זיך אויפגעהויבען.

רעניס האט זיך געפיהלט זעהר מיעד. צווייא מאל האט זיא אריינגעשטאָכען דיא שפילקעס אין איהרע פינגער, גלייך וויא איהרע אויגען וואָלטען ניט געזעהן וואס דיא הענד טהוען. איז מאָרעט אליין אין דיעזער אינטריגע? האט ער נאך איהר געשיקט אום צו נעהמען פון איהר ראַכע ווארום זיא האט איהם ענטזאגט? האט ער געוואָלט זיא זאָל זעהן וויא אנדערע פרויען ליעבען איהם? דיעזער געדאנק האט זיא געמאכט שווינדלען. זיא האט זיך אליין ניט געקענט ערקלערען, ווען זיא האט בעדארפט האבען אזוי פיעל קוראזש אין איהר לעבען. דיא ערנידערונגען וואס זיא האט דאָ געליטען, זיינען גאר נישט געגען דעם ווייטאג צו זעהן וויא איין אנדערע פרוי נעהמט איהם ארום. הענריעטע האט זיך אָנגעקוקט אין שפיגעל און האט ווידער ארויסגעשריען מיט כעס:

— אָבער עס איז דאָך שרעקליך! עס איז דאָך נאך ערגער וויא פריהער. זעהט נור וויא עס דריקט ארום דעם בוזים.

רעניס האט פערלאָרען איהר גאנצען געדולד און האט געענטפערט:

— איהר זייט עטוואס צו גראָב, מאדאם, מיר קענען אייך ניט מאכען דינער וויא איהר זייט.

— גראָב! גראָב! — האט הענריעטע ארויסגעשריען, און איז געוואָרען בלאס. — איהר ווערט פרעך, פרייליין. איך בעט אייך, איהר זאָלט קריטיקירען זיך אליין.

זייא זיינען ביידע געשטאנען געזיכט צו געזיכט און ביידע האבען געציטערט. עס האט אויפגעהערט דיא ראָלע פון דער מאדאם און דיא ראָלע פון דער ארבייטער

מײדעל. בײדע זײנען געװאָרען גלײך אין זײער קאמפּף פאר דעם זעלבען מאַן. העגריעטע האט פון זיך אראָפּגעריסען איהר מאנטעל און האט איהם א שלײדער געטהאָן אויף א שטוהל. דעניס האט אװעק געלײגט די שפּילקעס.

— װאס מיך װאונדערט! — האט העגריעטע יעצט געזאגט, — איז די גלײכגילטיגקײט פון מאָנסיו מאָרעט. ער דאַרף ניט ערלויבען אזא בעלײדיגונג. איך האב געגלויבט, אז מאָנסיו מאָרעט, ניט בעסער אכטונג אויף זײנע דיענסטען.

דעניס האט װיעדער אָנגעטאָן איהר בראַװען און רוהיגען אויסזעהן. גאַנץ שטיל און רוהיג האט זי געענטפערט:

— מאָנסיו מאָרעט האלט מיך, װײל ער געפינט אויף מיר קײן פעהלער. איך בין בערײט צו בעטען אײער פערצײאונג, װען איהר װעט דאס פערלאַנגען.

מאָרעט האט צוגעהערט דעם געשפּרעך מיט אויפרעגונג און האט געזוכט א װאָרט, װיא אזוי צו מאכען דערפון אײן ענדע. העגריעטע האט דורכאויס געװאָלט ער זאָל עטװאס זאגען געגען דעניס, אָבער אזוי װיא ער איז געבליבען שטיל, האט איהר געדולד געפּלאַצט און זי האט אויסגערופען מיט גרויס כעס:

— זעהר גוט, מײן הערר, עס שײנט, אז איך מוז בעלײדיגט װערען פון אײער מאטרעסע אין מײן אײגענער הויז. װער איז דיעזע מאטרעסע? א מײדעל װאס איהר האט ארויסגעשלעפּט פון רינשטאָק!

צװײא גרויסע טרעהרען זײנען ארויסגעפאלען פון דעניס אויגען. זי האט זיך די גאַנצע צײט בעהערשט, אָבער אלע איהרע קרעפטען האבען זיך אויסגעשעפּט פון דיעזער בעלײדיגונג. װען מאָרעט האט דערזעהן איהרע טרעהרען, און האט געזעהן, אז זי מאכט קײן פערזוך צו ענטפערן, װיא זי פערטראגט איהר װײטאג מיט װירדע און שטאָלץ, איז זײן הארץ געריהרט געװאָרען פון ליעבע און מיטלײד צו דיעזער ערעלער פערזאָן. ער װאָלט יעצט פאר איהר אלעם געטהאָן. ער האט אָנגענומען איהר האנד און האט געמורמעלט פון אויפרעגונג:

— געהט זאָפאָרט פון דיעזען אָרט, מײן קינד, געהט און פערגעסט אויף אײביג דיעזע הויז.

העגריעטע איז איבעראשט געװאָרען פון דיעזער האנדלונג. זי איז אויפגעקאָכט געװאָרען פאר כעס און האט זײא בײדע אָנגעקוקט.

— װאָרט אײן װײלע! — האט ער געזאגט און האט זיך גענומען צחאמער־לײגען דעם מאנטעל. — געהט עס אװעק. מאדאם דעספּאָרגעס קען געהן אין אײן

אנדער מאגאזין זוכען פאר זיך א מאנטעל. איך בעט אייך, דעניס, ווינט ניט מעהר. איהר ווייסט דאך וויא הויך איך שעטץ אייך.

ער האט זיא צוגעפיהרט צום מהיר און האט זיא ארויסגעשיקט וויא א פאטער זיין קינד. דעניס האט קיין וואָרט גערעדט, א רויטער קאָליר האט געפארבט איהר געזיכט. פרישע טרעהרען האבען זיך בעוויזען אין איהרע אויגען, עס ווארען דיסע טרעהרען.

הענריעטע האט ארויסגענומען איהר טיכעל און האט זיא געביסען. אלע איהרע פלענער זיינען צופאלען, איהר גאנצער רעכענונג האט ניט אויסגעהאלטען. דא איז אליין אריינגעפאלען אין דעם נעטץ וואס זיא האט אויסגעלייגט. זיא האט זיך אליין אויפגענעסען, ווארום זיא האט עס געטריבען צו ווייט פון איהר גרויסען אייפערזוכט. זיא זאָל בעליידיגט ווערען פאר אזא ניעדעריגער בעשעפעניש וויא דעניס! זיא זאָל בעליידיגט ווערען אין דעניס געגענווארט. איהר שטאָלץ האט יעצט געליטען מעהר וויא איהר ליעבע!

— זיא, אָט דיעזעס מיידעל ליעבט איהר! — האט זיא געזאגט מיט ניפט, ווען זייא זיינען געבליבען אליין.

מאָרעט האט אזוי שנעל ניט געענטפערט. ער איז ארומגעגאנגען איבער דעם צימער אזוי וויא איינער וואס איז פערטיעפט אין שווערע געדאנקען. ענדליך איז ער געבליבען שטעהן, און זעהר ערעל און מיט א גאנץ ווייכער שטימע, האט ער געענטפערט:

— יא, מאדאם!

דער נעז האט אלץ געזשווישעט אין דעם ברענער. אָבער דיא ליכטיגקייט און דיא פרעהליכקייט פון דעם צימער, איז פערשוואונדען. הענריעטע איז פלוצלינג נעד פאלען אויף א שטוהל און האט געריסען דיא טוך.

— גרויסער גאָטט, גרויסער גאָטט. וויא אונגליקליך איך בין!

ער איז געשטאנען נעגען איהר און האט זיא איינינע מינוט אָנגעקוקט. דאן האט ער זיך אומגעדרעהט און איז גאנץ שטיל אוועק. זיא איז געבליעבען אליין און האט גאנץ שטיל געוויינט.

ווען מאָרעט האט זיך אומגעקעהרט אין זאאל, האט ער געפונען, אז וואלאנאץ איז אליין און דער באראָן זיצט און פערברענגט מיט דיא דאמען. ער איז געוועזען שטארק אויפגערעגט, און ער האט זיך געזעצט אין א ווינקעל. וואלאנאץ, וועלכער האט געזעהן וויא ער איז בלאס און אויפגערעגט, איז ער צו איהם צוגעגאנגען און

האט זיך געשטעלט נעבען איהם אום צו פערשטעלען איהם פון דיא איברינע, וועלכע האבען איהם אָנגעקוקט מיט נייגירדע. וואלאנאץ האט זיך אין הארצען געפרעהט, וואס מאַרעט ליידעט אזוי שטארק, און אום צו האבען אביסעל פערגניגען און שפאס, האט ער א פרעג געטהאָן:

— מאַנסיו, אמוזירט איהר זיך נאך אלץ?

מאַרעט האט איהם צו ערשט ניט פערשטאנען. אָבער ווען ער האט זיך ער־אינערט אן זייער ערשטען געשפרעך, האט ער זיך אָפּגערופען: — אה, איך האב קיינמאל אזוי פיעל ניט געלעבט. אה, מיין פריינד, לאכט ניט פון מיר. דיא שטונדען, אין וועלכע מען שטארבט פון זאָרג, זיינען גאנץ קורץ. יא, איהר ווייסט אלעס, ניט וואהר? זייא האבען עראָבערט מיין הארץ, אָבער דיא וואונדען וואס זייא מאכען, זיינען אזוי זיס וויא זייערע קיסע. איך בין אָפּגעלעבט און מיעד, אָבער איהר קענט קיינער ניט וויסען וויא איך ליעב דאס לעבען. אה, איך וועל זיא דאָך געווינען. איך וועל געווינען דיעזע קליינע מיידעל, וועלכע שריים נאך אלץ, אז זיא וויל מיך ניט האבען.

— און וואס וועט נאכדעם זיין? — האט וואלאנאץ געפרעגט.

נאכדעם?! נאכדעם וועל איך זיא האבען! איז דאס ניט גענוג? אויף איהר דענקט, אז איהר זייט שטארק, דערמיט וואס איהר ווילט ניט ליעבען און ליידען, זייט איהר אין טעות. פּרובירט ליעבען א פרוי און געווינען זיא נאך פיעל מיהע. איהר וועט דאן אין איין מינוט בעלאָהנט ווערען פאר אלע אייערע ליידען.

וואלאנאץ האט יעצט אָנגעפאנגען צו פהילאָזאָפירען.

— וואס ניצט צו ארבייטען אזוי פיעל, ווען געלד קען ניט קויפען אלעס אין דער וועלט? — האט ער געפרעגט. — איך וואָלט צוגעשלאָסען אלע מיינע געד־שעפטען און וואָלט אויפגעגעבען אלע אונטערנעהמונגען אויף אייביג, אזוי שנעל וויא איך וואָלט אויסגעפונען, אז מיינע מיליאָנען קענען ניט קויפען דאס מיידעל, וועלכע איך ליעב.

אָבער מאַרעט, וועלכער האט געהאט א שטארקערע הארץ און א שטארקערע אמביציאָן, האט אויסגערופען:

— איך וויל זיא און איך וועל זיא הייראטהען. אויב זיא וועט פון מיר אנט־לויפען, וועט איהר זעהן וואס פאר א פּאַלאַץ איך וועל אויסבויען צו קורירען זיך פון איהר. עס וועט זיין גרויסארטיק. אה, איהר אלטע לייט, איהר קענט עס גאר ניט פערשטעהן, זאָגט וואָלט איהר געוואוסט, אז יעדע ארבייט האט אין זיך

אליין דיא בעלאָהנונג פאַר דער מיהע. צו אַרבייטען, צו האַנדלען, צו בעשאַפען אַ זאַך, צו קעמפפען נעגען אומשטענדען, צו בעזיעגען אָדער בעזיעגט צו ווערען — אין דעם ליעגט דער סוד פון דעם מענשענס פרייד און גליק. איך זאָג אָפען, דאַס איך וויל בעססער שטאַרבען פון ליידענשאַפט וויא פון געדולד.

זייא האבען זיך ביידע צולאַכט. עס האט זייא ביידען עראינערט אן איין אַלטען געשפרעך, וואס זייא האבען געפיהרט, ווען זייא וואַרען צוזאַמען אין אוניווערזיטעט.

מאָרעט איז יעצט געקומען צו זיך. ער האט גענומען טראַכטען וועגען אוועק געהן פון דיעזען הויז, ער האט אַבער ניט געוואָלט עס זאָל אויסזעהן, אַז ער אנט־לויפט, און דאַרום האט ער בעשלאָססען ער זאָל עטוואס טרינקען. ער איז גאַנץ לוסטיג אריין מיט זיין פריינד אין צווייטען זאַאל. דער באַראָן האט איהם געפרעגט איבּ מען האט געמאַכט, אַז דער מאַנטעל זאָל פּאַסען, און מאָרעט האט געענט־פערט, אַז ער האט איהם אויפגעגעבען. מאַדאַם מאַרטי האט איהם דערלאַנגט טהעע און מאַדאַם דע באַוועס האט ערקלערט, אַז אלע מאַגאַזינען האלטען שמאָלע קליידער. מאָרעט האט זיך געזעצט האַרט נעבען באַטאַמענט, און ער האט איהם אין דער שטיל געזאַגט, אַז ער האט מעהר פאַר איהם קיין אַרבייט. דיא הערדען וואס פיהרען דעם מאַגאַזין, האבען אַזוי בעשלאָססען. ער האט איהם ערצעהלט, אַז ער האט זיך דערפאַר געקריעגט מיט דיא דירעקטאָרען, אָבער ער האט זייא ניט געקענט בייקומען, און ער האט פערלאָזען דעם מאַגאַזין מיט כעס. אָבער וואס קען ער טהאָן ? ער קען זיך ניט שלאָגען מיט זיינע שותפים צוליעב איין אנגע־שטעלטען ?

באַטאַמענט איז געוואָרען טרויעריג, און מאָרעט האט זיך אויך פערטראַכט. אלע האבען געשוויגען און עס איז געוואָרען לאַנגווייליג. ענדליך איז מאַדאַם דעס־פאָרגעס ערשיענען אין זאַאל.

— אַזוי, איהר האט עס אויך אויפגעגעבען ? — האט מאַדאַם דע באַוועס געפרעגט.

— וואס מיינט איהר דערמיט ?

— מאָנסיו מאָרעט האט אונז געזאַגט, אַז איהר קענט דערמיט נאַר נישט מאַכען.

העגריעטע האט זיך געמאַכט, אַז זיא איז איבערראַשט. מאָנסיז מאָרעט פון שפאַסען. דער מאַנטעל פּאַסט מיר זעהר גוט.

הענריעטע האט אויסגעזעהן רוהיג און פרעהליך. זיא האט געמאכט אויסוואַשען איהרע אוינען, ווייל זייא זיינען געווען פריש און האבען ניט געהאט קיין שפור פון רויטקייט.

— יעדער האט זיין געשמאק! — האט מאדאם דע באוועס אויסגערופען און האט זיך גענומען צו א שטיקעל געבעק. איך קען פרויען וואס ווען ניט קויפען א שנירעל, ווען ער קומט ניט פון „לאוּוער". איין אנדערע איז פערגלויבט אין „באָן־מארשע". עס שיינט, אז יעדע זאך איז וויא מען גלויבט זיך איין.

— דער „באָן־מארשע" איז צו פיעל קליינשטעדטעלדיג, און אין „לאוּוער", ווערט מען צוקוועטשט. — האט מאדאם מארטי בעמערקט.

זייא האבען ווידער אָנגעפאנגען צו ריידען וועגען דיא גרויסע מאגאזינען. מאָרעט האט געגעבען זיין מיינונג, און ער האט געלויבט ביידע גרויסע קאָנקורענטען צו זיין מאגאזין.

אָבער דער „ווייבערשער גן־עדן", איז בעסער פון זייא ביידען! — האט באראָן האַרטמאַן געזאגט מיט א שמייכעל.

— יא, — האט מאָרעט געזאגט אין דער שטיל. — אין אונזער מאגאזין האבען מיר ליעב אונזערע קונדען.

דיא פרויען וואס זיינען געווען אין דעם זאאל, האבען עס מודה געווען, אז אין מאָרעט׳ס מאגאזין, געהמט מען זייא אויף מיט העפליכקייט, מיט ליעבע, מיט קאָמפּלימענטען. דער הויפּט ערפאָלג פון מאָרעט׳ס מאגאזין, ליעגט אין דיעזער סעמפּאַטיע צו ווייזען ליעבע צו יעדע פרוי.

הענריעטע רעספּאָנעס האט זיך געוואָלט מאכען, אז זיא איז מונטער און אָהן זאָרג, האט א פרעג געטהאָן:

— מאָנסיו מאָרעט, קענט איהר מיר זאגען, וואס איז געשעהן מיט מיין פריינדין וואס איך האב רעקאָמאנדירט אין אייער מאגאזין, — איך מיין מאדמאָאזעל דע פאנטענעלס? איהר דארפט וויסען, אז זיא שטאמט פון א הויכען אָרט. זיא האט דיא רייכסטע בלוט אין איהרע אָדערן, נור זיא איז ליידער זעהר ארם.

— אה, האט מאָרעט געענטפערט. — זיא פערדיענט דרייא פראנק א טאָג, און מיר שיינט, אז איך וועל זיא קענען פערהייראטהען צו מיינעם א קלערק.

— אָ, פוי! — האט מאדאם דע באוועס אויסגעשריען. — דאס איז דאָך שרעקליך!

ער האט זיא אָנגעקוקט און האט געפרעגט:

— ווארום ? איז נים בעסער פאר איהר צו הייראטהען איין עהרליכען און א פלייסיגען ארבייטער, וויא ארייגצופאלען צו א טוינעניכטס פון גאס ?

וואלאנאץ האט דא · געמאכט א געלונגענעם וויטץ.

— מאדאם, — האט ער געזאגט. לאָזט זיך ניט אריין אין לאנגע דעבאטען, מאָנסיו מאָרעט, ווענ אייך באלד זאגען, אז אלע אלטע פאמיליען פון פאריז, דארפען פערקויפען זאָקען־בענדלאך.

— גאנץ געווים ! — האט מאָרעט אויסגערופען. — דיא מייסטען פון זייא וואלטען דאן געהאט איין אנשטענדיגע פרנסה.

זייא האבען זיך אלע צולאכט. מאָרעט האט זיך צו רעדט און האט שטארק געלויבט דיא „אריסטאָקראטי פון ארבייט.“

וועהרענד דעם גאנצען געשפרעך, האט זיך באטאמענט ניט געריהרט פון זיין שטוהל. מאָרעט'ס ווערטער האבען נאך אלץ געקלונגען אין זיינע אויערן. ענדליך האט ער זיך אויפגעהויבען, איז צוגעגאנגען צו הענריעטע און האט צו איהר געזאגט:

„איהר ווייסט, אז ער האט מיר ענטזאגט דיא שטעלע, ער האט עס געמאכט זעהר עדעל און פריינדליך, אָבער איך וועל הענגען, אויב איך וועל איהם דערפאר ניט בעצאָהלען.

הענריעטע האט איהם א ווינק געמהאָן און האט צו איהם געזאגט:

— פערלאָזט זיך אויף מיר. איך בין מיט אייך. ווארט דאָרט א ווילע ביי'ם פענסטער.

אין א מינוט שפעטער האט זיא צו איהם צוגעפיהרט באראָן הארטמאן און האט פאר איהם פאָרגעשטעלט באטאמענט, אלס א זעלטענעם יונגען מאַן, וואס וועט אויפקאָכען גאנץ פאריז, מיט דאס געשעפט וואס ער וועט עפענען. ווען זיא האט געפרעגט אויב דער באראָן קען איהם שטיצען מיט געלד, איז דער באראָן געוואָרען איבערראשט. דאס איז שוין דער פערטער פעהיגער יונגער מאַן, וואס זיא האט פאר איהם פאָרגעשטעלט. ער האט אָבער ניט ענטזאגט. דער געדאנק אויפצובויען א קאָנקורענציע געגען מאָרעט'ס מאגאזין, איז איהם געווען שטארק געפעהלען, ווייל ער האט אויסגעפונען א נייען מיטעל וויא צו פערזיכערן זיינע אינטערעסען אלס באנקיר אין געוויסע געשעפטען. אנשטאט וואס אנדערע זאָלען אויפשטעלען קאָנקורענטען צו דיא געשעפטען אין וועלכע ער איז פעראינטערעסירט האט ער געוואָלט ווערען זיין אייגענער קאָנקורענט. אויסער דעם האט ער געגלויבט אז ביידע קענען מאכען גוטע געשעפטען, און ער האט פערשפראָכען נאָכצוזעהן דעריבער.

— מיר מוזען דאס הייטע בעשפרעכען! — האט הענריעטע געזאגט צו באַמאמענט. — קום אהער אום ניין אוהר. דער באראָן וועט דאָ זיין מיט אונז.

אין דיעזען מאָמענט איז דער זאאל פערהילכט געוואָרען פון אלערלייא שטימען. מאָרעט איז געשטאנען צווישען דיא דאמען און האט צוריק געוואונען זיין געוועהנליכע העפליכקייט, שעהנקייט, און ער האט זייא ערקלעהרט, אז דורך זיין מאגאזין, שפארען זייא אלע שטיקער געלד אויף זייערע קליידער. באראָן הארטמאן האט איהם יעצט בעטראכט און האט איהם בעוואונדערט. דער באראָן האט יעצט בייא זיך געטראכט, אז הענריעטע איז שוין אויסגעשפיעלט. דיא פרוי וואס וועט באלד שפיעלען א ראָלע אין פאריז, און וועט בעהערשען דיעזען עלעגאנטען מאָרעט, איז דיא בלאסע און שעהנע מיידעל, וועלכע איז געשטאנען אין פאַרציטער, און האט נים געוואגט צו הוסטען.

12מער קאפיטעל.

דעם 25טער סעפטעמבער, האט מען אנגעפאנגען בויען דעם נייען טהייל פון דעם „דאמען־פאראדיז". באראָן הארטמאן האט איבערגערעדט מיט דיא איבעריגע דירעקטאָרען פון דער באנק, און מאָרעט האט אנגעפאנגען צו זעהן ווייא זיין גרויסער טרוים ווערט פערווירקליכט. דער נייער ארייננאנג אין זיין מאגאזין דורך דער גרויסער אריסטאָקראטישער גאס, וועט זיין דיא טהיר פון זיין הצלחה. ער האט דארום געוואָלט מאכען א גאנצען יום־טוב בייים לייגען דעם ווינקעלשטיין פון דער נייער געביידע, און טהיילען מתנות און גוטע שפייזען צו זיינע ארבייטער. יעדער איינער האט בעמערקט וויא פרעהליך ער איז בייא דיעזער צערעמאָניע. ער האט געלייגט דעם ווינקעל־שטיין מיט דיא בעוועגונגען פון א זייגער. דיעזער זיגג איז פאר איהם געוועזען א באלזאם אויף זיינע וואונדען, וועלכע ער האט דיא לעטצע עטליכע וואכען געקריגען אין הארצען. מען האט געזעהן, אז מאָרעט ווערט צוריק פרעהליך וויא אמאל.

אויף דעם נעכסטען טאָג, האט דעניס געהאט אונבעקוועמליכקייט אין איהר דעפארטמענט. קלארא, דיא דיקע מיידעל, וועלכע איז אימער געווען איהר געגנערין, האט זיך מיט איהר גערייצט. דיעזע קלארא, וועלכע איז געווען דיא מיידעל, וואס האט פערשאפט אזוי פיעל אונגליק צו באָרו'ס טאָכטער, דערמיט וואס איהר חתן קאלאמבאן, האט זיך אין איהר פערליעבט, האט דיעזען טאָג גענומען שפאסען פון דיא באָרו'ס. וועהרענד דעניס איז געשטאנען נים ווייט פון איהר, האט קלארא געזאָגט צו מארגארעטע:

איהר קענט דאָך מיין געליעבטען, וועלכער געפינט זיך אין טוך־מאגאזין גע־גענאיבער. איך זאג אייך, אז עס טהוט מיר ווירקליך לייד צו זעהן איהם אין אזא פינסטערן מאגאזין וואו קיין מענש קומט אריין.

— ער איז אָבער ניט אזוי אונגליקליך! — האט מארגארעטע געענטפערט. — ער חעט הייראטהען באדו'ס טאָכטער.

— אה, עס וועט זיין א וויטץ, איך זאָל איהם פערפיהרען! — האט קלארא געזאגט. — איך זעה וויא ער נעהמט ניט ארונטער זיינע אויגען פון מיר. טאָג און נאכט קוקט ער אין דיעזען פענסטער. איך וויל עס פרובירען.

זיא האט געוואוסט, אז דאס ערגערט דער גוטער דעניס, און זיא האט דער־פון ניט אויפגעהערט צו ריידען. דעניס האט געקענט אלעס פערציייען, אָבער זיא האט ניט געקענט איבערטראגען דעם געדאנק, דאס איהר קוזינע שטארבט אוועק פון אייפערזוכט נעגען דיעזער דיקער קלארא. מאדאם אורילע איז גראדע ניט געוועזען אין דעם דעפארטמענט, און דעניס, וועלכע האט פערטרעטען איהר שטעלע, האט אויסגערופען:

— פריילייז קלארא, נעהט בעסער בעדיענען דיא קונדען, איידער שטעהן און פלוידערן.

— איך האב ניט געפלוידערט!

— זייט אזוי גוט און שווייגט. נעהט זאָפארט צו יענער דאמע און פרעגט וואס זיא פערלאנגט.

קלארא האט געמוזט פאָלגען. דעניס האט דעם ערשטען מאל ארויס געוויזען איהר דעה אין דעם דעפארטמענט. זיא האט עס אָבער געטהאָן שטיל און רוהיג.

— איך זעה, אז איהר זיים בעז? — האט איינע געפרעגט און האט גענומען דעניס האנד.

עס וואר איהר אלטע פריינדין פאולינע, וועלכע האט בעמערקט אלעס וואס דאָ איז פאָרגעקומען.

— איך בין דערצו געצוואונגען. אנדערש קען איך זייא ניט האלטען אין אָרדנונג.

— אח, דעניס, איהר ווייסט אליין ניט אייער קראפט. — איהר קענט זיין אונזער קעניגין, ווען איהר זאָל נור וועלען.

פאולינע האט נאך אלץ ניט געקענט פערשטעהן, ווארום דעניס ענטזאגט מארעט'ס האנד. אין אוגוסט, האט פאולינע געהייראטה איהר געליעבטע באזוגע,

און זיים דאן פלענם זיא ערצעהלען, אז ליעבע איז א נארישקייט. בארדאנקעל איז צו איהר געוואָרען שלעכט, זייט זיא האט געהייראטה, ווייל ער האט ניט געגלויבט, אז פערהייראטהע פרויען זיינען גוט פאר דעם מאגאזין. זיא האט אימער מורא געהאט ער זאָל איהר ניט הייסען נעהמען איהר מאן און געהן איהם ליעבען אין דער היים. זיא האט זיך אזוי געשראָקען, דאס זיא פלעגט מיט איהר מאן ניט ריידען אין דעם מאגאזין און האט זיך געמאכט, אז זיא קען איהם ניט. גראדע מיט א ווײלע פריהער האט זיא געהאט דעם אונגליק צו טרעפען איהר מאן אין א ווינקעל און ריידען מיט איהם א פאאר ווערטער. און גראדע דאן איז זשאָוו דער אינספעק־טאָר אָנגעקומען און האט זייא דאָרט געטראָפען.

זיא האט עס ערצעהלט צו דעניס און האט געשוואָרען, אז זשאָוו איז איהר נאכגעגאנגען. זיא האט אָבער ערקלעהרט, אז דעניס איז דיא איינציגע וואס קען זיא רעטען. ווען דעניס וועט פאר איהר זאגען א גוט וואָרט, וועלכען אלען איהרע חטאים געשאָנקען ווערען, ווייל דעניס האט דיא קראפט אומצוקעהרען דעם גאנצען מאגאזין מיט דעם קאָפּ אראָפּ.

פאולינע איז אוועק צו איהר פלאטץ. דעניס האט זיך פערטראכט חענען איהר ערקלעהרונג. זיא האט ניט געקענט גלויבען, אז זיא בעזיצט ווירקליך אזא קראפט. ווען מאדאם אורילע האט זיך אומגעקעהרט און האט געפונען וויא דער גאנצער דעפארטמענט ארבייט פלייסיג אונטער דער שטילער אויפזיכט פון איהר פערטרעטערין, האט זיא געשמייכעלט צו זיך אליין. וואס וועט זיין, ווען דעניס וועט אין א געוויסען טאָג וועלען פערנעהמען איהר פלאטץ! קיין גרעסערע פאר איהר איז דאָך ניטאָ? דעניס הערשט יעצט און איהר מאכט האבען אלע אָנגעפאנגען צו פיהלען.

דער איינציגער וואס האט געקעמפפט געגען דעניס, איז געווען בארדאנקעל. ער האט געפיהרט א שטילען אָבער איין ענטשלאָסענעם קאמפף. ער האט פיינד געהאט דיעזע דעניס פאר איהר ערעלקייט און פאר איהר חן. דאן האט ער מורא געהאט, אז זיא וועט ווערען דיא גאנצע הערשערין איבער דעם מאגאזין. ער האט אויך געזעהן, אז דיא ליעבע צו דיעזער מיידעל שוואכט אָפּ מארעט׳ס פעהינקייטען און טהעטיגקייט אין זיין מאגאזין. אלעס וואס מאָרעט האט אויפגעלעבט פון אלע פרויען, וועט פערשלינגען ווערען פון דיעזער איינציגער פרוי. קיינע פרויען האבען גע־קענט ריהרען זיין הארץ. ער האט זייא אלעמען בעהאנדעלט וויא א גאָן. וואס האט קיין ליידענשאפט און קיין ליעבע, וויא א מענש, וואס זיין בעשעפטיגונג איז נור צו לעבען פון פרויען, און וועלכער האט פערלאָרען יעדען חשק צו זייא, דאדורך

האס ער בעטראכט זייא פאר זיין וואארע. דיא זעכציג טויזענד פרויען וואס זיינען געקומען אין איין טאָג אין דיעזען מאגאזין, האבען איהם געמאכט א קאָפּ וועהטאָג און ווען ער פלעגט קומען אהיים, פלעגט ער אויסלאָזען זיין כעס אין שלאָגען זיינע מאטרעסען. עס איז דארום קיין וואונדער, וואס ער האט אזוי געהאסט דיעזע דענים, און זיין האס איז געשטיעגען נאך גרעסער, דערמיט וואס ער האט ניט געוואָלט גלויבען, אז זיא מיינט ערנסט, וואס זיא ענטזאגט איהר בעל־הבית און אז זיא שפּיעלט קיין קאָמעדיע מיט דעם מאן, וואס פאלט צו איהרע פיס. ער האט געגלויבט, אז זיא שפּיעלט א קינסטליכע ראָלע, דען ווען זיא וואָלט זיך אונ־טערגעגעבען, אזוי שנעל וויא מאָרעט האט איהר ערקלעהרט זיין ליעבע, וואָלט מאָרעט זיא אויף דעם צווייטען טאָג פערגעסען. אָבער דערמיט וואס זיא ענטזאגט איהם, האט זיא אויפגערייצט זיין הארץ, און זיא טרייבט איהם צום וואהנזינן, דאס ער איז יעצט אימשטאנדע צו בעגעהן יעדע פעררינקטע טהאט. א שטודירטע אינ־טריגאנטקע, א פרוי וואס איז געבאָרען אין פערבעסערן־אנשטאלט, וועט ניט קענען האנדלען בעסער וויא דיעזע אונשולד.

ווען בארדאנקעל פלעגט זיא אָנטרעפען און פלעגט זעהן איהרע ריינע אויגען, זיסע געזיכט, און איינפאכע בעוועגונגען, פלעגט איהם בעפאלען א מורא און א שרעק, גלייך וויא ער וואָלט בעגעגענען א מענשען־פרעסער, גלייך וויא ער וואָלט פאר זיך געזעהן דעם טויט פערשטעלט פאר א שעהנע מיידעל. ער האט אויף קיין פאל ניט געוואוסט וויא צו פערשטעהן דיא טאקטיקע פון דיעזער פאלשער פרוי. ער האט געזוכט דעם סוד פון איהר אינטריגע אום ער זאָל קענען ארונטער רייסען איהר מאסקע. ער האט געהאָפט צו כאפּען זיא ביים א פערברעכען, צו טרעפען זיא מיט א געליעבטען און דאן וועט ער זיא ווידער ארויסטרייבען פון מאגאזין. דאס געשעפט וועט דאן ווידער אנפאנגען צו געהן רעגעלמעסיג וויא א זייגער.

— פּאס גוט אויף, זשאָוו! — האט ער געזאגט צום אינספּעקטאָר. ווען דוא וועסט עטוואס טרעפען, וועל איך שוין זעהן, מען זאָל דיר גוט בעצאָהלען.

אָבער זשאָוו איז געוועזען גלייכגילטיג. ער איז געוועזען א שטיקעל מבין אויף פרויען, און ער האט זיך אליין געפרעגט אויב עס איז ניט בעסער, ער זאָל האלטען מיט דיעזער פרוי, וועלכע וועט זיין דיא צוקונפטיגע הערשערין פון דעם מאגאזין. ער האט ניט געוואגט צו לייגען אויף איהר א פינגער, אָבער ער האט זיא געהאלטען פאר א זעלטענע שעהנהייט. ווען ער איז געוועזען אין דער ארמעע, האט זיין גענעראל גענומען זיך דאס לעבען פאר אזא מיידעל וויא דענים, וועלכע וואר, ניט גרויס, און ניט דיק, אָבער וועלכע האט מיט איהר בליק אָנגעצונדען אלע הערצער.

— איך וועל זיא היטען! — האט ער גענגטפערט. — אָבער איך שווער בייא מיין עהרע, אז איך קען אויף איהר גאר נישט בעמערקען.

בארדאנקעל האט געהאָפּט צו טרעפען אמאל דיעזע דעניס אין א בעד־תאַלמענעם געשפרעך מיט דראַשע. אין א געוויסען טאָג, האט ער אליין אָנגע־טראָפען וויא דעניס איז געשטאנען און האט מיט איהם גערעדט. אָבער דאס וואר אָפען אין גאס, און ער האט ניט געקענט מאכען זיין פּרעטענזיע.

בארדאנקעל האט אזוי גענומען פיהלען דיא קראפט פון דיעזער דעניס, דאס ער האט מורא געהאט, זיא זאל איהם אליין ניט בעזיגען. ער איז געווען דער שפּארקסטער מענש אין מאגאזין, ער האט געוואוסט מאַרעט׳ס געהיימניסע, און ער איז געווען זיין רעכטע האנד, דאָך האט ער געפיהלט, אז דעניס קען איהם בעד־דיענען.

מאַרעט האט געליטען פיעל שמערצען. איז דאס מעגליך, אז דיעזעס קינד זאל איהם אזוי מאטערן? ער האט זיך אימער ערא׳נערט, וויא זיא איז דעם ערשטען מאל געקומען אין „ווייבערשען גן־עדן" מיט איהרע גרויסע שיך, אלטע קליידער און קליינ־שטעדטעלדיגען אויסזעהן. זיא האט זיך געשעהמט, אלע האבען פון איהר געלאכט און ער אליין האט זיא אנפאנגס געהאלטען פאר מיאוס. און וואס איז יעצט מיט איהר? מיט איין קוק קען זיא איהם ברענגען אויף דיא קניע, ער האלט זיא פאר איין גאנצען מלאך. ער האט זיך אויך ערא׳נערט וויא דעניס איז אנפאנגס געווען דיא לעצטע, דיא פערשטאָסענע אין זיין מאגאזין, יעדער האט פון איהר געטריבען שפּאס און ער אליין האט זיא בעהאנדעלט וויא א מערקווירדיגע בעשעפעניש אין דער מענשהייט. זיין גאנצע אינטערעסע אין איהר איז געווען ניט מעהר וויא נייגירדע צו זעהן, וויא זיא וועט זיך ארויפארבייטען אין זיין מאגאזין, ער האט זיך אמוזירט מיט דיעזען עקספּערימענט און האט ניט פערשטאנען, אז ער ריזיקירט דערמיט זיין הארץ. מעגליך אז ער האט זיא געליעבט פון דעם ערשטען בליק וואס ער האט אויף איהר געטהאָן. מעגליך, אז ווען ער האט געמיינט, אז ער האט אויף איהר בלויז רחמנות, איז דאס אין דער ווירקליכקייט געווען ליעבע. אָבער ער האט דאס ניט געוואוסט. זיין ליעבע האט ער ערשט גענומען פיהלען יענעם אבענד, ווען ער האט זיא אָנגעטראָפען אין גארטען און האט מיט איהר שפּאצירט. זיין גאנצעס לעבען האט זיך יעצט אָנגעפאנגען פון יענעם אָרט. זייט דאן געדענקט ער שוין גאר ניט וואס מיט איהם און מיט איהר איז געשעהן. זיין פיבער איז גע־שטיעגען פון שטונדע צו שטונדע. זיין בלוט, זיין גאנצעס לעבען איז פערלאָרען, און פאר וועמען? פאר אזא קינד? איז דאס מעגליך?

לאנגע צייט האט ער מיט זיך געקעמפפט. ער פלעגט װעהר אפט װערען אין כעס אויף זיך אליין, און ער האט זיך געהאלטען פאר איין אידיאט. װאס פאר א געהיימען קראפט בעזיצט דיעזע מיידעל, זיא זאל איהם קענען אזוי בינדען? איז זיא ניט געקומען ארם און פערװארפען? האט ער זיא ניט אריינגענומען אין מאגאזין בלויז פון מיטלייד? ער װאלט דיעזען סוד געקענט פערשטעהן, װען דאס װאלט געװען איינע פון יענע בעשעפענישען, װאס קענען בעצויבערן דיא װעלט. אבער דיעזע קליינע מיידעל? דיעזע נאר־נישט! זיא האט דאך א געזיכט, װאס װערט נאר קיינעם ניט אויפפאלענד. איהרע פעהינקייטען זיינען אויך ניט אזוי גרויס װייל ער געדענקט גאנץ גוט װיא זיא האט אנגעפאנגען דיא ארבייט און איז צו קיין זאך ניט געװען בעזאנדערס פעהיג.

אזוי פלעגט ער צו זיך אליין זאגען, אבער נאכדעם װיא זיין כעס פלעגט אויסשיסען און אפלאזען, פלעגט ער נעהמען ציטערן, אזוי װיא איינער װאס האט געלעסטערט זיין גאטט. ער האט זיך נאר ניט געקענט פערצייען, װארום ער האט געדענקט שלעכטעס פון זיין אידעאל. זיא בעזיצט דאך אלע מעלות װאס מאכען א פרוי ערהאבען און גוט. זיא האט קוראזש, פרעהליכקייט, איינפאכקייט, און פון איהר געהט ארויס איין עדעלקייט און א חן, װאס מוז יעדען בעצויבערן. איינער קען זיא אנפאנגס אװעק מאכען פון אונטערן האנד, אבער איהר חן פאנגט אן צו ארבייטען מיט א זעלטענעם קראפט צו װעמען זיא האט נור געשמייכעלט, דאס זיא האט איהם געקויפט אויף אייביג. אלעס האט דאן געשמייכעלט אין איהר װייסע געזיכט, אין איהרע שעהנע אויגען, אין איהרע חן־גריבעלעך, װעהרענד איהרע בלאנדע שעהנע האאר האבען אויף אויסגעזעהן, װיא דיא קרוין פון שעהנקייט. איהר עדעלקייט און איהר בילדונג, איז געװען איהר שטארקסטער פונקט. װעהרענד דיא איבעריגע מיידלעך אין מאגאזין, האבען נור איין אויסגעלערענטע און א גע־מאכטע עדעלקייט. דעניס איז אזוי פון דער נאטור, און האלט אויף איהר נאטיר־ליכען חן, װאס ניט איהר צו נאך מעהר קראפט.

אבער װארום ענטזאגט זיא איהם מיט אזא פעסטען בעשלוס. צװאנציג מאל האט ער זיא שוין געבעטען און האט איהר פערשפראכען צו הייראטהען, האט איהר פערשפראכען א היים און געלד. ער האט געדענקט, אז זיא האט איין אמביציאן און ער האט איהר פערשפראכען צו געבען איהר דעם אמט פון דער ערשטער דאמע אין מאגאזין, אזוי שנעל װיא עס װעט זיך איהם מאכען א ליידיגער ארט. און זיא האט אלץ ענטזאגט. פאר איהם איז דאס געװען א קאמפף, אין װעלכען ער איז

אריין מיט זיין גאנצע הארץ. אזא עקשנות איז גאר שווער צו פערשטעהן, און דיזע מיידעל וועט איהם וואהרשיינליך נאך אנפאנגען צו האסען.

אזוי האבען זיך נעדרעהט זיינע געדאנקען וויא טאָג אזוי נאכט. אלע נער־שעפטען זיינען פון איהם פערשוואונדען. ער האט געהאט איין נויטהווענדיגקייט אין דער וועלט, און דאס איז געווען, צו נעהמען זיא פאר זיין געליעבטע, צו נעהמען זיא פאר זיין ווייב, צו קוסען אויף איהרע ליפען, צו דריקען זיא צו זיך און צו געניכען דיא וועלט נור מיט איהר, ווייל אָהן איהר איז אלעס אָהן חן, אָהן ליעבע, און אָהן גליק.

א גאנצע נאכט האט ער געחלום׳ט פון דיעזער דעניס, און ווען ער האט זיך אויפגעכאפט אין דער פריה, איז איהר בילד געשטאנען פאר זיינע אויגען, און איז געשטאנען איבער זיין שרייב־טיש, וואו ער האט אונטערשריבען זיינע בילס, און זיא האט איהם בעגלייט, ווען ער האט זיך גענומען לויפען איבער׳ן הויז, און ווי ער האט בעטראכט זיין געשעפט, האט געזעהן זיין גרויסע קראפט אלס קויפמאן, זיין גרויסען איינפלוס איבער זיינע ארבייטער, וואו הונדערטע פון זייא ציטערן פאר זיין בליק און טהוען אלעס וואס ער ווינשט, דאן האט ער זיך ערשט געפונען בעליידיגט ווארום ער איז שוואך געגען דיעזער מיידעל. גאנץ איי־אָפּא האט בעשטעלט וואארע פון זיין מאגאזין, מען האט געמוזט בויען איין עקסטרען פּאָסט וואָגען צו פיהרען דיא אָרדערס צו זיין מאגאזין, און זיא זאָגט נאך אלץ ניין, אלץ ניין!

מאָרעס איז ארונטער צו בעזוכען זיין קאסיר. וואו פיער קלערקס האבען גער־הים דיא ריזיגע סייף, וועלכע האט אין זיך אריינגענומען אזוי פיעל געלד. ער האט בעטראכט דיא רעכענונג דעפּארטמענט, וואו ער האט בעשעפטיגט פינף און צוואנציג פון דיא בעסטע בוכהאלטער. ער איז אריין אין נעכסטען דעפּארטמענט וואו נאך פינף און צוואנציג קלערקס זיצען און רעכענען דיא קאָמיסיאָן וואס ער צאָהלט אויס. ער איז צוריק געקומען צום קאסיר, האט גענומען דיא קאסע און האט אָנגעקוקט דיא מיליאָנען, אָבער וואס ניצט דאס אלעס, וואס טויג דאס אלעס. דעניס זאגט אלץ ניין! אלץ ניין!

און אין יעדען דעפּארטמענט, אין יעדען ווינקעל און יעדע גאלעריע, אין זיין גאנצען מאגאזין, איז אלץ געווען ניין און ניין. זיין מאגאזין איז אריבער אלע גרענעצען. ער האט יעדען טאָג געוואָקסען עפענען נייע דעפּארטמענטס, ער האט רעגירט וויא א קייזער און האט פערגרעסערט זיין הערשאפט איבער אלע צווייגען פון געשעפט, אָבער דעניס זאגט אלץ ניין, און בלייבט בייא ניין. זיינע קלערקס מאָלטען יעצט געווען געגוג, מען זאָל מאכען פון זייא א קליינע שמערטעל; ער

האט געהאט פופצעהן הונדערט קלערקס און א טויזענד אנדערע ארבייטער. ער האלט פערציג אינספעקטאָרס און זיעבעציג קאסירער. דיא קיך אליין בעשעפטיגט צוויא און דרייסיג מענער. צעהן שרייבער זיינען געזעצט ספעציעל פאר דיא אדווער־טיזמענטס. ער האט בעשעפטיגט דרייא הונדערט און פופציג לאקייען אין מאגאזין, וועלכע זיינען געגאנגען אין איין יוניפאָרם. פיער און צוואנציג פייער־לייטע זיינען וויא טאָג אזוי נאכט געזעסען אין מאגאזין. זיינע פערד און זיינע וועגען זיינען געווען בער־קאנט פאר דיא שעהנסטע אין פאריז. דיא פוהרמאנעס זיינען געפאָהרען אין שווארצע מאנטלען, מיט גאָלדענע פאסען און מיט דעם נאמען „דער וויבערשער גן־עדן" אויף דיא ברוסט. מען האט זיינע פוהרען געקענט טרעפען זאָגאר אין דיא פאָרשטעדט ארום פאריז, און אין אלע שטילע און פערוואָרפענע גאסען. אָבער וואס נוצען דיעזע אלע זאכען, און וואס טויג איהם דער גרויסער זיעג איבער דער גאנצער וועלט, ווען דעניס זאגט אלץ ניין, אלץ ניין!

ענדליך זיינען מאָרעט'ס ליידען געוואָרען נאך גרעסער. ער האט אָנגעפאנגען צו ווערען אייפערזיכטיג. באַרדאנקעל האט איהם אמאל געגעבען אָנצוהערענעש, אז דיא קליינע מיידעל אין דעם קליידער־דעפארטמענט, שפיעלט זיך מיט איהם.

— וויא אזוי? — האט ער געפרעגט איבערראשט.

— ווייל זיא האט איין אנדער געליעבטען, מיט וועלכען דא פערברענגט! — האט באַרדאנקעל געענטפערט.

מאָרעט האט געפונען קראפט צו שמייכלען.

— איך דענק ניט מעהר פון איהר, מיין פריינד, — האט ער צו איהם גע־זאָגט. — איהר קענט ריידען אָפען.

— זיא פערברענגט אימער אין דעם לייס־דעפארטמענט. דעלאָשע, דער הויכער יונגער מאן געפינט זיך דאָרט. איך קען עס ניט זאָגען אויף זיכער, ווייל איך אליין האב זייא קיין מאל ניט געכאפט צוזאמען, אָבער עס וויזט זיך ארויס, אז מען האט געזעהן וויא זיא האט זיך מיט איהם געקוסט.

עס איז געוואָרען שטיל. מאָרעט האט זיך געמאכט, אז ער לייענט צוזאמען זיינע פאפירען, אום מען זאָל ניט זעהן וויא זיינע הענד ציטערן. ענדליך האט ער בעמערקט: מיר מוזען האבען בעווייזע. פרובירט און ברענגט מיר עטוואס בעווייזע. איך פערזיכער אייך, אז איך קימער מיך גאר ניט פאר איהר, זיא עקעלט מיך. אָבער מיר קענען ניט ערלויבען אזעלכע זאכען אין אונזער מאגאזין.

— איך וועל אייך צושטעלען דיא בעווייזע אין דיעזע טעג ! — איך גיב אויף איהר אכטונג.

דיעזע נאכריכט האט בעטריבט מארעמ'ס גאנצע רוהע. ער האט מעהר ניט געהאט דעם מוטה אריינצוגעהן אין א געשפרעך. ער האט ערווארטעט א קאַטאסטראָפע, אין וועלכער ער וועט פאלען אלס קרבן. דיעזער געדאנק האט איהם געמאכט ווילד. דאס גאנצע הויז האט גענומען ציטערן פאר איהם. ער האט יעצט אויפגעגעבען זיין פריהערינע געוואָהנהייט אָפצואגען זיינע לייטע דורך באַרדאנקעל. ער פלעגט עס אליין טהאָן, ווייל ער איז געוועזן דורשטיג נאך ראַבע. ער האט געזוכט זיין טרייסט דערמיט וואס ער האט יעדען בעוויזען זיין גרויסע מאכט, דיא מאכט וועלכע האט איהם פאר איהם ניט געקענט ברענגען דיא ליעבע, וועלכע ער האט געזוכט. עס איז גראדע געוועזן דיא צייט, ווען דער שלעכטער ווינטער סיזאָן איז געקומען און ער האט אויסגערייניגט אלע דעפּארטמענטס און האט ארויסגעוואָרפען הונדערטע מענשען אין גאס. זיין ערשטער געדאנק איז געוועזן, צו ענטזאגען הודין און דאַלאשע, נאכדעם האט ער זיך איבערגעלייגט, דאס אויב ער וועט זייא ניט האלטען, וועט ער קיין זאך ניט אויסגעפינען. אנדערע האבען געליטען פאר זייא. און אבענד ווען ער איז געוועזן אליין אין זיין צימער, זיינען זיינע אויגען געוועזן פול מיט טרעהרען.

איין טאָג האט געהערשט א בעזאָנדערער שטורם. איין אינספעקטאָר האט געגלויבט, אז מיננאט, גנב'עט פון מאגאזין, ווייל ארום זיין טיש, האבען זיך אימער געפונען פיעלע אונגעוועהנליכע מיידלעך און איינע פון זייא איז ניט לאנג פערהאפטעט געוואָרען, ווארום זיא האט אָנגעשטאָפּט איהר בוזים און איהרע זאָקען מיט זעכציג פאאר האנדשוהן. זייט דאן האט מען איהם שטארק געהיט און איין אינספעקטאָר האט איהם געכאפּט, וויא ער האט געהאָלפען א הויכע מיידעל גנהמען עטליכע דוצענד האנדשוהן. דיא ארבייט איז געוועזן גאנץ איינפאך. ער האט איהר געוויזען האנדשוהע איינע נאך דיא אנדערע, וועלכע זיא האט געשטאָפּט אין בוזים. נאכדעם האט ער זיא צוגעפיהרט צום קאסירער, וואו זיא האט בעצאָהלט בלויז פאר איין פאאר. גראדע איז מארעט דאָרט דאן געוועזן. עס וואר זיין שטיינער ניט גריינצר מישען זיך אין אזעלכע זאכען, וואס פלעגען פאָרקומען זעהר אָפט. אָבער יענעם טאָג, האט מאָרעט געפיהלט, אז ער דארף אויף איינעם אויסלאָזען זיין כעס, און דארום איז ער בעפאלען דעם ארמען מיננאט מיט א שרעקליכע רציחה.

— איך האב בעדארפט אריינרופען א פאָליציסט ! — האט מאָרעט געשריען. — אָבער איך פערלאנג דוא זאָלסט מיר ענטפערן. ווער איז יענע פרוי ?

איך וועל שיקען נאך דער פאליציי, איב זיא ענטפערסט מיר ניט דיא וואהרהיים.

מען האט אוועק געפיהרט דיא מיידעל און צווייא פרויען האבען זיא אונ־טערזוכט. מיגנאט האט ארויסגעשטאמעלט: — איך קען זיא ניט, מיין הערר, זיא איז געקומען — — —

— ערצעהלט מיר קיין ליגען. — האט מארעט איהם אונטערבראכען. — איהר זייט אלע אין איין פערשווערונג. מיר זיינען אימער אין א וואלד, וואו מען בע־רויבט אונז. עס איז צייט, מיר זאלען יעדען פון אייך דורכזוכען בעפאר ער געהט פון דאנען אוועק.

מען האט אנגעפאנגען מורמלען. דיא איינינע קונדען וואס זיינען דערבייא געווען, האבען זיך ערשראקען.

— שטיל! — האט מארעט בעפאהלען, — ווען ניט, וועל איך אייך אלעמען צוטרייבען.

בארדאנקעל האט ערפאהרען וואס עס געהט פאר, און ער איז געקומען צו־לויפען אום צו פערהיטען פון א סקאנדאל. ער האט אריינגערעדט עטליכע ווערטער אין מארעט׳ס אויער. דיא זאכע איז געווארען צו ערנסט. ער האט איהם צוגערעדט מען זאל אריינפיהרען מיגנאט אין דעם אינספעקטארס צימער, דארט האט זיך אויך געפונען דיא פרוי. זיא האט דארט גראדע עראינערט דעם נאמען אלבערט לעהאמע. ווען מען האט נאך אמאל גענומען פערהערען דעם יונגען מאן מיגנאט, האט ער זיך צרווינט און האט געזאגט, אז ער איז ניט שולדיג. אלבערט שיקט צו איהם זיינע געליעבטע. אנפאנגס האט ער זייא בלויז געגעבען בעסערע וואארע, און האט זייא פערקויפט עטוואס בילינער. ווען זייא האבען ענדליך אנגעפאנגען גנב׳ענען, איז ער שוין מיט זייא געווען צו ווייט פערמישט, אום ער זאל דאס קענען רעפארטען.

דיא נייעס האט זיך פערשפרייט איבער דעם גאנצען מאגאזין, און האט גע־מאכט, אז דיא שולדיגע זאלען ציטערן און דיא גאנץ עהרליכע זאלען ערווארטען גרויסע פערפאלגונגען. אלבערט איז געבראכט געווארען אין דעם אינספעקטארס צימער. נאך איהם איז געקומען זיין פאטער, זיין געזיכט וואר פערקאפען מיט בלוט און ער וואר נאהענט צו איין אפאפלעקסיע. נאכדעם איז געבראכט געווארען זיין מוטער, מאדאם אוריליע, דיא ערשטע האנד אין דעם קליידער־דעפארטמענט. דיא מוטער האט אויסגעפאטשט איהר זוהן, און דער אלטער פאטער האט זיך צרגיינט

וויא א קינד, מעתרענד מאָרעס האם נעשאָלטען וויא א שיכור'ער סאָלדאַם, און האט דורכאויס נעוואָלט איבערגעבען דיא גנבים צו דער פּאָליציי. אָבער דער סקאנדאל איז ענדליך פערשטיקט געוואָרען. מיגנאם איז געוועזען דער איינציגער, וועלכען מען האט ענטזאגט. אלבערט איז נאך געבליעבען צוויא טעג אין מאגאזין, ווייל זיין מוטער האט געבעטען מען זאָל ניט בעליידיגען איהר פאמיליע אזוי אָפען פאר יעדען.

נאך דיעזער סצענע, איז מאָרעט דורך געגאנגען פון איין מאגאזין צום צווייטען און האט אויסגעלאָזען זיין כעס צו יעדען וואס האט געוואגט א קוק צו טהאָן אין זיין געזיכט.

— וואס שטעהט איהר אזוי ליידיג, איהר כאפט פליעגען ? נעהט און נעהמט אָפּ אייער רעכענונג !

ענדליך האט דער שטורם אויסגעבראָכען איבער הודין'ס קאָפּ. פּאוויער, וועלכער איז ערנאנט געוואָרען אלס צווייטע האנד, האט געגראָבען אונטער דיעזען הודין, אום ער זאָל קענען פערנעהמען זיין פּלאַטץ.

אין איין טאָג, אלס מאָרעט איז דורכגעגאנגען דעם מאגאזין, האט ער גע־טראָפען וויא פאוויער שטעהט און מאכט איבער דיא פרייזען פון א שלעכטען פעקעל וואארע.

— ווארום פערקלענערט איהר דיא פרייזען ? — האט מאָרעט געפרענט — ווער האט עס געהייסען טהאָן ?

— הודין האט עס געהייסען ! — האט פּאוויער געענטפערט.

— וואו איז מאָנסיו הודין ? וואו איז הודין ?

הודין איז באלד געקומען און עס האט זיך אָנגעפאנגען א געשריי. וואס ! ער האט זיך אליין אונטערנומען צו פערקלענערן דיא פרייזען. אָבער הודין אליין איז אויך איבעררראשט געוואָרען, ווייל ער האט נור גערעדט מיט פאוויער וויא געטהיג עס איז דיא פרייזען צו פערקלענערן, אָבער ער האט נאך ניט געהייסען ער זאָל עס טהאָן.

— איהר דארפט פערשטעהן, מאָנסיו הודין, איך האב פיינד ווען מען ווערט מיר בעל־הבית אין מיין געשעפט. מיר זיינען דיא איינציגע וואס קענען בעשטימען איבער דיא פרייזען ! — האט מאָרעט געשריען.

מאָרעט האט וויעדער געשריען און געשריען, און דאס האט איבעררראשט יעדען אין מאגאזין, ווייל אזעלכע זאכען זיינען איטער בעשפּראָכען געוואָרען אין דער

שטיל און אזעלכע זאכען קענען זיך טרעפען. מען האט געפיהלט, אז מאָרעט האט עפּעס א האס אין הארצען. ער האט ענדליך געכאפּט דיעזען הודין בייא א פערברעכען, דיעזען הודין, וועלכען ער האלט פאר דעניס געליעבטען. ער האט זיך יעצט געקענט קוויקען דערמיט וואס ער קען איהם ווייזען, אז ער איז בעל־הבית. ער האט דארום פערגרעסערט דיעזען פערברעכען און האט געגעבען אָנצוהערענעש, אז דאָ שטעקט א גנבה.

— מיין הערר, איך האב אייך דעריבער געוואָלט פרעגען. דאס איז זעהר נעטהיג צו טהאָן, דיעזע וואארע קען נאר ניט פערקויפט ווערען.

— מיר וועלען עס נאך בעטראכטען און אורטהיילען! — האט מאָרעט גע־ענטפערט. — פאָרלויפיג זאג איך אייך, איהר זאָלט עס מעהר ניט טהאָ, אויב דיעזער פּלאַטץ איז אייך טהייער.

און ער איז אוועק געגאנגען. הודין איז געוועזען שטארק אויפגערעגט און ער האט פאר כעס געשוואָרען, אז ער וועט געהן און וועט אָפּגעבען זיין רעזיגניישען. פּאוויער האט זיך געמאכט אונשולדיג און האט זיך פערטהיידיגט מיט אלערלייא תרוצים.

— מיר ווייסען אלע וואס מיט איהם איז געשעהן! — האט הודין אויסגע־שריען. — דיא מיידעל אין דעם קליידער־דעפּארטמענט, האט פערדרעהט זיין קאָפּ. דער גאנצער שטורם קומט פון איהר. ער ווייס, אז זיא איז פערליעבט אין מיר און ער וויל עס ניט האבען. אָבער איך שווער אייך, אז זיא וועט פון מיר הערען, ווען איך וועל נאך אמאל דורך איהר ליידען.

צווייא טעג נאך דיעזער פּאַסירונג, איז הודין געגאנגען אויף דיא טרעפּ צו איין אויבערסטע עטאזש און ער האט געטראָפען, וויא דעניס און דאלאַישע שטעהן בייא א פענסטער און זיינען אזוי פערטיעפט אין א געשפּרעך, דאס זייא הערען גאר ניט, אז ער געהט. ער האט בעמערקט וויא דאלאַישע וויינט. ער איז דארום זאָפאָרט אוועק אזוי שטיל וויא מעגליך, און האט אויסגעזוכט דעם אינספּעקטאָר זשאָוו און באַרדאנקעל. ער האט זייא געזאגט, אז זייא קענען געפינען א ליעבעס־סצענע אויף דיא טרעפּ. באַרדאנקעל האט זאָפאָרט געהייסען ברענגען דעם אייגענטהימער פון מאגאזין, מאָרעט, וועהרענד ער אליין איז זאָפאָרט אוועק זעהן דיא סצענע.

דער פּיאַזין וואו דעניס און דאלאַישע האבען זיך געפונען, וואר א שטילער און איין אָפּגעלייגטער. עס איז געוועזען אויף דיא טרעפּ, וואס האבען געפיהרט צום ארבייטס־צימער. קיינע קונדען זיינען איבער דיעזע טרעפּ ניט געגאנגען. עס וואר זעהר הויך, און צווייא קוקענדיג פון פענסטער, האט געכאפּט שווינדלען דער קאָפּ.

דענים האט דאָרט זעהר אַפט געטראָפען ריעזען יונגען מאַן. זיא, אלס צווייטע האנד אין קליידער־דעפּאַרטמענט, פלעגט גאנץ אָפט מוזען געהן זעהן דיא ארבייטער אין דעם ארבייטס־צימער, וואו דיא מאָדעלען ווערען געמאכט. דאָלאשע פלעגט זיא דאָרט אָפּווארטען מיט אלערלייא תרוצים, און פלעגט זיך מאכען, אז ער איז איבערראַש וואס ער האט זיא געטראָפען. ער פלעגט זיא צופיהרען צום פענסטער, וואו זייא ווארען גאנץ אליין און וואו מען האט זייא ניט געקענט בעמערקען פון מאַ־נאַזין. דאָרט פלעגט ער זיא פּרעזענטירען מיט א געשפרעך פון דער פּראָווינץ פון וועלכער זייא זיינען געקומען.

ריידענדיג פון דעם געגענד, האט ער אויסגערופען: — אה, מאדמאָאזעל דענים, ווארום זייט איהר ניט פריינדליכער צו מיר. איך ליעב אייך אזוי פיעל! — טרעהרען האבען זיך בעוויזען אין זיינע אויגען, און ווען זיא האט איהם געוואָלט אונטערברעכען, האט ער נאך אלץ גערעדט: — לאָזט מיך, איך זאָל עס אייך נאך אמאל זאגען. מיר וועלען לעבען גליקליכער צוזאמען, מענשען קענען אימער לעבען גליקליך, ווען זייא האבען פון וואס צו ריידען, און ווען זייא קומען צוזאמען, האבען זייא פיעל צו ריידען.

ער האט געבליבען, און זיא האט געקראָגען א געלעגענהייט צו זאגען איהם גאנץ פריינדליך:

— איהר זייט אונגערעכט צו מיר; איהר האט מיר פערשפּראָכען איהר זאָלט דערפון מעהר ניט ריידען, עס איז גאנץ אונמעגליך. איך האב פאר אייך א גרויסע פריינדשאַפט, אָבער איך קען עס ניט, ווייל איך וויל זיין פרייא.

— יא, יא, איך ווייס דאס! — האט ער געענטפערט מיט א צובראָכענעם קול. — איהר ווילט מיך ניט ליעבען. אה, איהר קענט עס מיר זאגען. איך פער־שטעה דאס. איהר געפינט אין מיר קיין זאך, ווארום איהר זאָלט מיך ליעבען. הערט מיך אויס, איך האב געהאט איין גליקליכען מאָמענט אין מיין לעבען, און דאס איז געוועזען, ווען מיר האבען שפּאַצירט צוזאמען. איך בין דאן געוועזען נאַרריש גענוג צו גלויבען, אז — —

זיא האט איהם ווידער אונטערבראָכען. זיא האט דערהערט וויא בערדאנקעל און זשאָוו, קומען פון צווייטען זייט קאָרידאָר.

— הערט, מען קומט!

— ניין! — האט ער אויסגערופען, און האט זיא ניט געוואָלט אָפּלאָזען פון פענסטער. — עס שיינט אייך נור.

און ער האט פאַרטנעזעצט צו מאכען זיינע ערקלערונגען. זיא האט איהם מעהר ניט אויסגעהערט. זיא האט געקוקט אין אלע זייטען און האט געזוכט וויא צו בעשעפטיגען איהרע געדאנקען און ער האט ערקלערט זיין ליעבע. דאלאשע האט אָנגעכאפט איהר האנד, און זיין געזיכט האט אויסגעזעהן אזוי ליידענד, דאס זיא האט ניט געהאט קיין הארץ ארויסצורייסען איהר האנד פון זיינע.

— ענטשולדיגט מיר, האט ער געזאגט. — עס איז יעצט אלעס פאראיבער. איך וועל זיין פיעל אונגליקליכער, ווען איהר וועט מיר אין גאנצען ענטזאגען אייער פריינדשאפט. איך פערזיכער אייך, אז איך וועל געפינען איין אנדער געשעפט, איך וועל פון יעצט אָן זיין גוט צו אייך. איהר ווייסט דאך מיין שיקזאל אין לעבען. עס איז שוין צו שפעט איך זאל ווערען גליקליך. איך בין געשלאגען געוואָרען צו הויז, בין געשלאגען געוואָרען אין פאריז און בין געשלאגען געוואָרען איבעראל. איך בין דאָ אזוי לאנג און בין נאך אלץ דער לעצטער אין דעם דעפארטמענט. איך וועל אייך דארום מעהר ניט בעלעסטיגען. פרובירט זיין גליקליך, ליעבט אייך איין אנדער'ן, דאס וועט אייך פיעלייכט ברענגען פערגניגען. מיין גליק וועט זיין וואס איך וועל אייך זעהן גליקליך.

און אזוי וויא ער וואָלט אָפזינגען זיין פערשפרעכען, האט ער אויפגעהויבען איהר האנד צו זיינע ליפען און האט זיא געקוסט, וויא א שקלאף. זיא איז זעהר טיעף געריהרט געוואָרען, און אין א טאָן פון א גוטהערציגער שוועסטער, האט זיא גאנץ איינפאך געזאגט:

— מיין ארמער, ארמער יונגע!

יעצט זיינען זייא אויפגעשפרונגען און האבען זיך ארומגעקוקט. מאָרעט איז געשטאנען הארט נעבען זייא.

זעלבסטפערשטענדליך, אז זשאָוו און בארדאנקעל האבען איהם אהין געבראכט, אָבער ווען זייא זיינען געקומען אויבען, זיינען זייא פערשוואונדען. דאלאשע איז אויך זאָפאָרט אנטלאָפען. דעניס איז געבליבען אליין, בלאסער וויא אימער און האט געקוקט גלייך אין מאָרעט'ס געזיכט.

— זייט אזוי גוט און קומט מיט מיר! — האט ער געזאגט אין א גראָבע שטימע.

זייא זיינען ארונטער די טרעפ. זיינען דורכגעגאנגען איינינע דעפארטמענטס, אָהנע צו ריידען א וואָרט. זייא זיינען געקומען צו זיין קאנטאר. מאָרעט האט געעפענט זיין טהיר און האט געזאגט: — געהט אריין מאדמאָזעל.

ער האט צוגעשלאָסען דיא טהיר און איז צוגעגאַנגען צו זיין שרייב־טיש. זיין נייער קאַנטאָר איז געווען פיעל רייכער אויפגעפוצט, מיט נייען זייד און נייען סאַמעט, און נייע גאַרדינען און נייע ביכער. אָבער אויף דיעזער קאַנטאָר איז געווען אָהן בילדער, אויסער דאס בילד פון דער טויטער מאַדאַם מאָרעט, וועלכע האט געשמייכעלט פון איהר גאָלדענע פריים.

מאָרעט האט זיך געשטאַרקט צו בלייבען גאַנץ קאַלט און האט געזאָגט:

— פריילין, מיר האבען דאָ איין שטרענגען געזעץ געגען איין זאַך. מיר פערלאַנגען דורכאויס, אַז אונזערע לייטע זאָלען זיך דאָ אויפפיהרען גוט.

ער האט גערעדט לאַנגזאַם און האט געקליבען זיינע ווערטער, אום ער זאָל ניט אריינפאַלען אין צופיעל כעס, וועלכער האט געברענט אין זיין האַרצען. וואס? דא ליעבט דיעזען מיאוסען, פערוואָרפענעם קלערק, פון וועלכען אַלע לאַכען! זיא האט אויסגעקליבען דעם קלענסטען און דעם ערגסטען אנשטאַט צו נעהמען דעם העכסטען פון אַלעמען, דעם בעל־הבית אַליין? ער האט ניט געצווייפעלט אין זייער ליעבע. ער האט דאָך אַליין געזעהן וויא זיא האט איהם געלאָזט נעהמען איהר האַנד און ער האט זיא געקוסט.

— איך בין צו א־יך געווען זעהר גוט, פריילין! — האט ער פאָרטגעזעצט מיט א גאַנץ נייע אַנשטרענגונג. — איך האב ניט ערוואַרטעט, איהר זאָלט מיך אזוי בעלאָהנען.

באַלד וויא דעניס איז אריין אין דיעזען צימער, איז איהר אויפגעפאַלען דער פּאַטרעט פון מאָרעט'ס ערשטע פרוי. און ניט אַכטענדיג אויף איהרע גרויסע שמערצען, האט זיא זיך וועגען דאס בילד שטאַרק פערטראַכט. זיא האט עפּעס געפיהלט א מורא פאַר דיעזער פרוי, אָבוואָהל זיא האט געהערט, אַז זיא איז געווען א גוטע.

— איהר האט רעכט, מיין הערר, — האט זיא געזאָגט זעהר ווייך. — איך האב ניט בעדאַרפט שטעלען זיך רעדען. איך בעט אייער ענטשולדיגונג. דיעזער יונגער מאַן קומט פון מיין פּראָווינץ.

— איך וועל איהם אַוועק שיקען! — האט מאָרעט אויסגערופען מיט זיין גאַנצען כעס.

ער האט זיך אין גאַנצען פערגעסען דיא ראָלע וואס ער שפּיעלט. דיא ראָלע פון א בעל־הבית, וואס מוסר'ט זיינע א דיענסט, וועלכע האט איבערגעטראָטען דיא געזעצע פון הויז, און ער האט אויסגעשאָסען אין א גאַנצען ים ווערטער. האט איהר קיין שאַנדע אין זיך? אַזא יונגע מיידעל וויא איהר, זאָל זיך איבערגעבען צו אַזא

ניעדערינער בעשעפענעש. ער האט נענען איהר נעמאכט אלערלייא ווילדע בער שולדינונגען, און האט פערמישט אין דעם הודינ'ס נאמען און דעם נאמען פון פיעלע אנדערע, און ער האט נערעדט אזוי האסטיג, דאס זיא האט זיך ניט געקענט פער־טהיידיגען. אָבער ער וועט זייא אלעמען ארויסוואַרפען.

— יא, איך וועל ארויסוואַרפען אלע אייערע געליעבטע! — האט ער געשריען. מען האט עס מיר ערצעהלט צעהנדליגע און הונדערטער מאָל. אָבער איך בין געוועזען דער איינציגער, וואס האט אין דעם ניט נעגלויבט. איך בין געוועזען דער איינציגער.

דעניס איז באלד דערשטיקט געוואָרען. זיא איז געשטאנען און האט צוגע־הערט דיעזע בעשולדיגונגען, וועלכע זיא האט ניט פערשטאַנען. האלט ער זיא ווירקליך אזוי שלעכט? ווען ער האט געמאכט נאך א שווערע בעשולדיגונג, האט זיא זיך נעווענדעט צום טהיר. און אלס ער האט איהר נעגעבען א צייכען מיט דער האנד זיא זאָל בלייבען שטעהן, האט זיא צו איהם געזאגט:

— לאָזט מיך צו רוה, מיין הערר, אויב איהר דענקט, אז איך בין ווירקליך אזוי שלעכט, וועל איך ניט בלייבען בייא אייך קיין איינציגע סעקונדע.

אָבער ער איז צוגעלאָפען צום טהיר, האט פערשטעלט פאר איהר דעם וועג, און האט אויסגעשריען: — אָבער וואָרום פערטהיידיגט איהר זיך ניט? זאגט דאָך עטוואס?

זיא איז געבליבען שטעהן קאלט וויא איין אייזען. ער האט זיא געמאַטערט מיט פראגען און פראגען. דיא שבוּמע ראָלע פון דיעזער מיידעל האט וויעדער גע־שיינט אלס א קינסטלערישע ראָלע פון א פרוי, וואס האט אלעס בערעכענט און האנדעלט נאך א בעשטימטען פלאַן. זיא האט ווירקליך ניט נעקענט שפיעלען א בעסערע ראָלע, צו ברענגען איהם אויף דיא קניע.

— איהר זאגט, ער איז פון אייער נענענד? פיעלייכט האט איהר זיך דאָרט שוין פריהער נעטראָפען. שווערט, אז צווישען אייך און דיעזען מאן, איז קיין זאך נעוועזען.

און אלס זיא איז נאך אלץ געבליבען שטיל, גלייך וויא זיא וואָלט וועלען עפענען דיא טהיר און נעהן, האט ער פערלאָרען זיין גאנצען מוטה, און ער האט אויסגעגעבּאַכען אין א ים טרעהרען.

— גרויסער גאָט, איך ליעב אייך, איך ליעב אייך! וואָרום מאטערט איהר מיך אזוי פיעל? איהר קענט זעהן, אז פאר מיר עקזיסטירט יעצט קיין אַנדער

זאך, אז די מענשען ארום מיר, קענען מיר זיין זאך ניט מחאן אויסער דורך אייך. איך האב געדאכט, אז איהר זייט אייפערזיכטיג און דארום האב איך אויפ־געגעבען אלע מיינע פערגניגונגען. מען האט אייך געזאגט, אז איך האב מאטרעסען, איך האב דיזע אויך אויפגעגעבען. איך גאה ניט ארויס פון הויז. אין מאדאם דעספארגעס הויז האב איך אָפּט בעוויזען, אז איך האלט מיט אייך. איך האב זיך מיט איהר צוריסען, אום צו געהערען אין גאנצען צו אייך. איך ווארט נאך אלץ איהר זאָלט מיר ווייזען אייער פריינדשאפט, אייער דאנקבארקייט. אויב איהר דענקט, אז איך וועל צו איהר נאך געהן, האט איהר א טעות. זיא נעהמט פון מיר ראכע, דערמיט וואס זיא העלפט מיינעם א געוועזענעם קלערק, עפענען א מאגאזין, וואס זאָל מיט מיר קאָנקורירען. זאָגט מיר, מוז איך מיר שטעלען אויף מיינע קניע, אום איך זאָל קענען ריהרען אייער הארץ?

ער איז געקומען צו דיעזער שטופע. ער, וועלכער האט ניט געליטען דיא קלענסטע עקשנות פון דיינע פרויען, ער, וועלכער, פלעגט זייא ארויסווארפען בייא יעדען קאפריז, האט זיך געפונען געגוויטשהינגט צו בעטען זיך בייא איינער פון זייא, זיא זאָל פון איהם ניט אוועק געהן, און זאָל איהם ניט איבערלאָזען אין זיינע ליידען. ער האט צוגעהאלטען דיא מהיר פון איהר. ער וואר פערטיג צו פערצייען איהר יעדע זאך, זאָגאר צו גלויבען אין אָפענעם ליגען, ווען זיא זאָל עס נור וועלען זאָגען. און עס וואר אמת, ער איז געוואָרען מיעד און קראנק. פון מיידלעך, וואס ער האט אויפגעזוכט אין דיא טהעאטערע און נאכט־קאָנצערטען. ער האט שוין לאנג אויפ־געגעבען דיא דיקע קלארא, און יעצט האט ער אויפגעהערט צו בעזוכען מאדאם דעספאָרגעס, וואו באטאמענט האט דארט געשפּיעלט דיא הויפּט־ראָלע, און האט געווארט, ביז ער וועט עפענען זיין מאגאזין דיא „פיער סיזאָנען", וועלכע וואר שוין אדווערטייזט אין אלע צייטונגען.

— מוז איך מיך שטעלען אויף מיינע קניע? — האט ער ווידער געזאגט און איז באלד ערשטיקט געוואָרען פון טרעהרען.

זיא האט איהם אָפּגעהאלטען. זיא האט אליין מעהר ניט געקענט בעד־האלטען איהר אויפרעגונג, זיא איז זעהר טיעף גערירט געוואָרען פון זיין ליידענ־שאפט.

— איהר זייט אונגערעכט, מיין הערר! — האט זיא געענטפערט. — איהר דארפט זיך אזוי ניט אויפרעגען. איך פערזיכער אייך, אז אלעס וואס מען ערצעהלט איז פאלש. דער ארמער יונג, וועלכען איהר האט געזעהן, איז אזוי אונשולדיג וויא איך.

זיא האט דיעזעס געזאגט, מיט איהר בראונע מיגנע און אפענע אויגען, וועלכע האבען געקוקט גלייך אין זיין געזיכט.

— איך גלויב אייך! — האט ער געמורמעלט. — איך וועל ניט ענטזאגען דיא לייטע, וואס איהר נעהמט אונטער אייער שוטץ. אָבער ווארום ענטזאגט איהר מיר, ווען איהר ליעבט קיין אנדערן? איהר ליעבט איין אנדערן! — האט ער יעצט אויסגעשריען. — אה, איהר מעגט עס זאָגען. איך האב קיין רעכט אויף אייער ליעבע. ליעבט איהר איין אנדערן? זאָגט?

זיא איז געוואָרען זעהר רויטה, איהר הארץ איז יעצט געלעגען אין איהר מויל און זיא האט געפיהלט, אז קיין פאלשקייט איז מעגליך צו זאָגען פאר דיעזען גע־ריהרטען מאן.

— יא! — האט זיא ענדליך געזאגט זעהר שוואך. — אָבער איך בעט אייך, לאָזט מיך געהן, איהר מאטערט מיך.

יעצט האט זיא געליטען. איז דאס ניט גענוג וואס זיא דארף זיך געגען איהם פערטהיידיגען? איז זיא געצוואונגען צו קעמפפען געגען זיך אליין, געגען איהר ווילען? ווען ער האט צו איהר אזוי גערעדט, און זיא האט געזעהן וויא ער איז גע־ריהרט, האט זיא אליין ניט געוואוסט ווארום זיא ענטזאגט איהם. זיא האט אָבער מורא געהאט צו ריזיקירען, זיא האט געליעבט צו לעבען רוהיג, און זיא האט געוואָלט געווינען צייט צו בעדענקען זיך. ער האט זיא אָבער ניט פערשטאנען. ער האט זיך אומגעקעהרט צו זיין שרייב־טיש, און האט געזאָגט: — איך וויל אייך מעהר ניט האלטען, מאדמאָאזעל, איך קען אייך ניט האלטען געגען אייער ווילען.

— אָבער איך וויל ניט אוועק געהן! — האט זיא געענטפערט מיט א שמייכעל. — אויב איהר גלייבט, אז איך בין אונשולדיג, וועל איך בלייבען. איינער מוז אימער גלויבען א פרוי, אז זיא איז עהרליך. עס זיינען דאָ פיעלע עהרליכע פרויען, דאס פערזיכער איך אייך.

דעניס האט ניט ווילענדיג א קוק געטהאָן אויף דעם פארטרעט אויפ'ן וואנד. דיעזע דאמע, אזוי קלוג און אזוי שעהן, און מען זאָגט, אז איהר בלוט האט גע־בראכט גליק צו דיעזען הויז. מאָרעט האט געזעהן וואוהין איהרע בליקען פאלען, און ער איז פערציטערט געוואָרען. איהם האט געשיינט, אז ער האט געהערט וויא זיין ווייב רעדט ארויס דיעזע פראזע. זיין ווייב פלעגט עס ווירקליך זעהר אָפט זאָגען. עס איז פאר איהם געווען גלייך וויא א תחית המתים. ער האט אין דעניס ערקענט דעם שפּאל און דיא איבערלעגונג פון דער קלוגער פרוי, וועלכע ער האט

פערלאָרען. איהם איז געוואָרען ערפאַלענד, וואס דעניס איז אין פיעלע זאַכען
עהנליך צו זיין ווייב, און ער איז געוואָרען נאָך טרויעריגער.

— איהר ווייסט, אַז איך בין אייערער! — האט ער געמורמעלט. — איהר
קענט מיט מיר טהאָן וואס איהר ווילט.

דאַן האט זיא אַנגעפאַנגען צו זאָגען גאַנץ פריילעך.

— דאס איז ריכטיג, מיין הערר. דיא עצה פון א פרוי, זאָנאַר ווען זיא איז
דיא אַריסטע, איז אימער ווערטה צו הערען. אויב איהר וועט זיך איבערגעבען אין
מיינע הענד, קענט איהר זיין זיכער, אַז איך וועל פון אייך מאַכען א גוטען
מאַן.

זיא האט געשמייכעלט. און האט יעצט אויסגעזעהן נאָך פיעל שעהנער וויא
פריהער. ער האט אויך געשמייכעלט, און ער האט זיא צוגעפיהרט ביז דער
טהיר.

אויף מאָרגען, איז דעניס ערנאַנט געוואָרען אלס דיא ערשטע האַנד. דער
קליידער־דעפּאַרטמענט איז צוטהיילט געוואָרען אין צוויא דעפּאַרטמענטס, אום
ד.ניס זאָל האבען איין דעפּאַרטמענט פאַר זיך. זייט אַלבערט איז ארויסגעשיקט
געוואָרען פאַר זיינע גנבות, האט מאַדאם אורילע געציטערט, ווייל זיא האט בע־
מערקט, אַז אַלע זיינען צו איהר קאַלט און גלייכגילטיג. זיא האט געזעהן וויא דיא
מאַכט פון דער יונגער מיידעל, שטייגט מיט יעדען טאָג. זיא האט ערוואַרטעט, אַז
מען וועט זיא ארויס שיקען, און דעניס וועט פערנעהמען איהר פּלאַטץ. דארום
ווען זיא האט געזעהן, אַז דאס מיידעל האט געקראָגען א בעזונדערן אַמט, האט זיא
ניט געוואוסט וויא איהר צו דאַנקען, ווארום זיא האט ניט צוגענומען איהר שטעלע.
זיא האט איהר דארום געגעבען יעדע עהרע, האט זיא בעהאַנדעלט וויא איהר
גלייכען, און זיא פלעגט איהר אָפט בעזוכען אַזוי וויא איין אַלטע קעניגין וואס בעזוכט
א יונגע קעניגין.

דעניס איז יעצט געווען אויף דער העכסטער שטופע. איהר שטעלע אלס
ערשטע האַנד פון א דעפּאַרטמענט, האט פערניכטעט אַלע איהרע געגנער. דיא
פרויען האבען זיך איהר אונטערגעגעבען און דיא מענער האבען זיא פערעהרט.
זאָנאַר באַרדאַנקעל האט זיך געפיהלט שוואַכער פון דיעזער מיידעל. ער האט זיך
איבערצייגט, אַז דיא פרוי איז שטאַרקער פאַר אַלעס און זיא קען איהם פערניכטען,
ווען ער וועט זיא אויפפאָדערן צום קאַמפּף.

אָבער דעניס האט אָנגענומען איהר זיעג רוהיג און פריינדליך צו יעדען. זיא
האט זיך גראַטולירט מיט איהר ערפאָלג. זיא האט זיך פאָרגעשטעלט וויא

ניערדרינג זיא איז געווען, ווען זיא איז אריין אין דעם מאגאזין, און וויא תויך זיא שטעהט יעצט. דיא איינציגע פערזאָן, צו וועלכער זיא האט געהאט א חאָס, איז געווען קלארא, ווייל זיא האט ערפאהרען, אז קלארא האט געהאלטען וואָרט און האט גענומען צו זיך אהיים אויף א נאכט, דעם אונגליקליכען סאלאמבאן. קלארא האט עס געטהאָן, אום צו מאכען פון איהם שפאס, אָבער דער נאר איז אויף דעם געוואָרען אזוי שטאָלץ, דאס ער איז געוואָרען נאך קעלטער און נאך ערגער צו דער קראנקער זשענעוויוו, וועלכע איז געשטאָרבען ביסלעכווייז.

זיא האט יעצט געהאט זעהר אָפטע געשפרעכען מיט מאָרעט. ווען זיא פלעגט קומען אין זיין קאנטאר, אום צו בעשפרעכען איהר דעפארטמענט, פלעגט ער זיא האלטען א לאנגע צייט אום צו קוויקען זיך מיט איהר זיסע שטימע. זיא פלעגט פאר איהם האבען גאנץ נייע פלענער אין געשעפט, און זיא פלעגט איהם ער־קלעהרען, אז ער טהוט זעהר שלעכט, דערמיט וואס ער האלט זיינע אנגעשטעלטע אזוי ביליג און שיקט זייא ארויס אָהן א פארוואס. זיא האט עס געהאלטען פאר איין אונרעכט און שעדליך פאר דעם געשעפט און פאר דיא אנגעשטעלטע. זיא האט נאך ניט פערגעסען איהרע אייגענע ליידען, און יעדעס מאל, ווען זיא האט געזעהן א נייע מיידעל אין מאגאזין, וויא זיא שלעפט זיך אין דיא שווארצע קלייד, איז צומישט און ערשראָקען, פלעגט איהר הארץ אין איהר וויינען. זיא האט גע־וואוסט, אז דיעזער פינסטערער לעבען, האט פערדאָרבען דיא בעסטע פון זייא. דיא ערניעדערונג וואס א נייע מיידעל שטעהט אויס אין דעם מאגאזין, פערפלאנצט אין איהר דעם וואָרם פון איהר אונטערגאנג. זייא ווערען אלע אלט פאר פערציג יאָהר, און זייא ווערען אלע פערלאָרען פון דער וועלט. פיעלע פון זייא שטאַרבען בייא דער ארבייט, וויא איין אָקס אין דער סאָכע, זייא קריעגען שווינדזוכט פון דיא שלעכטע לופט, און אנדערע ווערען אויסגעארבייט. מאנכע געהן אוועק אין דיא גאסען, און בלויז אייניגע הייראטהען און ווערען בעגראָבען אין א קליינע קרעמעל. איז עס דען רעכט, דארף עס אזוי זיין? דארף דיעזער גרויסער מאגאזין אזוי שלינגען מענשען יעדען יאָהר? זיא האט פאר מאָרעט בעוויעזען מיט שכל, אז דיעזער צושטאנד איז געפעהרליך פאר איהם, וויא פאר זיינע קרבנות. אום צו מאכען א גוטע מאשינע, מוז מען האבען שטארקען אייזען. ווען דער אייזען ברעכט, בלייבט דיא גאנצע מאשינע שטעהן.

זיא האט פאר מאָרעט פאָרגעלייגט א פלאן פון א גרויסען באזאר, אין וועלכען יעדער זאָל האבען זיין ריכטיגען טהייל פון דיא פערדיענסטען, לויט זיינע פעהיג־קייטען און זאָל וויסען, אז זיין צוקונפט איז פאר איהם געזיכערט. מאָרעט האט זיך

אמוזירט מיט איהרע גרויסע פאנטאזיען און הויכע פלענער. ער האט זיא גערופען סאָציאַליסטקע, און ער האט איהר בעוויזען, אז אזעלכע זאכען זיינען ניט דורכפיהר־באר. אָבער איהר זיסע שטימע און איהרע שילדערונגען וועגען דיא לאגע פון זיינע אנגעשטעלטע, האבען אויף איהם שטארק געווירקט, און ער האט ווירקליך פער־בעסערט דיא לאגע פון אלע זיינע ארבייטער. מען האט אויפגעהערט צו ווארפען מענשען וויא אויסגעניצטען מאטעריאל. מען האט איינגעפיהרט א פענסיאָן אין מאגאזין פאר דיא אלטע, וואס וועלען ארבייטען א געוויסע צייט.

דעניס האט זיך ניט בענוגענד דערמיט וואס זיא האט געהיילט דיא וואונדען פון וועלכע זיא האט אליין געליטען. זיא האט דורכגעפיהרט פיעלע עדעלע אידעען. זיא האט פאָרגעשלאָגען א גרויסען באַלל און קאָנצערט פאר דיא ארבייטער און קונדען פון דעם מאגאזין. דיא צייטונגען האבען דיעזען פלאַן אויפגענומען, און באַרדאנקעל אליין איז געווען געצוואונגען מודה צו זיין, אז דאס איז א געוואלטיגער אדווערטייזמענט. זיא האט אויך געווירקט אויף מאָרעט, ער זאָל עפענען א זאאל פאר דיא מענער, וואו זייא זאָלען קענען פערברענגען אין עהרליכע פערגנינגענס. זיא האט געזעהן מען זאָל איינפיהרען א נאכט־שוהלע אין דעם מאגאזין צו לערנען דיא אנגעשטעלטע שפראכען און וויסענשאפט. איין ביבליאָטהעק איז פאר דיא אנגע־שטעלט געעפענט געוואָרען. אויך האט זיא געזעהן, אז א דאָקטאָר זאָל אימער זיצען אין מאגאזין צו קורירען דיא אנגעשטעלטע, ווען זייא ווערען קראנק. אלע בעדירפניסע פון לעבען, זיינען פערזאָרגט געוואָרען פאר דיא אנגעשטעלטע אין דעם מאגאזין. מאָרעט'ס מאגאזין איז ווירקליך געוואָרען א „גן־עדן" פאר אלע זיינע ארבייטער.

אין מאגאזין האט מען זיך דערוואוסט, אז דעניס האט דיא אלע זאכען אויס־געפיהרט בייא דעם ווירטה, אָבער זיא האט זיך נאך צו איהם ניט אונטערגעגעבען. איהר גאנצע מאכט בעשטעהט אין דעם, וואס זיא האלט איהם פון וויטען. דיעזעס האט זיא געמאכט זעהר בעריהמט און בעליעבט אין מאגאזין. אלע האבען זיא פער־עהרט פאר איהר שטארקען כאראקטער. ענדליך האבען זייא געפונען איינע וואס קען בעהערשען דעם הערשער, וואס רעכענט זיך מיט איהם פאר אלע אנדערע, און וואס קען פון איהם ארויס קריעגען עטוואס מעהר וויא א טרוקענעם פער־שפרעכען. ווען זיא איז דורכגעגאנגען דעם מאגאזין מיט איהר עדעלע מינע, האבען זיך אלע צו איהר געניינט, און אלע ווארען אויף איהר שטאָלץ.

דעניס האט זיך אליין ניט געגלויבט, אז זיא איז אזוי מעכטיג. איז דאס מעגליך? זיא האט זיך געזעהן וויא זיא איז געקומען אין מאגאזין אין גרויסע שיך,

מיט איין אלטע קלייד, און אין נעווען א נאר־נים, א קערענדעל אונטער דעם גרויסען מיהל־שטיין, וואס האט אלעס צוריבען אויף אש, און יעצט איז זיא דער קאפ און דיא נשמה פון דיעזען פלאטץ, און זיא האט אליין נים געוואוסט ווארום זיא איז דאס געווארען. זיא האט זיך נים געשטופט צו דער שפיצע, און זיא איז אהין אנגעקומען. ווארום קומט עס איהר? זיא איז נים שעהן? זיא מהוט נים וואס מען דארף נים? מיט וואס האט זיא בעהערשט דעם גרויסען פלאטץ?

13מער קאפיטעל.

אין א פריה־מארגען, אין נאוועמבער, אלס דעניס האט נעגעבען איהרע בעפעהלע אין איהר דעפארטמענט, איז א דיענסט פון באדו'ס הויז אריינגעקומען און האט איהר ערצעהלט, דאס מאדמאאזעל זשענעוויוו האט פערבראכט א שלעכטע נאכט און זיא וויל זעהן איהר קוזינע. זיים א לאנגע צייט איז דאס מיידעל געווארען שוואכער און שוואכער און זיא ליענט אין בעט זיים דיא לעצטע עטליכע טעג.

— איך וועל זאפארט קומען! — האט דעניס נעענטפערט.

קאלאמבאנ'ס אונערוואַרטעטער פערשווינדען איז געוועזען א שווערער קלאפ פאר דער קראנקער זשענעוויוו. צו ערשט האט איהם קלארא אפגערעדט און האט איהם נעהאלטען בייא זיך אייניגע נעכט. ענדליך איז ער געווארען צו איהר איבערגעבען מיט לייב און לעבען און ער איז צוריק נים געקומען צו זיין כלה, נור ער האט געשריבען א בריעף, אין וועלכען ער האט פון איהר געגומען אבשיעד, וויא איינער וואס וויל בענעהן זעלבסטמארד. דען אויסער זיין ליעבע צו קלאראן, האט ער זיך געוואלט רעטען פון איין אונגליקליכע הייראטה. באדו'ס ביזנעס איז נעגאנגען זעהר שלעכט און זיין כלה איז געווען קראנק. יעדער האט בעטראכט קאלאמבאנ'ס שידוך אלס איין אונגליקליכע ליעבע, און דארום האט קאלאמבאן נעזוכט יעדע געלעגענהייט ארויס צו כאפען זיך פון דיעזען אונגליק.

ווען דעניס איז אריינגעקומען צו באדו אין מאגאזין, האט זיא דארט געפונען מאדאם באדו איינע אליין, שטיל און אונמוטהיג אין דעם לעדיגען מאגאזין. קיינע קלערקס זיינען דארט געווען. דיא דיענסט האט ארומגעווישט דעם שטויב פון דיא פאליצעס. גאנצע שטונדען פלעגען דארט אוועקגעהן אהנע א קאסטימער זאל אריינקומען צו שטערען דיעזע שטילקייט. דיא וואארע האט קיינער נים אנגעריהרט און דארום איז דאס געווארען פייכטער און פייכטער.

— וואס איז געשעהן? — האט דעניס געפרעגט, ווען זיא איז אריין. איז ושענעוויוו אין געפאהר?

מאדאם באָדו האט צו ערשט נים געענטפערט. איהרע אויגען האבען זיך אָנגעפיהלט מיט טרעהרען, אלס זיא האט געמורמעלט: איך וויים נים. זייא ער־צעהלען מיר נים. אה, אלעס איז פערלאָרען. אלעס!

און זיא האט געוואָרפען א טרויעריגען בליק אויף דעם מאגאזין, גלייך וויא זיא וואָלט וויסען, אז איהר מאגאזין און איהר טאָכטער געהן צוזאמען אויס. דאס געלד וואס זייא האבען אָפּגענומען פון דיא זומער־הויז וואס זייא האבען פערקויפט, איז צוגאנגען וויא שנעע, אין דיעזע צווייא יאָהר פון ביטערער קאָנקורענציע. אום צו קעמפפען געגען דעם „ווייבערשען גן־עדן“, וואו מען האט יעצט פערקויפט יעדע שטיקעל וואארע וואס מען קען נור דארפען אין פאריז, באָדו האט געמוזט פער־קויפען זיין וואארע צו דיא בילינסטע פרייזען. ביסלעכווייז זיינען זיינע שולדען גע־שטיגען, און אום צו שאפען זיך געלד, האט ער ענדליך בעשלאָסען צו פער׳משכ׳נען זיין מאגאזין מיט דיא לעצטע ביסעל וואארע. יעצט איז עס בלויז געווען א פראגע פון אייניגע טעג, ווען דער לעצטער קראך וועט קומען. עס האט געשיינט, אז דער דאך פאלט איין און צודריקט אונטער זיך דיא ביסעל וואארע, וואס דיא קאָנקורענציע האט איבערגעלאָזען.

— אייער אָנקעל איז אויבען! — האט מאדאם באָדו ווייטער געזאגט. — מיר זיצען מיט איהר יעדער צו צווייא שטונדען איינער מוז דאָך דאָ בלייבען. אה, דאס איז נור פון לייטענס וועגען, ווייל צו זאגען דעם אמת — —

זיא האט דיא פראזע נים געענדיגט. זייא וואָלטען אראָפּגעלאָזען דיא פּאָר־האנגעס, און וואָלטען צוגעשלאָסען דיא טהיר, ווען זייער אַלטער שטאָלץ וואָלט זייא ערלויבט, און זייא וואָלטען זיך נים געשעהמט פאר זייערע שכנים.

— איך וועל ארויפגעהן אויבען! — האט דעניס געזאגט און איהר הארץ האט געבלוטעט, פון דעם אונגליק אין דיעזען הויז, וועלכער האט זיך ארויסגעזעהן זאָגאר פון דיא שטיקלעך וואארע.

יא, געהט ארויף, מיין פריינדין, זיא ווארט דארט אויף אייך. זיא האט דיא גאנצע נאכט פון אייך גערעדט. זיא וויל אייך עטוואס זאגען.

אָבער גראדע אין דיעזער מינוט איז באָדו אראָפּ געקומען. ער וואר געל און זיינע אויגען זיינען געווען פערלאָפען מיט בלוט. ער איז נאך אַלץ געגאנגען אויף דיא שפיטץ־פינגער, אזוי וויא ער האט פערלאָזען דיא קראנקע און האט געמור־מעלט: „זיא שלאָפט.“

ער האט זיך נעזעצט אויף א שטוהל. האט ארומגעווישט זיין שווייס און האט זיך אפגעאטהעמט, וויא איינער וואס האט ערשט נעענדיגט שווערע ארבייט. א ווילע זיינען אלע געווען שטיל, דאן האט ער געזאגט צו דעניס. איהר וועט זיא באלד זעהן. ווען זיא שלאפט, זעהט זיא אויס געזונד.

מען איז ווידער געוואָרען שטיל. דער פאטער און דיא מוטער האבען זיך אנגעקוקט. ענדליך האט באדו אויסגערופען:

— איך וואלט געגעבען מיין קאפ, איך וואלט עס ניעמאלס געגלויבט. איך האב איהם אויפגעהאדעוועט וויא א זוהן. ווען איינער וואלט געקומען און וואלט מיר געזאגט, אז זייא וועלען איהם אוועק נעהמען פון מיר, אז ער וועט זיך אויף אונטערגעבען, וואלט איך געענטפערט, אז דאס איז אונמעגליך, דאס קען ניט זיין. אבער ער איז דאך פערבאפט געוואָרען. אהה, וואס פאר א שארלאטאן, ער איז געווען דער ריכטיגער געשעפטס־מאן, ער האט געהאט מיינע אידעען. און פאר וועמען האט ער עס געטהאן! אלץ פאר איין אפע, פאר איינע וואס ווערט אויסגעשטעלט אין דיא פענסטער פון דיא שלעכטע הייזער. ווירקליך, עס איז גענוג צו טרייבען א מענשען צום וואהנזין.

ער האט אראפגעלאזען דיא אויגען צו דער ערד. דאן האט ער אין א ניעדריגע שטימע ווייטער געזאגט: עס זיינען דא מאמענטען ווען איך דענק, אז איך בין שולדיג אין אלע אונזערע אונגליקען. עס איז מיין שולד, וואס אונזער טאכטער ליעגט אין א פיבער. איך האב זיא בעראפט באלד פערהייראטהען, און האב זיך ניט בעדארפט אפגעבען מיט נארישען שטאלץ. עס וואר מיין גאוה וואס איך האב דא ניט געוואלט ארויס לאזען פון הויז אזוי ארים. ווען איך וואלט ניט געווען דער נאר, וואלט דא יעצט געהאט דעם מאן, וועלכען זיא ליעבט, און זייער פעראייניגטע קראפט, וואלט פיעללייכט בעקעמפפט דיא שווערינקייטען. אבער איך בין איין אלטער נאר און האב קיין זאך ניט פארגעזעהן. איך האב גאר ניט געוואוסט, אז מענשען ווערען קראנק פון אזעלכע זאכען. ווירקליך, ער איז געווען א געראטענער יונג, מיט א טאלאנט פאר געשעפט, און ער האט זיך אויפגעפיהרט אזוי אנ־שטענדיג, אזוי עהרליך, — קורץ, ער איז געווען מיין תלמיד.

דעניס האט ניט געקענט אויסהערען וויא דער אלטער מאן בעשולדיגט זיך אזוי אין אלעס. איהר הארץ איז געריהרט געוואָרען ווען זיא האט געזעהן וויא אזוי ער ערניעדריגט זיך אליין און וויא ער וויינט, ער, דער מאן וואס איז געוואָהנט געוואָרען צו זיין דער הערשער און דער הארטער מענש.

— איך בעט אייך, אנקעל, פערענטפערט איהם ניט! — האט זיא געזאגט. — ער האט ניעמאלס געליעבט אונזער זשענעוויוו. ער וואלט נאך פריהער אוועק, ווען איהר וואלט זיך געאייכלט מיט דער חתונה. איך האב אליין צו איהם דערציילט. ער האט גוט געוואוסט, אז מיין קוזינע ליידעט דורך איהם און דאך האט עס איהם ניט צורייק געהאלטען פון אנטלויפען. איהר קענט פרעגען דיא מאמע.

טאדאם באדו האט צוגעשאקעלט מיט איהר קאפ. טרעהרען זיינען אריין אין באדו'ס אויגען און ער איז געווארען נאך בלאסער: דאס מוז זיין אין דער פאמיליע. זיין פאטער איז לעצטען יאהר געשטארבען, ווייל ער האט געפיהרט איין אויסגעלאססענעם לעבען.

ער האט זיך נאך אמאל ארומגעקוקט אין דעם לעדיגען מאגאזין. זיינע אויגען זיינען געגאנגען פון איין לעדיגע פאליצע צו דער צווייטער. דאן זיינען זיינע אויגען געבליבען רוהען אויף זיין ווייב, וועלכע איז אלץ געשטאנען בייא דער לעדיגער קאסע און האט געווארט אויף דיא קונדען, וועלכע זיינען ניט געקומען.

— גענוג! — האט ער אויסגערופען. — עס איז אלעס צו ענדע. זייא האבען רואינירט מיין געשעפט, און יעצט האט איינע פון זייערע טיידלעך ערמארדעט מיין טאכטער.

קיינער האט איהם געענטפערט. דיא רעדער פון דיא עקיפאזשען וואס זיינען דורכגעפאהרען, האבען געמאכט ציטערען דיא שוואכע הויז, און זייער קלאפ האט געקלונגען וויא א לייבען-מארש ארום א בית-עולם. פלוצלינג האט זיך אין דיעזער טויטער הויז דערהערט אייניגע קלעפ. דאס האט געקלאפט דיא קראנקע זשענעוויוו מיט א שטעקען, וועלכען מען האט געשטעלט בייא איהר בעט.

— לאמיר צחאסען געהן צו איהר! — האט באדו געזאגט און האט זיך אויפגעהויבען. — מאכט זיך פרעהליך. זיא דארף ניט וויסען וואו זיא האלט.

ער האט זיך אויסגעריבען דיא אויגען אום אפצרווישען דיא טרעהרען. אזוי שנעל וויא זייא האבען ערדייכט דיא טרעפ, האבען זייא דערהערט א שוואכע שטימע, וויא זיא רעדט: אה, איך האב פיינד צו בלייבען אליין. לאזט מיך ניט איבער. איך האב מורא צו זיין אליין.

ווען זשענעוויוו האט בעמערקט, אז דעניס איז אין צימער, איז זיא געווארען רוהיגער און האט געגומען שמייכלען: איהר זייט דאך געקומען. איך האב אייך זעהר געוואלט זעהן. איך האב געדאכט, אז איהר האט מיך אויך אוועק געווארפען.

עס וואר א ריהרענדע סצענע. ושענעוויוו'ס צימער איז אריין אין הויף, און א שוואכע ליכט איז אין איהם אריינגעקומען. צו ערשט האבען איהרע עלטערן זיא געלייגט אין זייער צימער, צום גאס, אבער דער „ווייבערשער גן־עדן" געגען דיא פענסטער, האט איהר געשאדעט און זייא האבען זיא געמוזט אריבערפיהרען אין איהר צימער, און דארט איז זיא געלעגען אזוי דאר, דאס קיינער האט גאר ניט געגלויבט, אז א מענשליכער קערפער ליעגט אונטער דער קאלדרע. איהרע אויסגעדארטע הענד, וועלכע זיינען פערצעהרט געווארען פון פיבער, האבען זיך געטרייסעלט און געריהרט, גלייך ווי זייא וואלטען עטוואס געזוכט. איהרע האאר האבען געשיינט צו זיין נאך גרעסער, און עס האט געשיינט, אז דיא האאר עסט אויף איהר געזיכט, דאס געזיכט, וועלכע האט אויף זיך געהאט דעם זיגעל פון דיא אונטערגעהענדע אלטמאדישע געשעפטען אין דיא פאריזער קליינע מאגאזינען. דעניס איז געשטאנען און איהר הארץ האט באלד געפלאצט. זיא האט ניט געוואלט ריידען, ווייל זיא האט מורא געהאט דאס זיא וועט זיך צו וויינען. ענדליך האט זיא געמורמעלט:

— איך בין געקומען, ושענעוויוו, אזוי שנעל ווי מען האט מיך גערופען. קען איך פאר אייך עטוואס טהאן? ווילט איהר איך זאל דא בלייבען?

— ניין, איך דאנק אייך. איך וויל קיין זאך. איך וויל אייך בלויז ארומנעהמען.

טרעהרען האבען אנגעפילט איהרע אויגען. דעניס האט זיך צו איהר צוגעבויגט און האט זיא געקוסט אויף ביידע באקען. אבער ושענעוויוו האט אויסגעשפרייט איהרע ארמען, האט זיא אנגעכאפט און האט זיא געהאלטען זעהר פעסט צו זיך. דאן האט זיא געקוקט צו איהר פאטער.

— ווילט איהר איך זאל דא בלייבען? — האט דעניס נאך אמאל געפרעגט. פיעלייכט קען איך פאר אייך עטוואס טהאן.

ושענעוויוו'ס אויגען זיינען אלץ געבליבען שטעהן אויף איהר פאטער, וועלכער איז געשטאנען ווי א געליימטער פון שמערץ. ער האט ענדליך פערשטאנען, וואס דיעזער בליק בעדייטעט, און ער איז אוועק אהנע צו זאגען א ווארט. זייא האבען געהערט זיינע טריט איבער דיא טרעפ.

— זאגט מיר, איז ער מיט יענער מיידעל? — האט ושענעוויוו זאפארט געפרעגט און האט גענומען דעניס האנד און האט זיא געלעגט אויף דער בעט. איך וויל דאס וויסען, און איהר זייט דיא איינציגע וואס קען דאס מיר זאגען. דיא וואהנען צוזאמען, ניט וואהר?

דענים איז איבערראשט געוואָרען פון דיזע פראגען. זיא האט אָנגעפאנגען טורטלען און איז געווען געצוואונגען צו ערצעהלען דיא וואהרהייט, וואס מען מורמעלט אין מאגאזין. קלארא איז געוואָרען מיעד מיט דיעזען יונגען מאַן, וועלכער איז איהר געוואָרען א לאסט, האט איהם שוין פון זיך פערטריבען, און קאלאמבאן איז איהר נאכגעלאָפען איבעראַל, און האט זיך ערניעדריגט און האט זיך געבעטען דיא זאָל איהם שענקען א פאאר ווערטער. מען האט געזאָגט, אז ער געהט זוכען א שטעלע אין דעם גרויסען מאגאזין דו לאָווער.

— אויב איהר ליעבט איהם נאך אלץ, וועט ער זיך פיעלייכט אומקעהרען,— האט דענים געזאגט אום צו געבען איהר דיא לעצטע האָפנונג. ווערט צוריק געזונד, ער וועט דאן מודה זיין, זיין פעהלער און וועט אייך הייראטהען.

זשענעוויוו האט זיא אונטערבראָכען. זיא האט אלעס אויסגעהערט מיט א פייערדיגע ליידענשאפט און אונגעדולד. זיא האט זיך פרובירט אויפהויבען און איז צוריק געפאלען.

— ניין, איך וויס, אז אלעס איז אויס! איך זאג קיין זאך. איך זעה וויא דער פאפא ווייגט און איך וויל ניט, אז מיין מאמע זאָל ליידען נאך מעהר. דענים, איך שטארב, איך האב אייך גערופען לעצטע נאכט, ווייל איך האב מורא געהאט איך וועל אוועקגעהן איידער איך וועל אייך זעהן. אח, עס טהוט מיר נאך מעהר לייד צו הערען, אז ער איז ניט גליקליך.

און ווען דענים האט זיא געוואלט בערוהיגען און האט איהר פערזיכערט, אז זיא איז נאך ניט אזוי געפעהרליך, האט זשענעוויוו אראָפ געוואָרפען איהר קאָלדרע, וויא א יונגפרוי וואס דארף קיין זאך פאר איהר טויט, און ווען זיא איז געבליבען נאַקעט, האט זיא אויסגערופען:

— קוקט מיך נור אָן? איז מעגליך איך זאָל לעבען?

דענים האט זיך אָפגערוקט פון בעט, גלייך וויא זיא וואלט מורא געהאט, אז איהר הויך פון מויל וועט אוועק בלאָזען דיעזען קראנקען קערפער, וועלכער האט געהאלטען ביים צופאלען. עס וואר דיא לעצטע שטופע פון דעם פיבער. דיא שעהנע מיידעל איז געשטאָרבען זעהר לאנגזאם, און האט זיך אומגעקעהרט צוריק צו דיא קינדערשע יאָהרען.

א וויילע האבען ביידע געשוויגען. ביידע האבען זיך אָנגעקוקט איינע דיא אנדערע און האבען ניט געהאט דיא קראפט צו ריידען איינע צו דיא אנדערע. ענדליך האט זשענעוויוו געזאגט:

— איהר קענט געהן. איהר האט דאך אייערע אייגענע געשעפטען. איך דאנק אייך פאר אייער בעזוך. אויב איהר זעהט איהם, זאגט איהם, אז איך בין איהם אלעס מוחל. אדיע מיין טהייערע דעניס. קוסט מיך נאך אמאל, ווייל עס איז דאס לעצטע מאל.

דעניס האט זיא געקוסט און האט איהר נאך אמאל פערזיכערט, אז זיא איז ניט אזוי געפעהרליך. אלעס וואס זיא דארף איז נור אביסעל אויפזיכט.

אָבער דיא קראנקע מיידעל האט געשאָקעלט איהר קאָפּ און האט גע־שמייכעלט. ווען דעניס האט געוואָלט פערלאָזען דעם צימער, האט זיא איהר גע־בעטען, זיא זאָל אנקלאפּען מיט דעם שטעקען, אום דער פאטער זאָל ארויפקומען, ווייל זיא האט מורא צו בלייבען אליין.

אויף מאָרגען אום זעקס אוהר, איז זשענעוויוו אויסגעגאנגען, נאך לאנגע שטונדען פון שווערע ליידען. דיא לויה איז בעשטימט געוואָרען פיר דעם נעכסטען טאָג. איהר ארון איז געווען בעדעקט מיט א קראנץ ווייסע בלומען. עס איז געווען א קליינער ארון וויא פון א קינד. דיא ליכט אין באָדו'ס פינסטערן וואָהנונג, און אין דיעזער פינסטערער גאס, זיינען געווען וויא שטערן אין דער נאכט.

אום ניין אוהר, איז דעניס געקומען אום צו זיצען בייא איהר טאנטע. אָבער ווען דיא לויה האט אנגעפאנגען צו געהן, האט דיא טאנטע איהר געבעטען זיא זאָל פאָהרען צום הייליגען אָרט, אום אכטונג צו געבען אויף דעם אָנקעל, וועלכער איז געווען שטארק געריהרט פון דעם אונגליק.

דיא גאנצע גאס איז געווען פול מיט מענשען. דיא קליינע גע'שעפטס־לייטע זיינען צוזאמענגעקומען אום צו בעווייזען דעם אונגליקליכען באָדו זייער פריינדשאפט און אויך האבען זייא דאס געמאכט אלס א פראָטעסט געגען דעם „ווייבערשע גן־עדן", וועלכען זייא האבען בעשולדיגט אין זשענעוויוו'ס טויט. אלע וואס האבען פערלאָרען זייער פערמעגען דורך דעם ריעזיגען מאגאזין, זיינען געקומען צו דער לויה. וועהרענד מען האט געווארט אויף דעם ארון, האבען דיעזע לייטע געקוקט מיט האס צום מאגאזין, וועלכער איז געווען מיט זיינע גרויסע פענסטער און שעהנע אויס־שטעלונגען, אזוי וויא א בעליידיגונג פאר דעם מת, וועלכער איז געלעגען אין דעם פינסטערן מאגאזין. איינינע נייגיעריגע קלערקס זיינען צוגעגאנגען צו דיא פענסטער זעהן דיא לויה, אָבער דער גאנצער מאגאזין איז געבליבען גאנץ גלייכגילטיג וויא א לאָקאָמאָטיוו, וואס לויפט זיין וועג און קימערט זיך ניט אויב איינער ווערט צוריבען אונטער זיינע רעדער.

דעניס איז אַרויס און האָט אויפגעזוכט איהר ברודער זשען, וועלכען זיא האָט געפונען אין אַ ווינקעל פון גאַס. זיא איז צו איהם צוגעגאַנגען און האָט איהם גע־בעטען ער זאָל געהן מיט דעם אָנקעל און זאָל איהם העלפען אויפ'ן וועג. דיא לעצטע עטליכע וואָכען איז זשען געוועזען זעהר טרויעריג. הייטע איז ער געוועזען אָנגע־טהאָן אין זיין שוואַרצען ראָק, און האָט אויסגעזעהן אַ גאַנץ ערוואַקסענער מענש, וואָס פערדיענט זיינע צוואַנציג פראַנק אַ טאָג, און ער איז געוועזען אַזוי ערנסט און אַזוי טרויעריג. דאָס דעניס איז געוואָרען גאַנץ איבערראַשט איבער איהר ברודער.

ענדליך איז געקומען דער אַרון, און דער וואָגען וואָס האָט איהם געפיהרט האָט זיך פערטשעפעט מיט אַ שנעלען וואָגען, וואָס איז אַרויס פון „ווייבערשען גן עדן". דיא קליינע קרעמער האָבען אויסגעשריען פון אויפרעגונג. עס האָט פאַר זייא געשיינט, אַז מאָרעט'ס מאַגאַזין וויל זאָגאַר שטערען דיא לויה.

ענדליך איז דיא לויה אַרויס. דער אַרון איז אַוועק דורך דיא בלאָטיגע און טרויעריגע גאַסען. באַלד איז נאָכגעגאַנגען דעם טויטענ־וואָגען און האָט זיך ענט־זאָגט צו נעהמען זשען'ס אָרם. נאָך איהם זיינען געגאַנגען פיעלע פריינדע און קליינע קרעמער, זאָגאַר ראָבינאָ האָט ניט געפעהלט צווישען דיעזע אָלגעמיינע פיינד פון דעם דעפּאַרטמענט־מאַגאַזין, וועלכען זייא האָבען בעשולדיגט אין אַלע אונ־גליקען.

בייא סאַנט ראָש זיינען געשטאַנען פיעלע ווייבער, וועלכע האָבען געוואַרט אויף דער לויה. עס וואַרען דיא ווייבער פון דיא קליינע געשעפטס־לייטע, וועלכע האָבען זיך פערזאַמעלט אין דעם אָלגעמיינעם פּראָטעסט געגען מאָרעט'ס מאַגאַזין. דער קערפּער פון דער אָרעמער זשענעוויוו איז געפיהרט געוואָרען אין דיא גאַסען גלייך וויא דער ערשטער קרבן, וואָס איז געפאַלען אין דער צייט פון אַ רע־וואָלוציאָן.

דעניס איז אַריין אין אַ צוגעמאַכטען וואָגען, ווייל זיא וואַר צו שוואַך צו געהן. ווען דיא לויה איז אַריין אין דו דעסעטבער, האָבען אַלע געמוזט בלייבען שטעהן, ווייל דיא גאַס איז פערשטעלט געוואָרען פון דיא מאַטעריאַל, וואָס מען האָט גע־בראַכט פאַר מאָרעט'ס נייע געביידע. שטעהענדיג, האָט דעניס בעמערקט דעם אַלטען בורראַס, וועלכער איז געוועזען מיעד און צובראָכען. אַזוי שנעל וויא בורראַס האָט זיא דערקענט, איז ער אַריין אין איהר וואָגען.

— מיינע פיס טראָגען מיך ניט! — האָט ער אויסגערופען — עס האַלט מיך ניט אָרעם. אונזער האָס איז ניט געגען איך.

דעניס האט אויסגעפּונען, אז ער איז דערוועלבער בּורדאס וואס אמאל. ער האט ערקלעהרט, אז באַדו מוז זיין זעהר שטאַרק, ווען ער קען אויסהאַלטען די קלעפּ, וועלכע ער האט ערהאַלטען.

— די פּאָליציי האט בעדאַרפט זעהן. די וועגען זאָלען זיין ריין! — האט בּורדאס געשריען. — זיי פערשטעלען אלע וועגען מיט זייער נייע געביידע, וואו איינער איז שוין געהרג'עט געוואָרען. זיי זאגען, אז דאָרט געפינען זיך יעצט צו־זיא טויזענד זיעבּען הונדערט ארבּייטער, און אז זייער געשעפט וועט בעטרעפען א הונדערט מיליאָן פראַנק פיר דיעזען יאָהר. שטעלט אייך נור פאָר, א הונדערט מיליאָן פראַנק!

דעניס האט איהם ניט געענטפערט, אָבער בּורדאס האט ניט אויפגעהערט צו רעדען און צו ערצעהלען דעם אונטערגאַנג פון די קליינע געשעפטס־לייטע. ער האט אויסגערעכענט אלע קליינע געשעפטס־לייטע וואס האבּען באַנקראָטירט און געשילדערט ראָבּינאָ'ס לאַנגע זעהר טרויעריג. — אה, מיר זיינען א מחנה טויטע, וואס בעגלייטען א בר־מן! — האט ער אויסגערופען. — עס מוז זיין קאָמיש פאַר די וואס קוקען אויף אונז צו זעהן א מאַרש פון באַנקראָטירטע. עס שיינט, אז אונזער ענדע איז נאך ניט פערטיג. די לומפען עפענען דעפּאַרטמענטס פון בלומען, פון פּאַרפומע און זאַנגאַר פון שיף. די כּאָליערע האט זיך פערשפּרייט איבּער אלע געשעפטען. די שאַרלאַטאַנעס פערקויפען זייף און שוה־וואַקס און זיי וועלען נאך פערקויפען געבּאַקטע בּולקעס. איך שווער, אז די וועלט געהט מיט דעם קאָפּ אַראָפּ. אָבער איך וועל מיך ניט אונטערגעבען, אָבוואָהל איך בין שוין רואינירט. מאַרעט האט פערלאָרען זיין פּראָצעס, אָבער דאס קאָסט מיך א פערמעגען. די אדוואָקאַטען רייסען די הויט.

ענדליך האט דעניס איהם אונטערבראָכען מיט דער בעמערקונג:

— מאָנסיו בּורדאס, איך בעט אייך איהר זאָלט מעהר ניט קעמפּפען. ער־לויבּט מיר איך זאָל אייך צוזאַמענפיהרען מיט מאַרעט און ענדיגט צווישען זיך.

אָבער בּורדאס האט אויסגעשריען:

— איהר זייט שטיל. דאס איז קיינעם'ס געשעפט. איהר זייט א גוטע פערזאָן, און איך ווייס, אז איהר לערענט דרך־ארץ מיט דעם מאַן, וואס האט גע־מיינט, אז מען קען אייך קויפען וויא מיין הויז. וואס וואָלט איהר צו מיר געזאָגט, ווען איך וואָלט אייך הייסען טהאָן וואס ער פערלאַנגט פון אייך? דרום דאַרפט איהר זיך ניט אריינמישען אין מיינע געשעפטען.

דיא לויה האט עררייכט דעם בית־עולם און בורראס און דעניס זיינען ארויס פון וואָגען. אין אייניגע מינוטען איז דיא צערעמאָניע פערטיג געוואָרען. זשען האט אָפגעפיהרט זיין אָנקעל, וועלכער האט אריינגעקוקט אין קבר.

— מיר דארפען אלע אריין אין דיעזען קבר! — האט בורראס געזאגט צו דעניס, וועלכע איז געשטאנען בייא דער גרוב. — ווען זייא בעגראָבען דיעזע ארמע מיידעל, בעגראבט מען אונז אלעמען. אה, איך ווייס וואס איך זאָג. דיא אלטע מעטהאָדען אין געשעפט, קענען בעגראָבען ווערען צוזאמען מיט דיעזער מיידעל.

דעניס האט אריינגעזעצט איהר אָנקעל און איהר ברודער אין א וואָגען און זייא האבען זיך אומגעקעהרט נאך פאריז. דער טאָג איז פאר איהר געווען זעהר מעלאנכאָליש. זיא איז געווען אונרוהיג וועגען איהר ברודער, וועלכער איז זעהר בכאס, און ווען זיא האט פערשטאנען, אז דאס איז וועגען א פרוי, האט זיא איהם געזוכט צו בערוהיגען דערמיט וואס זיא האט איהם געגעבען געלד. אָבער ער האט זיך ענטזאגט צו נעהמען, ווייל ער האט געקלעהרט, אז דיעזען מאל איז אלעס ערנסט, ווייל זיין מיידעל וויל פון איהם ניט נעהמען אפילו א בוקעט בלומען. שפעטער, ווען דעניס איז געגאנגען בעזוכען איהר קלענערן ברודער אין מאדאם גראז הויז, האט דיא פרוי ערקלעהרט, אז דאס קינד ווערט צו גרויס פאר איהר אינסטיטוט און זיא קען איהם מעהר ניט האלטען. דאס וואר פאר איהר א נייע אונאנגענעהמליכקייט.

אין דעם זעלבען אבענד האט מאָרעט זיא געשיקט רופען אום צו בעשפרעכען מיט איהר וועגען א נייען קינדערשען מאנטעל, וועלכען ער האט געוואָלט פאב־ריצירען. דעניס, וועלכע איז געווען אויפגערעגט פון דיא פאסירונגען אין דיעזען טאָג, האט זיך מעהר ניט געקענט בעהערשען. זיא האט צו ערשט גערעדט וועגען דעם אלטען בורראס, וועלכען מאָרעט רואינירט. מאָרעט איז אויפגעשפרונגען. דער אלטער בורראס איז משוגע! האט ער אויסגעשריען, און ער איז דאס אונגליק אין זיין לעבען, ער פערדארבט אלע זיינע פלענער, דערמיט וואס ער וויל איהם ניט אָפגעבען זיין הויז. מאָרעט איז געווען שרעקליך פערקאָכט געגען דעם אלטען מאן, וועלכער איז געווען דער איינציגער, וואס האט זיך פאר איהם ניט אונטערגעגעבען. און וואס האט געהאלטען זיין קליינע קראָם אונטער „דעם ווייבערשען גן־עדן.“ דער קאמפף מיט בורראס איז געוואָרען פאר מאָרעט דער קאמפף פון זיין לעבען, און ווען איין אנדערער, ניט דעניס וואָלט געוואגט צו זאגען א גוט וואָרט פאר דעם אלטען רעגענשירם מאכער, וואָלט איהר מאָרעט געוויס ענטזאגט דיא שטעלע. מאָרעט האט איהר ערצעהלט, אז ער איז בערייט צו בעצאָהלען דעם אלטען נאר

נאר דאס נעלד, אָבער בורראס וויל פון קיין זאך נים וויסען. וואס קען מאָרעט מעהר טהאָן וויא נעבען נעלד, ער וויל קיין זאך נים רויבען, אָבער דיא מענשען דארפען דאָך האבען יושר און שכל, און קיינער דארף נים וועלען אָפּהאלטען א לאָקאָמאָטיוו, ווען ער האלט אין מיטען לויפען.

דענים האט אויסגעהערט אלעס וואס מאָרעט האט געזאגט און זיא האט איהם נים געהאט וואס צו ענטפערן, אויסער בעטען פאר איהם מיטלייד. זיא האט ערקלעהרט, אז מען דארף ווארטען ביז בורראס וועט שטארבען, ווייל דיעזע קאָנ־קורענציע קען איהם טויטען.

נאך דעם געשפרעך וועגען בורראס, האט מאָרעט אָנגעפאנגען צו ריידען וועגען בודאָ׳ס, און האט אויסגעדריקט זיין סימפאטהיע, וואס זייער טאָכטער איז געשטאָרבען. ער האט זייא ערקלעהרט פאר זייער גוטע מענשען און זעהר עהרליכע מענשען, וועלכע האבען געבעך קיין גליק. דאן האט ער אָנגעפאנגען זיין ארגומענט. ער האט ערקלעהרט, אז זייא זיינען אליין שולדיג אין זייער אונגליק, דערמיט וואס זייא האלטען זיך צו דיא אלטע מעטהאָדען אין זייער אלטע חורבה. עס וועט איהם נים וואונדערן, ווען דיא געביידע וועט איינפאלען אויף זייער קאָפּ. ער האט דאס שוין פאָראויס געזאָגט איינינע מאל. ער האט זיא עראינערט, דאס ער האט זיא איינינע מאל געבעטען, זיא זאָל ריידען מיט איהר אָנקעל און זאָל איהם ווארנען פון אונגליק, וועלכען ער וועט אויף זיך ברענגען מיט זיין עקשנות. אָבער יעצט איז דיא קאטעסטראפע געקומען. קיינער אין דער וועלט קען איהם יעצט העלפען. מען קען דאָך נים פערלאנגען, ער זאָל זיך רואנירען אום צו רעטען זיינע שכנים. ווען ער זאָל זיין נארריש געננג און זאָל צושליסען זיין מאגאזין, וועט קומען איין אנדערער און וועט איהם עפענען, ווייל דיא אידעע פון דיא דעפּארטמענט־סטאָרס, איז יעצט אָנגענומען אין דער גאנצער וועלט. ניין, ניין, מאָרעט האט אין זיך נים געקענט געפינען קיין שולד, און ער ווייס נים וואָרום דיא קליינע געשעפטס־לייטע האסען איהם אזוי שטארק. ער טהוט נים מעהר וויא דאס, וואס דיא צייט פאָדערט.

יענע נאכט האט דענים זעהר ווענינ געקענט שלאָפען. זיא האט געהאט אלערלייא חלומות און האט זיך געוואָרפען אויף אלע זייטען. עס האט איהר גע־שיינט, אז זיא איז נאך א קליינע מיידעל און זיא איז בייא זיך צו הויז, אין זייער גארטען און זיא וויינט, קוקענדיג וויא זיא זעהט דיא פייגעלעך עסען אויף דיא שפינען, וועלכע האבען איינגעשלונגען דיא פליגען. איז דאס ווירקליך וואהר, אז אין דיעזער וועלט מוז מען פעט ווערען פון דעם טויט. האט דיעזער קאמפף פאר דעם דאזיין ווירקליך געמאכט דיא וועלט פאר א שלאכט־הויז, וואו אלעס מוז פערניכטעט

ווערען? זיא האט זיך געזעהן אין דעם קבר, אין וועלכען דיא האבען בעגראבען איהר קוזינע זשענעוויוו. דאן האט זיא געזעהן איהר אָנקעל און איהר מאַמע אין זייער שפייזע־צימער. עס האט זיך איהר געחלום׳ט, אז בורדאס הויז איז אויפגע־ריסען געוואָרען מיט דינאמיט, דאן האט זיא געהערט א קראך נאך א קראך, הייזער זיינען געפאלען איינע נאך דיא אנדערע, גלייך וויא א דונער וואָלט זייא אלע איינגעשלאָגען. אה, גרויסער גאָט, וואס פאר גרויסע שמערצען זיא פיהלט יעצט. גאנצע פאמיליען ווייגען. אלטע מענער ווערען ארויסגעוואָרפען אין דיא גאסען, און דא זעהט פאר זיך שרעקליכע בילדער פון ארמוטה און עלענד. און זיא קען קיינעם ניט העלפען. און זיא האט געפיהלט, אז אזוי דארף זיין, דאס דיעזער ארמוטה איז געטהינג פאר דער צוקונפט פון דער גרויסער פארטי.

ווען עס איז געקומען דער טאָג, איז זיא געוואָרען רוהיגער, א מעלאנכאָלישער געפיהל האט זיא ניט געלאָזט שלאָפען און זיא האט געקוקט צום פענסטער, פון וואנען דיא שיין פון דער זונן איז אריין אין איהר צימער. זיא האט בייא זיך גע־קלעהרט, דאס דיעזע אונגליקען זיינען א נויטהווענדיגע זאך, וויא דאס בלוט וואס מען דארף האבען צו יעדע רעוואָלוציאָן. יעדער שריט פאָרווערטס ווערט געמאכט איבער דיא קערפער פון טויטע מענשען. דיא מורא פאר דעם פערברעכען צו העלפען רועגירען מענשען, איז פערשוואונדען, ווייל זיא האט עס בעטראכט פאר א נויטהווענדיגע זאך, פאר עטוואס, וואס מוז געשעהן איידער א נייער דור ווערט געבאָרען, דערפאר אָבער האט זיא געגומען פיהלען מיטלייד מיט דיא קרבנות, פאר וועלכע זיא האט געהאט קיין הילפע. איהר לעצטער געדאנק איז געווען וועגען איהרע קרובים, וועלכע זיא האט געוואָלט רעטען פון דעם אונטערגאנג, וואס איז בעשטימט פאר אלע קליינע געשעפטס־לייטע.

יעצט זיינען איהרע געדאנקען איבערגעגאנגען צו מאָרעט און זיין ליידענ־שאפטליכע געזיכט. זיא איז געווען זיכער, אז ער וועט איהר קיין זאך ענטזאגען. זיא איז געווען זיכער, אז ער וועט איהר אלעס בעווילינגען. זיא האט יעצט פרובירט מאכען א מיינונג איבער דיעזען מאן. זיא איז געווען בעקאנט מיט זיין כאראקטער, זיא האט געוואוסט, אז ער האט אימער אויסגעארבייט און אויסגערעכענט זיין ער־פאָלג, אז ער האט א קוועלע פון נייע אידעען, אז ער האט אָנגענומען אדווער־טייזמענטס אלס א מיטעל פאר זיין געשעפט. ער זוכט אויף בעקאנטע נור מיט דער אבזיכט צו ציהען פון זייא נוטצען, אזוי וויא ער האט געמאכט מיט באראָן הארטמאן. מיט אלע אנדערע בעגעהט ער זיך אנדערש, ער קויפט אויס זייערע גע־שעפטען, ניטצט אויס זייערע פעהיגקייטען און ווארפט זייא ארויס אין גאס. ער

האט אָנגעפאַנגען זעהר קליין און אלע האבען פון איהם געלאכט, אם ענדע איז ער געוואָרען דער הערשער איבער אלעמען. ער איז דער גליקליכסטער מענש, ער איז דער ערפאָלג אליין. וואס זיא האט איהם ניט געקענט מוחל זיין, איז געוועזען נור איין זאך, און דאס איז, וואס ער האט זיך אנפאנגס פערשטעלט פאר איהר און האט בעהאלטען זיין ליעבע צו איהר אונטער א מאסקע פון פהילאנטראָפּי. אָבער זיא האט געפיהלט, אז זיא מוז עטוואס טהאָן פאר איהם, ווייל ער ליידעט אזוי שטארק דורך איהר. דיעזע ליידען האבען איהם געמאכט טהייער אין איהרע אויגען. זיא האט גערעכענט, אז ער האט שוין גענוג בעצאָהלט פאר זיין פריהערינגע קאלטקייט און זיין אמאליגען האס צו ארמוטה.

אין א געוויסען טאָג, אלס דעניס איז געגאנגען פון א בעזוך צו איהר אָנקעל, האט זיא דערהערט א געשרייא אין גאס. א מאסע מענשען האט זיך געלאָזט לויפען. עס איז געוואָרען א מהומה. א וואָגען האט איבערגעפאָהרען א מענשען, און זיא האט יעצט דערזעהן וויא דער פוהרמאן האלט ביידע לייטשעס אין דיא הענד, און ציהט דיא פערד צו זיך, וועהרענד ער שרייט:

— פערדאמט! ווארום היט איהר זיך ניט, באנדיטען!

דער וואָגען איז געבליבען שטעהן און דאס פובליקום האט יעצט ארומגע־רינגעלט דעם פערוואונדעטען. א פּאָליציסט איז באלד ערשיענען אויפ'ן פלאטץ און האט גענומען דיא נעמען פון דיא עדות, וועהרענד דער פוהרמאן האט געשריען:

— איך בין ניט שולדיג. דיעזער מאן האט זיך שפאצירט אין מיטען וועג. איך האב צו איהם געשריען, און ער האט זיך אליין געוואָרפען אונטער דיא רעדער.

איין ארבייטער, מיט דיא געצייג אין האנד, וועלכער האט געארבייט בייא דער נעכסטער הויז, איז צוגעלאָפען און האט געשריען: „איך האב אליין געזעהן. ער האט זיך אליין געוואָרפען אונטער דיא רעדער. עס איז נאך איין אונגליקליכער וואס איז מיעד פון זיין לעבען.

נאך איינינע האבען גערעדט, און אלע האבען איינגעשטימט, אז דאס איז געווען א זעלבסטמאָרד פערזוך. דער פּאָליציסט האט דאס אלעס פערשריבען. דעניס, וועלכע האט געהאט דעם געוועהנליכען מיטליידי'ס געפיהל, וואס אלע פרויען בעזיצען צו איבערגעפאָהרענע הינד, געפאלענע פערד און געהרג'עטע קעמף, האט זיך נאטירליך פעראינטערעסירט אין דיעזען אונגליק און איז צוגעגאנגען צום

פערוואונדעטען. זיא האט זאָפאָרט ערקענט דיעזען אונגליקליכען, וועלכער איז גע־לעגען אָהנמעכטיג אין צוריסענע קליידער.

— עס איז מאָנסיו ראָבינא ! — האט זיא אויפגעשריען מיט איבעררעשונג און שמערצען.

דער פּאָליציסט האט עס געהערט און ער האט בייא איהר אויסגעפרעגט דעם נאָמען און דיא אדרעסע פון דעם זעלבסט־מערדער. עס איז געוועזען צו פער־דאַנקען דעם פעהיגען פוהרמאַן, וועלכער האט צוריק געהאַלטען דיא פערד, וואָס ראָבינא איז ניט געהרג'עט געוואָרען אויף טויט. דיא רעדער זיינען בלויז פּאַראיבער זיינע פיס, וועלכע וואָרען געבראָכען. פיער מענשען האבען אריינגעטראָגען דעם פערוואונדעטען אין איין אַפּאָטהעקע, וועהרענד דער וואָגען האט פאָרטגעזעצט זיין רייזע.

דענים איז נאכגעגאַנגען דעם פערוואונדעטען צום אַפּאָטהעק. דער דאָקטאָר, וועלכער איז אהין געקומען האט ערקלעהרט, אז מען קען אוועקטראָגען דעם קראַנקען אהיים, און וועהרענד דיא לייטע זיינען אוועק ברענגען א טראַנ־בעט, איז דענים אוועק פּאָרבערייטען מאַדאם ראָבינא, זיא זאָל ניט דערהערען דעם אונגליק צו פּלוצלינג. דענים האט זיך קוים דורכגעשפּאַרט דאס פּובליקום, וועלכע איז גע־קומען פון אלע זייטען, און האט זיך געשפּאַרט און געשטופּט צום אַפּאָטהעק, אום צו וואַרפען אַ בליק אויף דעם פערוואונדעטען. הונדערטע איבער הונדערטע מענשען האבען זיך פערזאַמעלט. יעדער איינער האט דערצעהלט דיא געשיכטע פון דעם אונגליק אויף זיין נוסח, און דיא לעצטע נוסח איז געוועזען, דאס דיעזער מאַן איז ארויס געשליידערט געוואָרען פון א פענסטער, וואו מען האט איהם גע־טראָפען בייא א פרעמדע פרוי.

ווען דענים איז געקומען צו ראָבינא'ס מאַגאַזין, האט זיא געפונען זיין ווייב ביים טהיר. זיא האט זיך צוגעשטעלט און האט מיט איהר א ווייליע גערעדט פון אנדערע זאַכען, אום צו געפינען א מיטעל וויא צו מעלדען דעם אונגליק. דער מאַגאַזין איז געוועזען אָהן אָרדנונג און אָהן לעבען. עס האט פאָרגעשטעלט דעם לעצטען קאַמפּף פון א באַנקראָטירטען געשעפט. עס וואר דער אונפערמיידליכער סוף פון דער גרויסער מלחמה מיט זייד. דער „ווייבערשער גן־עדן" האט פערניכטעט דעם גענגער מיט א גרויסען שניט אין דיא פּרייזען, וועלכען ראָבינא האט ניט גע־קענט ביישטעהן.

— איך האב ערשט געזעהן אייער מאַן, אין גאַילאָן שטראַסע ! — האט דענים אָנגעפאַנגען צו ערצעהלען.

מאדאם ראָבינא, וועלכע האט געזעהן וויא מענשען לויפען צו יענער גאס, איז אויף קיין זאך ניט געפאלען. זיא האט זיך בעדאנקט פאר דעם גרוס און האט געזאָגט:

— ער וועט וואהרשיינליך באלד קומען. איך ווארט דאָ אויף איהם. יא ליעבע דעניס, וואס זאָלען מיר זיך פון אייך לייקענען, דיא געשעפטען געהן זעהר שלעכט, און מיין ארמער ראָבינא געהט שוין ארום אָהן א קאָפּ. הייטע איז געקומען דער פאבריקאנט, וועלכער האט איהם געבאָרגט דיא זייד און האט געמאָנט געלד. איך בין אזוי אונגעדולדיג וואס ער זאמט זיך.

מאדאם ראָבינא האט געוואָלט צוגעהן צום טהיר, אָבער דעניס האט זיא צוריק געהאלטען, ווייל זיא האט דערהערט א גערויש אין גאס און זיא האט פערשטאנען, אז דאס ברענגט מען דעם פערוואונדעטען, וועלכער ווערט בעגלייט פון דיא פאריזער ליידינג־געהער, וועלכע זיינען נייגעריג צו זעהן דעם סוף פון דיעזער טראַגעדיע. דעניס האט מעהר ניט געקענט ווארטען, און מיט א פערשטיקטען קול, האט זיא געזאָגט:

— זייט ניט צושראָקען, עס איז קיין גרויסע געפאהר. איך האב געזעהן אייער מאן, איהם האט געטראָפען א קליינע סבה. מען ברענגט איהם יעצט אהיים, איך בעט אייך, זייט ניט אזוי צושראָקען.

דיא ארמע פרוי איז געוואָרען בלאס וויא א טויטע. זיא האט געהערט וואס דעניס האט ערצעהלט און האט איהר ניט פערשטאנען. דיא גאס וואר פול מיט מענשען, דיא פוהרען זיינען געבליבען שטעהן, דיא טראָג־בעט איז אוועק געשטעלט געוואָרען פאר דער טהיר, וועלכע מען האט בעדארפט עפענען אין ביידע זייטען.

— עס וואר א סבה! — האט דעניס ווייטער ערצעהלט און האט געוואָלט לייקענען פון דער פרוי, אז איהר מאן האט געוואָלט בעגעהן זעלבסטמארד. ער האט זיך אויסגעגליטש און איז געפאלען אונטער א וואָגען. נור זיינע פיס זיינען פערוואונדעט. מען האט געשיקט נאך א דאָקטאָר. עס איז קיין גרויסע גע־פאהר.

א שוידער איז דורכגעלאָפען דורך מאדאם ראָבינא. זיא האט ארויסגעלאָזען א ווילדען געשרייא, און איז צוגעלאָפען צום טראָג־בעט און האט האסטיג אראָפּ־געריסען דעם איבערדעק.

ראָבינא איז שוין דאן געווען ביים זינען, אָבער זיינע ווייטאגען וואָרען שרעק־ליך. דער קלענסטער ריהר האט איהם דורכגענומען. וויא ער האט דערזעהן זיין ווייב

האבען זיך דינע אויגען אָנגעגאָסען מיט טרעהרען, וועהרענד זיא איז געבליבען שטעהן וויא געליימט, און האט ניט געוואוסט וואס צו טהון. דער טומעל איז נאָך איז געשטיגען. דיא מאסע האט זיך געשטופט פאָרווערטס וויא אין א טהעאטער, מאנכע זיינען געקראָכען אויף דיא קעפ, אום צו זעהן וואס עס איז געשעהן.

ענדליך האט מען ארייגגעטראָגען דעם פערוואונדעטען אין זיין מאגאזין און מען האט פערשלאָסען דיא טהיר און אראָפּגעצויגען דיא פאָרהאנגען איבער דיא פענסטער. מאדאם ראָבינא האט זיך יעצט אויפגעכאפּט וויא פון טויט, האט זיך געוואָרפען אויף איהר מאן, האט איהם ארומגענומען און האט אָנגעפאנגען שרייען.

ראָבינא האט יעצט געגומען ריידען און האט זיך מודה געווען פאר זיין ווייב.

— דוא מוזט מיר מוחל זיין דיעזע שמערצען. — האט ער געזאגט. — איך האב געמוזט זיין משוגע. ווען דער אדוואָקאט האט מיר געזאגט, אז מאָרגען שליסט ער מיין געשעפט, האבען זיך גענומען דרעהען זיילען פייער ארום מיינע אויגען. נאכדעם האב איך אליין ניט געוואוסט וואס עס איז געשעהן, און איך געדענק אליין קיין זאך. מיר האט געשיינט, אז דיא לייטע אין „ווייבערשען גן־עדן" קוקען ארויס פון דיא פענסטער און לאכען פון מיר, און ווען דער וואגען איז אָנגעקומען, האב איך מיך א שליידער געטהאָן צו דיא רעדער.

דיעזע ערצעהלונג האט דורכגעשטאָכען זיין ווייב'ס הארץ וויא א שפּיז. זיא האט זיך אראָפּגעלאָזען צו דער ערד. גרויסער גאָטט, ער האט געוואָלט בעגעהן זעלבסטמאָרד! ראָבינא איז ווידער געפאלען אין אָהנמאכט. דער דאָקטאָר איז נאָך אלץ ניט געקומען.

דעניס האט ארומגענומען ראָבינא'ס פרוי און האט זיא געדריקט צו זיך, און האט זיא געטרייסט.

דאן האט מאדאם ראָבינא צוגעשפּארט איהר קאָפּ צום טראָג־בעט, אויף וועלכער איהר פערוואונדעטער מאן איז גע־ענגען, און האט זיך צרוויינט. — אה, מיין טהייערער, מיין טהייערער! — האט זיא געיאמערט. — ער האט עס אלעס געטהאָן צוליעב מיר. ער האט צוליעב מיר געוואָלט שטארבען. ער פלעגט אימער זאָגען, אז ער האט מיך בערויבט, אז ער האט איבערגעפיהרט מיין געלד. ביינאכט פלעגט ער טרוימען פון דיעזען געלד. ער האט געוואָלט איך זאָל פאר איהם לעבען גליקליך, ער האט געוואָלט זיין א טויטער, איין עהרליכער, געשעפטס־מאן. אה, מיין טהייערער מאן, ווארום האסטו דאס געטהאָן! דוא מוזט דענקען, אז איך

בין זעהר שלעכט! איך שווער דיר, אז איך האב געגען דיר נאר נישט געהאט, זאי לאנג מיר זיינען צוזאמען בין איך גליקליך. זאלען זייא נעהמען אלעס וואס זייא ווילען. מיר ווענען אוועק געהן אין איין ארט, וואו מיר וועלען פון זייא נאר נישט הערען. דוא קענסט נאך אלץ ארבייטען, און דוא וועסט זעהן וויא גליקליך מיר וועלען ביידע זיין.

זיא האט צונעליינט איהר שטערן צו איהר מאן׳ס געזיכט, און ביידע ווארען שטיל פון אויפרעגונג. עס איז געוועזן א פויזע עס האט געשיינט, אז דער מאגאזין שלאפט, וועהרענד הינטער דיא טהירען האט מען געקענט הערען דעם טומעל אין גאס, דאס לעבען פון דער גרויסער פאריז, דעם גערויש פון דיא רעדער און דיא טריט פון דיא מענשען.

דענים, וועלכע פלעגט יעדע מינוט צוגעהן צום טהיר, איז ענדליך געקומען און האט אנגעזאגט, אז דער דאקטאר איז דא.

דער דאקטאר איז געוועזן א יונגער מאן מיט א שעהנע געזיכט. ער האט אונטערזוכט דעם קראנקען איידער מען האט איהם געליינט אין בעט. בלויז איין פוס, דיא לינקע איז געוועזן געבראכען, און דאס וואר אויך קיין זעהר ערנסטער בראך, מען וועט עס קענען לייכט היילען, אהן פיעל צייט. ווען מען האט גענומען דיא טראג־בעט, אום צו ברענגען דעם קראנקען אין הינטערשטען צימער, איז באזשען, דער פאבריקאנט אריינגעקומען. ער איז געקומען אום צו בעריכטען פון זיין לעצטע אנשטרענגונג צו מאכען איין ארדנונג אין ראבינא׳ס געשעפט. זיין אנ־שטרענגונג האט איהם אבער נים געהאלפען, מען האט געמוזט ערקלעהרען א באנקראט.

— וועה איז מיר! — האט ער אויסגערופען. — וואס איז געשעהן?

דענים האט איהם אין קורצען אלעס ערצעהלט. ווען זיא איז געבליבען שטיל האט ראבינא מיט א שוואכער שטימע געזאגט:

— איך האב אויף אייך קיין האס, אבער איהר זיים אין דעם זעהר פיעל שולדיג.

— וואס קען מען העלפען! — האט דער פאבריקאנט געענטפערט, מען האט בעדארפט האבען שטארקערע מענשען וויא מיר זיינען. איהר ווייסט, אז איך בין נים אין א בעסערן צושטאנד וויא איהר זיים.

זייא האבען אויפגעהויבען דיא טראג־בעט. ראבינא האט נאך אלץ געפונען קרעפטען צו זאגען: גיין, ניין, שטארקערע מענשען וויא מיר זיינען, וואלטען זיך

אונטערגעגעבען פונקט וויא מיר. איך קען בעגרייפען וויא אזוי אלטע הארטע מענשען, וויא באדו און בורראס האלטען אויס. אבער יונגע מענשען וויא מיר, וועלכע פערשטעהן בעסער דיא וועלט, קענען ניט עקסיסטירען אין קאמפף.

דייא האבען איהם אוועק געטראגען. מאדאם ראבינא האט ארומגענומען איהר פריינדין דעניס און האט אויסגעדריקט איהר פריידע, וואס זיא איז ענדליך בעפרייעט געווארען פון דיעזען מאגאזין. ווען דער פאבריקאנט און דעניס זיינען ארויס פון הויז, האט דער פאבריקאנט איהר מודה געווען, אז ראבינא האט רעכט. עס וואר אידיאטיש צו פיהרען א קאמפף מיט דעם „ווייבערשען גן־עדן". ער פיהלט זיך פערלארען ווען ער זאל ניט נאכגעבען. ער האט פרובירט בעטען דעניס זיא זאל זעהן, אויב ער קען מאכען א געשעפט מיט מארעט, ווייל ער האט גע־וואוסט, אז זיא קען זעהר פיעל טהאן.

דעניס האט געשטייכעלט און האט געענטפערט: נעהט און ערצעהלט עס מאנסיו מארעט אליין. אייער בעזוך וועט איהם פערשאפען פערגניגען. ער איז קיין מענש וואס טראגט א האס, ווען איהר וועט איהם נור פארשלאגען עטוואס פראפים.

אין מאנאט יאנואר איז מאדאם באדו געשטארבען. זיט איהר טאכטער איז געשטארבען וואר זיא קראנק. דיא לעצטע עטליכע וואכען, האט זיא שוין ניט גע־קענט ארונטער געהן פון צימער, און א גאס־פרוי האט געמוזט קעהרען און רייניגען דעם מאגאזין. זיא איז געלעגען איינגעוויקעלט אין איהרע קישענס, און מעהר וויא איהרע אויגען האבען זיך ניט ארויסגעזעהן אין איהר ווייסע געזיכט. איהר געזיכט איז געלעגען צום פענסטער און זיא האט ניט אויפגעהערט צו קוקען צום „ווייבערשען גן־עדן". באדו האט ניט געקענט איבערטראגען וויא זיא ליעגט און קוקט מיט שטארע אויגען אויף איהר מלאך־המות און ער פלעגט וועלען ארויפציהען דיא פאר־האנגעס איבער דיא פענסטער, אבער זיא האט איהם ערקלעהרט, אז זיא וויל קוקען אויף דעם מאגאזין ביז איהר לעצטען אויגענבליק. דער מאגאזין האט זיא בערויבט, ער האט בייא איהר צוגענומען איהר פערמעגען, איהר טאכטער און איהר געזונד. איהר געזונד איז פון איהר אוועק צוזאמען מיט דיא קונדען און זיא איז אפגע־שטארבען צוזאמען מיט איהר מאגאזין. אזוי איז זיא געלעגען ביז זיא איז אויסגע־גאנגען וויא א ליכט, אבער איהרע טויטע אויגען זיינען געבליעבען אפען, און ווארש אלץ געריכטעט צום גרויסען מאגאזין, וואו טיללייאגען זיינען געווען פערזאמעלט אונטער איין דאך.

דיא הערנירטע געשעפטס־לייטע פון דיעזען געגענד, האבען נאך א מאל געהאט א לויה. דארט ווארען דיא קרעמער, וואס האבען שוין באנקראטירט און וואס שטעהן ביים באנקראט. באדו איז נאכגעגאנגען זיין ווייב'ס קערפער מיט דיעזעלבע שווערע טריט, מיט וועלכע ער האט בעגלייט זיין טאכטער. ער איז גע־גאנגען, וויא איינער וואס איז פעראורטהיילט פון שיקזאל צו דיעזע גרויסע שמערצען.

דעניס איז געווען אין א גרויסער פערלעגענהייט. דיא לעצטע פאאר וואכען איז זיא געווען אויסגעמאטערט און האט דורכגעמאכט פיעלע שוועריגקייטען. זיא האט בעדארפט אריינגעבען איהר קליינעם ברודער אין א שוהלע, און זיא איז אזוי פיעל נאכגעלאפען איהר ברודער זשען, וועלכער איז געווען פערקאכט אין זיין נייער ליעבע, דאס ער האט געבעטען זיין שוועסטער זיא זאל פאר איהם געהן ריידען מיט דער מיידעל. דיא צווייטע קאטאסטראפע אין איהר אנקעל'ס הויז, האט זיא אין גאנצען צובראכען. מארעט האט איהר געגעבען דיא ערלויבניס צו טהאן וואס זיא וויל פאר איהרע קרבים און דיא איבעריגע.

אין א געוויסען פריה־מארגען האט זיא געהערט, אז בורראס איז ארויסגע־ווארפען געווארען אין גאס, און אז באדו וועט שליסען זיין געשעפט. זיא האט דאן געהאט א געשפרעך מיט מארעט און איז ארויס געגאנגען זעהן וואס זיא קען טהון פאר דיעזע אונגליקליכע.

אין מעשאדאר שטראסע, דארט וואו זיין הויז האט זיך געפונען, איז בורראס געשטאנען דעם גאנצען פריה־מארגען און האט געקוקט אויף דעם וואהנונג פון וואנען מען האט איהם ארויס געטריבען, דורך א שפיצעל, וואס דיא אדוואקאטען האבען אויסגעארביים. מארעט האט געהאט אייניגע וועקסלען, וועלכע בורראס האט נים בעצאהלט, איז איהם געווען לייכט צו קריעגען איין באנקראט ערקלעהרונג פאר דעם אלטען מאן. דאס געריכט־הויז האט בעפאהלען, מען זאל פערקויפען דעם קאנטראקט, וועלכען בורראס האט געהאלטען אויף דאס הויז, און מארעט האט דיעזען קאנטראקט געקויפט פאר פינף הונדערט פראנק. זא, דאס דער אלטער איינגעשפארטער מאן, האט געמוזט נעהמען פינף הונדערט פראנק, פאר דעם וואס ער האט נים געוואלט אוועק געבען פאר הונדערט טויזענד פראנק. באלד איז גע־קומען איין ארכיטעקט מיט ארבייטער איבערבויען בורראס מאגאזין, און, ווייל דער אלטער האט נים געוואלט געהן, האבען זייא געבראכט דיא פאליציייא. דיא וואארע איז ארויסגענומען געווארען און איז פערקויפט געווארען, אבער דער אלטער האט זיך אלץ געהאלטען אין דעם געגענד. און נאכדעם וויא ער האט איבערגעשלאפען דיא

נאכדעם אין א פרעמדע הויז, איז ער געקומען גאנץ פריה און האט זיך געשטעלט ביים זיין הויז, וועלכע איז שוין געווען חאלב צוגומען.

דעניס האט איהם דארט געפונען און האט איהם זעהר פריינדליך בעגריסט.

ער האט נים געהערט איהר שטימע; זיינע אויגען האבען געקוקט אויף דיא ארבייטער, וועלכע האבען גריסען דיא ווענד פון זיין מאגאזין, וועלכע האבען אפגעשלאגען דיא זונן פון דיא אינוועניגסטע ציטערן זיט דיא לעצטע צוויא הונדערט יאהר.

ענדליך האט ער דיא דערקענט.

— אה, דאס זייט איהר? — האט ער צו איהר געזאגט. — זייא מהוען דא א גאנץ שעהנע זאך, דיעזע רויבער־באנדע!

דעניס האט נים געוואלט צו רעדען. זיא וואר שטארק גערידהרט פון דעם טרויער וואס איז געלעגען אויף דעם אלטענס געזיכט. זיא האט אליין אויך נים געקענט צונעהמען איהרע אויגען פון דעם אלטען פלאטץ, וועלכער ווערט צו־ריסען.

— מאנסיו בורראס! — האט דעניס ענדליך אנגעפאנגען צו זאגען און האט איהם געוואלט אפפיהרען צו איין אנדער ווינקעל. — איהר דארפט וויסען, אז מען וועט אייך נים פערלאזען. אלע אייערע בעדירפניסע, וועלען ערפילט ווערען.

ער האט אויפגעהויבען זיין קאפ און האט אויסגעשריען:

— איך האב קיינע בעדירפניסע. זייא האבען אריינגעשיקט דיא רויבער. זאגט זייא, אז דער אלטער בורראס קען נאך ארבייטען, און ער וויים נאך וויא צו געפינען ארביים. ווירקליך, עס איז א שעהנע זאך צו געבען צדקה צו דיא וואס זייא ערמארדען.

אבער דעניס האט איהם געבעטען ער זאל נים בלייבען הארט־הערציג, און זאל בעסער איינזעהן וואס פאר איהם איז בעסער. ער האט אבער געשאקעלט זיין קאפ און האט איהר געהייסען געהן און לעבען גליקליך, ווייל זיא איז נאך יונג, דיא זאל אבער מעהר נים קומען אפרעדען אלטע לייטע פון זייערע אידעען.

ער האט געווארפען א לעצטען בליק אויף דער חורבה און איז אוועק. דיא האט זיך צוגעקוקט וויא ער געהט און צומישט זיך מיט דעם פובליקום. א ווייל־

איז דענים געשטאנען א צומישטע און האט אליין ניט געוואוסט וואס צו טראכטען. ענדליך איז זיא אוועק צו איהר אָנקעל. דער אַלטער מאַן וואר אליין אין זיין מאגאזין. דיא גאָס־פרוי פלעגט נור קומען אין דער פריה און אבענדס אויפצוקאָכען דעם עסען און אויסקעהרען דעם מאגאזין. ער פלעגט פערברענגען גאנצע שטונדען איינער אליין, און ער פלעגט זעהר זעלטען געשטערט ווערען א גאנצען טאָג. ווען א קונד פלעגט אמאל פערבלאָנדזשען אין מאגאזין און בעטען א שטיקעל וואארע, האט ער ניט געוואוסט וואו עס ליגט. און ביז שפעט אין דער נאכט, פלעגט ער ארומגעהן אין זיין צימער מיט דיעזעלבע שווערע טריט, וויא ער איז געגאנגען צו דיא צווייא בעערדיגונגען.

— וויא פיהלט איהר, אָנקעל? — האט דענים איהם געפרעגט.

דער אַלטער מאַן האט געעפענט זיינע אויגען און האט גאנץ פאלט גער ענטפערט:

— זעהר גוט, זעהר גוט. איך דאנק אייך.

דענים האט געוואָלט געפינען עפעס צו זאָגען אום צו טרייסטען דעם אלטען מאן, אָבער זיא האט ניט געקענט געפינען קיין וואָרט, קיין פרעהליכען גער דאנק.

באָלד איז ארומגעגאנגען איבער זיין מאגאזין אזוי וויא א מאשינע וואָלט איהם געפיהרט. יעדעס מאל ווען ער איז צוגעקומען צו דער קאסע, האט ער א קוק געד טהאָן צום ליידיגען שטוהל, אויף וועלכען זיין ווייב און זיין טאָכטער האבען אָפּ־ געלעבט זייערע יאָהרען. מאנכעס מאל האט ער א קוק געטהאָן צו דיא פאָליצעס, וואו עס זיינען געלעגען איינינע שטיקלעך פערשטויבטע וואארע. דער טרויער איז געלעגען אויף דאס גאנצע הויז. דיא געליעבטע זיינען פון דאָרט פערשוואונדען. זיין געשעפט האט גענאהט א מיאוס׳ן סוף, און ער איז געבליבען אליין צו זעהן וויא זיין כבוד און זיין לעבען איז אונטערגעגאנגען. ער איז פארבייא געגאנגען דיא טהיר פון שפייז־צימער, וואו ער האט פערבראכט אזוי פיעל פרעהליכע שטונדען מיט זיין פאמיליע, און ער האט זיך אליין דערשראָקען פאר דיא שטילקייט און דיא טויט־ קייט וואס האט דאָרט יעצט געהעררשט. אלעס וואר טויט, אלעס וואר טרויעריג, זיינע טריט האבען געקלונגען וויא טריט צווישען קברים.

ענדליך האט דענים געזאָגט:

— אָנקעל, איהר קענט ניט בלייבען אזוי וויא איהר זייט יעצט. איהר מוזט קומען צו א בעשלוס!

— און וואס ווילט איהר איך זאָל טהאָן ? — האט ער געפרעגט און האט ניט אויפגעהערט צו געהן. איך וויל אויספערקויפען, אָבער קיינער איז ניט גע־קומען. אין א געוויסען טאָג, וועל איך צושליסען דיא טהיר, און וועל אוועק געהן.

— אָבער וואס וועט איהר דאן טהאָן ? — האט זיא געפרעגט און האט געזוכט צו ברענגען איהם אויף א געשפרעך ווענען איין האנדעל מיט מאָרעט.

— איך ווייס ניט ! — האט ער געענטפערט.

— הערט מיך אויס, אָנקעל ! — האט זיא יעצט געזאגט. — מען האט מיר געהייסען איך זאָל אייך פאָרשלאָגען א שטעלע אלס אינספעקטאָר.

— וואו ? — האט באָדו געפרעגט.

— גענענאיבער ! — האט דעניס געענטפערט. — אין אונזער מאגאזין. איהר וועט קריגען זעקס טויזענד פראנק א יאָהר. זעהר א לייכטע שטעלע.

פלוצלינג איז ער געבליבען שטעהן געגען איהר. אָבער אנשטאט צו ווערען ביין וויא זיא האט ערווארטעט, איז ער געוואָרען בלאס און פערצווייפעלט.

— גענענאיבער ! גענענאיבער ! — האט ער געמורמעלט. — איהר ווילט איך זאָל געהן גענענאיבער.

דעניס אליין איז געריהרט געוואָרען פון דיעזער אויפרעגונג. זיא האט זיך ערינערט אָן דעם לאנגען קאמפף, וואס דיא צוויא מאגאזינען האבען געפיהרט און וויא דאס האט זיך געענדיגט מיט דעם טויט פון זשענעוויוו און באָדו'ס וויב. דער געדאנק, אז איהר אָנקעל זאָל געהמען א שטעלע בייא זיין קאָנקורענט, און זאָל דארפען ארומגעהן אין דעם ווייסען האלדבאנד, האט צוריסען איהר הארץ.

— ניין, ניין אָנקעל ! — האט זיא אויסגערופען, ווייל איהר ערעלע הארץ און ערהאבענע געפיהלען האבען זיך ערוועקט. — איך האב חרטה, וואס איך האב דאס אייך געזאגט, עס איז פון מיר איין אונרעכט. איך בעט אייך, זייט מיר מוחל.

באָדו האט ניט געענטפערט. ער האט ווידער אָנגעפאנגען צו געהן איבער זיין מאגאזין, און בייסען זיינע ליפען אין זיין גרויסען אונגליק.

14טער קאפיטעל.

דיא דעסעמבער שטראסע האט יעצט אויסגעזעהן גאנץ נייא, מיט דיא ווייסע הייזער און דיא האלב־געענדיגטע געביידען. א שטראם פון עקיפאזשען איז גע־לאפען דורך דיעזע גאס, און צווישען דיא מעשאדיר שטראסע און דיא שאסעל שטראסע, איז דער טומעל געוועזען זעהר גרויס, פון א פובליקום, וועלכער איז געוועזען אויפגעקאכט דורך א מאגאט אדווערטייזמענטס. יעדער איינער האט זיך געשפארט צום נייען דעפארטמענט, וועלכען מארעט האט אויסגעבוים און וועלכער איז גע־עפענט געווארען מיט א גרויסען אויספערקויף פון ווייס־צייג.

דיא נייע געביידע איז געוועזען איינע פון דיא שעהנסטע און דיא רייכסטע וואס פאריז האט געזעהן. פון דרויסען זיינען דיא וועגד געוועזען בעפוצט מיט גאלד און מיט אלערלייא שטיקער מארמאר, וועהרענד אינוועניג איז אלעס געוועזען בעשלאגען מיט געשלייפטען גלאז, זעלטען גרויסע שפיגלען און פערשיעדענע פיגורען, וועלכע האבען אויפגעריסען דיא אויגען און בערוישט דיא געדאנקען. אלעס וואר געמאכט מיט א זעלטענעם געשמאק און מיט אויסרעכענונג צו פעראינטערעסירען דאס פובליקום, וויא צו א מוזעאום.

אום צווייא אוהר, איז דיא פאליצייא געוועזען געצוואונגען צו נעהמען דאס פובליקום אין ארדנונג, און צו זעהן, אז דיא קארעטען זאלען זיך ניט פערפלאנטערן. דער פאלאסט, פון וועלכען מארעט האט געטרוימט, איז געבויעט געווארען. עס האר דער טעמפעל, וואס איז געווידמעט געווארען צום לוקסוס און צו דער מאדע. דער טעמפעל האט אלעס בעהערשט, און האט פערשטעלט דעם גאנצען דיסטריקט מיט איהר שאטען. עס וואר שווער צו געפינען א צייכען פון דעם ארט וואו בורראס אלטע חורבה איז געשטאנען. דיא פיער גרויסע טהירען פון דעם מאגאזין, זיינען יעצט געוועזען אין פיער גאסען, און קיין זאך האט זיך אריינגעמישט אין מארעט'ס גרענעץ. זיט באדו האט אויפגעגעבען זיין געשעפט, וועלכער האט זיך געפונען אויפ'ן צווייטען זייט גאס, איז דער אלטער „עלבוף" געשטאנען וויא א צונעמאכטער קבר. דיא לאדען פון יענעם מאגאזין זיינען קיינמאל ניט געעפענט געווארען. ביסלעכווייז זיינען זייא פערדעקט געווארען מיט פאסטערס, און זיינען צוזאמענגע־קלעפט געווארען וויא דיא ערד איבער א קבר. און אויף דיעזען טויטען ארט, וועלכער איז געוועזען בעדעקט מיט שטויב און מיט בלאטע, איז געוועזען אויסגעשטעלט אזוי וויא א פאהן איבער א בעזיגטע מלוכה, א גרויסער געלער פאסטער, וועלכער

האט אדווערטייזט מיט גרויסע בוכשטאבען, דיא וואארע וואס ווערען פערקויפט אין „ווייבערשען גן־עדן.“

אויף דיעזען פאָסטער איז געווען א בילד, וואס האט פאָרגעשטעלט דעם „ווייבערשען גן־עדן“ אלס א ריעז, וואס ערדרייכט דעם וואָלקען. דיא גאנצע גרויסע געביידע, וועלכע האט יעצט פערנומען פיער זייטען, איז געווען אויסגעמאָהלט אין דיא אדווערטייזמענטס. דיא געביידע איז געמאכט געוואָרען אויסצוזעהן ריעזיג גרויס, וועהרענד הינטער איהר איז אויף דאס בילד געלעגען פאריז, און עס האט גע־שיינט, אז דער „ווייבערשער גן־עדן“ איבערשטייגט און פערדונקעלט דיא אלטע שטאָדט, וועלכע איז בלויז פאָרגעשטעלט געוואָרען אין קורצע און קליינע דעכער. דיא מאָנומענטען פון גאנץ פאריז, האבען זיך אויף דאס בילד ניט אָנגעזעהן. נאטער־דאם, און דיא איבעריגע היסטאָרישע געביידען פון פאריז, זיינען אויף דאס בילד פערדוקט געוואָרען אין א ווינקעל. קורץ, דער צייכנער וואס האט געמאכט דאס בילד, האט געהאט אין זינען צו בעווייזען מיט זיין פענסיל, אז דער „ווייבערשער גן־עדן“ האט פערדונקעלט פאריז, און איז גרעסער און דייטליכער פאר אלעס וואס דיא וועלט־שטאָדט בעזיצט. ער האט זאָגאר געמאכט מען זאָל זעהן, אז מאָרעט׳ס מאגאזין ערדרייכט ביז דעם ים און פערשפרייט זיך איבער שטעדט אין דערפער, אויף מיילען ווייט פון פאריז.

זייט דעם פריה־מאָרגען, איז דאס פובליקום געשטיעגען און געשטיעגען. קיין מאגאזין האט נאך ווען אזוי אויפגעבראכט דיא שטאָדט מיט זיינע אדווערטייד מענטס. דער „ווייבערשער גן־עדן“ האט יעצט אויסגעגעבען איבער א האלב מיליאָן פראנק א יאָהר אויף פערשידענע אדווערטייזמענטס. הונדערטע טויזענדע קאטאַ־לאָגען זיינען אויסגעשיקט געוואָרען; טויזענדע שטיקער וואארע זיינען צושניטען געוואָרען אויף סאמפעלס. אלע צייטונגען זיינען געדונגען געוואָרען צו פויקען אין דיא אויערן פון דאס פובליקום און צו פערטומלען דיא וועלט מיט דעם „ווייבערשען גן־עדן“, און דיא גרויסע מציאות וואס זיינען דאָרט צו קריגען. דיא נייע געביידע, וועלכע מאָרעט האט אויסגעבויט, איז געוואָרען וויא ער האט געהאָפט, א לעבעדיגע אדווערטייזמענט, דורך איהר רייכטהום. איהר שעהנהייט און איהרע פענסטער, וואס ווארען גרויס געגוג אויסצושטעלען א גאנצע ליעד פון ווייבערישע קליידער.

אום צו פייערען דיא ערעפענונג פון דיעזער נייער געביידע, זיינען אויסגע־שטעלט געוואָרען פלאגען און פיגורען. יעדער עטאזש איז געווען בעדעקט מיט פראנקרייך׳ס נאציאָנאלע קולירען, און דיא זיעגלען פון דיא פערשיעדענע שטעדט פון לאנד. גאנץ אויבען, ווארען אויפגעצויגען פלאגען פון פערשיעדענע נאציאָנען.

אין דעם אנטערסטען שטאָק איז געווען אזא מאסע ווייס־צײַג, דאס די פענסטער זיינען פערבלענדעט געוואָרען. אלעס וואר ווייס. געשטיקטע פאָרהאנגען האבען פאָר־געשטעלט א גאנצען זאאל, אין וועלכען עס איז געלעגען א פיראמיד פון אלערלייא גאָרטיכלעך. צווישען גרויסע שטיקער וואארע, וועלכע זיינען געלעגען וויא קופּעס שנעע אין א וואלד, זיינען געווען אויסגעשטעלט פיגורען פון דאַמען און פרויען, וועלכע זיינען געווען אָנגעטהאָן אין זייד און אין אטלעס און האבען אויסגעזעהן דורך די פענסטער וויא לעבעדיגע פערזאָנען. ארום אלע פענסטער זיינען דארום גע־שטאנען קאָמפּאניעס מענשען, וועלכע האבען זיך נים געקענט אָפּקוקען פון דיעזע שעהנע זאכען.

די קאריאזימעט אין דעם „ווייבערשען גן־עדן", איז פערגרעסערט געוואָרען דורך א קאטאסטראָפע, פון וועלכער גאנץ פאריז האט געשפּראָכען. דאס וואר נעמליך דאס פייער וואס האט פערניכטעט דעם גרויסען מאגאזין וואס באטאמענט האט ערעפענט צו קאָנקורירען מיט מאָרעט. די צייטונגען וואָרען פול מיט בעד־שרייבונגען פון דעם פייער, וואס איז געקומען דורך א גאז, וואס איז געבליבען ברענען בייא נאכט, וויא אזוי די דאמען זיינען געפלויגען האלב־נאקעט פון זייערע בעטען, און וויא באטאמענט האט פינף פון זייא ארונטער געטראָגען אויף זיינע אקסלען. דער גאנצער שאדען וואר פערזיכערט, און דאס פובליקום האט גערעדט פון דעם גרויסען אדווערטייזמענט וואס באטאמענט האט געהאט. דורך דיעזען פייער האבען מענשען גענומען ריידען וועגען די דעפּארטמענטס־מאגאזינען, וועלכע זיינען יעצט געוואָרען א טהייל פון דעם עפענטליכען לעבען אין פאריז, און יעדער איינער איז נים ווילענדיג געקומען אויף א געשפּרעך וועגען „ווייבערשען ג־עדן."

וויא גליקליך איז דיעזער מאָרעט! פאריז האט בעוואונדערט זיין גליק, און יעדער האט זיך געבויגט פאר זיין הצלחה, וועלכער האט פערניכטעט זיינע קאָנקורענטען מיט אלע מיטלען, זאָגאר מיט פייער און רויך. יעדער האט גענומען רעכענען וויפיעל מאָרעט וועט דיעזען סיזאָן פערדיענען. יעדער האט געשאצט די צאָהל פון די נייע קונדען וואס וועלען קומען צו זיין מאגאזין, דאדורך וואס זיין געגנער האט אויסגעברענט.

מאָרעט אליין איז געווען דער אונרוהיגער אין דיעזער איבערראשונג. ער האט מורא געהאט פאר די אייפערזוכט פון א פרוי, וועלכע איז יעצט געוואָרען זיין פערשוואָרענע פיינדין. דיעזע פרוי וואר מאדאם דעספאָרגעס, וועלכע ער האט אויסגעניצט אום צו קומען צו זיין גליק. ער האט אויך מורא געהאט פאר באראָן הארטמאַן, וועלכער האט איהם געבאָרגט דאס געלד, צו דיעזער גרויסער

אונטערנעהמונג. דאן האט ער זיך גענעסען דאס הארץ, וואריום ער האט פערזעהן איין אדווערטייזמענט, וועלכען באטאמענט האט ערפונדען, געמליך צו לאדען דעם בישאָפּ פון פאריז, ער זאָל קומען מיט אלע גייסטליכע פון שטאָדט צו בענשען זיין אונטערנעהמונג. עס וואר א זעלטענע צערעמאָניע, עס וואר א גרויסע רעליגיעזע ספעקטאקעל, וועלכער איז געפיהרט געוואָרען פון איין דעפּארטמענט צום צווייטען. עס איז וואהר, אז דיעזע צערעמאָניע האט ניט פערהיט דעם מאגאזין פון דעם גרויסען פייער, אָבער עס וואר דאָך ווערטה א מילליאָן פראנקס אַלס איין אדווער־טייזמענט, ווייל עס האט געמאכט א שטארקען איינדרוק אויף דעם רעליגיעזען פובליקום. מאָרעט האט מקנא געווען זיין גענגער אויף זיין איינפאל, און ער האט זיך ארומגעטראָגען מיט דעם געדאנק, צו איבערשטייגען זיין קאָנקורענט און קריגען דעם ערץ־בישאָפּ צו זיך אין מאגאזין.

עס איז געוואָרען דרייא אוהר, און דער נאכמיטאג געדרענג האט זיך אָנגע־פאנגען. איבער הונדערט טויזענד קונדען האבען זיך געשפּארט אין דיא פערשיעדענע ווינקעלעך פון דעם מאגאזין. דיא עקיפּאזשען האבען פערנומען דיא גאנצע לענג פון גאס. איינפאכע קעבס האבען זיך דאָרט צומישט מיט פריוואט־עקיפּאזשען, דיא אנגעשטעלטע פלעגען יעדע מינוט קומען און ארויסרופען א עקיפּאזש, ער זאָל פאָהרען צום מאגאזין און צו נעהמען זיין איינגעקויפטע, וועהרענד אַנדערע עקיפּאזשען זיינען געקומען און האבען פערנומען דעם לעערען פלאטץ. עס וואר א מהומה און א געדרענג פון רעדער און פון פערד. דיא פיס־געהער האבען זיך גע־מוזט דריקען און קוועטשען אין דיא זייטען און ציטערן מען זאָל זייא ניט צושניידען און צוטרעטען אונטער דיעזע וועגען. עס האט אויסגעזעהן, אז גאנץ פאריז איז אויפ־געלאָפען אויף דעם וואונדער, אז אלע האבען זיך פערזאמעלט אין איין גאס אום צו קרויגען דעם „ווייבערשען גן־עדן" פאר דעם גרעסטען מאגאזין אין דער וועלט, פאר דעם זיעגער און הערשער אין דיא פאריזער קראָמען.

מאדאם דע באוועס און איהר טאָכטער בלאנשע און מאדאם גיבעל, זיינען געשטאנען בייא א פענסטער און האבען בעטראכט איין אויסשטעללונג פון פער־שיעדענע קאָסטיומען. דיעזע קאָסטיומען זיינען געלעגען געפּאקט אין פאפּיר־קעסטלעך. דיא שפּיצען און דיא שעהנע זייטען פון דיא קאָסטיומען, זיינען געלעגען פון אויבען, וועהרענד אויף דער קעסטעל איז געווען געדרוקט א פיגור, וואס האט פאָרגעשטעלט א פרינצעסין אין דעם קאָסטיום.

מאדאם דע באוועס האט בעוואונדערט דיא ביליגע פרייזען פון דיעזע קאָסטיומען, אָבער מאדאם גיבעל האט געשוואָרען, אז דיא קאָסטיומען זיינען ניט

ווערטה א צובראָכענעם פראַנק, ווייל זייא צופאַלען אין שטיקער, אַזוי שנעל ווי מען מהוט זייא אָן.

— לאָמיר אריינגעהן — האָט מאַדאַם ניבעל ענדליך געזאָגט. — מיר מוזען אָנקוקען וואָס דאַרט טהוט זיך. איך גלויב, אַז אייער איידעם וועט אייך ערוואַרטען אין דעם מאַגאַזין.

מאַדאַם דע באַוועס האָט ניט געענטפערט. זיא איז געוועזען צומומעלט פון די עקיפּאַזשען, וועלכע האָבען געבראַכט מאַסען נייע קונדען צו מאָרעט'ס מאַגאַזין.

— יאַ, — האָט בלאַנשע ענדליך געענטפערט. — פּאַוועל האָט פערשפּראָכען צו וואַרטען אויף אונז אין לעזע־צימער, נאָכדעם וויא ער וועט פערלאָזען דעם מיניסטעריום.

בלאַנשע האָט צוריק מיט א מאָגאָט געהייראַטה מיט דע וואַלאַנאַין, וועלכער האָט זיך ערשט ניט לאַנג צוריק אומגעקעהרט צו זיין אַמט. די יונגע ווייבעל האָט געהאַט איהר מוטער'ס אויסזעהען, און איהר מוטער'ס גע־פיהלען.

— אַה, דאָרט זעה איך מאַדאַם דעספּאַרגעס! — האָט די גרעפין אויס־גערופען און האָט אָנגעוויזען אויף איין עקיפּאַזש.

— דענקסט איהר עס ווירקליך? — האָט מאַדאַם ניבעל געפרעגט. — איז דען דאָס מעגליך, נאָך די אַלע געשיכטען וואָס ווערען ערצעהלט? זיא דאַרף נאָך אַלץ ווינען אויף דעם פייער אין באַטאַמענט'ס מאַגאַזין.

אָבער עס וואַר ווירקליך העגריעטע. זיא האָט דערזעהן איהרע פריינדינען און איז צו זייא אַרונטער געשפּרונגען מיט א פריינדליכען שמייכעל און לוסטיגע מיענע.

— איך האָב געוואָלט קומען און אַליין אָנקוקען וואָס דאָ געהט פאָר. עס איז בעסער ווען מען זעהט אַלץ אַליין. אַה, מיר זיינען נאָך אַלץ גוטע פריינדע מיט מאָנסיו מאָרעט, אָבוואָהל מען זאָגט, אַז ער איז שטאַרק אויפגערעגט זייט איך האָב גענומען אינטערעסע אין דעם נייען מאַגאַזין. איך האָב צו איהם קיין זאַך, אויסער וואָס ער האָט צוזאַמענגעפיהרט די חתונה צווישען מיין פריינדין, מאַדמאַ־אַזעל פאַנטעניילס און זיין אינספעקטאָר דזשאָזעף.

— וואָס, איז דאָס שוין געשעהן? — האָט מאַדאַם דע באַוועס געפרעגט מיט איבערראַשונג. — דאָס איז שרעקליך, איין אַריסטאָקראַטישע מיידעל זאָל הייראַטהען איין איינפאַכען מענשען! שרעקליך!

— יא, מיך מהייערע, ראס איז געשעהן, אָן נור אום אונז צו ערנערען. איך קען איהם. מאָרעט וויל בעווייזען, אז דיא מעכטער פון אונזערע גרויסע פאמיליען, זיינען נור פאסענד צו הייראטהען זיינע קלערקס.

דיא פיער פרויען זיינען געבליבען שטעהן אויף דעם טראָטואר צווישען דעם פובליקום וואס האט זיך געשפּארט צום אריינגאנג. דער שטראָם פון פובליקום האט זייא לאנגזאם אריינגעטראָגען אינוועניג. זייא האבען גאר ניט געוואוסט און ניט געפיהלט, אז זייא זיינען שוין אין מאגאזין. זייא האבען יעצט גערעדט וועגען מאדאם מארטי, ווייל מען האט ערצעהלט, אז דער ארמער מאָנסיו מארטי איז ארויס פון זינען, פון דיא סצענען וואס ער האט געהאט אין זיין הויז. ער האט זיך איינגעבילדעט, אז ער בעזיצט דיא אוצרות פון דער וועלט, אז ער גראָבט אויס אלע גאָלד-מיענען און זאמעלט גאר דיא דימענטען פון אפריקא.

— ארמער מענש! — האט מאדאם ניבעל בעמערקט. — ער איז אימער געווען שטיל און שפּארזאם וויא א לעהרער, וועהרענד זיין ווייב האט ניט געוואוסט קיין ענדע פון איהרע אויסגאבען. וואס איז אָבער פון איהר געוואָרען?

— מאדאם מארטי האט געמוזט אנטלויפען צו איהר אָנקעל, — האט הענריעטע געענטפערט. — ער איז איין גוטהערציגער אלטער מאן, וועלכער איז געבליבען איין אלטן. אָבער איך דענק, אז זיא איז דאָ אין מאגאזין. איך וועל זיא דאָ געפינען.

איין איבערראשונג האט אָפּגעשטעלט דיעזע דאמען. פאר זייא איז יעצט געלעגען דער מאגאזין, דער גרעסטער אין דער וועלט, וויא דיא אדווערטייזמענטס האבען ערצעהלט. דיא גרויסע גאלעריע האט זיך געצויגען פון איין עק ביז דער צווייטער און האט פערנומען צווייא גאסען. פון אלע זייטען האבען זיך געצויגען קאָרידאָרען און טרעפ און בריקען. דיא צוזאמענשטעלונג אין מאגאזין איז יעצט אין גאנצען געענדערט געוואָרען. דיא מציאות זיינען געלייגט געוואָרען אין דער-בעמבער שטראסע, דער וויי-דעפּארטמענט איז געלעגען אין מיטען, דער האנדשוה-דעפּארטמענט האט פערנומען דעם סאנט אגוסטין זאאל. דיא צאָהל פון דיא דע-פּארטמענטס איז יעצט געווען פופציג. איינינע ווארען גאנץ פרישע, וואס זיינען ערשט היינטע ערעפענט געוואָרען. איינינע, וועלכע זיינען געוואָרען זעהר וויכטיג, זיינען צוטהיילט געוואָרען אין צווייען, אום צו גרלייכטערען דיא ארבייט. דיא צאָהל פון דיא קלערקס און אנגעשטעלטע אין דיעזען מאגאזין, איז יעצט געווען דרייא טויזענד אכט פינף און פערציג.

דיא איבערראשונג וואס האט אפגעשטעלט דיא פרויען, איז געווען דיא גרויסארטיגע אויסשטעלונג פון ווייס־גודס. דארט איז געווען דער זאאל מיט דיא ליכטיגע שפיגלען, אויסגעשלאגען מיט מארמאר, וואו דיא בילינגע וואארע האט צו זיך געצויגען דאס פובליקום. דאן זיינען דארט געווען דיא גאלעריען, וועלכע ווארען דעקארירט מיט ליכטיגע קאלירען און ווארען געמאכט ווי א פערשנייטע לאנד, מיט לאנגע איידבערג וואס גלימצערען אונטער דיא שטראהלען פון דער זונן. דארט האט זיך געפונען נור ווייס־צייג, אלע ווייסע ארטיקלען פון דעם מאגאזין. אלעס האט דארום געפינקעלט פון ווייסקייט און האט פערבלענדעט אלע אויגען, זא, דאס מען האט געמוזט צומישט ווערען פון דיא ליכטיגע קאלירען, און עס וואר שווער צו אונטערשיידען פון איין זאך צו דער צווייטער, דורך דער וועלט פון ווייסקייט. ווייסע טוך, ווייסע שפיצען, ווייסע זייד, ווייסער אטלעס, אלעס וואס וואר ווייס, איז געלעגען אין בערג אין דיעזען גרויסען זאאל.

דיא אייזערנע סלופעס אין מיטען זאאל, ווארען ארומגעוויקעלט מיט ווייסען טוך און פערהאנגען מיט ווייסע זיידענע טיכלעך. דיא טרעפ ווארען דעקארירט מיט ווייסען טוך, און האבען דערמיט פארגעשטעלט א מחנה ווייסע גענז, וואס שווימען אין א טייך, אדער פליהען דורך דיא לופט.

— אח, ווי וואונדערבאר! ווי וואונדערבאר! — האבען דיא דאמען אויסגערופען.

זיא זיינען קיינמאל נים מיעד געווארען לויבענדיג דיעזען ווייסען זאאל. מארעט האט נאך קיינמאל נים אויסגעטראכט איין שעהנערע זאך ווי דיעזע אויסשטעלונג. עס וואר דער טריאומפף פון זיין טאלאנט. עס האט פערבלענדעט און ענטציקט יעדען בעזובער.

דער פלאטץ וואר פול מיט לעבען. יעדער ווינקעל וואר בעזעצען מיט מענשען. ביי דיא געטרענקע און שפייזען האט מען זיך געשפארט און געדריקט. אין לעזע־צימער איז געווען פערזאמעלט א גאנצע נאציאן. דיא מענשען האבען אויסגעזעהן שווארץ אין דיעזען ווייסען ים. אויפ'ן ערשטען עטאזש ווארען פערזאמעלט פיעלע שעהנע פרויען. אויף דיא טרעפ און אויף דיא זייטיגע גאלעריען, האט מען געזעהן א שטראם פון מענשען, וועלכע האבען אויסגעזעהן ווי קארליקעס, וואס קריכען אויף הויכע שנעעבערג. דיא צוזאמענמישונג פון שטימען האט געמאכט א גערויש, אזוי ווי דיא אינדען פון ים. גאנץ אויבען וואר איין אויסשטעלונג פון גאלד און ראזען און האט פארגעשטעלט ווי דיא שיינענדע זון איבער דיא הויכע שנעע־בערג.

— קומט! — האט מאַדאַם באוועס געזאגט. — עס איז אונמעגליך מיר זאָלען דאָ בלייבען שטעהן.

זייט מאַדאַם דע באוועס איז אריינגעקומען, האט דזשאָזעף דער אינספעקטאָר פון איהר ניט אַרונטערגענומען דיא אויגען, און ווען זיא האט זיך אומגעדרעהט, האבען זיך בעגעגענד זייערע בליקען. ווען זיא איז אוועק, האט ער זיא געלאָזט געהן אין פאָראויס, און האט זיא ניט אָפּגעלאָזען פון אויג, אָבער ער האט זיך געמאַכט גלייך וויא זיא אינטערעסירט איהם ניט.

ווען זייא זיינען געקומען צו א קאַסירערס טיש, האט מאַדאַם ניבעל אויס־גערופען:

— זעהט נור דיעזע בלומען! עס איז א פּראַכטפאָלע אידעע.

איהר בעמערקונג איז געווען ווענען דעם נייעם אנדענקען, וואס דער „וויבערשער גן־עדן" האט פערטהיילט צו דיא קונדען. ווענען דיעזען אנדענקען האט מאָרעט פערקלונגען דיא צייטונגען. קליינע בוקעטען פון בלומען, וועלכע ער האט געקויפט אין דיא טויזענדער, זיינען געגעבען געוואָרען יעדע; וואס האט נור עטוואס געקויפט. בייא יעדען קאַסירער זיינען געשטאַנען לאַקייען אין שעהנע יוניפאָרמס און האבען פערטהיילט דיא בוקעטען. ביסלעכווייז זיינען אלע קונדען געווען בעפּוצט מיט דיעזע בלומען, און זייא האבען דערמיט פאַרגעשטעלט א בלומענגאַרטען, וואס געהט אַרום איבער דעם מאַגאַזין.

— יאָ, האט מאַדאַם דעספאָרגעס געענטפערט מיט פערדרוס. — עס איז קיין שלעכטע אידעע.

אָבער ווען זייא זיינען אוועק פון דיעזען אָרט, האבען זייא געהערט וויא צווייא קרעמער לאַכען פון דיעזע פּרעזענטען. איינער האט בעמערקט, אַז דיעזע בלומען בעווייזען, אַז מאָרעט געהט הייראַטהען מיט דער מיידעל, וועלכע אַרביים אין זיין מאַגאַזין. א צווייטער האט געענטפערט, אַז ער וויים ניט אויב דאס איז דער צייכען פון א חתונה, אָבער דיא בלומען קאָסטען געלד, און זיינען וויא אַרויס געוואָרפען.

— וואס! — האט מאַדאַם דע באוועס אויסגעשריען. — ווען מאָנסיו מאָרעט ווירקליך הייראַטהען?

— דאס איז דיא לעצטע נייעס! — האט מאַדאַם דעספאָרגעס געענטפערט און האט זיך געמאַכט גלייך וויא עס געהט איהר גאר ניט אָן. — איך גלויב, אַז ער וועט האבען אַזא סוף.

דיא פרויען האבען זיך אנגעקוקט. זייא האבען יעצט אלע פערשטאנען ווארום דעספּארגעס איז געקומען אין דעם מאגאזין, אבוואהל זיא האט געהאט א שטריים מיט דיעזען מאן. זיא איז געקומען ווארפען אויף איהם א לעצטען בליק, אבוואהל דאס מוז איהר שאפען שמערצען.

— איך וועל בלייבען מיט אייך! — האט מאדאם ניבעל געזאגט צו מאראם דעספּארגעס, ווייל זיא איז געווארען נייגעריג צו זעהן וואס מיט איהר וועט דא פאסירען. מיר וועלען טרעפען מאדאם דע באוועס אין לעזע־צימער.

— זעהר גוט! — האט דע באוועס געזאגט. — איך וועל זיין אויף דעם טרופּעט־עטאזש. קום מיט מיר, בלאנשע.

מאדאם דע באוועס און איהר טאכטער זיינען אוועק, וועהרענד דושאזעף דער אינספעקטאר איז זייא נאכגעגאנגען, און האט ניט ארונטער גענומען דיא אויגען. דיא אנדערע צווייא דאמען, האבען זיך באלד פערלוירען אין דעם גרויסען פובליקום, וואס האט געשטראָמט אין אלע זייטען.

אין דיעזען גרויסען טומעל פון געשעפט, האבען דיא אנגעשטעלטע ניט געד־וואוסט פון קיין אנדער געשפרעך, וויא פון מארעט׳ס ליעבע צו דעניס. דיא שמחה וואס אלע אנגעשטעלטע האבען געהאט דערפון, וואס דעניס האט זיך פון איהם ענטזאגט, איז ענדליך געקומען צו א קריזיס. מען האט ערפאהרען, אז דעניס וויל פערלאזען דעם „ווייבערשען גן־עדן", ניט אכטענדיג אויף דעם וואס מארעט האט זיך בייא איהר געבעטען, זיא זאל בלייבען, ווייל דעניס האט בעהויפּטעט, אז זיא מוז זיך אויסרוהען. דיא מיינונגען וועגען דעם זיינען געווען פערשיעדען. אין אלע דעפּארטמענטס האט מען זיך געוואטען, אז דעניס וועט דעם נעכסטען זונטאג אוועק. אנדערע האבען געוואטען, אז מארעט וועט ענדליך הייראטהען דיעזע מיידעל. אבער דיא וואס האבען געוואטען, אז דעניס וועט אוועק, האבען געהאט זעהר גוטע גרינדע דערצו. זייא האבען געוואוסט, אז דיעזע קליינע מיידעל פיהרט איהר געד־שעפט מיט דעם רייבען און מעכטיגען מארעט, מיט גרויס טאלאנט און פערשטאנד. זייא האבען בערעכענט, אז זיא וועט יעצט שפּיעלען איהר בעסטע קארט. זיא וועט איהם זאגען: „אדער הייראטה מיך, אדער איך געה פון דיר אוועק."

דעניס האט אבער זעהר ווענינ געדאכט פון דיעזע זאכען. זיא האט קיינמאל ניט געשטעלט אירגענד וועלכע בעדינגונגען און האט געמאכט קיינע רעכענונגען. זיא האט געוואלט אוועק פאהרען, ווייל זיא האט שוין מעהר ניט געקענט איבער־טראגען דיעזע מיינונגען וועגען איהר. זיא האט ניט פערשטאנען, ווארום מען זאל זיא אזוי אורטהיילען. האט זיא זיך דען בעוויזען אלס א קאקעטישע, אויסגערעכענטע

אין היטרע פערזאָן? ניין, זיא איז גאנץ איינפאך אריינגעקומען אין דעם מאגאזין און זיא איז געווען דיא ערשטע, וואס האט זיך געוואונדערט איבער מאָרעט'ס ליידענ'שאפט. ווארום זאָלען זייא דענקען, אז זיא וויל פערלאָזען דעם מאגאזין צוליעב קונצען און פּאָליטיק? עס איז דאָך גאנץ נאטירליך זיא זאָל אוועק. זיא האט אנגעפאנגען צו פיהלען זעהר שווער, וואס זיא ווערט אזוי פיעל בערעדט אין דיעזען מאגאזין. זיא האט ניט געקענט איבערטראָגען וואס מאָרעט איז איהר נאכגעגאנגען און האט זיא פערפאָלגט אויף שריט און טריט, זאָ, דאס זיא האט געמוזט אנווענדען אלע איהרע קרעפטען צו קעמפּפען נעגען איהם. זיא האט גענומען מורא האבען, מאָמער וועט זיא זיך איינמאל לאָזען איבעררייידען און וועט זיך איינמאל אונטערגעבען, און זיא וועט נאכדעם חרטה האבען איהר גאנצען לעבען, און דארום האט זיא ליעבערסט געוואָלט אוועק. אויב אין דעם איז געלעגען א קונץ אָדער איין וויכענשאפט, וויא אזוי צו דריקען א געליעבטען, האט זיא דערפון ניט געוואוסט און זיא האט זיך אליין נעפרעגט, וואס זיא זאָל דערצו טהון, עס זאָל ניט אויסזעהן אז זיא לויפט זוכען א מאן. זיא האט אין גאנצען בעשלאָסען ניט צו הייראטהען, און זיא האט בעשלאָסען צו האלטען זיך בייא ניין, זאָגאר ווען מאָרעט וועט עס ברענגען אזוי וויים און וועט זיא וועלען פיהרען צו דער חופּה. דיא גוטהערציגע קיים אוועק צו פאָהרען און שיידען זיך פון דיעזע: אָרט, האבען ארויסגעריסען איהרע טרעהרען, און האבען זיא געמאכט וויינען, אָבער זיא האט געהאט מוטה און קראפט און זיא האט צו זיך געזאָגט, דאס ווען זיא וועט יעצט ניט מאכען דיעזען פערצווייפעלטען שריט, וועט זיא איהר גאנצען לעבען ניט וויסען פון רוה אָדער גליק.

ווען מאָרעט האט ערהאלטען איהר רעזיגניישען, איז ער געבליבען שטיל און קאַלט און האט זיך אָנגעשטרענגט צו בעהערשען זיך. דאן האט ער איהר געזאָגט, אז ער ניט איהר א וואָך צייט צו בעדענקען זיך, איידער זיא וועט בענעהן אזא נארישען שריט. אם ענדע וואָך, ווען זיא האט מיט איהם ווידער גערעדט וועגען דעם, און האט ערקלעהרט איהר בעשלוס אוועקצוגעהן נאך דעם גרויסען אויספערקויף, האט ער צו איהר גאר נישט געזאָגט, ער האט נור פּרובירט אויפקלעהרען איהר דיא לאגע, אין וועלכער זיא געפינט זיך. זיא האט פאר זיך קיין צוקונפט, עס איז פאר איהר שווער צו געפינען נאך אזא שטעלע וויא דיעזע, וועלכע זיא וויל אוועק ווארפען. האט זיא דען איין אנדער שטעלע אין אויג? אויב דאס איז דיא אורזאכע, ווארום זיא וויל אוועק געהן, וועט ער איהר געבען אלע בעדינגונגען וואס דאָ קען פריעגען אין איין אנדער אָרט. דעניס האט געענטפערט, אז זיא ערווארטעט

קיין אנדער שטעלע, דאס זיא האט אפגעשפארט יעטוואס געלד און זיא וויל פאהרען נאך וואלאנעס, אום זיא זאל זיך דארט אויסרוהען. ער האט איהר געפרעגט, ווארום זאל זיא זיך ניט אומקעהרען צום „ווייבערשער גן־עדן“, נאכדעם וויא זיא וועט זיך אויסרוהען. זיא איז געבליעבען שטיל, זיא איז געוועזען מיעד פון דיעזע פראגען און אנטווארטען. מארעט האט זיך פארגעשטעלט, אז זיא פאהרט צו א געליעבטען, צו איינעם וואס זיא וועט הייראטהען. האט זיא איהם דען ניט מודה געוועזען אמאל, אז זיא ליעבט איינעם ? ער האט דיעזע ווערטער, מיט וועלכע זיא האט איהם מודה געוועזען, אז זיא ליעבט, ארומגעטראגען אין הארצען אזוי וויא א וואונד פון א שפיעז, וואס מען קריגט אין א דועל. יעצט זעהט ער, אז זיא גיט אפ אלעס אום צו הייראטהען יענעם מאן. דאס האט איהם אויפגעקלעהרט, ווארום זיא איז אזוי איינגעשפארט און וויל איהם פערלאזען. ער האט זיך איבערצייגט, אז עס איז שוין אלעס פערפאלען, און מיט זיין קאלטע שטימע האט ער איהר געענטפערט, אז ער וועט זיא לענגער ניט צוריק האלטען, זאלאנג זיא וויל איהם ניט זאגען דיא ריכטיגע אורזאכע דערפון. דיעזע קאלטע ווערטער האבען אויף איהר געווירקט פיעל שטארקער וויא היציגע רייד, וועלכע זיא האט ערווארטעט.

דיא גאנצע וואך וואס דעניס איז פערבליבען אין מאגאזין, איז מארעט ארום געגאנגען בלאס און טרויעריג. ווען ער איז דורכגעגאנגען איהר דעפארטמענט, האט ער זיך געמאכט וויא ער זעהט זיא ניט. ער האט זיך ארויסגעוויזען גאנץ גלייכגילטיג צו איהר. ער וואר פערטהאן אין זיין ארבייט. און דארום האבען נור אייניגע אנגעשטעלטע געוואוסט צו וועטען, אז מארעט און דעניס וועלען הייראטהען. אבער אונטער דיעזע קאלטקייט און גלייכגילטיגקייט, האט מארעט אין זיך ארומגעטראגען טיעפע וואונדען. ער פלעגט אפט ווערען בייז און דאס גאנצע בלוט פלעגט אריין אין זיין קאפ. ער פלעגט טרוימען, אז ער האלט דעניס אין זיינע ארמען, ער דריקט זיא צו זיך און פערשטיקט איהר מויל זיא זאל ניט שרייען. ער האט פרובירט זוכען פלענער און וועגען, וויא אזוי ער זאל זיא אפהאלטען פון צוועק פאהרען. אבער ער פלעגט אימער קומען צום געדאנק, אז געלד און מאכט, זיינען נאך אלץ גאר נישט, זאלאנג ער קען ניט האבען דיא קראפט צוריקהאלטען א פרוי, זיא זאל איהם ניט פערלאזען. ער האט געמאכט אלערלייא פראיעקטען, און איין פלאן איז ביי איהם געווארען שטארקער וויא אלע, אבוואהל דאס איז געוועזען געגען יעדען בעשלוס, וועלכען ער האט פריהער געפאסט. ווען זיין ווייב איז געשטארבען, האט ער געשווארען ער זאל מעהר ניט הייראטהען. ער האט זיין ערשטען פערמעגען גענוטסען פון א פרוי, און דארום האט ער בעשלאסען ער זאל שעפען זיין רייכטהום

פון אלע פרויען. ער האט געהאט איין אידעע, אז דער איינגענטהימער פון „ווייבערשען גן־עדן", דארף זיין אונפערהייראטה, אום ער זאָל צו זיך קענען ציהען אלע פרויען פון שטאָדט. ווען ער וועט נעהמען א פרוי, וועלען אלע אנדערע פון איהם צו לויפען. ער האט דארום בעשלאָסען, דאס ער זאָל בעסער שטארבען פון ליידענשאפט, איידער ער זאָל זיך אונטערגעבען צו דיעזער מיידעל. ער האט אָנגעפאנגען צו קאָכען פון כעס אויף דיעזער דענים. ער האט גענומען פיהלען, אז זיא וועט פון איהם נעהמען נקמה פאר אלע זיינע האנדלונגען מיט פרויען, אז דיעזע דענים וועט איהם צוברעכען וויא א שארבען, צוזאמען מיט אלע זיינע מיליאָנען. אָבער דיעזער כעס פלעגט לאנג ניט האלטען. ער פלעגט נעהמען טראכטען, אז ער האט קיין אורזאכע צו פירכטען פאר איהר. דענים האט דאָך אזא זיעסען נאטור, זיא איז דאָך אזוי עהרליך, דאס ער קען זיך אויף איהר פערטרויען גאר אָהן מורא. צוואנציג מאל א טאָג פלעגט ער בייטען זיינע געדאנקען. זיין שטאָלץ האט פערגרעסערט זיין וואונד, און זיין ווייטאג איז נאך גרעסער געוואָרען, ווען ער האט געטראכטען, דאס ווען ער זאָל זיך זאָגאר ערניעדריגען און זאָל איהר פאָרשלאָגען א הייראטה, וועט זיא אלץ איהם ענטזאגען, ווייל זיא ליעבט דאָך איין אנדערן. דעם טאָג, וואס דער גרויסער אויספערקויף האט זיך אָנגעפאנגען, האט ער נאך אלץ קיין זאך ניט בעשלאָסען, און דענים האט בעדארפט מאָרגען אוועק געהן.

ווען בארדאנסעל איז אריינגעקומען אין זיין ביוראָ, האט ער איהם געפונען בייא זיין שרייב־טיש מיט ביידע הענד איבער זיינע אויגען און אזוי פערטראכט, דאס ער האט איהם געמוזט א קלאפ טהאָן אויפ'ן אקסעל, אום איהם אויפצווועקען פון זיינע געדאנקען. מאָרעט האט איהם אָנגעקוקט מיט א פערוויינטע געזיכט. זייא האבען זיך ביידע אָנגעקוקט א היבשע וויילע און האבען זיך געדריקט פעסט דיא הענד. זייט דעם לעצטען מאָנאט, האט בארדאנסעל אין גאנצען געביטען זיין מיינונג וועגען דיעזער דענים. ער האט געהאט זיין גאנצען רעספעקט פאר דיעזער מיידעל, און ער האט צוגערעדט זיין פריינד, ער זאָל זיא הייראטהען. דיא אורזאכע דערפון איז געוועזען, וואס בארדאנסעל, וועלכער האט ביז יעצט גערייענט וויא א געטרייער הונד דיעזען מאָרעט, האט אָנגעפאנגען צו טראכטען, וויא אזוי ער זאָל איינשלינגען דיעזען מאַן און דיא גרויסע געביידע, וועלכע ער האט אויפגעשטעלט. ער איז ארומגעגאנגען מיט אלערלייא געדאנקען, אָבער ער האט מורא געהאט צו מאכען א שריט, ווייל זיין אבערגלויבען האט איהם געזאָגט, אז מאָרעט איז מזל'דיג. ער האט געגלויבט, אז ווען מאָרעט וועט הייראטהען מיט דיעזער

דעניס, און וועס ברעכען זיין שבועה, וועט זיין מול נעבראָכען ווערען, דיא וועלט וועט איהם אויסלאכען און דיא קונדען וועלען פון איהם צוקויפען. ער האט איהם דארום צוגערעדט, ער זאָל הייראטהען דיעזע פרוי און זאָל ווערען אויסגעשפיעלט, אום ער זאָל קענען פערנעהמען זיין פלאַטץ.

אָט צוליעב דיא אלע זאכען, האט ער גענומען מאַרעט׳ס האנד, האט זיא געדריקט און האט צו איהם געזאגט:

— אה, שאפט זיך דאָך מוטה! ווערט דאָך מוטהיג! הייראטה דאס מיידעל, און מאכט איין ענדע צו דיא אלע זאכען.

מאַרעט האט זיך פערשעהמט, ווארום ער איז אזוי שוואך, ער האט זיך גע־פאסט און האט געזאָגט:

— ניין, ניין, עס איז צו נאריש! קום, מיר וועלען ליעבערסט דורכגעהן דעם מאגאזין. עס זעהט אויס זעהר גוט, נים וואהר? מיר וועלען הייטע האבען א גוטען טאָג!

זייא זיינען ארומגעגאנגען און האבען אָנגעפאנגען דורכגעהן דיא דעפּארט־מענטס, וועלכע זיינען געוועזען שטארק געקרויידעט. בארדאנקעל האט פון איהם נים ארונטערגענומען דיא אויגען. ער וואר שטארק נייגעריג צו זעהן וואס פאר מיענעס מאַרעט מאכט, און אויב ער ליידעט נאך אזוי שטארק. דאס געשעפט האט יעצט ווירקליך געהאלטען אין מיטען ברענען, און האט געמאכט אזא גערויש, ווי א גרויסער דאמפפער, ווען ער האלט אין מיטען גאנג.

ארום דעניס טיש זיינען געוועזען פיעלע מוטער׳ס, וועלכע האבען ארומגע־שלעפט זייערע קליינע זיהן און טעכטער אין דיא נייע קליידער, וואס זייא האבען פאר זייא געפאסט. דער דעפארטמענט האט ארויסגענומען אלע ווייסע ארטיקלען, און דאָרט וואר אזוי פיעל ווייסע זאכען, דאס מען האט אין זייא געקענט בע־קליידען אלע מלאכים. מאדאם בארדיילס איז דאָרט געוועזען מיט איהרע דרייא קינדער, וועלכע זיא האט אויסגעזעצט איינע נאך דיא אנדערע און האט זיך גע־קריעגט מיט דעם איננסטען, ווארום ער האט זיך נים געקאָנט אָנפאסען א יאקעל, וועלכען דעניס האט צו איהם צוגעטראָגען.

— זייט רוהיג, לוסיען! — האט זיא געשריען צום קינד, און צו דעניס האט זיא געזאָגט: דענקט איהר נים, אז עס איז ענג? דיא וואָרע געפעהלט מיר, און עס פאסט דעם קינד זעהר גוט. האט איהר א מאנטעל פאר מיין עלטערע טאָכטער.

אין דער צייט האָבען אלע זיינען געווען פערנומען, פלעגט דעניס העלפען אין יעדע ארבייט. זיא איז געגאנגען זעהן א מאַנטעל, אלס זיא איז אויפגעשפרונגען מיט איבערראשונג, און האט אויסגערופען:

— וואס, דוא ביזט דאָ? וואס איז געשעהן?

איהר ברודער זשען איז געשטאנען פאר איהר מיט א פעקעל אין האנד. ער האט צוריק מיט א וואָך געהייראטה, און זיין שעהנע פרוי האט בעזוכט דעם „וויבערשען נן־עדן“, אום עטוואס איינצוקויפען. דיא יונגע פאאר פאָלק האט בע־דארפט בעגלייטען דעניס נאך וואלאנעס, אלס זייער האָכצייטס־רייזע. זייא האבען געוואָלט פערברענגען א גאנצען מאָנאט אין לאנד, אום זייא זאָלען האבען וואס צו געדענקען אין זייער לעבען.

— שטעל זיך נור פאָר! — האט זשען געענטפערט. — מערעזע האט פער־געסען פיעלע זאכען, איינינע זאכען וויל זיא אומבייטען, און נאך זאכען וויל זיא קויפען, און דארום האט זיא מיך געשיקט מיט דיעזען פעקעל, איך וועל עס דיר ערקלעהרען —

זיא האט איהם אָבער אונטערבראָכען, ווייל זיא האט דאָרט דערזעהן דעם קליינעם פעפע.

— וואס? פעפע איז אויך דאָ? און וואס איז מיט זיין סקוהל?

— איך האב ניט געהאט דאס הארץ איהם אוועקצולאָזען פון זיך! — האט זשען געענטפערט. דער ארמער פעפע וויינט זעהר שטארק, וואס ער בלייבט אין פאריז, וועהרענד מיר פאָהרען אוועק.

דעניס האט גענומען שמייכלען. זיא האט איבערגעגעבען דעם קינד צו איינע פון דיא אנגעשטעלטע און זיא האט גענומען איהר ברודער אין א ווינקעל פון דעם דעפארטמענט, וועלכער איז גראדע געווען לעדיג. דיא קליינע קינדער, וויא זיא האט זייא נאך אלץ גערופען, זיינען יעצט געוואָרען גרויסע מענשען. פעפע, וועלכער וואר שוין צוועלף יאָהר, איז געווען גרעסער און גרעבער פאר איהר. זשען, מיט זיינע ברייטע אקסלען, איז געווען א קאָפּ העכער פון איהר; ער האט נאך אלץ געהאט דעם שעהנעם פנים און דיא לאנגע בלאָנדע האאר. דעניס אליין איז אלץ געבליעבען דאר און קליין, אָבער דאָך איז זיא געבליבען אלס זייער מוטער און זייער פערזאָרגערין. זיא האט זייא בעהאנדעלט וויא קינדער וואס דארפען איהר ליעבע. דיא פלעגט צושפילען זשענ׳ס ראָק, און האט אויסגעווישט דיא טרעהרען פון פעפעס אויגען.

— זייא דאָך פערנינפטיג, מיין קינד! דוא מחס נעהן אין שוהל. מען קען

דיך פון דארט ניט אוועק נעהמען. איך וועל דיך ברענגען אין וואקיישען. ווילסט דוא עטוואס האבען? ווילסט דוא געלד?

יעצט האט זיא זיך געווענדעט צו דשען, און האט צו איהם געזאגט ביין!

— דוא האסט אויך קיין אנדער געשעפט. דוא רעדסט איהם איין, אז מיר פאהרען האבען גרויסען פערגניגען. דוא דארפסט האבען אביסעל מעהר שכל.

זיא האט אפגעגעבען איהר עלטערן ברודער א העלפט פון איהר פערמעגען, ער זאל האבען מיט וואס איינצוקויפען זיין ווירטהשאפט. דער קליינער ברודער האט איהר געקאסט זעהר פיעל. איהר גאנצעס געלד האט זיא אויסגעגעבען פאר זייא. זיא האט געלעבט און געארביים נור פאר זייא, ווייל זיא האט וויעדער בע־שלאסען, אז זיא וועט קיינמאל ניט הייראטהען.

— היער זיינען דיא זאכען! — האט דשען יעצט געזאגט. — אין דיעזען פעקעל ליענט א מאנטעל, וועלבען טערעזא — —

אבער ער איז געבליבען שטיל, און ווען רעגים האט זיך ארומגעקוקט אום צו זעהן וואס איהם האט ערשראקען, האט זיא דערזעהן אז מארעט שטעהט הינטער זיי. ער איז א ווילע געשטאנען פון וויימען און האט זיך צוגעקוקט, וויא זיא שטעהט וויא א מוטער צווישען איהרע צווייא גרויסע קינדער, און זיא בייזערט זיך אויף זייא און זיא גלעט זייא, וויא א מוטער וואס טהוט אהן נייע קליידער איהרע קינדער. באררדאנקעל איז געבליעבען שטעהן אויפ'ן צווייטען זיים און האט זיך געמאכט, אז ער איז פערטהאן אין געשעפט, אבער ער האט דאך פון זייא ניט אראפגענומען זיין אויג.

— זייא זיינען אייערע ברידער? — האט מארעט געפרעגט נאך א קורצען שוויינען.

ער האט צו איהר יעצט גערעדט גלאט און טרוקען, גלייך וויא ער וואלט געוועזען א פרעמדער. רעגים האט זיך אויך פרובירט מאכען גלאט און גאנץ גלייכ־גילטיג. זיא האט גאנץ רוהיג געענטפערט:

— יא, מיין הערר, איך האב פערהייראטהט דעם עלטערען, און זיין ווייב האט איהם אהער געשיקט עטוואס קויפען.

מארעט האט ניט ארונטער גענומען דיא אויגען פון דיא דרייא. ענדליך האט ער געזאגט:

— דער קלענערער איז שטארק אונטערגעוואקסען. איך ערקען איהם. איך געדענק נאך ווען איך האב איהם געזעהן מיט אייך אין גארטען.

זיין שטימע האט יעצט עטוואס געציטערט. דעניס האט געפיהלט, אז זיא ווערט דערשטיקט און זיא האט זיך איינגעבוינט צו פערריכטען פעפעס פאס. דיא צווייא ברידער, וועלכע זיינען געווארען רויטה, האבען יעצט געשמייכעלט צו דייער שוועסטער׳ס בעל־הבית.

— זייא זעהן אויס וויא איהר! — האט מארעט יעצט געזאגט.

— אח! האט דעניס אויסגערופען. — זייא זיינען פיעל שעהנער פאר מיר!

מארט איז א ווילע געשטאנען און האט שטודירט זייערע געזיכטער. אך, ויא שטארק זיא ליעבט זייא! ער איז ארומגעגאנגען אייניגע שריט, דאן איז ער צוגעגאנגען הארט צו דעניס אויער, און האט צו איהר געזאגט אין דער שטיל:

— קומט שפעטער אין מיין ביורא. איך וויל מיט אייך ריידען איידער איהר פאהרט אוועק.

מארעט איז יעצט אוועק און האט פארגעזעצט זיין גאנג איבער דעם מאגאזין. אין זיין הארץ האט יעצט וויעדער געשטורמט, ווייל דיא איינלאדונג, וואס ער האט געגעבען צו דיעזער מיידעל, האט איהם אין גאנצען צורייצט. וואס פאר א געדאנק איז איהם איינגעפאלען, ווען ער האט געזעהן וויא זיא ליעבט איהרע ברידער! ער האט זיך אליין ניט געקענט פערצייהען, ווארום ער קען ניט האבען דיא קראפט איבער זיך אליין, און ווארום ער קען ניט אויפיהרען וואס ער וויל. ער קען זאגאר מאכען צו אלעס אין ענדע, ווען ער וועט איהר הייסען פאהרען.

דעניס האט יעצט גענומען איהר עלטערן ברודער און האט איהם געפיהרט צו דיא פערשיעדענע ערטער אין מאגאזין, וואו ער האט בעדארפט האבען. דאן האט זיא גענומען זיין פעקעל, וואו עס איז געלעגען דער מאנטעל, וועלכען טערעזא האט געוואלט אומבייטען און איז ארויף מיט איהרע צווייא ברידער אין דעם דעפארטמענט פון דיא פערטיגע קליידער.

דיעזער דעפארטמענט האט אויסגעליינט דיא ליכטיגע קליידער פיר זומער. אבער דארט זיינען געווען ווייניג קונדען. קלארא איז צוריק מיט א מאנאט פערשוואונדען פון יענעם דעפארטמענט. אייניגע האבען געזאגט, אז זיא איז אוועק מיט א פערהייראטהען מאן, און אנדערע האבען בעהויפטעט, אז זיא איז אוועק אויף דער ביהנע. מארגארעטע האט אנגענומען א שטעלע בייא איהר קאזין.

מאדאם אורילע איז געבליבען דיזעלבע אָנגעבלאָזענע דאמע, ווי זיא איז געווען צוריק מיט יאָהרען, ווען דעניס איז צו איהר אָנגעקומען. באראנקעל האט שוין אויף איהר געהאט איין אויג, אָן איהם האט ניט אויפגעהערט צו וואונדערן, ווארום זיא געהט ניט אליין אַוועק פון געשעפט.

— אה, דאס זייט איהר! — האט זיא געזאגט צו דעניס. — איהר ווילט בייטען דיעזען מאנטעל. געוויס, איך וועל עס פאר אייך טהאָן. אה, דאס זיינען אייערע ברידער. זייא זיינען גאנץ היבש אויסגעוואקסען.

אָבוואָהל זיא וואר זעהר שטאָלץ, דאָך וואָלט זיא זיך געשטעלט אויף דיא קניע פאר דיעזער מיידעל. אין איהר דעפּארטמענט האט מען דעם גאנצען טאָג גערעדט נור פון דעניס אָפּפאָהרען. דאס האט מאדאם אורילע פערדראָסען, ווייל זיא האט געהאָפט, אז אין צייט פון נויטה, ווען דעניס האלטען מיט איהר, און וועט פאר איהר זאָגען א גוט וואָרט בייא מאָרעט. זיא האט דארום אויפגענומען איהר אמאליגע מיידעל מיט דעם גרעסטען רעספּעקט, און האט צו איהר ענדליך געזאָגט:

— מען זאָגט, אז איהר ווילט אונז פערלאָזען. ווירקליך, דאס איז גאנץ אונ־מעגליך.

— אָבער אזוי איז דאס! — האט דעניס געענטפערט.

מארגארעטע האט זיך צוגעהערט. דען זייט זיא האט בעשטימט צו הייראטהען, איז זיא געוואָרען זייער שטאָלץ בייא זיך. זיא איז צוגעגאנגען צו דעניס און האט בעמערקט:

— איהר זייט גערעכט וואס איהר פאָהרט אוועק. יעדער מענש דאַרף היטען זיין כבוד. ערלויבט מיר איך זאָל אייך ווינשען א גליקליכע רייזע.

מאדאם אורילע איז געוואָרען בייז, און האט געהייסען דיעזער מארגארעטע זיא זאָל זיך שטעלען ארבייטען. זיא אליין האט דערלאנגט צו דעניס דעם מאנטעל, וועלכען זיא האט געוואָלט, און ווען זיא איז מיט איהר געוואָרען פערטיג, האט זיא צו איהר געזאָגט:

— איך בעט אייך, איבערליינט אייך, איידער איהר פאָהרט אוועק. מיר קענען אייך קיינער ניט פערלירען.

זשען און פעפע, וועלכע האבען זיך אמוזירט אין דיעזער גרויסער פערזאמלונג פון פרויען, זיינען יעצט נאכגעגאנגען זייער שוועסטער, וועלכע איז געגאנגען צו א צווייטען דעפּארטמענט. ווען זייא זיינען געקומען צום דעפּארטמענט פון ווייס־צייג, זיינען זייא באלד דערשטיקט געוואָרען פון פובליקום.

ביא איינעם פון דיא קאָנטערס, האָט זיך אָפּגעשפּיעלט א סצענע, וועלכע האָט צוזאַמענגעבראַכט א גרויסען פּובליקום. מאַדאַם באַטאַרעל, וועלכע איז אָנגעקומען אין פּאַריז מיט איהר מאַן און איהר טאָכטער, זיינען דעם גאַנצע טאָג ארום געגאַנגען איבער דעם מאַגאַזין, און האָבען איינגעקויפט פערשיעדענע זאַכען פאַר דער טאָכטער, וועלכע דאַרף חתונה האָבען. ענדליך האָט זיך דיא פאַמיליע פערלאָרען. דיא טאָכטער האָט זיך אָפּגעשטעלט בעטראַכטען איינינע אַרטיקלע, און דיא מוטער איז פערשוואונדען. מאָנסיו באַטאַרעל איז אַוועק זוכען זיין ווייב און ער האָט זיא געפונען אין א צימער וואו מען פּאַסט אָן זאַכען, אָבער דאָרט האָט מען געבעטען ער זאָל בלייבען זיצען ביי׳ם טהיר. דיעזע צימערן זיינען געוועזען גאַנץ קליינע און אויסגעשלאָגען מיט שפּיגלען, אָבער קיין מאַנספּערזאָן האָט אהין געקענט אריינקומען צוליעב דיא אנשטענדיגקייט. דיא אנגעשטעלטע פון מאַגאַזין פלעגען אריינקומען און ארויסגעהן פון דיעזע צימערן, און וועהרענד דיא טהיר האָט זיך געעפענט און צוגעמאַכט, האָבען דיא פון דרויסען געקענט כאַפּען א בליק אויף פרויען אין זייערע אונטערשטע קליידער, מיט נאַקעטע אַרמס און ברוסט, דיקע פרויען מיט ווייסען פלייש און מאָגערע פרויען מיט א הויט וויא פערראָסטעטע אייזען. א רעהע מענער זיינען געזעסען אַרום דיעזע צימערן און האָבען געוואַרט אונגעדולדיג. ווען מאָנסיו באַטאַרעל האָט ערפאַהרען וואָס פאַר צימערן דאָס זיינען, איז ער געוואָרען זעהר בייז, און האָט געשריען, אַז ער פערלאַנגט דורכאויס צו וויסען וואָס מען טהוט מיט זיין ווייב, און אַז ער וועט ניט ערלויבען מען זאָל זיא אויסטהאָן אָהן זיין אנוועזענהייט. עס האָט ניט געהאָלפען קיין פערזיכערונג. ער האָט געדענקט, אַז דאָרט קומען פאָר שרעקליכע זאַכען. זיין פרוי איז געוועזען געצוואונגען ארויסצוקומען און האָט פערשאַפט נאָך מעהר פערגניגען דאָס פּובליקום, וועלכע האָט געלאַכט פון דיעזען נאַרישען מאַן.

דעניס און איהרע ברידער האָבען ענדליך געקענט געפינען א וועג דורכצוגעהן. יעדער פרויען־אַרטיקעל, יעדע זאַך פון אונטערשטע וועש, וועלכע ליעגען געוועהנליך בעהאַלטען, זיינען יעצט געלעגען פון אויבען. אלערלייא קאָרסעטען, טהייערע און בילינע, זיידענע און געשטריקטע און געשטיקטע, זיינען געלעגען אויסגעשפּרייט אין גאַנצען דעפּאַרטמענט. אלערלייא פיגורען, אַזוי וויא איין אַרמעע נאַקעטע מיידלעך, אלערלייא אונטער־רעק, העמדלעך און זאָקען זיינען געלעגען אין מאַסען. הונדערטע פרויען, פרויען פון אַלע קלאַסען, זיינען געוועזען אַרום דיעזע אַרטיקלען. יעדע האָט געקליבען, געזוכט און געפונען. זייא האָבען געשוועבט אין זייער איינענע

וועלט, און ווארען בעגייסטערט פון דעם רייכטהום, וואס איז בעשטימט צו מאבען דיא שעהנער און רייצענדער.

פאולינע, וועלכע האט זיך געפונען אין דיעזען דעפארטמענט, האט דערזעהן דעניס פון ווייטען, און איז צו איהר צוגעלאָפען. זיא האט איהר ניט געפרעגט וואס זיא דארף, זיא האט אָנגעפאנגען צו ריידען מיט איהר אין דער שטיל וועגען דיא אלע זאכען, וואס מען רעדט וועגען איהר אין מאגאזין. זיא האט איהר ערצעהלט, אז אין איהר דעפארטמענט האבען זיך צוויא מיידלעך וועגען איהר צוקריגט, איינע האט ניט געוואָלט צוגעבען, אז דעניס פאָהרט ווירקליך אוועק.

— איהר וועט בלייבען מיט אונז! — האט זיא צו איהר געזאָגט. — איך גיב אויף דעם מיין קאָפּ! וואס וועט פון מיר ווערען? און ווען דעניס האט גע־ענטפערט, אז זיא איז בעשלאָסען אוועק צו פאָהרען דעם נעכסטען טאָג, — האט זיא געשריען: — ניין, ניין, דאס איז ניט אייער ערנסט. איהר מוזט דאָ בלייבען אום איך זאָל עטוואס שטיינען אין דיעזען מאגאזין. איך האב שוין א קינד, מיין מאן ריכטעט זיך אויף דעם.

דעניס האט זיך אויסגעקליבען וואס זיא האט געברויכט, און פאולינע האט אָנגעקלונגען נאך א מיידעל, וואס זאָל אונטערטראָגען דיא פעקלעך, ווייל אזוי איז געווען דער נייער בעפעהל, דאס קיין קלערק, וואס פערקויפט וואארע, זאָל טראָגען דעם פעקעל פאר דעם קונד. נור גאנץ בעזאָנדערע פרויען, וועלכע זיינען ספעציעל דערצו געשטעלט געוואָרען, האבען געטראָגען דיא פעקלעך צו דיא קאסירען.

דאס מיידעל וואס האט געענטפערט אויף דיעזען סיגנאל, איז צופעליגערווייזע געווען מאדמאָאזעל דע פאנטענייל, וועלכע האט צו דיעזער ארבייט געטראָגען א לאנגע שווארצע בלוזע, וואס האט געהאט א געלען נומער אויף דיא אָקסלען.

דעניס און איהרע ברידער האבען זיך געלאָזט געהן, וועהרענד פאנטענייל איז דייא נאכגעגאנגען. ווען דעניס איז אריינגעקומען אין א נייען דעפארטמענט, האבען אלע אנגעשטעלטע זיא געגריסט מיט דיא גרעסטע העפליכקייט, ווייל קיינער האט ניט געוואוסט וואס זיא קען ווערען אין דיעזען מאגאזין. יעדער אנגעשטעלטער האט זיך צוגעקוקט צו איהר געזיכט, אום צו דערקענען וואס זיא טראָגט אין הארצען, אויב זיא איז פרעהליך, וויא איינע וואס טריאומפירט אָדער זיא טרויערט, וויא איינע וואס האט פערלאָרען אלע איהרע האָפנונגען.

זשאן און פעפע זיינען געגאנגען הארט נעבען איהר, און האבען זיא ניט אָפּ־געלאָזען פון זיך, גלייך וויא זייא האבען געטהאָן, ווען זיא איז מיט זייא צום ערשטען מאל געקומען אין פאריז, און האט זיך געשלעפט צו פוס פון וואלאָגנע צו איהר

אָנסעלים וואָהנונג. זייא האבען זיך נעשראָקען פאר דיעזען גרויסען מאגאזין, וואו זיא איז יעצט געווען א האַלבע הערשערין, און דארום האבען זייא געזוכט איהר פראָטעקציע. פיעלע קונדען האבען זיך אָפּגעשטעלט און האבען פון זייא נעשטייכעלט, וויל עס האט אויסגעזעהן קאָמיש, וויא דיעזע גרויסע יונגען געהן נאָך א קליינע, דארע, מיידעל אבער אלע האבען צו דערזעלבער צייט בעוואונדערט דיא עהנליכקייט וואס דיא דרייא האבען געהאט איינע צו דיא אנדערע און יעדער האט בעוואונדערט זייערע שעהנע געזיכטער. ווער עס האט זייא דרייען געזעהן, האט צו זיך געזאָגט:

— דאס איז א שוועסטער מיט ברידער, א שוועסטער מיט ברידער!

וועהרענד דעניס איז דורכגעגאנגען דיא גאלעריע, האט זיא זיך בעגעגענט מיט מאָרעט און באררואנקעל, וועלכע האבען זיך דאָרט צופעליג געפונען. מאָרעט האט זיא אָנגעקוקט, אָבער ער האט צו איהר גיט גערעדט, און גראדע דאן איז דאָרט דורכגעגאנגען מאדאם רעספאָרגעס און מאדאם גיבעל. העגריעטע האט קוים אונטערדריקט א זיפץ, וועלכער האט זיך געריסען פון איהר גאנצען קערפּער. זיא האט געקוקט אויף מאָרעט או אויף דעניס. זייא האבען זיא אויך אָנגעקוקט, און עס וואר א שטומע סצענע, דיא געוועהנליכע ענדע פון דיעזע גרויסע הערצליכע דראמען. מאָרעט איז באלד אוועק און דעניס מיט איהרע ברידער האבע זיך אויף פערלאָרען אין דעם גרויסען פובליקום. אָבער מאדאם רעספּאָרגעס האט דערזעהן וויא מארמאאזעל פאנטעגייל געהט אין דער שווארצער בלוזע, מיט דיא נעלע נומערן, און טראָגט א פּעקעל וויא א דיענסט, און זיא איז געוואָרען אויפגערעגט. מיט א ביטערער געזיכט, האט זיא געזאָגט צו איהר בעגלייטערין:

— זעהט נור, מאדאם גיבעל, וואס ער האט געמאכט פון דיעזער אונגליקליכער מיידעל, איז דאס ניט א שאנדע? זיא איז דאָ איין איינפאכע דיענסט ער מאכט זיא פאר א הונד, וואס זאָל נאכגעהן דאס מיידעל, וועלכע ער האט געפונען אין גאס. אָבער מיר וועלען דאָ מעהר גיט פערברענגען, קומט געפינען מאדאם דע באוועס און איהר טאָכטער, און מיר וועלען פאָהרען נאָך הויזע.

מאדאם דע באוועס און איהר טאָכטער זיינען צו דיעזער צייט געווען אין דעם ווייס־דעפּארטמענט, וואו זייא האבען זיך געהייסען ווייזען דיא טהייערסטע שפּיצען און דיא שעהנסטע ארבייט, וואס האבען בעטראָפען טויזענדע פראנקס. דיא טישען זיינען פאר זייא בעדעקט געוואָרען מיט דיא זעלטענסטע וואארע, וואס נור קעניגע און פּרינצען קענען זיך פערגינען, און זייא האבען יעדע זאך גוט בעטראכט און געשאצט אין פּרייז. אין א ווינקעל פון דיעזען דעפּארטמענט איז דערזייי

נעשטאנען דער אינספעקטאָר און האט ניט אראָפּגענומען זיינע אויגען פון דיעזע פרויען, וועלכע האבען געמאכט איין אנשטעל פון דיא רייכסטע דאמען אין פאריז.

דעלאָשע, דער יונגער מאַן, וואס איז אָנגעקומען צוזאַמען מיט דעניס אין דיעזען מאגאזין, איז געוועזען דער קלערק ארום דיעזען טיש. ער האט בעדיענט דיא דאמען מיט דער גרעסטער העפליכקייט, און האט זייא געוויזען אלעס וואס זייא פערלאנגען.

מאדאם דע באוועס האט בעטראכט א שטיק מהייערע זייד, וואס וואר גע־וועבט מיט'ן האנד און אויסגעארבייט מיט קונציגע פיגורען פון א קינסטלער, און האט דערבייא געבעטען דעם יונגען מאַן, ער זאָל איהר וויזען אייניגע שפּיצען פון א געוויסען פאסאָן. דעלאָשע, וועלכער האט ניט געקענט פערדעכטיגען אזא דאמע, האט זיך אומגעקעהרט צום וואנד, אום צו נעהמען דיא פערלאנגטע וואארע. דערווייל האט מאדאם דע באוועס ארייגערוקט אין ארבעל פון איהר מאנטעל דעם שטיק זייד, וועהרענד איהר טאָכטער האט מיט איהר פלייצע געזוכט צו פער־שטעלען איהר מוטער פון פובליקום.

אָבער אין דעמזעלבען אויגענבליק, איז דזשאָזעף דער אינספעקטאָר ארויס־געקראָכען פון זיין ווינקעל און איז שוין געשטאנען בייא דער פרוי. גאנץ העפליך און גאנץ שטיל האט ער געזאָגט אין איהר אויער:

— זייט אזוי פריינדליך און קומט מיט מיר!

מאדאם דע באוועס איז געוואָרען איבערראשט און שיער פערשטיקט.

— ווארום? — האט זיא געפרעגט.

— איך בעט אייך, קומט מיט מיר! — האט ער איהר נאך אמאל געזאָגט מיט זיין ענטשלאָסענעם קול.

מאדאם דע באוועס איז געוואָרען רויטה, און איהרע אויגען האבען גענומען לויפען אין אַלע זייטען. זיא האט זיך אָבער באלד איבערגעגעבען צו איהר שיקזאל, האט געמאכט א שמייכעל אויף איהר געזיכט און האט זיך געלאָזט געהן נעבען דעם אינספעקטאָר, מיט דעם זעלבען שטאָלץ וויא א קעניגין לאָזט זיך פיהרען פון איהר האָף־הערר צו איהר טראָהן. קיינער פון דיא קונדען האט בעמערקט וואס דאָ איז געשעהן, אָבער דעלאָשע איז געבליבען שטעהן מיט איין אָפענעם מויל און אויס־געשטעלטע אויגען. וואס — האט ער צו זיך געזאָגט. — דיעזע נאָבעלע דאמע איז אויך צווישען דיא גנבים! ווירקליך, עס וועט קומען א צייט, ווען יעדע פרוי וואס קומט אריין אין מאגאזין, זאָל דורכגעזוכט ווערען!

בלאנשע, מאדאם דע באוועס מאכטער, וועלכע איז געבליבען פרייא, איז נאכגעגאנגען איהר מוטער פון ווייטען. זיא איז געווען בלאס אין צושראָקען. זיא האט זיך געוויענט צווישען דעם פפליכט, ניט צו פערלאָזען איהר מוטער אין אזא נויטה, אין דיא מורא פיעלייכט וועט מען זיא אויך איינשפּארען. זיא האט געזעהן וויא מען האט אריינגעפיהרט איהר מוטער אין באַרדאנקעלס ביורא, אָבער זיא האט ניט געוואגט אריינצוגעהן. זיא איז געבליבען שטעהן אונטער'ן טהיר.

אין ביורא האט זיך יעצט געפונען באַרדאנקעל, וועלכען מאָרעט האט אהין צוגעשיקט. ער איז געווען דער מאן, פאר וועמען מען האט געבראכט אזעלכע אריסטאָקראטישע דאמען, וועלכע מען האט געכאפּט בייא גנבות. רושאָזעף האט דיעזע דאמע שוין לאנג געהים, און ער האט שוין פריהער ערצעהלט, אז ער האט אויף איהר איין אויג, דארום, ווען מען האט זיא יעצט געבראכט אין זיין אָפיס, איז ער גאר נישט איבערראשט געוואָרען. פאר איהם זיינען פאָרגעקומען אזעלכע זעלטענע און אונגלויבליכע געשיכטען, דאס ער האט ערקלעהרט, אז יעדע פרוי איז פעהיג צו אַלעס אין דער וועלט, ווען דער חשק צו קליידער פאלט אויף זייא אן. באַרדאנקעל האט געוואוסט, אז מאָרעט איז פערזענליך בעקאנט מיט דיעזען גנב, און דארום האט ער זיא זעהר העפליך בעהאנדעלט.

— מיר ענטשולדיגען דיעזע שוואכקייט ! — האט ער צו איהר געזאגט. — אָבער איך בעט אייך, איהר זאָלט אליין בערעכענען, וואס אזא זאך קען פאר אייך בעדייטען. שטעלט אייך נור פאָר, וויא מיאוס עס וואָלט פאר אייך געווען, ווען א פרעמדער מענש וואָלט געזעהען, וויא איהר רוקט אריין דיא וואארע אין ארבעל.

אָבער מאדאם דע באוועס האט איהם אונטערבראָכען: מיט א געשרייא און מיט כעס.

— וואס ? זיא איז א גנב ? וואס רעדט ער זיך ? ווער איז זיא דען ? זיא איז דיא גראַפין דע באוועס, איהר מאן ווערט אויפגענומען אין האָף ! !

— איך קען אייך, מאדאם ! — האט באַרדאנקעל געזאגט גאנץ שטיל. — איך האב דיא עהרע אייך צו קענען. צוערשט מוז איך אייך אָבער בעטען, איהר זאָלט אָפּגעבען דיא וואארע וואס איהר האט בייא זיך.

זיא האט נאך אמאל פּראָטעסטירט און האט אָנגעפאנגען צו וויינען. איין אנדער מענש, ניט באַרדאנקעל, וואָלט פערלאָרען זיין מוטה, און וואָלט מורא געהאט פיעלייכט בעשולדיגט ער דיא דאמע אומזיסט, ווען זיא האט זאָגאר געשריען,

אז זיא וועט זיך ווענדען צום געריכט, אום צו זוכען דארט ראכע פאר דיא שאנדע, וואס ער טהיילט איהר צו.

— איך זאג אייך, אז מיין מאן וועט זיך געוויס ווענדען צום מיניסטעריום ! — האט זיא געשריען.

— אח, איהר זיים אזוי נארריש וויא דיא איבעריגע פרויען ! — האט בארדאנקעל אויסגערופען, ווייל ער האט שוין פערלארען זיין געדולד. — מיר וועלען אייך מוזען אונטערזוכען.

מאדאם דע באוועס האט זיך נאך אלץ נים אונטערגעגעבען. זיא האט איהם געהייסען זוכען, ווען ער וויל, אבער זיא האט איהם וויעדער געווארנט, אז דער גאנצער מאגאזין וועט אונטערגעבראכט ווערען, אלע קונדען וועלען זייא אויסווייכען, ווען זייא וועלען זיך ערלויבען צו בעגעהן מיט איהר אזא סקאנדאל.

דושאזעף איז אוועק ברענגען צוווייא דאמען פון דעם קארסעט־דעפארטמענט. ווען ער האט זיך אומגעקעהרט, האט ער בעריכטעט, אז דער דאמע׳ס טאכטער, וועלכער ער האט נים פערהאפטעט, ווייל ער האט נים געזעהן, אויב זיא האט עטוואס גענומען, שטעהט דא ביי׳ם טהיר און בעט מען זאל זיא אויך פערהאפטען. בארדאנקעל האט ערקלעהרט, אז ער וויל נים בעליידיגען דיא מוטער אין דער גע־גענווארט פון איהר טאכטער.

בארדאנקעל און דושאזעף זיינען דאן אריין אין א צווייטען צימער, וועהרענד צווייא פרויען האבען זיא אויסגעטהאן האלב־נאקעט, אום צו זוכען אין איהר בוזים און ארום איהר קערפער. זייא האבען ארום איהר געפונען זעקס פערשיעדענע טהייערע ארטיקלען, וועלכע זיא האט גע־גנב׳עט אין פערשיעדענע דעפארטמענטס. מאדאם דע באוועס האט אזוי גע־גנב׳עט זיים א יאהר, ווייל זיא האט נים געקענט ביישטעהן איהר ליידענשאפט צו קליידער. דיעזער חשק צו גנב׳ענען איז בייא איהר געוואקסען פון טאג צו טאג. זיא האט פערגעסען דיא געפאהר, דיא אנשטענדיג־קייט און דעם יושר. זיא האט געהאט אזא פערגניגען פון נעהמען עטוואס פון א מאגאזין, דאס זיא האט ריזיקירט איהר נאמען, איהר עהרע און איהר מאנ׳ס שטעלע צוליעב א זיידענעם בענדעל, צוליעב א פעכער, אדער א נאדטיכעל. זיא האט גע־גנב׳עט אבוואהל זיא האט געהאט פיעלע טאשען מיט געלד, זיא האט גע־גנב׳עט אוים דעם פערגניגען פון גנב׳ענען. זיא איז דערצו געטריבען געווארען פון אזא חשק צו זאכען, צו קליידער, צו ציערונג, זיא האט גענומען, ווייל דיא גרויסע מאגאזינען, מיט דיא מויזענדע פערשיעדענע זאכען, האבען אין איהר ענטוויקעלט א קראנקהייט, וועלכע מען רופט ק ל ע פ ט א מ א נ י ע.

— עס איז א פערשווערונג! — האט זיא געשריען, והען באררדאנקעל און דזשאזעף זיינען צוריק אריין אין צימער. — מען האט מיר אונטערגעוואָרפען דיעזע זאכען אום צו מאכען מיך פאר א גנב. איך וועל אויף דעם שווערען.

זיא האט יעצט געוויינט מיט ביטערע טרעהרען און איז געפאלען אויף א שטוהל, פון שוואכקייט.

באררדאנקעל האט ארוים גענומען דיא איבריגע פרויען, און האט דאן גאנץ קאלט און געלאסען געזאָגט:

— מיר זיינען בערייט, מאדאם, צו פערשטיקען דיעזע געשיכטע, ווייל מיר האבען מיטלייד מיט אייער פאמיליע, וועלכע איז געעהרט אין גאנצען לאנד. אָבער איהר מוזט אונטערשרייבען א פאפיר, אין וועלכען איהר זאָלט מודה זיין, אז איהר האט אין דיעזען טאָג געגנב'עט אזוי פיעל זאכען, אין דעם „ווייבערשען גן־עדן'. איך וועל אייך אומקעהרען דיעזען דאָקומענט, ווען איהר וועט מיר ברענגען צוויא טויזענד פראנק פאר דיא ארמע.

מאדאם דע באוועס איז אויפגעשפרונגען און האט אויסגעשריען, אז זיא וועט קיינמאל ניט אונטערשרייבען אזא פאפיר, זאָגאר ווען זיא וויס, אז זיא דארף שטארבען.

— איהר דארפט ניט שטארבען, מאדאם! — האט באררדאנקעל געענט־פערט, — נור איך ווארען אייך, אז איך וועל שיקען נאך דער פאָליציי.

מאדאם דע באוועס איז יעצט אויף איהם ארויפגעפאלען מיט אלערלייא זידלערייען. זיא האט ערקלעהרט, אז עס איז ניעדערטרעכטיג צו פלאָגען אזוי שווער איין ערעלע דאמע. דאן האט זיא אין גאנצען געענדערט איהר טאָן, און האט אָנגעפאנגען צו בעטען מיטלייד. זיא האט זייא בעשוואָרען אין נאמען פון זייערע מוטער'ס, און זיא האט זיך געוואָלט ווארפען צו זייערע פיס. זייא זיינען אָבער גע־בליעבען גאנץ קאלט וויא פריהער, ווייל זייא ווארען שוין געוואָהנט צו אזעלכע סצענען. ווען זיא האט געזעהן, אז זיא קען דאָ גאר נישט מאכען, האט זיא זיך דארום אונטערגעגעבען. זיא האט זיך געזעצט ביי'ם טיש, האט גענומען א פעדער און פאפיר, און האט מיט א האסטיגע און קרעפטיגע האנד אויפגעשריבען דיא ווערטער וואס באררדאנקעל האט איהר דיקטירט. דיא ווערטער, וואס האבען זיא געסטעמפעלט פאר א גנב, וועלכער איז זיך אליין מודה אין דיין גנבה.

באררדאנקעל האט גענומען דאס פאפיר, האט עס גאנץ לאנגזאם צוזאמענ־געליינט, און האט עס בעהאלטען אין א קעסטעלע, און האט זיך דערבייא בע־טערקט:

— וויא איהר זעהט, ליענען דאָ נאך א סך אזעלכע פאפירען, וויל דאמען שווערען פריהער, אז זייא וועלען בעסער שטארבען, איידער אונטערשרייבען אזא פאפיר, דאך, נאכדעם וויא דאס פאפיר איז שוין געשריבען, פערגעסען זייא צו קומען נאכדעם מיט דיא עטליכע פראנק אויסקויפס־געלד. איך וועל עס האלטען פאר אייך. איהר וועט אליין דארפען אורטהיילען, אויב עס איז פאר אייך ווערטה צווייא טויזענד פראנק אָדער ניט.

מאדאם דע באוועס האט זיך יעצט בערוהיגט. זיא האט צורעכט געמאכט איהר קלייד, האט אויסגעווישט איהרע אויגען, און האט זיך גאנץ רוהיג געפרעגט אויב זיא קען שוין געהן.

בארדאנקעל איז אָבער שוין געווען פערטהאָן אין אנדערע געשעפטען. ער האט יעצט גערעדט מיט דעם אינספעקטאָר, וועגען דעלאָשע, בייא וועלכען עס טרעפען זיך אזוי פיעל גנבות, וויל ער ווייס ניט וויא מען בענעהט זיך מיט דיא קונדען. מאדאם דע באוועס האט ווידערהאָלט דיא פראגע, און ווען בארדאנקעל האט א ניינ געטהאָן זיין קאָפּ, אז זיא קען געהן, האט זיא זיך ארויס געכאפט פון טהיר מיט א בליק, וואס האט זייא צוגעטהיילט יעדע פעראכטונג.

בלאנשע איז ניט אוועק ווייט פון בארדאנקעל׳ס צימער. זיא האט ניט געוואוסט וואס דאָרט קומט פאָר, זיא האט נור געזעהן וויא דער אינספעקטאָר געהט אהין און צוריק און פיהרט מיט זיך אנדערע פרויען, און דאס האט איהר ערשראָקען. זיא האט זיך פאָרגעשטעלט דיא פּאָליצייא, דאס געריכט־הויז און דיא געפענגנים. אָבער פלוצלינג איז זיא געבליבען שטעהן. דע וואלאנאץ איז געשטאנען פאר איהר, און ער האט איהר גענומען שטעלען פראגען, וועלכע האבען זיא צר שראָקען.

— וואו איז דיא מוטער ? — האט ער געפרעגט. — האט איהר איינע דיא אנדערע פערלאָרען ? ערצעהל מיר, דוא מאכסט מיך זעהר נייגעריג.

בלאנשע האט ניט געוואוסט וואס זיא זאָל ענטפערן איהר מאן, מיט וועלכען זיא האט געהייראטה ערשט צוריק מיט א מאָנאט. אין איהר פערצווייפלונג האט זיא אלעס ערצעהלט.

— דיא מאמא, דיא מאמא, זיא האט גענגב׳עט — — —

— וואס ! גענגב׳עט ? — האט ער אויסגערופען און האט פערשטאנען וואס דאָ טהוט זיך.

— דא האט גענומען עטוואס זייד און איהר ארבעל! — האט בלאנשע ווייטער געמורמעלט.

— דוא האסט געזעהן וויא זיא האט דאס געטהאן, דוא האסט זיא גער היט? — האט ער געמורמעלט און געשווידערט פון דעם געדאנק, אז זיין ווייב האט מיטגעהאָלפען אין דער גנבת.

זייא האבען גענומט אויפהערען ריידען. אייניגע פערזאָן האבען זיך שוין אויף זייא אומגעקוקט. דע וואלאנאץ איז געשטאנען וויא געליימט און האט ניט געוואוסט וואס צו טהון. ער האט אָנגעפאנגען צו טראכטען וועגען אריינצוגעהן אין באר־דאנקעל'ס צימער, אום אלעס צו ערפאהרען. אָבער פלוצלינג האט ער דערזעהן ווייא מאָרעט געהט דורך דיא גאלערע. ער האט געזאָגט זיין ווייב, דיא זאָל אויף איהם ווארטען און ער איז צוגעגאנגען צו מאָרעט און האט איהם ערצעהלט אין דער שטיל אלעס וואס דאָ האט פאסירט. מאָרעט האט איהם זאָפאָרט אריינגענומען צו זיך אין צימער און האט איהם פערזיכערט, אז דערפון וועט קיין בייזעס ארויס. ער האט איהם ערקלעהרט, אז ער דארף זיך ניט אריינמישען, און ער האט איהם ערצעהלט, וויא אזוי אזעלכע זאכען ווערען בעהאנדעלט אין דעם מאגאזין. מאָרעט איז געווען זעהר קאלט דעריבער און עס האט געשיינט, אז ער האט אזעלכע זאכען ערווארטעט. אָבער דע וואלאנאץ האט זיך געוואָרפען אויף א שטוהל און האט אָנגעפאנגען ריידען און שרייען וועגען זיין שיקזאל. איז דאס מעגליך, אז ער איז אריינגעפאלען אין א פאמיליע פון גנבים? ער האט בעדויערט וואס ער האט געפאָלגט זיין פאטער און האט געהייראטה דע באוועס טאָכטער. מאָרעט האט זיך גאנץ רוהיג צוגעקוקט וויא זיין אמאליגער פריינד איז פערצווייפעלט און ער האט פון איהם געלאכט. ער האט איהם פרובירט טרייסטען און ערקלעהרען פהילאָזאָפיש, אז מען דארף נעהמען דאס לעבען וויא ער קומט, מען דארף מיט אלעס צופריעדען זיין, און מען קען ניט איבערמאכען וואס עס איז געשעהן. אָבער דיעזע טרייסט האט נאך מעהר אויפגערעגט דעם יונגען מאן, וועלכער האט גער שריען, אז זיין גאנצע פאמיליע איז פערזונקען אין בלאָטע, און אז ער איז אונגליק־ליך אויף אייביג דורך דיעזע גנבה, וואס זיין שווינער איז בעגאנגען.

— בערוהיגט אייך, בערוהיגט אייך! — האט מאָרעט געזאָגט, און האט גער נומען פיהלען מיטלייד צום יונגען מאן. — איך דענק, אז יעצט איז דיא צייט, ווען איהר דארפט געהן און אויפזוכען אייער שווינער און געבען איהר אייער שטיצע. דאס וועט זיין פיעל קלינער וויא מאכען א סקאנדאל. איהר דארפט זיין רעו לעצטער. גאט זאָל פערצווייפעלט ווערען אין א אונגליק.

דער יונגער מאַן האט געפּאַלגט מאַרעט'ס ראַטה, און זייא האבען זיך ביידע אומגעקעהרט צו דער גאַלערעע. אויפ'ן וועג האבען זייא אָנגעטראָפען מאדאם דע באוועס, וויא זיא איז ארויס פון באַרדאנקעל'ס צימער. מאַרעט האט זיך פאַר איהר זעהר העפליך פערניינט, און איהר איידעם האט איהר דערלאַנגט זיין אַרם. דיא פרוי האט אָנגענומען זיין אַרם מיט א קעניגליכע מיענע, און האט צו איהם געזאָגט, אין מאַרעט'ס געגענוואַרט:

— זייא האבען זיך ענטשולדיגט פאַר מיר, און איך האב זייא געמוזט פערציהען. אַזאַ אירטהום קען איבעראַל טרעפען.

עס האט באַלד בעדאַרפט שלאָגען זעקס אוהר. דיא ליכט פון טאָג איז פערשוואונדען פון דיא גאַלערעעס, אויף וועלכע עס זיינען שוין געלעגען דונקעלע שאַטען'ס פון אבענד. דיא עלעקטרישע לאָמפען האבען אָנגעפאַנגען צו וואַרפען זייער שאַרפע ליכט און זייערע שטאַרקע שטראַהלען. דיא גרויסע אויסשטעלונג פון וויס־צייג, האט אויסגעזעהן פיעל שעהנער אונטער דיא ליכט פון דיעזע ווייסע לאָמפען. עס האט געשיינט, אַז דער ווייסער ים פון וואַרע, האט זיך אליין פערוואַנדעלט אין ליכט.

מאַרעט איז געשטאַנען אויבען אויף דער גאַלערעע, און האט זיך צוגעקוקט צו דער גרויסער מחנה פרויען אין דיעזער העלער ליכט, וויא זייא געהן אַרום וויא דיא בינען אין זייַנע דעפּאַרטמענטס.

דיא קונדען האבען שוין אָנגעפאַנגען אוועק צו געהן, דיא וועגס און דיא טישען אין דעם מאגאזין זיינען אויסגעלעדיגט געוואָרען, און דיא געלד־קאַסע איז געוואָרען פול. עס וואַר א גרויסער טאָג, עס וואַר א שטורמדיגע אויספערקויף, וואס האט איבערגעשטיגען אַלעס וואס ער האט ביז יעצט געמאכט. דיא קונדען זיינען זיך צוגאַנגען מיט לעערע טאַשען, און מיט פולע בערוישטע קעפּ פון דעם רייכטהום, אין וועלכען זייא האבען זיך אַרומגעטריבען. ער האט געוואוסט, אַז ער בעזיצט דיעזע קונדען, אַז ער האלט זייא אין זיינע הענד, און אַז ער קען מיט זייא טהון וואס ער וויל, דורך דיא אויסשטעלונג פון שעהנע סחורה, דורך דיא פערקלענערונג פון פרייזען און דורך דיא קונציגע אדווערטייזמענטס. ער האט בעזיעגט אַלע פרויען פון פאַריז, ער הערשט איבער זייא וויא א דעספּאָט, און ער צווינגט זייא צו רועגירען זייערע אייגענע פאַמיליען צוליעב איהם. ער האט ארויסגעטריבען דיא קירכען און דיא רעליגיאָן פון דיא פרויענס געדאַנקען, ער האט זייא געגעבען א נייע רעליגיאָן, און דאס איז זיין מאַגאַזין. פרויען קומען יעצט און פערברענגען אין זיין מאַגאַזין, דיא צייט וואס זייא פלעגען פריהער פערברענגען אין דיא קירכען. ער

האט אין זייא אלעמען ערוועקט א ליידענשאפט צו קליידער, און האט זייא אלעמען געשטעלט אין קאמפף געגען זייערע מענער. ער האט זייא געגעבען א נאמען, וועלכען מען רופט „מאָדע“, און ער האט אין זייא ערוועקט א רעליגיאָן פון פוטץ און קליידער. ווען ער זאָל יעצט צושליסען זיינע טהירען, וועט ווערען איין אויפשטאנד אין דיא גאסען, וויא פון מענשען, וואס מען האט פאר זייא פערשלאָסען זייער בית המקדש און זייער מזבח.

אָבוואָהל עס וואר שוין שפעט, דאָך האט ער געזעהן וויא דיא פרויען פליהען ארום וויא בעטרונקען איבער זיין מאגאזין, און ווייסען שוין אליין ניט וואס זייא זוכען און וואס זייא דארפען. מאָרעט האט זיך איינפאך געפיהלט, אז ער האט דיא פרויען אונטער זיינע פיס און ער קען מיט זייא טהון וויא א פיה־הענדלער מיט דיא פיה, פון וועלכע ער נעהמט ארויס זיין פערמעגען.

מאָרעט איז געווען אזוי פערטיעפט אין זיינע געדאנקען, דאס ער האט זיך געלאָזט שטופען און שטויסען פון דעם צוהיצטען פובליקום. ער איז אזוי צונעשטופט געוואָרען ביז א פענסטער, וואו ער האט זיך אָפגעשטעלט בעטראכטען, וויא דיא קונדען געהען פון זיין מאגאזין. דיא אונטערגעהענדע זונן האט געפארבען אויף רויט דיא ארומיגע הייזער, דער בלויער הימעל איז געוואָרען בלאסער. דיא ווייסע עלעקטרישע לאָמפען ארום אין מאגאזין, האבען אויסגעזעהן וויא גלענצענדע שטערן.

מאָרעט האט דאס אלעס בעטראכט, און ער האט זיך געפיהלט גרויס און מעכטיג. ער האט טריאומפפיהרט. אָבער אין דיעזען טריאומפף, האט ער אָנגע־פאנגען שוידערן, ווייל ער האט זיך עראינערט, אז אין דער צייט וואס ער שלינגט איין גאנץ פאריז, און בעהערשט אלע פרויען, איז ער דאָך שוואך, און האט איבער זיך א שטארקען ווילען, וועלכען ער קען ניט בעזיעגען. ער האט זיך יעצט געפיהלט, וויא א קריענס־העלד, וואס ניט נאך דעם קאפריז פון א קינד, אויף מאָרגען נאך זיין גרויסען זיעג אויפ'ן פעלד. ער, דער העלד, דער הערריש־ר איבער א ע פרויען, ווערט בעהערשט פון איין פרוי, וועלכע ער קען ניט בעזיעגען. ער האט איינגעזעהן, אז ער מוז זיך אונטערגעבען אין זיין קאמפף, און ער מוז איינמאָל פאר אלע מאל טהון וואס ער האט ניט געוואָלט טהאָן, אום צו מאכען איין ענדע צו זיין קאמפף. דיעזען בעשלוס האט ער געפאסט מיט איינמאל, און אזוי האסטיג וויא ער איז צו איהם געקומען, אזוי שטארק איז געוואָרען זיין חשק איהם דורכצור פיהרען, ווייל יעצט האט ער איינגעזעהן, אז איהם פעהלט קיין זאך אין דער וועלט אויסער דיעזע דענים, וועלכע איז פאר איהם וויכטיגער פון אלעס.

ווען דער אבענד איז געקומען, האט ער געווארט אין זיין ביוראָ און האט געציטערט ווי א יונגער מאַן, וואס דארף געהן ריזיקירען דאס גליק פון זיין לעבען. ער האט ניט געקענט זיצען רוהיג. אלע ווילע פלעגט ער צוגעהן צום טהיר, אום צו הערען וואס ווערט גערעדט צווישען די לייטע, וועלכע פּאַקען צוזאַמען די וואַארע. בייא יעדען קלאַפּ, בייא יעדען טראַט, האט זיין הארץ גענומען ציטערן. ער איז געוועזען שרעקליך אויפגערעגט.

פּלוצלינג האט ער דערהערט טריט צו זיין צימער. און ער איז געלאָפען צום טהיר, אָבער עס וואר ניט די פּערזאָן, וועלכע ער האט ערוואַרטעט. עס וואר זיין קאַסירער, וועלכער איז געקומען מיט די איינגאהמע פון דיעזען טאָג. די איינ־נאהמען פון דיעזען טאָג וואָרען אזוי גרויס, דאס צוויא קלערקס האבען איהם בע־דאַרפט אונטערטראָגען די געלד. די צוויא קלערקס האבען געשלעפּט גרויסע זעק פול מיט גאָלד, אזוי גרויס וויא זעק קאָרן, וועהרענד דער קאַסירער איז גע־גאַנגען פאָראויס מיט גרויסע פּעק פּאַפּיר־געלד, וועלכע ער האט קוים געקענט שלעפּען.

מאָרעט האט געעפענט די טהיר, און דער קאַסירער מיט די קלערקס האבען זיך אריינגעשלעפּט מיט זייערע פּעק, און אָהן איין אטהעם, מידע און פער־שוויצטע, האט דער קאַסירער אָנגעזאגט, אז די היינטיגע איינגאהמע בעטרעפט איין מיליאָן, צוויא הונדערט און זיעבען און פערציג פראַנק.

ענדליך איז די סומע פון א מיליאָן א טאָג ערדייכט געוואָרען, דאס וואר מאָרעט'ס איין אלטער חלום, און איין שטענדיגע פאַנטאַזיע, צו מאַכען איין אויס־פערקויף, וואס זאָל ברענגען אזוי פיעל אין איין טאָג. מאָרעט האט אָבער ניט גע־ענטפערט און האט נור געגעבען א צייכען, מען זאָל אוועקשטעלען דאס געלד אויף זיין טיש. דער קאַסירער האט געוואוסט, אז ער ליעבט אָנצוקוקען די גרויסע סומען. דער מיליאָן האט פערנומען דעם גאַנצען טיש. איינינגע זעק האבען גע־פּלאַצט, און קופּעס גאָלד האט זיך צושאָטען אויף אלע זייטען, דאס גאָלד וואס איז נאָך געוועזען ווארם פון די ווארימע הענד.

אלס דער קאַסירער איז ארויס בייז אוף מאָרעט'ס גלייכגילטיגקייט, איז בארדאנקעל אריינגעפלויגען מיט א שמחה און האט אויסגערופען:

— אה, מיר האבען דאס יעצט אויסגעפיהרט. מיר האבען געמאַכט א מיליאָן אין איין טאָג.

ער האט אָבער בעמערקט מאָרעט'ס קאַלטקייט און גלייכגילטיגקייט, און ער

תאם פערשטאנען, וואס מאָרעס טראכט. ער האט זיך נעווענדעט צו זיין פריינד און האט צו איהם נעזאָגט:

— וויא איך פערשטעה, האט איהר שוין נעפאסט אייער בעשלום. איך נראַטוליר אייך.

פלוצלינג האט זיך מאָרעס אויפגעהויבען פון אָרט, און מיט א שרעקליכע שטימע האט ער אויסגערופען: איהר זייט מיר עפעס צו פרעהליך, באַרדאנקעל! איהר דענקט, אז איך בין שוין אויסגעשפיעלט און איהר זייט הונגעריג! אָבער זייט פאָרזיכטיג, איך בין נים פון דיא וואס מען קען איינשלינגען!

באַרדאנקעל איז איבערראשט געוואָרען פון דיעזען זעלטענעם מאן, וועלכער קען אלעס פערשטעהן און טרעפען; ער האט זיך גענגען איהם געשטעלט און האט צו איהם נעזאָגט:

— איך פערשטעה אייך נים! איהר מהט דאס לאכען. איהר ווייסט דאָך, אז איך פערעהר אייך און בעוואונדער אייך.

— רייד קיינע ליענענס! — האט מאָרעס געשריען מיט מעהר כעס וויא פריהער. — מיר זיינען נאַרריש גענוג צו גלויבען, אז ווען איך וועל הייראטהען, וועט דאס געשעפט אונטערגעהן. א הייראטה איז דאס לעבען און דיא קראפט פון יעדע זאך. איך זאָג אייך יעצט, אז איך וועל זיא הייראטהען, און איך וועל אייך אלעמען ארויס ווארפען, ווען איהר וועט מאכען דיא קלענסטע בעוועגונג נעגען מיר. יא, איהר אליין, באַרדאנקעל, וועט נעהען נאך מיין רעכענונג, אזוי וויא אלע אנדערע.

און מיט א מיענע פון א הערשער, האט ער איהם ארויס נעשיקט פון זיין צימער.

מאָרעס האט זיך געפיהלט דערשלאָגען, צוטראָסען און בעזיענט פון דיעזער פרוי. ער איז אוועק. ער האט גראדע אָנגעטראָפען דעניס ביי'ם טהיר און ער האט זיך פאר איהר פערנייגט, וויא א פערלאָרענער.

— אח, דוא ביזט ענדליך געקומען! — האט מאָרעס נעזאָגט פריינדליך.

דעניס וואר בלאס. זיא האט גראדע נעהענדיג אהער אָנגעטראָפען דעלאָשע, וועלכער האט איהר ערצעהלט, אז מען האט איהם אוועק געשיקט, און זיא האט איהם געמוזט פערשפרעכען, אז זיא וועט זעהן, אויב זיא קען פאר איהם עטוואס מהאָן.

— איהר האט מיך געוואָלט זעהן, מיין הערר! — האט זיא געזאָגט מיט א שטילען טאָן. — איך האב אליין געדענקט אריינצוקומען, און דאנקען אייך פאר אייער פריינדשאפט צו מיר.

ווען זיא איז אריין, האט זיא בעמערקט דעם מיליאָן אויף דעם טיש. איבער איהר, גלייך וויא זיא וואָלט זיך צוגעקוקט צו דער סצענע, איז געהאנגען דאס בילד פון מאדאם העדוואין, אין דער גאָלדענער ראמע, און מיט דעם אייביגען שמייכעל פון איהרע רויטהע ליפען.

— איהר זיינט נאך אלץ ענטשלאָסען צו פערלאָזען אונז? — האט מאָרעט געפרעגט אין א ציטערדיגען קול.

— יא, מיין הערר, איך מוז!

ער האט גענומען איהר האנד, און מיט דיא גרעסטע צערטליכקייט וואס מען קען זיך פאָרשטעלען, האט ער צו איהר געזאָגט:

— דעניס, בעדענק זיך, איך בעט דיך נאך אמאל, ווער מיין פרוי!

— עס איז אונמעגליך, מאָנסיו מאָרעט, עס איז אונמעגליך. איך קען אייך ניט אונגליקליך מאכען, איך קען אייך ניט אונגליקליך מאכען, און וואס וועט ווערען פון מיינע ברידער.

— זייא וועלכען זיין מיינע ברידער. איך בעט דיך, דעניס, זאָג יא, זאָג יא!

— אה, איך בעט אייך, מיין הערר, איהר מארטערט מיך, לאָזט מיך!

דיעזע לעצטע ווערטער האבען איהם באלד געמאכט פעררוקט. וואס, זיא וויל נאך אלץ ניט! זאָגאר דיעזען גרויסען פרייז וויל זיא ניט אָננעהמען! ארום איהם ארביימען יעצט דרייא טויזענד מענשען, צו פערגרעסערן זיין רייכטהום. א מיליאָן ליעגט אויף זיין טיש, און זיא וויל נאך אלץ ניט!

דאן געה! — האט ער יעצט אויסגעשריען, און האט זיך צרווינט וויא א קינד. געה צום מאַן, וועלכען דוא 'ליעבסט! איך האב פריהער בעדארפט וויסען, און האב ניט בעדארפט אזוי פיעל ליידען.

דעניס איז געבליבען שטעהן צומישט פון זיין אויפרעגונג. איהר הארץ האט געפלאצט. ענדליך, האט זיא זיך צרוויינט, און וויא א קליין קינד איז זיא געפאלען אויף זיין האלז און האט אויסגערופען:

— אה, מאָנסיו מאָרעט, איהר זייט דער מאַן, וועלכען איך ליעב!

אין דעם „ווייבערשען גן־עדן״, האט זיך יעצט געהערט דער לעצטער געדויש.
דאס בילד פון מאַרעט׳ס ערשטע פרוי איז נאך אלץ געהאנגען איבער דעם שרייב־
טיש. מאַרעט האט ארומגעכאפט זיין געליעבטע, און האט זיא געקוסט מיט דיא
ליידענשאפט פון א פערליעבטען. ער האט מיט איהר יעצט אפגערעדט, אז זיא
זאָל צוועק פון פאריז אויף א מאָנאט, ביז דיא פוסטע מיילער וועלען אויפהערען צו
ריידען. דאן וועט ער נאך איהר פאָהרען און וועט זיא ברענגען צוריק אלס זיין
געזעצליכע ווייב, און אלס דיא איינציגע הערשערין פון דיעזען מאגאזין.

....

און זיין פערשפרעכען האט ער געהאלטען. א מאָנאט שפעטער איז דענים
געווען מאדאם מאַרעט, דער גייסט און דער שטאָלץ פון „ווייבערשען גן־עדן.״

ענדע

דער טויט־שלעגער.

I.

זשערווייז האָט נעוואָרט ביז צוויי א זיינער פאר טאָג און האָט דיא אוינען אויסנעקוקט אויף לאָנטיע. דאָן איז זיא אָבנעטראָטען פון פענסטער דורכנענומען און ציטערענדינג פון קעלט און האָט זיך אריינגעוואָרפען וויא זיא שטעהט און נעהט אין בעט מיט נאַסע באַקען פון טרערען און איז אריינגעפאלען אין א פיעבער־האַפטען דרעמיל. דיא לעצטע וואָך ווען זיי פלעגען אין אבענד ארויסנעהען פון רעסטאָראַן, וואו זיי האָבען צוזאמען געשפייזט מיט דיא קינדער, פלעגט לאָנטיע זיי אבשיסען אין צימער שלאָפען און אליין פערפאלען ווערען ביז שפעט אין דער נאַכט, שטענדינג מיט דעם זעלבען ענטפער, אז ער זוכט א בעשעפטינונג.

היינט ביי נאַכט וועהרענד זיא איז נעזעסען ביים פענסטער און נעוואָרט אויף איהם, האָט איהר אויסנעוויעזען, אז זיא האָט איהם נעזעהן אריינקומען אין דעם באַל־זאַל פון דעם גרענד־באַלקאָן און אדעלע א שעהנע ברוינעטקע, וואס האָט צוזאמען מיט זיי נעגעסען אין זייער רעסטאָראַן איז נענאַנגען הינטער איהם. עס האָט איהר זאָגאר נעשיינט, אז זיא האָט אָקאָרסט ארויסגענומען איהר האַנד פון זיין אָרם.

ווען זשערוויי איז האָט זיך אויפנעכאפט פינף א זיינער א פערפראָרענע און מיט אָבנעלטנעגע זייטען האָט זיא אנגעהויבען ביטער צו יאָמערן, ווייל לאָנטיע איז נאָך אלץ נים נעקומען. דאס איז נעווען דאס ערסטע מאל, וואס ער זאָל נאָר א היים נים קומען נעכטינגען. זיא האָט זיך אנידער געזעצט אויפ׳ן ראַנג (ראַנד) פון בעט, האַלב פערוויקעלט פון דעם אָבנעקראָכענעם קאַרטונענעם פאָר־האַנג, וואס האָט פערהאַנגען דאס בעט און מיט איהרע פערוויינטע אויגען האָט זיא לאַנגזאַם נעקוקט אָרום צימער. דאס גאַנצע מעבעל איז בעשטאַנען פון קאַש־טאַנענעם קאַמאָד, אין וועלכען איין שופלאָד האָט נעפעהלט, פון דיא שטרויענע שטוהלען און פון א פערשמאָלצענעם טיש, אויף וועלכען איז נעשטאַנען א קרינעל מיט אן אָבנעבראָכענע הענטעל.

א צווייטע אייזערנע בעט איז נעשטאַנען פאר דיא קינדער און עס האָט פערנומען צוויי דריטעל פון צימער. אין ווינקעל איז נעשטאַנען א אָפענער קאַסטען. במעט א לעדיגער נאָר אויפ׳ן דעק האָט מען נעזעהן א מענערשע הוט און

שוואַרצע וועש. אויף דיא ווענד און דיא רוקענס פון דיא שטוהלען זיינען נעהאַנ־
גען א פּאָר קליידלאַך, א פערשמוצטע פאָר הויזען, און אָבגעטראָגענע שאַל און
זיי זיינען שוין נעווען אזוי שטארק אָבגעניצט, אז קיין הענדלער פון אלטווארג
וואָלט זיי אין דיא הענד ניט געוואָלט נעהמען. אויפ'ן קאַמינאָק (מענטעל־פּיס)
צווישען צוויי פערשיעדענע לייכטער איז נעלעגען א גאנצער פּעקיל צעטלאך פון
דעם לאָמבארד מאָנט־דע־פּיעטע.

ריעזעס צימער איז נעווען דאס בעסטע אין דעם האָטעל און האָט זיך גע־
פונען אויפ'ן ערשטען עטאזש מיט דיא פענסטער צום בולווארד.

איהר בליק איז איצט נעפאלען אויף דיא צוויי קינדער, קלאָד און עטיען,
וואס זיינען געשלאפען איינער נעבען צווייטען אויף איין קישען. קלאָד, אכט יאָהר
אלט, האָט נעאטהעמט רוהיג און רענעלמעסיג מיט ביידע הענד אריבער דער דעקע,
און עטיען, נאר פיער יאָהר אלט, האָט פון שלאָף נעשמייכעלט און מיט איין האנד
האָט ער נעהאלטען ארומנענומען דעם ברודער ביים האלז. ווען איהר בליק איז
נעפאלען אויף זיי האָט זיא ווייטער אויסנעבראָכען אין א כליפען און זיא האָט
צוגעלענט איהר טיכעל צום מויל, אום צו פערשטיקען איהר נעוויין. דאן איז זיא
א באָרפוסע ווידער צוגעלאָפען צום פענסטער און האָט ווייטער נענומען ארויס־
קוקען וויא זיא האָט נעטהאָן דיא ערסטע האלבע נאכט.

דער האָטעל, וואו זיא איז איינגעשטאנען, האָט זיך נעפונען אויפ'ן בולוואר
דע שאפעל און איז נעווען א צוויי־עטאזשיגע הויז נעפארבט אין רויט. זשערוויז
האָט זיך טיעף ארויסגעהאנגען פון פענסטער מיט איהר טיכעל אויף דיא ליפען
און האָט נעקוקט רעכטס, דאָרטען פאר דיא יאטקעס זיינען שוין נעשטאנען דיא
קוילער (קצבים) אין זייערע פערבלוטינטע רעקלאך, און דאס פרישע ווינטעל האָט
פון דאָרטען נעבראכט דעם שטארקען נערוך פון נעשאכטענע בהמות.

זיא האָט אבגעקעהרט דעם קאָפּ און נענומען קוקען לינקס, דא האָט מען
ערסט נעהאלטען אין בויען א האָספּיטאל איהר האָט נעדוכט, אז ביי נאכט האט
האָט זיא דא נעהערט נעשרייען און קרעכצען, און זיא האָט אהער נעקוקט מיט
שרעק, וויא מורא האבענדיג, אז זיא זאָל דא אין א ווינקעל ניט דערזעהן לאַנטיע
לינען מיט אן איבערנעשניטענעם האלז.

אין מזרח זייט האָט זיך דער האָריזאָנט בענאָסען מיט א גאָלדערנעם נעבעל
וואס האָט אָנגעזאָגט, אז עס קומט אן א נייער פאריזער טאג. איהרע אוינען
זיינען נעווען צוגעשמידט צו דער ראָגאטקע און זיא האָט נעקוקט וויא אָהן אויפהער

האָבען זיך פון דאנען געשאָטען מענשען, בהמות, װעגנען און שאָף. עס האָט זיך װיא א ריס געטהאָן פון דארטען א גרױסע כװאַליע און האָט פערפלייצט דיא טראָטואַרען מיט ארבייטער, װאס זיינען געגאַנגען מיט זייער געצייג איבער'ן פלייצע און מיט לעבלאָך ברױט אונטער דיא ארמס.

פלוצים האָט איהר אױסגעװיזען, אז זיא האָט אין דער מענגע דערזעהען לאַנטיע, און זיא האָט זיך אזוי װייט ארױסגעקוקט פון פענסטער, אז זיא האָט דאבייא ריזיקירט ארױסצופאַלען. נאר איהרע אױגען האָבען איהר װייטער אָבגענאַרט, איהר הארץ האָט איהר נאָך א מאָל פערקװעטשט און זיא האָט צוגעפרעסט דאס טיכעל צו דיא ליפען, זיא זאָל זיך נים צו כליפען.

א פרישע און יונגע שטימע האָט איהר פלוצים געפרעגט:

— איז לאַנטיע נאָך נים געקומען?

זיא האָט זיך געשװינד אָבגעקעהרט פון פענסטער און געענטפערט מיט א געמאַטערטען שמייכעל:

— ניין, הערר קאָפּע.

קאָפּע, װאס האָט איהר געמאכט דיא פראגע, איז געװען א בלעכער און האָט געװאױנט אין דעם זעלבען הױז אין א קליין צימער אונטער'ן דאך. זיין זעקיל מיט דיא געצייג איז איהם געװען פערװאָרפען איבער'ן פלייצע; ער האָט געזעהן אז דער שליסעל שטעקט אין טהיר און ער איז אריין, װיא א גוטער בעקאַנטער.

— איהר װייסט, איך ארבייט איצט ביים האָספּיטאַל, האָט ער װייטער גערעדט. װאס פאר א מאי מיר האָבען היינט! פון דער קופּ איז נים אױס־צוהאַלטען.

װעהרענד ער האָט גערעדט האָט ער איהר אױפמערקזאם בעטראכט; ער האָט געזעהן, װיא איהרע אױגען זיינען רױט פון װיינען און ער איז צו איהר צו־געגאַנגען נעהענטער און געזאָגט אביסעל שטילער:

— איהר דענקט, אז אייער מאַן האָט שױן בעדארפט זיין דא. נאר זייט נים אונרוהיג. ער איז געבטען ארומגעלאָפען װיא א משוגע'נער דעם גאנצען טאָג און איז געװען זעהר פעראינטערעסירט מיט פּאָליטיק. עס קען זיין, אז ער האָט דיא נאכט פערבראכט מיט גוטע פריינד און געזידעלט דעם טױגעניכטס באָנאַפּארטען.

— אָה, ניין, ניין, האָט זיא געמורמעלט, איהר הױבט עס נאָר נים אָן צו

רטנקען, איך וויים צו גוט, וואו לאנטיע האט פערבראכט דיא נאכט. איך בין טט בעסער פון אלעמען און האב מיין פעקיל צרות.

קאפע האט א ווינק געטהאן און איז ארויסגעגאנגען פון צימער. ער האט איהר פריהער געפרעגט צו זיא פערלאנגט נים עפעס און ער ועט איהר ארויפ־ברענגען. זיא איז א גוטע פרוי, האט ער איהר געזאגט, און אויב עס וועט גע־שעהן עפעס א צרה, זאל זיא איהם לאזען וויסען, ער וועט פאר איהר טהאן אלעס וואס ער וועט קענען.

וויא גאר ער איז ארויס, איז זיא ווידער צוגעגאנגען צום פענסטער. פון דער ראנאטקע זיינען נאך אלץ אנגעקומען מענשען און בהמות, און דיא פרישע מארגען לופט איז געוועזן פול מיט'ן מעקען פון דעם שאף. זשערוויז האט צווישען דער מעננע דערקענט דיא שמידען אין זייערע בלויע רעקלאך, דיא מויערער אין זייערע ווייסע אויבערסטע הויזען, דיא מאלערס אין זייערע כאלאטען. דיא מעננע איז געוועזן אומעדינג זעלטען האט זיך אן ארבייטער אבגעשטעלט אום צו פעררויכערען זיין לולקע, וועהרענד זיינע קאמעראדען האבען געהאלטען אין געהן ווייטער. דא האט מען נים געהערט קיין געלעכטער, קיין ריידען. זיי האבען אלע אויסגע־זעהן וויא דיא רוחות און זיינען אלע געגאנגען צו פאריז, וואס האט זיי געשווינד איינגעשלונגען.

אייניגע ארבייטער זיינען אריין אין דיא וויין־שענקען, וואס זיינען געשטאנען אין עק גאס און וואס זיינען איצט געעפענט געווארען. דא האבען זיי מיט אביסעל בראנפען צומישט מיט וואסער אבגענעצט דאס האלז און האבען געשפיים און געהוסט. זשערוויז האט געקוקט אהער, וויל איהר האט אויסגעוויזען, אז לאנטיע איז אהער אריינגעקומען. אין דער מינוט האט א ברייטע און געזונטע פרוי אין א גרויסען פארטוך אויסגעשריען פון טראטואר:

— אזוי פריה אויפגעשטאנען היינט, מאדאם לאנטיע!

זשערוויז האט זיך ארויסגעבויגען פון פענסטער און א קוק געטהאן אתמען:

— אה, דאס דיט איהר, מאדאם ראשע! יא, איך בין פריה אויפגעשטאנען, וויל איך האב היינט פיעל ארביים צו טהאן,

— אמת, אליין ווערט קיין זאך נים געטהאן, האט ראשע געענטפערט פון אונטען און צווישען זיי האט זיך פערבונדען א געשפרעך.

פרוי ראשע איז געוועזן דיא אויפזעהערקע פון הויז און האט פערפיהרט א

געשפרונג וועגען דיא שכנים נאר ווערהרענד זיא האט געפלאפעלט, האט זיא דיא אויגען נים ארונטערגענומען פון זשערוויז און האט איהר אויפמערקזאם בעטראכט. אין אמת'ן איז זיא צוגעגאנגען צום פענסטער נאר פון נייגיערדע.

— דער הערר לאנטיע שלאפט נאך? האט זיא פלוצים געפרעגט.

— יא, ער שלאפט נאך, האט זשערוויז געענטפערט און איהרע באקען זיינען רויט געווארען.

ראשע האט בעמערקט, אז טרערען האבען זיך איהר געשטעלט אין דיא אויגען, און זיא איז געבליבען צופריעדען מיט איהר ענטדעקונג. זיא האט שוין געוואלט אוועקגעהן נאר פלוצים האט זיא געפרעגט:

— איהר וועט היינט ארונטער קומען אין וואשהויז מיט אייערע גרעט? איך האב אויך עפעס צו וואשען און איך וועל געהמען פאר אייך א פלאץ נעבען מיר, און מיר וועלען קענען אביסעל שמועסען. —

דאן וויא געריהרט פלוצים פון א געפיהל פון רחמנות האט זיא ווידער געזאגט:

— ארים קינד! שטעה נים לענגער ביים פענסטער דיין געזיכט איז רויט פון קעלט, און דוא קענסט נאך קראנק ווערען!

נאר זשערוויז האט זיך נים געריהרט. זיא איז פערבליבען וויא א צוגע־שמידטע צו איהר ארט נאך צוויי לאנגע שטונדען, ביז דער זייגער האט געשלא־גען אכט. דיא מאגאזינען זיינען שוין געווען אלע אפען. דער גאנג פון דיא ארבייטער האט שוין לאנג אויפגעהערט און זעלטען האט מען געזעהן איינעם, וויא ער האט זיך געאיילט און געלאפען געשווינד איבער דער גאס. איצט זיינען ארויסגעטראגען דיא ארבייטערינען, הוט־מאכערקעס, בלומען־מאכערקעס מיט דינע שאלען זיינען געגאנגען זאלבעדריט און זאלבעפערט און האבען געשמאק גערעדט און פריילעך געלאכט און געווארפען פלינקע בליקען אין א זייט. אין דיא ווייך־שענקען זיינען געווען דיא זעלבע קאמפאניעס און האבען געטרונקען און געשפיים און געהוסט.

דאן האבען זיך בעוויזען דיא פריקאזטשיקעס, דיא קלערקען, עסענדיג א זעמעל, אויפ'ן וועג און מיט פערשלאפענע אויגען. דיא עלטערע זיינען געגאנגען מיט געמאסטענע טריט און פון צייט צו צייט האבען זייא ארויסגענומען דעם זייגער פון טאשע און א קוק געטהאן, נאר דאס איז געווען גאנץ איבריג, ווייל פון לאנגע יאהרען פראקטיק האבען זיי געוואוסט דיא צייט ביז א סעקונדע און האבען קיין מאל נים פערזאמט.

דער בולוואר איז געווארען לעדיג פון פרעמדע. איצט זיינען ארויס די איינוואוינער פון די הייזער. די ווייבער האבען ארויסגעפיהרט די קינדער און נאס צו געבען זיי אביסעל פרישע לופט.

זשערוויז האט זיך געפיהלט שוואך און קראנק. זיא האט איצט פערלארען אלע האפנונגען און איהר האט געדוכט, אז לאנטיע וועט שוין מעהר ניט קומען. די זון האט איהר איצט געשיינט גלייך אין געזיכט אריין און האט איהר פער־בלענדעט די אויגען.

זיא איז געזעסען קראפטלאז אויף איהר שטוהל מיט אראבגעזינקענע הענד אויס'ן שויס, אבער אהן טרעהרען אין די אויגען, ווען לאנטיע האט געעפענט די טהיר און איז אריין געקומען.

דאס ביזטו? האט זיא אויסגעשריען און איז געוועזען פארטיג ארויפצוואר־פען זיך איהם אויפ'ן האלז.

— יא, דאס בין איך, האט ער געענטפערט, נאר הויב ניט אן צו מאכען מיט מיר דיינע נארעשע שטיק! און ער האט איהר אבגעשטופט פון זיך. דאן האט ער מיט א צארנדיגע מינע אווארף געטהאן זיין הוט אויפ'ן קאמאד.

ער איז געוועזען א שווארצליכער יונגערמאן פון ניעדעריגען וואוקס, זעהר שעהן און גוט פ רמירט, מיט דעליקאטע וואנסען, וועלכע ער האט מעכאניש געדרייט מיט די פינגער, ווען ער האט גערעדט. ער האט געטראגען אן אלטען מאנטעל.

זשערוויז האט זיך ווידער אראבגעלאזט אויף איהר שטוהל און האט מיט א וויינענדיג קול געגומען ריידען געהאקטע פראזען:

— איך האב מיט אן אויג ניט צוגעמאכט...... איך האב שוין געמיינט, אז מען האט דיך דערהרג'עט! ...... וואו ביזטו געוועזען די גאנצע נאכט? איך פיהל, ווי די מארך ריהרט זיך מיר. זאג מיר, אגוסט, וואו ביזטו געוועזען?

— אהו! איך האב געהאט א געשעפט. האט ער געענטפערט מיט א גלייכ־גילטיגען צונג מיט די אקסלען. איך האב אבגערעדט מיט מיין פריינד, דוא ווייסט פון איהם, וואס וויל עפענען א פאבריק פון הוטען, צו בעגעגענען זיך אכט א זייגער און ער האט זיך פערהאלטען. נאר דוא ווייסט, אז איך לייד ניט, מען זאל מיך היטען און געהמען אזוי צום פערהער. לאז מיך צורוה!

זשערוויז האט אנגעהויבען צו וויינען. זייערע ביידענס קולות און דער געדר־דער, וואס לאנטיע האט געמאכט מיט די שטוהלען, האבען אויפגעוועקט די

קינדער פון שלאָף. דערהערענדיג אז דיא מאמא וויינט, האָבען זיי זיך אזוי צו יאָמערט, אז זיי האָבען פול געמאכט דיא שטוב מיט זייערע קולות.

— פּיטאָ וואס צו ריידען, דאס איז א פיינע מוזיק! האָט לאנטיע אויסגע־שריען ארופגערענט. איך וואָרען אייך, אויב איהר וועט ניט גלייך אלע אנשווייגען ווערען, וועל איך אוועק פון דאנען און איהר וועט מיך מעהר ניט אנזעהן. וועסטו האלטען דיין צונג? זייט אייך געזונד!

ער האָט א כאפּ געטהאָן זיין הוט, נאר זשערוויז איז צו איהם צוגעלאָפען און געזאגט מיט אן איינגעהאלטענעם געוויין:

— מעהר שוין ניט! מעהר שוין ניט!

און זיא האָט גענומען איינגעהמען דיא קינדער און פערשטיקען זייער געוויין מיט קושען. זיא האָט זיי צוריק אנידערגעלעגט אין בעט, און זיי זיינען באלד ווידער געוועזן גליקליך און האָבען זיך גענומען שפּיעלען. לאנטיע האָט זיך דערווייל אין אלעמען, ניט אויסציהענדיג אפילו דיא שיך, אריינגעוואָרפען אין בעט. זיין געזיכט איז געוועזן בלייך פון מיעדינקייט און א שלאָפלאָזע נאכט; ער האָט דיא אויגען ניט פערמאכט און האָט בעקוקט דיא צימער.

— פיין זעהט אויס דאס צימער! האָט ער געמורמעלט.

דערנאָך האָט ער א ווייל בעטראכט זיין ווייב און האָט געזאגט האלב אין דער הויך און האלב צו זיך:

— אזוי! עס שיינט, אז אָבוואשען זיך איז פאר דיר געוואָרען א שווערע ארבייט.

זשערוויז איז אלט געוועזן ניט מעהר וויא צוויי און צוואנציג יאהר. זיא איז געוועזן הויך און שלאנק, מיט זעהר איידעלע געזיכטס־ציגע, נאָר דיא שווערע ארבייט און זאָרגען האבען זיי פערגרעבט. נאר מיט איהרע ניט פערקאמטע האָר, מיט איהרע צושפּיעלעטע שיך, מיט איהר פערשמוצינגטע קליידעל האָט זיא אויס־געזעהען מיט גוטע צעהן יאהר עלטער.

לאנטיע'ס ווערטער האָבען איהר ארויסגעבראכט פון איהר אונטערוואָרפענ־הייט און שרעקעדינקייט:

— וויא שעמסטו זיך ניט דאס צו זאגען! דוא ווייסט גאנץ גוט, אז איך טהו אלץ, וואס איך קען און עס איז ניט מיין שולד וואס מיר זיינען אהער אריין געקראָכען. איך וואָלט זעהר וועלען זעהן, וויא דוא וואָלסט אויסקומען מיט צוויא קינדער אין א פלאץ, וואו מען קען ניט קריגען קיין הייסע טראָפּען וואסער. מיר

האבען בערצורפט גלייך, ווי מיר זיינען אנגעקומען אין פאריז דינגען א דירה, וויא דוא האסט מיר צוגעזאגט און פיהרען א בעל־הביתישקייט און נים געהמען קיין צימער.

פס! האט ער געמורמעלט; דיא האסט פון דעם געלד, וואס מיר האבען אהער געבראכט, אזא הנאה געהאט אזוי וויא איך. דוא האסט צוזאמען מיט מיר געגעסען פון דעם פעטען קאלב, און עס לוינט ניט צו מאכען פון דעם א רייד.

נאר דיא האט ווייטער פארטגעזעצט:

— נאר אבלאזען זיך טאר מען נים. איך האב גערעדט מיט מאדאם פאקאני, וואס האלט דיא וואשהויז אין רוע נעאוב. זיא וועט מיך מאנטאג צו נעהמען. אויב דוא וועסט מאכען מיט דיין פריינד דעם געשעפט, וועלען מיר אין זעקס תדשים צייט ארויסדראפען זיך. מיר מוזען אבזוכען ערגעץ א לאך, וואו מיר זאלען קענען דערווייל איבערלעבען ביליג. דאס איז, וואס מיר דארפען איצט טהאן. ארבייטען! ארבייטען!

לאנטיע האט אבגעקעהרט זיין געזיכט צו דער וואנד מיט און עקעלהאפטע מינע. דאס האט איהם אויפגעבראכט און זיא האט ווייטער גערעדט:

— יא, יא, איך ווייס זעהר גוט, אז דוא האסט נים ליעב קיין ארבייט. דוא וואלסט נאר וועלען ארויסגעהן פיין אנגעטהאן און ארומשפאצירען גאנצע טעג איבער דיא גאסען. זייט דוא האסט מיינע קליידער אוועקגעטראגען אין לאמבארד פערזעצען, האסטו אין מיר אנגעהויבען ארויסצוגעפינען חסרונות, איך זעה אויס נים גוט און בין שמוציג. איך האב וועגען דעם נים געוואלט ריידען, נאר איך ווייס צו גוט, וואו דוא האסט פערבראכט דיא נאכט. איך האב געזעהן, וויא דוא ביסט אריין אין גראנד־באלקאן מיט דיא גאסען־מיידעל אדעל. איך קען נים זאגען, דוא האסט א פיינעם געשמאק. זיא טראגט פיינע קליידער און איז זויבער. געוויס, און זיא האט גענוג אורזאכען אזוי צו זיין, אין גאנצען רעסטאראן איז נימא איין מאנסביל, וואס זאל איהר נים קענען א סך בעסער. וויא מען דארף קענען אן ארדענטליכע מיידעל ....

לאנטיע איז ארויפגעשפרונגען פון בעט. זיינע אויגען זיינען געווען שווארץ וויא דיא נאכט און זיין געזיכט בעדעקט מיט א טויטע בלייכקייט.

— יא, האט זשערוויז ווייטערגעהאלט. דאס וואס איך זאג מיין איך. מאדאם

ראַשע וועט איהר און איהר שוועסטער לעגגער נים האַלטען אין הויז, חייל דיא האָבען צופיעל בעזוכער.

לאַנטיע האָט אויפגעהערבען ביידע פויסטען, נאר ער האָט זיך אָבגעהאַלטען פון א קלאַפּ. ער האָט איהר נאר אנגעכאַפּט מיט ביידע הענד, האָט איהר א גוטען טרעסעל געטהאָן און א וואָרף געטהאָן צו דיא קינדער אויפ'ן בעט. דיא קינדער האָבען זיך גלייך ווידער צוזאַמענגעוויינט אויפ'ן קול, ער איז א סעקונדע געשטאַנען, וויא שלאָגענדיג זיך מיט דער דעה און דאן געזאָגט בעשלאָסען:

— דוא ווייסט נים, וואָס דוא האָסט איצט געטהאָן, ושערוויין דוא וועסט באַלד אויסגעפינען דיין פעהלער.

דיא קינדער האָבען דערווייל פול געמאַכט דאָס צימער מיט ווייטע קולות. ושערוויין האָט זיי ביידען געהאַלטען ארומגענומען און האָט ווידערהאָלט אין איינעם און דעם זעלבען טאָן:

— ווען נים איהר, מיינע אָריטע קינדערלאך! ווען נים איהר! ווען נים איהר!

לאַנטיע איז געלעגען אויפ'ן גרויסען בעט, אויסגעצויגען אויפ'ן רוקען און געקוקט אויפ'ן סופיט. ער האָט גאָר נים געהערט און איז אזוי אָבגעלעגען א שטונדע צייט אדער מעהר. טראָץ זיין מיעדקייט, איז ער נים געשלאָפען, און ער האָט ענדליך זיינע אויגען אראָבגענומען פון סופיט און א קוק געטהאָן אין צימער, האָט ער דערזעהן אז דאָס קינדערשע בעט איז שוין געמאַכט און דאָס צימער אויפגעראַמט. דיא קינדער זיינען שוין געווען ארומגעוואַשען און אָנגעטהאָן. ער האָט איהר נאָכגעקוקט, וויא זיא האָט געקערט דאָס צימער און ארומגעווישט דעם שטויב פון דיא מעבעל.

דאָס צימער האָט אָבער נאָך אַלץ אויסגעזעהן זעהר אומעדיג מיט'ן פערדרייטען סופיט, מיט דיא אָבגעקראָכענע מאַפּעטען פון פייכטקייט. איצט איז ושערוויין געשטאַנען פאר'ן קליינעם שפּיעגעל און פערקעמענדיג דיא האָר, האָט זיא בעטראַכט איהרע אָרמען און שולטערן, ווייא דיא וואָלט געזוכט א פערגלייכונג צווישען זיך און עפּעס אן אַנדערע. ביי איהם האָט זיך אויף דיא ליפּען געוויזען א פערזעכטליכער שמייכעל.

ושערוויין איז געווען עטוואָס קרוסלאך, נאר איהר קרוטהייט האָט מען נער קענט בעמערקען בלויז אין אַזעלכע מעג, ווען דיא איז געווען זעהר אויסגעמאַטערט.

חיינם איז זיא נעוועזן אזוי אויסנעמאטערט פון זיצען דיא גאנצע נאכט ביים פענסטער, אז זיא האט קוים געקענט געהען, ניט אנגעשפארטערהייד.

אין צימער איז געוועזן שטיל, זיי האבען איינער צום צווייטען ניט גערעדט. ער האט געשיינט צו ווארטען אויף עפעס און זיא האט אין דער ניך צונויפגעקליבען דיא שווארצע גרעט, וואס זיינען געלעגען אין א ווינקעל אונטער'ן קאסטען.

— וואס טהוסטו? דוא קלייבסט זיך צו געהען וואשען? האט ער ענדליך געפרעגט.

אנפאנגס האט זיא ניט געענטפערט, נאר ווען ער האט מיט כעס ווידער־האלט זיין פראגע א צווייטען מאל, האט זיא געענטפערט:

— געוויס, געה איך וואשען. דיא קינדער קענען אין שמוץ ניט לעבען.

ער האט צו איהר א ווארף געטהאן א פאר שמוציגע טאשען־טיכלאך און נאך א לאנגען שטיל־שווייגען האט ער געזאגט:

— האסטו עפעס געלד?

זיא האט זיך געשווינד א קעהר געטהאן אין זיין זייט, מיט א שווארצען שטיקעל גרעט אין האנד.

— געלד! וואו האב איך דיר געזאלט נעהמען געלד? פיידען געהן גנב'ענען. דוא ווייסט גאנץ גוט, אז אייער־נעכטען האסטו געקריגען דריי פראנק אויף מיין שווארצע קלייד. צוויי מאל האבען מיר אויף דעם געלד געפריהשטיגט און געלד צוקריכט אונטער דיא הענד. ניין, איך האב קיין געלד ניט. איך האב פיער סו איינצוצאהלען אין וואש־הויז. איך קען ניט מאכען קיין געלד, וויא אנדערע ווייבער, וועלכע מיר ווייסען.

ער האט דעם אנצוהערענים אראבגעשלונגען און נאר ניט געענטפערט; ער איז אראב פון בעט און גענומען בעקוקען דיא צוריסענע קליידלאך, וואס זיינען געהאנגען ארום דער וואנד, און ער האט געענדיגט דערמיט, וואס ער האט אראב־גענומען א פאר הויזען און א שאל, און פון קאמאד האט ער ארויסגענומען א רעקיל און א פאר העמדער. דאס אלעס האט ער צונויפגעלעגט אין איין פעקיל און דאס עס א ווארף געטהאן צו זשערוויז.

— נעהם, האט ער געזאגט און טראג עס אוועק אין לאמבארד. נאר מאך דאס אויף איין פוס.

— אפשר ווילסטו, אז איך זאל דיא קינדער אויך נעהמען? האט זיא

נעפרענט. נאַט נערעכטער ! ווען לאָמבאַרדניקעס זאָלען לייען געלד אויף קינדער, וואָס פאַר א נוטע זאַך דאָס וואָלט געווען!

זיא איז אַוועק אין לאָמבאַרד, און סומענדיג צוריק אין א האַלבע שטונדע שפּעטער, האָט זיא אַנידערגעלעגט אויפ׳ן מענטעל־פיס א פינף פראַנק שטיק.

לאַנטיע האָט גלייך ניט גענומען דאָס געלד. ער האָט דאָס ווייב געשיקט אין לאָמבאַרד, כּדי ער זאָל איהר ניט איבערלאָזען אהן א שטיקעל ברויט און עפּעס געלד, נאָר ווען ער האָט דערזעהן אויפ׳ן טיש א שטיקעל וואורשט איינגע־וויקעלט אין א פּאַפּיר און א האַלב לעבעל ברויט. האָט ער דיא פינף־פראַנק שטיק אריינגעשטופּט צו זיך אין טאַשע.

— צו דער מילכיקערען האָב איך ניט געוואָגט צו געהן, האָט זשערוויז גע־זאָגט. מיר זיינען איהר שוין שולדיג פאַר אכט טעג. נאָר קאָטלעטען און ברויט האָב איך אָנגענריים. פערגעס ניט צו נעהמען וויין. איך וועל זיך לאַנג ניט זאַמען.

ער האָט ניט געענטפערט. עס האָט געשיינט, אַז זיי זיינען געוואָרען שלום, נאָר ווען זשערוויז האָט זיך אַנגעבויגען איבער׳ן קאַסטען און האָט געוואָלט אַרויס־נעהמען א פּאַר קליידער זיינע, האָט ער אויסגערופען:

— זאָלען זיי ליגען.

— וואָס מיינסטו מיט דעם, האָט זיא געפרעגט פערוואונדערט. דו קענסט דיא זאַכען ניט טראָגען ניט געוואַשענע. פאַר וואָס זאָל איך זיי ניט מיטנעהמען אין וואַש־הויז.

זיא האָט אויף איהם געקוקט מיט אן אונרוהיגען בליק. ער איז צו איהר צוגעגאַנגען, האָט מיט בעס אַרויסגעריסען זיינע זאַכען פון איהרע הענד און געזאָגט:

— ווען וועסטו זיך אויסלערנען צו פאָלגען, וואָס מ׳זאָגט דיר?

— נאָר פאַר וואָס? האָט זיא געענטפערט און איז בלייך געוואָרען פון א שרעקליכען פערדאַכט. דו נעהסט דאָך ניט אַוועק — פאַר וואָס זאָל איך זיי ניט נעהמען?

ער האָט א וויילע געצענערט און דערנאָך געזאָגט:

— פאַר וואָס? פאַר וואָס? איך קען לענגער ניט פערטראָגען, וויא דו מענה׳סט אַלץ אַז דו וואַשט פאַר מיר און טהוסט פאַר מיר. טהו פאַר זיך אַליין און איך וועל טהאָן פאַר זיך.

זיא האָט איהם געבעטען, האָט זיך פערענטפערט, אַז זיא האָט זיך קיין

מאל אויף דעם ניט בעקלאַנט. נאר ער האָט דיא קאסטען פערמאכט מיט א קלאפ און האָט זיך אנידערגעזעצט אויפ'ן דעקעל, ווידערהאָלענדיג, אז ער איז בעל הבית כאָטשע אויף זיינע איינענע זאכען. דאן אום אויסצומיידען איהרע פאָר־שענדע בליקען האָט ער זיך אריינגעוואָרפען אין בעט, זאָגענדיג, אז זיא האָט איהם שוין געמאכט א קאָפּ־ווייטאָג און ער וויל שלאָפען, און האָט זיך ענדליך געמאכט, אז ער שלאָפט.

זשערוויז האָט זיך א ווײלע געשלאָגען מיט דער דעה און האָט געוואָלט אויפגעבען איהר הייטיגען וואשען. זיא האָט געטראכט אז זיא וועט בעסער בלייבען אין שטוב און זעצען זיך נייהען. נאר לאַנטיע'ס רוהיגער אטהעמען האָט איהר בערוהיגט. און זיא האָט גענומען דיא זייף און בלויוואש און אנזאגענדיג דיא קינדער, וואס האָבען זיך געשפיעלט אויפ'ן באָדען מיט אלטע קאָרקעס, אז זיי זאָלען זיין נוט און שטיל, ווייל דער טאטע שלאָפט, איז זיא ארויס.

אין קאנטאָר האָט זשערוויז איינגעצאָהלט דיא פאָר סו און האָט גענומען איהר פראַניק און בארשט וואס זיא האָט דאָרט לעצטען מאָל איבערגעלאָזען און איז אריין אין וואש־הויז, מיט'ן פעקיל אונטער'ן ארם.

דאס וואש־הויז איז געווען אָנגעפילט מיט א גרויע פארע און מיט'ן גערוך פון זייף. אין מיטען איז געווען א דורכגאנג און פון ביידע זייטען זיינען געשטאנען וואש־טאָבס, פאר וועלכע וויבער מיט פערקאַטשעטע ארבעל מיט פערשאָבענע קליידער זיינען געשטאנען און געוואשען. זשערוויז האָט געקוקט רעכטס און לינקס און געזוכט א פלאץ.

— קום אהער, מיין טהייערע, האָט מאדאם ראָשע צו איהר אויסגעשריען, נים אויפהערענדיג אויף א סעקונדע איהר וואשען. דא איז דיין פלאץ. איך האָב איהם פאר דיר געהאלטען איך האָב נים פיעל צו וואשען; מיינער שמוציגט נים שטארק דיא וועש און דוא שיינסט אויך צו האבען א קליינען פעקיל. א קענען האלבען טאָג וועלען מיר ווערען פאַרטיג.

זשערוויז האָט געעפענט איהר פעקיל און האָט אָבגע־ענט דיא קאָלירטע וועש און א זיים. ווען ראָשע האָט איהר געראטהען אריינצוטהאָן אביסעל סאדא, האָט זיא א שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און געזאגט:

— ניין, ניין, איך ווייס וואס מען דארף.

— דוא ווייסט? האָט מאדאם ראָשע געפרעגט נייגיעריג. האָסטו דען גע־וואשען גרעם איידער דוא ביסט געקומען אין פאריז?

זשערווייז מיט פערקאַמשעטע ארבעל, וואס האָבען אררסגעוויעזען; זעהר אַ פּאָר שעהנע ארמען, האָט אנגעזייפט אַ קינדערשע העמדעל.

— יאַ, יאַ; איך האָב געוואַשען. צייט איך בין אַלט געוואָרען צעהן יאָהר, האָב איך שוין געוואַשען. דאָרטען פלעגען מיר געהען מיט'ן וועש צום טייך און דאָרטען איז געווען פיעל שעהנער.

— דוא ביזט אַ געזונטע ווייבעל, האָט מאַדאַם ראָשע פערוואונדערט אויסגעשריען, ווען זיא האָט געזעהען וויא גיך זיא וואַשט. דיינע ארמען זיינען צאַרטע אָבער זיי זיינען וויא אייזען.

דאָס געשפרעך האָט ביי די אָנגעהאַלטען און ניט געשטערט זיי פון דער ארביים. ווערענד זשערווייז האָט געבאַרשט דאָס גרעט, האָבען זיי גערעדט.

— ניין, איך האָב מיט איהם ניט חתונה געהאַט, האָט זשערווייז געזאָגט, איך וויל קיין ליגען ניט זאָגען לאַנטיע איז ניט אַזאַ שעהנער, אַז אַ פּרויענצימער זאָל זיך יאָגען צו זיין זיינע אַ ווייב. ווען ניט דיא קינדער! איך בין אַלט געווען פיערצעהן און ער אַכטצעהן, ווען דאָס ערסטע קינד איז ביי אונז געבאָרען געוואָרען. דאָס צווייטע קינד האָב איך געהאַט אין פיער יאָהר ארום. איך בין אין דער היים ניט געווען גליקליך, דער פאָטער האָט מיך פאַר דיא קלענסטע זאַך געשלאָגען.

זיא האָט אָבגעווישט דיא הענד וואָס זיינען אונטער דען וואַסער רויט געוואָרען.

— אין פּאַריז איז דאָס וואַסער זעהר האַרט, האָט זיא געזאָגט.

מאַדאַם ראָשע האָט גע'פּטר'ט איהר ארביים, נאָר זיא האָט נאָך געהאַלטען עפּעס אין שווענקען, אום צו האָבען אַן אורזאַך אויסצוהערען זשערווייז'ס געשיכטע. צייט צוויי וואָכען איז איהר נייגיערדע געווען געשפּאַנט, איהר מויל איז איצט געווען אָפען און איהרע אויגען האָבען געשיינט פון פערגניגען, וואָס זיא האָט געטראָפען אַזוי גוט.

— אה, יאַ, איך האָב מאַקע אַזוי געדענקט, האָט זיא געזאָגט צו זיך, נאָר דאַ רעדט צו פיעל. איך האָב פערשטאַנען אַז ביי זיי איז געווען אַ קריעג.

דאַן האָט זיא געזאָגט אין דער הויך:

— ער איז צו דיר ניט גוט?

— ער איז אַ מאָל געווען זעהר גוט צו מיר, האָט זשערווייז געענטפערט; נאָר צייט מיר זיינען געקומען אין פּאַריז, האָט ער זיך נאָר אומגעביטען. פאַריגען

יאהר איז זיין מוטער געשטארבען און האט איהם איבערגעלאזען א ירושה פון דבעצעהן הונדערט פראנק. איהם האט זיך געגלוסט פאהרען אין פאריז און אזוי וויא מיין פאטער האט נאך געהאלטען אין איין שלאגען מיך, האב איך אויך איינגעשטימט צו פאהרען מיט דיא צוויי קינדער. איך האב געדענקט, אז איך וועל דא עפענען א וואש־הויז און ער וועט זיך בעשעפטיגען מיט זיין ארבייט אלס הוט־מאכער, מיר האבען געקענט לעבען גליקליך, אבער לאנטיע האט ליעב צו לעבען א גוטען טאג און דענקט פריהער פון אלץ ווענען פערגניגענס. ווען מיר זיינען אהער אנגעקומען זיינען מיר פערפאהרען אין האטעל מאנטמארט. מיר האבען געהאט פיינע מיטאגס און קארעטען, נאכטמאלס און טהעאטערע, א זיינער האט ער געקויפט פאר זיך, א זיידענע קלייד פאר מיר — ווען ער האט געלד זשאלעוועט ער נים. און אין צוויי חדשים זיינען מיר געבליעבען אהן א סו. דאן זיינען מיר איבערגעפאהרען אין האטעל באנקאר און א טרויעריגע לעבען האט זיך אנגעהויבען.

נאר דא איז איהר זויער געווארען אין האלז, אין דיא אויגען האבען זיך איהר געוויזען טרערען און זיא איז פלוצים אנשווינגען געווארען.

— איך מוז קריגען הייסע וואסער, האט זיא געמורמעלט,

נאר מאדאם ראשע איז שטארק נים געפעלען געווארען, וואס זשערוויז האט פלוצים איבערגעריסען איהר ערצעהלונג און זיא האט א רוף געטהאן דעם משרת.

— שארל! האט זיא צו איהם געזאגט, עס וואלט פון דיין זייט געווען זעהר גוט צו ברענגען אן עמער הייסע וואסער פאר מאדאם לאנטיע, ווייל זיא איילט זיך זעהר מיט איהר ארבייט.

שארל האט געבראכט א פולען עמער וואסער, און זשערוויז האט איהם געגעבען דערפאר א סו.

— איך האב טאקע אזוי געדענקט, אז ער איז אביסעל אויסגעלאסען, האט ראשע געזאגט און האט לאנטיע ביים נאמען נים אנגערופען.

זשערוויז האט צוגעשאקעלט מיט׳ן קאפ.

— יא, האט מאדאם ראשע פארטגעזעצט. איך האב בעמערקט פיעל קליינינקייטען.

נאר דא האט זיא איבערגעהאקט אין מיטען, ווייל זשערוויז האט זיך צו איהר פלוצים אומגעקעהרט מיט א בלייכען געזיכט און ציטערענדע ליפען.

— אה, איך האָב גאר ניט בעמערקט. האָט זיא געזוכט צו פערגעסען. ער האָט ליעב צו לאַכען, דאס איז גאר, און דיא צוויי מיידלאך ארעל און ווירזשין, וואס וואוינען מיט אונז, האָבען אויך ליעב צו לאַכען, און זיי שפּאסען צחאָטען, אבער מעהר גאר ניט.

זשערווייז מיט טראָפּענס שווייס אויף איהר שטערן האָט איהר אריינגעקוקט פול אין געזיכט מיט א פאָרשענדען בליק.

ראָשע איז געוואָרען עררעגט און האָט זיך א קלאַפּ געטהאָן אין הארצען.

— איך זאג דיר, האָט זיא געזאגט, אז איך ווייס גאָר ניט, איך ווייס ניט מעהר, וואס איך האָב דיר דערצעהלט.

דאן האָט זיא געזאגט מיט א צארטע שטימע:

— ער האָט זעהר אָרדענטליכע אויגען, ער וועט מיט דיר חתונה האבען, מיין קינד. איך פערזיכער דיר, אז ער וועט מיט דיר הייראטהען.

זשערווייז האָט פאָרטגעזעצט איהר ארבייט, און האָט שוין באַלד גע'פּטר'ט דיא קאָלירטע גרעט; אויפ'ן באָדען זיינען געשטאנען טייכלאך מיט בלויע וואסער.

— דוא האָסט שוין באַלד גע'פּטר'ט דיין ארבייט, האָט מאדאם ראָשע געזאָגט. איך ווארט אויף דיר און וועל דיר העלפען אויסדרייען דאס גרעט.

— אה, איהר זייט זעהר גוט, נאר דאס איז ניט נעטהיג, האָט זשערווייז געענטפערט, דורכשווינקענדיג דיא שטיקלאך וועש אין קאַלטע וואסער. ווען איך זאָל דא האבען לייליכער וואָלט איך מיט פערגניגען אנגענומען אייער הילף.

דאָך האָט זיא איהר הילף אנגענומען און ביידע פרויען האָבען געהאַלטען אין דרייען א ברוין וואָלענע קלייד, פון וועלכע עס האָט זיך געגאָסען א געלבליכער שטראָם ביים דרייען, ווען ראָשע האָט פּלוצים אויסגעשריען:

— זעה, אָט קומט דיא גרויסע ווירזשין! זיא געהט אהער וואשען איהרע שמאַטעס.

זשערווייז האָט זיך געשווינד אומגעקוקט. ווירזשין איז געוועזען פון איינע יאהרען מיט איהר נאר העכער און ברייטער פון איהר; זיא איז געוועזען א שעהנע ברונעטע מיט א לאַנגליכע געזיכט, זיא האָט געטראָגען אן אַלטע שווארצע קלייד, מיט א רויטע שטיינגע ארום האַלז.

זיא האָט זיך א ווײַלע אָבגעשטעלט אין דורכגאנג און האָט געקוקט מיט דיא אויגען, וויא זיא וואָלט עטיצען געזוכט. דערקענענדיג זשערווייז, איז זיא צו איהר צוגעגאנגען מיט א שטאָלצע און פרעכע מינע און מיט א שפּעטישען שמייכעל

אויף דיא ליפען, און האָט זיך אנידערגעשטעלט וואשען נים ווייט פון איהר.

— דאס איז נאר א נייעס! האָט געמורמעלט מאדאם ראָשע, ביז איצט האָט איהר נאָך קיינער נים געזעהן, זיא זאָל אויסוואשען אפילו א פּאָר מאנזשעטען. זיא איז א פוילע שטיק זיא נייט אפילו קיין מאָל נים צו דיא קנעפּלאך צו איהרע שיך, זיא איז נים בעסער פון איהר שוועסטער. דיא אויסגעלאסענע אדעל, וועלכע זיצט נים איין אין פאבריק זאָנאר צווי טעג אין וואָך. וואס רייבט זיא דאָרטען? א קליידעל? זיא איז שמוציג גענוג.

עס איז געווען קלאָר, אז מאדאם ראָשע האָט געוואָלט שמייכלען זשערוויז, אין דער ווירקליכקייט האָט דיא אָפּט געטרונקען קאָפּע מיט ווירזשען און אדעל, ווען ווען די דינען געווען ביי געלד, זשערוויז האָט נאָר נים געענטפערט, זיא האָט נאר געארבייט ניכער וויא פריהער. זיא האָט איצט געהאלטען אין בלויען דאס גרעט. זיא האָט געזוכט בייא דער ארבייט צו שטעהען נעבען ווירזשין מיט'ן רוקען, נאר זיא האָט געפיהלט, וויא יענע קוקט אויף איהר און קרימט אויף איהר מיט דער נאָז. עס האָט אויסגעזעהען. אז ווירזשין איז אהער געקומען צו ערגערן איהר. פלוצים האָט זיך זשערוויז אומגעקעהרט און ביידע פרויען האָבען זיך בעגעגענט מיט דיא אויגען.

אין דיעזען מאָמענט האָט זיך געבען דער טהיר דערהערט א געקכטער און קולות.

— צווייא קינדער זיינען אהער געקומען פרעגען אויף זייער מוטער, האָט אויסגעשריען שאַרל.

אלע פרויען האָבען זיך אומגעקוקט און זשערוויז האָט דערקענט איהרע צוויי קינדער, קלאָד און עטיען. אזוי גיך וויא זיי האבען איהר דערזעהן, האָט קלאָד שלעפּענדיג זיין אינגערען ברודער פאר דער האנד, זיך צו איהר א לאָז געטהאָן איבער דיא לוזשעס וואסער מיט זייערע שיך פערנאנדערגעבונדען און האלב ארויפגעצויגען.

דיא ווייבער האבען אויף זייא געקוקט מיט מיטלייד, ווייל דיא קינדער האבען אויסגעזעהען זעהר צושראָקען און האבען זייערע שעהנע בלאָנדע קעפּלאך בעהאלטען אין דער מוטער'ס קלייד.

— ווער האט אייך אהער געשיקט — דער פאטער? האט זשערוויז געפרעגט.

נאר ווען זיא האט זיך אנגעבויגען צו פטרבינדען עטיען'ס שיכלאך, האט זיא דערזעהן אז אויף קלאָד'ס פינגער העננט דער שליסעל פון זייער צימער.

— צו וואס האָסטו געבראַכט דעם שליסעל? האָט זיא געפרעגט פער־וואונדערט.

קלאַר האָט ארונטער געקוקט אויפ׳ן שליסעל, און וועלכען, וויא עס שיינט, ער האָט נאָר פערגעסען. נאָר איצט האָט ער זיך דערמאַנט און ער האָט געענט־פערט מיט א קלאָרען און קווימשינגען קול:

— פאפא איז אוועק.

— ער איז געגאַנגען קויפען פאַר אייך פריהשטיק, ניט וואהר? און ער האָט אייך דערווייל געשיקט אהער.

קלאַר האָט א סוק געטהאָן אויף זיין ברודער און האָט א ווײלע געטראַכט. דאן האָט ער אויסגערופען:

— איך האָב דיר געזאָגט, אז פאפא איז אוועק. ער איז אראָבגעשפרונגען פון בעט, האָט אריינגעלעגט זיינע זאכען אין קאסטען, און דיא קאסטען ארונ־טערגעטראַגען פון דיא טרעפ און אריינגעלעגט אין א קאַרעטע. מיר האבען איהם געזעהן... ער איז אוועק!

זשערוויז איז געשטאַנען אויף איין קניע און האָט פערבונדען עטיענ׳ס שיך. זיא האָט זיך לאַנגזאַם אויפגעהויבען, מיט א בלייבען געזיכט און האָט מיטביידע הענד צוגעפרעסט דיא שלייפען, וויא זיא וואָלט מורא געהאַט, אז עס זאָל ניט צושפאָלטען ווערען, זיא האָט נאָר געקענט ארויסריידען:

— גרויסער גאָט! גרויסער גאָט! גרויסער גאָט!

מאַדאַם ראָשע פון איהר זייט האָט נייגיריג איבערגעפרעגט דאס קינד און איז געוועזען צופריעדען, וואס זיא קען אויך שפּיעלען עפּעס א ראָליע אין דער דראַמא.

— דערצעהל אונז אלץ, האָט זיא געזאָגט צו קלאַר. ער האָט פערמאַכט דיא טהיר און האָט דיר געהייסען ברענגען דעם שליסעל אהער, ניט וואהר?

זיא האָט אָנגעבויגען דעם קאָפּ און האָט געפרעגט אין דער שטיל:

— איז אין דער קאַרעטע געזעסען א פרויענצימער?

נאָר קלאַד האָט פון דאס ניי אנגעהויבען זיין ערצעהלונג.

— ער איז ארונטער פון בעט, אריינגעלעגט דיא זאכען אין קאסטען און איז אוועק.

טהענדרינ, אז זיא קען פון דיא קינדער גאָר ניט ארויסקריגען, האָט זיא זיי

געלאָזט צורוה, און זיי האָבען זיך באלד אנגעהויבען צו שפּיעלען דערמיט. וואס זיי האָבען דאס וואסער פון קראן געלאָזט לויפען.

זשערוויז האָט ניט געקענט וויינען, זיא האָט געפיהלט, אז זיא ווערט דער־שטיקט. זיא איז געשטאנען מיט'ן געזיכט צו דער וואנד און האט פערדעקט מיט ביידע הענד דיא אויגען. א שארפער נערוועזער ציטער האָט איהר געטרייסעלט פון קאָפּ ביז דיא פיס. פון צייט צו צייט האט זיך ביי איהר ארויסגעריסען א זיפץ אדער גיכער א קרעכץ. זיא האָט שטארקער געפרעסט מיט דיא הענד דיא אויגען, וויא זיא וואָלט פערגרעסערן דיא פינסטערניס פון דער גרוב, אין וועלכען זיא האָט געפיהלט, זיא איז געפאלען.

— הער אויף מיין קינד, הער אויף! האָט געמורמעלט מאדאם ראָשע.

— ווען איהר זאָלט נאר אלץ וויסען, האָט געענטפערט זשערוויז. ערסט היינט אין דער פריה האָט ער מיך געטריבען, איך זאָל פערזעצען מיין שאַל און מיינע העמדער, אום ער זאָל האָבען צו בעצאהלען פאר דער קארעטע.

דיעזער געדאנק האָט ביי איהר געעפענט דעם קוואַל טרערען. זיא האָט זיך בּיטער צואוויינט.

— זיי ביים זינען, זיי שטיל, האָט געמורמעלט מאדאם ראָשע, אלע קוקען אויף דיר, איז עס מעגליך, אז דיר זאָרט אזוי פיעל וואס דיין מאַן איז אוועק? דוא האָסט איהם נאָך ליעב טראָץ דעם וואס מיט א פּאר מינוט צוריק האָסטו געזאגט אז דוא יאגסט זיך נאָך איהם ניט. איצט וויינסטו, וויא דיין הערץ וואָלט צובראָכען ווערען. אה, וואס פאר א נארישע פּאָק וייבער זיינען.

דערנאָך האט זיא געזאגט מיט א מוטערליכען קול:

— און אזא שעהנע פרוי וויא דוא ביזט! איצט קען איך דיר דערצעהלען דיא גאנצע וואהרהייט. היינט אין דער פריה ווען איך האב צו דיר גערעדט פון טראָטואר, האָב איך געוואוסט, אז דאס איז געוועזן לאַנטיע, וואס איז געכטען ביי נאכט געקומען מיט אדעל. איך האָב זיין געזיכט ניט געזעהן, נאר איך האָב דערקענט זיין רעקיל. „מיין ראָשע' האָט איהם געהיט און האט איהם נאָך געזעהן, וויא ער איז ארונטערגעקומען אין דער פריה. נאר איך פערשטעה, אז ער איז געקומען נאר צו אדעל, ווייל צו ווירגיניען קומט אן אנדער פּערזאָן צוויי מאָל א וואָך.

זיא האָט זיך א ווײלע אבגעשטעלט אום אבצוכאפּען דעם אטהעם. דאן האָט זיא געזאגט נאָך שטילער:

— זיי פאַרזיכטיג, זיא לאַכט פון דיר...... דיא הערצלאָזע קאַץ, איך וועל זיך וועטען, אז איהר היינטיגער וואשען איז נאר געוועזען אן אויסרייד צו קומען אהער. זיא ווייס גאנץ גוט, וואס דארטען טהוט זיך; זיא האָט זיי פריהער אליין בעגלייט און דערנאָך איז זיא אהער געקומען הערן, וואס ועסטו זאָגען.

זשערוויז האָט אַרונטערגענומען דיא הענד פון געזיכט און האָט זיך אַרומגעקוקט. ווען זיא האָט דערזעהן אז ווירזשין רעדט און לאַכט מיט א פּאר פרויען האט זיא א ציטער געטהאָן פאר כעס. זיא האט זיך אנגעבויגען מיט אויסגעשטרעקטע הענד, וויא זיא וואָלט עפּעס לאַנגזאם געזוכט. דאן האט זיא אויפגעהויבען א גרויסען עמער מיט מו ענ׳ס און האָט א גאָס געטהאָן אויף ווירזשין.

— מכשפה! אוועק פון מיר! האָט ווירזשין אויסגעשריען, אָבשפּרינגענדיג. דאס וואַסער האָט נאר פערנעצט איהרע פ׳ס.

אלע פרויען פון וואש הויז זיינען זיך צוזאמענגעלאָפען און ארויפגעשפּרונגען אויף דיא אַרומ׳גע בייגק און האָבען זיך צוגעקוקט צו דער סצענע.

— יא, זיא איז א מכשפה! האָט וויעדערהאָלט ווירזשין. וואס וויל זיא דיא נאר?

זשערוויז איז געבליבען שטעהן אונבעוועגט מיט א פערקרימטען געזיכט און אָפענע ליפּען. ווירזשין האָט פאָרטגעזעצט:

— וויא עס שיינט, איז איהר דאס דאָרף נמאס געוואָרען, נאר דאָך האָט זיא א פוס איבערגעלאָזען דאָרטען.

זיא האָט מיט דעם אנצוהערענים גענעבען, אז זשערוויז איז א קרומע. דיא פרויען אַרום האָבען געלאַכט. און ווירזשין האָט ווייטער גערעדט מיט א העכעי ען קול:

— קום צו אביסעל נעהענטער און איך וועל זיך מיט דיר אברעכענע׳, פאר דיר וואָלט געווען פיעל גלייכער, ווען דוא וואָלסט פערבליבען אין דאָרף. נאר דוא האָסט נאך מזל, ווען איין טראָפּען פון דיינע שמוציגע מולענעס זאל מיר געווען ארויפשפריצען אויפ׳ן געזיכט, וואָלט איך דיך אריבערגעלעגט איבער דיא קניע און גוט אויסגעשמיסען, וואס וויל זיא פון מיר? האָט זיא זיך געווענדט צו דיא צרשויער. זאל זיא מיר זאגען, וואס האָב איך איהר געטהאָן? זאג נאר, וואס פאר א שלעכטס האָב איך דיר געטהאָן?

— שווייג בעסער, האָט זשערוויז געענטפערט שטיל. דוא ווייסט גאנץ גוט,

וואו מיין מאַן איז נעכטען נעוועזען ביי נאכט. שווייג בעסער, וואָרום עס וועט נעהד מען א שלעכטער סוף: איך וועל דיך דערשטיקען.

— איהר מאַן! איהר מאַן, זאָגט זיא! האט ווירזשין נעזאגט מיט א נעד לעכטער, דער דאַמע'ס מאַן! אזוי ווי א אזא פערזעהעניש קען האבען א מאַן. מיין שולד, וואס ער האָט איהר אוועקגעוואָרפען! וואס דענקט זיא, אז איך האָב איהם פון איהר אוועקגע'גנב'עט? דיא מאַראם האָט פערלאָרען איהר — מאַן, און זיא וועט נוט בעפריעדינגען יענעם, וואס וועט איהר דעם מאַן ברענגען צוריק. זאָגט מיר, איז זיין נאַמען נעוועזען אנגעשריבען ביי איהם אויפ'ן שטערען?

דיא פרויען האָבען אלע געלאכט.

— דוא ווייסט זעהר גוט, האָט ושערוויין נעענטפּערט מיט א שטילען איינגעהאלטענעם כעס. דוא ווייסט זעהר גוט. איך וועל דיין שוועסטער דער־שטיקען.

— אח, יא, האָט נעענטפערט ווירזשין. דערשטיק איהר, אויב דוא קענסט, נאר וואס האָב איך מיט דעם צו טהאָן? וואס קוקסטו אויף מיר אזוי? קען איך ניט וואשען מיין וועש רוהיג? לאָז, דוא האסט מיך שוין קראנק געמאכט.

דיא גרויסע ווירזשין האָט זיך אומגעקעהרט און האָט א פּאָר מאָל א בייזען קלאַפּ נעטהאָן מיט פּראַלניק איבער'ן גרעט און האָט דערנאָך איבער נעזאגט:

— יא, דאס איז מיין שוועסטער, זיי זיינען פערליעבט איינער אין צווייטען דוא האסט בעדארפט זעהן, וויא זיי האלזען זיך און קוסען זיך, ער האָט דיך מיט דיינע שמוציגע ממזרים אוועק נעוואָרפען און ער האָט אונז דערצעהלט, אז דוא האָסט שוין אויעק געווארפען דריי קינדער פון דריי בעזונדערע פּאָטערס. יא, דוא ביסט איהם שוין נמאס געווארען, דאס האָט ער אונז אויך געזאגט.

— העסליכע נאר! האָט אויסגעשריען ושערוויין בלייך פאר כעס און האָט עפּיס נענומען זוכען צו וואַרפען איהר אין קאָפּ אריין, נאר אזוי וויא זיא האָט קיין אנדער זאַך ניט געזעהען אויסער עמער מיט דעם בלויען וואסער, האָט זיא איהם אויפגעהויבען און א נאָס געטהאָן אויף איהר.

זיא האָט איבערגעפיהרט מיין קלייד, האט אויסגעשריען ווירזשין, זעד־הענדיג אז איהרע ארבעל זיינען אין גאנצען בלוי געוואָרען. ווארט א ווײלע! האט זיא געזאגט און געכאַפּט א צווייטען עמער און א וואַרף געטהאָן אויף ושערוויין.

דאן האָט זיך אָנגעפאנגען א שרעקליכער שטרייט,ביידע פרויען זיינען ארומגעלאָפען איבער'ן וואש־הויז און האָבען איינע אויף דער צווייטע אויסגעגאָסען די עמערס מיט וואסער. נאך יעדען גאָס פון איהר זייט האָט ושערוויז געשריען:

— וועט דאס שוין זיין גענוג פון דייטעמוועגען? וועט דאס דיך שוין אביסעל אָבקיהלען?

און ווירזשין האָט איהר געענטפערט:

— נא דיר! נא דיר! דיר וועט ניט שאָדען צו האָבען א באָד כאָטש איין מאָל אין דיין לעבען!

ענדליך זיינען אלע עמערס געוואָרען לעדיג און זיי האָבען אנגעהויבען אנצופילען נייע עמערס מיט וואסער. ווירזשין האָט אם מייסטען געקריגען מיט'ן וואסער אין געזיכט און דאס האָט איהר אין גאנצען צוטומעלט. ביי יעדען נייען גאָס האָט איהר געדוכט, אז דער קאָפּ פאלט איהר ארונטער. דאס קעמיל פון דיא האָר איז ביי איהר ארונטערגעפאלען און איהרע האָר האָבען זיך צולאָזט. ושערוויז האָט אם מייסטען געליטען פון דיא פיס, איהרע שיך זיינען געווען פול מיט וואסער און ביז דיא קניע איז זיא געווען דורכגעווייקט. באלד זיינען זיי ביידע אין גאנצען נאס געוואָרען און פון זיי האָט גערונען וויא פון א רעגען־שירעם נאָך א שטארקען רעגען. דיא פרויען אין וואש־הויז האָבען זיך זעהר אמוזירט און האָבען אפּלאָדירט וויא אין א טהעאטער. דאס וואש־הויז איז פערוואנדעלט געוואָרען אין א טייך, פלוצים האָט ווירזשין דערזעהן א עמער מיט הייסע וואסער, זיא האָט דעם עמער א כאָפּ געטהאָן און א וואָרף געטהאָן אויף ושערוויז, דיא צושויער האָבען ארויסגעלאָזט א געשריי פון שרעק, ושערוויז איז נאר אבגעקומען דערמיט, וואס איהר פוס האָט זיך אביסעל אָבגעבריהט. אויסער זיך פאר ווייהטאָג האָט זיא געכאָפּט א שווערען עמער און מיט'ן גאנצען כח א שליידער געטהאָן צו ווירזשין איבער דיא פיס, ווירזשין איז אנידערגעפאלען אויפ'ן באָדען.

— זיא האָט אויסגעבראָכען א פוס! האָט אויסגעשריען איינע פון דיא פרויען.

— זיא האָט דאס כשר פערדיענט! האָט געענטפערט א צווייטע. זיא האָט איהר געוואָלט אָבבריהען.

— זיא האָט רעכט! האָט געזאגט א דריטע, פאר וואס האָט זיא אָבגע־רעדט איהר מאן.

מאדאם ראַשע איז געשטאַנען און א זייט גוט פערשטעלט מיט עמערס און האָט געשריען און געמאַכט מיט דיא הענד וויא א וואהנזיניגע. קלאַד און עטיען דערשראָקען ביז'ן טוידט האָבען זיך פעסט געהאַלטען ביי איהר קלייד און האָבען געוויינט און געשריען:

מאַמאַ! מאַמאַ!

זעהענדיג, אזווירזשין איז אַנידערגעפאַלען, איז זיא צוגעלאָפען צו זשערוויז און האָט איהר געוואָלט אוועקשלעפען.

— קום, קום! האָט זיא געזאָגט, קום אוועק! דוא ביזט אַזוי אויפגערעגט, אז גאָט ווייס, וואס פאַר אן ענדע דאס קען נעהמען.

נאַר זשערוויז האָט איהר אָבגעשטופט, און ראַשע האָט זיך ווידער בעהאַל־טען אונטער דיא עמערס מיט דיא קינדער.

ווירזשין האָט זיך פּלוצים א הויב געטהאָן פון דער ערד און זיך א וואָרף געטהאָן אויף איהר פיינד אויפ'ן האַלז, וויא זיא וואָלט וועלען איהר דערווערגען. זשערוויז האָט איהר אָבגעשטופט און אָנגעכאַפּט איהר ביים אָראָבהענגענדען צאָפּ און האָט איהם געצויגען שטעפען מיט אזא קראַפט, וויא זיא וואָלט וועלען אראָברייסען איהם מיט'ן קאָפּ צוזאַמען.

דער קאַמפּף האָט זיך אָנגעהויבען פון דאס ניי, נאַר איצט איז ער צוגע־גאַנגען שטיל און אָהן ווערטער, זיי האָבען זיך געריסען און געדראַפּעט. ווירזשין'ס קלייד איז געווען צוריסען פון האַלז ביז דיא טאַליע און האָט אַרויסגעוויעזען דיא ווייסע לייב פון דעם אַקסעל.

זשערוויז האָט פערלאָרען איין אָרבעל און איהר העמד איז געווען צופּליקט, שטיקלאַך קליידער זיינען געלעגען אַרום און אַרום, זשערוויז איז דיא ערסטע פער־וואונדעט געוואָרען, דריי לאַנגע וואונדען פון דיא ליפּען ביז'ן האַלז האָבען געטריפט מיט בלוט. זיא האָט זיך געשלאַגען מיט פערטאַכטע אויגען אום ווירזשין זאָל זיי ניט אויסקראַצען, ווירזשין האָט נאָך אַלץ קיין וואונד ניט געהאַט, פּלוצים האָט זשערוויז א כאַפּ געטהאָן איהר אוירינגעל און האָט עס אַראָבגעריסען, און בלוט האָט אָנגעהויבען צו גיסען.

— זיי וועלען איינע דיא צווייטע דער'הרג'ענען, האָבען איינינע פרויען אויס־געשריען. צושיידט זיי!

דיא פרויען האָבען זיי אַרומגערינגעלט און האָבען זיך צוטהיילט אין צוויא פאַרטיעס. איין פּאַרטיע האָט נאָך מעהר געזוכט אויפצורייצען דיא קעמפּפענ־דע,

און דיא צווייטע האבען אבנעקעהרט דיא קעפ און געזאגט, אז זיי קענען דאס ניט צוזעהן. עס האט געשיינט, אז א נעמיינשאפטליכע מלחמה האלט ביים אויס־ברעכען, מאדאם ראשע האט געשריען:

— קארל! שארל! וואו איז ער היננעקומען?

ענדליך האט זיא איהם דערזעהן, ער איז געשטאנען מיט צוזייפגעלעגטע הענד און האט מיט פערגניגען צוגעקוקט צו דער סצענע, דערקענענדיג וואס פאר א שפאס עס וועט זיין, ווען דיא פרויען וועלען איינע ביי דער צווייטע אין גאנצען ארונטעררייסען דיא קליידער און זיי וועלען זיך שלאגען נאקעט.

— אזוי! דוא שטעהסט דא? האט אויסגעשריען מאדאם ראשע, ווען זיא האט איהם דערזעהן. קום, און העלף מיר פערגאנדערצורייסען זיי, אז ניט, טהו דאס אליין.

— איך דאנק אייך, איך האב גאר קיין אנדער ארבייט ניט, האט ער גע־ענטפערט רוהיג. איך האב א קנאפען חשק צו לאזען זיי ארויסקראצען מיר דיא אויגען. איך בין ניט אויף דעם אנגעשטעלט געווארען, לאזט זיי צורוה, זיי וועט ניט שאדען ארויסצולאזען אביסעל פון זייער הייסען בלוט.

מאדאם ראשע האט געזאגט, אז זיא וועט ברענגען דיא פאליציי, נאר דיא ווירטהין פון וואש־הויז האט איהר פערהאלטען און געזאגט:

— ניין, ניין, איך וויל עס ניט, דאס וועט שאדען מיין געשעפט.

ביידע פרויען זיינען שוין געלעגען אויסגעצויגען אויף דער ערד, פלוצים האט זיך ווירזשין אויפגעשטעלט אויף דיא קניע, האט געכאפט א פראלניק און האט זיך פערמאסטען. איהר שטימע איז געוועזן הייזעריג:

— דאס וועט פאר דיר זיין אזוי גוט, וויא פאר דיין שמוציגען גרעט.

זשערווייז אבער איז אויך אויפגעשפרונגען אויף דיא קניע און געכאפט א צווייטען פראלניק און האט געענטפערט אויך מיט א הייזעריגער שטימע:

— איך וועל דיר אזוי אויסקלאפען, וויא מיין האנד־טוך.

זיי זיינען געשטאנען איינע נעגען דער אנדערע אויף דיא קניע מיט אנגע־בלאזענע געזולעכער און פערלאפענע אויגען, דאן האבען זיי ביידע א שטארקען אטהעם געטהאן, זשערווייז האט דיא ערסטע א קלאפ געטהאן ווירזשין איבער דיא אקסלען און האט זיך אנגעבויגען, אום אויסצומיידען איהר קלאפ, דאך האט דאס איהר געטראפען אין דיא היפטען. נאכדעם האבען זיי זיך אנגעהויבען צושלא־גען מיט געצעהלטע קלעפ, אזוי וויא וועשערנס קלאפען דאס גרעט.

דיא פרויען ארום האָבען אויפגעהערט צו לאַכען, איינינע פון זיי זיינען אוועק זאָגענדיג, אז זיי פיהלען זיך ניט גוט. דיא וואס זיינען פערבליבען, האָבען בעאָבאכטעט דיא סצענע מיט שלעכטע ברענענדינע אויגען, מאַדאַם ראַשע האָט דיא קינדער אוועקגעשלעפט אין צווייטען עק צימער, פון וואַנען עס האָט זיך געהערט זייער הערצרייסענדער יאָמער דורך דיא שטומפּפע קלעפּ פון דיא פּראַלניקעס. פּלוצים האָט ושערוויז ארויסגעלאָזט א געשריי. ווירזשין האָט איהר א זעץ געטהאָן איבער׳ן נאַקעטען עלענבויגען און עס האָט אנגעהויבען שטארק געשוואלען צו ווערען. זיא האָט זיך א וואָרף געטהאָן אויף ווירזשין, איהר געזיכט איז געווען אזוי שרעקליך, אז דיא צושויער האָבען אויסגעשריען:

— נענוג, נענוג!

מיט איבערמענשליכען כח האָט זיא א כאַפּ געטהאָן ווירזשין ביי דער טאַליע, האָט איהר געזיכט צוגעבויגען צו דיא שטיינערנע דילען און ניט קוקענדיג אויף איהר וואַרפען זיך, האָט זיא איהר אויפגעהויבען אלע קליידלאַך און ארויסגעוויזען איהר ווייסען נאַקעטען לייב, דאַן האָט זיא מיט׳ן פּראַלניק אנגעהויבען איהר צו שמייסען אזוי וויא זיא פלעגט א מאָל קלאַפּען דאס גרעט ביים טייך אין דאָרף.

יעדער קלאַפּ פון פּראַלניק איז געפאלען אויפ׳ן ווייכען לייב מיט א שטומפּ־פען געוויש און האָט איבערגעלאָזט א רויטען פלעק.

— אַ־אַ! האָט שארל געמורמעלט און זיינע אויגען זיינען איהם שיער ארויס־געשפּרונגען פון קאָפּ.

דיא פרויען האָבען ווידער געלאַכט. נאָר באַלד האָט זיך געהערט דאס געשריי פון דאס ניי:

נענוג! נענוג!

ושערוויז האָט נאָר ניט געהערט, זיא האָט געשיינט צו זיין אין גאַנצען פערטיעפט, וויא זיא וואָלט געהאלטען ביים ענדיגען א געטהיגע ארביים און האָט צוגעזונגען מיט א זע־טזאַמטען פריילִיכען טאָן א ליעדעל פון איהר קינדהייט, און אין מיטען האָט זיא איהר זינגען איבערגעריסען, זאָגענדיג:

— דאס איז דיין חלק! דאס איז דיין שוועסטער׳ס חלק! דאס איז לאַנטיע׳ס חלק! און איצט וועל איך אנהויבען פון דאס ניי: דאס איז לאַנטיע׳ס חלק! דאס איז דיין שוועסטער׳ס חלק! און דאס איז דיין חלק!

און זיא האָט ווייטער צוגעזונגען.

ענדליך האָבען דיא ווייבער ארויסגעריסען ווירזשין פון איהרע הענד. דיא הויבע ברונעטע איז ווינענדיג און בליפענדיג און רויט פון שאַנדע ארויסגעלאָפען פון וואש־הויז. זשערוייז איז געבליבען דיא זיגערין, זיא האָט רוהיג צורעכט גע־מאכט איהר קלייד, אויף וויא פיעל זיא האָט געקענט און אזוי וויא זיא האָט מיט איהר האַנד מעהר ניט געקענט ריהרען, האָט זיא געבעטען מאדאם ראָשע זיא זאָל איהר ארויפלעגען דאס פעקעל גרעט אויף דיא אקסלען.

דיא אלטע פרוי האט דערביי צו איהר געזאָגט:

— דוא דארפסט אריין צו א דאָקטאָר, ער זאָל זעהן, אויב ביי דיר איז עפּעס ניט צובראָכען איך האָב געהערט עפּעס א אונגעוועהנליכען קלאַפּ.

נאר זשערווייז האָט נאר ניט געהערט, אזוי וויא זיא האָט אויך ניט גע־הערט דיא גראַטולירונג פון דיא פרויען, זיא איז געשווינד אוועק צו דער טהיר, וואו דיא קינדער האבען אויף איהר געווארט.

זשערווייז האָט פערבראכט אין וואש־הויז צוויי שטונדען און זיא האט גע־דארפט איינצאהלען צוויי סו. זיא איז ארויס פון וואש־הויז שטארק הינקענדיג אונטער'ן שווערען לאסט פון דעם גרעט. פערוואונדעט און צובלוטינט איז זיא געגאַנגען איבער'ן גאס און דיא ווינענדיגע קינדער זיינען איהר נאָכגעגאַנגען. זיא האָט זיך קוים געקענט איינהאלטען פון טרערען, זיא האָט געהאט דורכצוגעהן א לאַנגען, דומפּפען דורכגאַנג און דער שלעכטער גערוך פון דאָרטען האָט איהר דערמאָנט, אז מיט צוויי וואָכען צוריק איז זיא דעם זעלבען דורכגאַנג דורכגעגאַנגען צוזאמען מיט לאַנטיע.

וואס פאר א שרעקליכע צוויי וואָכען דאס זיינען געוועןן! פול מיט קריעג און רייסעריי, דיא עראינערונגען פון וועלכע וועלען פאר איהר שטענדיג זיין א קוואַל בעדרויערען און ביטערניס.

איהר צימער אין האָטעל איז געוועןן לעדיג, דיא ליכטיגע זון, וואס האט אין איהם אריינגעשיינט האָבען געמאכט זיין אויסזעהן נאָך טרויעריגער און ארעמער. אויסער'ן צובראָכענעם מעבעל איז קיין זאך אין צימער ניט געבליבען, אויך איז נאָך פערבליבען א פרויען־שאַל העננגען אויף א נאָגעל, דאס קינדערשע בעט איז געוועןן ארויסגעשלעפּט אין מיטען צימער, דיא שופלאָדען פון קאמאָד זיינען געוועןן ארויסגעצויגען און לעדיג. לאַנטיע האָט זיך פאר זיין אוועקגאַנג ארומגעוואשען און האט אויסגעניצט דיא לעצטע ביסעל פּאָמאדע. דיא שמוציגע וואסער איז נאָך געשטאַנען אין שיסעל. ער האָט קיין זאך ניט פערגעסען. ער האט אפילו מיטגע־

גומען דאס קליין שפיענעלע. מיט א פארגעפיהל פון אונגליק האט זיא א קעהר געטהאן דעם קאפ א קיק טהאן, וואו זיא פלעגט לעגען דיא צעטלאך פון לאמבארד — דיא רויטע פאפירלאך זיינען אויף פערשוואונדען געוואָרען.

זיא האט א וואָרף געטהאָן איהר בינטעל גרעט אויפ׳ן בענקיל און איז געשטאנען וויא פון דונער געטראָפען אין מיטען שטוב און האט אפילו נים געקענט וויינען. דיא קינדער האבען שוין אלעס פערגעסען, זיי זיינען געשטאנען ביים פענסטער און האבען געלאכט. זיא איז צו זיי צוגעגאנגען און האט ארויפגעלעגטביידע הענד אויף זייערע קעפלאך און האט ארויסגעקוקט אין גאס.

יא, דא אין גאס וועט מען באלד ארויסווארפען איהר און דיא קינדער. זיא האט געקוקט רעכטס און לינקס מיט א געפיהל פון שרעק, אזוי וויא זיא וואלט פון היינט אן דארפען פערברענגען איהר לעבען אין א האָספיטאל.

II.

מיט דריי וואכען שפעטער, ארום האלב נאך עלף אין דער פריה תאָבען זשערוויז און קאפע געגעסען פערצוקערטע בראנפען־קאָנפעקטען אין דער „אסעמוא.“

קאפע האט איהר געזעהן דורכגעהן מיט איהר בינטעל גרעט און האט איהר אריינגעשלעפט אין דעם שענק. איהר גרויסער קאָרב איז געשטאנען אויף דער ערד אונטער׳ן טישעל, וואו זיי זיינען ביידע געזעסען.

פאטער קאָלאָמ׳ס שענק איז געוועזען בעקאנט אונטער׳ן נאמען אסעמוא און האט געטראגען א שילד מיט איין איינציג וואָרט אין לאנגע בלויע אותיות „דיסטילארנע.“ ביי דער טהיר זיינען געשטאנען בלומען־טעפ, דיק בעדעקט מיט שטויב. דער בופעט איז געוועזען אנגעשטעלט מיט גלעזער און גלעזלאך און ארום ציטער זיינען געשטאנען גרויסע פעסער געפארבט אין געלען מיט שיינענדיג־קופערנע רייפען. דיא הויכע פאָליצעס זיינען געוועזען אָנגעשטעלט מיט אלערליי קאָלירטע פלעשער און סלאָעס פול מיט פרוכטען. און דאס אלעס האט זיך אבגעטונקט אין גרויסען שפיעגעל איבער׳ן בופעט.

נאר אם מיסטען האט אהער צוגעצויגען דיא שכורים דעם אפאראט צו דיסטילירען דעם בראנפען. דער אפאראט איז געשטאנען אין עק ציטער ארומגעצאמט מיט אן אייזערנעם צאם, אויף וועלכען דיא שכור׳ע ארבייטער פלעגען זיך

אנשפארען און נים אראבנעהמען דיא אוינען פון דעם אפאראט, וואס האט אויס־נעזעהן וויא דעם טייוועל'ס סיך.

אין דיעזער פריהינער שטונדע איז דער שרעק נעוועזן פוסט. א פעטער מאן, דער ווירטה אליין, האט אנגענאסען פאר פיער סו בראנפען, וואס א קליין מיידעל איז נעקומען קויפען. דיא זון האט ארייננעשיינט דורך דיא אפענע טהיר און דיא שטראהלען האבען זיך נעלעגט אויף דער ערד, וואס איז נעוועזן שווארץ פון דעם שפייען פון דיא מענער ביי זייער רויכערען. פון דעם בופעט, פון דיא פעפער פון דעם גאנצען צימער האט זיך אויפגעהויבען א אלקאהאלישער נערוך, וואס האט נעשיינט צו פערשיכרען אפילו דיא קליינע שטויבעלאך, וואס האבען זיך נעזעהן פאר דער זון.

דערווייל האט קאפע צונויפגעדרעהט א נייעם פאפיראס. ער איז נעוועזן זעהר נעט און ריין אין זיין בלוזע און בלויע היטעלע און האט ארויסגעוויעזען זיינע ווייסע צייהן ביים שמייכלען. ער האט נעהאט פיינע ברוינע אוינען און א נעזיכט פון א גליקליך קינד און א נוטמוטהינע בעשעפנים. זיינע האר זיינען נעוועזן דיק און גע־קרייזעלט, זיין לייב איז נאך אריץ נעוועזן איידעל, ווייל ער איז אלט נעוועזן נים מעהר וויא זעקס און צוואנציג יאהר. נעבען איהם איז נעזעסען זשערוויז אין א שווארצען קלייד און האט נענעסען דיא פרוכט, וואס זיא האט נעהאלטען ביים שטעקעלע. קאפע האט אנגעצונדען זיין פאפיראס, האט ביידע הענד ארויפגעלעגט אויפ'ן טיש און האט א קוק נעטהאן אויף איהר, נים רעדענדיג קיין ווארט. איהר נעזיכט איז נעוועזן אזוי דעליקאט דורכזיכטיג וויא פארצעליי. ענדליך האט ער גע־זאגט מיט א שטילען קול, וויא ער וואלט פארטזעצט א לאנג אנגעהויבענעם נעשפרעך:

— אזוי, דוא זאגסט מיר אב? איז דאס ביי דיר פעסט בעשלאסען אז ניין?

— נעוויס, הערר קאפע. אנדערש מאר עס נים זיין, האט זשערוויז נעענט־פערט מיט א שמייכעל. איהר ווילט דא אנהויבען פון דאס ניי? איהר האט דאך מיר צונעזאגט, אז מעהר וועט איהר מיט מיר דערפון נים רעדען. ווען איך וואלט וויסען, וואלט איך אהער נים ארייננעקומען.

ער האט נים נעענטפערט און האט נאר נעקוקט אויף איהר מיט ווייכע אוינען און טויעדינע ליפען. זיא האט אויף איהם אויף א פריינדליכען קוק נעטהאן און האט נעזאגט:

— דוא דארפסט פון אזעלכע זאכען ניט דענקען. דאס איז זעהר נאַרעש. איך בין אן אלטע פרוי און האָב שוין א קינד פון אכט יאהר. וואס וועלען מיר צוזאמען טהאָן?

— דאס זעלבע וואס אנדערע טהוען, האָט קאַפּע נעענטפערט מיט א ווינק.

זיא האָט א ציה געטהאָן מיט דיא אַקסלען און געזאַגט:

— איהר ווייסט נאך גאר ניט דערפון, איך אבער האָב שוין געהאט אביסעל פראקטיק. איך האָב צוויי מיילער אין הויז און זיי האבען אן אויסגעצייכענטען אפּעטיט. וויא וועל איך ערציהען מיינע קינדער, ווען איך וועל מיין צייט פערברענגען אין נארעשקייטען? אויסער דעם האָט מיך מיין אונגליק אנגעלערנט, אז וואס וועניגער איך וועל האָבען צו טהאָן מיט מענער, וועט זיין בעסער.

דאן האָט זיא אנגעהויבען אויסצורעכענען אלעס, וואס זיא האָט געהאט נעגען הייראט און עס איז געוועזען לייכט ארויסצוזעהן, אז זיא האָט איהרע ווערטער גוט בעטראכט. קאַפּע האָט איהר רוהיג אויסגעהערט, זאגענדיג פון צייט צו צייט.

— דוא טהוסט מיר וויעה, דוא טהוסט מיר וויעה......

— יא, איך זעה עס, האט זיא געענטפערט, און דאס טהוט מיר חירקליך לייד פאר אייך. ווען איך זאל דענקען אנהויבען צו פיהרען אן אנדער לעבען, וואָלט איך בעסער אויסגעקליבען אייך איידער אן אנדערן. איהר האָט א קוק פון א גוטען מענשען, נאר צו וואס זאָלען מיר דערפון רעדען? איך ארבייט שוין ביי מאדאם פאַקאָניע צוויי וואָכען; דיא קינדער געהן אין שוהלע און איך בין גליקליך, וואס איך האָב געגוג ארבייט. זעהט איהר דען ניט, אז אזוי איז בעסער?

און זיא האָט זיך אנגעבויגען אויפצוהויבען איהר קאָרב מיט דיא וועש.

— איהר האָט מיך דא פערהאלטען און ביי מיין ווירטהין ווארט מען אויף מיר, איהר וועט געפינען אן אנדערע פרוי, הערר קאַפּע, א פיעל שעהנערע פון מיר און וואס וועט ניט האבען צוויי קינדער צו ערציהען.

ער האָט א קוק געטהאָן אויפ'ן זייגער און האָט איהר געצוואונגען ווידער צו זעצען זיך.

— אייל ניט, האָט ער געזאָגט, עס איז נאָך ערסט פינף און דרייסיג מינוט נאך עלף און איך האָב נאך פינף און צוואנציג מינוט צייט. האָב קיין מורא ניט פאר

מיר, דער מיש שטעהט צווישען אונז. האסטו רען מיך אזוי פיינד, אז דוא ווילסט מיט מיר א וואָרט ניט אויסרעדען?

זיא האט ניט געוואָלט זיך ווייזען גראָב. האָט צוריק אנידערגעשטעלט דעם קאָרב און זיי האבען פּ׳רטנעזעצט זייער געשפּרעך אין א פריינדליכען טאָן, און זיא האָט דערווייל ארויסגעקוקט פון פענסטער.

דיא נאָס איז געווען לעבעדיג און דיא אַרבייטער זיינען געגאַנגען צו זייער מיטאג, אייניגע האבען געטראגען לעבלאך ברויט אונטער׳ן ארם, פון בעקער, אנ־דערע האָבען געקויפט קארטאָפעל און נאך אזעלכע מאכלים אין א צווייטען קליי־טעל. דיא מיידלאך זיינען פון דאָרטען ארויס מיט געפרעגעלטע קארטאָפעל איינ־געוויקעלט אין פאפּירלאך און מיט בינטלאך רעטעכלאך. אין דעם ביליגען רעסטאָראַן וואו מען האָט געקענט קריגען א מיטאג פאר פינף סו, האָט זיך דיא טהיר ניט פערמאכט. פון דיא וואורשט־קראָמען זיינען געלאָפען קינדער מיט וואַרעמע וואורשט־לאך און קאטלעטען איינגעוויקעלט אין פאפּירלאך. א גרופּע ארבייטער איז צר נעקומען צו דער טהיר פון דעם שענק.

— זאָג, ביבי גרילאד, האָט זיך געהערט א קול, ווערסטו הייסען אונז אלעמען טראַקטירען?

פינף ארבייטער ינען אריין אין שענק און דער זעלבער קול האָט ווייטער גערעדט:

— נאר נאר ניט, פאָטער קאָלאָם, גיב א ריכטיגע מאָס.

אין שענק זיינען דערווייל אנגעקומען נאך בעזוכער.

— דוא האסט קיין רעכט ניט צו פרעגען אזעלכע פראגען, האט זשערוויז געזאָגט צו קאָפּע, געווים האב איך איהם געליעבט, נאר נאכדעם וויא ער האָט מיך בעהאנדעלט אזוי אונמענשליך און אוועקגעוואָרפען......

זיי האבען גערעדט פון לאַנטיע. זשערוויז האָט איהם שוין מעהר ניט גע־זעהן, נאר זיא האָט געדענקט, אז ער לעבט מיט ווירזשיני׳ס שוועסטער......

אנפאנגס האט זיא גערענקט צו נעהמען זיך דאס לעבען, געהן זיך טרינקען, נאר באלד איז זיא געקומען צו זיך און זיא האָט געגלויבט אז אלעס איז געווען צום גוטען, ווייל מיט לאַנטיע וואָלט זיא קיין מאל ניט געקענט זיין א מוטער צו איהרע קינדער איבער זיינע פערשווענדערישע געוואוינהייטען.

ער קען קומען און זעהן דיא קינדער, אז ער וויל, זיא ווע‌ט איהם דיא

מהיר ניט ווייזען, נאר אויף איהר זאָל ער ניט וואגען ארויף צו לעגען א פינגער.

זיא האט דיא ווערטער געזאגט מיט דעם טאָן פון אן ענטשלאָסענע פרוי. קאַפּע האָט איהר אויסגעפרעגט ניט זעהר איידעל, אבער ער האט דאס גע־טהאָן מיט אזעלכע שמייכלענדיגע אויגען, אז זיא האט ניט געקענט ווערען אין כעס אויף איהם.

— פלעגסטו איהם שלאָגען? האט ער ענדליך געפרעגט. אה, איך וויים, אז דוא ביזט ניט צו פריינדליך! צייטענווייז קענסטו זעהר פיין אויספּאטשען א מענשען, האָב איך געהערט.

זיא האָט זיך שטארק צולאכט.

— יא, דאס איז אמת, איך האָב דיא גרויסע ווירזשען אויסגעשמיסען. יענעם טאָג האָב איך געקענט אבי ועמען דערשטיקען.

הערענדיג פון קאַפּע, אז ווירזשען איז פאר שאנדע אנטלאָפען פון דעם קוואר־טאל, האָט זיא זיך פון דאס ניי צולאכט.

ושערווייז האָט ביים לאכען געהאט א זיס קינדערש געזיכט. זיא האָט אויס־געשטרעקט איהרע שלאנקע הענד און געזאגט, אז זיא וואָלט ניט אָנגעריהרט א פ:ינג און וואנד, אלעס וואס זיא וויים פון קלעפּ איז דאס, וואס זיא האָט זיי פיעל געקרינגען אין איהר לעבען. דאן האָט זיא דערצעהלט פון איהר יוגענד. זיא איז קיין מאָל ניט געוועזען לייכטזיניג, און מענער זיינען איהר אין זינען ניט געלעגען. ווען זיא איז זיך צוזאמענגעקומען מיט לאנטיע איז זיא קוים אלט געוועזען פיערצעהן יאהר און זיא האָט איהם בעטראכט אלס איהר מאן. איהר איינציגער חסרון איז געוועזען, וואס זיא האָט זיך שטארק צוגעלאָזט צו מענשען און האט זיך געלאָזט מרעטען פון זיי. ווען זיא זי:ל נאך א מאָל חתונה האבען, וואָלט זיא וועלען פיהרען א רוהיג לעבען אהן דיא אלע נארעשטייטען; און ווען קאַפּע האָט איהר מיט א ווינק געפרעגט, צו זיא רופט ניט איהרע קינדער נארעשקייטען, האט זיא איהם געגעבען א קלאַפּ און געזאגט, אז זיא איז ניט בעסער פון אלע פרויען. זיא איז געראטהען אין איהר מוטער, וואס אין מעהר וויא צוואנציג יאהר געוועזען א שקלאף ביי איהר ברוטאלען פאטער.

— אפילו דאס וואס איך הינק צו האָב איך צו פערדאנקען ......

קאַפּע האָט איהר איבערגעשלאגען און געזאגט, אז מען קען דאס קוים בעמערקען.

— אה, מען בעמערקט עס נוט, האט זיא נעזאגט, און וועז איך וועל אלס זיין פערציג יאהר ווען זיך דאס נוט ארויסזעהן. איהר האט א זעלטזאמען געשמאק צו פערליעבען זיך אין א פרומע פרוי, האט זיא נעזאגט ווייך מיט א שוואכען שמייכעל.

ער האט איהר ווייטער אנגעהויבען צו בעטען, נאר זיא האט אלץ געשאָקעלט מיט'ן קאפ, קוקענדיג אויף דער גאס, וואס איז נעוועזען פול מיט ארבייטער, וועלכע האבען זיך געשטופט וויא חדר־איינגלאך און געקלאפט מיט זייערע שווערע טרים איבער'ן טראָטואר.

דיא גלאָקען און דיא פאבריקען האבען געקלונגען, נאר דיא ארבייטער האָבען זיך ניט געיאָגט און האבען רוהיג נערויכערט דיא פיפקעס און מיט שלעפעדיגע טרים נעגאנגען צו דער ארבייט. זשערוויז'ס אויגען האָבען זיך אָבגעשטעלט אויף דריי מענער וואס זיינען צוגעקומען צום שענק.

— איך קען זיי, האט נעזאָגט קאָפּע, אדער ריכטיגער נעזאגט, איך קען דעם הויכען. דאס איז מע־באט, מיינער א פריינד.

— נוט מאָרגען! האט געזאָגט דער הויכער און א קלאפ געטהאן קאָפּע איבער'ן אקסעל. וואס פאר א פראנט דוא ביזט געוואָרען! ווער צאהלט דאס פאר דיינע פאפיראָסען, פאר דיא געפרעהטע בלוהע? איך וואָלט זיך וועלען מיט איהר בעקאָנען.

— זיי ניט קיין נאר, האט קאָפּע געענטפערט ערנערליך.

— הא, איך פערשטעה, פאר'ן קלונען איז א ווינק גענוג, האט דער הויכער נעזאָגט און האט א דורכדרינגענדען בליק געוואָרפען אויף זשערוויז. זיא האט א ציטער געטהאָן און האט זיך איינגעצויגען.

דער רויך פון טאבאק און דער נערוך פון מענשליכע קערפערס, וואס האט זיך אויסגעמישט מיט'ן נערוך פון אלקאָהאָל איז געוועזען ניט אויסצוהאלטען. עס האט איהר אנגעהויבען צו שטיקען אין האלז און זיא האט זיך צו הוסט.

— אוי, טרינקען איז א שרעקליכע זאך! האט זיא שטילערהייד נעזאגט צו קאָפּע און האט איהם דערצעהלט, אז מיט יאהרען צוריק האט זיא מיט דער מוטער א מאל געטרונקען בראנפען און דאס האט איהר אזוי קראנק געמאכט, אז פון דאמאלס אן קען זיא דעם ריח דערפון ניט הערען. קאָפּע האט אויך ניט נעקענט פערשטעהען, וויא אזוי א מענש קען ארייננגיסען אין זיך איין גלאָז בראנפען נאָכ'ן צווייטען.

געצוקערטע בראַנפּען־פּרוכטען זיינען ניט שלעכט. נאר אבסינט און די אנדערע פּאסקודסוועטס ריהרט ער קיין מאָל ניט אָן. זיינע קאמעראַדען מעגען פון איהם לאכען פיעל זיי ווילען. נאר ער בלייבט שטענדיג אין דרויסען, ווען זיי קומען אהין אין שענק טרינקען זיין פּאָטער. וואס איז אויך געוועזען א בלעכער, איז איין טאָג ארונטער געפאלען פון א דאַך, וועהרענד ער איז געוועזען שכור, און איז דער׳הרג׳עט געוואָרען. די ערינערונג ווענגען דעם מאכט איהם זעהר פאָרזיכטיג. ווען ער געהט דורך די גאס, וואו זיין פּאָטער איז דער׳הרג׳עט געוואָרען, טראכט ער אז ער וועט בעסער טרינקען דאס וואסער פון רינשטאק, איידער בראַנפען אין שענק.

— דוא זעהסט, האט ער פערענדיגט זיין ערצעהלונג, ביי מיין ארבייט דאַרף מען האָבען א קלאָרען קאָפּ און א זיכערען טראָט.

— נאָט וויים דעם אמת, האט זיא געזאָגט פערטראכט, כאָטשע איהרע ווערטער האבען ניט געהאט צו טהאָן מיט זיין ערצעהלונג, נאָט וויים, אז איך פערלאנג ניט פיעל; איך וואָלט נאָר געוואונשען צו לעבען רוהיג, האבען גענוג צו עסען און א פיינע דירה, און ערציהען מיינע קינדער פאר גוטע און ארבייטזאמע מענער, אבער איך וואָלט ניט וועלען אז מען זאל מיך שלאָגען, פאר קיין געלד ניט.

זיא האָט זיך א רגע אבגעשטעלט און געזאגט ווייטער:

יא, און שטארבען וואָלט איך געוואונשען אין מיין אייגענעם חיים און מיין אייגענעם בעט.

זיא האָט אוועק גערוקט איהר בענקעל און האָט זיך אויפגעהויבען. נאר זי זיינען נאָך ניט אוועק געגאנגען. זיא האָט נאָך בעקוקט דעם אפּאראט צו דיס־טילירען. און קאָפּע האָט איהר ערקלערט אלע איינצעלהייטען, וויא דאס ארבייט. טעַבאָט איז דורכגעגאנגען מיט זיינע צוויי קאמעראַדען און זיי האבען זיך אויף אבגעשטעלט צו קוקען אויפ׳ן אפּאראַט.

— אויף מיין עהרענווארט, האָט ער געזאָגט, דאס איז א פריילינכע מאַ־שינקע. עס האָט אין זיך גענוג בראַנפען אבצופרישען אונזערע העלזער פאר א גאַנצע וואָך.

פאר זיך וואָלט ער קיין בעסערע זאַך ניט געוואונשען, וויא צו האלטען דעם רעהר אין מויל און פיהלען וויא דער בראַנפען גיסט זיך גלייך אין האַלז אריין און הערען וויא ער קומט צו ביז די קנעכלאַך פון די פיס.

דער אפאראט האט געארביים שטיל אבער זיכער. דער בראנפען האט גע־טריפט אהן אויפהער און האט דערמאנט אן א שטענדיגען שטראם, וואס וועט מיט דער צייט פערגיסען דאס גאנצע צימער, וועט פערפלייצען דיא גאסען און בולווארען און ענדליך פערטרינקען גאנץ פאריז.

ושערוויז האט א ציטער געטהאן און אבגעצויגען זיך אהינטער. זיא האט געוואלט א שמייכעל טהאן, נאר איהרע ליפען האבען געציטערט, ווען זיא האט געמורמעלט:

— דיא מאשין שרעקט מיך ...... מיר ווערט קאלט ווען איך זעה דאס אנ־אויפהערליכע טריפען.

דאן האט זיא זיך אומגעקעהרט צו איהר אידעאל פון גליק.

— זאג, דענקסטו ניט, אז עס וואלט געוועזען א גרויסער פערגניגען צו אר־ביימען און האבען גענוג צו עסען, צו האבען אן איינענע היים צו ערציהען קינדער און שטארבען אין אן איינענע בעט?

— און דער מאן זאל ניט שלאגען, האט איהר קאפע דערמאנט. נאר איך זאג דיר צו, אז איך וועל דיר קיין מאל נים שלאגען, אויב דוא וועסט איינווילינגען אויף מיין פארשלאג. איך וועל דיר אויך צוזאגען, אז איך וועל קיין מאל נים טרינקען, ווייל איך האב דיר צו שטארק ליעב.

איצט האט זיא נים געשאקעלט מיט'ן קאפ אויף ניין, זיא האט אויף איהם געקוקט מיט א צערטליכען בליק און האט זיך געשיינט צו פרייהען דערמיט, וואס ער האט איהר פערזיכערט, אז ער וועט נים טרינקען ענדליך זיינען זיי פון שענק ארויסגעגאנגען.

זיא האט אבגעצייגען דעם אטהעם פרייער און געזאגט:

— דא קען מען כאטש אבאטהעמען. איך דאנק אייך פאר אייער פריינד־ליכקיים, הערר קאפע, איך מוז שוין געהן.

נאר ער האט שטייף געהאלטען איהר האנד און געזאגט:

— קום מיט מיר אביסעל, דיר וועט נים זיין פיעל ווייטער. איך מוז זיך אבשטעלען ביי מיין שוועסטער איידער איך געה צוריק צו דער ארביים.

זיא האט איהם נאכגעגעבען און זיי זיינען לאנגזאם געגאנגען צוזאמען. ער האט איהר דערצעהלט פון זיין פאמיליע. זיין מוטער, א נייטערין, איז דיא ווירטהין. צוויי מאל האט זיא שוין געדארפט אויפגעבען איהר ארבייט צוליעב איהרע שוואכע ארגען. פריהער מיט א מאנאט איז זיא אלט געווארען צוויי און זעכציג יאהר און

ער איז איהר מחויק. איינע פון זיינע שוועסטער לעבא, אן אלמנה איז א בלומענ־מאכערין און וואוינט אונטער דער שכאדם; א צווייטע איז אלט דרייסיג יאהר, האט חתונה געהאט פאר א גאָלד־שמיד, איהר מאנס נאמען איז לאָרילע, און איצט נעהמט ער דאס צו זיי. ער עסט ביי זיי אבענד־ברויט, ווייל דאס איז פיעל עקאָנאָמישער פאר אלעמען און איצט נעהמט ער זיי זאָגען, אז זיי זאָלען היינט אויף איהם נים ווארטען, ווייל ער עסט מיט א גוטען פריינד.

זיא האָט איהם אָנגעהויבען אויסצופרעגען, וויא לאנג דענקט ער נאך צו ארבייטען ביים נייען האָספיטאל.

— איך דענק, אז דאָרטען וועל איך האבען ארבייט א גאנץ יאהר איבער־הויפט פעהלט מיר גאר קיין מאל נים קיין ארבייט. וויסטו, אז איך קען פון דאף זעהן דיין וואוינונג? געכטען האָב איך צו דיר געמאכט מיט דער האנד, ווען דוא ביזט געשטאנען ביים פענסטער, נאר דוא האסט מיך נים געזעהן.

— דאס איז דאס הויז, האט ער געזאגט, אבשטעלענדיג זיך און ארויפקר קענדיג. איך בין געבאָרען געוואָרען א פאר טהירען פון דאנען, דאס איז א שרעק־ליך גרויסע הויז.

זשערוויז האט בעקוקט דאס הויז פון אויבען ביז ארונטער, דאס הויז איז ווירקליך געווען זעהר גרויס. פינף שטאָק הויך מיט פופצעהן פענסטער אין יעדען שטאָק. דיא לאָדען זיינען געווען שווארץ און אין פיעלע ערטער צובראָכען און דאס האט געגעבען דעם הויז א טרויריג אויסזעהן. פיער קלייטען האבען זיך גע־פונען אין דעם אונטערסטען עטאזש. אין דער רעכטער זייט איז געווען א קיך, וואו מען האט פערקויפט געקאָכטעם עסען, אין דער לינקער זייט האט מען פער־קויפט האלץ־קויהלען. און דיא איבעריגע צוויי האט מען פערקויפט נאָדלען און פאָדעם און געמאכט שירעמס. דאס הויז האט אויסגעזעהן נאך העכער, וויא עס איז געווען צוליעב צוויי ניעדריגע געביידען, וואס זיינען געווען צו איהם וויא צוגע־וואקסען פוןביידע זייטען, דאס הויז האט נים געהאט קיינע בעפוצונגען און עס האָט דערמאָנט אן א געפענגניס.

זשערוויז האט אריינגעקוקט דורך דעם ברייטען ארייננאנג, פון וואנען עס אט זיך גע עהן א גרויסע הויף.

— קום ארויף! האט געזאגט קאָפּע זיי וועלען דיך נים אויפעסען.

זשערוויז האָט בעשלאָסען בעסער צו ווארטען אויף איהם אין גאס, נאר

באלד האָט זיא איינגעווילינט צו געהן מיט איהם צום צימער פון דער טהיר־שליסער.

ווען זיא איז אריין אין הויף האט זיא ווידער בעקוקט דאס הויז, פון הויף האט דאס הויז געהאט זעקס שטאָק, דיא ווענד זיינען געוועזן גרוי מיט געלע פלעקען, דיא פענסטער האבען ניט געהאט קיין לאָדענס און קיין פאָרהאַנגען, אייניגע זיינען געוועזן אָפען און פון זיי זיינען ארויסגעהאנגען קאלירטע מאטראצען און לייליכער צום לופטערען, שטריק האבען זיך געצויגען פון איין וואנד ביז דער צווייטער און זיינען געוועזן בעהאנגען מיט וועש. עס האט אויסגעזעהן, וויא דיא איינוואוינער פון דעם הויז האבען געהאט צו ווייניג פלאץ און זיינען ארויסגעקראָכען דורך יעדע עפנונג.

— זוכט איהר עמיצען? האָט געפרעגט דיא טהיר־שליסערין, צוקומענדיג צו איהר.

— ניין, האט זיא געענטפערט, איך ווארט אויף א פריינד.

און זיא איז צוריק ארויס אין גאס.

נאר באלד האט זיא זיך אומגעקעהרט צוריק אין הויף, ווייל זיא האט אין איהם געפונען א זעלטזאמען רייץ. איהר האט דאס הויז ניט אויסגעוויעזען העסליך. אין אייניגע פענסטער האט זיא בעמערקט בלומען־טעפ, פון ערגעץ האט זיך גע־הערט א געזאנג פון א סטאָליער, וואס האט זיך אליין אקאָמפאנירט מיט'ן הובעל, פון קוזנע האט זיך געהערט א קלאפעריי פון האמערס פון אלע פענסטער האבען זיך געזעהן פרייליכע פערשמירטע געזיכטער פון קינדער און פון פרויען, וואס זיינען געזעסען אָנגעבויגען איבער זייער ארבייט.

אם מייסטען איז איהר געפעלען געוואָרען א פענסטער אין ווינקעל פון דער לינקער זייט פון דעם הויז, אויף וועלכען עס איז געשטאנען א קליין קעסטעלע מיט א פלאנצונג פון רויטע בעבלאך. דיא בלעטלאך האבען זיך אנגעהויבען צו דרייען ארום דיא פעדים, וואס האָבען זיך געצויגען ביז'ן אויבען פון פענסטער.

— איך האָב דיר צו לאנג געלאזט ווארטען, האָט געזאגט קאָפּע, ווען זיא האט פלוצים דערזעהן נעבען זיך. זיי זיינען זעהר אונצופריעדען, ווען איך קום ניט עסען. היינט האבען זיי זיך נאך מעהר געערגערט, ווייל זיי האבען געקויפט צום מיטאָג קאלב־פלייש. דוא בעקוקסט דאס הויז, האט ער ווייטער געזאגט. שטעל זיך פאָר, אז פון אויבען ביז אראָב איז עס שטענדיג בעלויכטען. דא וואוינען מעהר וויא

הונדערט שכנים. והן איך זאל האבען מעבעל, וואלט איך שוין דא לאנג גענומען א צימער. איז דא נים פיין צו וואוינען?

— יא, האט זשערוויז געענטפערט דא איז זעהר פיין. און אונזער דארף איז נים געווען אזוי פיעל מענשען וויא פיעל דא אין דעם הויז. גיב א קוק אויף יענעם פענסטער, וואו דיא בעבלאך וואקסען, איז דאס נים שעהן?

קאפא מים זיין געוואוינליכעס לייכטזיניגקייט האט איהר אויף דעם געענט־פערט, אז ער וועט פאר איהר נעהמען דיזעס צימער און זיי וועלעןביידע דארטען וואוינען.

זיא האט אבגעקעהרט דעם קאפ מים א געלעכטער און געזאגט, אז ער זאל מעהר קיין נארעשקייטען נים רעדען, זיי וועלען צוזאמען נים וואוינען, דאך האט קאפא א לאנגע צייט געהאלטען איהר פאר דער האנד ביז זיי זיינען צוגע־קומען צו דער טהיר פון איהר ווירטהין.

א גאנצען מאנאט האבען זיי זעהר פריינדליך פערבראכט צווישען זיך, ער האט איהר בעטראכט פאר זעהר א בראווע פרוי, און ערקלערט, אז זיא הרג'עט זיך אוועק מים איהר שווערער ארביים א גאנצען טאג און מים'ן זיצען ביז נאך האלבע נאכט איבער'ן געניייה פון דיא קינדער. זיא איז נים געווען געראטהען א! דיא אנדערע פרויען, וועלכע ער האט געקענט, זיא האט גענומען דאס לעבען צו ערנסט. זיא פלעגט פערטהיידיגען זיך און זאגען אז נים שטענדיג איז זיא אזוי קלוג געווען, זיא האט א סך געלערנט פון דער פראקטיק. נאר ער האט א טעות, וואס ער דענקט, אז זיא איז שטארק; אין געגענטהייל, זיא איז זעהר שוואך און זיא לאזט זיך זעהר לייכט בעאיינפלוסען, וויא זיא האט צו איהר אונגליק אויס־געפונען. איהר צוקונפט איז א פינסטערע און זיא שרעקט זיך, נאר קאפא האט פון איהר געלאכט און האט איהר געפרובט ארומנעהמען, און ווען זיא האט איהם א קלאפ געטהאן האט ער געזאגט, אז דער קלאפ איז נאר נים פון קיין שוואכער פרוי.

ער אליין איז שטענדיג געווען פריילעך און זארגלאז וויא א פויגעלע און גאר נים נארעש. דיא האר זיינען געווען ביי איהם פערקאמט מים א שטענגלע אין מיטען, ער האט געטראגען לאקירטע שיך זונטאג און האט געהאט דיא פרעכ־טיגע פון א עכטען פאריזער ארבייטער.

זיי זיינען געווען זעהר ניצליך איינער פאר'ן צווייטען. קאפא פלעגט איהר ארויפטראגען מילך, האט איהר געהאלפען טראגען דאס גרעט צו איהרע קונדען

און ארויסגעשיזזרט איהרע קינדער אויף א שפאציר. אויס דאנק פאר דיא אלע זאכען פלעגט זשערוויז אריינגעהן צו איהם אין צימער אין זיין אבוועזענהייט, האט פעררעכט זיין וועש און צוגענייט קנעפלאך. זיי זיינען געוואָרען גרויסע פריינד, און ער פלעגט איהר אמוזירען מיט זיין זינגען און גלייכווערטלעך. נאר אין ניכען האט ער אנגעהויבען צו ווערען אונרוהיג, זיין שמייכעל איז געוואָרען זעלטענער און ביי יעדער בעגעגעניס פלעגט ער פרעגען דיא זעלבע פראגע:

— ווען וועט דאס שוין זיין?

דא האט געזוכט זיך ארויסמאכען מיט א שפאס און אזוי לאנג וויא ער איז ניט געווען גראָב האט איהר גאר ניט געארט; נאר איין טאג איז זיא זעהר אויפגעבראכט געוואָרען, ווען ער האט איהר געוואָלט א קוס טהאָן און האט דאביי ארויסגעריסען ביי איהר א לאָקען האָר.

אם ענדע יוני איז ער געוואָרען אזוי מעלאנכאָליש און האט געוואָרפען אויף איהר אזעלכע בליקען, אז זיא האט זיך ניט בעגינענט מיט'ן פערשפארען דיא טהיר אליין, זאנדערן זיא האט נאָך צוגערוקט שווערע שטיקער מעבעל. איין דיענסטאג אבענד, האט ער צו איהר א זייגער עלף אנגעקלאפט. אָנפאנגס האט זיא איהם ניט געוואָלט אריינלאָזען, נאר ער האט איהר געבעטען מיט אזא צארטען און טרויעריגען קול, אז זיא האט ענדליך אָבגערוקט דיא שטיק מעבעל, וואס זיא האט צוגעשטעלט צו דער טהיר, אום צו בעווארענען זיך פון איהם, און האט איהם אריינגעלאָזט.

ווען ער איז אריינגעקומען האט זיא זיך דערשראָקען פאר זיין בלייכקייט און ברענענדיגע אויגען און זיא האט געדענקט, אז ער איז קראנק.

ניין, ער איז ניט קראנק, האט ער געזאגט, נאר ווייטער, קען דאס אזוי ניט געהן. ער האט פערלאָרען דעם שלאָף.

— הערט מיך אויס, מאדאם זשערוויז, האט ער געזאָגט מיט טרערען אין דיא אויגען און מיט א פערשטיקטען קול, מיר מוזען גיך חתונה האבען, דאס איז אלעס, וואס איך האָב צו זאגען.

זשערוויז איז געווען פערוואונדערט און זעהר ערנסט.

— אה, הערר קאָפע, איך האָב דערפון קיין מאל ניט געטרוימט, האט זיא געזאָגט. איהר ווייסט דאס גאנץ גוט און איהר טאָרט ניט טהאָן אזא שריט אונבעטראכט.

נאר קאָפע האט זיך געהאלטען ביי דאס זייניגע, ער האָט שוין אלעס גוט

בעטראכט און האט זיך בעשלאסען. ער איז איצט צו איהר אריינגעקומען, ווייל ער האט געוואוסט, אז ער וועט ניט קענען שלאפען, און אזוי ניך וויא זיא וועט איינוויליגען אויף זיין פארשלאג און זאגען יא. וועט ער איהר פערלאזען, נאר איידער ער וועט פון איהר הערען דאס ווארט, וועט ער פון איהר ניט אוועקגעהן.

— איך קען ניט זאגען יא אין אזא איילעניס, האט זיא געענטפערט. איך וויל ניט, אז דוא זאלסט מיר קענען אויפווארפען אין דער צוקונפט, אז איך האב דיך דערצו געטריבען. נאר איך קען דיר זאגען, אז דוא בענעהסט א גרויסען פעהלער. שטעל זיך פאר, אז דוא זעהסט מיך ניט א וואך, וועסטו מיך אין גאנצען פערגעסען מענער האבען אפט חתונה ווייל זיי בילדען זיך איין, אז זיי ליעבען, נור אין פיער און צוואנציג שטונדען וואלטען זיי גערן חרטה געהאט. זעץ זיך אנידער און מיר וועלען א ווילע רעדען.

זיי האבען זיך אנידערגעזעצט אין ארימען צימער, וואס איז נאר געווען בעלויכטען פון איין ליכט. וועלכע זיי האבען פערגעסען אבצושנייצען, און האבען גערעדט, וואס קען זיי א חתונה ברענגען. זיי האבען גערעדט ביז נאך האלבער נאכט אין דער שטיל אום ניט אויפצואוועקען דיא קינדער. זיא האט מיט'ן פינגער געוויזען אויף דיא קינדער, און געזאגט, אז דאס איז א זעלטזאמער נדן פאר א מאן. וויא קען זיא אויף איהם ארויפווארפען אזא לאסט? אויסער דעם, וועלען זיינע קאמעראדען פון איהם לאכען, איהר געשיכטע איז אלעמען גוט בעקאנט — איהר געליעבטען האט מען דא געזעהן, און אויב זיא וועט מיט איהם איצט חתונה האבען וועט מען וועגען זיי ניט אויפהערען צו רעדען.

אויף דיזע גוטע און ריכטיגע איינווענדונגען האט קאפע נאר געענטפערט מיט א שאקעל פון קאפ וואס ג'הט איהם אן וואס לייט וועלען ריידען? ער האט זיך קיין מאל ניט געמישט אין פרעמדע געשעפטען, פאר וואס זאלען זיך פרעמדע מישען אין זיינע? וואס אנבעלאנגט איהרע קינדער. וועט ער העלפען זיי ערציהען. ער האט סיין מאל ניט געזעהען אזא גוטע, בראווע און געדולדיגע פרוי, נאר דאס האט נאר ניט צו טהאן מיט דער זאך. ווען זיא זאל אפילו זיין מאוס און פויל און מיט א טיץ קינדער, וואלט ער מיט קיין אנדערע ניט געוועלט חתונה האבען וויא נאר מיט איהר.

— יא, האט ער געזאגט ווייטער, קלאפענדיג איהר איבער דיא קניע; דוא ביזט דיא פרוי וועלכע איך וויל און קיין אנדערע. דוא האסט קיין זאך ניט צו זאגען געגען דעם, ניט וואהר?

זשערווייז האט ביסלעכווייז נאָכגעגעבן און איהר שוואכע האַרץ און שוואכע געפיהלען, האבען זיך געלאָזט בעאיינפלוסען פון זיין ברוטאלע ליידענ-שאפט. זיא האט נאך געמאכט א פּאר שוואכע איינווענדונגען, איהרע הענד זיינען געלעגען ווי צוזאַמענגעלעגט אויף איהר קניע און איהר געזיכט האָט אויסגעזעהן צארט און זיס. דורך דיא אָפענע פענסטער האָט אריינגעבלאָזען דיא ווייכע לופט פון א שעהנע יוני נאכט — דאס ליכט האָט געפלאַקערט פון דעם ווינטעל און פון דער גאס האָט זיך גע־הערט דאס כליפען פון א קינד, א קינד פון א פאטער א שכור וואס האָט זיך געוואלגערט אין גאס פאר'ן גאנעק פון הויז. דער ווינד האָט פון גאנץ ווייט פער־טראָגען דיא קלאַנגען פון א פיערעל, וואס מען האָט ערגעץ געשפיעלט אויף א חתונה אין א רעסטאָראַן א בעקאנטע מעלאָדיע קלאר און זיס.

זעהענדיג, אז זשערווייז האָט שוין אויסגערעדט אלע איהרע איינווענדונגען, האָט קאָפּע א כאַפּ געטהאָן איהרע הענד און צוגעשלעפּט איהר צו זיך. זיא האָט זיך איצט געפונען אין איינעם פון יענע צושטאנדען, פאר וועלכע זיא האָט אזוי מורא געהאַט, ווייל איהר ווילען איז געוואָרען שוואַך און זיא האָט ניט געקענט אָבזאגען. נאר קאָפּע האָט דאס ניט פערשטאנען, ער האָט זיך בעגנוגענט מיט דעם וואס ער האָט איהרע הענד געהאלטען אין זיינע און געפרעגט:

— דוא זאגסט מיר אב, ניט אמת?

— וויא איינגעשפּארט דוא ביסט! האָט זיא געענטפערט. אויב דוא ווילסט זאָל זיין יא. נאָר זאָל געבען, אז דוא זאָלסט אויף דעם ניט דארפען חרטה האבען.

ער איז אויפגעשפּרונגען האָט איהר אויפגעהויבען און א שטארקען קוש גע־טהאָן. א קוק טהוענדיג אויף דיא קינדער האָט ער געזאגט:

— ששא! מען דארף זיי ניט אויפוועקען. א גוטע נאכט!

און ער איז ארויס פון צימער.

זשערווייז ציטערענדיג פון קאָפּ ביז דיא פיס, איז געזעסען א גאנצע שטונדע נעבען איהר בעט, ניט אויסגעטהאָן. זיא איז געוועזען גערירט און האט גערעכענט קאָפּע זעהר עהרליך און פריינדליך. דער שכור'ער מאן אין גאס האָט ארויסגע־לאָזט א קרעכץ וויא פון א ווילדע חיה, און דאס שפּיעלען פון פיערעל האט אויפגעהערט.

דעם צווייטען אבענד האט קאָפּע געבעטען זשערווייז, זיא זאָל מיט איהם געהן מאכען א וויזיט צו זיין שוועסטער, נאָר דיא יונג־פרוי האָט זיך אבגעשראָקען

פון דעם גערואנק, הייל זיא האָט גום געזעהן, אז קאָפּע האָט שטארק מורא פאר זיין שוועסטער.

ער איז ניט געוועזן אבהענגיג פון זיין שוועסטער, זיא איז אפילו ניט געוועזן די עלטסטע. דיא מוטער וועט געוויס גלייך איינוויליגען, ווייל זיא האט איהר זוהן קיין מאָל אין קיין זאך ניט אבגעזאגט, נאר אין דער פאמיליע האט דיא שוועסטער מיט איהר מאן געשפּיעלט א גרויסע ראָלע ווייל זיי פלעגען פערדיענען צעהן פראנק א טאָג און דאס האָט זיי געגעבען א גרויסע געוויכט אין דער פאמיליע. קאָפּע וועט קיין מאָל זיך ניט איינשטעלען חתונה צו האבען, ווען זיי זאָלען ניט זיין צר פריערען מיט זיין כלה.

— איך האָב זיי אלעס דערצעהלט פון דיר, האט ער צו איהר געזאגט. זיי דאך ניט קיין קינד, זשערוויז, קים מיט מיר אהין, היינט ביי נאכט. מיין שוועסטער'ס מאן איז זאָגאר ניט זעהר פריינדליך און זיא וועט דיר אויף פאָרקומען צו שטייף, דער אמת איז אבער, זיי זיינען שטארק אין כעס — ווייל באלד מיר וועלען חתונה האבען, וועל איך ביי זיי מעהר ניט עסען, און דאס איז פאר זיי א געוויסער שאדען. נאר דאס מאכט ניט אויס, זיי וועלען דיך ניט ארויסווארפען טהו וואס איך בעט דיך, ווייל דאס איז זעהר געטהיג.

דיזע ווערטער האבען שטארק דערשראָקען זשערוויז, נאר איין שבת אבענד האט זיא ענדליך איינגעוויליגט צו געהן מיט איהם. קאָפּע איז געקומען נאך איהר האלב נאך אכט, זיא איז געוועזן אָנגעטהאָן אין א שווארצע קלייד מיט א שאל און א ווייסע הייבעל. אויפ'ן שאל און הייבעל האט זיא אבגעשפּאָרט ניין פראנק. דאס קלייד איז געוועזן אן איבערגעמאכטע.

— זיי ערווארטען דיך, האט קאָפּע געזאָגט אויפ'ן וועג. זיי זיינען שוין געוואוינט געוואָרען צום געדאנק וועגען מיין חתונה מיט דיר און זיי זיינען היינט גום אויפגעלעגט. אויסער דעם, האסטו קיין מאָל ניט געזעהן, וויא מען מאכט גאָלדענע קייטלאך און דאס וועט דיך זעהר אמוזירען, זיי האבען איצט א בעשטעלונג אויף מאנטאג.

— און זיי האבען גאָלד ביי זיך אין צימער? האט זשערוויז געפרעגט.

— גאנץ געוויס, האט קאָפּע געענטפערט, דאס גאָלד איז אויף דיא ווענד, אויף דער ערד, אומעדום.

זיי זיינען דערווייל צוגעקומען צו דער טהיר פון דעם הויז, וואו דיא שוועסטער האט געוואוינט, דיא לאָריל'ס האבען געוואוינט אויפ'ן זעקסטען שטאָק, וואס איז

נעווען בעצייכענט מיט׳ן בוכשטאב .B קאפע האט איהר נעהייסען, זיא זאל זיך שמייך האלטען פאר׳ן פארענץ, זיא האט מיט האלב־פערמאכטע אויגען ארויפ־געקוקט אין דער הויך און דער אטהעם האט איהר פערפעהלט פון דער הויכקייט. דיא גאדליכט אויפ׳ן אויבערסטען שטאק האט אויסגעזעהן אונטען וויא א בליס־צענדער שטערענדעל.

— חא, חא, חא, האט זיך קאפע צולאכט, עס הערט זיך דער גערוך פון פון ציבעלע. עמיצער האט גענעסען ציבעלע זופ און עס שמעקט גאנץ גוט.

אויף יעדען שטאק פון דיא קארידארען האט זיך נעהערט א גערוך פון אלערליי עסענווארג, אויסגעמישט מיט זעהר א מאוס׳ן ריח פון פערשיעדענע שמוץ און ציבעלע.

ביז׳ן זעקסטען שטאק האט מען נעהערט דיא קלאפעריי פון דיא ווערק־שטיבער פון דעם אונטערסטען שטאק אויסגעמישט מיט דער קלאפעריי פון נעפעס, וואס מען האט נעהאלטען אין וואשען און דעם סקראבען פון דיא טעפלאך. אויפ׳ן צווייטען און דריטען שטאק איז געווען אביסעל שטילער, דארטען האט זיך נאר נעהערט דאס ווינען פון א ווינעלע, דער נעוויין פון א קינד און דאס קלאפען פון א לעפעלע איבער א גלעזעל אום דאס קינד איינצוגעהמען.

אויפ׳ן פיערטען שטאק האט מען זיך שטארק נעקרינט און עס האבען זיך נעהערט קילות און קלעפ, נאר דאס האט ניט געשטערט דיא שכנים פון דער צווייטער טהיר צו זיצען ארום א טיש און שפיעלען רוהיג אין קארטען און זייער טהיר אין גאנצען אפען, אום צו געניסען פרישע לופט. ווען זשערוויז איז ארויף אויפ׳ן פינפטען שטאק איז זיא נעווען אזוי פערמאטערט, אז זיא האט ווייטער ניט גע־קענט נעהן. דיא שווינדעלדינע טרעפ האבען איהר געמאכט א טהומעל אין קאפ. און מיטען דורכגאנג איז געשטאנען א גאנצע פאמיליע, דער פאטער האט נעוואַ־שען דאס נעפעס נעבען סינק און דיא מוטער האט אונטער׳ן קראן נעוואשען א קינד איידער מען האט עס נעלענט שלאפען. קאפע האט מיט א נעלעכטער נע־זאגט צו זשערוויז, אז זיא זאל פאסען מוטה ווייל זיי קומען שוין ארויף צו דער שוועסטער.

אויפ׳ן לעצטען שטאק האט זיך זשערוויז אומגעקוקט אום צו זעהן פון וואנען עס קומט דער קווימשערינער סול, וואס האט זיך נעהערט פון אונטען אן. דאס איז נעווען דער קול פון אן אלטע פרוי, וואס האט נעזוננען ביי דער ארבייט. איהר ארבייט איז בעשטאנען אין דעם, וואס זיא האט נעמאכט קליידלאך פאר

ליאלקעס צו דריי סו א שטיק. זשערוויז איז געשטאנען אהן אטהעם און שטייף געהאלטען זיך פאר'ן פארענץ. דיא פערשיעדענע גערוכען פון דעם קאכענדיג לעבען פון דיזען גרויסען הויז האבען פּלוצים אויף איהר שרעקליך געווירקט, זיא האָט א שטארקען ציה געטהאָן דעם אטהעם און איז זעהר בלייך געוואָרען.

— מיר זיינען נאָך ניט אויפ'ן פּלאץ, האט קאפּע געזאגט, מיר דארפען געהן נאך ווייטער, און ער האט זיך א דריי געטהאָן לינקס און דערנאך פערנומען זיך רעכטס.

דער קארידאר האט זיך געצוינען זעהר לאנג און איז געווען זעהר דונקעל בעלויכטען. איין טהיר איז געגאנגען נאך דער צווייטער, וויא אין א געפענגניס. כמעט אלע זיינען געווען אין גאנצען אָפען, ארויסווייזענדיג זייער גאנצע ארעמקייט און שמוץ, ענדליך זיינען זיי צוגעקומען צו א טהייל קארידאָר וואס איז געווען אין גאנצען פינסטער.

— אט זיינען מיר, האָט געזאגט קאָפּע. איז דאס ניט א רייזע? גיב אכטונג, דא זיינען דריי טרעפּלאך, האלט זיך ביי דער וואנד.

זשערוויז האט נאך א ווײלע געטאפּט אין דער פינסטער, ענדליך האט קאָפּע געעפענט א טהיר א שטארקער ליכט האט אויף זיי פּלוצים א שיין געטהאָן זיי זיינען אריינגעגאנגען. דאס איז געווען א לאנגער און שמאָלער צימער, וואס האט אויסגעזעהן וויא א פערלענגערונג פון קאָרידאָר. א וואָלענער אבגע אקעווער־טער און פערפלעקטער פארהאנג האט דאס צימער צוטהיילט אין צווייען. אין איין העלפט איז געשטאנען א בעט פערשטופּט אין א זייט, א אויווען וואס איז נאך געהען ווארעם פון דער ניט לאנג געקאָכטען מיטאָג, צוויי שטוהלען, א טיש און א שאפע. דיא צווייטע העלפט איז געווען דיא ווערק־שטוב, נאָר ווייט איז גע־שטאנען א קלאָץ מיט'ן בלאָדזאק און פאר'ן פענסטער איז געשטאנען א טישעל מיט אינסטרומענטען, פערגרעסערונגס־גלעזער, א קליינע וואָג און א שעריל. אלץ איז דא געווען פערשמוצט און בעדעקט מיט פעטקייט.

— מיר זיינען געקומען! האט אויסגעשריען קאָפּע. צוזומענדיג ביז צו דעם וואָלענעם פארהאנג.

זשערוויז, שטארק ערדעגט פון דעם געדאנק, אז זיא וועט אריין איצט אין א צימער פול מיט גאָלד, איז געשטאנען הינטער איהר פריינד און האט ניט געוואוסט, וואס צו טהאָן, צו זאָל זיא בלייבען אדער אנטלויפען, דיא שיינענדיגע ליכט, האבען איהר נאך מעהר צומישט. זיא האט געזעהן, וויא קאָפּע'ס שוועסטער

א קליינע און שווארצליכע פרוי, האט געצווינגען מיט איהרע אלע קרעפטען עפעס א לאנגען און שווארצען פאדעם. פאר'ן טיש נעבען פענסטער איז געזעסען הערר לאריל, ער איז געוועזן גראדע אזוי קליין וויא זיין ווייב, נאר מיט ברייטערע אקסלען. ער האט געטהאן עפעס אן ארבייט מיט א פאר צוויינגלאך, וואס זיינען געוועזן אזוי דעליקאט, אז מען האט זיי כמעט ניט געזעהן. ער האט דער ערסטער אויפ־געהויבען דעם קאפף ביי זייער אריינקומען. דיא פארב פון זיין געזיכט איז געוועזן וויא פון אלטען וואקס, דאס געזיכט איז געוועזן לאנג און קרענקליך.

— אה, דאס זייט איהר! זעהר גוט, נאר מיר זיינען זעהר פערנומען, מיר דארפען פארטיג מאכען א בעשטעלונג. געהט אהער נים אריין און פערבלייבט אין יענעם צימער, און ער האט זיך ווידער גענומען צו זיין ארבייט.

— דאס איז דיא דאמע, וויא איך פערשטעה, האט געזאגט דיא שוועסטער זעהר גוט, זעהר גוט, געפינט אייך דארטען א פלאץ.

זיי האבען זיך געזעצט איינער נעבען צווייטען נעבען דעם פארהאנג. זשערוויז איז געוועזן שטארק פערוואונדערט פון דעם זעלטזאמען עמפפאנג, וואס זיי האבען בעקומען און זיא האט זיך געפיהלט זעהר אונבעקוועם פון דיא זייטינע בליקען, וואס זיינע קרובים האבען אויף איהר געווארפען. זיא האט געטראכט אז מאדאם לאריל זעהט אויס צו א"ט פאר איהרע דרייסיג יאהר און איז שרעקליך שמוציג מיט איהרע צולאזטע האר און האלב אראבגעלאזטע העמד. דער מאן וואס איז געוועזן עלטער פון איהר ניט מעהר וויא מיט איין יאהר האט אויסגעזעהן זעהר אלט, ער איז געזעסען אין איין העמד מיט פאנטאפעל אויף דיא בארוויסע פיס, זיין שטערן איז געוועזן בעדעקט מיט שוויים.

— וואו איז דאס גאלד? האט זשערוויז געפרעגט אין דער שטיל.

זיא האט שוין לאנג געזוכט מיט דיא אויגען איבער אלע שמוציגע ווינקלען צו זעהן דאס גאלד, אבער זיא האט עס נים געקענט זעהן.

— גאלד? האט קאפע זיך אנגערופען, אט איז עס, דא און דארט און נעבען דיינע פיס.

ער האט איהר געוויזען, אויפ'ן דראהט, וואס זיין שוועסטער האט געהאל־טען אין האנד, אויף א צווייטען בינטעל, וואס איז געהאנגען אויף דער וואנד און דערנאך האט ער זיך אנידערגעשטעלט אויף דיא קניע און בעגעצעגריג זיין פינגער האט ער אויפגעהויבען א פאר שווארצע שטיקעלאך.

— דאס איז נים געלד, האם זיא געענטפערם. דאס איז דאך שווארץ, עס זעהם אוים אקוראם וויא אייזען.

קאפע האם זיך צוגעלאכט און האט איהר אנגעהויבען צו ערקלערען דיא ארבייט און דערצעהלט, אז זיין שוועסטער האט צו טהאן אם מייסטען מיט'ן ציהען דיא דראהט, ווייל איהר מאן הוסט זעהר שטארק דערביי.

דיא גאנצע צייט, וואס ער האט גערעדט, האט הערר קאריל געווארפען פער'גנב'עטע בליקען אויף זשערווייז און דערנאך האט ער איהר אויך אנגעהויבען צו ערקלערען דיא ארבייט.

— ווייסטו, קאפע, האט ער געזאגט, ערסט היינט אין דער פריה האב איך געמאכט א קליינעם רעכנונג, איך האב אנגעהויבען צו ארבייטען צו צוועלף יאהר, וויפיעל אייקען קייטלאך דענקסטו, האב איך געמאכט ביז היינטיגען טאג?

ער האט דאביי אויפגעהויבען זיין בלייכען געזיכט.

— אכט טויזענד! דוא הערסט? אכט טויזענד, גענוג ארומצואוויקלען דיא העלזער פון אלע פרויען פון דעם קווארטאל.

זשערוויז האט זיך געפיהלט זעהר שלעכט. איהר האט אלעס אויסגעוויזען העסליך און נים אינטערעסאנט. זיא האט געשמייכעלט פון יוצא ווענען, אבער איהר האט געערגערט, וואס זיי רעדען גאר נים וועגען איהר חתונה, צוליעב וואס זיא איז אהער געקומען, און זיי בעהאנדלען איהר וויא א נייגיריגען בעזוכער, וואס איהר ברודער האט אהער געבראכט.

דא האבען זיי אנגעהויבען צו רעדען וועגען דיא שכנים פון הויז, פון זייערע חובות פון זייערע קריעגערייען און וועלכע שכנים מען געהט ארויסווארפען פאר נים צאהלען קיין דירה־געלד. זעהענדיג, אז וועגען זייער חתונה ווערט נאך אלץ קיין רייד נים, האט זיא א ציה געטהאן קאפע פאר דער האנד און געגעבען איהם צו פערשטעהן, אז עס איז שוין צייט צו געהן, איהם האט דאס אויך געערגערט, וואס זיי מאכען זיך נים וויסענדיג, און ער האט זיך אויפגעהויבען.

— מיר געהען, האט ער געזאגט קאלט, מיר ווילען אייך מעהר נים שטערען ביי דער ארבייט.

ער האט א מינוט אבגעווארט, האפענדיג, אז ענדליך וועלען זיי עפעס רעדען וועגען דער חתונה; נאר נים דערוואַרטענדיג זיך אויף זיי, האט ער אליין געמאכט דערפון א רייד.

— מיר פערלאָזען זיך אויף דיר לאַריל, האט ער געזאגט, אז דוא וועסט זיין אן עדות ביים קאָנטראַקט.

— דענקסטו דאס טאקע ערנסט? האט לאַריל געזאָגט, אויפהויבענדיג דעם קאָפּ מיט געמאכטער פערוואונדערונג.

דאן האט ער פאָרטגעזעצט, וויא רעדענדיג צו זיך אליין.

— עס איז זעהר שווער צו וויסען, ווען דער יונג מיינט ערנסט ......

— מיר האבען קיין ראטה ניט צו געבען, האב איהם איבערגעשלאגען זיין ווייב, דיא חתונה איז א נארישע זאך און עס האט קיין מאל קיין גוטען סוף, עס לאזט זיך שטענדיג אויס שלעכט.

זיא האט דיא לעצטע ווערטער געצוינגען און בעקוקט זשערוויז פון קאָפּ ביז דיא פיס.

— מיין ברודער איז פריי צו טהאָן וויא ער וויל, האט זיא פאָרטגעזעצט. עס איז גאר קיין פראגע ניט, אז זיין פאמיליע וואָלט בעסער געוואָלט ...... נאר א מענש טראכט און גאָט לאכט, געוויס איז דאס ניט מיין געשעפט, ווען ער וואָלט צו מיר געקומען מיט דיא ערגסטע פרוי און געזאָגט, אז ער וויל מיט איהר חתונה האָבען, וואָלט איך אויך געזאָגט: האב מיט איהר חתונה, און לאָז מיר צורות. דאך איז איהם געווען זעהר גוט ביי אונז. ער האט גענוג פלייש אויף דיא ביינער און זעהט ניט אויס אזוי וויא מען וואָלט איהם ניט געגעבען גענוג צו עסען. זיין מיטאג איז שטענדיג געווען פערטיג צו דער מינוט, דענקסטו ניט לאָריל, אז מיין ברודער'ס כלה זעהט אויס וויא טהערעז, — דוא ווייסט ווען איך מיין — אט יענע פרוי געבען אונז וואס איז געשטארבען פון שווינדזוכט?

— איך דענק אויך אזוי, האט געזאגט דער גאלד־שמיד פערטראַכט.

— און איהר האָט צוויי קינדער, מאדאם? האט דיא שוועסטער ווייטער געפרעגט. איך האָב שוין געזאָגט מיין ברודער, אז איך קען ניט פערשטעהן, וויא אזוי ער קען חתונה האבען מיט א פרוי, וואס האט שוין צוויי קינדער, און איהר זעהט ניט אויס זעהר שטארק. זאָג לאָריל, דענקסטו ניט, אז דיא מאדאם זעהט אויס זעהר דעליקאַט?

דער מאן און ווייב האבען קיין אנצוהערעניס ניט געגעבען ווענען איהר קרומקייט, נאר זשערוויז האט געפיהלט, אז זיי האבען דאס דיא גאנצע צייט אין זינען. זיא איז געזעסען פאר זיי שטייף און שטיל, וויא פאר איהרע ריכטער. קאָפּע האָט פערשטאנען, אז זיא ליידט דערפון און ער האָט אויסגעשריען:

— דאס איז אלץ נארעשקייטען וואס איהר רעדט דא, איך וויל נאר וויסען צו דער ניין און צוואנציגסטער יולי איז פאר אייך א פאסענדער טאג.

— וואס מאכט אוים דער טאג צו און אנדערער, האט דיא שוועסטער נער־ענטפערט שארף. לאַריל קען זיין אייער עדות, אויב ער וויל, אלעס וואס איך פער־לאנג איז, איהר זאָלט מיך לאָזען צורות.

זשערווייז אין איהר צומישטקייט האט נעשארט מיט איהרע פיס איבער׳ן באָדען. מורא האבענדיג, אז זיא האט נעטהאָן א שאָדען, האט זיא זיך אָנגעבויגען א קוק צו טהאָן. לאַריל איז געשווינד צו איהר צוגעגאנגען מיט א לאָמפ און א קוק געטהאָן אויף איהר פינגער מיט אן אָפענעם פערדאכט.

— ניב אכטונג, האט ער געזאגט, דיעזע קליינע שטיקעלאך קלעפען זיך צו דיא שיך און מען קען זיי אוועקטראָגען ניט וויסענדיג. דאן האט ער איהר ערקלערט, אז מען נים איהם דאס נאלד אויפ׳ן וואָג, און צוויי מאָל א וואָך קעהרט מען דיא וועדק־שטוב און מען פערברענט דיא גאנצע מיסט, בעהאלטענדיג דיא אש; און אין פערלויף פון א מאָנאט קלייבט זיך א׳ן איהר אָן פון פינף און צוואנציג ביז דרייסיג פראנק נאָלד.

מאַדאם לאַריל האָט נים אראָפּגענומען דיא אויגען פון דעם נאסט׳ס שיך.

— דיא מאַמזעל זאָל אזוי גוט זיין, האט זיא געמורמעלט מיט א פריינדלי־כען שמייכעל, און זאָל אליין א קוק טהאָן אויף איהרע שיך. איך מיין מיט דעם איהר נים צו בעליידיגען.

זשערוויז אונצופריעדען און רוים האט זיך אנידערגעזעצט און האט בעקוקט איהרע שיך דאן איז קאָפּע ארוים מיט א פרייליכען „גוטע־נאכט” און זשערווייז האט גענומען אבשיעד און איז איהם נאָכגעגאנגען.

ווען זשערווייז איז ארוים פון דיא שמאָלע קארידאָרען פון דעם זעקסטען שטאָק, האט זיא געזאגט מיט טרערען אין דיא אויגען:

— פון זיי קען מען קיין גוטעס נים ערווארטען.

קאָפּע האָט מיט כעס צונעשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ. ער וועט זיך מיט דער שוועסטער אברעכענען פאר היינטיגען אבענד. האט מען ווען געזעהן א־עלבע קארגע הינד, מורא צו האבען טאָמער וועט מען פערשלעפען דריי קערנער גאָלד אויף דיא פיס. אלע געשיכטעס וואס זיין שוועסטער האט דערצעהלט איז לינען, זיא וואָלט וועלען, אז ער זאָל קיין מאָל נים חתונה האבען זיא פערדיענט פון זיין עסען

גאנצע פיער סו א טאג און איהם מאכט נט אוים, אויב זיי וועלען זיין אויף חתונה צו נים.

ביים ארונטערגעהן פון דיא טרעפ האט איהר אָנגעכאפט א שרעק. גער הייטעניספאָלע געשטאלטען זיינען פערביי איהר דורכגעלאָפען. פון איינינע צימערן האָט זיך געהערט דער שווערער כראָפ פון דיא ארבייטער, וואס פאלען שלאָפען גלייך נאָכ'ן עסען. א שטילער געלעכטער האט זיך געהערט פון א צווייטען צימער, דיא אלטע פרוי האָט נאך אלץ אויסגעשניטען קליידלאך פאר איהרע ליאלקעס. ערגעץ האט געוויינט א קינד, דער געשטאנק פון דיא שמוץ איז געווען אן אונ־ ערטרעגליכער, וויא פריהער, עס האט געשיינט. אזוי וויא מען וואלט זיי געקענט אָנטאפען אין דער שטילער פינסטערניס. ארפ'ן הויף האָט קאָפע א ציה געטהאָן דעם גלאָז, זשערוויין האָט ווידער ארויפגעקוקט אין דער הויך, דאס הויז האט געשיינט וויא א גרויסע אונגעלומפערטע חיה, דאס גאנצע לעבען איז דא איצט איצט געווען וויא אויסגעשטארבען, אין א פּאָר פענסטער נאר האט זיך געזעהן א פייער, פלוצים האט איהר אויסגעדוכט, אז דאס גאנצע הויז פאלט איין אויף איהר, נאר מיט א מינוט שפּעטער האט זיא געשטייבעלט פון דיא גארעשע גע־ דאנקען, וואס קריכען איהר אין קאָפּ.

III.

קאָפע און זשערוויין האבען חתונה געהאט אין דעם בעשטימטען טאג און דיא חתונה איז אריבער וויא ארבייטער חתונות געהען געוועהנליך איבער. זשערוויין האָט אָנפאנגס געוואָלט אז דיא חתונה זאָל זיין נאָר א שטילע, ערסטענס האבען זיי קיין געלד נים און צווייטענס וויל זיא נים מאכען קיין לייטישע געלעכטער אין קווארטאל ביי איהר חתונה. נאר קאָפּע איז צונעשטאנען, אז דיא חתונה זאָל זיין מיט פאראד, ער האָט געליהען פינפצעהן פראנק ביי זיין ווירטה און האט זיך אויף דעם געלד בעקליידעט און איבערגעלאָזט גראדע גענוג צו בעצאָהלען דעם גלה און פאר זייער מהייל, וואס זיי האבען געדארפט בעצאָהלען פאר'ן מאָלציים. זייא האבען איינגעלאָדען ביי פופצעהן געסט, צווישען וועלכע עס האבען זיך געפונען זיינע קרובים, עטליכע קאמעראדען און זשערוויין'ס ווירטהין.

זשערוויין פון איהר זייט האט געארביים ביז שפּעט אין דער נאכט און האָט צוזאמענגעקליבען דרייסיג פראנק. פון דעם געלד האָט זיא פאר דרייצעהן פראנק

נעסרפס א וויידענעם מאנטעלע און פאר צעהן פראנק א בלויע קלייד פון א פערשטאַר־בענע וועשין און האט איהר אין גאַנצען איבערגעמאכט. פאר דיא איבעריגע זיבען פראנק האט זיא געקויפט א בלום פאר איהר הייבעל, א פאַר האנדשוה און שיך פאר איהר עלטערען איינגעל.

פיער טעג פאר דער חתונה האט זיא שווער געארבייט צו פעררינכטען יעדע זאך אין שטוב, צום מעיאַר זיינען זיינע צוויי שוועסטער ניט געגאנגען, זאָגענדיג, אז מען קען זיך דאָרטען בעגעהן אָהן זיי. פאר'ן געהן צום מעיאַר האט זיך קאַפּע דערמאָנט אז ער וועט האבען וועניג געלד; ער איז אוועק צו זיין שוואָגער לאַריל לייען צעהן פראַנק. ער האט דאס געטהאן זעהר אונגערן, דיא ווערטער זיינען איהם קוים געקראָכען פון האלז און ער האט שטארק מורא געהאט פאר אַן אָבזאָג. נאר לאַריל נאך א קורצען וואַרטשען און מורמלען האט איהם דיא צעהן פראנק גע־ליהען. פאר זיין ארויסגאנג האט דיא שוועסטער א מורמעל געטהאָן:

— דאס איז א נוטער אנהויב ......

נאך דער ציווילער און רעליגיעזער הייראט האבען זיי געמאכט א מאלצייט אונטער דער שטאָדט און אלע געסט האבען איינגעצאהלט פאר זייער טהייל, דער מאַלצייט אין רעסטאָראַן איז אריבער גאנץ פריילין נאר ביי דער ענדע איז גע־קומען צו א צאנקעריי און מאדאם לאַריל איז אין כעס געוואָרען, זאָגענדיג אז מען האט איהר פערשפריצט דאס קלייד מיט פעטקייט, און איז מיט איהר מאן אוועק פאַראוים, קאַפּע און זשערוויז זיינען זיי נאָכגעלאָפען און אָנגעיאָגט.

— מיר וועלען אייך בעגלייטען ביז אייער וואוינונג, האט געזאגט הערר לאַריל. וועלענדיג מיט דעם פערדעקען זיין ווייב'ס כעס.

— ביז אייער וואוינונג! האט מאדאם לאַריל וויעדערהאָלט איראָניש, און האט אָנגעהויבען אויסצודריקען איהר פערוואונדערונג, וואס זיי האבען זיך אזוי נעאיילט מיט דער חתונה און האבען ניט געזעהן בעסער אנצוקלייבען אביסעל געלד און פערשאפען זיך אביסעל מעבעל און ניט וואלגערען זיך אין א לאָך אויפ'ן בוידעם.

— מיר וועלען דארטען ניט וואוינען, האט געזאגט קאַפּע; מיר נעהמען דאס צימער, וואו זשערוויז וואוינט איצט, עס איז פיעל גרעסער.

פרוי לאַריל האט זיך אזוי פיעל פערגעסען, אז זיא האט זיך אויסגעקוועטשט און געפרעגט:

— וואס? דוא ווערסט וואוינען אין יענעם צימער פון דעם הילצערנעם פוס?

זשערהויז איז שרעקליך בלייך געוואָרען. זיא האט דעם נאמען געהערט דאס ערסטע מאל און זיא האט פערשטאנען, אז דאס איז איהר צוגעמענים פאר איהר קרומקייט, און דעם אויסגעשריי פון איהר שוועגערין האט זיא געהערט פיעל מעהר וויא אין דיא ווערטער, דאס איז געווען אן אנצוהערענים, אז אין דעם זעלבען צימער האט זיא געלעבט מיט לאנטיע. קאָפּע האט דאס ניט פערשטאנען ער האט נאר געהערט דעם צונעמענים, וואס דיא שוועסטער האט געגעבען זיין ווייב און דאס האט איהם שטארק פערדראָסען. ער האט צו איהר געזאגט מיט כעס:

— עס איז ניט זעהר קלוג פון דיין זייט, וואס דוא ניבסט מענשען צו־נעמעניסען. וויא עס שיינט, ווייסטו ניט, אז אין דעם הויז, וואו דוא וואוינסט, רופט מען דיך „קיהענער ווידעל" דאס איז ניט זעהר א שעהנער נאמען און מען האט דיר איהם געגעבען פאר דיינע מאוס'ע האָר וואס זעהען אויס וויא א ווידעל. דאס צימער איז א גאנץ פיינער און איך ווייס ניט, פאר וואס מיר זאָלען דאָרטען ניט בלייבען.

פרוי לאַריל האט ניט געענטפערט; זיא האט זיך געפּוטען זעהר בעליידיגט פון דעם צונעמענים „קיהענער ווידעל". זיי זיינען געגאנגען שווייגענדיג ביז זיי זיי־נען צוגעגאנגען צום תאָטעל און גראדע ווען קאָפּע האט זיי צוגעשטופּט איינע צו דער צווייטע, זיי זאָלען זיך צוקוקען און זיין גוטע פריינד האט זיך דורך זיי דורכגעשטופּט א שכור.

— ניב אכטונג! האט געזאגט הערר לאַריל. דאס איז דער אלטער באָזשוש. ער איז שכור וויא לוט.

זשערוויז איז א צושראָקענע אבגעשפּרונגען צו דער טהיר, דער אלטער איז געווען א מאן פון א יאהר פופציג, בעדעקט פון אויבען ביז אראָב מיט בלאָטע פון רינשטאק, וואו ער איז ניט לאנג אריינגעפאלען.

— האב קיין מורא ניט, האט הערר לאַריל געזאגט. ער וועט דיר גאר ניט טהאָן, ער איז אונזערער א שכן און וואוינט דיא דריטע טהיר פון אונז אין דעם זעלבען קאָרידאָר.

— איך וועל דיך ניט אויפעסען, קליינינקע, האט דער אלטער געזאָגט צו זשערוויז. איך האָב אביסעל איבערגעכאפּט דיא מאָס, נאר ווען דיא ארבייט איז פערטיג דארף מען אביסעל „אנגיסען דעם לאָמפּ".

זשערוויז איז אָבגעטראָטען נאך ווייטער צו דער טהיר און האט זיך קוים איינגעהאלטען פון כליפּען. זיא האט געוואָלט געבעטען קאָפּע, ער זאָל אָבפיהרען

פון איהר דעם אלטען. באַזשוויש איז אליין אָבגעטראָטען, פאלענדיג פון דיא פיס און געזאָגט:

— מיט דער צייט, ווען דאס דיר, מיין טהייערע, נים אויסמאכען אזוי פיעל. איך קען ניט דיא פרויען, אָנפאַנגס מאכען זיי א געשריי און דערנאָך ווערען זיי געוואוינט מיט דיא צרות.

• • •

פיער יאָהר זיינען אריבער פון דעם טאָג פון דער חתונה אין שווערע און שטענדיגע ארבייט. זשערוויז און קאַפּע האבען געפיהרט זייער ווירטהשאַפט זעהר גוט, מיט בעזונדער און האבען זיך נאר ערלויבט אביסעל פערגניגען: אין דיא זונטאג דינע טעג. זשערוויז האָט געארבייט צוועלף שטונדען אין וואש־הויז ביי מאדאם פאקאָנע און דאָך האָט זיא געפונען געניג צייט צו האלטען איהר וואוינונג ריין וויא גאָלד. קאַפּע האט ניט אויסגעגעבען א סו אויף זייטיגע זאכען, מען האט איהם קיין מאָל ניט געזעהען בעזויפען, און דאס גאנצע געלד האָט ער געבראכט א היים, און קומענדיג פון דער ארבייט, האט ער זיך מיט'ן פּיבּקע אין מויל גע־זעצט נעבען פענסטער און גערויכערט ביז ער איז געגאנגען שלאָפען. זייער פיה־רונג איז געווען א מוסטער אין דעם גאנצען קווארטאל און אזוי וויא צוזאמען האבען זיי פערדיענט ניין פראַנק א טאָג איז געווען לייכט צו מערקען אז זיי שפּאָרען געלד.

נאר אין דיא ערסטע עטליכע חדשים נאך זייער חתונה איז דאס געלד צר־רונען פון צווישען דיא פינגער זייער צימער אין האָטעל האט זיי דערעסט, און זיי האבען געשטרעבט צו האבען אן איינענעם וואוינונג, מיט איינענע מעבעל. זייא האבען געהאלטען אין איין רעכענען, פיעל ווען זיי אזא וואוינונג קאָסטען און האָ־בען ענדליך בעשלאָסען, אז מיט דריי הונדערט און פופציג פראַנק ווען זיי דאס אויספיהרען. אבער אויפצוקלייבען אזא גרויסע סומע געלד ווען זיי נעהמען ניט ווייניגער וויא צוויי יאָהר, נאר פּלוצים האט זיי דאס מזל א שפּיעל געטהאָן.

אן אלטער הערר אין פּאַסאַנס האט געשיקט נאך קלאָד'ן און האט איהם אויף זיין רעכנונג געגעבען שטודירען. ער איז געווען אן עקסצענטרישער (מיט שגעונות) הערר און האָט ליעב געהאט בילדער און קונסט און קלאָד איז איהם זעהר גע־פעלען געוואָרען, ווען ער איז נאך געווען א קליין קינד אין פּאַסאַנס.

נאך סלאָד'ס אבפאהרען האבען זיי געקענט אָבשפּאָרען מעהר געלד, ווייל

זייערע אויסגאבען זיינען געוואָרען קלענער, און אין זיבען מאָנאַטען האבען זיי אָנגעקליבען דריי הונדערט פופציג פראנק.

דער טאָג, וואס זיי האבען געקויפט דאס מעבעל, איז געווען פאר זיי זעהר א גליקליכער און זיי האבען נאכדעם געמאכט א לאנגען שפאציר־גאנג. דאס איז געווען א וויכטיגער שריט אין זייער לעבען, וויכטיג ניט נאר פאר זיי אליין נאר אויך פאר אלעמען ארום זיי. צוויי מאָנאַט לאנג האָבען זיי געזוכט א דירה, זיי האבען זעהר געוואָלט געפינען א וואוינונג אין דעם גרויסען הויז, וואו דיא לאָריקס האבען געוואוינט, נאר דאָרטען איז ניט געווען קיין ליידיגע צימערען. דורך א גליקליכען צופאַל האָבען זיי בעקומען א וואוינונג ניט ווייט פון דעם פלאַץ, וואו זשערוויין האט געארבייט. דיא וואוינונג איז בעשטאנען פון א גרויסען צימער, פון א קיך און א קליינעם שלאָף־צימער. דאס הויז איז געווען א קליינע און אויסער איהר האט דאָרטען געוואוינט נאר איין שכן. זשערוויין איז געווען אויסער זיך פאר פרייד, איהר האָט אויסגעדוכט, אז זיא געפינט זיך ווידער א מאָל אויפ'ן דאָרף, ניטאָ קיין שכנים ניטאָ קיין רכילות. און פון וואַשהויז האט זיא געקענט זעהן דיא פענסטער פון איהר וואוינונג.

זיי האבען זיך אין דעם וואוינונג אריינגעצויגען אין אפריל. זיא איז געווען אין דיא לעצטע מאָנאַטען, דאָך האט זיא יעדע זאַך געבראכט אין אָרדנונג און אליין ריין געמאכט זייער נייע היים.

— מען דארף ניט אויסברענגען קיין איבריגען סו, ווען מיר קריגען א נייען מויל צו עססען, האָט זיא געזאָגט יעטאָלי.

זיא האָט אָבגעפוצט דאס מעביל, וואס איז געווען פון טהייערען האָלץ, נאר געניצטע, עס האָט געשיינט וויא גלאָז, און איהר האט זעהר געערגערט, ווען זיא האט ערגעץ געפונען א קראַץ אויף דיא מעבעל. מעהר פון אלעם האט זיא שטאָלצירט מיט'ן קאָמאָד, און זיא האט געטרוימט פון דער צייט, ווען זיא וועט קויפען א זיינער און ארויפשטעלען איהם אויפ'ן מארבעלנעם דעק פון קאָמאָד, נאר וועגען דעם האט זיא קיינעם ניט געזאגט. ווען זיא זאָל ניט זיין אויף דער צייט, וואָ ט זיא איהם נאָך איצט געקויפט, נאר ביים געדאנק פון דעם קינד האט זיא א זיפץ געטהאָן און האָט דאס קויפען אָבגעלעגט אויף שפּעטער.

עטיען'ס בעט האט מען אריינגעשטעלט אין קליינעם צימער און עס איז געבליעבען געגוג פלאַץ פאר א וויגעלע. דיא קיך איז געווען קליין און פינסטער, נאר ווען מען האָט געעפענט דיא טהיר פון דעם גרויסען צימער איז געוואָרען

ליבמינער. אם מייסטען האט זיא פערגנינגען געהאט פון דעם גרויסען צימער, וואו דייער בעט איז געשטאנען. קאָפּע האָט בעציערט דיא וועגד מיט א פּאָר בילדער. אין אלגעמיין איז דאס געווען א גאנץ אנגענעהמע ארבייטער וואוינונג.

— וויפיעל רעכנסט איהר צאהלען מיר פאר דער וואוינונג? האט זשערוויז נעפרעגט ביי יעדען נייען בעזוכער און זיא איז געווען גליקליך ווען יענער האָט געשאצט אביסעל א העכערען פּרייז. מיר צאָהלען איין הונדערט און פופציג פראנק ניט איין סו מעהר — איז דאס ניט א וואונדער?

פיעל פערגניגען האָט איהר פערשאפט א בוים, וואס איז געוואַקסען אין הויף און איין צווייג האט דערגרייכט ביז איבער איהר פענסטער, און דער איינ־צינער צווייג האט איהר געשיינט צו זיין א גאנצער גאָרטען.

אין א שעהנעם נאָכמיטאג האט זיא געבוירען א קינד. זיא האט ניט גע־לאָזט שיקען נאָכ׳ן מאן, און ווען ער איז פון דער ארבייט געקומען אהיים א פריי־ליכער, איז זיא געווען זעהר בלייך און האָט איהם בעגריסט. ווען ער האט זיך איבער איהר אנגעבויגען, האט זיא איהם שטיל שוואך געזאגט:

— מיין ליעבער, דאס איז א מיידעל.

— זעהר גוט, האט קאָפּע געענטפערט, מאכענדיג שפּאס, אום צו בעהאל־טען זיינע ריכטיגע געפיהלען. איך האב בעשטעלט א מיידעל, און דוא מהוסט שטענדיג, וואס איך וויל.

ער האט דאס קינד גענומען אויף דיא הענד און געזאָגט:

— לאָז מיר געבען א גוטען קוק אויף דיך, מיין יונגע דאמע, שריי נאר ניט און זיי אזוי פערשטענדליך, וויא דיין פאָטער און מוטער.

זשערוויז האט מיט א שוואכען שמייכעל און טרויעריגע אויגען געקוקט אויף איהר טאָכטער און האט געשאָקעלט מיט׳ן קאפּ. זיא האט בעסער געוואָלט האָ־בען א אינגעל, ווייל אינגלאך דארפען ניט אויסשטעהען אזא געפאהר אין פּאריז. דיא העבאמע האָט צוגענומען דאס קינד און האט איהר געהייסען ליגען רוהיג און שווייגען. קאָפּע האָט געזאָגט, אז ער וויל געהן אנזאגען דער מוטער און שוועסטער דיא נייעס, נאר אזוי וויא ער איז הונגעריג, וויל ער פריהער צובייסען.

זעהענדיג, וויא אונגעשיקט ער דרייט זיך ארום דעם עססען, איז זיא גע־וואָרען אונרוהיג, וואס זיא קען איהם ניט דערלאנגען צום טיש.

— איהר מוזט ליגען שטיל, האט געזאגט דיא העבאמע.

— א גליק וואס איהר זיים דא, אז נים, וואָלם זיא ארומגעגראָבען פון בעם אוּן אָבגעשניטען ברוים פאר מיר, האט קאָפּע געזאָגט.

ענדליך איז ער אוועק צו זיינע פערוואנדטע און איז מיט א שטונדע שפּעטער געקומען מיט זיי אלעמען.

זעהענדיג, אז זיי געהט נים שלעכט, זיינען דיא לאָרילס דיא לעצטע צייט געוואָרען זעהר פריינדליך, און פלעגען גאר ציהען מיט דיא ברעמען, וואס האָט בעדייטעט, אז זיי ווייסען פיעל זאכען, נאר זיי ווילען נים ריידען.

קאָפּע האט זיך געמאכט פאר א שטיק בעל־הבית און איז געגאנגען איין קויף פערטיג מאכען פיר דיא נעסט קאפּע.

דיא פרויען האבען אונטער דער צייט אָנגעהויבען צו רעדען וועגען קינד און אין וועמען עס איז געראָטען. אין צימער האט זיך געהערט, וויא קאָפּע דרייט זיך ארום אין קויף, און זשערוויין האט צו איהם גערוועז געשריען, וואו יערע זאך ליגט און וואס ער זאָל טהאָן. באלד איז ער אריין מיט'ן קאן. קאָפּע און אלע האבען זיך געזעצט ארום טיש און געטרונקען. דיא העבאמע איז געשטאנען אן א זייט און געטרונקען. באלד איז דיא העבאמע אוועק, ווייל דיא קינדבעטאָרין האט איהר נים געדארפט און מען האָט איהר געזאָגט, אז מען וועט איהר דארפען, וועט מען נאך איהר שיקען.

זשערוויין איז געלעגען מיט א שוואכען שמייכעל אויף דיא ליפּען, זיא האט נאר געהערט א העלפט וואס מען האָט גערעדט, און זיא האָט קיין קרעפטען נים געהאט ארויסצורעדען א וואָרט. מען האט גערעדט וועגען טויפען דאס קינד נאר קאָפּע האָט געזאָגט, אז ער וויים נים, צו וואס דארף מען אזעלכע צערמאָניעס ער האט מורא געהאט, אז דאס קינד זאָל זיך נים צוקיהלען, און זיין מיינונג איז, אז וואס וועניגער מען האט צו טהאן מיט דיא גלחים איז בעסער. זיינע פערוואנדטע האבען זיך וויא דערשראָקען פון אזעלכע ווערטער און געזאָגט, אז ער איז צופיעל אפּקורוס. פרוי לאָריל האט געזאגט, אז דיא טויפע מוז זיין זונטאג, און זשערוויין האט שוואך צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

פאר'ן אוועקגעהן האבען זיי געקוסט איהר און דאס קינד און גערעדט צום קינד אזוי וויא עס וואָלט עפּעס פערשטאנען.

ווען קאָפּע איז אליין געבליבען מיט זיין ווייב, האט ער אָנגענומען איהר האנד און ארויסנעהמענדיג דיא פּיפּקע פון מויל, האט ער צו איהר געזאָגט:

— איך האָב זיי נים געקענט אָבהאלטען, נאר איך בין זיכער, אז זיי האבע

ריר נעמאכט א קאפ ווייהטאג. און ער האט זעהר צערטליך א קוס געטהאן זיין ווייב, פאר דיא ליידען, וואס זיא האט צוליעב איהם אויסגעליטען.

זיא האט איהם געזאגט, אז זיא פיהלט זיך זעהר גליקליך, נאר דיא וואלט וועלען וואס ניכער קענען אויפשטעהן, אום צו קענען וואס ניכער געהן ארבייטען.

אין דער פריה ווען ער איז אוועק צו דער ארבייט, האט ער געשיקט נאך מאדאם ראשע, אז זיא זאל קומען העלפען אין שטוב, נאר דעם זעלבען אבענד האט זיא איהם געמעלדעט, אז זיא וועט מעהר ניט לינען, ווייל זיא קען ניט צר זעהן, וויא אנדערע ארבייטען ביי איהר. זיא האט ניט קיין צייט פאר אזעלכע נאר רעשקייטען. דאס קענען זיך פערגינען רייכע פרויען, אבער ניט זיא.

און ווירקליך אויפ'ן דריטען טאג איז זיא אויפגעשטאנען און אין א וואך ארום איז זיא שוין געשטאנען ביי דער ארבייט.

דעם זעלבען שבת האט מאדאם לאריל, וועלכע איז געוועזען דיא קוואטערין, געבראכט פאר'ן קינד א מאנטעלע און א הייבעל, וואס איהר איז געלונגען צו קויפען ביליג, ווייל זיי זיינען שוין געוועזען אביסעל צונעלעגען. און איהר מאן האט געבראכט א מתנה זעקס פונט צוקער. צום מאלצייט זיינען זיי אויך ניט געקומען מיט לעדינע הענד, און האבען שטאלץ אריינגעבראכט, ער א פלאש וויין און זיא א טארט (קייק) וואס זיא האט געקויפט אין א רעסטאראן. זיי האבען ליעב גער האט צו טהאן עטוואס פיר א צווייטען נאר זיי האבען מעהר ליעב געהאט דער פון צו ריידען; און ווען זיי האבען בעגעגענט דיא לעצטע צוויי מאנאטען האבען זיי דערצעהלט, אז זיי האבען אויסגעגעבען צוואנציג פראנק, דאס האט ושערוויז'ן זעהר געערגערט.

ביי דיעזען מאלצייט האט זיך ושערוויז צום ערסטען מאל בעקענט מיט איהר שכנה, וואס האט געוואוינט אין דעם זעלבען הויז, וואס זיא. דיא שכנה איז געוועזען אן אלמנה מיט'ן נאמען גוזשע און זיא האט געהאט איין זוהן. ביז איצט פלעגט זיא זיי נאר אבגעבען א גוט מארגען, ווען זיא האט זיי בעגעגענט אויף דיא טרעפ, נאר דעם ערסטען טאג פון איהר קינדבעט, האט איהר דיא אלמנה אביסעל געהאלפען און דאריבער האט זיא זיי פערבעטען צום מאלצייט.

דיא גוזשעס זיינען געוועזען פון דער פראווינץ. דיא מוטער האט פערדינט שפיצען און דער זוהן איז געוועזען א שמיד און האט געארבייט אין א פאבריק. זיי האבען אין דעם הויז געוואוינט שוין פינף יאהר און זייער לעבען איז געפלאסען

זעהר רוהיג, נאר אונטער דיא רוהיגקייט איז געלעגען א שרעקליכער אונגליק. איהר פערשטארבענער מאן האט אמאל זייענדיג שטארק בעזויפען, געמארדעט א מענשען אין האט זיך אין געפענגניס דערשטיקט מיט א נאז טיכעל. דיא מוטער און דער זוהן זיינען געקומען אין פאריז מיט דער שרעקליכער טראגעדיע אין הארצען און אין קאפ און האבען גענומען פיהרען א נייעז לעבען מיט גרויס קוראזש און געדולד. עס קען זיין, אז זיי האבען זיך געהאלטען שטאלץ, ווייל זיי זיינען מיט אלעמען געווען פון דערוויטענס. מאדאם גוזשע האט שטענדיג געטראגען טרויער קליידער. דער יונגער גוזשע איז געווען א ריעז פון דריי און צוואנציג יאהר מיט א פיארע און פרישע געזיכט און עהרליכע אויגען. אין פאבריק האט מען איהם גערופען „דיא גאלדענע לאקען“ פאר זיינע געלע האר און בארד.

זיי זיינען זעהר געפעלען געווארען זשערוויזן, און איהר איז שטארק געפעלען געווען דיא ליעבליכע ריינקייט פון זייער וואוינונג. דיא מוטער האט איהר געוויזען דעם זוהנס צימער, עס איז געווען צוגעקליבען אזוי ווייס און ריין וויא דאס צימער פון א מיידעל.

וואס מעהר זיא האט זיי געזעהן האט זיא זיי אלץ מעהר ליעב געקריגען, זיא האט נאך אזעלכע פיינע לייט נים געזעהן, זיא האט געקענט צוקוקען שטונדען־לאנג וויא מאדאם גוזשע האט געארבייט, און צוהערען איהרע געשיכטעס וועגען איהר זוהן, ער איז נאך אלץ געווען א קינד און האט שטארק ליעב געהאט צו קוקען אויף דיא בילדער פון ביכער און האט דאס מעהר ליעב געהאט וויא לעזען. זיין בענעהמען זיך איז געווען זעהר איידעל, נאר דיא מיידלאך פלעגען לאכען פון איהם, ווייל ער פלעגט זיך אבקעהרען, ווען ער פלעגט זיי בעגעגענען. ער האט נים געקענט ליידען זייער הויך לאכען און פרעכע מאכערען. א מאל איז ער אהיים געקומען אביסעל בעטרונקען, דיא מוטער האט איהם נים געזאגט קיין שלעכטווארט, זיא האט נאר ארויסגענומען פון שאפע א בילד פון זיין פאטער, וועלכען זיי האבען געהאלטען זעהר טהייער, און האט איהם אנידערגעשטעלט אנטקעגען איהם, און פון דאמאלס אן האט ער קיין טראפען נים גענומען אין מויל, כאטשע ער האט קיין וויין נים פיינד געהאט.

יערען זונטאג פלעגט ער ארויסגעהן מיט זיין מוטער, וועלכע איז געווען זיין אבגאט. ער פלעגט פאר איהר אויסניסען אלע זיינע פריידען און ליידען, גראדע וויא ער האט דאס געטהאן קינדורייז. אנפאנגס האט איהם זשערוויז נאר נים

אינטרעסירם, נאר שפעטער האט ער איהר ליעב געקריגען און האט איהר אָנגע־הויבען צו בעהאנדלען וויא א שוועסטער.

קאָפּע. וועלכער איז געוועזען א עכטער פּאריזער, האט איהם געהאלטען פאר א נאר, וואס ער קעהרט זיך אוועק פון דיא מיידלאך, דאך האבען דיא צוויא יונגע לייט זיך גאַנץ ליעב געהאט.

דריי יאָהר לאנג איז דאס לעבען פון דיא צוויי פאמיליען געוועזען זעהר רוהיג. ושערוויית האט געקריגען ביי איהר ווירטהין א בעסערען פּלאץ און האט מעהר פערדיענט. עטיען איז שוין געגאנגען אין שוהלע און אויסער אלע אויסגא־בען האבען זיי געשפּאָרט צוואנציג־דרייסיג פראנק א מאָנאט. דעם זיינער האט זיא שוין לאנג געקויפט אויף אויסצאָהלונג, ער איז געוועזען א שעהנער ציערונג און זיא האט שוין געהאט אָבגעשפּאָרט זעקס הונדערט פראנק. דאס געלד האט איהר ניט געלאָזט רוהען זיא האט געטרוימט פון אן אייגענעם געשעפט און האט נאָר געזוכט א גוטען פלאץ.

יעדען זונטאג פלעגען ביידע פאמיליען צוזאמען אויסגעהן און פלעגען צוזאמען עסען א מיטאג ערגעץ אין א אונטערשטעדטישען רעסטאָראן. און ביינאכט מאכען א רעכנונג און יעדער פלעגט בעצאָהלען זיין טהייל.

דיא לאָרילס זיינען געוועזען זעהר איפערזיכטיג אויף דיא נייע פריינד פון זיין ברודער און האבען געזאָגט, אז עס איז זעהר זעלטזאם וואס ער געהט ארום מיט פרעמדע און ניט מיט זיינע קרובים. דאביי האט מאדאם לאָריל אנגעהויבען צו רעדען זעהר שלעכט פון ושערוויית...... מאדאם לעכא פלעגט זיך פאר איהר שטענדיג אָננעהמען,

דעם טאָג ווען זייער טאָכטער, וועלכע מען האָט א נאָמען געגעבען נאנא, איז אלט געוואָרען דריי יאהר, האט קאָפּע, קומענדיג פון דער ארבייט, צו מיטאָג געפונען זיין ווייב זעהר אויפגערעגט.

— וואס איז געשעהן? האט ער איהר געפרעגט.

— שטעל זיך פאָר, אז דיא קליינע קראָם (סטאר) אין דעם הויז, וואו דיין שוועסטער וואוינט, שטעהט איצט לעדיג. איך בין אויסער זיך פאר פרייד.

דאס איז געוועזען גראדע וואס זיי האבען געוואָלט און זיי האבען שוין לאנג אויף דעם ארויסגעקוקט דיא קראם מיט דיא דריי צימערען איז גראדע גענוג פאר זיי, נאר דיא דירה־געלד איז אביסעל צו טהייער — פינף הונדערט פראנק! זעהר טהייער! און זיא האט מורא, אז עס וועט זיין ריזיקאליש איהר צו דינגען. ראך

האט זיא ניט אויפגעהערט צו פלאנעווען, וואס זיא וועט מהאָן מיט דיא קראַנ וועלכע זיא האט ניט געדענקט צו נעהמען.

קאָפּע האָט גוט געזעהן וואס פאר א חשק זיא האט צו דער קראָם און האט געזאָגט, אז מאָרגען אין דער פריה וועט ער אריין רעדען מיט'ן ווירטה פון ת׳׳ז. דיא איינציגע זאך, וואס איהם געפעלט ניט, אז דיא נאכבארשאפט מיט די'ן שוועסטער, וועלכע זיא האָט אזוי פיינד.

דעם צווייטען טאָג נאכדעם וויא מאדאם נודשא האט געזאגט, אז דאס איז א גוטער פלאן איז זשערוויז אוועק צו איהר שוועגערין און געפרעגט ביי איהר א ראטה, ווייל זיא האט ניט געוואָלט, אז עס זאָל אויסזעהן, אז זיא בעהאלט עפּעס.

מאדאם לאָריל איז געווען וויא פון דונער געטראָפען. וואס? דאס הילצערנע פום וויל מאכען אן איינענעם געשעפט? אנפנאנג האט זיא איהר געזאָגט, אז דאס איז זעהר א גוטער פלאן נאר באלד האט זיא חרטה געקריגען און האט איהר אָנגעהויבען צו ערקלערען, אז דער אונטערסטער שטאָק איז זעהר פינסטער און דארטען איז זעהר פייכט.

— דאס איז א גרויסארטיגער פלאַץ צו קריגען דאָרטען רעהמאטיזם, נאר עס וועט דאך ניט העלפען, וואס זיא וועט זאגען.

דעם זעלבען פארנאכט האט זשערוויז ערקלערט, אז אויב זיא וועט דיזע קראָם ניט קריגען, וועט זיא אויסגעהן פאר צער, אזוי שטארק וויל זיא איהר דינגען.

— אויב דוא ווילסט קענען מיר געהן ביידע מאָרגען, האט ער איהר געענט־פערט, קום נאך מיר זעקס א זייגער.

קאָפּע האט דעם פאָלגענדען טאָג געהאלטען אין ענדיגען דעקען א דאך פון א דריי שטאָקיגע הויז, און האט אריינגעלעגט דיא לעצטע בלעטער בלעך. עס איז געווען א שעהנער מאי־פארנאכט, דיא זון איז שוין געשטאנען ניעדריג און קאָפּע'ס פיגור האט זיך העלל אבגעטונקט אונטער דעם בלויען הימעל. ווען ער איז געשטאנען אויפ'ן דאך און געשניטען דעם בלעך וויא א שניידער שניידט צו א פאָר הויזען ביי זיך אין ווערק־שטוב.

— זידאר! לעג אריין דיא אייזענס אין פייער! האט קאָפּע א געשריי געטהאָן.

זיין מיטהעלפער, א אינגעל, וועלכער האט מיט א בלאָזזאק פערנאנדער־

נעבלאָזען א פייער, האט דיא אייזענס אריינגעלעגט און האט ווידער אָנגעהויבען צו בלאָזען מיט'ן בלאָזזאק. קאָפּע האָט גענומען דיא לעצטע שטיק בלעך און איין אָוועק איהר ארויפלעגען. מען האָט עס געדארפט לעגען אין א ווינקעל ביי א זייט פון דעם דאך, ווארטען וואו דאס וואסער רינט אראב. דער גליצינסטער פּ אין אויפ'ן דאך. ער איז ארומגעגאנגען אין זיינע פּאנטאָפעל, פּונקט וויא ער זאָל זיין ביי זיך אין ציטער און האָט אויסגעפייפט א פּאָפּולערע מעלאָדיע. פּלוצים האט ער זיך א גליטש געטהאָן און האָט זיך אָנגעכאפּט אָן קוימען, שרייענדיג צו זיין מיטהעלפער:

— שאר וואָס ברענגסטו מיר נים דיא אייזענס?

דער מיטהעלפער האָט זיך פּערקוקט אויף א גרויסען רויך, נאר דערהערענדיג קאָפּע'ס קול, איז ער באלד צו איהם צוגעקומען מיט דיא אייזענס. קאָפּע מיט דער פּיפּקע אין מויל האָט אָנגעהויבען צוצולייטען דעם בלעך און פון צייט צו צייט ארונטערשפּייענדיג אין גאס אונטער איהם.

— גוט־נ־אבענד, מאדאם ראָשע! האט ער פּלוצים אויסגעשריען.

ער האט זיך אריבערגעבויגען, האלטענדיג זיך ביים קוימען, און האט אָנגעהויבען צו רעדען צו זיין אלטע בעקאנטע, וועלכע ער האט דערזעהן דורכגעהן דיא גאס.

זיא האָט זיך צוקאכט און האט זיך אָבגעשטעלט מיט איהרעביידע הענד אונטער'ן פּארטוך.

— האָט איהר געזעהן מיין ווייב? האט ער געפרעגט.

— ניין, וואו איז זיא?

— זיא דארף באלד קומען נאך מיר. וואס מאכט איהר?

— גאַנץ גוט. איך געה אהער נאך פליישׁ, דא איז בילינער.

זיי האבען גערעדט זעהר הויך, ווייל א קארעטע איז אין דער מינוט דורכגעפאהרען. זיא האָט שוין געזאָגט „גוטע נאכט״ ווען זיא האט דערזעהן זשערווייז קומט מיט איהר טאָכטער נאנא. וויא זשערוויז האָט דערזעהן, אז ראָשע וויל אנזאגען קאָפּע'ן אז זיא קומט, האט זיא צו איהר געמאכט א צייכען מיט דער האנד, אז זיא זאָל דאס נים טהאָן. זיא האָט איהר אין דער שטיל געזאָגט, אז זיא האט מורא, אז ער זאָל נים ארונטערפאלען. אָנפאנגס האט זיא דערפון שרעקליך געליטען, זיא האָט געזעהן חלומות, וויא ער פאלט פון דאך, נאר באלד האָט זיא זיך דערצו מעהר אָדער וועניגער צוגעוואוינט. זיא האָט געקוקט מיט גרוס

שרעק אויף איהר מאן און האט מיט'ן קלייד פערשטעלט נאנא'ס קאפ, אום זיא זאל איהם ניט דערזעהן און זאל צו איהם ניט א נעשריי טהאן.

— דוא ניסט אויף מיר אכטונג! האט ער א געשריי געטהאן פריילין, דער־זעהענדינג איהר אויף דער גאס. איז זיא ניט קיין נאר, מאדאם ראשע?

און אלטע פרוי איז געשטאנען ביי אן אפענעם פענסטער און האט נעקוקט אויפ'ן דאך.

— וואס קוקט זיא דארטען? האט נעפרעגט ושערוויי.

קאפע האט נאך אלץ געליים און געזונגען א ליעד.

— ווארט! האט ער זיך פלוצים אנגערופען צו זיין ווייב. ווארט צעהן מינוט און איך וועל ארונטערקומען.

דיא זון האט זיך מעהר ארונטערגעזעצט און דיא פינורען פוןביידע בלעכער האבען אויסגעזעהן פיעל גרעסער וויא אין דער ווירקליכקייט גענגען דעם ראזינגן הימעל.

— זיראר, דיא אייזענס!

נאר זידאר האט זיך ניט געזעהן, אראבקוקענדיג דורכ'ן דאך־פענסטער האט ער איהם דערזעהן, וויא ער שפאצירט ארום מיט צוויי הייזער ווייטער איבער א דאך.

— דוא דענקסט, אז דוא ביזט אויפ'ן לאנד! האט ער א געשריי געטהאן מיט צארן. גיב מיר דיא אייזענס, זאג איך דיר!

דיא אייזענס האבען געהושעט ווען מען פלעגט זיי צוריהרען צום בלעך און קאפע האט אויסגעשריען צו ושערוויין.

— איך קום גלייך! איך קום גלייך!

דער קוימען, צו וועלכען ער האט צוגעמאכט א בלעכענעם דעכעלע, איז געשטאנען אין מיטען דאך. ושערוויין האט איהם נאכגעקוקט אבער זיא איז געוועזן רוהיגער ווייל זיא האט געזעהן, אז ער ווייס וואס ער האט צו טהאן.

— פאפא! פאפא! האט פלוצים אויסגעשריען נאנא, פאטשענדיג מיט דיא איהרע הענטלאך.

קאפע האט זיך אומגעווענדט — זיין פוס האט זיך א גלימש געטהאן — און ער האט לאנגזאם גענומען קייקלען איבער'ן דאך און האט ניט געקענט אנכאפען זיך פאר עפעס.

— גאטער נאט! האט ער אויסגעשריען מיט א פערשטיקטען קול, און ער

אין ארונטערנפאלען, דיין קערפער האָט זיך צוויי מאָל איבערגעדרייט און דער לופטען און האט א קלאפ געטהאָן אין מיטען גאס מיט'ן דומפפען קלאפ פון א בינטעל נאסע גרעט.

זשערוויז איז געבליעבען שטעהן שטיל, דער געשריי איז איהר פערגליווערט געוואָרען אויף דיא ליפען. מאדאם ראָשע האט א כאפ געטהאָן; נאנא אין איהרע ארמען און האָט בעהאלטען איהר קאָפ, זיא זאל ניט זעהן, און דיא אלטע פרוי ביים אָפענעם פענסטער האָט עס איצט פערמאכט, וויא זיא וואָלט געוואַרט אויף דער טראגעדיע.

פיער מענער האבען קאָפע אויפגעהויבען און אריינגעטראָגען אין אן אפטהייק וואו ער איז אָבגעלעגען א גאנצע שטונדע ביז אן אמבולאנס איז אנגעקומען פון אן האָספיטאל. ער האט נאך געאָטהעמט, אבער דאס איז געווען דער איינציגער צייכען פון לעבען אין איהם. זשערוויז איז פאר איהם געשטאנען אויף דיא קניע און האט היסטעריש געוויינט. יעדע מינוט האט זיא א טאפ געטהאָן קאָפע, ניט קר קענדיג, וואס דער אפטייקער האט איהר דאס פערבאָטען, אום אויסצוגעפינען, אויב ער איז נאך ווארעם. ווען דער אמבולאנס איז אָנגעקומען און מען האָט גע־נומען רעדען פון אוועקפיהרען איהם אין האָספיטאל, איז זיא אויפגעשפרונגען און געזאָגט מיט הארץ:

— ניין, ניין, ניט אין האָספיטאל, א היים א היים!

אומזיסט האָט מען מיט איהר גערעדט, אז דאס איז פערבונדען מיט גרויסע קאָסטען, נאר זיא האָט זיך געהאלטען ביי דאס איהרינע און האָט געזאָגט:

— ניין, ניין, איך וויל איהם פורירען אין דער היים. איז ער דען ניט מיין מאן? ווער וועט איהם קענען בעסער אָבהיטען וויא איך?

און מען האט קאָפע אוועקגעטראגען א היים, דיא פרויען פון דעם קווארטאל האבען זיך פערקליבען אין קופקעס און האבען שטארק אריינגעלויבט זשערוויז און געזאָגט, אז ניט קוקענדיג אויף איהר קרומקייט, איז זיא דאָך זעהר ענערגיש און וועט איהר נאן אָבראטעווען.

מאדאם ראָשע האט אוועקגעפיהרט נאנא אהיים און דערנאָך איז זיא גע־גאנגען פון איין בעקאנטע צו דער צווייטער און דערצעהלט דיא גאנצע געשיכטע פון קאָפעס אראָבפאלען מיט אלע איינצעלהייטען.

— איך האב געזעהן וויא ער האָט זיך ארויסגעגליטשט און איז ארונטערגע־פאלען, דאס איז אלץ געשעהן צוליעב דעם קינד; ער האָט מיט איהר געוואָלט

עפעס רעדען, ווען ער האט זיך אויסגעגליטשט. גאט געבענטשטער! זאל מיר נאך א מאל מעהר ניט אויסקומען צו זעהן אזא סצענע.

א וואך צייט איז קאפע'ס לעבען געהאנגען אויף א האר, זיין פאמיליע און פריינד האבען יעדע מינוט ערווארטעט, אז ער וועט שטארבען. דער דאקטאר זעהר א פראקטיצירטער וואס האט פאר יעדען וויזיט גענומען פינף פראנק, האט גערעדט עפעס פון א פערלעצונג, און דיזעס ווארט אליין האט אויף אלעמען אנ־געווארפען א שרעק, אויסער זשערוויז, בלייך פון ארומגעהן ארום דעם קראנקען האט געצווינגען מיט דיא אקסלען און האט דעם מוטה ניט פערלארען. זיא האט גוט געוואוסט, אז ביי איהר מאן איז דער פוס צובראכען, אבער דערפון איז נאך קיין בעוויז, אז ער דארף שטארבען, און זיא איז פון איהם ניט אבגעטראטען ניט ביי טאג און ניט ביי נאכט און האט פערגעסען דיא קינדער, פערגעסען איהר הויז און פערגעסען יעדע זאך אויסער איהם.

אויפ'ן נײנטען טאג ווען דער דאקטאר האט געזאגט, אז דער קראנקער וועט בלייבען לעבען, האט זיא זיך אהנמעכטיג אראבגעלאזט אויף א שטוהל און איז א פאר שטונדען אבגעשלאפען אנגעשפארט מיט איהר קאפ אן זיין צופוסענס.

דיא גאנצע פאמיליע איז ווידער פעראייניגט געווארען דורך זיין קראנקהייט. דיא מוטער האט דארטען פערבראכט דיא נעכט, שלאפענדיג בעקוועם אין א פאטעל. מאדאם לעבא פלעגט קומען יעדען אבענד נאך דער ארבייט צו פרעגען, וואס ער מאכט. דיא לארילס זיינען אויך געקומען א פאר מאל געווארר־ווערען און האבען געבראכט א בעקוועמען פאטעל פאר זשערוויז. נאר באלד האבען זיך אנ־געהויבען קריגערייען, יעדער האט געזאגט, אז ער וייס בעסער וויא צו פפלעגען דעם קראנקען און פרוי לאריל איז אזוי אויפגעבראכט געווארען, אז זיא האט אויפ־געווארפען זשערוויז, אז דאס גאנצע אונגליק איז געשעהן צוליעב איהר, וואס זיא האט דעם מאן געשטערט אין זיין ארבייט.

ווען קאפע האט אנגעהויבען צו ווערען בעסער, האט זשערוויז געלאזט זיינע קרובים, זיי זאלען טהאן וואס זיי ווילען, וויסענדיג, אז עס וועט נעהמען מאנאטען לאנג, ביז ער וועט אין גאנצען קומען צו זיך. דאס האט ווידער געערגערט מאדאם לאריל.

— וואס פאר א נארישקייט איז געווען פון זשערוויז צו נעהמען דעם קראנקען צהיים, האט לאריל געזאגט, אין האספיטאל וואלט ער שוין לאנג געזונד געווארען.

דאן האם זיא אָנגעהויבען אויסצורעכענען וויפיעל עס האבען אָבגעקאָסט דיא מעדיצינען, דער דאָקטאָר, דיא ווינען און ענדליך דאם פלייש פאר בוליאָן.

— יא, דאס איז א פיינע סומע, און איך בין זיכער, אז ניט נאר דאס גאנ־צע געלד וועט ביי זיי אוועקגעהן, זאָנדערן זיי וועלען נאָך אריין אין חובות איבער'ן קאָפּ. נאר אויב זיא מיינט, אז זיין פאמיליע וועט איהר העלפען, האט זיא א טעות. מיר זיינען קיינער ניט רייך גענוג צו ערלויבען זיך אזא לוקסוס צו ליגען קראנק אין דער היים.

א מאָל האט זיא מיט א שטאָך א פרעג געטהאָן ביי זשערוויין:

— און וואס הערט זיך מיט דיין געשעפט? ווען וועסטו עס עפענען? דיא טהיר־שליסערין פון אונזער הויז וואונדערט זיך, וואס דוא קומסט ניט.

זשערוויז האָט דערפיהלט, וויא א שלאָנג וואָלט איהר א ביס געטהאָן. זיא האט אין גאנצען פערגעסען אן דעם געשעפט.

פון דעם טאָג אָן האבען זיי איהר ניט אויפגעהערט צו קוועלען מיט איהר גאָלדענעם טרוים, וואס איז פערשוואונדען געוואָרען וויא א רויך. זיא איז געוואָרען זעהר מעלאַנכאָליש און איהר האט אויסגעוויזען אז זיי פרייהען זיך מיט זייער ברודער'ס אונגליק, וואס האָט צושטערט איהרע פּלענער.

איהר האט ניט געארט, וואס זייער געלד איז אוועק אויף אָבראטעווען איהר מאנ'ס לעבען; דאס געלד פון באנק האט זיא אין גאנצען ניט ארויסגענומען און האָט געהאָפט, אז עפּעס א נס וועט געשעהן און דער אָפּפער וועט פון איהר ניט געפאָדערט ווערען. און זיא האט געדאנקט גאָט, וואס זיא האָט נאָך געהאט געלד און זיא האט ניט געדארפט אָנקומען צו איהרע שונאים אין נויטה.

איהרע נאַכבארען זיינען געווען זעהר פריינדליך צו איהר אין דער גאנצער צייט פון איהר מאנ'ס קראנקהיים. פרוי נחשע פלעגט איהר אריינטראָגען א טעלער זופּ, וואשען דאס געפעס, און האָט געטהאָן וואס זיא האָט געקענט, דער יונגער נחשע פלעגט איהר ברענגען וואסער און דערמיט פערשפּאָרען איהר א פּאָר סו און פלעגט יעדען אבענד פערברענגען מיט'ן קראנקען. ער איז געווען זעהר צארט און פול מיט מיטלייד. זשערוויז'ס מילדע שטימע, וויא זיא פלעגט רעדען צו איהר מאן, האט דורכגעדרונגען טיעף אין זיין הארצען, ער האָט קיין מאָל נאָך ניט געזעהן אזא בראווע און גוטע פרוי. עס האט איהם געדוכט, אז זיא זעצט זיך ניט צו פופציגסטן מינוט אין דעם פערלויף פון א טאָג, ער האט זיך שטארק צר געבונדען צו דער אַרימער פרוי.

זיין מוטער האט פאר איהם אבנעזוכט א ווייב, אויך א שפּיצענמאכעריןּ, און אזוי וויא ער האט ניט נעוואלט נעהן נעגען איהר ווילען, האט מען די האכצייט אבגעלעגט ביז סעפּטעמבער, נאר ווען זשערוויין האט נערעדט וועגען זיין צוקונפט, האט ער נאר געשאקעלט מיט'ן קאפּ.

— ניט אלע פרויען זיינען וויא איהר, מאדאם קאפּע, האט ער נעזאגט: ווען זיי זאלען זיין וויא איהר, וואלט מיר ניט נעארט צו האבען זאגאר צעהן ווייבער.

אין צוויי מאנאט ארום איז שוין קאפּע נעוועזען אויף די פיס און האט נע־קענט צושלעפּען זיך צום פענסטער, וואו ער פלעגט זיצען מיט'ן פוס אויף א בענקעל.

— וויא לאנג וועל איך דא זיצען אזוי צונויפנעדרייט? פלעגט ער פרענען. נו, זאגט אליין, וואס איז מיר אריינגעקומען, אז איך האב ניט נעטרונקען? מיין פאטער האט זיך נעבראכען זיין נעניק — איך זאג ניט, אז דאס האט איהם נע־קומט, אבער דאך איז אין דעם נעוועזען זיין שולד. איך אבער האב קיין טראפּען ניט נעטרונקען, און דאך בין איך אראבגעפאלען ווייל איך האב נערעדט צו מיין קינד. אויב עס איז דא אין הימעל א נאט, וויא מען זאגט, פיהרט ער די וועלט מערקווירדיג.

וואס מעהר זיין נעזונד האט זיך פערבעסערט איז איהם אלץ מעהר נמאס נעווארען זיין ארבייט. ער האט נעוואונשען צו קענען אן אנדערע ארבייט, וועלכע זאל ניט זיין אזוי נעפעהרליך, און האט נעזאגט, אז מען האט בעדארפט דורכ־פיהרען א נעזעץ, אז יעדער בעל הבית זאל אליין דעקען זיין הויז.

מיט צוויי מאנאטען שפּעטער האט ער שוין נעקענט ארומנעהן אויף א קריקע (קוליע) און פלעגט דא גאנצע טעג זיצען אויפ'ן בולוואר און ווארעמען זיך נעגען דער פריהלינג־זון. זיין פרייליכקייט האט זיך איהם אומנעקעהרט און ער האט זיך פערגנינט, וואס ער טהוט נאר ניט. דאס ערסטע מאל אין זיין לעבען איז ער נעוועזען פויל. דאס לעדיג־געהן האט דורכנעדרונגען זיין גאנצען וועזען. ווען ער האט זיך בעפרייט פון זיינע קוליעס, פלעגט ער ארום שפּאצירען פאר די נע־ביידעס, וואס האבען זיך נעהאלטען אין בויען, האט נעשפּאסט מיט די ארבייטער און פערשאלטען די ארבייט.

נאך מיטאג פלעגט ער נעהן צו זיין שוועסטער לאריל, וועלכע האט איצט ווידער נעקרינען אן איינפלוס איבער איהם מיט איהר פריינדליכקייט און מיטלייד,

די דיינען געוועזן קלוג גענוג צו רעדען נוט פון זיין ווייב, און קומענדיג אהיים, האָט ער געפאָדערט פון זשערווייז, אז זיא זאָל זיין גוט צו זיי, ווייל זיי האבען איהר זעהר ליעב.

דיא טרסטע קריעג איין שטוב איז געוועזן צוליעב עטיען. קאפא איז געזעסען ביי זיין שוועסטער א גאנצען טאָג און איז אהיים געקומען זעהר שפעט. דיא קינדער דיינען צו איהם צוגעשטאנען מיט טענות, פאר וואס ער איז פריהער נים געקומען און נים געגעבען די זייער מיטאָג, ער איז שטארק אויפגעבראכט געוואָרען, האָט אנגעריסען עטיען ביי דיא אויערען און האָט זיך א גאנצע שטונדע געשאָלטען. ביז איצט האט ער עטיען'ס אנוועזענהיים איבערגעטראָגען אזוי, וויא א זאך וואס האָט אנדערש גאר נים געקענט זיין, נאר איצט האָט ער אָנגעהויבען צו שרייען, אז ער פערשטעהט נים, פאר וואס ער האלט דעם יונג אין זיין הויז, ווען ער איז נים זיינער.

מיט דריי טעג שפעטער האט ער דעם איננעל געגעבען א זעץ מיט'ן פוס און פון דאמאלס אן, פלעגט עטיען, וויא נאר ער האט דערהערט זיינע טריט, אנטלויפען צו דיא גוזשעס, וואו ער האט שטענדיג געפונען פאר זיך א פּלאַץ ביים טיש.

זשערווייז האט שוין ווידער אָנגעהויבען צו ארבייטען, זיא האָט שוין מעהר נים געקוקט אין איהר באנק־ביכעל, ווייל איהר גאנצע געלד איז אוועק. זיא האָט געדארפט אויסרעכענען יעדען סו, ווייל אויף איהר אליין איז איצט געלעגען דער יאָך פון דער גאנצער שטוב און זיא אליין האָט געדארפט האָדעווען פיער מיילער. ווען יעמאנד האט אויסגערעדט א וואָרט געגען קאפא, האט זיא זיך פאר איהם אָנגענומען און געזאָגט מיט טרערען אין דיא אויגען:

— פערגעסט נים, פיעל ער איז געבאך אויסגעשטאנען; איז דען א וואונדער אז ער איז אביסעל צורייצט. וואַרט, ביז ער וועט אין גאנצען געזונד ווערען, דאַ־מאלס וועט ער ווערען אזוי גוט וויא פריהער.

ווען יעמאנד האָט אויפמערקזאם געמאכט, אז עס וואָלט שוין צייט געווען ער זאָל צוריקגעהן ארבייטען, ווייל ער איז שוין פאָלקאָמען געזונד, פלעגט זיא ענטפערן:

— ניין, ניין, עס איז נאָך נים צייט, וואס ווילט איהר, ער זאָל ווידער קראנק ווערען?

און זיא פלעגט איהם יעדען טאָג בעטען, ער זאָל זיך נים איילען און האט

איהם צוריינגערוקט אין האנד אביסעל קליידנעלד, ער זאל האבען אויף וואס ער דארף.

קאפע האט עס אלעס אננענומען, אז איר דארף עס זיין און האט נאך זעקס מאנאט אנגעהויבען צו קוקען אויף זיך וויא אויף א קאליקע, וואס טויג נאר ניט צו דער ארבייט. ער פלעגט נעהן יעדען טאג אין שענק מיט א גוטען פריינד. איז דען דא ניט א גוטער פלאץ צו פערברענגען א שטונדע? נאר ער האט געשוואָרען, אז בראנפען וועט אין זיין מויל ניט אריינקומען, ער וועט נאר טרינקען וויין; וויין איז גוט צום מאגען און פערלענגערט דאס לעבען. בראנפען איז עפעס וואס אנדערש, נאר ניט קוקענדיג אויף דיעזע גוטע מחשבות פלעגט ער דאך פון צייט צו צייט אראבקומען א היים אביסעל שכור'לאך. דאן פלעגט זשערוויז פערשליסען דיא טהיר און מעלדען, אז זיא איז קראנק, אום דיא נוישעס זאלען איהם אין דיעזען צושטאנד ניט זעהן.

זשערוויז האט אנגעהויבען צו ווערען מעלאנכאליש; זיא האט געהאלטען אין איין רעכענען, פיעל עס וועט איהר דארפען קאסטען צו עפענען א געשעפט אין דער נעדאנק, אז זיא קען דאס ניט דערוויזען, האט איהר געפלאגט. זיא האט וועגען דעם מיט קיינעם נאר ניט גערעדט, מורא האבענדיג, אז מען וועט דענקען, דאס זיא האט חרטה אויפ'ן געלד, וואס איז אוועק אויף איהר מאנ'ס קראנקהייט. זיא איז געוואָרען בלייך און טרויעריג פון דעם געדאנקען, אז עס וועט איהר נעהמען ניט ווענינער וויא פינף יאהר צייט, ביז זיא וועט צוזאמענקלייבען דיא נעטהינע סומע.

איין אבענד ווען זשערוויז איז געזעסען אליין איז הערר גושא אריינגעקומען. ער האט גענומען א שטוהל, האט פערריכערט זיין פיפקע, און ניט אראבלאזענדיג פון איהר דיא אויגען, האט ער ניט אויסגערעדט קיין וואָרט. ער האט געשיינט צו טראכטען וועגען עפעס. ענדליך האט ער דיא פיפקע ארויסגענומען פון מויל און האט געזאגט:

— וועט איהר מיר ערלויבען צו לייען אייך דיא נעטהינע סומע געלד, וואס איהר ברויכט?

זיא איז געשטאנען אויף איהרע קניע און האט פון קאמאד ארויסגענומען האנדטיכער, וועלכע זיא האט צוזאמענגעלעגט. ביי זיינע ווערטער איז זיא רויט געוואָרען פון פערוואונדערונג און איז אויפגעשפרונגען. גושע האט איהר דעמולט פריהמארגען געזעהן, וויא זיא איז געשטאנען פאר'ן הויז, וואו איהר שוועגערין האט

געוואַרנט, האָט בעטראַכט דיא קראַם. וואו זיא האט אַ מאָל געוואָלט מאַכען אַ געשעפט און זיא איז געווען אזוי פערזונקען אין איהרע געדאַנקען, אז זיא האט איהם ניט געזעהן, וויא ער איז פערביי איהר דורכגעגאַנגען.

אָנפאַנגס האט זיא זיך אָבגעזאָגט. וויא קען זיא לייען געלד, ווען זיא וויים ניט ווען זיא וועט קענען אָבגעבען? נאר ווען ער איז צו איהר צוגעשטאַנען, האָט זיא איהם געענטפערט:

— אבער אייער האָכציים? דאס איז דאָך דאָס געלד, וואס איהר האט אָבגעשפּאָרט פאר אייער האָכציים!

— זאָרגט אייך ניט דערפאר, האָט ער געענטפערט און איז רויט געוואָרען. איך וועל ניט הייראַטהען. דאס איז געווען מיין מוטער'ס וואונש, נאר איך וועל אייך בעסער לייען דאס געלד.

זיי האבען איינער אויפ'ן צווייטען ניט געקוקט. זייער פריינדשאַפט האט ענטהאַלטען אַ געוויסען עלעמענט פון צערטליכקייט, וואס יעדער פון זיי האט פערשטאַנען.

זשערוויץ האָט ענדליך איינגעוויליגט און איז צוזאַמען מיט איהם אוועק צו זיין מוטער, וועלכע האָט שוין געוואוסט וואס ער וויל טהאָן. זיי האבען איהר געטראָפען אביסעל טרויעריג, איהר רוהיגע און בלייכע געזיכט איז געווען אָנגעבויגען איבער דער ארביים. זיא האָט ניט געוואָלט שטעלען זיך אנטקעגען איהר זוהן, נאר דער פּלאַן איז איהר איצט ניט געווען געפעלען צוליעב אַן אַנדער זאַך, און זיא האָט ערקלערט זשערוויץ דיא אורזאַכע. מיט אַ פריינדליכער אָפענקייט האָט זיא איהר אָנגעצייגט אויפ'ן פאַקט, אז קאָפּע געהט אויף אַ שלעכטען וועג און לעבט פון איהר ארביים און וועט עס וואהרשיינליך ווייטער טהאָן אזוי. אין דער ווירקליכקייט האט זיא שוין לאַנג ניט געהאַ'טען פון קאָפּע, דארום וואס ער האָט ניט געוואָלט לעזען, ווען ער האט אָנגעהויבען געזונד צו ווערען און האט בעסער פערבראַכט זיינע טעג אין ישילטען און זידלען זיך, איז איהר שטארק ניט געפעלען געוואָרען. נאר צו זשערוויץ איז זיא געבליבען אזוי גוט וויא אימער. ענדליך איז בעשלאָסען געוואָרען, אז זיא זאָל נעהמען פינף הונדערט פראַנק און זאָל אויסצאָהלען צו צוואַנציג פראַנק אַ מאָנאַט.

— גוט! גוט! האט קאָפּע אויסגעשריען, ווען מען האָט איהם דאס דערצעהלט. געווים נעהט דאס געלד אריין אין גוטע הענד, נאר ווען הערר גוזשע זאָל געבען אן אנדערן וואָלט ער עס מעהר שוין ניט אָנגעזעהן.

אויף מאָרגען האבען זיי נעדוננען דיא קראַם און זשערוויז איז ארומגעלאָפען מיט אזא לייכטען הארצען, אז עס איז ארויס א קלאנג, אז מען האט איהר דורך אן אָפעראַציאָן אויסקורירט פון איהר קרומקייט.

IV.

דעם ערסטען אַפּריל האָט זיך אויף דיא פאמיליע ראָשע אריבערגעצויגען אין דעם גרויסען הויז, וואו זשערוויז האט געדונגען דעם געשעפט, און האבען פערנומען דעם פּלאַץ פון טהיר־שליסער. זשערוויז האָט זיך דערמיט זעהר שטארק געפריים, ווייל זיא האט מורא געהאט, אז זיא זאָל ניט אריינפאלען אין דיא הענד צו א טיראַן, וואס וועט איהר פאר יעדע קלייניגקייט זויער מאכען דאס לעבען.

אין דעם טאָג ווען דער קאָנטראקט איז אונטערגעשריבען געוואָרען איז זשערוויז געשטאנען אין איהר נייע היים פול מיט פרייד פון דעם געדאנקען, אז ענדליך וואוינט זיא אין דעם גרויסען הויז, וואס איז א גאנצע שטאָדט אין זיך, נאר מיט קארידאָרען אָנשטאָט גאסען.

זיא האָט געפיהלט א מערקווירדיגען שרעק אז איהר אונטערנעהמונג וועט ניט געלונגען. איהר האט איצט אויסגעוויזען, אז זיא איז בעגאנגען א פעהלער, וואס זיא האט געוואָגט צו טהאָן אזא שריט, וואס איז ניט פאר וויבערשע קרעפ־טען, איהר הארץ האט זיך א צאפּעל געטהאָן ווען ביים אריינקומען צום טהיר־שליסער האט זיא דערהערט, וויא ראָשע האט געזאָגט צו דעם איינוואוינער פון הויז, אז ער ראטה איהם ארויסצוּוואַרפען דיא נייטערקע פון דעם דריטען שטאָק וואס האט נאך ניט איינגעצאהלט דירה־געלד. איהר איז ארויף דער געדאנק, צו וועט מען איהר אמאָל ניט ארויסווארפען, אויף האָט איהר איבערראשט דיא קאַלטע בעגעגניס פון דיא ראָשעס, ווייל ביי איהר אריינקומען האבען זיי געמאכט א מינע וויא זיי קענען איהר גאר ניט און זיי האבען גאר געהאט אויגען און אויערען בלויז פאר דעם וווירטה פון הויז.

ראָשע האָט זיך געוואָלט אונטערשמייכלען צום ווירטה און ער האט איהם געזאָגט אז עס ניט געטהיג צו לייגען הוצאות צו פעררייכטען דיא קראָם, נאר זשערוויז האט זיך איינגעשפּאַרט ניט אנדערש אז אלעס מוז זיין פעררייכט אין בעסטען אָרדנונג.

דיא ארבייט האט געקענט פערטיג ווערען אין דריי טעג נאר זיא האָט

געדויערט דריי וואכען, און זשערוויז האט געבראכען דיא הענד אין פערצווייפלונג. ענדליך איז דיא ארבייט פערטיג געווארען, און זשערוויז האט זיך בעזעצט אין איהר נייער היים. זיא איז געווען גליקליך וויא א קינד. שוין פון דערווייטענס האט זיא פון גאס געזעהן איהר שילד, ארויסגעהאנגען איבער'ן קראם, מיט גרויסע געלע בוכשטאבען אויף א בלויען גרונד: „וועשעריי" שפיצען און שטיקעריי ווערען זעהר פארזיכטיג געוואשען און געפרעסט.

אין פענסטער, וואס איז געווען בעהאנגען מיט א שניי ווייסען פארהאנג, זיינען געווען אויסגעלעגט העמדער, מאנזשעטען, און טאשען־טיכער אויף בלויען פאפיר. און זשערוויז איז געווען צופריעדען. דאס גאנצע צימער איז געווען בלוי, זאגאר דער טיש איז געווען פערדעקט מיט א בלויען טישטוך. ניט ווייט איז געשטאנען אן אייוועלע ארומגעשטעלט מיט פרעס־אייזענס. הינטען איז געווען א שלאף־צימער און א קיך, פון וואנען מען האט געקענט אריינגעהן אין הויף. נאנא האט געהאט א בעזונדער קליין צימער, וואו עס איז געשטאנען איהר בעטיל. נאר עטיען האט געהאט זיין פלאץ ניט ווייט פון דיא קויטיגע גריים. דער איינציגער פעהלער איז געווען, וואס דא איז געווען פייכטליך און ווינטער דריי א זייגער איז שוין געווען פינסטער.

דאס נייע געשעפט האט געמאכט א גרויסען גערויש אין דער נאכבארשאפט. אייניגע האבען געזאגט, אז דיא קאפעס וועלען פון דעם געשעפט אבשניידען זעהר שלעכט. זשערוויז האט אנפאנגס אויסגערעכענט אז איהר וועט בלייבען גענוג געלד צו לעבען דיא ערסטע צייט, איידער דאס געשעפט וועט זיך איינציהען, נאר עס האבען זיך געפונען גאר אונערווארטעטע אויסגאבען און זיא איז געבליבען מיט זעקס פראנק אין טאשע, ווען זיא האט דאס געשעפט געעפענט. נאר ענדע וואך האט זיא דאך געקענט זאגען קאפע, אז זיא האט איינגענומען גענוג צו דעקען דיא אויסגאבען.

דיא לארילס זיינען געווען אויסער זיך פאר צארן, און איין טאג ווען זיא האט געזעהן, וויא זשערוויז'ס העלפערקע גיסט אויס א שיסעל קראכמאל, וואס זיא האט צוגעבערענט און געזעהן אויסגיסען, אז דיא ווירטהין זאל עס ניט בעמערקען, איז זיא אריינגעלאפען אין געשעפט און גענומען שרייען, אז איהר שווענערין האט איהר דעמיט געוואלט בעליידיגען און איהר פוס וועט שוין מעהר צו איהר אין הויז ניט אריינטרעטען.

— איך פערשטעה ניט, וויא זיא האט גענומען דאס געלד, פלעגט זיא

רעדע: צו דיא שכנים, נאר איך האב מיין פערדאכט. און זיא האט נעמאכט אנצוהערענים, אז דיא אנגעלעגענהייטען צווישען ושערוויז און הערר נחשא זיינען ניט אזעלכע אונשולדינע; און דערביי האט זיא דערצעהלט, וויא ושערוויז האט איהר אבגענארט מיט איהרע זיסע רייד אזוי ווייט, אז זיא האט איינגעווילינט צו זיין קוואטער ביי נאנא און האט אויף דעם אויסגעגעבען פיעל געלד. נאר איצט איז עפעס אנדערש, און ווען ושערוויז זאל אפילו שטארבען, וועט זיא איהר א גלאז וואסער ניט געבען. נאנא קען צו איהר קומען ווען דיא וויל, זיא איז ניט שולדיג, וואס איהר מוטער איז אזא פרוי, נאר עס איז שוין צייט, אז קאפא זאל זיך ארייננמישען און מאכען אן ענדע צו זיין ווייב'ס שלעכטע אויפפיהרונג.

ראשע און זיין ווייב זיינען געווען דיא ריכטער פון דער קריענעריי און נאך זייער מיינונג זיינען דיא לארילס געוועז שולדיג.

— זיי זיינען נוטע שכנים, האט געזאגט מאדאם ראשע, זיי צאהלען דירהגעלד צו דער צייט, נאר איך האב פיינד אייפערזוכט, זיי זיינען קליינליכע מענשען איך האב קיין מאל ניט געהערט, אז זיי זאלען יעמאנדען טראקטירען מיט א גלאז וויין.

קאפעס מוטער האט בעזוכט איהר זוהן און טאכטער א טאג נאך א טאג, האט אויסגעהערט ביידענס טענות און האט קיין מאל קיין ווארט ניט אויסגערע

ושערוויז איז געווען זעהר בעשעפטיגט און האט זיך וועניג געקימערט וועגען דיא נארישע רכילות און קריגעריי. זיא האט בעגריסט אלע איהרע פריינד מיט א שמייכעל, שטעהענדיג ביי דער טהיר פון געשעפט, וואו זיא איז צוגענאנגען אבצוכאפען דעם אטהעם, אלע שכנים פון ארום האבען איהר געליעבט און וואלטען איהר גערופען שעהנהייט, ווען ניט איהר קרומהייט. זיא איז געווען אכט און צוואנציג יאהר און איז געווארען קיילעכדינער. זיא האט זיך בעוועגט לאנגזאמער אז ווען זיא פלעגט זיך אנידערזעצען אבצואווארטען ביז דיא אייזענס וועלען הייס ווערען, פלעגט זיא דערנאך אויפהויבען זיך זעהר ניט גערן. זיא האט ליעב געקריגען גוט צו לעבען, זיא האט דאס געוואוסט. נאר זיא האט עס ניט גערעכענט פאר א זינד. זיא האט שווער געארבייט און האט א רעכט גוט צו עסען — פאר וואס זאל זיא לעבען מיט הוילע קארטאפעל. צייטענוויז איז זיא אבגעשטאנען גאנצע נעכט איבער דער ארבייט, ווען זיא איז געווען פערווארפען מיט ארבייט.

זיא האט געוואשען פאר'ן גאנצען הויז און פאר איינינע פאריזער דאמען

און האט געהאלטען צוויי וועשערקעס און איינינע מיטהעלפערקעס. זיא האט גוט פערדיענט, נאר דאס האט איהר ניט פערדרייט דעם קאפ. זיא איז געבליבען דיא זעלבע צארטע און גוטע פרוי און האט קיינעם ניט פיינד געהאט אויסער איהר שוועגערין: ווען מען פלעגט איהר זאגען, אז זיא איז א גוטע, האט זיא געלאכט און געענטפערט, פאר וואס זאל זיא זיין ניט גוט? אלעס פון וואס זיא האט א מאל געטרוימט פון א רוהיגע היים, וואו זיא זאל קענען ערציהען איהרע קינדער, פון א בעקוועמען לעבען און גענוג ארבייט — דאס אלעס איז פערווירקליכט געווארען, און זיא האט איצט מעהר וויא אלע מאל געהאפט, אז שטארבען וועט זיא אין איהר איינענעם בעט, נאר צו קאפע איז זיא געוועזן בעסער וויא צו אלעמען. קיי־נער האט קיין מאל ניט געהערט זיא זאל א שלעכט ווארט זאגען אויף איהם. ער האט שוין געארבייט נאר אזוי וויא ער האט געארבייט זעהר ווייט, האט זיא איהם יעדען טאג געגעבען מיט זיך פיערציג סו אויף זיין פריהשטאק, וויין און טאבאק. צוויי מאל אין וואך פלעגט ער דאס געלד פער׳שכור׳ען איידער ער איז געגאנגען צו דער ארבייט און פלעגט קומען אהיים צו פריהשטאק. א מאל האט ער איהר געשיקט א צעטיל, אז ער האט פערטרונקען מעהר וויא דיא פיערציג סו און מען האלט איהם אין שענק פאר א משכון. זיא האט געלאכט און געצוי־גען מיט דיא אקסלען, בעמערקענדיג, אז זיא זעהט אין דעם קיין בייז ניט און עס איז בעסער, אז איהר מאן זאל זיך אמוזירען איידער קריגען זיך, וויל פון קריגעריי ביז קלעפ איז ניט ווייט — זיא ווייס עס זעהר גוט.

דיא הייסע טעג זיינען אנגעקומען און א מאל נאך האלבען טאג, ווען דיא צעהן אייזענס זיינען געשטאנען ארום אויווען און פון דער אפענער טהיר איז ניט אריינגעקומען דער מינדסטער ווינטעלע, האט זשערוויז געזאגט אנבויגענדיג זיך איבער א גרויסע שיסעל מיט קראכמאל:

— דיא היץ איז אונערטרעגליך!

זיא האט אנגעקראכמאלט פיעל גרעט האט זיי צוזאמענגעלעגט אין א גרויסע קארב און האט ווידער געזאגט:

— דער קארב איז פאר אייך, פרוי פאטוא, מען מוז דאס מאכען געשווינד, וויל עס טריקענט איצט זעהר שנעל.

פרוי פאטוא איז געוועזן א מאגערע פרוי פון ניעדריגען וואוקס און האט גע־שיינט צו פיהלען גאנץ בעקוועם אין איהר שטייף פערשפילעטע קלייד. זיא האט געפרעסט אזוי רעגולאר, וויא א מאשין. פלוצים האט זיא אויסגערופען:

— מהו אן דיין ווייסט, (קאַפּטע) קלעמענס, דריי מענער קוקען אהער צריין, איך האב פיינד אזעלכע זאכען.

קלעמענס האט אנגעהויבען צו מורמלען, וואס נעהט איהר אן, וואס זיא האט ליעב אדער פיינד. עס איז איהר ניט אזוי נעטהיג צו בראָטען זיך ווייל איהר געפעלט אזוי.

— קלעמענס, טהו אן דיין ווייסט, האט זיך אריינגעמישט ושערוויז. מאדאם פּאטוא האט רעכט — עס איז ניט אנשטענדיג.

קלעמענס האט ווייטער געמורמעלט, אבער זיא האט געפאָלגט און האט איהר כעס אויסגעלאָזט צו דער קליינער מיטהעלפערקע, וואס איז געשטאנען נעבען איהר.

נאך א וועשערקע איז אריינגעקומען.

— איהר זייט געקומען צו ניך, מאדאם ביזשאר. האט געזאגט ושערוויז. איך האָב אייך געזאָגט, אז היינט אבענד. איך בין איצט צו בעשעפטיגט.

דאָך האָט זיא איהר ארבייט אוועקגעלעגט און איז געגאנגען אָבקלייבען דיא שמוציגע גרעט און צייכנען עס מיט'ן אריינציהען א רויטען פאָדעם.

אין דיעזען מאָמענט איז אריינגעקומען קאָפּע.

— אויף מיין וואָרט, דיא זון קלאפּט אין קאָפּ וויא א האמער.

ער האט זיך אָנגעכאפּט אָן טיש, אום ניט צו פאלען, ער איז געווען שכור, זיינע האָר, וואס זיינען גרוי געוואָרען פאר דער צייט, זיינען פול געווען מיט פּאָ־וועטינע, זיין אונטערסטע ליפּ איז אראָבגעהאנגען און זיין שמייכעל איז געווען גוט־מוטהיג און נאריש.

ושערוויז האט געפּרעגט איהר מאַן מיט א שארפערען טאָן וויא אימער, צו ער האט געזעהן דיא לאָרילס, און ווען ער האט געענטפערט, אז ניין, האט זיא צו איהם א שמייכעל געטהאָן און האט איהם קיין שלעכט וואָרט ניט געזאגט.

— געה בעסער און לעג זיך אנידער, האט זיא צו איהם געזאָגט. מיר זיינען איצט זעהר בעשעפטיגט און דוא ביזט אונז אין וועג.

נאר קאָפּע איז ניט געווען שלעפעריג און האט געוואָלט בלייבען צווישען דיא וועשערקעס. ושערוויז האט אָנגעהויבען צו פערשרייבען דאס גרעט און האט געהייסען, אז קלעמענס זאל ציילען.

— ניב מיר א קוש! דוא ביזט א גוטע פרוי, האָט קאָפּע געזאָגט און אָנ־בויגענדיג זיך צו איהר, איז ער אַנידערגעפאַלען אויף דער שמוציגע גרעט.

— גיב אַכטונג! האט זיא געזאָגט אונגעדולדיג, ניבענדיג איהם א לייכטען שטופּ מיט'ן פוס, דוא וועסט מיר דא ווייטער צומישען.

— ער איז ניט וויא אַנדערע מענער, האט געזאָגט פרוי פּאַטוא. דיא מייסטע מענער ווען זיי קומען אהיים אין אזא צושטאנד קריכען זיי זיך שלאָגען און ניט קושען. זשערוויז האט בעריהעט איהר מאָמענטאַלע אויפרעגונג און האָט איהם נעהאָלפען שטעלען זיך אויף דיא פיס און האט איהם אונטערגעשטעלט איהר באַק נאר ער האט זיך מיט דעם ניט בעגנינגט, ער האט איהר ארומגענומען און א קוש געטהאן אין האלז אריין.

— דוא האָסט זיך בעדאַרפט שעהמען! האט דא צו איהם געזאָגט, דאָך האט זיא זיך געלאָזט נאך א מאָל ארומנעהמען; און דער לאַנגער קוש, וואס זיי האבען איינער דעם צווייטען געגעבען צווישען דיא פרעמדע פּערזאָנען, אין דעם געשטאנק פון דעם שמוציגען גרעט און דעם אלקאָהאָלישען גערוך פון זיין מויל, איז געווען דער ערסטער טריט צו זייער מאוס'ן פאַל.

פרוי ביזשאַר האט צוזאמענגעבונדען דאס גרעט און איז קוים ארויסגעגאנ־גען פון טהיר אונטער'ן שווערען לאסט פון דעם פּעקיל. זשערוויז האט גענומען פאר איהר אַרביים; קאָפּע האט זיך אַנידערגעזעצט און האָט ניט געוואָלט אָב־טרעטען פון זיין אָרט. דיא וועשערקעס האבען געפרעסט און קלעמענס האט בע־מערקט, אז זיא פרעסט שוין דיא פינף און דרייסיגסטע העמד. זיא האט דאס געזאגט מיט גרויס שטאָלץ. פּלוצים האט זיך קאָפּע אויפגעהויבען און פאלענדיג פון דיא פיס, איז ער צו איהר צוגעטראָטען.

— מאדאם, נעהמט איהם צו פון מיר! האט קלעמענס געזאגט. איך וועל נאך פערברענען דיא העמד.

— לאָז איהר צורוה! האט זשערוויז געזאגט שוואך, מיר האבען היינט נאר קיין צייט ניט.

ער האט זיך פערענטפערט, אז ער מיינט נאר ניט צו טהאָן, ער האט נאר געוואָלט זעהן, וואס זיא טהוט.

— ריכטיג, האט זשערוויז געזאגט, אויפהויבענדיג דיא אויגען פון דעם פּרעס־אייזען. נאר איך דענק, אז דיא בעסטע זאך, וואס דוא קענסט טהאָן, איז צו געהן שלאָפען.

ער האט ווידער אנגעהויבן צו רעדן.

— דו דארפסט ניט מאכן אזא געשריי, קלעמענס ...... דו שרייסט נאר, ווייל דא זיינען פאראן עטליכע פרויען און ......

נאר ער האט ווייטער ניט געקענט רעדן. ושערוויז האט איהם מיט דער האנד פערמאכט דאס מויל האט איהם אריינגעשטופט אין זיין צימער, האט איהם אויסגעטהאן און אריינגעלעגט אין בעט, פונקט וויא ער וואלט געווען א קינד. ער האט זיך אנפאנגס ניט געלאזט און געפרעגט, אויב קלעמענס וועט אויף אהער אריינקומען.

ושערוויז איז צוריקגעגאנגען צו דער ארבייט און האט נאך א ווילע געהערט איהר מאנ'ס פער'שכור'טען קול:

— וואס פאר א נארישע ווייב איך האב! און מיטען העלען טאג אריינ־ווארפען מיך אין בעט אריין.

פלוצים האט זיך דערהערט זיין כראפען (שנארכען) און ושערוויז האט ארויסגעלאזט אן ערלייכטערטען זיפץ.

— ווען א מאן געפינט זיך אין אזא צושטאנד, דארף מען אויף איהם קיין פעראיבעל ניט האבען, האט זיא געזאגט גלייכגילטיג, פונקט וויא זיא וואלט ניט געפיהלט, אז ער האט איהר בעליידיגט אונטער איהר אייגענעם דאך. ער האט דיך ניט געמיינט צו בעליידיגען, קלעמענס, דו ווייסט, וואס א בעזויפענער מאן איז. ער האט דאמאלס קיין רעספעקט ניט אפילו פאר זיין פאטער און מוטער.

זיי האבען ווייטער געארבייט אין דער שרעקליכער היץ און דעם שטיקענדען טשאד פון דיא האליץ־קויהלען.

דעם צווייטען טאג, נאכדעם, איז קאפע אויפגעשטאנען מיט א שרעקליכען קאפ־וויהטאג. עס איז שוין געווען צו שפעט צו געהן צו דער ארבייט און ער איז פערבליעבען אין דער היים ביז פאר נאכט, ווען ער האט זיך אנגעהויבען צו פיהלען בעסער. זיין ווייב האט איהם געגעבען קליין־געלד און האט איהם געהייסען ארויס־געהן אביסעל אויף דער פרישע לופט, אונטער וואס ער האט פערשטאנען, אז ער זאל געהן אין שענק.

נאך א פאר גלעזער וויין האט ער געלאזט זיינע קאמעראדען אנצומרינקען זיך ביז טוידט־שכור און אליין איז ער פריילייך אוועק א היים.

— וואו איז דיין געליעבטער? האט ער געזאגט צו זיין ווייב, אנקומענדיג אין געשעפט אריין. איך זעה איהם עפעס ניט דיא לעצטע צייט.

ער האָט געשפּאַסט און מיט דעם שפּאַס האָט ער געמיינט גודשע, וועלכער פלעגט איצט קומען זעהר זעלטען אום ניט צו געבען שטאָף דיא שלעכטע צינגער זיי זאָלען רעדען עפּעס שלעכטס אויף זשערוויז. איין מאל אין א פּאָר וואָכען פלעגט ער קומען און זעצען זיך אין א ווינקעל מיט זיין פּיפּקע ניט רעדענדיג קיין וואָרט, נאָר לאַבענדיג צו יעדער זאַך, וואס זשערוויז האָט געזאָגט.

שבת איז דאס געשעפט געווען אָפען ביז נאָך האלבע נאַכט. דיא טהיר איז געווען אָפען, א לאָמפּ האט בעלויכטען דיא צימער, ליידענדיג פון היץ, האבען דיא פרויען ארויפגעקאטשעט דיא ארבעל און גודשע איז געזעסען און צוגעקוקט זיך וויא ער וואָלט געווען אין טהעאטער. ער האָט שוין לאנג צוגענומען עטיען צו זיין ארביים, אום אָבצוראטעווען איהם פון זיין שטיפ־פאָטער׳ס קלעפּ. דאס האט נאָך געמאכט א נייען בונד צווישען איהם און זשערוויז, אלע זייערע בעקאנטע האבען געזאגט זשערוויז, אז ער קוסט איהרע טריט און געהט אוים נאָך איהר. זיא פלעגט ביי דיא ווערטער רויט ווערען, וויא א זעכצעהן יאָהריגע מיידעל און מראכטען מיט זיך אליין:

„איך וויים, אז דער גוטער יונג האט מיך ליעב, נאר ער האָט דאס קיין מאָל ניט געזאָגט און וועט דאס מיר קיין מאָל ניט זאָגען.“

און זיא האָט שטארק שטאָלצירט מיט אזא ריינע ליעבע.

נאַנא איז א־צט שוין אלט געווען זעקס יאהר, זיא איז געווען זעהר א ווילדע קינד. איהר מוטער פלעגט איהר יעדען פריהמאָרגען אוועקפיהרען אין שוהלע צו א געוויסער מאדמואזעל זשאָס. דא האט זיא ארויסגעוויעזען אלערליי שטיפעריי, האט אין דער לעהרערקעס מאבאק־פושקע אנ׳עשאָטען אש, האט צוואמענגעשפּי־לעט איהרע חבר׳טעם קליידלאך און דאס גלייכען. צוויי מאָל האט מען איהר מיט שאנדע א היים געשיקט און מען האט איהר צוריקגענומען פאר דיא זעקס פראנק וואס איהר מוטער האט געצאהלט א מאָנאט. נאר צוריק־קומענדיג אהיים פלעגט זיא זיך אָברעכענען פאר דיא פּאָר שטונדען, וואס זיא איז געווען געצוואונגען צו זיצען שטיל אין שוהלע, און פלעגט מאכען א שרעקליכען ליאַרם אין שטוב און אין הויף.

זיא האט געפונען גוטע קאַמעראַדען פּאָלין און וויקטאָר ראשע מיט וועלכע זיא פלעגט איבערקעהרען דאס גרויסע הויז פון אויבען ביז אונטען. דאס הויז איז געווען פול מיט שמוציגע און אָבגעריסענע קינדער. איין פרוי האט גע־האט ניין, דיא צווייטע זיבען און אזוי ווייטער. נאַנא האט איבער זיי אלעמען

געהערשט און זיא האם געשפיעלט דיא מוטער, האט זיי געשלאָגען און געריסען, פיעל איהר הארץ האָט געגלוסט. ווען זיי האבען געמאכט צופיעל גערויש, איז מאדאם ראָשע צו זיי ארויס און איז זיי נאָכגעלאָפען מיט'ן בעזים און הערר ראָשע פלעגט זאָגען, אז ביי ארימע לייט וואקסען דיא קינדער וויא פוילע שוועמלאך.

א מאָל איז געקומען צו א שרעקליכען סקאנדאל. נאנא האָט צונג'גנב'עט א שוך ביי מאדאם ראָשע האט אין שוך געמאכט א לאָך, דורכגעצויגען דורך איהם א שטריקעל און געמאכט פון איהם א וועגעלע. וויקטאָר האט דעם שוך אָנגעפילט מיט שאָלעכץ פון עפעל און אלע קינדער האבען איהם ארומגעשלעפט איבער'ן הויף מיט א גרויסען ליארעם.

— וואָס אזוינס טהוען זיי דארטען? האט מאדאם ראָשע געזאָגט, און האט פערדעכטיג ארויסגעקוקט פון דער טהיר. גאָט אין הימעל! האט זיא אויסגעשריען דאס איך דאָך מיין שוך!

זיא האט נאנא א פאטש געטהאָן, פאָלינען האט זיא אָנגעריסען ביי דיא אויערען און וויקטאָר'ן א גוטען טרייסעל געטהאָן. זשערוויז איז גראדע געשטאנען דערביי דערזעהענדיג נאנא מיט א צובלוטיגטע נאָז, איז זיא צוגעלאָפען צו דער דער טהיר־שליסערין און געפרעגט, וויא אזוי האט זיא געוואגט צו שלאָגען איהר קינד.

— ווער עס האָט אזא קינד, האט מאדאם ראָשע געענטפערט, דארף עס האלטען אונטער'ן שלאָס.

פון דעם טאָג אן איז דיא פריינדשאפט צווישען זשערוויז און ראָשע געענדיגט געוואָרען. אין דער ווירקליכקייט איז שוין דער קריעג צווישען זיי שוין פון לאנג אָנגעגאנגען אין דער שטיל, זשערוויז וועלכע איז פון דער נאטור געווען זעהר א גוטע און האט געוואוסט דעם געשמאק פון דער פאמילע ראָשע, פלעגט זייא אָפט מאכען קליינע פרעזענטען וויא א פלאש וויין, א פאָר אפעלסינען (אָראנזשעס) אביסעל הייסע זופ, א שטיקעל לעקאך אדער נאך עפעס אזא זאך. א מאָל האָט זיא איהר ארונטערגעטראָגען אביסעל סאלאט, וואס איז געבליבען פון טיש, און זיא איז שטארק פערוואונדערט געוואָרען אויפ'ן צווייטען טאג, ווען זיא האט גע־הערט פון א שכנה, אז דיא טהיר־שליס׳ערין האט דעם סאלאט ארויסגעוואָרפען מיט דיא ווערטער, אז זיא איז נאך ניט אזוי ווייט געקומען, אז זיא זאָל עסען וואס עס פערבלייבט פון פרעמדע טישען.

פון יענעם טאָג אָן האט זשערוויז אויפגעהערט צו שיקען איהרע פרעזענטען,

און דיא ראַשעס האָבען דאס נערעכענט פאַר א רויבעריי פון זשערוויי׳ס זייט.

אין גיכען האט זשערוויז אויסגעפונען, אז זיא האָט ניט נום נעטהאָן, וואָס זיא האט זיך צוקריגט מיט דער מהיר־שליסערין. ווען דיא האָט אין אָקטאָבער מיט איין טאָג פערשפעטיגט איינצוצאהלען איהר דירה־געלד, האט זיך דיא טהיר־שליסערין נעקלאַנט פארין ווירטה פון הויז און יענער איז ארייננעלאָפען און האט זעהר גראָב געפאָדערט דאס דירה־געלד. פון דעם קריעג אן זיינען דיא לאָרילס נעוואָרען שטארקע גוטע פריינד מיט דיא ראַשעס.

צוליעב קאָפּע׳ס מוטער האט זשערוויז נעמוזט מאַכען א וויזיט צו דיא לארילס, דיא אלטע מוטער איז שוין אלט געווען זיבען און זעכציג יאהר און איז נעווען בלינד, ארבייטען האט זיא שוין ניט געקענט און זשערוויז האָט נערענקט, אז דיא פליכט איז פון איהרע דריי קינדער, וואס האבען גוט פערדיענט, אז זיי זאָלען אלע צוזאמען פערזאָרגען זייער מוטער און זיא האט נעזאָנט, אז עס איז א שאַנדע וואס זיי האבען דאס שוין לאנג ניט נעטהאָן. און אזוי וויא קאָפּע האָט ניט נעוואָלט געהן צו זיין שוועסטער, האט זיא נעזאָנט, אז זיא וועט אליין געהן צו איהר.

צו דיא לאָרילס אין וואוינונג איז זיא אריין וויא א ווינד, ניט אָנקלאַפּענדיג אין טהיר.

— איך בין נעקומען, האט זשערוויז נעזאָנט, און איך בין זיכער, אז איהר ווילט וויסען, וואס האט מיך נעבראַכט צו אייך ווען מיר זיינען אויף מעסערס. איך בין דא צוליעב דיא אלטע קאָפּע און איך וויל וויסען, צו איהר וועט איהר ערלויבען צו געהן בעטלען אין דיא הייזער?

— אזוי? האט מאדאם לאָריל נעזאָנט ניפּטיג און האט זיך אָבגעקעהרט.

נאר הערר לאָריל האט אויפגעהויבען זיין בלייכע נעזיכט.

— וואס מיינט איהר דערמיט צו זאָגען? האט ער נעפרעגט. און אזוי וויא ער האט גוט פערשטאַנען, וואס זיא מיינט, האט ער גערעדט ווייטער: וואס איז דאס ווייטער פאר א געשריי? דיא אלטע האט ערסט נעכטען ביי אונז געגעסען מיטאָג, און מיר טהוען פאר איהר אלץ, וואס מיר קענען. מיר שמידען קיין גאָלד ניט נאר אויב זיא דענקט, אז זיא וועט קענען ארומלויפען פון אייך צו אונז און אונז צו אייך, האט זיא א טעות, איך האָב פיינד שפּיאָנען.

ער האט אויפגעהויבען זיין פּיקראָסקאָפּ און דאן ווייטער געזאָגט:

— ווען איהר וועט אלע איינשטימען צו געבען איהר יעדער פינף פראנק א מאָנאט, וועלען מיר אויך טהאָן דאס זעלבע.

זשערוויז האָט זיך אביסעל בערוהיגט — זיא האט אליין ניט געוואוסט פאר וואס, נאר דיעזע מענשען האבען געמאכט איהר בלוט פריהרען אין דיא אדערען — זיא האט נאך א מאל אנגעהויבען צו רעדען און געזאָגט, אז פינף פראנק איז ווענינ, ווייל פופצעהן פראנק א מאָנאט זיינען ניט גענוג פאר דער אלטער צום לעבען.

— און פאר וואס ניט? האט אויסגעשריען לאָריל, זיא זעהט גוט ווען מען דארף אויסקלייבען דיא בעסטע שטיקלאך פון שיסעל, זיא קען עפּעס טהאָן און פערדיענען דאס איבעריגע, ווען איך זאָל אפילו קענען געבען מעהר, וואָלט איך אויך דאס ניט געטהאָן, וואס הייסט נאכגעבען א פוילערקע?

זשערוויז איז שרעקליך אויפגעבראכט געוואָרען, און קוקענדיג גלייך איהר שלעכטע שוועגערין אין געזיכט, האט זיא אויסגעשריען:

— האלט זיך מיט אייער געלד! איך וועל אויפהאלטען אייער מוטער, איך האב ביי נאכט געפונען א האלב־פערהונגערטע קאץ און האב איהר אין הויז אריינגענומען; איך וועל אייער מוטער אויך אריינגעהמען; עס וועט איהר קיין זאך ביי מיר ניט פעהלען, גאָט אין הימעל! וואס פאר א שלעכטע מענשען דאס זיינען!

מאדאם לאָריל האט א כאַפּ געטהאָן א פענדיל און האט אויסגעשריען מיט א הייזעריגען קול:

— ארויס פון דאנען! איך וועל קיין מאָל ניט געבען ניט איין סו — ניט איין סו צושטייער. איך פערשטעה, דוא ווילסט מיין מוטער זאָל פאר דיר ארביי־טען וויא א שקלאַפ און דוא זאָלסט נאך קענען אריינלעגען מיינע פינף פראנק צו זיך אין טאש! נאר איך בין ניט אזא נאר! אויב זיא נעהמט וואוינען אונטער דיין דאך, ווייל איך איהר ניט מעהר זעהן אין דיא אויגען. ארויס פון דאנען!

— וואס פאר א בעסטיע! האט זשערוויז געזאגט, א קלאַפּטהוענדיג מיט דער טהיר הינטער זיך.

שוין אויף מאָרגען האט זיך מאדאם קאָפּא אריינגעקליבען צו זשערוויז. דאס איבערקלייבען זיך האט לאַנג ניט גענומען, איהר בעט האט מען אריינגעשטעלט צו נאַנא אין צימער, אויף איהרע פאַר ביינקלאך האט מען אָנגעשלאָגען נייע ברעטלאך און דעם טישעל האט מען פערקריפט, דעם זעלבען אבענד האט זיא

אויס־געוואשען דאס געפעס און פערקעהרט דיא שטוב אום ארויסצואווייזען דער־מיט איהר דאנקבארקייט צו דער שנור, מאדאם לעבא האט שטארק בעוואונדערט איהר שווענערינס גוטע בעהאנדלונג פון איהר מוטער און האט קיין בעסערע זאך נים געפונען צו טהאָן, וויא אויסצודריקען איהר בעוואונדערונג פאר איהר שוועס־טער לאָריל, מיט וועלכע זיא האט זיך גלייך אויפ'ן שטעל צוקריעגט. פון דאן און האט זיא איהרע אבענדען פערבראכט ביי איהר ברודער.

דריי יאהר זיינען אוועק, און דער צייט זיינען פאָרגעקומען פיעלע קריעגערייען און איבערבעטענים צווישען דיא קרובים. זשערוויז איז נאָך אלץ געווען בעליעבט ביי איהרע שכנים; זיא האט געצאָהלט איהרע שולדען צו דער צייט און איז גע־ווען א גוטער קונה (קונד) ווען זיא פלעגט ארויסגעהן פון טהיר, פלעגט מען איהר בעגריסען פון אלע זייטען און זיא האט ליעב געקריגען איצט ארויסצוגעהן מעהר וויא א מאָל. זיא האט אויך ליעב געקריגען אבצושטעלען זיך מיט דיא פעקלאך נעבען דיא פענסטער פון איהרע שכנים און זיך צוהערען צו זייער רכילות.

V.

א מאָל נאָך האלבען טאָג, אין הערבסט צייט, איז זשערוויז געגאנגען מיט א שווערען קאָרב גרעט צו א קונה, עס האָט אָנגעהויבען צו ווערען פינסטערלאָך און זיא איז געווען זעהר מיעד, דערזעהענדיג, אז זיא געפינט זיך נים ווייט פון דעם ווערקשטוב, וואו גוזשע ארבייט, האט זיא בעשלאָסען צו מאכען איהם א בעזוך, זיא האט דיא גומער נים געוואוסט, נאר הערענדיג א קלאפעריי פון האַ־מערס, איז זיא געגאנגען נאָכ'ן גערויש נאָך. אויפ'ן וועג האט זיא בעשלאָסען נים צו פרעגען אויף גוזשע, נאר אויף עטיענען.

זיא האט נים געוואוסט, פון וואנען ארייגצוגעהן, נאר פון דערווייטענס האט זיא געזעהן א רויטען שיין, און דערזעהענדיג אן ארבייטער אָנקומען, איז זיא איהם ענטקעגען געגאנגען און האט איהם געפרעגט שטאמלענדיג:

— קענט איהר מיר נים זאָגען, מיין הערר, ארבייט דא א קליין אינגעל, מיין זוהן, עטיען?

— עטיען, עטיען, האט ווידערהאָלט דער מאן, נים קענענדיג איינשטעהן אויף דיא פיס, און דער ווינד האט צו איהר צוגעבראכט דעם גערוך פון בראנפען.

זשערוויז האט זיך א צאפעל געטהאן און האט געזאגט צושראקען:

— ארבייט דא ניט, העדר גושע?

— אָה, גושע? יא, אויב איהר דארפט גושע, געהט לינקס.

זשערוויז איז אריין, וואו דער מאן האט איהר געזאגט, און זיא האט זיך געפונען אין א גרויסע קוכע (שמיד־ווערקשטאט) וואו עס איז געשטאנען א גרויסע ברענענדיגע אייוועז. זיא האט געפרעגט אויף גושע ביי דעם ערסטען מאן, וואס זיא האט געטראפען. נאר פלוצים האבען דיא בלאז־זעק אנגעהויבען צו פּאַכען און דאס צימער איז ליכטיג געווארען פון אלע זייטען. איצט האט זשערוויז דערזעהן גושע, וועלכער איז געשטאנען מיט נאך צוויי מענער נעבען שמיד־קלאץ.

— אהה, מאדאם זשערוויז! האט ער אויסגעשריען פערוואונדערט און זיין געזיכט איז אין גאנצען בעלויכטען געווארען פון פרייד, נאר ווען ער האט בעמערקט אז זיינע קאמעראדען האבען זיך אנגעהויבען צו שטופען און ווינקען איינער צום צווייטען, האט ער געגומען עטיענען און האט איהם צוגעשטופט צו זיין מוטער.

— איהר זייט געקומען זעהן אייער זוהן? האט ער געזאגט, ער טהוט זיין ארבייט, וויא מען דארף נאר ניט בעסער.

זשערוויז האט זיי דערצעהלט, וויא שווער איהר איז אנגעקומען צו דער־פרעגען זיך אהער, און זיא האט געפרעגט, פאר וואס ווייס קיינער ניט דעם נאָמען פון עטיען.

— מען רופט איהם דער זא־זא, ווייל זיינע האר זיינען אזוי קורץ געשאָרען וויא ביי א זאַוו *)

דיזער בעזוך איז געווען איז געוועזען איהר ערסטער אבער ניט דער לעצטער, זיא פלעגט אהין אָפט אריינגעהן שבת, ווען זיא האט אָבגעטראָגען דיא וועש צו מאדאם גושע. דיא גושעס האבען נאך אלץ געוואוינט אין דעם זעלבען הויז. דאס ערסטע יאהר האט זשערוויז געצאהלט איהרע צוואנציג פראנק רעגולאר יעדען מאָנאט, אריינרעכענדיג דיא זיבען־אכט פראנק פאר'ן וואשען, און אויף אזא אופן האט זיא שוין געהאט אויסגעצאהלט פון איהר חוב צו מאדאם גושע מעהר וויא א העלפט. נאר א מאל האט איהר פערפעהלט דירה געלד פאר'ן פיערטעל יאהר און ניט וויסענדיג, וואס צו טהאן, האט זיא זיך געווענדט צו דיא גושעס, דאס

*) א טהייל פון דיא פראנצויזישע סאלדאטען אין אלזשיר רופען זיך זאַוועז.

האט אבער דערנאך פאסירט עטליכע מאל, און איהר חוב איז איצט געשטאנען אין פיער הונדערט און פינף און צוואנציג פראנק.

איצט האט זיא שוין נאר אויפגעהערט צו צאהלען מיט מזומן און האט נאר געצאהלט מיט וואשען. זיא האט איצט געארבייט ניט ווענינער וויא פריהער און איהר געשעפט איז איצט געגאנגען ניט ערגער וויא פריהער, נאר געלד איז ביי איהר איצט צורתען געוואָרען אונטער דיא הענד, און זיא איז געוועזען צופריעדען, ווען זיא האט געקענט אויסקומען מיט דיא הוצאות, צו וואס איז דיא גאנצע יאָ־גענים נאכ'ן געלד פלעגט זיא טראכטען, אז מען קען אויסקומען מיט'ן לעבען איז שוין גוט. זיא האט אנגעהויבען פעט צו ווערען.

מאדאם גוזשע האט זיך שטענדיג זעהר פריינדליך בעגאנגען מיט זשערוויז ניט ווייל זיא האט מורא געהאט פאר איהר געלד, זאָנדערן ווייל זיא האט איהר ווירקליך ליעב געהאט און האט זיך געשראָקען, אז זיא זאָל ניט אראב פון דעם גלייכען וועג.

דער שבת, ווען זשערוויז האט געמאכט דעם ווידיט צו גוזשע און ווערק־שטוב, איז אויך געוועזען דער ערסטער פון מאָנאט. ווען זיא איז אריין צו פרוי גוזשע, איז איהר קאָרב געוועזען אזוי שווער, אז עס האט איהר גענומען א פּאָר מינוט, ביז זיא האט געקענט אָבכאפּען דעם אָטהעם און אויסריידען א וואָרט.

— האט איהר יעדע זאך געבראַכט? האט געפרעגט פרוי גוזשע, וועלכע איז געוועזען זעהר פּינקטליך מיט דיא גרעט.

— יעדע זאך איז דא, האט זשערוויז געענטפערט מיט א שמייכעל. איהר ווייסט, אז איך ברייננ פּינקטליך אב יעדע זאך.

— ־אס איז ריכטיג, האט געענטפערט דיא עלטערע פרוי. איהר האט פיעל פעהלערע, מיין טהייערע, נאר דיעזען פעהלער האט איהר נאך דערווייל ניט.

וועהרענד דיא וועשערין האט ארויסגענומען דאס גרעט פון קאָרב און אויס־געלעגט עס אויפ'ן בעט, האט איהר פרוי גוזשע געמאכט פיעלע קאָמפּלימענטען. זיא ברענט קיין מאָל ניט צו דאָס גרעט און רייסט ניט אראב דיא קנעפּלאך, נאר זיא קראַכמאלט עס צו שטארק.

— נעהם אליין און גיב א טאפּ — איז דאס ניט אזוי שטייף וויא א מאָוועל? מיין זוהן קלאָגט זיך קיין מאָל ניט, אבער איך ווייס, אז ער האט אזוי ג־ט ליעב.

— מעהר וועט שוין אזוי ניט זיין, האט זשערוויז געענטפערט, ווערענדיג

רויט. סיינער, אויסער מיר, ריהרט ניט אָן אייערע זאכען, און איך האַלט ווי גער סער איבערגעמאכט צעהן מאָל איידער צו זעהן איך אונצופריעדען.

— איך האָב נאָר ניט גענוג אייער ארבייט. האט געענטפערט פרוי נחשע. איך האב נאך קיין מאָל ניט געזעהן, אז מען זאָל פרעסען שפּיצען בעסער, וויא איהר קענט עס טהאָן. דער איינציגער פעהלער איז נאר, וואס איהר ברויכט אביסעל צופיעל קראָכמאל, מיין נחשע האט ניט ליעב אויסצוזעהן וויא א פראנט.

זיא האט ארויסגענומען א ביכעל און האט אויסגערעכענט אלע שטיקלאך וועש, אלץ איז געווען ריכטיג. זיא האט ארויסגענומען א נייען בינטעל שמוציגע וועש, און זשערוויז האט עס אריינגעלעגט אין קאָרב אריין און איז געבליעבען שטעהן.

— מאדאם נחשע! האט זיא ענדליך געזאָגט, אויב אייך איז אלץ איינס וואָלט איך אייך געבעטען, איהר זאָלט מיר אָבצאָהלען פאר היינטיגע וואָך וועש.

דער רעכנונג פאר דיעזען מאָנאט וועש איז געווען מעהר וויא געוועהנליך, עס האָט בעטראָפען מעהר וויא צעהן פראנק. פרוי נחשע האט אויף איהר ערנסט א קוק געטהאָן.

— מיין קינד, האט זיא געזאגט שטיל, זאָל זיין וויא דוא ווילסט. איך וועל דיר ניט אָבזאָגען צו געבען דאס געלד, ווען דוא ווילסט עס, נאר דאס איז ניט דער וועג ארויסצוקריכען פון א חוב. דוא פערשטעהסט, אז איך מיין דא ניט קיין שלעכטס, נאר דוא דארפסט זעהן צו לעבען מיט א בעסערען רעכנונג.

זשערוויז האט מיט אראָבגעלאָזטע אויגען אויסגעהערט דעם מוסר. זיא דארף דיא צעהן פראנק צו בעצאהלען דעם קוילען־הענדלער, האט זיא געזאגט. נאר פרוי נחשע האט איהר אויסגעהערט מיט א שטרענגע געזיכט און געזאָגט, אז זיא דארף קלענער מאכען איהרע אויסגאבען און זיא אליין רעכענט אויך צו פערקלענערן איהרע אויסגאבען און אליין וואשען איהר וועש, וויא זיא האט עס פריהער געטהאָן, אויב איהר וועט אויסקומען צו צאָהלען דערפאר וויא איצט.

ווען זשערוויז איז ארויסגעגאנגען איז איהר געווען גאנץ גרינג אויפ'ן הארצען, ווייל האבענדיג דיא צעהן פראנק ביי זיך אין טאש, האט זיא זיך ווייניג געקימערט וועגען דעם מוסר. זיא האט אָנגעהויבען צו צוגעוואוינען זיך צו דעקען איין חוב דערמיט, וואס זיא האָט געמאכט אן אנדערן.

אויף דיא טרעפ האט זיא בעגעגענט א הויכע פרוי, וואס איז איהר געקר־ מען אנטקעגען מיט א חערינג אין האנד. דאס איז געווען ווירזשין, וועלכע זיא

האט געשמיסען אין וואש־הויז. דיא צוויי פרויען האבען איינע דיא אנדערע אנגעקוקט גלייך אין געזיכט אריין. זשערוויז האט אינסטינקטיוו צוגעמאכט דיא אויגען, ווייל זיא האט געדענקט, אז דאס מיידעל וועט איהר א זעץ טהאָן מיט׳ן הערינג אין געזיכט, נאר ווירזשין האט נאָר א לייכטען שמייכעל געטהאָן.

— ענטשולדינט מיר ......

— איהר דאַרפט זיך ניט ענטשולדיגען, האט ווירזשין איהר געענטפערט אין דעם זעלבען טאָן.

און זיי זיינען געשטאנען א פּאָר מינוט און גערעדט גאנץ פריינדליך, וויא צווישען זיי וואָלט קיין מאָל גאר ניט פּאָרגעקומען.

ווירזשין איז דאמאלס אלט געווען א יאהר ניין און צוואנציג און האט אויס־געזעהן פּראכטפאָל שעהן מיט איהר לאנגליכען געזיכט, וואס איז געווען נאך שעה־נער פון איהרע שיינענדיגע שוואַרצע האר וועלכע זיא האט געטראָגען אין שווערע צעפּ ארום איהר קאָפּ. זיא האָט דערצעהלט איהר געשיכטע אין א קורצע פּאָר ווערטער. זיא איז געווען פערהייראט, האט חתונה געהאט לעצטען פריהלינג פאר א מישלער, וועלכער האט איצט אויפגעגעבען זיין ארבייט און האָפט צו בעקומען דיא שטעלע פון א פּאָליסמאן, (פּאָליציסט) זיא האט ערסט געקויפט פאר איהם דעם הערינג.

— ער האט זעהר ליעב הערינג, האט זיא געזאָגט, און מיר פרויען צולאָזען זעהר פיעל אונזערע מענער, נאר וואס שטעהען מיר, קומט ארויף, מיר שטעהען דא אין א צוג־לופט.

ווען זשערוויז האט פון איהר זייט דערצעהלט איהר געשיכטע און דאביי נאך געזאָגט, אז ווירזשין וואוינט איצט אין דיא זעלבע צימערן, וואו זיא האט געוואוינט און וואו איהר קינד איז געבאָרען געוואָרען, האט איהר ווירזשין נאך מעהר גענומען בעטען, זיא זאָל צו איהר ארויפגעהן.

— עס איז שטענדיג אנגענעהם צו זעהן א פּלאַץ, וואו מען איז געווען גליק־ליך, האט זיא געזאָגט. איך אליין האב ביז איצט געוואוינט פון יענער זייט וואסער, נאר מיר איז דאָרטען דערעסען געוואָרען, און איך וואוין שוין צוויי וואָכען דאָ.

זיא האט ווייטער דערצעהלט, אז זיא איז נאך ניט אין גאנצען איינגעאָרדענט און אז איהר איצטיגער נאָמען איז פּלאסאָ.

— און מיין נאָמען איז קאָפּע, האט זשערוויז געזאָגט.

זשערוויז איז געווען אביסעל פערדעכטיג: ליגט דא אָקאָרסט ניט אונטער דער איידעלקייט עפעס א שרעקליכע ראכע? און האט זיך פאָרגענומען צו זיין פאָרזיכטיג. נאר אזוי לאנג וויא ווירזשין איז אזוי איידעל, קען גראָב ניט זיין.

פלאסאָ, דער מאן, איז אלט געווען א יאָהר פינף און דרייסיג האט געטראָגען וואָנסען און א פראנצויזישע בערדיל און איז געזעסען פאר'ן טיש נעבען פענסטער און האָט געמאכט קליינע קעסטעלאך, זיין איינציגע געציינג איז געווען א מאשענ־מעסערל, א קליין זעגעלע און א טעפעלע מיט קליי. נאר דאך האט ער געמאכט מיט דעם געציינג א וואונדערליך שעהנע ארבייט. ער פלעגט דאס קיין מאָל ניט פערקויפען און דאס נאר צוטהיילט צווישען זיינע פריינד, און דאס האט איהם געהאלפען צו פערטרייבען דיא צייט, ביז ער וועט קריגען א שטעלע.

פלאסאָ האט זיך אויפגעהויבען און האט זיך פערנייגט פאר זשערוויז, ווען דין ווייב האָט פאָרגעשטעלט אלס איהר אלטע פריינדין, נאר ער האט קיין וואָרט ניט אויסגערעדט. דיא נאטור האט איהם ניט געשענקט פיעלע פעהינקייטען צום ריידען, ער האט נאר פון צייט צו צייט א וואָרף געטהאָן א בליק אויפ'ן הערינג.

זשערוויז האט ארומגעקוקט דאס צימער און האט דערצעהלט וויא איהר מעבעל איז געשטאַנען. ווירזשין האט דערצעהלט אנדערע איינצעלהייטען פון זייערע אומשטענדען, איהר מאן האט געקריגען א קליינע ירושה פון א טאנטע, און זיא אליין נייט אביסעל — מאכט פון צייט צו צייט א קלייד, נאך א האלבע שטונדע האָט זיך זשערוויז אויפגעהויבען אום אוועקצוגעהן. ווירזשין האט איהר בעגלייט ביז דיא טרעפ, דאָרטען האבען זיי זיך ביידע אָבגעשטעלט. זשערוויז האט אויסגעדוכט, אז ווירזשין וויל איהר עפעס דערצעהלען וועגען לאנטיע און אדעל, נאר זיי האבען זיך געשיידעט, ניט ריידענדיג א וואָרט וועגען דיעזען אונאנגענעהמען געגענשטאנד.

דאס איז געווען דער אָנפאנג פון א גרויסער פריינדשאפט. מיט א וואָך שפעטער האָט שוין ווירזשין ניט געקענט דורכגעהן פערביי זשערוויז'ס געשעפט אהנע דעם, אז זיא זאָל דאָרטען ניט אריינגעהן און פערבלייבען דאָרטען א פאָר שטונדען. אָנפאנגס האט זשערוויז געפיהלט זעהר אונבעקוועם. יעדעס מאָל ווען ווירזשין פלעגט עפענען דאס טויל, האָט זשערוויז געדענקט, אז זיא וויל איהר עפעס זאגען וועגען לאנטיע. ער איז איהר פון קאָפ ניט ארויס דיא גאנצע צייט וואס זיא פלעגט זיין צוזאמען מיט ווירזשין. עס איז זעהר נאַרעש, פלעגט זיא

טראַכטען. וואס געהט איהר אָן, וואס עס איז געוואָרען מיט לאַנטיע און אַרעל? דאָך איז זיא געווען זעהר נייגיעריג אויסצוגעפינען, וואס מיט זיי איז געוואָרען.

ווינטער איז געקומען, דער פיערטער ווינטער וואס זשערוויז האט געהאט איהר געשעפט. דער ווינטער איז אויסגעפאלען זעהר אַ בייזער און נאָך נייע־יאָהר איז דער שניי געלעגען אין גאַס דריי וואכען אהנע צו שמעלצען. זשערוויז האט געהאט אַ מאַסע ארבייט און אין דיא צימערן האט געהערשט אַן אנגענעהמע ווארעמקייט און שטילקייט. פון דרויסען האט ניט דערגרייכט דער גערויש פון דיא קארעטעס צוליעב דעם שניי, דיא איינציגע געשרייען וואס האבען זיך געהערט, זיינען געווען פון דיא קינדער, וואס האבען זיך געגליטשט אין גאַס און האבען געמאכט אַ גרויסען ליאַרעם.

זשערוויז האָט זעהר ליעב געהאט קאַפע נאָך האַלבען טאָג; דיא און איהרע ארבייטערינען האָבען אויף דעם היינט געוואַרט מיט אונגעדולד. ענדליך האט דיא אלטע אריינגעטראָגען דעם קאַן קאַפע און האט אָנגעגאָסען פאַר יעדע אַ טאַסע קאַפע. דיא טהיר פון גאַס האט זיך געעפענט און ווירזשין איז אריינגעקומען מיט אַ כוואַליע קאַלטע לופט.

— גאָט אין הימעל! האָט זיא אויסגעשריען, דער פראָסט איז שרעקליך, מיינע אויערען זיינען אָבגעפראָרען.

— איהר זייט גראַדע געקומען אין דער צייט, האט זשערוויז געזאָגט פריינד־ליך, איהר וועט האבען אַ טאַסע קאַפע.

— מיט פערגניגען וועל איך טרינקען, האט ווירזשין געענטפערט מיט אַ שוידער. זיא איז געשטאַנען אין קראָם, ביז זיא איז דורכגעפרוירען געוואָרען—דיא ווארעמקייט אין דיעזען צימער איז אַ פערגניגען, האט זיא געזאָגט, מישיענדיג דעם קאַפע, און זיא האָט זעהר ליעב דעם גערוך פון פריש־געפרעסטען גרעט. פלוצים האט זיך ווירזשין אָנגעבויגען צו זשערוויז און געזאָגט מיט אַ שמייכעל:

— געדענקט איהר דאַמאַלס אין וואַש־הויז?

זשערוויז איז רויט געוואָרען און האט ניט געקענט ענטפערן. דערפאַר האָט זיא דיא גאַנצע צייט מורא געהאט. זיא איז געווען זיכער, אַז מיט אַ מינוט שפּעטער וועט זיא הערען לאַנטיע׳ס נאָמען. ווירזשין האט זיך צו איהר צוגערוקט נעהענטער. דיא ארבייטערינען האבען גערעדט צווישען זיך, וואס זיי וואָלטען גע־טהאָן, ווען יעדער פון זיי וואָלט געהאט צעהן טויזענד פראַנק אַ יאָהר איינקינפטע, ווירזשין האט פערלאָזט דעם שטוהל, אויף וועלכען זיא איז געזעסען, און האָט

געגומען א פוס־בייגקעלע און האט זיך געזעצט נעבען זשערוויין, וואס איז אויך גע־זעסען אויף א פוס־בייגקעלע, זשערוויין האט זיך געפיהלט פייג און שוואך, צו שוואך נים צו דערלאָזען צו דעם געשפרעך אדער בעטען איהר, אז זיא זאָל דער־פון נים ריידען, זיא האט אָהן אמהעם ערוואָרט דיא קומענדע ווערטער, איהר הארץ פול מיט א מאָדנעם געפיהל, וואס זיא האט אליין זיך נים געקענט ערקלערען.

— איך וויל אייך נים פערשאפען קיין שמערץ, האט געזאָגט ווירזשין איינ־מאָך — צוואנציג מאל זיינען מיר שוין דיא ווערטער געלעגען אויפ'ן שפּיץ צונג, נאר איך האב זיך אָבגעהאלטען, נאר איך בעט אייך, אז איהר זאָלט נים דענקען, אז איך טראָג צו אייך א שנאה.

זיא האט אויפגעהויבען איהר טאסע און האט אויסגעזופּט דיא לעצטע ביסעל קאפע, זשערוויין האט מיט אנגסט זיך געפרעגט, צו ווירזשין האט געקענט פער־געסען דיא שרעקליכע בעליידיגונג אין וואש־הויז. עפּעס איז איהר נים געפעלען געוואָרען דאס פּייערל אין ווירזשינ'ס אויגען.

— איהר האָט דאמאלס געהאט אן ענטשולדיגונג, האט ווירזשין געזאָגט. מען איז זיך מיט אייך שרעקליך בעגאנגען. איך וואָלט עמיצען ערמאָרדעט.

און צוועקוואָרפענדיג איהר געמאכטען טאָן, האט זיא אָנגעהויבען צו רעדען ניכער:

— זיי זיינען נים געווען גליקליך, איך קען אייך פערזיכערען. נאר נים גליקליך, זיי האבען געוואוינט אין א שמוציג געסיל, וואו דיא בלאָטע איז געווען איבער דיא קניע, צוויי טעג שפּעטער, וויא ער האָט אייך פערלאָזען, בין איך צו זיי אוועק אויף פריהשטאָק און האב זיי געטראָפען שטארק קריגענדיג זיך, איהר ווייסט, אז אדעל איז אן אויסוואורף, אמת, זיא איז מיין שוועסטער, אבער דאך איז זיא אן אויסוואורף. און לאַנטיע — איהם קענט איהר בעסער וויא איך, און איהם פער־שפּאָר איך אייך צו שרייבען. ער איז פערטיג צו ערמאָרדען יעדע פרוי, ווען עס זאָל איהם עפּעס א האָר נים געפעלען ווערען. אָה, זיי האבען געהאט א גליק־ליכע צייט, זייער נעש־ען האט מען געהערט איבער דער גאנצער גאס. א מאָל האט זיך דיא פּאָליציי געדארפט אריינמישען, אזא גוואלד האבען זיי געמאכט.

זיא האָט געערעדט ווייטער און דערצעהלט אזעלכע גרוילען, וואס האבען געקענט דיא האָר אוועקשטעלען קאפּויר. זשערוויין האט זיך צוגעהערט בלייך וויא דער טוידט, מיט א נערוועזען ציטער פון דיא ליפּען, וואס מען האט געקענט אָנ־

נעחמען פאר א שטייבעל. זיבען יאהר לאנג האט זיא ניט נעהערט לאנטיע'ס נאמען, און זיא וואלט קיין מאל ניט נעגלויבט אויף זיך, אז עס זאל איהר אזוי שטארק אויפרעגען, וואס זיא האט פון איהם איצט נעהערט. זיא האט מעהר ניט נעקענט זיין אייפערזיכטיג אויף אדעל, נאר דאך האט איהר פערשאפט פערגניגען צו הערען, וויא אדעל האט נעקרינען קלעפ, און עס וואלט איהר ניט מאוס נעד ווארען צו צוהערן זיך צו דעם לאנג, אבער קיין פראגעס האט זיא ניט נעמאכט א לאנגע צייט ענדליך האט זיא זיך ניט נעקענט איינהאלטען און האט געפרעגט:

— וואוינען זיי נאך אין דעם זעלבען פלאץ?

— ניין, איך האב איך נאר פערגעסען צו זאגען, זיי זיינען זיך צונאנגען לעצטע וואך, האט ווירזשין נעענטפערט.

— צונאנגען? האט זשערוויז אויסנערופען.

— ווער איז זיך צונאנגען? האט קלעמענס נעפרעגט, איבעררייסענדיג איהר נעשפרעך מיט קאפע'ס מוטער.

— קיינער ניט, האט ווירזשין נעענטפערט, איהר קענט זיי ניט.

ביי דיא ווערטער האט זיא א קוק נעטהאן אויף זשערוויז און האט נעשיינט צו האבען פערגניגען פון איהר פערלעגענהייט, פלוצים האט זיא איהר א פרעג נעטהאן, וואס וואלט זיא נעטהאן, ווען צום ביישפיעל לאנטיע זאל פלוצים ביי איהר ערשיינען? מענער זיינען אזוי מערקווירדיג, און קיינער קען ניט וויסען, וואס זיי זיינען פעהיג צו טהאן. לאנטיע איז אימשטאנדע אומצוקעהרען זיך צו זיין אלטע ליעבע. נאר דא האט איהר זשערוויז נעענטפערט מיט ווירדע און ערנסטקייט, אז זיא איז פערהייראט, און אויב לאנטיע וואלט נעקומען וואלט זיא איהם נעד בעטען, ער זאל ארויסנעהן. קיין זאך קען שוין מעהר צווישען זיי ניט זיין, אפילו דיא ווייטעסטע בעקאנטשאפט אויך ניט.

— איך ווייס גאנץ גוט, האט זיא ווייטער נעזאגט, אז עטיען איז זיין זוהן, און ארב לאנטיע וויל איהם זעהן, קען איך איהם ניט פערווערען, נאר וואס אנד בעלאנגט מיר פערזענליך, קענט איהר זיין זיכער, מאדאם פלאסא, אז ער וועט אפילו מיין קליין פינגערל ניט בעריהרען, צווישען אונז איז אלעס נעענדיגט.

ביי דיא לעצטע ווערטער האט זיא נעמאכט א קרייץ אין דער לופט, וויא פערזיגלענדיג מיט דעם איהר שבועה, און ויא איבערצוהאקען דעם נעשפרעך האט זיא ארויסנעשריען צו איהרע פרויען:

— דענקט איהר, אז איהר וועט היינט פערטיג ווערען מיט אייער ארבייט, אויב איהר וועט אזוי זיצען? נעהמט זיך צו דער ארבייט! צו דער ארבייט!

נאר דיא פרויען האבען זיך ניט גערוהרט, דיא וואָרעמקייט האט זיי פויל געמאכט, און זאָגאר זשערווייז אליין האט געפונען פאר שווער אנצוהויבען פון דאס ניי דיא ארבייט. דיא פאַרהאַנגען, וואס זיא האט געפרעסט זיינען פערטריקענט געוואָרען און עמיצער האט אויף זיי פערגאָסען אביסעל קאפע. דעם פלעק האט מען געדארפט פערוואשען.

— האָט אייך א גוטען טאָג, האט געזאָגט ווירזשין. איך בין ארום קויפען א האלב פונט קעז, און מיין מאן וועט מיינען, אז איך בין פערפראָרען געוואָרען.

אזוי איז אריבער דער בעסערער טהייל פון טאָג און אזוי פלעגט זיין יעדען טאָג ווייל איהר ארבייטס־צימער איז געוואָרען דער צוזאמענקונפטס־פונקט פון דעם גאנצען הויז. זיא וואָלט געווען צופריעדען אריינצונעהמען אלע אָרימע פון קווארטאל וואס זיא האט געזעהן פריהרען אין דרויסען. צו דיעזער צייט איז זיא געוואָרען זעהר פריינדליך צו אן אלטען מאן פון זיבציג יאהר, וואס האט געוואוינט אין א לאָך אונטער'ן דאך פון דיעזען הויז און האט דאָרטען געהונגערט און געפרוירען. אין דער סעוואסטאָפּאָלער מלחמה האט ער פערלאָרען דריי זיהן, ער איז געווען א מאלער, נאר שוין צוויי יאָהר, וויא דער רעהמאטיזמוס האט איהם פערדרייט אזוי א האַנד, אז ער האט ניט געקענט האלטען קיין פענזיל.

ווען זשערווייז פלעגט בעמערקען דעם אלטען ברו, פלעגט זיא איהם אריינ־נעהמען, מאכען פאר איהם א פלאץ נעבען אייוועז און געבען איהם ברויט מיט קעז. דער אלטער מיט זיין ווייסע באָרד און צוקניימשטע געזיכט איז א אלטער עפעל, איז געזעסען שטיל, און האט אויסגעגלייכט זיינע ביינער אין דער ליעבע וואַרעמקייט און האט הנאה געהאט פון דעם טרעסטשען פון דיא קוילען אין אייוועז.

— פון וואס טראכט איהר? פלעגט איהם זשערווייז פרעגען זעהר פריילייך.

— פון נאר נישט — פון אלערליי זאכען, פלעגט ער ענטפערן מיט א צר מישטער מינע.

דיא ארבייטערינען פלעגען לאכען און טראכטען, אז עס וואָלט געווען א גוטער שפאס צו פרעגען צו ער איז ניט פערליעבט, נאר ער האט זיך אבי־כו אויף זיי ניט אומגעקוקט און איז וויעדער פערזונקען אין זיין שטילען טראכטען.

פון דער צייט אָן האט ווירזשין אָפט גערעדט מיט זשערווייז וועגען לאנטיע.

א מאל האט זיא איהר דערצעהלט, אז זיא האט איהם בעגעגענט, נאר ווען יענע האט איהר גאר ניט געענטפערט, האט זיא ווייטער ניט גערעדט. נאר אויף מארגען האט זיא זיך ווידערגעקעהרט צו דעם געשפרעך און דערצעהלט, אז לאנטיע האט פון איהר גערעדט זעהר צערטליך און לאנג. זשערוויעז האט זעהר געליטען פון דיא שישקעדינע (געפליסטערטע) געשפרעכען, לאנטיעס נאמען האט איהר געמאכט קראנק און איבעל, זיא האט געוואלט זיין ארדענטליך און האלטען זיך אויפ'ן ריכטיגען וועג, ווייל נאר אויף אזא אופן האט זיא געטראכט, קען זיא זיין גליקליך. זיא האט פון קאפע גאר ניט געטראכט, ווייל זיא האט געוואוסט, אז זיא האט זיך מיט קיין זאך געגען איהם ניט פערשולדיגט. נאר ווען זיא פלעגט טראכטען פון גושע האט איהר אויסגעוויזען, אז דער מינדעסטער געדאנק וועגען לאנטיע איז געווען א אונטרייהייט צו דיא צארטע פריינדשאפט צו יענעם, א פריינדשאפט וואס איז איהר זעהר טהייער געווארען. איהר הארץ איז צו יענער צייט געווען זעהר בעקימערט, זיא האט אלץ געטראכט פון יענע צייט, ווען דער ערסטער געליעבטער האט איהר פערלאזען, און איין טאג איז איהר אריין דער געדאנק אין קאפ, אז איצט ווען ער האט פערלאזען אדעלין, קען ער נאך צו איהר צוריק קומען.

ווען זיא פלעגט ארויס אין גאס, פלעגט אויף איהר אנפאלען א שרעק. איהר האט אויסגעדוכט, אז לאנטיע געהט איהר נאך אויף טריט און שריט, זיא האט מורא געהאט ארומצוקוקען זיך, דענקענדיג, אז אט נעהמט ער איהר ארום ביי דער טאליע. איהר האט געדוכט, אז ער לאזט פון איהר דיא אויגען ניט אראב אפש'ר וועט ער קומען נאך האלבען טאג? דער געדאנק האט ביי איהר ארויסגע־רופען שוידער אויפ'ן שטערן, ער וועט איהר געוויס א קוש טהאן אין אויער אריין, מיט וואס ער פלעגט איהר רייצען אמאל אין דיא פערגאנגענע יאהרען, פאר דעם קוש האט זיא געציטערט. ווען דער שרעק פלעגט אויף איהר אנפאלען, איז געווען דער איינציגער פלאץ, וואו זיא פלעגט געפינען רוהע, גושעס ווערק־שטוב. דער קלאפ פון האמער האט פערטריעבען אלע שלעכטע חלומות; ער פלעגט איהר שטענדיג בעשיצען.

וואס פאר א גליקליכע צייט דאס איז געווען נאך אלעמען! יעדע וואך פלעגט זיא אליין טראגען דעם קארב גרעטע, וואס האט איהר געגעבען א תירוץ אריינצוגעהן צו גושע אין ווערק־שטוב איהם צו בעזוכען. זיא איז געגאנגען פריילך און לוסטיג, וויא זיא וואלט געמאכט א שפאציר אויפ'ן לאנד. גושע האט זיך אויף איהר געריכט און ער האט געקלאפט העכער וויא שטענדיג, אום זיא זאל

איהם הערץ וואס ווייטער. זיא פלעגט א לייכטען גלעט מהאָן עטיגען איבער׳ן באק און פלעגט זיך שטיל אנידערזעצען, בעטראכטענדיג דיא צוויי — גוזשע און עטיען — וואס זיינען איהר געוועזען אזוי טהייער א שטונדע לאנג, ניט ריידענדיג קיין וואָרט. ווען א הייסער פונק איז ארויפגעפאלען אויף איהר צארטען לייב, האט זיא דערפון געקליבען פערגניגען, ער האט פערשטאנען, אז זיא האט פעגנוגען, קוקענ־דיג אויף זיין ארבייט און פלעגט בעהאלטען דיא שווערסטע און קונציגסטע שטיק־לאך ארבייט פאר דער צייט ווען זיא וועט דא זיין, אום זיא זאָל איהם קענען בעוואונדערען. דאס איז געוועזען אן אידיליע, צוואר זיי אליין האבען דערפון ניט געוואוסט, און יעדעס מאל איז זיא ארויס פון קוזנע צופריעדען און בערוהיגט.

ביסלעכווייז איז איהר אומזיסטיגע מורא פאר לאנטיע שטילער געוואָרען, קאָפּע האט זיך צו יענער צייט זעהר שלעכט אויפגעפיהרט און איין אבענד ווען זיא איז פערביינגעגאנגען דעם שענק אסעמואר, איז זיא געוועזען זיכער אז זיא האט איהם געזעהן טרינקען מיט מע־באָט, זיא איז געשווינד דורכגעלאָפען אום ער זאָל ניט דערקענען, אז זיא שפיאָנירט איהם, דאָך האט זיא זיך אומגעקוקט און האט געזעהן, אז ער האט אויסגעטרונקען א גלאָז בראנפען מיט דער מינע פון א מענשען, וואס איז געניט און אזעלכע זאכען, ער האט איהר, הייסט עס, געזאָגט א ליגען, ער טרינקט יא בראנפען, זיא איז געוועזען פערצווייפעלט, איהר אלטער שרעק פאר בראנפען האט זיך איהר אומגעקעהרט; ווייל וואָלט איהר ניט געאארט — ווייל איז גוט פאר דיא ארבייטער, נאר בראנפען הרג׳עט זיי אוועק, עס נעהמט ביי זיי צו דעם אפעטיט פאר דיא עסענס, וואס דערהאלטען ביים לעבען און געבען כח צום ארבייטען. פאר וואס מישט זיך ניט אריין דיא רעגירונג און פערבאָט ניט צו פערקויפען דיא ניפטיגע געטראנקען?

ווען זיא איז געקומען אהיים, האט זיא דיא גאנצע הויז געטראָפען אין א טומעל, איהרע ארבייטערינען האבען פערלאָזט זייער ארבייט און האבען זיך גע־פונען אין הויף. זיא האט געפרעגט, וואס איז געשעהן.

— דער אלטער ביזשאר שלאָגט זיין ווייב, ער איז שכור וויא לוט. ער האָט איהר ארויפגעטריבען איבער אלע טרעפ אין ציטער אריין און שלאָגט איהר צו טוידט. הערט זיך נאר צו!

זשערוויז איז ארויפגעלאָפען אויף דיא טרעפ. זיא האט זעהר ליעב געהאט פרוי ביזשאר, וועלכע האָט פאר איהר געוואשען, און זשערוויז האָט שטארק בעד־וואונדערט איהר מוטח און ארבייטזאמקייט.

אויפ'ן זעקסטען שטאָק איז געשטאַנען א גרופע מענשען. פרוי ראָשע איז געשטאַנען ביי דער מהיר.

— הערט אויף! האָט זיא געשריען, הערט אויף! אז ניט וועלען מיר שיקען רופען דיא פּאָליציי.

קיינער האט ניט געוואָנט אריבערצוטרעטען דיא שוועל, וייל ביזשאר איז געווען וויא א וואהנזיניגער, ווען ער געווען שכור, ער איז זעלטען געווען אין גאנצען ניכטער, אָך אין יענע זעלטענע טעג ווען ער פלעגט שוין איינוויליגען צו געהן אר־ בייטען, האָט ער געהאלטען א פלאש בראַנפען ביי דער זייט, ער האט כמעט נאר ניט געגעסען אוּן ווען מען זאָל איהם געווען אריינשטעקען א ברענענדיגע שוועד־ בעלע אין מויל אריין, וואָלט ער זיך אָנגעצונדען וויא א ליכט.

— וואס איז דאס, ווען איהר איהם דערלאָזען, אז ער זאָל איהר דער־ הרג'ענען? האט זשערוויז געזאָגט, ציטערענדיג פון קאָפּ ביז דיא פיס, אוּן זיא איז אריינגעגאַנגען אין צימער.

דאס צימער איז כמעט געווען לעדיג, נאר זעהר ריין; דער מאן האט פער־ קויפט אפילו דיא לייליכער פון בעט, אום צו קויפען בראַנפען. אין דעם געשלעג, וואס איז איצט אָנגעגאַנגען אויף לעבען און טוידט, זיינען דיא ביינקלאָך און דער טיש געווען איבערגעקעהרט, דיא אָרימע פרוי איז געלעגען אויף דער ערד, איהרע קליידלאָך נאך נאס פון וואשען גרעט, איהרע האָר צולאָזט איבער'ן פערבלוטיגטען געזיכט. זיא האָט ארויסגעלאָזט א טויבען קרעכץ נאך יעדען קלאַפּ, וואס דיא ווילדע בעסטיע האט איהר געגעבען.

דיא שכנים האבען צווישען זיך גערעדט, אז זיא האט איהם ניט געוואָלט געבען דאס געלד, וואס זיא האט היינט פערדיענט פון וואשען און דאריבער שלאָגט ער זיא.

— קום ארונטער זאג איך! האט געשריען ראָשע צו זיין ווייב פון אונטען. לאָז ער איהר דער־הרג'ענען, אז ער וויל, עס וועט זיין מיט איין נאר וועניגער אויף דער וועלט.

דער אלטער ברו איז נאכגעגאַנגען זשערוויז אין צימער אריין און זיי ביידע האבען גענומען; ריידען צום ווילדען שכור ער זאָל צורוח לאָזען זיין ווייב. נאר ער האט זיך צו זיי געווענדט בלייך און דראָהענד, מיט א ווייסען שוים אויף דיא ליפּען און א מערדערישען גלאַנץ אין דיא אויגען. ער האָט דעם אלטען ברו אָנ־ געבאַפּט און אריבערגעוואָרפען איבער'ן טיש, און זשערוויז האט ער אזא פרייסעל

געטהאָן, אז איהרע צייהנער האבען אנגעהויבען צו קלאפען, דאן האט ער זיך אומגעקעהרט צו זיין ווייב. וועלכע איז געלעגען אונבעוועגט מיט אן אָפענעם מויל און פערמאכטע אויגען. אין דעם פערלויף פון דער גאנצער שרעקליכער סצענע, איז זייער קליינע מיידעל לאלי געשטאנען אין א ווינקעל, צוקוקענדיג זיך, וויא דער שכור׳ער פאטער ערמאָרדעט דיא מוטער. מיט איהרע קליינע הענט׳לאך האט זיא געהאלטען ארומגענומען איהר קליינע שוועסטער הענריעט, א קליין קינד וואס דיא מוטער האט ערסט אנטוואוינט. זיא איז געשטאנען מיט א טרויעריגע, פייערליכע געזיכט און ערנסטע מעלאנכאָלישע אויגען, אין וועלכע עס האט זיך ניט געזעהן קיין טרער.

ווען ביזשאר האט זיך אויסגעגליטשט און איז א פאל געטהאָן, האט זשערוויין און דער אלטער ברו אויפגעהויבען דיא אונגליקליכע פרוי, וואס האט זיך שטארק צואוויינט. לאלי איז צוגעגאנגען צו איהר, אבער זיא האט ניט געוויינט, זיא איז שוין געוואוינט געוועזען מיט אזעלכע סצענען.

— אייער מאן איז אויף דער אנדערער זייט גאס, האט געזאגט קלעמענס צו זשערוויין אזוי גיך, וויא זיא האט איהר דערזעהן. ער איז שכור׳לאך.

קאָפּע איז געפאלען פון דיא פיס און האט מיט׳ן אקסעל אויסגעזעצט א שויב, ניט טרעפענדיג גלייך אין טהיר אריין, ער איז געוועזן ניט שכור׳לאך, נאָר טוידט שכור. זיינע צייהנער זיינען געוועזן צוזאמענגעפרעסט און דער אויסדריק ארום דער נאָז איז געוועזן א צוקניפענער. זשערוויין האט גלייך פערשטאנען, אז דאס איז דער בראנפען פון דעם אססעמואר, וואס האט געבראכט זיין בלוט אין אזא צושטאנד. זיא האָט זיך געפרובט צושמייכלען צו איהם, און האט איהם געבעטען ער זאָל געהן שלאָפען, נאר ער האט איהר פון זיך אבגעשטופט און פערביי־געהענדיג נעבען איהר, האט ער איהר אראָבגעלאָזט א גוטען קלאפ.

ער איז געוועזן גראדע וויא דער אנדערער — דיא בעסטיע אויבען, וואס ליגט איצט א פערמאטערטער פון שלאָגען זיין ווייב און כראָפעט וויא א גע׳הרג׳עטער. זיא איז געוואָרען פערצווייפעלט און א קעלט איז איהר דורכגעגאנגען איבער אלע גליעדער, זיינען אלע מענער אלץ איינס? זיא האט געטראכט פון לאנטיע, פון איהר מאן און האט זיך געפרעגט, צו גיבט עס ווירקליך קיין גליק ניט אויף דער ערד?

VI.

דער ניינצעהנטער יוני איז געווען זשערוויז'ס געבורטס־טאָג. מען האט שטענדיג געזוכט אַן אויסרייד צו מאכען עפּעס א יום־טוב אין קאָפּע'ס הויז. ווירזשין האט שטאַרק געליבט זשערוויז, פאר וואס זיא האט ליעב גוט צו לעבען. צו וואָס זאָל זיא שפּאָרען און קאַרגען, אום דער מאן זאָל אלץ פער'שכור'ען? און זשערוויז האט זיך אָנגעכאפּט אן דיעזע ענטשולדיגונג, זיא איז אלץ געוואָרען פויילער און פעטער און איהר הינקעדינקייט האט זיך וואס ווייטער מעהר גענומען ארויסווייזען.

א גאנצען מאָנאט לאנג האָט מען גערעדט וועגען דעם יום טוב, מען האט זאָגאר בעשפּראָכען דיא שפּייזען. זשערוויז האָט געבראָכען דעם קאָפּ, וועמען זיא זאָל איינלאַדען, זיא האָט געוואָלט אז ביים טיש זאָלען זיצען גראַדע צוועלף, ניט מעהר און ניט ווענינער. דיא גוזשעס און פּלאסאָס זיינען פיער, פּרוי פּאטוא און קלעמענס איהרע ארבייטערקעס, האט זיא אנפאנגס ניט געוואָלט איינלאַדען, דאס וועט זיי מאכען צו היימיש, נאר אזוי וויא אלע געשפּרעכען זיינען פאָרגעקומען זיי אויף דיא אוינען האט זיא ענדליך בעשלאָסען זיי איינצולאדען. זיא האט זיך נאָך פאָרגענומען צו פּערבעטען דיא לאָרילס, וועלכע זיינען דיא לעצטע צייט געוואָרען זעהר פריינדליך. קריענערייי אין פאמיליע איז ניט גוט, האט זיא געזאָגט, און ווען דיא ראָשעס האבען געהערט פון דעם יום טוב האבען זיי אויך אנגעהויבען צו ווערען פריינדליך, און זיא האָט זיי אויך געמוזט פערבעטען, און אויף אזא אופן צוזאמען מיט דיא איינענע, ניט רעכענענדיג קיין קינדער, איז געוואָרען פיערצעהן מענ'שען. אזא מיטאָג האט זיא נאָך קיין מאָל ניט געגעבען. זיא האט שטאָלצירט מיט דעם און צו דער זעלבער צייט געשראָקען זיך דערפון.

דער ניינצעהנטער איז אויסגעפאלען מאָנטאג; זיא האָט דאס גערעכענט פאר א גליק, ווייל זיא האט געקענט אָנהויבען צו קאָכען פון זונטאָג אָן. איין זאך איז אין דיא לעצטע דריי וואָכען בעשלאָסען געוואָרען, מען וועט צוגרייטען א געבראָטענע גאנז, אנגעפילט מיט ציבעלע. דיא אלטע קאָפּע האט איצט דיא גאנז ארייננעטראָגען, אום פרוי פּאטוא זאָל טרעפען, פיעל זיא וועגט. זיא האט אויסגעזעהן זעהר גרויס און פעט.

פריהער וועט מען געבען זופּ און מען דארף אויסזוכען נאך עפעס א שפּייז.

מען האט אויסגערעכענט פיש און אנדערע מאכלים, ענדליך האט מען אויס־געקליבען. אין דער מינוט איז ווירזשין אריינגעלאפען ווי א ווינד.

— איהר זייט גראדע צו דער צייט! האט אויסגערופען זשערווייז. טומער קאפע, ווייזט איהר דיא גאנז.

זיא האט באלד געטראפען וויא פיעל עס וועגט, האט בעוואונדערט דיא גאנז און אנידערגעלייגט איהר אויפ'ן טיש צווישען א קופע העמדער און א גע־פרעסטע קלייד. דיא האט געשיינט צו טראכטען וועגען עפעס אנדערס און האט באלד אבגעפיהרט דיא ווירטהין אין א זייט.

— איך בין געקומען אייך צו ווארענען, האט זיא געזאגט אין דער גיך. איך האב ערסט בעגעגענט לאנטיע אויפ'ן עק פון דיעזער גאס, איך בין זיכער, אז ער איז מיר נאכגעגאנגען, איך בין נאטירליך געוועזען זעהר אונרוהיג צוליעב אייך.

זשערווייז איז געווארען זעהר בלייך. וואס וויל ער פון איהר? און גראדע איצט ווען זיא איז אזוי בעשעפטיגט מיט איהר יום־טוב? עס האט איהר אויס־געוויזען, אז איהר האט קיין מאל קיין זאך ניט געלונגען אין איהר לעבען! פאר וואס קען זיא דאס ניט האבען א מינוט רוה?

נאר ווירזשין האט איהר געטרייסט, אז זיא וועט פאר איהר אכטונג געבען, און אויב ער וועט איהר נאכגעהן, וועט זיא איהם איבערגעבען צו דער פאליציי. איהר מאן איז שוין מעהר וויא א מאנאט א פאליסמאן און ווירזשין איז געווארען זעהר שטאלץ און האט גערעדט פון ארעסטירען יעדען. וואס איז איהר ניט גע־פעלען געווארען, זיא האט אויפגעהויבען איהר שטימע, ווען זיא האט גערעדט, און זשערווייז האט זיא געבעטען, אז זיא זאל זיין פארזיכטיג, ווייל דיא פרויען קענען הערען יעדעס ווארט. זיי זיינען צוריק צוגעגאנגען צום טיש, וואו מען איז געשטאנען און געארבייט און זשערווייז האט געזאגט:

— מיר האבען נאך גאר ניט גערעדט פון גרינס.

— ארבעס מיט פעטע פלייש, האט ווירזשין געזאגט מיט א טאן פון איינעם, וואס ווייס וואס גוט איז.

אלע האבען דעם פארשלאג אנגענומען.

אויפ'ן צווייטען טאג האט דיא אלטע קאפע אונטערגעהייצט דיא אייווענס און האלב נאך דריי האט דיא זופ שוין געקאכט אין גרויסען טאפ, וואס זיי האָ־בען געליהען אין רעסטאראן אין עק גאס. דיא און זשערווייז זיינען ארויסגעלאפען

וויא פערריקטע, מאכענדיג פערטיג א טהייל פון דעם מאָרגענדיגען טיטאָג, וואס מען האָט בעשלאָסען מארגען אנצואווארעמען. קאָפּע האבען זיי אין גאנצען פון שטוב ארויסגעשיקט, נאר קיין געסט האט ניט געפעהלט. דער ריח פון דעם עסען האט דערגרייכט אין הויף און דיא שכנים זיינען געקומען יעדע מיט אן אנדער אויסרייד צו זעהן וואס דא טהוט זיך.

ארום פינף א זייגער איז געקומען ווירזשין, זיא האָט געזעהן לאָנטיע צוויי מאָל. עס איז געוואָרען אונמעגליך דורכצוגעהן דיא גאס, אום איהם ניט צו בעגעגנען, מאדאם ראָשע האָט איהם אויף אָנגעטראָפען און גערעדט מיט איהם אין עק גאס. זשערוויז האָט געהאַלטען אין ארויסגעהן צו קויפען פאר א סו געפּרעגעלטע ציבעלע פאר'ן זופּ, נאר וויא זיא האט דאס דערהערט, איז זיא געבליעבען אין דער חיים און האט געזאָגט, אז זיא וועט בעסער קיין מאָל פון שטוב ניט ארויסגעהן, דיא טהיר־שליסערין און ווירזשין האבען נאך פערגרעסערט איהר שרעק, דערצעהלענדיג איהר געשיכטען פון מענער, וואס ווארטען אָב פרויען אין דיא עקען גאסען מיט רעוואָלווערען און מעסערס אין דיא קעשענעס.

אזעלכע זאכען לייענט מען יעדען טאָג אין דיא ציימונגען, ווען אזא לומפּ וויא לאָנטיע, זעהט א פרוי גליקליך, קען ער שוין ניט רוהען, ביז ער וועט איהר אויך אונגליקליך מאכען. ווירזשין האט זיך ארויסגערופען צו געהן נאך דיא ציבעלע.

— פרויען מוזען ארויסהעלפען איינע דיא אנדערע, אין אזעלכע אנגעלעגענהייטען, האט זיא געזאָגט.

ווען זיא איז צוריקגעקומען, האט זיא דערצעהלט, אז לאָנטיע זעהט זיך ־ין מעהר ניט דאָרטען, מאדאם ראָשע האָט געזאָגט, אז ווען איהר זאָל טרעפען אזא פאל, וואָלט זיא געזאָגט איהר מאן. נאר זשערוויין האָט זיך דערפון שטארק דערשראָקען און האָט איהר געבעטען, זיא זאָל פאר קאָפּע מיט קיין וואָרט זיך ניט ארויסריידען. זיא האָט שוין אזוי אויף מורא אז ער מוז שוין וויסען ווייל מיט עטליכע געכט צוריק, ווען ער האט זיך שטארק געשאָלטען, האט זיא געהערט וויא ער האָט אויסגערעדט לאָנטיע'ס נאָמען. זיא האט געציטערט, אז דיא צוויי מענער זאָלען זיך בעגעגנען זיא האט נאך לאנג אויסגעפונען, אז קאָפּע איז נאך אלץ אייפערזיכטיג אויף לאָנטיע. דיא פליישען און זופּען האבען זיך דערווייל געקאָכט און דיא ווייבער האבען אלע ווילע געזוכט צו זעהן אויב עס פעהלט עפּעס ניט.

סאַנטאַג איז געקומען· זשערוויז האט מורא געהאט, אז עס וועט ניט זיין גענוג פּלאַץ און האָט בעשלאָסען צו ברויכען דעם פּרעס־טיש און דאס צימער, וואו מען האָט געאַרבּייט, אין מיטען פון דעם גאַנצען גערויש, ביים צושטעלען דיא טישען, איז אָנגעקומען א פרוי און האט געמאַכט א סצענע, פאר וואס מען האָט איהר ניט אָבגעטראָגען דאס גרעט פרייטאָג, זיא האט געוואָלט אז מען זאָל איהר ניט אנרערס וריא אָבגעבען צוריק יעדע שטיקעל גרעט, ריין אָדער שמוציג גע־פּרעסט צו ניט.

אום זיך צו ענטשולדיגען, האָט זשערוויז געזאָגט א ליגען, אז עס איז ניט איהר שולד, זיא רייניגט איהרע צימערען, און מאָרגען אין דער פריה וועלען ווידער איהרע פרויען שטעלען זיך צו דער ארבּיים. יענע איז אוועק בערוהיגט דער־מיט, וואס זשערוויז האָט איהר צוגעזאָגט אָפּצושיקען דיא וועש מארגען אין דער פריה·

נאר זשערוויז איז ארויס פון זיך, וואס מיט איהר האָט געטראָפען זעהר זעלטען, זיא האָט אָנגערופען דיא פרוי מיט א שלעכטען נאָמען אזוי גיך, וויא יענע האָט זיך צו איהר אומגעקעהרט מיט׳ן רוקען און ערקלערט, אז זיא וואָלט ניט צייט געהאט אָבצוועסען, ווען זיא זאָל טהאָן, וויא יעדער איינער פערלאנגט.

— ניין, ניט היינט און ניט מאָרגען וועט איין פּרעס־אייזען געוואַרעמט ווערען, אפילו ווען דער טערקישער סולטאן זאָל צו איהר קומען און בעטען אויף דיא קניע, זיא זאָל איהם אויספּרעסען א קראַגען, וועט זיא דאס אויך ניט טהאָן.

דער גאַנצער פריהמאָרגען איז אוועק אויף איינקויפען, דריי מאָל איז זשערוויז געקומען פון גאס מיט שווערע פעקלאך, נאר דאס פיערטע מאָל ווען זיא איז אַוועק נאָך וויין, האט זיא זיך ארומגעזעהן, אז זיא האט ניט גענוג געלד. אמת, וויין קען זיא קריגען אויף קרעדיט, נאר וויא בלייבט מען איצט אָהן געלד אין שטוב, ווען עס קענען זיך מאכען הונדערטער זאכען, וואס מען האט פאַראויס ניט געקענט זעהן· זיא און דיא שוויגער האבען אָנגעהויבען צו טראכטען, וואו קריגט מען דיא צוואנציג נעטהיגע פראנק, נאר דיא אלטע קאָפּע, וואס איז א מאָל גע־ווען דיא הוידהאלטערין ביי אן אקטריסע, האט זיך באלד אן עצה געגעבען און האָט געראַטהען איהר שנור צו פערזעצען עפּעס·

— ריבקינ, פאר וואס איז דאס מיר פריהער נים איינגעפאלען? האט זשערווייז געזאָגט.

זיא האָט איינגעוויקעלט איהר זיידענע קלייד אין א טישטוך און האט עס דערלאנגט דיא אלטע קאָפע און אָנגעזאָגט איהר, זיא זאָל דאס גוט בעהאלטען אונטער׳ן פארטוך אז דיא שכנים זאָלען נים בעמערקען, וואס זיא טראָגט. און אליין איז זיא צוגעגאנגען צו דער טהיר צו זעהן, אויב עמיצער נעהם איהר נים נאָך.

דיא אלטע האָט נאָך קיין צוויי טריט נים געמאכט און זיא האט איהר צר ריקגערופען אין שטוב אריין, וואו זיא האט ארונטערגענומען איהר טרויאונגס־רינג פון פינגער און דערלאנגט איהר מיט דיא ווערטער:

— נעהמט שוין דאס אויך! מיר וועלען היינט דארפען דאס גאנצע געלד, וואס מיר קענען קריגען.

און ווען דיא אלטע פרוי איז צוריקגעקומען מיט פינף און צוואנציג פראנק האט זיא געטאנצט פאר פרייד, זיא האט געשיקט נאָך נייע זעקס פלעשער וויין מיט פערזיגעלטע העלזלאך, צו פערטרינקען ביים געבראָטענס. דיא לאָרילס וועלען איצט צופלאצט ווערען פון קנאה. פאר דיא לעצטע צוויי וואָכען איז דאס געווען איהר איינציגער געדאנק, צו צערשמעטערן אין גאנצען דיא לאָרילס, וועלכע האבען קיין מאָל און זייער לעבען נים איינגעלאדען א פריינד צו א מיטאָג און וועלכע פלעגען פערשפארען דיא טהיר, ווען זיי האבען געהאט עפעס א גוטע זאך צום עסען. זשערווייז האָט איהר געוואָלט געבען א לעהרע, און דא וואָלט געדן געווען פערבעטען אלע פרעמדע, וואס זיינען פערביינעגאנגען איהר טהיר, זיי זאלען זיצען ביי איהר טיש. געלד איז א גוטע זאך, דאך איז עס נאר גוט צום אויסגעבען און קויפען פאר דעם, וואס דאס הארץ גלוסט.

דריי א זייגער האָט דיא אלטע קאָפע און זשערווייז גענומען גרייטען צום טיש, דאס פענסטער האבען זיי פערהאנגען מיט א פאָרהאנג נאָר דיא טהיר האָ־בען זיי געלאָזט אָפען, ווייל עס איז געווען זעהר היים. זיי האבען דיא מינדעסטע זאך נים אוועקגעשטעלט אויפ׳ן טיש אָהנע צו דעקען, ווייל דאס וועט רייסען דיא אויגען דיא לאָרילס. פאר זיי האבען זיי אויסגעקליבען יענע פלעצער צום זיצען, פון וואנען מען קען זעהן דעם טיש אם בעסטען און האבען פאר זיי געשטעלט דיא בעסטע פאיאנס־טעלער, וואס זשערווייז האט געהאט אין הויז.

— ניין, ניין, מאמא, האט זשערוויז געזאגט, ניט דיא סאלפעטקעס (גאפקן׳ס) איך האב צוויי אכת׳ע דאמאסטענע.

— יא, יא, האט געמורמעלט דיא אלטע, וואס וועלען זיי זאגען דערצו.

און זיי האבען געשמייכעלט, שטעהענדיג פוןביידע עקען טיש און בעוואונ־דערענדיג דעם פיין געדעקטען טיש מיט דער שיינענדינער ווייסער סערוועט און דיא גאנצע אויסשטעלונג אויפ׳ן טיש.

— וויא פאלש זיי זיינען! האט געזאגט זשערוויז, געדענקסטו וויא זיא האט אויסגעטראכט, אז זיא האט פערלארען א שטיקעל קיימעל, ווען זיא האט דיר גע־דארפט געבען דיא פינף פראנק.

— וואס איך האב בלויז צוויי מאל פון איהר געקריגען, דיא פינף פראנק־שטיקע, האט געמורמעלט דיא אלטע פרוי.

— איך וועל זיך וועטען, אז קומענדען מאנאט וועלען זיי אויסטראכטען עפעס אן אנדער תירוץ, האט געזאגט זשערוויז. דאריבער פערשפארען זיי דיא טהיר, ווען זיי עסען עפעס א גוטע זאך, וויל מענשען וועלען זאגען, אז ווען מען קען זיך ערלויבען גוטע זאכען צום עסען, מעג מען דער מאמען געבען פינף פראנק א מאנאט.

דיא שווינער האט נאר א שאקעל געטהאן מיט׳ן קאפ, הייגט איז זיא מעהר וויא אימער געוועזען שטרענג צו איהר טאכטער. דער פיינער מאלצייט האט דער־מיט געהאט פיעל צו טהאן, זיא האט זעהר ליעב געהאט דעם גאנצען גערודער און האט ליעב געהאט צו קאכען און פרעגלען, עס איז איהר איבערהויפט זעהר גוט געגאנגען מיט זשערוויז. נאר יענע טעג, וואס מאכען זיך אין יעדע הויז, ווען דער מיטאג איז קארגלעך אדער ניט אזוי געראטען, פלעגט זיא זיך בלאזען און מורמלען אונטער דער נאז, אז זיא איז דיא אונגליקליכסטע פרוי, וואס דארף לעבען ביי א שנור. טיעף אין הארצען האט זיא נאך ליעב געהאט לאריל, וואס איז געוועזען איהר עלטסטע טאכטער.

— דוא וואלסט געוואוינען מיט עטליכע פונט ווענינער, ווען דוא זאלסט לעבען ביי איהר, זיא וואלט דיר קיין בראטענס געוויס ניט געגעבען, און דענק־סטו, אז זיא וואלט ארויפגעלענט צוויי מאטראצען אויף דיין בעט?

געוויס ניט, האט געענטפערט דיא אלטע פרוי, איך וויל נאר זעהן, וויא זיי וועלען אריינקומען — זעהן וויא זיי וועלען אויסזעהן.

פינף א זייגער האבען זיך שוין דיא געסט אנגעהויבען צו ווייזען. קלעמענס און

פאמוא אין זייערע זונטאָגדינע קליידער זיינען געווען די ערסטע. זשערוויז איז זיי אנטקעגען געגאנגען, און האט זיך מיט זיי צוקוסט, זיי האבען איהר געבראכט אין דיא הענד בלומען, נאָך זיי איז אָנגעקומען ווירזשין מיט א שאל און אין א הוט, צוואר זיא האָט נאָר געהאט אריבערצוגעהן דיא גאס. זיא האט אויך מיט זיך געבראכט א בלומען־טאָפּ מיט בלומען.

דיא ראָשעס האבען אויך געבראכט בלומען, און מאדאם לעבא האט גע־בראכט א גאנצע וואזאָן פון לימאָנען. דיא היץ אין ציטער איז געווען שרעקליך, דיא קארטאָפעלס, וואס האבען זיך געפּרעגעלט, האבען ניט געלאָזט הערען קיין וואָרט. זשערוויז איז געווען זעהר זיס. האט געשמייכעלט צו יעדען און געדאנקט פאר דיא בלומען און האָט דאביי פאַרטגעזעצט צו מאכען דעם סאלאט.

— קען איך אייך העלפען? האט געפרעגט ווירזשין, עס איז א שאנדע וואס איהר ארבייט דריי טעג אויף דעם, וואס מיר וועלען אויפעסען אזוי גיך.

— ניין איך דאנק אייך, האט געענטפערט זשערוויז. איך בין פערטיג.

דיא פרויען האבען אוועקגעלעגט אויפ'ן בעט זייערע שאלען און היט און זיינען ארויס אין ארבייטס־ציטער, וואס האט איצט געדיענט פאר א שפייז־ציטער, אום ניט צו זיין אין וועג. פון דער אָפענער טהיר האט זיך געהערט א גערויש און א געלעכטער.

אין דיזער מינוט איז אריינגעקומען גוזשע מיט א קוסט בעדעקט מיט ווייסע ראָזען, זשערוויז אָנגעבערענט פון פייער פון אייוועז, איז איהם געלאָפען אנטקעגען און אויסגעשריען:

— אך, וויא שעהן!

ער האָט ניט געוואָגט איהר צו קוסען און זיא האט איהם אליין געמוזט אונטערשטעלען דיא באק. ער האט איהר געזאָגט, אז זיין מוטער איז קראנק און האט ניט געקענט קומען. זשערוויז האט זיך דערפון שטארק געקלעמט, נאר זיא האט נאר ניט געזאָגט, ווייל זיא איז געוואָרען אונרוהיג, וואס קאָפּע איז נאך ניטאָ — ער האט שוין געדארפט זיין, און וואו זיינען דיא לאָרילס?

זיא האט אריינגערופען מאדאם לעבא, וואס האט געמאכט דעם שלום צווישען זיי, און האָט איהר געבעטען, זיא זאָל געהן וואס דאָרטען איז.

פרוי לעבא האט זאָרגפעלטיג אנגעטהאָן איהר שאל און הוט און איז אוועק אויבען, אין ציטער איז געוואָרען א שטילקייט פון ערוואַרטונג. פרוי לעבא איז באלד געקומען צוריק. זיא איז צוריקגעקומען פון דער גאס־טהיר, אום עס זאָל

שעהנער אויסזעהן. זיא האָט נעהאלטען דיא טהיר אָפען פאר פרוי קאָריל, וואס איז געשטאַנען אין אַ זיידענע קלייד אויפ׳ן שועל. אלע געסט האבען זיך אויפ־געהויבען און זשערוויז איז אנטקעגען געגאַנגען איהר שוועגערין און האט זיך מיט איהר צוקוסט, וויא מען האט פריהער אָבגערעדט.

— קומט אריין! קומט אריין! האט דא געזאָגט. מיר זיינען ווידער גוט־פריינד געוואָרען.

— און איך האָף, אז אויף אימער, האט דיא שוועגערין געזאָגט שטרענג.

דיא זעלבע צערעמאָניע האט געדארפט דורכגעמאכט ווערען מיט איהר מאַן קיינער פון זיי האט ניט געבראכט קיין בלומען, ווייל דאס וואָלט געהייסען, אז זיי ברינגען זיך פאר דעם הילצערנעם פוס. זשערוויז האט אַ רוף געטהאָן איהר קליינע מיט־העלפערקע אָגוסטין און האט איהר געהייסען ברענגען וויין. זיא האָט אָנגע־גאָסען גלעזער פאר אלעמען און געבעטען, זיי זאָלען טרינקען אויפ׳ם וואָהל פאר דער פאַמיליע.

— דער וויין איז אַ גאַנץ גוטע זאַך פאר׳ן זופ האט געמורמעלט ראָשע.

דיא שווינער האָט אַ שלעפ געטהאָן זשערוויז אין צווייטען צימער.

— האָסטו איהר געזעהן? האט זיא געפרעגט, איהר געזיכט האט זיך אויס־געצויגען, ווען זיא האָט דערזעהן דעם געדעקטען טיש און איצט האלט זיא אין איין בייסען דיא ליפען, אזוי בייז איז זיא.

דאס איז געווען ריכטיג, דיא לאָרילס האבען ניט געקענט אויסהאלטען פון קנאה. יעדע זאַך איז דא געווען צוגעפּאסט וויא אין אַ רעסטאָראַן אויפ׳ן בולוואר. און פרוי לאָריל האט פער׳גנב׳עט אַ טאָפּ געטהאָן דעם טיש־טוך צו זעהן אויב ער איז אַ נייער.

— מיר זיינען אלע פערטיג, האט זשערוויז געזאָגט אריינקומענדיג און האָט אראָבגעצויגען איהרע פערקאַשערטע ארבעל איבער איהרע ווייסע אָרמען.

— וואו קען זיין קאָפּע? האט זיא ווייטער גערעדט.

— ער איז שטענדיג שפּעט און פערגעסט וואס מיט איהם איז, האָט בע־מערקט דיא שוועסטער.

זשערוויז איז געווען פערצווייפעלט, יעדע זאַך וועט זיין איבערגעפיהרט. זיא האָט פאָרגעשלאָגען, אז עמיצער זאָל איהם געהן אָבזוכען. גוזשע האט זיך אָנגע־גערופען, אז ער וועט געהן, זשערוויז און ווירזשין זיינען אויך מיטגעגאַנגען, אלע דריי אָהן הים. יעדער האָט זיך אָבגעשטעלט צו קוקען אויף זיי, וואס זיי זעהן

ארים אזוי פריילאך און פריש אין א וואכערדיגען טאָג. זיי זיינען געגאנגען פון איין שענק צום צווייטען, נאר זיי האבען איהם נים געפונען. פלוצים האט ושערוויז ארויסגעלאָזט א געשריי:

— וואס איז געשעהן? האָט געפרעגט נושע.

ושערוויז איז געווען זעהר בלייך, זיא האָט קוים געקאָנט איינשטעהן אויף דיא פיס, ווירושין האט באלד פערשטאנען, און א קוק טהועגדיג הינטער זיך האָט זיא דערזעהן, וויא לאנטיע איז רוהיג געזעסען אין א רעסטאָראן און האט געגעסען.

— איך האב א דרייה געטהאן מיין פוס, האט זיא געענטפערט.

ביים אסעמואר האבען זיי ענדליך דערזעהן קאָפּע, ער איז געשטאנען צווישען א קופּקע מענשען און האט זיך מיט יעמאנדען געקריגט. פלאסא איז יענעם טאָג געווען פריי פון דיענסט און איז געשטאנען דאביי און האָט זיך צוגעהערט. נושע האָט פערלאָזען דיא פרויען אין דרויסען און איז אריין אין שענק, ער האָט זיין האַנד ארויפגעלעגט צו קאָפּע אויפ'ן אקסעל און האט איהם געבעטען, ער זאָל געהן א היים.

ווען קאָפּע האט דערזעהן זיין ווייב און ווירושין אין דרויסען, איז ער שטארק בייז געוואָרען.

ניין, ער וועט זיך נים ריהרען פון אָרט, ער וויל נים ליידען אז דיא פרויען זאָלען איהם נאָכלויפען, זיי קענען געהן א היים און עסען זייער פאסקודנעם מיטאָג אליין, ער וויל פון דעם גאר נים.

אום איהם ווייטער צו מאכען, האט נושע געמוזט מיט איהם טרינקען און האט איהם ענדליך איינגערעדט, ער זאָל מיט איהם מיטגעהן. נאר ווען ער איז שוין געשטאנען אין גאַס, האט ער געזאגט:

— איך געה נים אהיים, דוא זאָלסט עס נים מיינען.

זיא האט נים געענטפערט, זיא האָט געציטערט פון קאָפּ ביז דיא פיס, זיא האָט מורא געהאט, אז קאָפּע זאָל נים דערזעהן לאנטיע פון אפענעם פענסטער אין רעסטאָראן.

זיא האָט געבעטען נושע, אז ער זאָל מיט קאפּע געהן פאראויס און זיא און ווירושין זיינען געגאנגען פון ביידע זייטען, אום אביסעל צו פערשטעלען.

נאר קאָפּע האָט געוואוסט, אז לאנטיע געפינט זיך דאָרטען, ער האט געזאָגט:

— ווארטען זיצט אַ יונג, וועלבען איך קען, און דוא קענסט איהם אויך.

דאַן האט ער איהר אָנגעהויבען צו בעשולדינען מיט זעהר גראָבע ווערטער, אז זיא איז געגאַנגען זוכען ניט איהם, נאר איהר פריהערדינען געליעבטען. פער־בײנעהענדיג דעם רעסטאָראַן האט ער אָנגעהויבען שטאַרק צו זידלען לאַנטיע, נאָר יענער האט זיך ניט ווידערשפּעניג געמאַכט און איז געזעסען, וויא ניט איהם מיינט מען.

ווירזשין האָט איהם ענדליך איינגעבעטען, ער זאָל געהן ווייטער וואס געהענ־טער ער איז צוגעקומען צום שטוב, איז ער אַלץ רוהיגער געוואָרען. דאך זיינען זיי געקומען אין אַ ערגערן מוטה, וויא זיי דינען אַוועק און זיי האָבען געטראָפען דיא געסט מיט אויסגעצויגענע געזיכטער.

קאָפּע האט געדריקט דיא פרויען דיא הענד, איינשטעהענדיג קוים אויף דיא פיס, און זשערוויז האט געבעטען מיט אַ קול, אין וועלכען עס האבען זיך געהערט טרערען, אז די זאָלען זיך זעצען צום טיש. פּלוצים האט זיא בעמערקט, אז ביים טיש זיינען נאר פאראַן דרייצעהן, אזוי, וויא מאדאם גוזשע איז ניט געקומען.

— מיר זיינען דא דרייצעהן, האָט זיא געזאָגט צוקלעמט, אננעהמענדיג דאס פאר אַ צייכען פון אַן אָנקומענדען אונגליק, וואס זיא האט געפיהלט אז עס הענגט איבער זיי שוין פון אַ לאַנגע צייט.

דיא פרויען האבען זיך אַ הויב געטהאָן פון טיש, פרוי פּאַטואַ האט געזאָגט, אז זיא וועט אַבטרעטען, ווייל עס איז ניט נויטהיג צו שפּיעלען זיך מיט׳ן שטן, אויסער דעם, איז זיא ניט הונגעריג, נאר איין ראָשע האט געלאַכט און געזאָגט, אז דאס זיינען אַלץ נארעשקייטען.

— ווארט, האָט זשערוויז אויסגערופען, איך האב שוין אן עצה.

זיא איז ארויסגעלאָפען אין גאס און האט אריינגעשלעפּט דעם אלטען ברו, וואס איז גראַדע דאַמאָלס פערבייגעגאַנגען.

— זעצט זיך דא, האט זיא צו איהם געזאָגט. איהר וועט זיך דאך ניט אָבזאָגען, צו עסען מיט אונז, ניט וואהר?

ער האט צוגעשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ.

— ער איז אזוי גוט וויא אן אנדערער, האט זיא געזאָגט אין דער שטיל, ער עסט זעהר זעלטען צו זאט און עס וועט פאר אונז זיין אַ פערגניגען צו זעהן, וויא ער וועט הנאה האבען פון אַ מיטאָג.

גחשע'ס אויגען זיינען פייכט געוואָרען, אזוי איז ער גערירט געוועזען פון דיא פריינדליכקייט, מיט וועלכע זיא האָט גערעדט פון דעם אלטען. דיא אנדערע האָבען אויך געפיהלט, אז דאס וועט זיי ברענגען מזל. דיא איינציגע אונצופריעדענע איז געוועזען דיא לאָריל.

ושערוויז האָט דערלאַנגט זופ און דיא געסט האבען נאר וואס גענומען דיא לעפעל צום מויל, ווען ווירזשין האט בעמערקט, אז קאָפּע איז פלוצים פערשוואונדען געוואָרען. ער האָט זיך וואהרשיינליך צוריקגעקעהרט צו דער פרייליכע קאָמפּאניע אין אסעמואר. יעמאנד האט בעמערקט, אז ער מעג פערבלייבען דאָרטען — געוויס וועט איהם קיינער נים נאָכלויפען. נאר זיי האבען דיא זופ נאָך נים ציים געהאט אויפצועסען, ערסט קאָפּע שוין געוועזען צוריק מים א בלומען־טאָפּ אונטער יעדען ארם.

דיא געסט האבען געפּאטשט בראוואָ, ער האט אנידערגעשטעלט דיא טעפּ נעבען ושערוויז פון ביידע זייטען, און קוסענדיג איהר, האט ער געזאָגט:

— איך האב דיך פערגעסען, מיין טהייערע, נאר איך ליעב דיך נים ערגער ווי א פריהער.

— הערר קאָפּע, איז היינט זעהר פריינדליך, האט בעמערקט איינער פון דיא געסט, ער האט געטרונקען גראדע גענוג, אום צו זיין גוטמוטהיג.

דיעזע קליינע עראייגניס האט ווידער געבראכט דעם שמיכעל ביי דיא געסט אויף דיא ליפען, און אלע זיינען פריילויך געוואָרען. מען האט אָנגעהויבען צו טרינקען וויין, פון צווייטען צימער האבען זיך געהערט דיא שטימען פון דיא קינדער. דאָרטען זיינען געזעסען עטיען און נאנא מיט נאָך א פּאָר קינדער, פּאָלין און וויקטאָר, זיי האבען זיך שטארק אמוזירט.

דיא שפּייזען זיינען זעהר געלונגען, דער בראטען איז געוועזען פּראכטפאָל, נאר אזוי וויא דיא מאכלים זיינען געוועזען פעט, האט מען געדארפט טרינקען א סך וויין.

אין צווייטען צימער ביים טיש פון דיא קינדער האט נאנא געשפּיעלט דיא ווירטהין, זיא איז געזעסען אויבענאָן און האט זיך געזעהן צו האלטען זעהר ווירדיג. דאך זעהענדיג, וויא דיא קליינע דיענסט־מיידעל, אגוסטין גנב'עט ארבעס פון איהר טעלער, האט זיא נים אויסגעהאלטען און א שטארקען פּאטש געגעבען.

— זיי פּאָרזיכטיג, מאדמואזעל, האט אגוסטין געזאָגט בייז, אז נים וועל איך דערצעהלען דער מאמען, אז דוא האָסט געבעטען וויקטאָר'ן ער זאָל דיר א קוש טהאָן.

איצט איז דיא צייט געקומען אויף דער גאנז. מען האָט אויפ'ן טיש אויף ביידע עקען אוועקגעשטעלט צוויי לאָמפען, דער גאנצער טיש איז שוין געווען אין אונאָרדנונג, און דער טיש־טוך אין פיעלע ערטער פערפלעקט. זשערוויז איז ארויס פון טיש און האָט זיך באלד אומגעקעהרט, טראגענדיג דיא גאנז מיט נצחון, לאָריל און זיין ווייב האָבען זיך אומגעביטען מיט א פערצווייפעלטען בליק.

— ווער וועט שניידען? האט געזאָגט זשערוויז, ניט איך, פאר מיר איז זיא צו גרויס.

קאָפּע האט געזאָגט, אז ער וועט דאס טהאָן, דיא ארבייט איז א גאנץ איינפאכע, מען דארף איהם נאר צוררייסען אין שטיקער.

ענדליך איז מאדאם לעבא איינגעפאלען א גוטער פּלאַן:

— הערר פּלאַסאָ איז דער מאן דערצו, ער ווייס וויא צו בעגעהן זיך מיט געווער, און זיא האט דעם פּאָליסמאן דערלאנגט דאס מעסער.

ער האט צוגערוקט צו זיך דיא שיסעל און האָט מעטאָדיש און בעדאכט אנגעהויבען צו שניידען. ווען ער האָט דאס מעסער אריינגעזועצט דער גאנז אין הארצען אריין, האָט לאָריל'ן פּלוצים אָנגעכאפּט א פּאטריאָטיש געפיהל און ער האט אויסגערופען:

— אָך, ווען דאס וואָלט נאר געווען א קאָזאק!

ענדליך האָט מען דיא גאנז צוטהיילט און אלע האבען זיך גענומען צום עסען, פּונקט וויא זיי וואָלטען ערסט געזעצט זיך צום מאָלצייט. זשערוויז האָט געשלונגען גרויסע שטיקער ברוסט און האָט זיך געשעמט פאר גוזשע, וואס זיא עסט אזוי פיעל. דאָך האָט זיא אויסגעקליבען דיא בעסטע שטיקלאך און האט זיי געגעבען דעם אלטען ברו, נאר יענער האט זיי אראָבגעשלונגען אהן א שום פער־גניגען, ווייל זיין גומען האט שוין לאנג פערלאָרען דיא פייהיגקייט צו פיהלען עפּעס א טעם, דיא אלטע קאָפּע האט געגריזשעט א ביין מיט איהרע לעצטע צוויי צייה־נער, אלע האָבען זיך גענומען קלאָגען, אז עס איז צו הייס אין צימער, און קאָפּע האט געעפענט דיא טהיר פון גאס.

ווײן האָט מען געטרונקען אָהן א שיעור, א גאנצע קופּע לעדיגע פלעשער איז שוין געלעגען אין א ווינקעל. ווען פרוי פּאטוא האט געבעטען אביסעל וואסער האט קאָפּע צוגענומען דעם פלאש וואסער פון טיש און געזאָגט, אז אין זיין הויז וועט קיינער ניט טרינקען קיין וואסער. וואס וויל זיא — זיך פערגיפטען? און ער האָט אויף דאס ניי אָנגעגאָסען אלע גלעזער, היפּאָקריטען (צביאקעס) קעגען

זאָגען וואס זיי ווילען, נאר דיא זאפט פון ווייןטרויבען איז דיא בעסטע ערפינדונג.

דיא געסט האבען געלאכט און געזאָגט, אז ער האָט רעכט. דער פעטער נח האט נאָר געפלאַנצט דעם וויין־גאָרטען פאר דיא ארבייטער, און אז מען נעהמט א מאָל אן איבריגען טראָפען, קען דאס אויך ניט שאדען; דאס מאכט נאר דאס לעבען אַנגענעהמער.

דיא געסט האבען אָנגעהויבען צו ווערען שכור'לאך, אפילו נח'ש וואס איז געווען זעהר איינגעהאלטען, האט זיך אויך געפיהלט אונרוהיג. ראָשע איז געוואָרען רויט און דיא לאָרילס בלייך, פלאָסאָ האט אָנגענומען א פייערליכע און שטרענגע מינע.

פלוצים האט זיך ושערוויין דערמאָנט אן דיא זעקס פלעשער פערזינגעלטען וויין, וואס זיא האט פערגעסען צו געבען מיט דער גאנז, דא האט זיי אריינגער טראָגען אונטער דיא הויכע אפלאָדיסמענטען פון דיא געסט. דיא גלעזער זיינען ווידער פול געוואָרען, און פלאָסאָ האט זיך אויפגעהויבען און געמאכט א פאָרשלאג אז מען זאָל טרינקען פאר'ן געזונד פון דער בעל־הבית'טע.

— פופציג געבורטס־טעג מעהר! האָט אויסגעשריען ווירושין.

— ניין, ניין, האט געענטפערט ושערוויין מיט א שמייכעל, וואס האט ענט־האלטען אביסעל טרויעריגקייט, איך וויל נים לעבען אזוי פיעל, עס קומט א צייט, ווען מען איז צופריעדען צו געהן.

נעבען טהיר אין גאס האט זיך פערזאמעלט א קופקע מענשען און האבען געשמייכעלט, קוקענדיג אויף דער סצענע אינעווייניג, דער ריח פון דער גאנז האט זיך צושפרייט איבער דער גאנצער גאס און דיא דיענער פון דער קראָם געגענ־איבער האבען אָבגעשאצט פיעל וויין מען האט דא אויסגעטרונקען.

דיא געסט האבען דאס גוט בעמערקט, נאר, וויא עס האט געשיינט, האט דאס זיי פערשאפט פערגניגען, בעמערקענדיג א בעקאנטע געזיכט צווישען דיא פערזאמעלטע פאר דער טהיר, האט קאָפע מיט דער האנד אָנגעוויעזען אויף א פלאש, און ווען יענער האט צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפ, האט ער ארויסגעשיקט דיא פלאש מיט א גלעזעל און דאס האָט געמאכט א ברידערליכען פערבאנד צווישען גאס און שטוב.

דיא קינדער אין צווייטען צימער זיינען געוואָרען אונערטרעגליך, זיי האבען רעוואָלוציע...

קאַפּע מיט׳ן אלטען ברו האבען גערעדט זעהר ערנסט, דער אלטער מאן האט דער־צעהלט פון זיינע זיהן, וואס זיינען געשטאָרבען אין דער סעוואַסטאָפּעלער מלחמה.

— הא, ווען זיי וואָלטען געלעבט, וואלט איך געהאט ברויט אויף מיינע אלטע יאָהרען.

מאדאם קאַפּע, וואס האט קוים געקענט ריהרען מיט דער צונג, האָט געענטפערט.

— יא, נאר מען האָט אויך פיעל צרות פון קינדער, ניט איין שעה האב איך געוויינט איבער זיי.

דער אלטער האט קוים געהערט, וואס זיא האָט געזאָגט, און האט ווייטער גערעדט האלב פאר זיך.

— איך קען קיין ארביים ניט קריענען, איך בין צו אלט. ווען איך בעט ארביים לאַכט מען פון מיר און מען פרעגט מיך, צו דאס בין איך געוועזען דער, וואס האָט געפוצט דיא שיך ביי הענרי דעם פיערטען, לעצטען יאהר האב איך געפּארבט א בריק און האָב דאביי פערדיענט דרייסיג סו. איך האב געדארפט ליגען אויפ׳ן רוקען נעבען וואסער, און פון דאמאלס אן האב איך ניט אויפגעהערט צו הוסטען.

ער האט א קוק געטהאָן אויף זיינע שטייפע, צודרייטע הענד און ווייטער געזאָגט:

— איך ווייס, אז איך טויג שוין צו גאָר ניט, איך ווינש נאר, איך זאָל שוין ליגען ביי דער זייט פון מיינע קינדער, עס איז א גרויסער צער, וואס מען קען זיך ניט נעהמען דאס לעבען, ווען מען הויבט אָן אלט צו ווערען.

— ווירקליך, האט זיך ארייגגעמישט לאָריל איך קען ניט פערשטעהן, פאר וואס דיא רעגירונג גיט ניט קיין פענסיע אזעלכע מענשען וויא איהר זייט — מענשען וואס ווערען קאליקעס ......

— נאָר ארבייטער זיינען ניט סאָלדאטען, האט איהם איבערגעבראָכען פּלאסאָ וואס האָט גערעכענט פאר זיין פפליכט אנצונעהמען זיך פאר דיא רעגירונג. עס איז נאַרעש צו ערווארטען, אז דיא רעגירונג זאָל טהאָן אונמעגליכעס.

ענדליך האָט מען דערלאנגט דעם דעזערט, ער איז בעשטאנען פון א קונציג געמאכטע פיראמידע פון טאָרט, פון א טעלער פּאָזימקעס מיט צוקער און אויף א צווייטע טעלער א שטיקעל קעז.

דיא געסט האבען זיך פאר׳ן דעזערט ניט דערשראָקען, דיא נאכט איז נאך

נעווען נריס און זיי האבען נעהאט צייט; זיי האבען אנגעצינדען זייערע פּיפּקעס, האבען געטרונקען וויין און בעטראכט זשערוויז, וויא זיא האט נעשנימען דעם מאַרט. פלאסא האָט שמאַלצירט, אז ער וויים, וויא מען פיהרט זיך אין דער הויכע געזעלשאפט, האט זיך אויפגעהויבען און ארונטערגענומען פון דעם מאַרט א קינסטליכע ראָזע, מיט וועלכע דער מאַרט איז נעווען בעפּוצט, און האט איהם געשיינקט דער בעל הבית׳טע, וועלכע האָט דיא ראָזע צוגעשפּיליעט צום ברוסט. דיא געסט האבען דאס אפּלאָדירט און מען האט געמאכט א פאַרשלאַג צו זינגען. ראָשע האָט אָנגעהויבען א קאָמישע ליעדעל און דיא איבריגע האבען איהם אונטערגעהאָלפען.

ווירזשין איז א פּאָר מאָל ארויסגעלאָפען און דאס דריטע מאָל ווען זיא איז צוריקגעקומען, האט זיא געזאָגט צו זשערוויז.

— מיין טהייערע, ער זיצט נאָך אלץ דאָרטען אין רעסטאָראַן און מאכט זיך, אז ער איז פערטיעפט אין א צייטונג. איך האב מורא, אז ער טראכט עפּעס שלעכטס צו טהאָן.

— איז ער שכור? האט זשערוויז געפרעגט, ווערענדיג זעהר ערנסט.

— ניין, און דאריבער האב איך נאָך מעהר מורא. צו וואס זיצט ער דאָר־טען אזוי לאַנג, ווען ער טרינקט ניט? מיין הארץ ציטערט אין מיר איך האָב מורא, אז עפּעס וועט היינט געשעהן.

זשערוויז האָט איהר געבעטען, אז זיא זאָל אויפהערען ריידען וועגען דעם. פרוי פּאטוא האָט אָנגעהויבען צו זינגען משונה׳דיגע ליעדער פון ים־רויבער. זשערוויז האָט דערוויילע מיט איהר שווינער אָנגענאָסען קאפע, דיא געסט האבען איהר גע־בעטען זיא זאָל זינגען, נאר זיא האט זיך דערפון אָבגעזאָגט. זיא איז נעווען אזוי אונרוהיג און בלייך, אז אייניגע האָבען איהר געפרעגט, צו דיא גאנז האט איהר ניט פערשאַדט.

ענדליך האָט זיא זיך געלאָזט איבערריידען און האט גענומען זינגען א ליעד פון טרוימען און רוהע, קוקענדיג דאבייא מיט איהרע האלב פערמאכטע אויגען אין דער פינסטערקייט.

נאך איהר האט יעדער בעזונדער געזונגען און נוזשע איז נעווען דער לעצטער. פּלוצים האט ווירזשין א מורמעל געטהאָן צו זשערוויז אין אויער.

— איך האב ערשט געזעהן, וויא לאַנטיע איז פערבייגעגאַנגען פערבייא דיא

טהיר. גוטער גאָט! אט איז ער ווידער דא. ער האט זיך געשטעלט און קוקט אריין אהער.

זשערווייז האט א כאפ געטהאָן דעם אטהעם און האט זיך מיט שרעק ארומגעקוקט. דיא קופקע נעבען דער טהיר איז גרעסער געוואָרען, צוגעצויגען פון דיא געזאנגען, דאָרטען זיינען געווען סאָלדאטען, קרעמער, א פאר קליינע מיידלאך האבען זיך געהאלטען פאַר דיא הענד און אריינגעקוקט מיט בעוואונדערונג אין צימער.

לאנטיע איז געשטאנען גראדע אנטקעגען טהיר. זשערווייז האט בעגענעט זיינע אויגען און האט דערפיהלט, וויא דער מארך פון איהרע ביינער ווערט פערגליווערט.

קאָפּע האָט געבעטען מעהר וויין, קלעמענס האָט גענומען פּאָזימקעס, דער געזאנג האט זיך איבערגעריסען, און דאס געשפּרעך איז אריבערגעגאנגען ווענען א פרוי, וואס האט זיך מיט א טאָג פריהער אויפגעהאנגען אין דער צווייטער גאס.

דיא רייהע פון זינגען איז איצט אויסגעפאלען אויף פרוי לעבא, זיא האָט געמאכט אלערליי פאָרבערייטונגען, האט בענעצט דיא שלייפען מיט וואסער. ווייל איהר איז געווען צו הייס, און דיא ליפּען מיט בראנפען, און האָט זיך אוועקגעשטעלט און האט אָנגעהויבען צו זינגען א ליעד ווענען אן עלענדען קינד, אויף וועלכען גאָט האט זיך ערבארעמט. זשערווייז וואס איז געווען שטארק עררעגט פון לאנטיעס שטעהן אין טהיר, האָט אויסגעוויעזען, אז זיא איז דאס עלענדע קינד און אויף איהר דארף זיך דאס גאָט דערבארעמען, און זיא האט זיך צוואויינט. קלעמענס האט זיך צוכליפּעט און דיא אנדערע פרויען האבען אויף צוגעטראָגען דיא טיכלאך צו דיא אויגען. דיא מענער זיינען אויך געווען גערירהט, ווייל דער וויין האָט זיי ווייך געמאכט דיא הערצער.

זשערווייז און ווירזשין האבען דיא אויגען נים אראָבגעלאָזט פון דיא שאָטענס אין דרויסען. פרוי ראָשע האט איצט אויך בעמערקט לאנטיע און האט ארויסגעלאָזט א געשריי, אויסווישענדיג זיך דיא טרערען פון דיא אויגען. דיא דריי פרויען האבען געקוקט איינע אויף דיא אנדערע מיט צושראָקענע בליקען.

— גוטער גאָט! האט געמורמעלט ווירזשין. ווען קאָפּע א שטיינער וועט זיך ארומקוקען דא וועט דאך קומען צו בלוטפערגיסונג.

דיא ערנסטקייט פון זייערע בליקען, וואס זיינען געווען געווענדעט צו דער גאס, האָט צוגעצויגען קאָפּע׳ס אויפמערקזאמקייט.

— וואס קוקט איהר דאָרטען אזוי?

ער האָט זיך אָנגעבויגען א קוק צו מהאָן און ער האָט אויף דערזעהן לאנטיע.

— דאס איז שוין צופיעל! האט ער געמוזט מעלדען, דער שמוציגער לומפ! איך וויל דאס ניט האבען געבען זיך!

ער איז אויפגעשפרונגען מיט א פלוך, זשערווייז האָט ארויפגעלעגט איהר האנד אויף זיין ארם און האָט געבעטען:

— לעג אנידער דאס מעסער און בלייב דא, איך בעט דיך.

ווירזשין האָט ביי איהם ארויסגעריסען דאס מעסער, וואס ער האט גענומען פון טיש, נאר איינהאלטען איהם האט זיא ניט געקענט, און ער איז ארויסגעלאָפען אין גאס אריין. דיא איבריגע געסט האבען גאר ניט בעמערקט, אזוי פאראינטערעסירט זיינען זיי געוועזען אין דיא ריהרענדע ווערטער, וואס לעבא האט נאך אלץ געזונגען.

זשערווייז איז געזעסען, איהרע הענד קאנוואולסיוו צוזאמענגעקלאמערט און אָהן אטהעם פאר מורא, ערווארטענדיג צו הערען א שרעקליכען געשריי אין גאס און אז איינער פון דיא צוויי מענער וועט אנידערפאלען, ווירזשין און ראָשע האָבען געפיהלט דאס זעלבע.

דיא פרישע לופט האט אזא זעץ געטהאָן קאָפּע, ווען ער איז ארויסגעלאָפען אָנצוכאפען לאנטיע'ן ביים קאָלנער, אז ער האט זיך איבערגעקוליעט און אריינגעקייקעלט זיך אין רינשטאָק, לאנטיע איז אָבגעטראָטען אביסעל ווייטער פון דעם פּלאץ, וואו ער איז געשטאנען ניט ארויסנעהמענדיג דיא הענד פון דיא קעשענעס.

ענדליך האָט זיך קאָפּע אויפגעהויבען און געשטעלט זיך אויף דיא פיס, עס האט ארויסגעבראָכען א שטארקער קריעג. זשערוויז האט מיט ביידע הענד פערמאכט דיא אויגען אום ניט צו זעהן, פלוצים איז ווידער אלץ שטיל געוואָרען, דיא האט אראָבגענומען דיא הענד פון דיא אויגען און האט ווידער ארויסגעקוקט.

צו איהר גרויסער ענטשטוינונג האָט זיא דערזעהן, אז איהר מאַן און לאנטיע רעדען רוהיג און זעהר פריינדליך.

זשערוויז האט זיך אומגעביטען מיט א פערוואונדערטען בליק מיט ווירזשין און ראָשע, וואס האט געהייסען: וואס קען דאס בעדייטען?

דיא צווייא מענער האבען אנגעהויבען צו געהן, אויף און אב פערביי דיא טהיר. קאפּע האט עפּעס געפּאָדערט און לאַנטיע האט זיך אָבגעזאָגט. ענדליך האט איהם קאפּע אנגענומען פאר'ן אָרם און האט איהם כמעט מיט געוואַלד אריינגעשלעפּט אין צימער אריין.

— איך זאָג אייך, או איהר מוזט, האט קאפּע געזאָגט צו איהם. איהר וועט מוזען טרינקען מיט אונז אַ גלאָז וויין, מענער וועלען בלייבען מענער, מיין ווייב ווייס דאס אַזוי גוט וויא איהר.

לטבאַ האט געענדיגט איהר געזאַנג און האט זיך מיט אַ פערמאַטערטע מינע אנידערגעזעצט און האט געבעטען אַ גלאָז וויין. איהרע נערווען ווערען שטענדיג צוריסען אין שטיקער, ווען זיא זינגט דעם געזאַנג.

לאַנטיע, וועמען קאפּע האט אנידערגעזעצט ביים טיש, האט לאַנגזאם גע־טרונקען א שטיקעל טאָרט אין זיין גלאָז וויין. אויסער ווירזשין און ראָשע האט איהם דאָרטען קיינער ניט געקענט.

דיא לאָרילס האבען אויף איהם געקוקט מיט פערדאַכט, אבער דער פער־דאַכט איז געווען ווייט פון דער ווירקליכקייט. אן אונאַנגענעהמער שטילקייט האָט איז געפאלען אויפ'ן צימער. קאפּע האט איבערגעריסען דיא שטילקייט און האָט איינפאַך געזאָגט:

— ער איז אונזערער אַ פריינד, און וועגדענדיג זיך צו זיין ווייב, האט ער פאָרטגעזעצט: קענסטו זיך ניט אַ רוק טהאָן אביסעל? האבען מיר נאָך אַ הייסע טאַסע קאפּע?

ושערווייז האָט געקוקט פון איינעם אויפ'ן צווייטען, זיא איז געווען אין גאַנ־צען צומישט. ווען איהר מאַן איז ערשיענען מיט איהר פריהערדיגען געליעבטען, האָט זיא צוגעדריקט ביידע הענד צום שטערן, וויא מען טהוט עס אהן אַ רעכנונג אין אַ שטורם ווען מען ערוואַרטעט א שטאַרקען דונער.

עס האָט איהר געשיינט, אז דיא ווענד וועלען באַלד איינפאלען און זיי אלעמען דערשטיקען אויפ'ן פּלאַץ. דאן ועהענדיג, וויא דיא צוויי מענער זיצען רוהיג צוזאַ־מען, איז איהר דאס מיט אַ מאָל פאָרגעקומען גאַנץ נאַטירליך. איהר איז גמאס געוואָרען צו טראַכטען וועגען דעם און איהר האט געשיינט, אז אזוי איז בעסער. פאר וואס זאָל זיא זיך קימערן? קיינעם אַאָרט דאס ניט, יעדער שיינט צו זיין צופריעדען, פאר וואס זאָל זיא זיין אונרוהיג?

דיא קינדער אין צווייטען צימער זיינען איינגעשלאָפען, פּאָלינ'ס קעפּיל איז

געפאלען אויף עמיען'ס שולטער. זשערוווייז האט זיך א צאפעל געטהאן, ווען איהרע ארנען זיינען געפאלען אויפ'ן איננעל, זיא האט ניט געקענט פערשטעהן, וויא אזוי דער פאטער קען זיצען רוהיג און עסען טארט און ניט וועלען זעהן זיין זוהן נאך אזא לאנגער צייט. זיא האט דערפיהלט א וואונש אויפצואוועקען דאס איננעל און צו ווייזען עס דעם פאטער.

זיא האט אריינגעטראגען דעם קאן קאפע און האט אנגעגאסען א טאסע קאפע פאר לאנטיע, ער האט אפילו דעם קאפ ניט אויפגעהויבען אויף איהר א קוק צו טהאן און האט איהר שטיל בעדאנקט.

— איצט איז מיין רייהע צו זינגען, האט אויסגעשריען קאפע.

זיין געזאנג איז געווען אלעמען בעקאנט אפילו אין נאס, און דיא קופקע אין דרויסען האט אויך אנגעהויבען צו זינגען מיט איהם אין כאר, עס איז געווארען אזא געשריי, אז פאליציסטען זיינען זיך אנגעלאפען צו שטילען דעם אויפרוהר, נאר דערזעהענדיג פלאסא, האבען זיי זיך נאר פערניינט, און זיי זיינען אוועק ווייטער.

קיינער פון דיא פערזאמעלטע האט ניט געוואוסט, ווען דער יום טוב האט זיך געענדיגט. עס האט שוין בעדארפט זיין זעהר שפעט, ווייל קיין מענשליכע בעשעפענים האט מען אין גאס ניט געזעהן. זיי האבען נאר וויא דורך א חלום געדענקט, אז זיי האבען זיך אלע ארומגענומען פאר דיא הענד און געטאנצט ארום טיש. זשערוווייז האט זיך דערמאנט, אז לאנטיע איז אוועק דער לעצטער, אז ער איז פערביינענאנגען פערביי איהר, ווען זיא איז געשטאנען אויפ'ן שוועל.

לעבא האט ניט געוואלט געהן אהיים אזוי שפעט ביי נאכט. מען האט פאר איהר געלעגט א מאטראץ נעבען עס־טיש און זיא איז געשלאפען דיא גאנצע נאכט צווישען דיא שיריים פון דעם מאלצייט. א קאץ פון א שכנה האט זיך בענוצט מיט דער געלעגענהייט פון אן אפענע פענסטער און איז דיא גאנצע נאכט געזעסען נעבען לעבא און געגריזשעט דיאביינדלאך פון דער גאנז מיט איהרע שארפע צייהנער.

VII.

קומענדען שבת איז קאָפּע, וואס איז ניט געוועזען ביים מיטאָג אין דער היים, געקומען צוזאמען מיט לאַנטיע אַ זייגער צעהן ביי נאכט. זיי האבען צוזאמען געגעסען מיטאָג איז אַ רעסטאָראַן.

— זיי ניט בייז, מיין ווייב, האט קאָפּע געזאָגט, מיר האבען ניט געטרונקען דוא זעהסט ?

און ער האט איהר ווייטער דערצעהלט, אז ער האָט זיך מיט לאַנטיע געטראָפען צופעליגער ווייזע, און אז לאַנטיע האט זיך אָבגעזאָגט צו טרינקען, זאָגענדיג, אז ווען אַ מאַן האט תתונה געהאט מיט אזאַ פרוי, וויא זיא איז, דאַרף ער זיין געלד ניט אויסגעבען אויף בראַנפען.

זשערוויז האָט זיך צוגעהערט מיט אַ שוואכען שמייכעל, זיא האָט אפילו אין געדאנקען ניט געהאט צו ווערען בייז; נאר זיא איז געוועזען אויפגערעגט. זעהענדיג ווידער אַ מאָל ביידע מענער אזוי ניך צוזאמען. מיט ציטערנדע הענד האָט זיא פערלעגט איהרע צולאָזטע האָר.

איהרע ארבייטערקעס זיינען שוין לאנג אוועקגעגאנגען, דיא שווינער און נאַנאַ האבען שוין געשלאָפען. זיא אליין האָט שוין געוואָלט צושליסען דיא לאָדענס, ווען זיי זיינען אריינגעקומען, זיא האָט אריינגעטראָגען אַ פלאַש מיט אביסעל איבערגעבליבענע בראַנפען און אַ פּאָר גלעזלאך, לאַנטיע האָט זיך ניט געזעצט און האָט זיך געהיט ניט צו ריידען מיט איהר גלייך:

נאר ווען זיא האָט איהם אָנגעגאָסען אַ גלעזיל בראַנפען האט ער אויסגערופען:

— איין טראָפּען נאר, מאדאם, ניט מעהר וויא אַ טראָפּען.

קאָפּע האט אויף זיי געקוקט אַ ווייכע און דאַן האָט ער אָפען געזאָגט:

— זיי זיינען קיין נאראנים ניט און אויך ניט קיין קינדער, וואס געוועזען איז געוועזען, ווען מענשען זאָלען טראָגען שנאה צעהנדליגע יאָהרען לאנג, וואָלט ניט געווען מיט וועמען אַ וואָרט אויסצוריידען. ער, קאָפּע, איז ניט אזאַ מענ״ש, און ער ווייס, אז זיי זיינען אָרדענטליכע לייט און ער איז זיכער, אז ער קען זיי געטרויען.

— געוויס, האָט געמורמעלט זשערוויז ניט וויסענדיג, וואס זיא זאָגט.

— איך בעטראַכט איהר נאר וויא אַ שוועסטער, האָט לאַנטיע זיך אָנגערופען, נאר וויא אַ שוועסטער.

— גיב מיר אויף דעם דין האנד, האט קאָפּע געזאָגט, און לאָ'מיר זיין גוטע פריינד פון היינט אָן און ווייטער. א גוטע הארץ איז בעסער פון גאָלד און איך שעץ פריינדשאפט בעסער פון אלץ.

און ער האָט זיך געגעבען א קלאפּ אין ברוסט און האט זיך ארומגעקוקט, וויא טרווארטענדיג אפּלאָדיסמענטען. דאן האָבען זיי אלע דריי גענומען טרינקען זייער בראנפען, און זשערווייז האט צום ערסטען מאָל גוט א קוק געטהאָן אויף לאנטיע. דיא נאכט פון דעם מאָלצייט האט זיא איהם געזעהן, וויא דורך א גלאָז.

ער איז זעהר פעט געוואָרען, זיינע הענד און פיס זיינען געוואָרען זעהר שווער נאר זיין געזיכט איז נאָך אלץ געוועזן זעהר שעהן, צוואר א ביסעל אָבגעלעבט פון גוט לעבען, ער איז געוועזן זאָרגלאָזלטיג אנגעטהאָן און האט ניט אויסגעזעהן עלטער פון זיינע יאָהרען, זיינע קליידער זיינען ניט געוועזן וויא פון אן ארבייטער, ער איז געוועזן געקליידעט וויא א העררר און האָט געטראָגען א זיינער מיט א קייטעל, אויף וועלכען איז געהאנגען א רינג, וואהרשיינליך אן אנדענקונג.

— איך מוז שוין געהן, האָט ער ענדליך געזאָגט.

ער איז שוין געוועזן ביי דער טהיר, ווען קאָפּע האָט איהם צוריקגערופען און געזאָגט, אז ווען ער וועט געהן פערביי, זאָל ער אריינקומען געוואָר ווערען וואס מען מאכט. דערווייל איז זשערווייז פערשוואונדען און האט זיך באלד צוריקגעקעהרט שטופענדיג עטיענען פאָראויס. עטיען האָט געשמייכעלט, רייבענדיג זיך דיא אויגען ער איז געוועזן פערשלאָפען, ווען ער האָט דערזעהן לאנטיע, האט ער אונרוהיג א קוק געטהאָן אויף איהם און באלד אויף קאָפּע.

— קענסטו דיעזען העררן? האט דיא מוטער געפרעגט.

דאס אינגעל האָט א קוק געטהאָן אן א זייט און האָט ניט געענטפערט, נאר ווען דיא מוטער האָט איהם איבערגעפרעגט, האָט ער געמאכט א לייכטען צייכען, אז ער געדענקט איהם, לאנטיע איז געשטאנען ערנסט און שטיל. ווען עטיען איז צו איהם צוגעגאנגען, האט ער זיך אָנגעבויגען און א קוש געטהאָן איהם. עטיען האָט אויף איהם ניט געקוקט און האט זיך נאר שטארק צואווינט. ווען קאָפּע האט איהם דערפאר אנגעהויבען צו זידלען, איז ער אנטלאָפען געוואָרען.

— דאס איז פון אויפרעגונג, האט געזאָגט דיא מוטער, וואס איז אליין געווען זעהר בלייך.

— ער איז געוואוינליך זעהר גוט. און פאָלגט וואס מען זאָגט, האט קאָפּע

געזאָגט, איך האָב איהם גוט ערצויגען, וויא איהר וועט אליין אין ניבען אויסגע־פינען, ער מוז עטוואס לערנען פון לעבען און ער וועט אליין פערשטעהן, אז מענשען מוזען פערגעסען און פערצייהען, איך וואָלט זיך ניכער געלאָזט דעם קאָפּ אָבהאַקען, איידער צו פערבאָטען א פאָטער צו זעהן זיין קינד.

ער האָט דאן פאָרגעשלאָגען, מען זאָל ענדיגען דיא פלאַש בראנפען, און זיי האָבען אלע דריי ווידער געטרונקען, לאַנטיע איז געווען גאַנץ רוהיג און פאר'ן אוועקגעהן האָט ער נאָך געהאָלפען קאָפּע'ן פערמאכען דאס געשעפט, דאן האָט ער דיא הענד אָבגעוואשען מיט א טיכעל און האט זיי געוואונשען א גוטע נאכט און האט זיי צוגעזאגט אז ער וועט זיי אין ניבען ווידער בעזוכען.

לאַנטיע האָט געהאַלטען וואָרט. ער איז זעהר אָפט געקומען אין געשעפט צו דשערוויז, נאר שטענדיג ווען קאָפּע איז געווען אין דער היים. אויפ'ן שוועל פלעגט ער פרעגען, צו קאָפּע איז אין דער היים, דאן פלעגט ער זיך זעצען נעבען פענסטער און פערציהען א געשפרעך, אין וועלכען ער האָט געוויעזען, אז ער קען דיא וועלט. ער האָט שטענדיג געטראָגען פרישע קליידער, ווייסע וועש און איז געווען ריין ראזירט, ביסלעכווייז האָט זיך קאָפּע דערוואוסט איינצעלהייטען פון זיין לעבען. פאר דיא לעצטע אכט יאָהר, איז ער געווען מיט א שותף אין א הוט־פאבריק. און ווען מען האט איהם געפרעגט, פאר וואס ער האָט עס אויפגעגע־בען, האט ער געגעבען צו פערשטעהן, אז זיין שותף איז געווען ניט קיין אָרדענט־ליכער מאַן און ז. וו.

ער האָט אויך גערעדט פון דער צוקונפט, מען וויל איהם אריינגעהמען אין א נייען געשעפט, וואס וועט אין גאַנצען ליגען אין זיינע הענד, אזעלכע געשעפטען זיינען פאראַן עטליכע און ער דארף נאר אויסקלייבען, קאָפּע האָט ניט אין גאַנצען געגלויבט אין דער געשיכטע און האט געדענקט, אז ער טהוט איצט אויך עפּעס, ווארום אז ניט, פון וואַנען לעבט ער?

אין דער ווירקליכקייט אבער, האט לאַנטיע ליעב געהאט צו ריידען פון פרעמדע געשעפטען, אבער ניט פון זיינע אייגענע. ער האָט גראדע געזאָגט אזוי פיעל ליגען וויא אמת, און האט קיין מאָל ניט געזאָגט, וואו ער וואוינט, אזוי וויא ער איז קיין מאָל צו הויזע ניטאָ און דאריבער קען מען איהם קיין בעזוך ניט מאַכען.

— איך בין זעהר פאָרזיכטיג, צו צובינדען זיך צו וועמען עס איז, האט ער געזאָגט, איך וויל ניט זיין ביי קיינעם קיין שקלאַוו, א מאָל האָב איך געקריגען א פלאַץ דעם זעלבען אבענד האט דער ווירטה אָנגעהויבען צו דיסקוטירען מיט

מיר וועגן פאליטיק. איך און ער האבען געהאט נאר פערשיעדענע אנזיכטען, אויף מארגען האב איך דיא שטעל אוועקגעווארפען, ווייל איך האב נים געוואלט פער־קויפען מיין נשמה און איבערציינונגען פאר זיבען פראנק א טאג, איהר ווערט מיר זיכער דערפאר נים בעשולדיגען.

עס איז שוין געווען נאוועמבער, לאנטיע פלענט פון ציים צו ציים ברענגען זשערוויזן א בינטעל בלומען און זיינע וויזיטען זיינען געווארען עפטער. ער האט, ווייא עס האט געשיינט, בעשלאסען צו געווינען דיא סימפאטהיע נים נאר פון זיי זאנדערן פון דעם גאנצען הויז. ער האט אנגעהויבען דערפון, וואס ער האט ארויס־געוויזען גרויסע פריינדשאפט צו פרוי פאטוא און קלעמענס, און דיא ביידע פרויען האבען איהם אין דעם פערלויף פון א מאנאט אנגעהויבען צו פערגעטערן.

דיא לארילס זיינען געווען אויסער זיך פון כעס, ווען זיי האבען זיך דערוואוסט, ווער ער איז, און האבען געשריען, אז דאס איז א זינד און א שאנדע פון זשערוויזי'ס זיים, אריינצולאזען איהם צו זיך אין הויז אריין. נאר איין שעהנעם טאג איז לאנטיע צו זיי אריין און האט ביי זיי בעשטעלט א נאלדענע קייטעל פאר זיינע א בעקאנטע דאמע, און האט זיך דאביי געוויזען אזוי אנגענעהם און פריינדליך, אז זיי האבען איהם געבעטען זיצען און האבען איהם פערהאלטען מעהר ווייא א שטונדע. נאך דעם וויזיט האבען זיי אויסגעשפראכען זייער פערוואונדערונג, ווייא אזוי אזא פיינער מאן האט ווען עס איז געקענט עפעס געפינען אין דעם קרומען פוס. ביסלעכווייז זיינען דיא שכנים געוואוינט געווארען צו זעהן איהם דארטען און האבען אויפגעהערט זיך צו וואונדערן. נאר גוזשע האט זיך געפיהלט אונרוהיג, און ווען לאנטיע פלענט איהם טרעפען ביי זיין אריינקומען, האט ער זיך געשווינד אויפגעהויבען און איז אוועק, נים וועלענדיג האבען מיט איהם צו טהאן.

זשערוויז איז געווען זעהר אונגליקליך; זיא האט געפיהלט, אז איהר קעהרט זיך צוריק אום א נייגונג צו לאנטיע, און זיא האט מורא געהאט פאר איהם און פאר זיך, זיא האט שטענדיג געטראכט פון איהם. נאר וואס ווייטער איז זיא אלץ געווארען רוהיגער, זעהענדיג, אז ער זוכט איהר אויסצומיידען און ריהרט איהר נים אן מיט קיין פינגער.

ווירזשין האט געשיינט צו לייענען איהרע געדאנקען און האט איהר געפרעגט, וואס שרעקט זיא זיך אזוי, האט זיך דען ווען א מאן בעגאנגען מיט א פרוי מיט וועניגער רעספעקט?

צו זיא האט געוואלט טהאן שלעכטס אדער נאך ערגער ווייא שלעכטס, האט

ווירזשין נעזוכט צונויפפיהרען זיי ביידע צוזאמען אין א ווינקעל און ווען איהר איז דאס א מאָל נעלונגען האט זיא פערצווינגען א נעפעהרליכען נעשפרעך, לאַנטיע האָט אויף איינינע איהרע פראגען נעענטפערט אין נעציילטע ווערטער, אז זיין הארץ איז שוין טוידט, און ער לעבט נאָר פאר זיין זוהן. פון קלאָד׳ן, וועלכער איז ניט נעוועזען אין דער היים, האט ער קיין מאָל ניט נעטראכט, עטיענען פלעגט ער יעדעם מאָל קוסען און באַלד אבער פערגעסען, צו ער געפינט זיך דא אין שטוב, און תאט זיך אמוזירט מיט קלעמענס דיא גאנצע צייט.

אין ניכען איז זשערווייז געקומען צום שלום, אז דיא פערגאנגענהייט איז טוידט. לאַנטיע האט מיט זיך צוריקגעבראכט דיא ערינערונגען פון איהר קינדהייט, פון דער שטאָדט, וואו זיא איז געבאָרען, און פון האָטעל, וואו זיי האבען זיך אָבגעשטעלט, קומענדיג אין פאריז. נאר דיא ערינערונג איז אין ניכען פערשוואונדען נעוואָרען, דיא פערגאנגענהייט איז פערשלונגען געוואָרען פון דער געגענווארט. זיא האט דיא ערינערונגען אבגעטרייסעלט מיט פעראכטונג. יא, אלעס איז שוין געוועזען פאָראיבער, און ווען ער זאָל זיך איצט ערלויבען צו דערמאָנען איהר אן דיא פערגאנגענע יאָהרען, וועט זיא עס דערצעהלען דעם מאן.

אליין ניט בעמערקענדיג וויא אזוי, האט זיא זיך אין איהרע געדאנקען אומגעקעהרט צו נחשע.

איין פריהמאָרגען האָט קלינמענס דערצעהלט, אז מיט א נאכט פריהער האָט זיא בעגעגענט לאַנטיע געהן נעארמט מיט א דאמע. דיא פרוי איז געוועזען א בלאָנדענקע און פון דעם געוויסען סאָרט דאמען. קלעמענס האט ווייטער דערצעהלט, אז זיא איז זיי נאָכגעגאנגען, ביז זיי זיינען צוגעקומען צו א הויז. דיא פרוי איז אריין איגעווייניג, און לאַנטיע איז געבליבען שטעהן אונטען און האט געווארט, ביז ער האט געזעהן, אז אויבען האט זיך געעפענט א פענסטער. וויא עס שיינט, איז דאס געוועזען א סיגנאל, ווייל ער איז גלייך אויף אריין אין הויז.

זשערווייז האָט געהאלטען אין פרעסען א ווייסע קלייד, זיא האָט א שוואכען שמייכעל געטהאָן און געזאָגט, אז דיא פראנצויזען פון זיעד־פראנקרייך זיינען שטענדיג פעררוקט איבער פרויען. דיא זעלבע נאכט ווען לאַנטיע איז צו זיי אריינגעקומען האָט זיא געהאט שפאס דערפון, וואס קלעמענס איז באַלד אויף איהם אָנגעפאלען. עס האט געשיינט, אז ער האָט געהאט פערגנינגען, וואס מען האט איהם געזעהן מיט דער דאמע. דיא דאמע איז זיינע אן אלטע פריינד און ער האָט זיך מיט איהר שוין א צייט ניט געזעהן, זיא איז זעהר עלעגאנט, און ער האט

גענעבען קלעמענס א שמעק טהאָן פון זיין טיכעל, אויף וועלכע זיין בעקאַנטע האָט אנגענאָסען אביסעל פון איהר פּאַרפיום. גראַדע דאן איז עטיען אריינגעקומען און זיין פּאָטער איז געוואָרען זעהר ערנסט. ער האָט איצט ערקלערט, אז ער האָט נאָר געשפּאַסט, ווייל זיין הארץ איז טוידט.

זשערווייז האָט מיט א שאָקעל פון קאָפּ אויסגעדריקט איהר צופריעדענהייט מיט זיין האַלטונג.

ווען דער פריהלינג איז געקומען, האָט לאַנטיע אָנגעהויבען צו ריידען פון איבערקלייבען זיך אין זייער נאָכבארשאַפט, ער האָט געזוכט א מעבלירטען און ריינעם צימער, מאַדאַם ראָשע און זשערווייז האָבען איהם געהאָלפען זוכען אזא צימער, נאָר זיי איז דאָס ניט געלונגען, ווייל ער איז געווען א גרויסער אויסקלייבער, יעדען אָבענד ביי דיא קאָפּעס פּלעגט ער אויסדריקען זיין וואונש צו געפינען אזעלכע מענשען, וויא זיי, וואָס זאָלען וועלען אריינגעהמען א קוואַרטיראַנט (באָרדער).

— דא איז זעהר בעקוועם ביי אייך, פלעגט ער זאָגען יעדען אָבענד.

ענדליך איין אָבענד ווען ער האָט ווידערהאָלט דיא ווערטער, האָט קאָפּאָ אויסגעשריען:

— אויב אונזער הויז געפעלט אייך אזוי שטאַרק, פאַר וואָס קלייבט איהר זיך ניט אריבער אהער? מיר וועלען דא געפינען גענוג פּלאַץ פאַר אייך.

און ער האָט ערקלערט, אז דאָס צימער וואו מען האַלט דאָס גרעט, קען געמאַכט ווערען גאַנץ פיין, און עטיען קען שלאָפען אויף א מאַטראַץ אין ווינקעל.

— ניין, ניין! האָט לאַנטיע געזאָגט, איך ווייס, אז איך וועל אייך נאָר זיין אין וועג. איך ווייס, איהר בעזיצט א טהייערע הארץ, נאָר איך וועל עס ניט אויסנוצען. אייער צימער וואָלט געווען א דורכגאַנג צו מיינעם און דאָס וואָלט געשטערט אונז אַלעמען.

— נאַרעשקייטען! האָט געזאָגט קאָפּאָ, קענען מיר דען זיך קיין עצה ניט געבען? זיינען דען אין יענעם צימער ניטאָ קיין צוויי פענסטער? מיר קענען פון איין פענסטער מאַכען א טהיר און איהר וועט קענען געהן צו זיך דורך דעם הויף און מיר וועלען קענען אַלע זיין בעזונדער.

עס איז געוואָרען א היבשע ווילע שטיל, ענדליך האָט לאַנטיע געזאָגט:

— אויב דאָס איז מעגליך צו טהאָן, וואָלט געווען זעהר גוּט, נאָר איך האָבּ מוֹרא, אז עס וועט זיין פאַר אייך צו ענג.

עֶר האָט נים געקוקט אויף זשערוויז, ווען ער האָט גערעדט, נאָר עס איז געוועזן קלאָר, אז ער ווארט נאר אויף איהרען א ווארט. איהר איז דער פּלאַן גאָר נים געפעלען געוואָרען, נים ווייל דער געדאנק וועגען זיין וואוינען ביי איהר האָט איהר אויפגערעגט, זאנדערן ווייל זיא האָט נים געוואוסט, וואו זיא וועט האלטען דאס גרעט.

נאר קאָפּע איז זעהר געפעלען געוואָרען זיין פּלאַן, דירה־געלד איז שטענדיג געוועזן שווער פאר זיי צו צאהלען האט ער געזאָגט. דיא צוואנציג פראנק, וואס ער וועט זיי צאָהלען, וועט נים זיין שווער פאר איהם און פאר זיי וועט דאס זיין א שטיקעל הילף. זיין ווייב האָט ער געזאָגט, אז ער וועט איהר מאכען אזעלכע צוויי גרויסע קאסטענס, אז זיא וועט קענען אין זיי ארייגלעגען דאס גאנצע גרעט פון דעם הויז.

זשערוויז האט נאך אלץ נים צוגעשטימט און האָט ביי דער שווינער גע־פרעגט אן עצה מים דיא אויגען, נאר לאנטיע האָט איהר שוין לאנג געוואונען אויף זיין זיים דערמים, וואס ער האט איהר געבראכט קאנפעקטען צו איהר תוסט.

— ווען מיר וואָלטען דאס קענען דערוויזען, האָט זשערוויז געזאָגט, בין איך זיכער, אז ......

איהר זיים זעהר פריינדליך, האט ער אנגעווענדעט, איך פיהל ווירקליך, אז דאס וועט אייך שטערן.

קאָפּע האט אויפגעפלאמט.

— פאָר וואָס רעדסטו נים קלאָרע רייד, וואָלט איך וועלען וויסען, און דוא שטאמעלסט עפּעס וויא א נאר? עטיען! עטיען! האט ער אויסגעשריען.

דאס איננעל איז געשלאָפען, אנגעשפּאַרט מים'ן קאָפּ אן טיש, נאר ביי דעם געשריי איז ער אויפגעשפּרונגען.

— הער מיך אויס, האָט א פּע צו איהם געזאָגט, זאג דיזען הערין „איך וויל אזוי!“ זאג נאר דיא ווערטער און וויימער גאָר נים.

— איך וויל אזוי, האט עטיען געשטאמעלט פערשלאָפען.

אלע האָבען זיך צולאכט. נאר לאנטיע האט באלד צוריק אָנגענומען זיין פייערליכע מינע, האָט פריינדליך געדריקט קאָפּע דיא האנד און געזאָגט:

— איך נעמ אייך אויף אייער פאָרשלאָג, דאס איז זעהר פריינדליך פון אייער זיים און איך דאנק אייך פון זיך און אין דעם נאָמען פון מיין קינד.

אויף מאָרגען אין דער פריה, ווען דער ווירטה פון הויז איז צופעליג געקומען אהין, האט איהם זשערווייז דערצעהלט וועגען וואָס דא האנדעלט זיך אז מען דארף איבערמאכען פון א פענסטער א טהיר, אָנפאנגס האט ער דערפון גאר ניט גע־וואָלט הערען, נאר שפּעטער האט ער זיך געלאָזט ריידען און איז אויף דעם איינ־געגאנגען, נאר מיט דער בעדינגונג, אז זיי זאָלען דאס מאכען אויף זייערע אייגענע קאָסטען און ווען דער קאָנטראַקט וועט זיך ענדיגען, זאלען זיי אלץ מאכען וויא פריהער איז געווען. זיי האבען אויף דעם געדארפט אונטערשרייבען א קאָנטראַקט.

דעם זעלבען אבענד האט קאָפּע געבראכט זיינע דריי בעקאנטע בעל מלאכה׳ס א טישלער, א מויערער און א מאָלער, וואס האבען זיך אָנגענומען צו מאכען דיא ארבייט אין זייערע פרייע שטונדען פאר הונדערט פראנק, וואס ער וועט זיי בע־צאָהלען אזוי ניך, וויא ער וועט דאס געלד בעקומען פון זיין קווארטיראנט.

מעבלירען דאס צימער האט געקאָסט נאָך הונדערט און דרייסיג פראנק, וואָס זיא האט זיך אָנגענומען אויסצוצאהלען צו צעהן פראנק א מאָנאט, אזוי אז א קיילעכדיג יאהר האבען זיי ניט געקענט האבען קיין שום פערדיענסט פון זייער קווארטיראנט.

אין מאָנאט יוני האט זיך לאנטיע אריינגעצויגען אין זיין נייע וואוינונג. קאָפּע האט איהם אָנגעבאָטען העלפען איהם איבערטראָגען זיינע זאכען און צו פערשפּאָ־רען דערמיט דיא דרייסיג סו פאר א דראָשקע, נאר ער האט זיך דערפון אָבגע־זאָגט, ניט וועלענדיג אפילו איצט אויסזאָגען, וואו ער וואוינט.

ער איז געקומען מיט זיין קאסטען א זייגער דריי, און זשערווייז, וואס איז געשטאנען אין טהיר, איז געוואָרען בלייך, וויא דער טויט, דערקענענדיג דעם אלטען קאסטען, מיט וועלכען זיי זיינען אראָבגעקומען אין פאריז. נאר איצט איז דער קאסטען געווען אלט און צובראכען און צוזאמענגעבונדען מיט שטריקלאך.

זיא האט געזעהן, וויא מען האט דעם קאסטען אריינגעטראָגען, וויא זיא האט עס אָפט געזעהן אין איהרע חלומות און זיא האט זיך געפרעגט, צו דאס איז ניט דיא זעלבע דראָשקע, וואס האט איהם און אדעל אוועקגעפיהרט. ראָשע האט פריינדליך בעגעגענט לאנטיע, און זשערווייז איז געשטאנען דאבייא צומישט און שטיל.

כמעט ניט ורסענדיג וואס זיא רעדט, האט זיא געמורמעלט:

— מיר מוזען טרינקען א גלאָז ווין צוזאמען.

לאנטיע איז געווען בעשעפטיגט מיט'ן אויפבינדען זיין קאסטען און האט דעם קאפ ניט אויפגעהויבען. זיא האט ווייטער געזאגט:

— איהר וועט אויך מיט אונז טרינקען, הערר ראַשע!

און זיא איז אוועק נאך וויין און גלעזער.

אין דיעזען מאמענט האט זיא דערזעהן פלאסא פערביינעהן. זיא האט זיך צו איהם א נייג געטהאן און געגעבען צו איהם א וואונק. ער האט דעם וואונק גאנץ גוט פערשטאנען, וואס האט בעדייט א גלאז וויין אין דער צייט ווען ער איז אויף זיין פאסטען. ער איז דורכגעגאנגען דורך דעם הויף, אום מען זאָל ניט זעהן וויא ער קומט אריין, לאנטיע האט שטענדיג געשפאסט איבער זיינע פאליטישע אנזיכטען, ווען ער האט זיך מיט איהם געטראפען, נאר דאך זיינען זיי געווען דיא בעסטע גוטע פריינד.

ביי דיזע שפאסעריי האט זיך ראַשע אריינגעמישט און געזאגט:

— ווייסט איהר, אז ווען נאפאלעאן (דער דריטער) איז געווען אין לאנדאן, איז ער געווען א פאליסמאן און זיין ספעציעלע פפליכט איז געווען צו שלעפען אלע שכור'ע פרויען אין סטיישאן־הויז.

זשערוויז האט אנגעפילט דריי גלעזער, זיא אליין האט ניט געוואלט טרינ־קען, זיא האט ניט אראבגעלאזט קיין אויג פון לאנטיע, וועלכער איז געשטאנען אויף דיא קניע נעבען זיין קאסטען. א ווילדע נייגיערדע האט איהר אנגעכאפט צו זעהן, וואס דארטען געפינט זיך. זיא האט געדענקט, אז אין איין ווינקעל איז גע־ווען אנגעווארפען א קופע אלטע זאקען, א פאר העמדער און אן אלטער הוט. ליגען נאך אלץ דיא זאכען דארטען? און וועלען איהר אלע אלטע שמאטעס פון דער פערגאנגענהייט ווידער קומען פאר דיא אויגען?

נאר לאנטיע האט דעם קאסטען ניט אויפגעעפענט, ער איז אויפגעשטאנען און צוגעהענדיג צום טיש, האט ער הויך אויפגעהויבען זיין גלאז:

— פאר אייער געזונד, מאדאם! האט ער געזאגט.

פלאסא און ראַשע האבען מיט איהם מיטגעטרונקען.

זשערוויז האט אויף דאס ניי אנגעפילט דיא גלעזער, און דיא דריי מענער האבען דיא ליפען אויסגעווישט מיט דער לינקער זייט פון האנד.

דאן האט לאנטיע געעפענט זיין קאסטען, ער איז געווען פול מיט ביכער, פאפירען, אלטע קליידער און בינטלאך וועש, דאס צימער איז פול געווארען מיט'ן גערוך פון טאבאק און שטויב.

— ניין, דיא אלטע הוט איז ניטא אין ווינקעל, דארטען לינט איצט א נארעל־קישעלע, א פרעזענט פון עפעס א פרוי.

דיא אננסט, מיט וועלכע זיא האט נעקוקט אויפ'ן אויספאקען, איז אין נאנ־צען פערשוואונדען נעווארען און אנשטאט דעם איז זיא נעווארען זעהר טרויריג.

ער האט ארויסגעשלעפט א פענדיל, א פאר שיך, אן אויסגענייטע העמד לעדרדראלינ'ס *) א ביוסט מיט אן אבגעבראכענע נאז און א פאר צוריסענע הויזען.

— קוקט אהער, פלאסא, האט ער געזאגט, ארויסשלעפענדיג א קליין ביכעלע דאס איז געווען א ביטערע אטאקע (אנפאל) אויפ'ן קייזער, געדרוקט אין בריסעל מיט'ן נאמען: „נאפאלעאן דעם דריטענס ליעבעס".

פלאסא איז געבליבען שטעהן מיט אן אפענעם מויל, ער האט ניט געפונען קיין ווערטער צו פערטהיידיגען דעם קייזער, דאס איז געווען א געדרוקטע ביכעל, און דאריבער האט עס געמוזט זיין וואהר. לאנטיע האט זיך צולאכט און גענומען צוזאמענלעגען דיא ביכער, מורמלענדיג אונצופריעדען, וואס ער האט ניט קיין פאפירצעס אין צימער.

זשערוויז האט איהם צוגעזאגט צו קויפען עטליכע, ער האט געהאט עטליכע ביכער צווישען וועלכע עס האבען זיך געפונען א פאר טהייל פון לואי בלאן, דער עורינער יודע און דיא געהיימניסע פון פאריז, ניט רעכענדיג א גאנצע קופע אנדערע ליטעראטור, מעהר וויא אלץ האט ער אבגעהיט זיינע אלטע צייטונגען, ער האט זיי געקליבען יאהרענדלאנג, ווען ער האט אין א קאפע געלעזען אן ארטיקעל וואס איהם איז געווען געפעלען, האט ער באלד געקויפט דיא צייטונג און בעהאלטען ביי זיך, זיי זיינען געווען צוזאמענגעבונדען אין א פעקיל אהן א שום ארדנונג, דאס פעקיל צייטונגען האט ער אנידערגעלעגט אין א ווינקעל און געזאגט:

— ווען מענשען וואלטען גוט דורכשטודירט דיזע בלעטער און דורכגעפיהרט דיא אידעען, וואס זיי ענטהאלטען, וואלט דיא געזעלשאפט געווען א סך בעסער איינגעארדענט, וויא זיא איז איצט, עס וואלט געווען גאר אנדערש. דיא וועלט וואלט מעהר פראפיטירט דאבייא. צום שלוס האט לאנטיע בעמערקט אז אין דעם פעקיל צייטונגען געפינען זיך בריללייאנטע ארטיקלען ווענען גט'ען.

— יא, גט'ען, האט איהם איבערגעריסען ראשע, פאר מאר־אל איז דאס זעהר נעטהיג.

---

*) לעדרדראלין א פראנצויזישער סאציאליסט און רעדנער.

פלאסאָ האט צוריקגעוואָרפען דעם קאָפּ, פערטיג צו ענטפערן.

נאר ושערוויז, וואס האט פיינד געהאט דעבאטען, האָט זיך אריינגעטמישט; זיא איז אביסעל געקומען צו זיך און זיא האָט אָנגעבאָטען, דיא מענער זאָלען ווידער א מאָל טרינקען.

לאנטיע איז פלוצים שטיל געוואָרען און האָט געטרונקען זיין וויין; נאר ראָשע האט אונרוהיג א קוק געטהאָן אויף פלאסאָ.

— דאס וואס מיר האבען גערעדט, בלייבט צווישען אונז, ניט וואהר? האָט ער געזאָגט צום פּאָליציסט.

פלאסאָ האָט איהם ניט געלאָזען ענדיגען, און ארויפלעגענדיג דיא האנד אויפ׳ן הארצען, האָט ער ערקלערט, אז ער איז ניט קיין שפּיאָן, אז זייערע ווערטער זיינען איהם אריין אין איין אויער און ארויסדורך דעם צווייטען און אז ער האט שוין פערגעסען וואס מען האט גערעדט.

צו דער צייט איז קאָפּע אריינגעקומען און מען האָט געשיקט נאך מעהר וויין, נאר פלאסאָ האָט מורא געהאט לענגער צו פערבלייבען און איז שטייף און שטאָלץ ארויסגעגאנגען פון דער הינטער טהיר.

פון דעם ערסטען טאָג אָן האט זיך לאנטיע געפיהרט וויא ביי זיך אין דער היים. ער האט געהאט א בעזונדערע צימער, א בעזונדער אריינגאנג און א שליסעל, נאר ער איז שטענדיג געגאנגען דורך דעם געשעפט. קאָפּע האָט דיא קאסטענס פאר׳ן גרעט ניט געמאכט, און ושערוויז האָט געהאט גרויסע צרות, ניט וויסענ־דיג, וואו הין צו טהאָן דאס גרעט. זיא האָט אויך ניט ליעב געהאט צו מאכען פאר עטיען דאס בעט שפּעט ביי נאכט.

נוזשע האָט מיט איהר גערעדט, זיא זאָל אוועקשיקען עטיען צו זיין אלטען בעל הבית וואס האט געזוכט ארבייטער. דער פּלאן איז איהר זעהר געפעלען געוואָרען, ווייל דאס אינגעל איז אין דער היים ניט געוועזען גליקליך און ער האָט געוואָלט ווערען זעלבסט־שטענדיג. נאר זיא האָט מורא געהאט צו פרעגען וועגען דעם לאנטיע, וועלכער האט זיך צו זיי אריבערגעצויגען, אום ער זאָל קענען זיין געבען זיין זוהן. איהר האָט דאריבער אויסגעוויעזען, אז עס וועט זיין ניט גוט אוועקצושיקען איהם גלייך נאָכדעם, וויא זיין פאָטער האָט זיך אריינגעקליבען צו איהר.

נאר ווען זיא האט איהם ענדליך געזאָגט וועגען דעם פּלאן, איז ער איהם זעהר געפעלען געוואָרען, און ער האָט ערקלערט, אז פאר א יונגען אינגעל איז פיעל בעסער צו זיין אויפ׳ן לאנד וויא אין פּאריז.

ענדליך איז בעשלאסען געווארען, אז עטיען זאל פאהרען אין יענעם טאג ווען עטיען האט זיך אויסגעקליבען אין זיין רייזע. האט איהם זיין פאטער געלייענט א לאנגע שטיק מוסר, און נאך זיין אוועקפאהרען איז אין שטוב אלעס געגאנגען וויא פריהער.

זשערוויז איז געווארנט געווארען, אז דאס קוטינע גרעט זאל ליגען אין אלע ווינקעלאך, לאנטיע האט נאך אליץ געערדעט מיט א וויכטיגע מינע פון זיינע געשעפטען און פלעגט יעדען טאג ארויסגעהן זארגפעלטיג אנגעטהאן און פיים צר ריס קומען האט ער געזאגט, אז ער איז זעהר מיעד פון דיא וויכטיגע געשעפטען, וואס ער האט פערהאנדעלט.

ער פלעגט אויפשטעהן צעהן א זייגער און אין א שעהנעם טאג ארויסגעהן שפאצירען און ווען עס האט גערעגענט, איז ער געזעסען אין געשעפט און געלעזען זיין צייטונג, ער האט געהאט א פערגניגען צו זיצען צווישען דיא פרויען, וואס האבען איהם פערגעטערט, און האט אויך ליעב געהאט צו זיצען לעדיג וואו עס איז געוועזען ווארעם און בעקוועם.

אנפאנגס האט לאנטיע געגעסען אין א רעסטאראן, וואס האט זיך געפונען אין עק גאס, נאר באלד נאכדעם האט ער אנגעהויבען עטליכע מאל אין וואך צו שפייזען מיט דיא קאפעס און ענדליך האט ער זיי געבעטען, זיי זאלען איהם געהמען אויף קעסט און ער וועט זיי צאהלען פופצעהן פראנק א וואך, אויף אזא אופן איז ער געווארען איינער פון דער פאמיליע; יעדען פריהמארגען פלעגט מען איהם זעהן אהן א ראק אין געשעפט, וואו ער האט געטהאן פערשיעדענע קליי־ניגקייטען און אנגענומען בעשטעלונגען פון פערשיעדענע קונדען, ער האט איינגע־רעדט זשערוויז, זיא זאל אבזאגען איהר וויינהענדלער און זיא זאל קויפען וויין ביי זיינעם א גוטען פריינד. דערנאך איז איהם ניט געפעלען געווארען דאס ברויט און ער האט געשיקט אגוסטין קויפען ברויט אין וויענער בעקעריי, וואס האט זיך גע־פונען ערגעץ ווייט, אויך האט ער אומגעביטען דעם קרעמער, און האט נאר איבער־געלאזט דעם פלייש־הענדלער און דאס איז נאר געווען וויל יענער האט געהאט דיא זעלבע פאליטישע אנזיכטען, וואס ער. אין דעם פערלויף פון איין מאנאט האט ער אין גאנצען געענדערט זייערע שפייזען און האט ארייגעפיהרט אזעלכע, וואס קיינער, אויסער איהם און זשערוויז, וועלכע איז געווען פון איין געגענד מיט איהם, האט ניט געקענט געהמען אין מויל אריין, ער האט אליין געקאכט אייער אין געוויזען דער אלטער קאפע, וויא מען דארף יעדע זאך מאכען.

ביסלעכווייז האט לאנטיע אנגעהויבען צו טהאן אלע יענע זאכען, וואס וועד רען שטענדיג געטהאן ביי דעם בעל הבית. ער האט געפאדערט, אז אויב דיא לארילס וועלען נים געבען דיא פינף פראנק פאר דער אלטער קאפע, וויא זייא האבען פערשפראכען, זאל מען זיי פערקלאגען אין געריכט, און נים פינף פראנק דארפען זיי געבען, זאנדערן צעהן. ער וועט אליין געהן און דורכריידען זיך מיט זיי, אז זיי זאלען צאהלען צעהן פראנק. ער האט עס ווירקליך דורכגעפיהרט און איז צוריקגעקומען פון זיי מיט צעהן פראנק. ער האט אויך איינגערעדט מאדאם לעכא צו צאהלען דיא זעלבע סומע. דיא אלטע קאפע איז געווען פערטיג צו קוסען איהם דיא הענד, פאר וואס ער איז געווען א פערמיטלער, ווען זיא האט געהאט א קריעג מיט זשערוויז.

זשערוויז פלעגט צייטענווייז פערליערען דיא געדולד מיט דער שווינער, און דיא לעצטע פלעגט אוהעקגעהן ווייגענדיג צו זיך אין בעט אריין, ער פלעגט זיי שטראפען, וואס זיי מאכען לייטישע געלעכטער און צווינגען זיי, אז זיי זאלען זיך צוקוסען און ווערען ווידער גוטע פריינד.

ער האט אויך פריי ארויסגערעדט, וואס ער דענקט וועגען נאנא'ס ערציהונג, נאך זיין מיינונג, איז זיא ערצויגען געווארען זעהר שלעכט, און אין דעם האט ער ווירקליך געהאט רעכט, ווייל ווען דער פאטער פלעגט איהר שלאגען, האט זיך פאר איהר דיא מוטער אנגענומען, און פערקעהרט, ווען דיא מוטער פלעגט זאגען א ווארט, האט דער פאטער געמאכט א גוואלד.

נאנא האט דאס גוט פערשטאנען און האט זיך דערמיט געפריים, ווייל זיא איז געווען פריי צו טהאן, וואס זיא האט געוואלט.

טהאטזעכליך האט זיא איבערגעקעהרט א וועלט; זיא האט זיך אנגעהאנגען אויף וועגעס, האט זיך מיט איהרע חברה בעהאלטען אין א ווינקעל פון הויף און דערנאך איז זיא פלוצים מיט א גרויס ליארם ארויסגעלאפען פון איהר בעהעלט־ניס און איהר גאנצע חברה נאך איהר און האבען דיא גאנצע גאס אויפגעוועקט.

לאנטיע איז געווען דער איינציגער, וועמען זיא האט אביסעל געפאלגט. נאנא, וואס איז געווען נים מעהר וויא צעהן יאהר אלט, איז געווען לוסטיג און שלעכט און האט מיט איהם קאקעטירט, וויא זיא וואלט געווען אן ערוואקסענע פרוי, ער האט ענדליך איבערגענומען איהר ערציהונג און האט איהר געלערנט דיא שפראך פון דער גאס און טאנצען.

אשי איז אוועק א יאהר, דיא גאנצע נאכבארשאפט האט געדענקט, אז

לאנטיע האט געלד, אז ניט, ווי קענען דיא קאפעס פיהרען אזא לעבען, וויא זיי האבען געלעבט? אמת, ושערוויז פערדיענט. אבער איהרע פערדיענסטען זיינען דאך ניט גענוג אויסצוהאלטען צוויי מענער, וואס טהוען גאר ניט. אין דער ווירקליכקייט האט זיי לאנטיע איין סאנטים ניט געגעבען, ניט פאר'ן עססען און ניט פאר דער וואוינונג, ווען ושערוויז האט איין מאל געפרובט דערמאנען וועגען געלד, האט ער געענטפערט, אז ער וועט ווארטען, ביז עס וועט זיך אנקלייבען א היבשע סומע און דאן וועט ער איהר בעצאהלען מיט א מאל.

נאכדעם האט זיא שוין מעהר ניט געוואגט ביי איהם צו בעטען, אפילו א סאנטים. זיא האט געקויפט ברויט, פלייש און וויין אויף בארג. דיא רעכנונגען זיינען אלץ גרעסער געווארען און זיא האט אויך גאר ניט געצאהלט און געלאזט דיא חובות וואקסען. אויפ'ן מטבעל, וואס זיא האט געקויפט פאר לאנטיע'ס צימער, האט זיא גאר ניט געצאהלט; אויך האט זיא זיך געמאכט ניט וויסענדיג וועגען דעם געלד, וואס זיא האט בעדארפט בעצאהלען קאפע'ס דריי פריינד, וואס האבען איבערגעבויט לאנטיע'ס צימער. דיא קרעמער האבען אנגעהויבען צו מורמלען און בעהאנדלען איהר אביסעל גרעבער.

נאר וויא עס האט געשיינט האט זיא דאס ניט געפיהלט, זיא האט געקויפט דיא טהייערסטע זאכען, ווען זיא האט נאר געקענט קריגען אויף בארג, דאך האט זיא גערעכענט מיט דער צייט צו בעצאהלען, טרוימענדיג, אז זיא וועט א מאל פערדיענען א גרויסע סומע געלד און וועט אלעמען בעצאהלען מיט א מאל.

ארום מיטען זומער איז קלעמענס אוועקגעגאנגען, ווייל עס איז געווען צו ווענינ ארבייט פאר צוויי פרויען און זיא האט געווארט אויף איהר געצאהלט שעהנע עטליכע וואכען, לאנטיע און קאפע האט דאס גאר ניט געארט, זיי זיינען גער ווען זעהר גוט אויפגעראמט און האבען געשיינט פעט צו ווערען אויף דער רואינע (חורבן) פון דעם געשעפט.

אין הויז האט מען געהאלטען אין איין רכילות טרייבען, זיי האבען ניט גער וואוסט דיא ריכטיגע פערהעלטניסע צווישען לאנטיע און ושערוויז, דיא לארילס האבען געגעבען בייזע אנצוהערענים, אז ושערוויז וואלט צופריעדען געווען צו בענייען איהרע אמאליגע פערהעלטניסע מיט לאנטיע, נאר זיא איז שוין צו אלט און ער וויל אויף איהר ניט קוקען. דיא ראשעס האבען געהאט גראדע א פערקעהרטע מיינונג, נאר דאס האבען אלע איינגעשטימט, אז זייער צוזאמענלעבען איז ניט

אנשטענדיג. נאר מיט דער צייט האבען זיי אויף דעם אָנגעהויבען צו קוקען, וויא אויף א גאַנץ נאַטירליכע זאַך.

עס איז זעהר מעגליך, אז מען האָט ניט געדאַרפט ווייט זוכען, אום צו גע־פינען אזעלכע חטאים אין אַנדערע פאַמיליען אויך, נאר דיא קאָפּעס זיינען גאַנץ גוטע שכנים און לאַנטיע איז זעהר אנגענעהמע פּערזאָן און דארום האבען דיא שכנים פון הויז בעשלאָסען צו לאָזען זיי אין רוה.

זשערוויז'ן האבען דיא אלע רעדערייען גאר ניט געאַרט און פיעלייכט האָט זיא גאַר דערפון ניט געוואוסט, עס איז אין גיכען געקומען א צייט, אז אפילו איהר מאַנ'ס פאַמיליע האט אויף איהר אָנגעהויבען צו קוקען אזוי, וויא זיא וואָלט גאָר קיין הארץ ניט געהאט. מאדאם לעבא פלעגט יעדען אבענד קומען מיט א בעזוך, און איז זיך בעגאַנגען מיט לאַנטיע אזוי, וויא עס וואָלט אונמעגליך געווען פאר א פרוי בייצושטעהן א נסיון מיט איהם און ניט דערכענען נאָך דאס פאר א גליק. עס האָט געשיינט, וויא אלע האבען געמאַכט איין האנד צו געבען זשערוויז א געליעבטען.

נאר ביי זשערוויז אין דיא אויגען האט לאַנטיע שוין מעהר קיין חן ניט גע־האַט. אמת, ער האָט זיך אויסערליך אין גאַנצען אומגעביטען און דאס איז איהם זעהר געגאַנגען; ער האָט געטראָגען א פראַק און איז געווען וויא מען זאָגט אָב־געפּאָלירט, נאר זיא האט איהם געקענט צו גוט און האָט אריינגעקוקט צו איהם אין זעלע דורך זיינע אויגען, און זיא האָט געציטערט, פאר דעם וואס זיא האָט דאָרטען געזעהן. זיא האט ניט געקענט פערשטעהן, וואס אנדערע בעוואונדערן איהם אזוי און זיא האט דאס אמאָל געזאָגט ווירזשינען, ווען זיא איז צו איהר צוגעשטאנען. מאדאם לעבא און ווירזשין האבען געהאלטען אין איין דערצעהלען געשיכטען פון איהם און קלעמענס און האבען געזאָגט, אז צייט זיא איז אוועק פון זשערוויז, בעזוכט ער איהר יעדען טאג רעגעלמעסיג.

— און אויב דאס איז יא אזוי, וואס געהט דאס מיך אן? האט זשערוויז געזאָגט מיט א ציטערענדיג קול, און זיא האָט אריינגעקוקט ווירזשינען אין איהרע דונקעל־ברוינע אויגען, וואס האבען געפינקעלט, וויא ביי א קאַץ. נאר ווירזשין האָט געמאַכט בכיון א נאַרעשע מינע און געענטפערט.

— געווים, געהט דאס אייך גאר ניט אן, נאָר איך האָב געמיינט, אז איהר וועט איהם ראַטהען, אז ער זאָל ניט האבען צו טהאָן מיט אזא פּערזאָן.

לאַנטיע האָט ביסלעכווייז געענדערט זיין בענעהמען זיך מיט זשערוויזא, איצט

ווען ער האט גענומען איהר האנד, האט ער געדריקט איהרע פינגער לענגער, ווי עס איז געווען נעטהיג. ער האט אויף א מינוט ניט אראבגענומען זיינע פרעגע אויגען און פלענט זיך איבער איהר אנבויגען אזוי, אז זיא האט געקענט פיהלען זיין ווארעמען אטהעם אויף איהרע באקען.

א מאל, אבענדצייט, ווען ער איז געבליבען מיט איהר אליין, האט ער איהר ארומגעכאפט מיט ביידע הענד, און דער מינוט האט זיך דיא טהיר געעפענט און נחשע איז אריינגעקומען, זשערוויין האט זיך פון איהם ארויסגעריסען, און זיי האבען אלע דריי גענומען רעדען אזוי, וויא עס וואלט גאר ניט געשעהן, נחשע איז געוועזען זעהר בלייך און שטארק צומישט, דענקענדיג, אז ער האט זיי געשטערט און אז זיא האט אוועקגעשטופט לאנטיע נאר דארום, וויל זיא האט ניט געוואלט, ער זאל דאס זעהן.

אויף מארגען האט זיך זשערוויין געפיהלט אזוי אונרוהיג און אונגליקליך, אז זיא האט אפילו ניט געקענט אויספרעסען א טיכעל. זיא האט געוואלט זעהן נחשע און ערקלערען איהם וואס איז געווען, נאר צייט עטיען איז אוועקגעפאהרען, האט זיא ניט געהאט קיין אויסרייד צו געהן אין סחנע און האט זיך געשעמט פאר נחשע'ס חברים, וואס האבען געוואונקען איינער צום צווייטען ביי איהר אריינקומען, נאר איצט האט זיא זיך ענטשלאסען צו געהן, און געהמענדיג א לעדיגע קארב אויף דער האנד האט דיא זיך געמאכט, וויא זיא געהט אבטראגען וועש און איז אוועק.

נחשע האט געשיינט צו ערווארטען איהר, וויל ער האט איהר בעגעגענט אויפ'ן עק גאס.

— הא! האט ער אויסגערופען מיט א שוואכען שמייכעל, איהר קעהרט זיך אום, ווארשיינליך, אהיים.

ער האט אליין ניט געוואוסט, וואס ער רעדט, זיי האבען זיך ביידע געלאזט געהן און געזוכט אוועקצוגעהן וואס ווייטער פון פלאץ, וואו זיי האבען געארבייט, זיי זיינען פערפייננאנגנען עטליכע פאבריקען און זיינען ענדליך ארויסגעקומען אויף א פעלד.

זיי האבען זיך אנידערגעזעצט אונטער א בוים, דיא וועשערקע האט אנידערגעשטעלט דאס קערבעלע צופוסענס. פאר זייערע אויגען גאנץ ווייט איז געווען א בארג מיט געלע און גרויע הייזער, ארומגערינגעלט מיט בוימער, און ווען זיי האבען עטוואס אויפגעהויבען דיא קעפ האבען זיי געזעהן דעם קלארען הימעל אהן

דעם מינדעסטען וואַלקען. נאר דיא זון האט זיי נעבלענדעט דיא אויגען און זייא האבען נעקוקט צום פאַרשטאַדט, פון וואנען עס האַט זיך אויפגעהויבען א גרויסער רויך פון דיא הויבע קוימענס, דאס האט געשיינט צו מאכען זיי אביסעל גרינגער.

— יא, האט זשערוויז נעזאָגט נאָך א לאנגע פויזע, איך האב געהאט א לאַנגען גאנג און בין ארויס......

זיא האט זיך אין מיטען אָבגעהאלטען, זיא האָט דיא גאנצע צייט ניט געקענט רוהען און געוואָלט איהם ערקלערען, נאר זיא האָט ניט נעקענט ארויסברענגען א וואָרט פאר שאנדע, זיא האָט גאנץ גוט געוואוסט, אז זיי זיינען ביידע געקומען אויף דעם פלאַץ צוליעב אן ערקלערונג, נאר זיי האבען ביידע ניט געוואָנט אנהויבען וועגען דעם צו רעדען.

דאן האט זיא איהם מיט א צובראָכענעם געמיטה דערצעהלט פון פרוי ביזשאר, וועלכע איז געשטאָרבען היינט אין דער פריה אונטער שרעקליכע יסורים.

— דאס איז געקומען פון א זעץ, מיט'ן פוס, האט זיא נעזאָגט מיט איהר שטילען און ווייכען קול. דער מאן האט איהר מיט'ן זעץ אָנגעמאכט עפעס א צרה אינעווייניג, דריי טעג לאנג האט זיא זיך שרעקליך געמוטשעט. פאר וואס איז דאס נימאָ קיין שטראָף אויף אזעלכע מענער? נאר איך דענק, אז ווען דאס געריכט זאָל נעהמען פערפאָלגען אלע דיא, וואס הרג'ענען זייערע ווייבער, וואָלט געווען צו פיעל ארבייט, איבריגענס, וואס מאכט דאס אויס א קלאפּ מעהר אָדער א קלאפּ וועניגער? שטעלט אייך אבער פאר, דיא אונגליקליכע בעשעפענים, אום אבצוזאָגען דעם מאן פון דער תליה, האט זיא געזאָגט, אז דאס איז איהר געקומען פון א פאל איבער אן עמער.

גוזשע האָט נאר ניט גערעדט, ער האט נאר געריסען שטיקלאך גראָז פון דער ערד.

— עס איז נאָך נימאָ קיין צוויי וואָכען, האט זשערוויז ווייטער גערעדט, זינט זיא האט אָנטוואוינט דאס קינד, איצט איז לאלי נעבליבען דיא מאמע פון ביידע עופ'עלאך. זיא איז נעבאך אליין נאך ניט אלט אכט יאָהר, נאר זיא איז קלוג און שטיל, וויא אן ערוואקסענע פרוי. איהר פאָטער שלאָגט איהר אויך. געבאך! עס זיינען פאראן מענשען, וואס ווערען נאר געבוירען אויף צרות.

נוזשע האט א קוק געטהאָן אויף איהר און האט פלוצים געזאָגט מיט צי־טערענדע ליפען:

— איהר האָט מיר געכטען אויף פעראורזאכט גרויסע ליידען.

זשערוויז האט צוזאמענגעדריקט איהרע הענד, וויא צו א געבעט, און ער האט ווייטער געררעדט:

— איך האָב פאראויס געוואוסט, וויא דאס וועט זיך ענדיגען...... דאך האט איהר מיר ניט געדארפט לאָזען דענקען......

ער האט ניט געקענט ענדיגען. זיא איז האסטיג ארפגעשפרונגען, טרעפענ־דיג זיינע געדאנקען, און האָט אויסגעשריען:

— איהר האָט אונרעכט, איך שווער אייך אז איהר האָט אונרעכט. ער האָט מיר געוואָלט א קוס טהאָן, נאָר זיינע ליפען האבען מיך ניט בעריהרט. דאס איז דאס ערסטע מאָל וואס ער האט געמאכט דעם פערזוך. גלויבט מיר, איך שווער אייך ביי אלץ, וואס איך האלט הייליג, אז איך זאָג אייך דעם ריינעם אמת.

נאר נוזשע האט געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, ער האט גוט געוואוסט, אז עס זיינען פאראן זאכען, פון וועלכע פרויען זאָגען ניט אימער דיא וואהרהייט. זשערוויז איז געוואָרען זעהר ערנסט.

— איהר קענט מיך גוט, האָט זיא געזאָגט, איהר ווייסט אז איך וועל קיין ליגען ניט זאָגען, איך זאָג אייך נאָך א מאָל אז איך און לאנטיע זיינען פריינד און מיר וועלען קיין מאָל ניט זיין עפּעס אנדערס, ווייל ווען אזא זאך וואָלט מיט מיר געטראָפען, וואָלט איך זיך אליין פעראכטעט און געהעכנעט זיך פאר דיא ניעדר־ריגסטע בעשעפענים, וואס איז ניט ווערט צו האבען דיא פריינדשאפט פון א מאן, וויא איהר זיים.

איהר געזיכט איז געוועזען אזוי עהרליך, איהרע אויגען אזוי קלאָר און אָפען, אז ער האָט איהר געמוזט גלויבען, און ער האָט אָנגעהויבען פרייער צו אטהעמען. דאס ערסטע מאָל האָט ער איהר אָנגענומען ביי דער האנד און האט איהר ניט ארויסגעלאָזט פון זיינע, ביידע האבען געשוויגען, ווייסע וואָלקענדלאך האבען זיך געצויגען איבער זייערע קעפּ. און זיי זיינען געשטאנען האנד אין האנד מיט טרערען אין דיא אויגען.

— אייער מוטער האט מיך מעהר ניט ליעב, האָט געזאָגט זשערוויז מיט א שטילען קול. זאָגט ניט, אז ניין, וויא קען דאס זיין אנדערס? מיר זיינען איהר שולדיג צו פיעל געלד.

ער האט איהר גראב א טרייסעל געטהאן דיא האנד און געוואלט מיט דעם שטערן איהר זיא זאל דיא ווערטער ניט ארויסברעננגען פון איהר ליפען. ער האט געוואלט עפעס רעדען, נאר זיין האלז איז געווען צו טרוקען. ענדליך האט ער ארויסגערעדט:

— הערט מיך אויס, האט ער אויסגעשריען, איך האב שוין לאנג אייך געוואלט עפעס זאגען איהר זייט ניט גליקליך, מיין מוטער זאגט, אז ביי אייך געהט צו זעהר שלעכט.

ער האט זיך אויף א מינוט אבגעשטעלט און גלייך ווידער געזאגט:

— מיר מוזען צוזאמען אוועק.

זיא האט אויף איהם געקוקט און ניט פערשטאנען איהם. זיא איז געווען זעהר געריהרט פון זיין פלעצליכער ערקלערונג אין ליעבע, איבערהויפט דארום וואס ער האט קיין מאל א ווארט ניט געזאגט.

— וואס מיינט איהר? האט זיא געפרעגט.

— איך מיין, האט ער געענטפערט, ניט קוקענדיג איהר אין געזיכט, אז מיר זאלען ביידע אוועק און לעבען אין בעלגיען, פאר מיר איז דאס גלייך וויא אין דער היים, מיר קענען דארטען ביידע ארבייטען און לעבען בעקוועם.

דיא פארב איז איהר געקומען אין געזיכט און באלד אוועק. זיא וואלט גערן געווען בעהאלטען איהר געזיכט ביי איהם אויפ'ן אקסעל, אום צו בעהאלטען איהר צומישטקייט און שעמעדיגקייט. וואס פאר א מערקווירדיגער יונג ער איז אנצובאטען איהר, זיא זאל מיט איהם אנטלויפען. דאס איז עפעס וויא אין א ראמאן איז גע־שריעבען אדער וויא מען דערצעהלט זיך אן פון דיא העברעא געזעלשאפט. זיא האט אפט געזעהן און געהערט, וויא ארבייטער ערקלערען זיך אין ליעבע צו פער־הייראטהעטע פרויען, נאר זיי קומט קיין מאל אין קאפ ניט אריין צו וועלען אנטלוי־פען מיט זיי.

— אך, הערר נושע! האט זיא געמורמעלט און האט אבער מעהר ניט געקענט אויסרעדען.

— יא, האט ער געזאגט, מיר ביידע וואלטען געלעבט אליין פאר זיך.

נאר אזוי ניה, וויא זיא איז געקומען צו זיך, האט זיא זיך ענטשלאסען דער־פון אבגעזאגט.

— עס איז אונמעגליך, האט זיא געזאגט, און דאס וואלט געווען א גרויס אונגליק. איך בין פערהייראט און האב קינדער. איך וויים, אז איהר האט מיך

ליעב און איך ליעב אייך צופיעל, אז איך זאל אייך ערלויבען צו בענעהן אזא נאר־רישקיים. ניין; מיר דארפען לעבען אזוי ווייטער, מיר רעספעקטירען איצט איינער דעם צווייטען, לא׳מיר זיך ווייטער אויפפיהרען אזוי, דאס האט זעהר פיעל צו זאָגען און דאס וועט אונז העלפען בייצושטעהן פיעלעס אין אונזער שווערען לעבען. און ווען מיר מאטערען זיך צו זיין גוט, קענען מיר האפען אויף א בעלוינונג.

ער האט נעשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ אויסהערענדיג איהר, נאר ער האט נע־פיהלט, אז זיא האט רעכט. פּלוצים האט ער איהר ארומגעכאפּט מיט זיינע הענד און איהר ליידענשאפטליך א קוש נעטהאן און דאן האט ער איהר מיט א מאל אָבגעלאזט און אָבגעקעהרט זיך, זיא איז ניט געווען אין כעס, נאר נודשע האט נעציטערט פון קאָפּ ביז דיא פיס ער האט אָנגעהויבען צו קלייבען בלומעלאך און ווארפען אין איהר קערבעלע ניט וויסענדיג וואס צו טהאן מיט זיינע הענד, דיא בעשעפטיגונג האט איהם אמודירט און בערוהיגט. ווען ער האט ניט געטראָפען אריינצואווארפען אין קערבעל, האט ער זיך אין דער הויך צולאכט.

ביידע זיינען געווען צופריעדען און רוהיג. ווען זיי האבען זיך געלאָזט געהן צוריק א היים, נעהענדיג, האט זיא נערעדט פון עטיען.

אין דער ווירקליכקייט האט זיא זיך פאר לאנטיע געשראָקען א סך מעהר וויא זיא האט זיך מודה געווען צו זיך אליין. זיא איז געווען שטארק ענטשלאָסען ניט צו ערלויבען דיא קלענסטע פרייהייט פון זיין זייט, דאך האט זיא געקענט איהר שוואכע נאטור, וואס האט לאנג ניט געקענט ווידערשטעהן א שטארקען כאראקטער וויא איהר איינענעם.

נאר לאנטיע איז צו איהר שטארק צוגעשטאנען. איצט איז ער מיט איהר זעהר אָפּט געבליבען אליין, נאר ער איז שטענדיג געווען שטיל און איידעל. קאפּע האט יעדען דערצעהלט, אז לאנטיע איז א טרייער פריינד; ער האט ניט אין קאָפּ קיין נארעשקייטען און ער קען זיך פערלאָזען אויף זיין אָרדענטליכקייט, ווען זייא פלעגען אלע דריי ארויסגעהן א זונטאג אויף א שפּאציר, פלעגט ער הייסען זיין ווייב, זיא זאל נעהמען לאנטיע׳ס ארם; ער פלעגט געהן פון הינטען און איז געווען פערטיג צו געבען קלעפּ יעדען איינעם, וואס וועט זיך ערלויבען צו ווארפען אויף זיי א פרעכען בליק אדער ווינק.

ער פלעגט לאכען פון לאנטיע איהם אין דיא אויגען און געמאכט שפּאס פון זיין פראק און פון זיינע ביכער, נאר ער פלעגט באלד צוגעבען, אז טראָצדעם

האט ער איהם ליעב און זיי פערשטעהען איינער דעם צווייטען און דיא פריינדשאפט פון א מאן צו א מאן איז שטארקער וויא דיא ליעבע צו א פרוי.

קאפע און לאנטיע זיינען געוועזען גרויסע אויסברענגער און האבען זיך מיט געלד געשאטען, לאנטיע פלעגט שטענדיג לייהען ביי זשערוויז צעהן אדער צוואנציג פראנק, אזוי ניך נאר וויא ער האט זיך דערוואוסט, אז זיא האט געלד ביי זיך, אונטער דעם אויסרייד, אז ער מוז דאס האבען צוליעב געשעפטס־אנגעלעגענהייטען. אזעלכע טעג פלעגט ער מיטנעהמען מיט זיך קאפע אין א ווייטען רעסטאראן און האט געהייסען דערלאנגען אזעלכע שפייזען, וואס זיי האבען אין דער היים נים געקענט קריגען און פלעגען פערטרינקען איין פלאש ווין נאכ'ן צווייטען.

קאפע'ן וואלט א סך בעסער געפעלען געווארען אנשכור'ען זיך גאנץ איינפאך און גאר נים עסען, נאר דיא עלעגאנץ און געניטקייט פון זיין פריינד אין אויסקלייבען וואונדערליך־פיינע שפייזען אויף דער קארטע, האט אויף איהם געמאכט א שטארקען איינדרוק. ער האט נאך קיין מאל נים געזעהן א מענשען וויא לאנטיע מיט אזא געשמאס און אזא אויסקלייבער. און ער האט דיא אויגען נים אראבגענומען פון איהם, וויא ער פלעגט רעדען מיט'ן דיענער אדער אבשיקען דיא שפייזען, וואס זיינען איהם נים געוועזען געפעלען.

נאר איין זאך איז לאנטיע געוועזען זעהר שפארזאם; דעם דיענער האט ער קיין מאל נים געגעבען מעהר וויא צוויי סו, ווען דער מיטאג האט אפילו געקאסט אכט אדער צעהן פראנק.

ווען זיי זיינען אויפ'ן אנדערען טאג געזעסען ביים איינפאכען מיטאג אין דער היים מיט זשערוויז, האבען זיי קיין מאל נים דערמאנט ווענען דיא מיטאגס אין רעסטאראן. נאטירליך, מענשען, וואס ווילען לעבען א גוטען טאג, קענען נים ארבייטען, און זינט לאנטיע איז געווארען א מיטגליעד פון זיין פאמיליע, האט קאפע נים גענומען קיין שטיקעל געצייג אין האנד אריין, קאפע האט געוואוסט פון יעדען שענק מיילען ארום און האט געטרונקען ביז שפעט אין דער נאכט און איז געוועזען אונצופריעדען, ווען לאנטיע, ווערמען דער בראנפען האט קיין מאל נים געמאכט שכור, האט איהם איבערגעלאזט אליין.

ארום ערסטען נאוועמבער האט קאפע ערקלערט, אז ער הויבט אן א נייא לעבען און מארגען וועט ער געהן צו דער ארבייט. לאנטיע האט איהם דאביי געלייענט א שטיקעל מוסר, אז ארבייט איידעלט דעם מענשען. אין דער פריה איז לאנטיע אויפגעשטאנען נאך איידער דיא זון איז אויפגעגאנגען און האט זיך

ארויסגערופען צו געהן איהם בעגלייטען. אויפ'ן וועג זיינען זיי אריין אין דעם נאָ־
כטגעסטען ווייג־שענק אום צו פערשטארקען מיט א גלאז וויין דעם בעשלוס צו
ארבייטען. דאָרטען האָבען זיי געטראָפען קאָפּע'ס א קאמעראד, ביבי־לא־גרילא
וועלכער איז געזעסען און האָט מיט כעס געראויכערט זיין פּיפּקע.

— וואס איז געשעהען ביבי? האָט קאָפּע געפרעגט.

— גאָר ניט, האָט ביבי געענטפערט. איך האָב נאָר געקריגען נעכטען מיין
באָס *) א בראָך זאָל קומען אויף אלע מייסטערס.

זיי האָבען איהם אָנגעבאָטען א גלאז בראנפען און ער האָט דאס אָנגענר
מען מיט דאנק. לאנטיע האָט אָנגעהויבען צו פערטהיידיגען דיא ארבייט־געבער.
זיי זיינען ניט אזוי שלעכט, וויא מען מאכט זיי, און וויא קען מען אויסקומען
אָהן זיי?

— אמת, האָט ער געזאָגט ווייטער, איך בענעה זיך אָהן זיי, נאָר קומט, האָט
ער זיך געווענדעט צו קאָפּע, מיר קענען זיך נאָך פערשפּעטיגען.

ביבי איז אויך מיט זיי ארויס. דער פריהמאָרגען איז געוועזען נרוי און וואָל־
קענדיג, עס האָט גערעגענט דיא גאנצע נאכט און עס איז געוועזען ווארעם. מען
האָט ערסט אויסגעלאָשען דיא לאָמפּען אין גאס, דיא ארבייטער האָבען זיך
געאיילט צו דער ארבייט.

קאָפּע מיט זיין זעקיל געצייג אויף דיא פּלייצעס האָט זיך נאָכגעשלעפּט,
זיינע טריט האָבען שוין לאנג פערלאָרען דעם הילך.

— ביבי, האָט ער געזאָגט, מיין מייסטער האָט מיר געזאָגט, אז איך קען
ברענגען נאך אן ארבייטער מיט מיר.

— ניט פאר מיר געדאכט, האָט געענטפערט ביבי, איך וויל פון זיי מעהר
ניט וויסען, פאר מיר עקזיסטירען מעהר ניט קיין מייסטערס, נאָר אפשר וועט
מע־באָט וועלען געהן צו דער ארבייט?

ווען זיי זיינען צוגעקומען צום „אסעמואר“ האָבען זיי דערזעהן מע־באָט
אינעווייניג, לאנטיע איז געבליבען אין דרויסען און האָט געהייסען קאָפּע זיך צור
איילען, ווייל איהם איז נאָר פערבליבען א מינוט צעהן.

— דערנססטו, אז איך וועל געהן ארבייטען פאר דיין מייסטער? האָט אויס־
געשריען מע־באָט, ער איז דער גרעסטער טיראן אין פראנקרייך. ניין, איך וועל

---

*) מען האָט איהם אָבגעזאָגט פון דער אָרבייט.

בעסער לענען דיא צייהנער אויף דיא פאליצעס, איידער געהן ארבייטען צו דיין בעל הבית. איך זאג דיר, אז דוא וועסט זיך דארטען קיין דריי טעג נים איינהאלטען.

— מיינסטו דאס ערנסט? האט קאפע געפרעגט אונרוהיג.

— געוויס מיין איך ערנסט. מען טאר דארטען קיין ווארט נים אויסרעדען, מען טאר זיך א ריהר נים מהאן, מען מוז שטעקען מיט דער נאז אין דער ארבייט דיא גאנצע צייט. ער לאזט פון דיר דיא אויגען נים אראב, און ווען דוא געהסט א טראפען אין טויל, זאגט ער, אז דוא ביזט שכור און מאכט סקאנדאלען.

— איך דאנק דיר זעהר פאר דיין ווארנונג. איך וועל נאר פרובען היינטיגען טאג און אויב דער מייסטער וועט מיר שטארק דערעסען, וועל איך איהם אפען זאגען, וואס איך דענק פון איהם און וועל אוועק.

קאפע האט געדריקט זיין קאמעראד דיא האנד און געלאזט זיך געהן, נאר מע־באט איז שטארס אין כעס געווארען און געזאגט. אז דער מייסטער איז נים קראנק צו ווארטען אויף איהם א פינף מינוט און ער וועט איהם נים לאזען געהן ביז ער וועט מיט איהם טרינקען. לאנטיע איז אויך אריינגעקומען און האט זיך אנידערגעשטעלט נעבען מע־באט, וועלכער איז געשטאנען מיט'ן היטעל פעררוקט צו דער פאטילניצע און וועלכער האט געהייסען דעם שענקער געבען א גוטע מאס.

אין דיעזען מאמענט האבען זיי דערזעהן נחשע און לאריל פערביינעהן, מע־באט האט זיי נאכגעשריען, אז זיי זאלען אויך אריינקומען, נאר זיי האבען זיך ביידע נים אבגעשטעלט. נחשע האט געענטפערט, אז ער חיל גאר נים, און לאריל האט געזאגט, אז ער האט קיין צייט נים און האט געטוליעט צום הארצען א קעסטעלע מיט גאלדענע קייטלאך.

— נאראנים, האט מע־באט געזאגט, דער בעסטער פלאץ פאר זיי איז אונטער'ן אייזען.

און ער האט זיך ווידער גענומען זידלען דעם שענקער, אז ער מישט זיין בראנפען מיט וואסער, עס איז שוין געווארען טאג, דער שענקער האט גענומען אויסלעשען דעם גאז, קאפע האט גענומען פערענטפערן זיין שוואגער און נחשע האט זיך געלאזט געהן. נאר דא האט איהם לאנטיע אבגעהאלטען און געזאגט אז ער האט נאך פאר איהם נים בעצאהלט.

זיי האבען אלע בעצאהלט פאר זייערע גלעזער, אויסער ביבי וועלכער האט האט זיך אנגעבוינען און עפעס שטיל איינגעראמט דעם שענקער אין אויער אריין,

דער שענקער האָט אונצופריעדען געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, מע־באָט האט איהם דערפאר גוט אָבגעזירעלט און ווען עס איז שטיל געוואָרען, האט דער שענקער געזאָגט:

— זאָלען אייערע פריינד בעצאָהלען פאר׳ אייך, דאס איז א גאנץ איינ־פאכע זאך.

מע־באָט איז וואס ווייטער אלץ מעהר שכור געוואָרען און אוועקרוקענדיג זיך אביסעל און א זייט, האט ער א זעץ געטהאָן איבער קאָפּע׳ס זעקיל געציינ און געזאָגט:

— דוא זעהסט אויס וויא א פעדלער מיט א פאק אויף דיא פלייצעס.

קאָפּע האט זיך א וויילע בעטראכט נאר באלד האָט ער דאס זעקיל אראָב־גענומען פון פלייצע און אראָבגעלאָזט עס אויף דער ערד.

— עס איז שוין צו שפעט צו געהן איצט צו דער ארבייט; איך וועל בעסער ווארטען ביז האלבען טאג, האט קאָפּע געזאָגט, איך וועל מיין מייסטער זאָגען, אז מיין ווייב איז קראנק. הערט! האט ער זיך געווענדעט צום שענקער, איך וועל דא אונטער דער באנק איבערלאָזען מיין זעקיל מיט דיא געציינ און וועל נאכדעם קומען נאך האלבען טאג.

לאַנטיע האט אויף דעם איינגעשטימט, ארבייט איז געווים א גוטע זאך, נאר גוטע פריינד זיינען בעסער. דיא פיער מענער זיינען אָבגעשטאנען ביי א שטונדע צייט פריהער אויף איין פוס און דערנאָך אויפ׳ן צווייטען און האבען ווייטער גע־טרונקען און דערנאָך האָט יעמאנד פאָרגעשלאָגען צו שפיעלען ביליארד און זיי זיינען אוועק אין א ביליארדנע איבערן וועג. פאר לאַנטיע איז דער פ׳לאץ געוועזן ניט גענוג פיין און ער האָט פערקריטט מיט דער נאָז, נאר ער איז באלד צופריע־דענער געוואָרען, ווען ער האָט בעמערקט, אז זיינע פריינד ווערען ענטציקט פון זיין שפיעלען, און אין דער ווירקליכקייט האט ער זעלטען גוט געשפיעלט.

ווען דיא שטונדע פון עסען איז געקומען, זיינען זיי אלע אוועק אין א רעס־טאָראן און אויפ׳ן וועג האבען זיי נאָך ארויסגערופען נאך א קאמעראד פון א פאב־ריס, שיקענדיג איהם אָנזאָגען, אז זיין ווייב איז געפעהרליך קראנק און ער זאָל גלייך ארויסגעהן. דיא המצאה איז געלונגען און זיי האבען זיך אלע פינף געזעצט צום עסען, א זיינער האלב נאך צוועלף האָט זיך קאָפּע אויפגעהויבען און געזאָגט, אז ער האָט זיין ווייב פערשפראָכען אז היינט וועט ער געהן צו דער ארבייט. דיא קאמעראדען האבען געגען דעם פראָטעסטירט און האבען איהם געוואָלט אָבהאַל־

מען נאר ער האָט זיך געהאַלטען ביי דאָס זיינינע. דיא קאַמעראַדען האבען בעד־שלאָסען צו נעהן איהם בעגלייטען אין אַסעמואַר, וואו זיינע געצייג האבען זיך געד־פונען, דאָרטען האבען זיי ווידער גענומען צו ביסלאַך בראַנפען און דערווייל האָט שוין דער זיינער געשלאָגען איינס, און קאַפּע האָט מיט׳ן פוס צוריק אַרונטערגע־שאַרט דאס זעקיל מיט דיא געצייג אונטער דער באַנק און געזאָגט, אַז צו דער אַרביים וועט ער שוין נעהן מאָרגען און איין טאָג צושלאָגען איז נים קיין גרויסע זאַך.

דער רעגען האָט אויפגעהערט, איינער פון דיא מענער האָט פאָרגעשלאָגען צו מאַכען אַ שפּאַציר, אום אויסצוגלייכען זייערע פיס, נאַר דיא לופט האָט זייא נאָך שכור׳ער געמאַכט און זיי זיינען געגאַנגען וואַרפענדיג מיט דיא הענד און נים רעדענדיג קיין וואָרט. צוקומענדיג אין עק גאַס צו אַ נייען שענק, זיינען זיי אַהין מעכאַניש אריינגעגאַנגען, לאַנטיע האָט זיי דאָרטען אריינגעפיהרט אין אַ בעזונדערע צימער, רעכענענדיג, אַז אַזוי וועט זיין פיעל אַנשטענדיגער, ער האָט געשיקט נאָך אַ ציימונג און האָט אָנגעהויבען צו לייענען מיט אַ פּערוואָלקענטען שטערן. קאַפּע און מע־באָט האָבען זיך געזעצט שפּיעלען אין קאָרטען און דאס פלעשיל בראַנפען מיט גלעזלאַך איז געשטאַנען אין מיטען טיש.

— וואס הערט זיך נייעס? האָט געפרעגט ביבי.

לאַנטיע האָט גענומען לייענען פון אַ שרעקליכען מאָרד און אַלע האבען ווער־נען דעם אָנגעהויבען צו דיסקוטירען.

אַ זיינער פינף, ווען אַלע זיינען שוין געווען טוידט־שכור, האָט זיך לאַנטיע ארויסגעמאַכט פון שענק אַזוי, אַז קיינער זאָל דאס נים בעמערקען, ער האָט זיך אַרומגעדריים אַ היבשע צייט איבער דיא גאַסען, ביז ער האָט זיך אויסגעניכטערט און איז געקומען אַ היים און האט דערצעהלט זשערוויז, אַז איהר מאַן איז אוועק מיט זיינע פריינד. קאַפּע האָט זיך נים געוויזען אין דער היים גאַנצע צוויי טעג. מען האט איהר געבראַכט נאַכריכטען, אַז מען האָט איהם געזעהן אין פערשיעדענע פלעצער, דאַן אין שענק, דאַ אין צווייטען. זשערוויז האט נאַר געצוינגען מיט דיא אַקסלען.

— נוטער נאָט! האָט זיא געזאָגט. וואס פאַר אַ ביטער לעבען דאס איז!

פאָלגענדען טאָג איז ער אין דער פריה אַ חיים געקומען און איז ביי נאַכט צוריק אוועק, אַזוי האָט געדויערט אַ וואָך צייט, ענדליך האָט זשערוויז נים אויס־געהאַלטען און איז אוועק אין אַסעמואַר. דאָרטען האָט מען איהר געזאָגט, אַז ער

איז דא געווען איינינע מאָל, נאר איצט ווייסען זיי נים, וואו ער איז. זיא האָט ארויסגעשלעפט דאס זעקיל מיט דיא געציינג פון אונטער דער באנק און האט עס גענומען מיט זיך א חיים.

זעהענדיג, אז זשערוויין איז זעהר אומערינ האט איהר לאָנטיע איינגעלאדען צו געהן אויף א קאָנצערט אין א קאפע. אָנפאנגס האט זיא זיך אָבגעזאָגט ענט־פערענדיג, אז זיא איז נים אויפגעלעגט ווען איהר וואָלט געוועזן בעסער אויפ'ן הארצען, וואָלט זיא דיא איינלאדונג אָנגענומען, ווייל ציים איהרע צרות האבען זיך אָנגעפאנגען, איז לאָנטיע געווען זעהר פריינדליך צו איהר.

קאָפע איז ביז איצט קיין מאָל נים אוועק פון דער היים אויף אזא לאנגע ציים, זיא האָט נים געקענט איינשמעהן ביי דער ארבייט און איז אלע ווילע צר־געגאנגען צו דער מהיר און געקוקט אין ביידע זייטען פון דער גאס. האט ער ארויסגעבראָכען א פוס? איז ער אריינגעפאלען אין וואסער? זיא האָט נים געוואוסט וואס איבערצוטראכטען. ווען ער זאָל דער'הרג'עט ווערען, וואָלט דאס איהר אפשר נים אזוי געאארט; דאמאלס וואָלט זיא געוואוסט, וואס עס טהוט זיך מיט איהר נאר צו לעבען שטענדיג אין איין מורא, איז זעהר שווער.

ענדליך ווען מען האָט אָנגעצונדען דעם לאָמפ און לאָנטיע האט ווידער געמאכט זיין פאָרשלאג ועגען דעם קאָנצערט, האָט זיא איינגעשטימט. נאך אלעמען פאר וואס זאָל זיא נים געהן? פאר וואס זאָל זיא זיך אָבזאָגען פון אלע פער־גניגענס מעהר נים ווייל איהר מאן האט אָנגעהויבען צו פיהרען א מאוס'ען ארם לעבען? -

דער קאָנצערט־זאל האט זיך געפונען אויף איינעם פון דיא בולווארען, א מאָל איז דא געווען נאר א קאפע; דעם קאָנצערט־זאל האט מען צוגעבויעט פון איינפאכע ברעטלאך. דער אריינגאנג איז געווען אילומונירט מיט א רייהע גאז־לאָמפען.

— דא איז דאס, האט געזאָגט לאָנטיע. מאדמואזעל אמאנדא טרעט היינט ארויס צום ערסטען מאָל.

נעבען איינעם פון דיא אריינגעננע איז געשטאנען ביבי און האט געלייענט, ער האָט געהאט אן אונטערגעשלאָגענע אויג און האט אויסגעזעהן, אזוי ווי ער איז נים לאנג פון א געשלעגי.

— וואס מאכט איהר? האט צו איהם אויסגערופען לאָנטיע, וואו איז קאָפע? האָט איהר איהם פערלאָרען?

— יא, זיינט געבעטען. מיר האבען געהאט א קליינעם געשלעג מיט'ן דיענער פון „דיא בוקעטען" ער האט געפאָדערט מיר זאָלען צאָהלען צוויי מאָל, און גע־שלעג האבען מיר איינער דעם צווייטען פערלאָרען און איך האב איהם פון דא־מאלס אן ניט געזעהן

ביבי האָט א שרעקליכען גענעץ געטהאָן, ער איז געוועזען מאוס שכור און האט אויסגעזעהן, וויא ער וואָלט זיך ערגעץ געוואלגערט אין א רינשטאָק.

— און איהר ווייסט גאר ניט פון מיין מאן? האט געפרעגט זשערוויז.

— ניין, גאָר ניט.

לאנטיע און זשערוויז האבען פערבראכט זעהר אן אנגענעהמען אבענד אויפ'ן קאָנצערט, און ווען דער קאָנצערט האט זיך געענדיגט עלף א זייגער זיינען זיי אוועק אהיים שפּאצירענדיג. לאנטיע האט שטיל געזונגען דיא אריע, וואס ער האט איצט געהערט אויפ'ן קאָנצערט און זשערוויז האט איהם מיטגעהאָלפען, און קאָנצערט־זאל איז געוועזען זעהר הייס און זיא האָט געטרונקען עטליכע גלעזער וויין.

דער קאסטיום פון דער זינגערין איז איהר שטארק ניט געפעלען געוועזען. וויא וואגט זיא דאס ארויסצוטרעטען פאר אזא פובליקום אין אזא קלייד? נאר איהר לייב איז ווירקליך זעהר א שעהנע. און זיא האָט זיך צוגעהערט מיט גרוס נייי־גידינקייט צו דעם, וואס לאנטיע האט איהר דערצעהלט וועגען דער פרוי.

— אלע שלאָפען שוין, האט זשערוויז געזאָגט נאָכדעם וויא זיא האָט דריי מאָל געקלונגען.

זיא האָט אנגעקלאפּט צו דיא ראָשעס אין טהיר און האט געבעטען דאס שליסעל.

דיא פערשלאָפענע טהיר־שליסערין האט ארויסגעמורמעלט עטליכע אונפער־שטענדליכע ווערטער, נאר דאך האָט זשערוויז פערשטאנען, אז פלאסאָ האָט א חיים געבראכט קאָפּע'ן און אז דאס שליסעל שטעקט אין טהיר.

זשערוויז איז געבליבען שטעהן מיט אן אָפענעם מויל בייא דער עקעלהאפּ־טען אָנבליק, וואס איהרע אויגען האבען דערזעהן קאָפּע איז געלעגען א טויטש־שכור'ער אויף דער ערד.

זיא האָט א ציטער געטהאָן און האָט אָבגעקעהרט דעם קאָפּ. דיזער סצענע האָט ביי איהר אין הארצען צושטערט דאס לעצטע ברעקיל געפיהל צו איהם.

— וואס זאָל איך טהאָן? האט זיא געזאָגט פערקלעמט. איך קען דא ניט זיין.

לאַנטיע האט א כאפּ געטהאָן איהר האנד.

— זשערוויז, האָט ער געזאָגט, העך מיך אוים.

נאר זיא האָט פערשטאַנען, וואס ער מיינט און האָט זיך האַסטיג פון איהם אַבגעקעהרט.

— ניין, ניין, לאָז מיך צורוה, אָנוסט, (דאס איז געווען לאַנטיע'ס ערסטער נאָמען) איך וועל שוין ווינען וואס צו טהאָן.

נאר לאַנטיע איז פון איהר ניט אַבגעטראָטען, ער האט איהר מיט דער האנד ארומגענומען ארום דער טאליע און האָט איהר אָנגעוויזען אויף איהר מאַן, וואס איז געלעגען מיט אן אָפענעם מויל און געכראָפּעט.

— לאָז מיך! האט זיא געבעטען, און האט איהם אָנגעוויזען אויפ'ן ציטער, וואו עס האבען זיך געפונען דיא שווינער און נאנא, דוא וועסט זיי אויפוועקען! דוא ווילסט דאָך ניט פערשעמען מיך פאר מיין קינד. געה, איך בעט דיך.

ער האָט מעהר גאָר ניט גערעדט, ער האט איהר נאר א צארטען סוס געטהאָן אויפ'ן אויער, וויא ער האט דאס אָפט געטהאָן אין דיא גוטע יאָהרען, זשערוויז האט א ציטער געטהאָן און איהר בלוט האָט אָנגעהויבען צו קאָכען אין דיא אָדערן.

— וואס אַארט איהם דעם בעסטיע, האט זיא געטראכט וועגען קאָפּע, דאס איז זיין אייגענע שולד, דאס איז זיין שולד. ער פערטרייבט מיך פון דעם ציטער.

און ווען לאַנטיע האט איהר צוגעשלעפּט צו זיין טהיר, האט זיך אויף א סעקונדע געוויעזען א ליכט אין פענסטער.

דיא מוטער האָט ניט געזעהן איהר קינד, וואס איז געשטאַנען אין איין העמד, בלייך פון שלאָף. נאנא האט א קוק געטהאָן אויף איהר פאָטער און דאן האט זיא נאָכגעקוקט דיא מוטער, וויא זיא איז פערשוואונדען געוואָרען אין לאַנטיע'ס ציטער. זשערוויז איז געווען פאַלקאָמען ערנסט נאר אין איהרע אויגען האט זיך אָנ־געצונדען דיא תאוה'דיגע נייגיערדע פון פריהערדיגע זינד.

VIII.

קאָפּע'ס מוטער פלעגט יעדען אָנהויב ווינטער ליידען פון אן אנפאל פון אן אסטמאטישען (יאַדישליווער) הוסט. דיעזען ווינטער האט זיא געליטען מעהר וויא שטענדיג. און עס איז נאָר קיין וואונדער ניט, אז זיא איז געוועזען זעהר צורייצט און צוקלעמט. דאס צימער וואו זיא איז געשלאָפען איז געוועזען זעהר ווייניג בעלויכ־טען און דיא לופט איז געוועזען זעהר פערשפארט, דאס צימער איז געוועזען אזוי ענג אז צווישען איהר בעט און נאנא'ס האט זיך קוים געקענט שטעלען א ביינקעל, דיא אלטע פלעגט זיך ווארפען פון איין זייט אויף דער צווייטע און פלעגט ניט אויפהערען צו קרעכצען.

— אך, איידער אזא לעבען בעסער שוין זיין אין קבר, האט דיא אלטע גע'טענה'ט.

אזוי גיך וויא יעמאנד פלעגט אריינקומען, ווירזשין אָדער ראָשע, האט דיא אלטע גענומען פאר זיי אויסגיסען איהר הארץ.

— מיר וואָלט בעסער געוועזען ביי פרעמדע, פלעגט זיא זאָגען, איך וואָלט ווייניגער געליטען אפילו נאנא, וואס איך האָב ערצויגען אויף מיינע הענד, וויל פון מיר ניט וויסען, זיא אנטלויפט אין דער פריה און ווען זיא קומט ביי נאכט פרעגט זיא ניט צו איך וויל עפעס, אָדער וואס מאך איך און פאלט גלייך וויא א שטיין אין בעט. איך גלויב, אז דיא וועשערקע וואָלט מיר דערשטיקט מיט איהרע איי־גענע הענד, ווען זיא זאָל ניט מורא האבען פאר'ן געריכט.

אין דער ווירקליכקייט איז זשערוויז שוין ניט געוועזען אזוי גוט און צארט וויא א מאָל, יעדע זאך האט געשיינט צו געהן אנטקעגען איהר און זיא האָט ביסלעכ־ווייז פערלאָרען איהר מוטה און געדולד. א מאָל האָט זיא זיך אויסגעדריקט אין דער הויף, אז דיא שוויגער איז אויף איהר א גרויסע לאסט. דאס האט דיא אלטע א ריס געטהאָן ביים הארצען, און ווען איהר טאָכטער לעבא איז געקומען, האָט זיא זיך פאר איהר געקלאָגט, אז מען גיט איהר ניט גענוג צום עסען, דיא טאָכטער האט איהר געטרייסט מיט דעם, וואס זיא האט איהר געגעבען אביסעל געלד, וואס אין דעם זעלבען טאָג אוועק אויף נאשעריי.

באלד האָט דיא אלטע גענומען אויסדערצעהלען איהרע טעכטער, וויא זשערוויז האט זיך גענומען פוצען און וויא זיא עסט אין דיא ווינקעלאך דיא בעסטע זאכען און גיט קיינעם גאר ניט און נאך אזעלכע רכילות. דערנאָך האט זיא געהנ־

טער צונערופען דיא טעכטער צום בעט און נאך א שטארקען הוסטען האט זיא דערצעהלט, אז מיט א פאר נעכט פריהער איז איהר זוהן געקומען טוידט־שכור און זיא איז זיכער, אז זשערוויז האט דיא נאכט פערבראכט אין לאנטיע'ס צימער.

— און העסליכער פון אלץ איז, וואס איך בין זיכער, אז נאנא האט דאס אלץ געזעהן און געוואוסט, וואס דארטען קומט פאר.

דיא צוויי פרויען האבען דיא זאך גענומען קאלט און האבען זיך גאר ניט געוואונדערט.

— דאס איז ניט אונזער געשעפט, האט געזאגט לאריל, אז דער ברודער מאכט זיך דערפון ניט וויסענדיג, וואס זאל דא אונז אארען.

גלייך נאכדעם האבען זיי צוטראגען איבער דער גאנצער נאכבארשאפט, וואס עס טהוט זיך ביי זייער שוועגערין און האבען דאביי בעמערקט, אז אויב זיי געהן אהין אריין, איז דאס נאר צוליעב זייער מוטער.

אלע האבען בעשולדיגט זשערוויז, אז זיא האט פערדארבען דעם אריטען לאנטיע, מענער וועלען בלייבען מענער, האבען זיי גע'טענה'ט, איהר קענט דאך ניט ערווארטען פון איהם, אז ער זאל זיך אבקעהרען פון א פרוי, וואס הענגט זיך איהם אויפ'ן האלז! מען קען איהר בשום אופן ניט ענטשולדיגען, זיא איז א שאנדע פאר דער גאנצער גאס.

דיא לארילס האבען פערבעטען נאנא צו זיך אויף אנבייסען, אום זיי זאלען קענען בעסער אויספרעגען, נאר אזוי גיך, וויא זיי האבען בעריהרט דיא פראגע, האט זיא זיך געמאכט אזוי וויא זיא פערשטעהט גאר ניט און זיי האבען פון איהר ניט געקענט ארויסקריגען ניט איין זילבע.

נאר דיא אלע רעדערייען האבען זשערוויז גאר ניט געארט, זיא איז געווען אבגעלאזט, פערשלאפען און פערדולט. אנפאנגס האט זיא זיך אליין פערטראכטעט נאך יענער נאכט, ווען דא איז אוועק מיט לאנטיע צו איהם אין צימער און ווען קאפא האט אויף איהר ארויפגעלעגט א האנד, פלעגט זיא א שוידער טהאן און אנטלויפען, נאר אין גיכען האט זיא זיך צוגעוואוינט. איהר פולקייט איז גע־ווארען שרעקליך און דיא איינציגע זאך, וואס זיא האט געווינשט, איז געווען צו זיין רוהיג און לעבען בעקוועם. נאך אלעמען, האט זיא צו זיך געזאגט, וואס דארף דאס איהר אארען? ווען איהר מאן און געליעבטער זיינען צופריעדען, פאר וואס זאל זיך ערגערן?

קיין פרעמדער מענש האט ניט געקענט בעמערקען קיין שום ענדערונג אין חריז. ווען קאפע פלעגט קומען א שכור׳ער, האט זיא איהם איבערגעלאזט אליין און איז אוועק שלאפען אין לאנטיע׳ס צ׳מער, עס האט איהר אהין ניט געטריבען קיין ליידענשאפט, עס איז איהר איינפאך דארטען געווען בעקוועמער און וויא א קאץ האט זיא געזוכט דיא ווייכסטע און בעקוועמסטע פלעצער.

דיא אלטע קאפע האט איהר קיין מאל ניט געוואגט צו זאגען איהר דאס אין דיא אויגען, נאר ווען זיי האבען זיך אמאל צוקריעגט, האט איהר דיא אלטע גענומען געבען אנצוהערענים. דאס ערסטע מאל האט זשערוויז אויף איהר אויס־געשטעלט איהרע אויגען און האט שטיל אויסגעהערט. וואס יענע האט צו זאגען, דאן האט זיא געענטפערט אזוי וויא זיא וואלט גערעדט פון א פרעמדע פערזאן און און ניט פון זיך, אז ווען א פרוי האט דאס אונגליק חתונה צו האבען פאר א מאן וואס איז א שכור, דארף מען אויף איהר רחמנות האבען און ניט בעשולדיגען איהר, ווען אפילו זיא זוכט טרייסט ערגעץ אנדערסוואו.

א צווייטען מאל איז זיא אוועק ווייטער און געענטפערט, אז לאנטיע איז אזוי גוט איהר מאן וויא קאפע, ער איז דער פאטער פון איהרע צוויי קינדער. אויסער דעם, האט זיא ווייטער געזאגט, זיינען דען איהרע שכנות בעסער? זיי זיינען נאר ניט אזוי אנשטענדיג, אז זיי זאלען קענען וועגען עמיצען רעדען, און זיא האט גענומען אויסרעכענען יעדע שכנה בעזונדער און האט אויף יעדע געפונען עפעס, וואס האט געוויזען, אז זיי זיינען נאך ערגער פון איהר, וויזענדיג דאבייא איהר שווינער, אז צוואר זיא האט זיך קיין מאל ניט צוגעהערט צו דיא רכילות־טרייבערקעס, האט זיא דאך יעדע זאך געוואוסט, נאר א מאל האט זיא זיך דער־פון אבגעקעהרט אונצופריעדען און איצט האט דאס איהר פערשאפט פערגניגען.

— נאר דאס איז ניט מיין געשעפט, האט זיא געענדיגט איהר געשפרעך; — זאל יעדער לעבען וויא ער פערשטעהט.

א מאל ווען דיא שווינער האט איהר שטארק דערעסען, האט זיא צו איהר געזאגט מיט צוזאמענגעפרעסטע ליפען:

— הערט, וואס איך וועל אייך זאגען, איהר זייט איצט קראנק און דערפאר וויל איך אייך ניט ערגערען, איך האב אייך קיין מאל ניט געזאגט א ווארט וועגען אייער איינענעם לעבען, נאר איך ווייס יעדע זאך ...... איך וויל אייך ניט דערמא־נען קיין איינצעלהייטען, נאר איהר האט געפיהרט א שענדליכען לעבען ...... ניט איהר זייט דיא פערזאן, וואס זאל רעדען וועגען פרעמדע.

דיא אלטע האט שיער נים נעפלאצט פאר כעס און ווען נחשע איז אויף מארגען געקומען נאך דער מומערים וועש און האט צופעלינג נים געטראפען זשערוויז אין דער היים, האט איהם דיא אלטע צוגערופען צום בעט און ווסענדינג זיינע נעפיהלען צו זשערוויז, האט זיא איהם אויס ראבע צו דער שנור דערצעהלט מיט טרערען און זיפצען פון איהר שלעכטע אויפפיהרונג, זאגענדיג, אז דאס פיהרט איהר אין דער ערד אריין.

ווען נחשע האט פערלאזט דאס צימער, האט ער אויסגעזעהן מיט צעהן יאהר עלטער און איז געווען בלייך ווי דער טוידט, און ווען זשערוויז איז צוריק געקומען האט איהר דיא אלטע מיט אזא צופריעדענע מינע דערצעהלט, דאס פרוי נחשע פאדערט איהר וועש גלייך אויפ'ן שטעל צו געוואשען צו נים געוואשען, אז זיא האט גלייך דערשטעקט. וואס דא איז געשעהן און וואס זיא קען איצט ערווארטען פון נחשע, בלאס און צושראקען האט זיא צונויפגעלעגט דיא וועש אין א קערביל און איז גלייך אוועק צו פרוי נחשע. יאהרען זיינען שוין אריבער און זיא האט איהרע פריינד נאך איין מאל נים אבגעצאהלט. דער חוב איז נאך אלץ געשטאנען ביי פיער הונדערט און פינף און צוואנציג פראנק.

קאפע פלעגט זיך דערפון לוסטיג מאכען, אז נחשע איז געגוג בעצאהלט מיט דעם, וואס זיא נים איהם פון צייט צו צייט א קוס אין א ווינקעל. זשערוויז'ס אויגען פלעגען זיך אין אזעלכע מאמענטען אנצינדען מיט א פייער און זיא פלעגט פרעגען, צו ער מיינט דאס ערנסט און צו ער איז ווירקליך אזוי נ'עדרינ געפאלען און ער זאל נים וואגען צו רעדען אזוי פון נחשע אין איהר אנוועזענהיים.

יעדעס מאל ביים אבטראגען דיא וועש צו נחשע, האט זיא געפיהלט דעם טעם פון טוידט, נאר היינטיגעס מאל איז איהר ליעבער געווען אריינגעהן קעבענדיג אין דער ערד איידער ארויפשטייגען דיא בעקאנטע טרעפ צו איהרע אלטע פריינד.

— אה, דאס זייט איהר! האט איהר בעגעגענט פרוי נחשע קאלט.

זשערוויז איז אריין זעהר אונגערן, זיא האט נים געוואגט צו ענטשולדיגען זיך, זיא איז שוין נים געווען פינקטליך, וויא א מאל; פערקעהרט, יעדע זאך איז איצט געווען אין אונארדנונג.

— איהר האט מיך געלאזט ווארטען א גאנצע וואך, האט ווייטער געזאגט פרוי נחשע, איהר האט מיר געזאגט איין לינגען נאכ'ן צווייטען, איהר האט מיר געשיקט זאגען דורך אייער העלפערקע, אז היינט האט זיך עפעס אויסגעגאסען אויף דער וועש, אז נעכטען איז געשעהן עפעס א צופאל, נאר מארגען וועט איהר

שוין ברענגען, אזוי האָט איהר מיך ארומגעפיהרט א גאנצע וואָך. נאר וואס האָט איהר מיר דא געבראכט? האט איהר געבראכט דיא העמדער, וואס איהר האָט אָבגעהאלטען א גאנצען מאָנאט? האט איהר געבראכט דאס קליידעל, וואס איז לעצטע וואָך פערפאלען געוואָרען!

— יא, דאס קליידעל האָב איך געבראכט, האט זשערוויז געענטפערט שטיל, גיט א קוק.

— דאס קליידעל איז ניט מיינע, האט פרוי גוזשע אויסגעשריען מיט כעס. איך וויל ניט האבען יענעמס וועש, און דיא העמדער? וואו זיינען דיא העמדער? זיי זיינען אויך פערפאלען געוואָרען, וויא איך פערשטעה. מהוט אייך וואס איהר ווילט, נאר מאָרגען זאָלען מיר ווערען דיא העמדער.

עס איז געוואָרען שטיל, זשערוויז איז געוועזן זעהר אונרוהיג, זעהענדיג, אז דיא טהיר פון גוזשעס צימער איז געוועזן אָפען, ווייל זיא האָט פערשטאנען אז ער געפינט זיך אינעווייניג און הערט יעדעס וואָרט. זיא האָט געזוכט צו זיין וואס מעהר אונטערטהעניג און האט זיך שטיל צוגעהערט צו פרוי גוזשע׳ס ווערטער, ווען זיא האט געצעהלט דיא שטיקלאך גרעט.

— נו, נו! האָט זיא געזאָגט, קיינער קען ניט לויבען אייער וואשען אין דיא לעצטע צייטען; עס איז נישאָ א שטיקעל, וואס זאָל ניט זיין פערשמוצט פון אייזען. זעהט, דיא העמד איז צוגעברענט און דיא קנעפלאך ארויסגעריסען. יעדע זאך, וואס איהר ברענגט אב, איז צוריסען. זעהט דעם יאקיל, עס ליענט דאך אויף איהם דיא גאנצע שמוץ...... איך קען ניט צאָהלען פאר אזא וועש.

זיא האט אויפגעהערט צו רעדען און האָט פון דאס ניי איבערגעצעהלט דיא וועש און אויסגערופען:

— צוויי פאָר זאָקען, זעקס האנדטיכער און א טיש־טוך פעהלען היינטיגע וואָך! וויא עס שיינט מאכט איהר חוזק פון מיר, איך וויל אז איהר זאלט איין מאָל פאר אלע מאָל פערשטעהן, אז איך וויל האבען צוריק מיינע זאכען, געפרעסטע אדער ניט געפרעסטע. אויב איהר שיקט זיי מיר ניט אָב אין א שטונדע, האב איך מעהר ניט צו טהאָן מיט אייך, פרוי קאָפע.

אין דיעזען מאָמענט האָט גוזשע א הוסט געטהאָן, זשערוויז האט זיך א צאפעל געטהאָן; ער האָט געהערט, וויא מען בעהאנדעלט איהר און זיא איז גע־בליבען שטעהן צומישט אהן ווערטער.

פרוי גוזשע האָט זיך צוריקגעזעצט צו איהר ארביים ביים פענסטער.

— און דאס גרעסט? האט זשערוויז געפרעגט מיט ציטערניס.

— א גרויסען דאנק, האט געענטפערט דיא אלטע פרוי, איך האב היינטיגע וואך גאר נים צו געבען וואשען.

זשערוויז איז געוואָרען בלייך. איהר איז געוואָרען קלאָר, אז פרוי גוזשע וויל איהר מעהר נים געבען צום וואַשען, זיא האט זיך אנידערגעזעצט אויף א ביינקעל. זיא האָט נים געזוכט צו פערענטפערן זיך, זיא האט נאר געמאכט איין פראגע: איז הערר גוזשע קראנק?

— ער איז נים געזונד, ער איז ערסט אריינגעקומען און האט זיך צוגעלעגט.

פרוי גוזשע האט גערעדט לאנגזאם און האט אויסגעזעהן זעהר פייערליך אין איהר ווייסע הויב און שווארצע איינפאכע קלייד, זיא האט איהר ווייטער ערקלערט אז זיי וועלען איצט מוזען לעבען זעהר עקאָנאָמיש און וועט אליין מוזען וואשען, נעווים, ווען זשערוויז זאָל אויסצאהלען איהר חוב, וואָלט דאס נים געווען נעטהיג, נאר מען דארף שווייגען, ווייל פערקלאָגען פאר'ן חוב וועט זיא נים.

— נאר ווען איהר זאָלט לעבען אביסעל שפארזאמער, האט דיא אלטע פרוי בעמערקט, — וואלט איהר אונז דעם חוב אויסגעצאָהלט; איהר וואלט אונז געבען כאָטש צעהן פראנק א מאָנאט......

— מאמע! האט זיך דערהערט פון דער אָפענער טהיר א קול — קום אריין אהער!

ווען זיא האט זיך צוריקגעקעהרט, האט זיא גענומען רעדען וועגען עפעס אנדערס. וויא עס שיינט, האט איהר דער זוהן געבעטען, זיא זאָל נים רעדען וועגען דעם חוב מיט זשערוויז, דאך האט זיא זיך אין צעהן מינוט ארום נים איינגעהאלטען; און האָט זיך צוריק אומגעקעהרט צו דער זעלבער טהעמא. זיא האָט פון אנפאנג אן געוואוסט, מיט וואס דאס וועט זיך ענדיגען און עס האט זיך אויסגעלאָזט אויף איהרע רייד. דער בלעבער האט פערטרונקען דעם גאנצען געשעפט און האט דעם גאנצען לאסט ארויפגעוואָרפען אויפ'ן ווייב. ווען איהר זוהן וואָלט איהר געפאָלגט, וואָלט ער קיין מאָל דאס געלד נים פערליהען, זיין חתונה איז צושלאָגען געוואָרען, און ער האָט פערלאָרען דעם מוטה. ענדליך איז זיא אזוי בייז געוואָרען, אז זיא האט אָפען בעשולדיגט זשערוויז, אז זיא מיט איהר מאן האבען זיך צונויפגערעדט צו בעשווינדלען איהר גוטהערציגען זוהן, וואס וויים נים פון קיינע חכמות, פיעלע פרויען שפיעלען דיא ראָלע פון אָרדענטליכע און עס געהמט יאהרען ביז מען געפינט אויס, וואס זיי זיינען אין דער ווירקליכקיים.

— מוטער! מוטער! האט זיך ווידער דערהערט נחשע׳ס שטימע.

זיא איז אוועק אין צווייטען צימער און ווען זיא האט זיך צוריקגעקעהרט, האט זיא זיך געווענדעט צו זשערוויז:

— נעהמט אריין, ער וויל אייך זעהן.

זשערוויז האט געפּאַלט און איז אריין אין צווייטען צימער, איבערלאָזענדיג דיא טהיר אָפען. זיא האט געפונען דאס צימער זיס און פריש, וויא שטענדיג נחשע, נידערגעשלאָגען פון דעם. וואס ער האט געהערט פון דער אלטע קאָפּע, איז געלעגען אויסגעצויגען אויפ׳ן בעט מיט א בלייכע געזיכט און איינגעפאלענע אויגען.

— הערט, האט ער געזאָגט, איהר דארפט זיך ניט נעהמען צום הארצען פון מיין מוטער׳ס ווערטער, זיא פערשטעהט ניט, איהר זייט מיר גאָר ניט שולדיג.

ער האט זיך קוים אויפגעהויבען פון בעט און איז געשטאַנען, קוקענדיג אויף איהר אנגעשפּארט אן בעט.

— זייט איהר קראנק? האט זיא געפרעגט נערוועז.

— ניין, נאר מיין הערץ איז קראַנק; קראַנק דערפון ווען איך טראַכט אויף מיך, וואס איהר האט מיר געזאָגט און ענדליך זעה איך דיא וואהרהייט. געהט, איך קען מעהר ניט קוקען אויף אייך.

און ער האט א מאך געטהאָן מיט דער האנד, ניט מיט כעס נאר מיט ענטשלאָסענהייט.

זיא איז ארויסגעגאנגען אהן א וואָרט, ווייל זיא האט ניט געהאט וואס צו זאָגען.

ווען זיא איז אריין אין צווייטען צימער, האט זיא גענומען איהר קארב און האט א מינוט געווארט. פרוי נחשע האט צו איהר געזאָגט, ניט אויפהויבענדיג דעם קאָפּ:

— געדענקט, אז איך וויל באלד האבען מיין וועש צוריק און ווען איהר וועט מיר אלעס אָבשיקען, וועל איך בעצאָהלען מיין רעכנונג.

— יא, האט געענטפערט זשערוויז, פערמאכענדיג דיא טהיר און איבערלאָזענדיג הינטער זיך דיא זיסע, ריינע אָרדנונג, אויף וועלכע זיא האט א מאָל נעלענט אזא געוויכט, זיא האט זיך אומגעקעהרט אין איהר געשעפט מיט אן אראָבגעלאָזטען קאָפּ, ניט קוקענדיג ניט רעכטס, ניט לינקס.

דיא אלטע האָט צום ערסטען מאָל פערלאָזען איהר בעט און איז נעזעסען ביים פייער. זשערוויין האט איהר ניט אויסנערעדט ניט איין וואָרט, פאר וואס זיא האָט דערצעהלט נושע'ן וועגען איהר. זיא האָט זיך נעפיהלט טוידט מיעד, אזוי וויא יעמאנד וואָלט איהר צושלאָגען. דאס לעבען האָט איהר אויסגעוויעזען זעהר שווער, און זיא האט זיך נעווינשט דעם טוידט.

פון דער צייט האָט זיא זיך אין גאנצען אָבנעלאָזט, דיא איינציגע זאך, וואס איהר האָט נעאארט, איז נעווען צו עסען דריי מאָל א טאָג. דאס נעשעפט האָט זיך נעפיהלט אליין, איהרע קונדען האבען איהר פערלאָזען איינער נאָכ'ן צווייטען, און זיא האָט נעצווינגען מיט דיא אָקסלען האלב גלייכגילטיג, האלב פרעך, און האָט נעזאָגט, אז דאס הויבט איהר ניט אן צו אארען, ווייל זיא וועט שטענדיג ארבייט נעפינען, נאר זיא האָט נעהאט א טעות, און ניכען האָט זיא נעמוזט אָבזאָגען פרוי פאַטוא און איז נעבליבען נאר מיט איהר קליינע אויסהעלפערקע. וואס גרעסער עס איז נעוואָרען איהר פוילקייט און אָרימסקייט, האט זיך אלץ מעהר פערגרעסערט דער שמוץ, קיין מענש וואָלט מעהר ניט דערקענט אין דעם שמוציגען לאָך, וואו זשערוויין האָט איצט נעוואוינט, דעם סליינעם אויסגעפוצטען נעשעפט פון דער ערסטער צייט, נאר זשערוויין האָט דאס ניט נעפיהלט, זיא האָט ניט בעמערקט דאס צוריסענע פאפיר אויף דיא ווענד, דעם דיקען שטויב, וואס איז נעלעגען אויף יעדע זאך. און דער צייט וואס זיא האָט זיך אויפגעהערט צו קימערען וועגען דער ריינקייט פון איהר איינענע פערזאָן, איז איהר אין קאָפּ ניט נעקראָכען צו זאָרגען וועגען דיא ריינקייט פון דיא דילען. זיא האָט ניט קיין ריהר געטוהאָן מיט קיין פינגער, אום עפעס ריין צו מאכען.

איהרע חובות זיינען אלץ גרעסער נעוואָרען, נאר איהר האָט דאס ניט נעארט. פון איהר אָרדענטליכקייט איז נאָר ניט נעבליבען. עס האָט איהר ניט נעקימערט צו זיא וועט א מאָל בעצאָהלען אפי נאר זיא זאָל קריגען וואס זיא דארף, ווען זיא האָט און איין קראָם ניט נעקריגען אויף באָרג, איז זיא נענאנגען אין א צווייטע. עס איז ניט נעווען איין נעשעפט אין דער נאכבארשאפט, וואו זיא איז ניט נעוועזן שולדיג, זיא האָט ניט נעוואגט צו פערביינעהן דעם בעקער אָדער קרעמער פון איהר גאס, און זיא האט נעדארפט אנלעגען א סך וועג, אום אויסצומיידען זיי. דיא קרעמער האבען נעמורמעלט און איינינע האבען איהר אנגערר פען מיט שלעכטע נעמען.

איין אבענד איז געקומען דער מעבעל־הענדלער, וואס האט איהר פערקויפט

די מעבעל פאר לאנטיע׳ס צימער און האט געמאכט א שרעקליכען סקאנדאל, אזעלכע סצענען זיינען איהר געווען זעהר ניט אנגענעהם.

זומער־צייט האבען זיך געמאכט פיעל טעג ווען עס איז געווען א סך ארבייט, אין יענע טעג פלעגט דער טיש זיין געגרייט פון אלעס גוטעס. נאר באלד נאָכ־דעם זיינען געווען טעג, ווען עס איז ניט געווען אפילו קיין סימאָן.

די אלטע קאָפע פלעגט אָפט מאכען א ווזיט אין לאָמבארד, פון שטוב פלעגט זיא ארויסגעהן מיט א פעקיל און אומקעהרען זיך אהן דעם, נאר מיט א פרייליכען געזיכט, איהר האט פערשאפט פערגניגען די ערדענונג פון געהן פער־זעצען משכנות.

זשערווייז האט ביסלעכווייז ארויסגעלעדיגט די שטוב פון קליידער, וועש, געציינג און מעבעל, אנפאנגס ווען זיא האט געהאט א נוטע וואָך, פלעגט זיא ארויסנעהמען וואס זיא האט פערזעצט; נאר באלד האט זיא דאס אויפגעהערט צו טהאן און פלעגט אפילו פערקויפען די צעטלאך פון לאָמבארד, נאר איין זאך האט איהר בערשאפט א טיעפען שמערץ, דאס איז געווען דער זייגער, זיא האט געשוואָרען אז זיא וועט איהם ניט פערזעצען, אפילו זיא וועט אויסגעהן פון הונגער און ווען זיא האט געזעהן, וויא די שווינגער טראָגט איהם אוועק, האט זיא זיך צואויינט וויא א קינד, נאר ווען די אלטע פרוי איז צוריקגעקומען מיט פינף און צוואנציג פראנק און זיא האט ארויסגערעכענט, אז איהר וועט נאך פערבלייבען פינף פראנק נאכדעם וויא זיא וועט אבצאהלען דעם חוב, האט זיא זיך בערוהיגט און געשיקט נאך בראנפען פאר פיער סו. ווען די שנור און שווינגער זיינען געווען פריינדליך, האבען זיי אָפט געשיקט נאך אביסעל בראנפען און געטרונקען צוזאמען.

וויא עס שיינט האט קאָפע׳ן דער שלעכטער בראנפען נאר ניט געשאדט. ער האט געהאט א גוטען אפעטיט און האט אָנגעהויבען פעט צו ווערען, און ווען לאנטיע האט איהם געוואָרענט, אז זיין פעטקייט איז ניט קיין געזונטע, אז ער ווערט נאר פערנאָסען, האט ער געלאכט און געטרונקען ווייטער, ער האט אויך געלאכט ווען זיין וויב פלעגט איהם זאָגען, וויא שלעכט עס געהט זיי אין געשעפט, וואס דאס איהם געקימערט אזוי לאנג, וויא זיא האט איהם געגעבען צום עסען, ער איז נאך דערצו געוואָרען א גרויסער אויסקלייבער.

זיינע פריינד האבען געגלויבט, אז ער ווייס ניט פון זיין וויב׳ס אנטרייהייט און ווען ער זאָל וויסען, וואָלט ער געמאכט א סקאנדאל. נאר זיין שוועסטער

לעבּאַ האָט צונעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, וואס האט נעהייסען, אז זיא איז נאר ניט זיכער, אז ער ווייס ניט.

לאַנטיע איז אויך נעווען אין אַ נוטען מוטה, ער איז נעווען נעזונד און שטארק זיין איינציגע זאָרג איז נעווען, ער זאָל חלילה ניט ווערען צו פעט אדער צו דאר, ווען אין שטוב איז ניט נעווען אפילו אין סו, האט ער נעפאָדערט אייער און קאָטלעטען, ער האָט נעהאלטען זשערוויז מיט אן אייזערנע האנד און האָט נעפּאָ־דערט מעהר וויא קאָפּע, אראָבנעהמענדיג דיא סמעטענע פון יעדע זאך, וואס איז נעווען אין הויז.

זשערוויז'ס לעבען איז ניט נעווען בעשמירט מיט האָניג, דאך איז זיא ניט דארער נעוואָרען און האָט זיך נעפיהלט זעהר נעזונד; נאר עס איז נעווען אַ שווע־רע ארבייט צו פערזאָרגען ביידע מענער, און זיא האָט דערפאַר קיין דאנק ניט נעקרינען. קאָפּע האט איהר נערופען מיט דיא ערגסטע נעמען, ווען ער פלעגט סומען אהיים אין אַ שלעכטען מוטה, און לאַנטיע, צוואר ער איז נעווען אביסעל איידעלער, האָט ער איהר אויך ניט נעשאָנעוועט. און זיינע נעקליבענע ווערטער האבען איהר נעשטאָכען וויא מיט שפּילקעס, דאך איז זיא נעווען מעהר צופריע־דען, ווען זיי פלעגען איהר שילטען און זידלען, אלס ווען זיי זיינען נעווען אין אַ נוטען מוטה, ווייל דאן האבען זיי איהר אזוי פיעל ארוטנעשיקט אהין און אהער, אז זיא האט קיין צייט ניט נעהאט צו שטעהן אַ מינוט ביי דער ארבייט.

אַ מאָל האָט זיך איהר נע'חלום'ט, אז זיא נעפינט זיך אין אַ ברונען; קאָפּע שטופּט איהר מיט ביידע הענד ארונטער און לאַנטיע קיצעלט איהר זיא זאָל וואס ניכער אַרויסשפּרינגען, דעם חלום האָט זיא נערעכענט פאר אַ ריכטיג בילד פון איהר לעבען און אויף איהר איז אָננעפאלען אַ ציטערניש פון נעדאַנק, אז עס קען נאך ווערען ערגער.

וואס נעהענטער עס איז נעקומען צום הערבסט, איז לאַנטיע אלץ מעהר אונצופריעדען נעוואָרען זאָנענדיג, אז זיין נעזונד ליידט דערפון, וואס ער לעבט אזוי שלעכט, ער האָט נעהאלטען אין איין מורמלען ווייל ער האָט נעפיהלט, אז ער וועט דארפען באלד נעהמען זיין הוט און פערלאָזען דעם פלאַץ, צו וועלכען ער האָט זיך אזוי צונעוואַרנט, ווייל פאר איהם איז דאָרטען מעהר ניט נעבליבען, ער איז נעווען זעהר בייז און האָט נעזאָנט, אז דאס איז נעקומען דערפון, וואס זשערוויז איז אַ נרויסע פערשווענדערין און ווען זיא וואלט נעלעבט שפּארזאם און דערצויגען נאך זעקס מאָנאטען, וואָלט ער שוין נעערטיג נעוואָרען מיט זיין נעשעפט און

נעקענט אויסהאלטען דיא גאנצע פאמיליע, איצט ווייס ער ניט, וואס ער וועט טהאָן.

א מאָל איז געקומען דערצו, אז אין שטוב איז אפילו ניט געווען מיט וואס א מויז צו דערווערגען, לאנטיע איז געזעסען ביים אייוועז פינסטער וויא דיא נאכט, ענדליך איז ער אויפגעשפרונגען און איז אוועק מיט א ווידזט צו דיא פלאסאס, ער האָט שוין ניט געלאכט מעהר פון דיא פאָליסלייט און געזאָגט, אז נאך אלעמען איז נאפאָלעאָן דער דריטער ניט קיין שלעכטער מענש, נאר אם מייסטען האט ער געשמייכעלט ווירזשין און האָט געזאָגט, אז זיא וועט איהר שטעדטיל סענען בע־שטעהן אומעדום. זיא האָט געהאט א געוויסע סומע געלד, וואס זיא האט גע־קרינען ירושה פון א מוהמען, און אויסגעפינענדיג, אז זיא וויל אנהויבען עפעס א געשעפט, האט לאנטיע איהר צוגעגעבען חשק דערצו און ערקלערט, אז פיעלע פרויען וואס האבען ניט אזוי פיעל שכל אין קאָפּ, פיעל זיא אין קליינעם פינגער, האבען געמאכט פיינע געשעפטען און אָנגעקליבען געלד.

איין טאָג ווען ווירזשין האָט איהם געזאָגט, אז זיא וויל ניט פערלאָזען איהר נאכבארשאפט און דא קען זיא ניט קריגען קיין קראָם, האט ער איהר אָבגעפיהרט אין א זייט און איינגערוימט א סוד אין אויער. פון דאמאלס אן האבען זיי זיך ניט אויפגעהערט צו סוד'ען (שושקענען) און עס האט געשיינט, אז זיי האבען עפעס א געהיימנים.

פון יענער צייט אָן האָט לאנטיע אָנגעהויבען צו זידלען דיא קאָפּעס און פרעגען, וואס דענקען זיי צו טהאָן, זיי זיינען שולדיג א פינף־זעקס הונדערט פראנק צו דיא ארומיגע קרעמער און פאר דער וואוינונג האבען זיי זיך פערשולדיגט אזוי, אז אויב זיי וועלען ניט איינצאהלען ביז יאנואר, ווארפט מען זיי ארויס פון דער דירה, איז שטוב איז קיין זאך ניט געבליבען, אלץ איז אוועק אין לאָמבארד, וואס דענקען זיי איצט צו טהאָן?

זשערוויז האט זיך א לאנגע צייט רוהיג צוגעהערט, דאן האָט זיא אויסער זיך אויסגעשריען:

— הער, איך וועל מאָרגען אוועק און איבערלאָזען דעם שליסעל אין טהיר, איך וויל בעסער אין רינשטאָק ליגען, איידער פיהרען אזא לעבען, איך בין פערטיג זאָגאר גלייך צו פערלאָזען, האט זשערוויז אויסגעשריען, דאס געשעפט ליגט מיר שוין אין דיא ביינער.

דאן האָט לאנטיע ערקלערט, אז ווירזשין זוכט א געשעפט. נאר קוים האָט

ער ארויסגעבראכט ווירזשינ׳ס נאמען, איז זשעווייע רוהיגער געווארען און האט געענטפערט, אז זיא דארף זיך נאך בעטראכטען, אין כעס קען מען זאגען וואס מען וויל, נאר נאכדעם אז מען בעטראכט זיך קוממ אויס גאר אנדערס.

נאך א וואך איז אריבער, לאנטיע האט אומזיסט גערעדט איבער איהר, עס האט איהם גאר נימ געהאלפען. זיא האט איהם געוואלט ווייזען, אז זיא איז נאך אזוי נידריג נימ געפאלען, זיא איז נאך שטארק ביי זיך און האט גערעדט, אז זיא וועט צונעהמען א פרוי און זוכען נייע קונדען, אויב זיא קען נימ צוריק־קריגען איהרע אלטע. און ווען ער איז א מאל געווען אונפארזיכטיג און האט דערמאנט ווירזשינ׳ס נאמען, איז זיא שרעקליך אויפגעבראכט געווארען און איז אויף איהם אנגעפאלען:

— ניין, נימ דערלעבען וועט זיא!

זיא האט איהר קיין מאל נימ געגלויבט און זיא ווייס, אז יענע וויל נאר איבערנעהמען דעם קראם, אום צו נעהמען פון איהר ראכע, זיא האט אויף דיא ראכע געווארט יאהרען־לאנג און איצט פערשטעהט זיא גוט, וואס דיא נעלע פונקען אין איהרע קאצענע אויגען האבען בעדייט. איהר איז איצט קלאר, אז ווירזשין האט קיין מאל נימ פערגעסען, וואס זיא האט איהר געשמיסען אין וואש־הויז. נאר אויב זיא וועט זיך נימ היטען, וועט זיא איהר דאס וויעדערהאלען א צווייטען מאל.

לאנטיע איז געבליבען שטעהן מיט אן אפענעם מויל, פערוואונדערט פון איהר כעס. ענדליך איז ער געקומען צו זיך און געזאגט, אז זיא זאל נימ וואגען צו רעדען אזוי פון זיינע פריינד איהם אין דיא אויגען און אז פון היינט אן מישט ער זיך מעהר נימ אין פרעמדע געשעפטען.

יאנואר איז געקומען. דיא אלטע קאפע האט זיך אריינגעלעגט אין בעט, און אלע האבען פערשטאנען, אז זיא וועט שוין מעהר נימ אויפשטעהן, דיא קינדער האבען ערווארט איהר טוידט מיט אן ערלייכטערונג, דעם דאקטאר האט מען מעהר וויא איין מאל נימ גערופען. נאר נימ קוקענדיג אויף דעם, וואס דאס לעבען האט זיך קוים געהאלטען אין איהר, איז זיא געווען ביים זינען און איז אין כעס געווען אויף איהרע קינדער, וואס זיי װארטען גאר נימ איהר שטארבען. נאר מעהר פון אלעמען איז זיא אין כעס געווען אויף נאנא, וועלכע האט פון איהר גאר נימ געוואלט וויסען.

א מאל מאנטאג ביי נאכט, ווען קאפע איז אהיים געקומען טוידט־שכור

און האָט זיך אין דיא זאַכען א וואָרף געטהאָן אויפ'ן בעט, האָט זשערווייז גע־וואָלט בלייבען זיצען אביסעל לעננער ביי דער קראַנקער, נאָר נאַנאַ האָט איהר צוגעזאָגט, אז זיא וועט אכטונג געבען אויף דער אַלטע, און זשערווייז איז אוועק שלאָפען.

ארום האלב נאך דריי ביינאַכט האָט זשערווייז פּלוצים ערוואַכט, און ארויפ־וואַרפענדיג אויף זיך א שאַל, איז זיא אריין צו דער קראַנקע אין צימער. דאָרטען האָט זיא געטראָפען נאַנאַ רוהיג שלאָפען און דיא אַלטע טוידט, זיא איז געשווינד אוועק צו לאַנטיע און אויפגעוועקט איהם מיט דיא ווערטער:

— זיא איז טוידט.

— נו, איז וואס? האָט ער איהר געפרעגט פערשלאָפען.

זשערווייז האָט זיך אין דער גיך אָנגעטהאָן מיט טרערען אין דיא אויגען, זיא איז געווען צוגעבונדען צו דער אַלטער בייזער פרוי, וועמעס זוהן איז געלעגען א טוידט־שכור'ער און האָט געכראָפּעט.

— שטעה אויף! האָט זיא געזאָגט צו נאַנאַ, וועקענדיג איהר, איך וויל נים דוא זאָלסט דא בלייבען.

נאַנאַ האָט זיך אונצופריעדען אויפגעהויבען פון בעט, אראָבלאָזענדיג דיא אויגען פון דער באָבעס קערפּער, זשערווייז האָט נים געוואוסט וואס צו טהאָן מיט איהר און וואו איהר צו שיקען, אין דיעזען מאָמענט איז לאַנטיע אריינ־געקומען אין צימער, ער האָט דאָך געפיהלט אביסעל שאַנדע און האָט זיך אָנגעטהאָן.

— זאָל נאַנאַ געהן אין מיין צימער, איך וועל בלייבען דא און וועל דיר העלפען.

נאַנאַ האָט א קוק געטהאָן פריהער אויף איהר מוטער, דערנאָך אויף לאַנטיע און איז אוועק אין לאַנטיע'ס צימער און איז אריינגעקראָכען אין זיין בעט, וואס איז נאך געווען ווארעם און איז געלעגען פערזונקען אין געדאַנקען מיט ברענענדע בעקלאך און פינקעלדיגע אויגען.

זשערווייז און לאַנטיע האָבען געוואַרט אויף טאָג, זיצענדיג ביים אייזען און טרינקענדיג א גלאָז וויין. ארום זיבען א זייגער האָט זיך קופּאָ אויפגעכאַפּט און ווען ער האָט דערהערט, וואס עס איז געשעהן, האָט ער געזאָגט, אז די מאַכען שפּאַס. נאָר וויא ער האָט דערזעהן דעם טוידטען קערפּער, האָט ער זיך שמאַרק

צוזאוויינט און איז געפאלען אויף דיא קניע. זשערוויז איז אזוי געריהרט געוואָרען פון זיינע טרערען, אז איהר הערץ איז צו איהם ווייכער געוואָרען.

— מוטה, אלטער פריינד! האָט צו איהם געזאָגט לאַנטיע און אנגענאָסען פאר איהם א גלאָז וויין.

קאָפּע האט אויסגעטרונקען אביסעל ווין, נאר ווינען האָט ער נים אויפגעהערט. לאַנטיע איז באלד אוועקגעגאנגען.

א זיינער נין האט זיך דיא גאנצע פאמיליע פערזאמעלט ביי זשערוויז, מאדאם לאָריל האט געשיקט נאך א פונט ליכט און עס האָט זיך אָנגעהויבען אן ארומלויפענים צו דיא שכנים און אין קלויסטער.

אין א פּאָר שטונדען ארום איז לאַנטיע געקומען, ער האט דערווייל אויסגעפונען, פיעל דיא בעערדיגונג וועט קאסטען, דער זארג (טרונע) וועט קאָסטען צוועלף פראנק, דער גלח צעהן, פאר'ן טוידטען־וואָגען צאָהלט מען נאך דיא בערפּצונגען נאך.

— איהר מוזט וויסען, האט געזאָגט פרוי לאָריל, מען מוז דיא מוטער בעערדיגען נאך איהר קעשענע נאך.

— געוויס, האט לאַנטיע געענטפערט, איך האב אייך נאר איבערגעגעבען דאס וואס איך ווייס און איהר בעראטה זיך צווישען זיך.

ער האָט גערעדט מיט א שטילען קול, וויא דיא אנוועזענהייט פון דער לייכע האט איהם ניט ערלויבט צו רעדען העכער. אין הויף האט זיך געהערט א געלעכטער פון קינדער און נאנא'ס זינגען.

— געוויס זיינען מיר ניט רייך, האָט זשערוויז געזאָגט ווייך, נאר ראף וואָלטען מיר געוואונשען צו בעערדיגען איהר אזוי, וויא זיא אליין וואָלט געוואָלט, אויב דיא שווינער האָט אונז גאָר ניט איבערגעלאָזט, איז דאס נים געוועזען איהר שולד און מיר דארפען איהר דערפאר ניט בעגראָבען, וויא זיא וואָלט געוועזן א הונד... זיא מוז האבען א געבעט און א טוידען־וואָגען.

— און ווער וועט דערפאר בעצאָהלען? האט געפרעגט פרוי לאָריל, — מיר נים. מיר האָבען אזוי אויך פערלאָרען לעצטע וואָך פיעל געלד, און איך דענק אז פאר אייך וועט אויך זיין צו שווער.

קאָפּע האָט נאר א ציה געטהאָן מיט דיא אקסלען, פרוי לעבא האט געזאָגט, אז זיא וועט איהר טהייל בעצאָהלען.

— מיר זיינען דרייא, האט געזאָגט זשערוויז; ווען יעדע פון אונז וועט

געבען צו דרייסיג פראנק, וועלען מיר קענען מאכען א גאנץ אנשטענדיגע בעערדיגונג.

— איך וועל קיין מאָל ניט איינגעהן אויף אזא נארעשקייט, האט אויסגע־שריען מיט כעס פרוי לאָריל. נים ווייל איך שטעה אזוי אום דעם געלד, נאר ווייל איך האב פיינד זיך אויסצופיינען.

— זעהט גוט, האט זשערווייז אויסגעשריען, איך האָב פאר אייער מוטער געזאָרגט, ווען זיא האָט געלעבט און איצט ווען זיא איז טוידט וועל איך זאָרגען וועגען איהר בעערדיגונג.

פרוי לאָריל האט זיך צוּאווינט און לאַנטיע האָט איהר מיט גרויס מיה איינגעהאלטען, זיא זאָל גלייך נים אנטלויפען, דיא קריגערייי איז געוואָרען אזוי שטארק, אז פרוי לעכא האט צונעמאכט דיא טהיר וואו דיא טוידטע איז געלעגען וויא זיא וואָלט מורא געהאט, אז זיא זאָל זיך נים אויפכאפען.

שפעטער איז זשערווייז אוועק צו גוזשע און האט ביי איהם געליהען זעכציג פראנק און מיט דיא דרייסיג, וואס לעכא האט געגעבען איז געווען גענוג צו בע־ערדיגען דיא טוידטע.

איצט איז אויך אָנגעקומען דער ווירטה פון הויז, ער איז אריין אין צימער, וואו דיא טוידטע איז געלעגען, האט איהר בעשפריצט מיט'ן הייליגען וואסער און געשטאנען א פאָר מינוט פאר איהר אויף דיא קניע, נאָכדעם האט ער זיך אויפ־געהויבען און איז אריין אין געשעפט און געזאָגט צו קאָפע:

— איך בין געקומען נאך דיא צוויי פיערטעל־יאָהר דירה געלד, האט איהר דאס געלד פאר מיר?

— ניין, מיין העררה, נאך נים אין גאנצען, האט זשערווייז זיך אָנגערופען, אויפגעבראכט, וואס דיא סצענע איז פאָרגעקומען פאר איהרע שוועגערינס אין דיא אויגען. איהר זעהט דאס אונגליק, וואס אונז האט געטראָפען......

יעדער האט זיינע צרות, האָט געענטפערט דער ווירטה — איך קען לעננער נים ווארטען איך דארף האבען דאס געלד. אויב איך וועל מאָרגען דאס געלד נים קריגען, וועל איך זיין געצוואונגען אייך ארויסצוּוואַרפען.

זשערווייז האָט פערבראָכען מיט דיא הענד און האָט אויף איהם א קוק געטהאָן מיט געבעט, נאר ער האט בלויז א שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפ און געזאָגט, אז דיא רייד זיינען אומזיסט און עס איז אויך נים פיין פאר דער טוידטע.

— איהר מחט מיר מויזענד מאָל ענטשולדיגען, האָט ער געזאָגט ארויסגע־הענדיג, נאר פערגעסט ניט, אז דאס געלד מוז איך האבען מאָרגען.

נאָך זיין ארויסגעהן האבען זיך די פרויען ארומגעזעצט ארום אייוועז, וואו עס האָט זיך געקאָכט א גרויסער טאָפּ קאַפע.

א ווייגער אכט אבענד זיינען געקומען די פּלאָסאָס און לאַנטיע האָט אָנ־געהויבען צו רעדען בעאָבאכטענדיג זשערוויז, וועגען דער נידערטרעכטיגקייט פון דעם ווירטה, וואס איז געקומען מאָנען דירה־געלד, ווען אין שטוב געפינט זיך א טוידטע.

— ער איז א גרויסער צבוע׳ק, האָט ער ווייטער געזאָגט, ווען איך וואָלט זיין אויף פרוי קאָפּוּ׳ס פּלאַץ, וואָלט איך איהם נאָך מאָרגען צוגעוואָרפען זיין דירה.

זשערוויז האָט געהערט, נאר זיא האָט זיך ניט וויסענדיג געמאכט, די לאָרילס האבען זיך זעהר דערפרייט מיט׳ן געדאנק, אז זשערוויז וועט פערלירען איהר געשעפט און האָבען ווידערהאָלט לאַנטיע׳ס ווערטער פאר קאָפּע. זשערוויז איז געוועזען געניינט נאכצוגעבען, נאר ווירזשין האָט אלץ איבערגעפיהרט וואס זיא האָט זיך ארייננעמישט און געזאָגט מיט׳ן פריינדליכען טאָן:

— איך וועל פיי אייך איבערנעהמען דעם קאָנטראַקט און וועל דורכקומען מיט׳ן ווירטה פאר אייער חוב.

— ניין, ניין, איך דאנק אייך, האָט ארויסגעשריען זשערוויז, איך קען אליין פיהרען מיינע געשעפטען און איך קען ארבייטען. ניין, ניין, זאָג איך.

לאַנטיע האָט זיך ארייננעמישט און געזאָגט, אז היינט דארף מען וועגען דעם ניט רעדען, מאָרגען וועט נאָך זיין צייט דערפאָר.

די פרויען זיינען געזעסען די גאנצע נאכט ביז פריהמאָרגען און האבען גערעדט, וויא יעדע ווינשט צו זיין בעערדיגט.

ענדליך איז געקומען דער קברות מאַן און מען האָט די טוידטע ארייננע־לעגט אין זארג און דער טוידטען־וואָגען איז צוגעפאָהרען, די קינדער און זשערוויז האבען זיך געזעגענט מיט דער טוידטער און האבען געוויינט. די קרעמער זיינען ארויס פון די טהירען צו בעטראכטען דעם וואָגען און האבען אין דער שטיל גע־זאָגט, אז עס וואָלט בעסער געווען, ווען פרוי קאָפּע זאָל בעצאָהלען איהרע חובות איידער צו מאכען אזא גרויסאַרטיגע בעגרעבעניס, ענדליך האָט מען די טוידטע ארויסגעפיהרט און אלע זיינען איהר נאָכגעגאנגען.

— עס איז א שאנדע, האט געזאגט זשערוויז, רעדענדיג וועגען דיא לאַרילס זיי האבען אפילו קיין קווייטעל ניט געבראכט.

אויפ'ן וועג איז צו זיי צוגעקומען גוזשע פון א זייטיגער גאס און האט בער־גריסט זשערוויז מיט א זיס־טרויריגען שמייכעל, טרערען האבען זיך א גאס געטהאן פון איהרע אויגען נאר זיא האט איצט ניט געוויינט נאך דער טויטע, זאנדערן אויף זיך. בעמערקענדיג איהרע טרערען, האבען דיא שוועגערינס געזאגט, אז זיא איז דיא גרעסטע היפאקריטקע (צבוע'קע) אין דער וועלט.

דיא צערעמאניע אין קלויסטער איז געווען א קורצע און אויפ'ן פעלד האט מען אויך קיין גרויסע פארבערייטונגען ניט געמאכט, דיא קינדער האבען ווייטער פערגאסען אביסעל טרערען, נאר דאס זיינען געווען טרערען פון ערלייכטערונג, דער עולם איז זיך צונאנגען ביים טהויער און קאפע איז אריין אין ערסטען שענק, איבער־לאזענדיג זיין ווייב אליין אויפ'ן טראטואר. זיא האט געמאכט א צייכען צו גוזשע, ער זאל צו איהר צוגעהן.

— איך וויל מיט אייך עפעס ריידען, האט זיא געזאגט דערשראקען, איך וויל אייך זאגען, וואס פאר א שאנדע מיר איז געווען צו נעהן צו אייך לייהען געלד פון דאס ניי, נאר איך האב ניט געוואוסט וואס צו טהאן.

— איך בין שטענדיג צופריעדען צו טהאן אייך א טובה, האט געענטפערט גוזשע, נאר זעהט, איהר זאלט וועגען דעם ניט דערמאנען פאר מיין מוטער, זיא קלעמט זיך דערפון.

זיא האט אויף איהם א קוק געטהאן טרויריג און ערנסט, א געפיהל פון ווייהטאג און חרטה, פאר וואס זיא האט איהם ניט געפאלגט, ווען ער האט מיט איהר געוואלט אוועקנעהן, האט זיך אויפגעהויבען ביי איהר אין הארצען. זיא וואלט דאס גערן צוריקגעבאפט.

— איהר זייט איצט מעהר ניט בייז אויף מיר, האט זיא געפרעגט בעטענ־דיג און ציטערנדיג מיט'ן גאנצען קערפער.

— ניין, ניט בייז, נאר מיין הערץ איז נאך קראנק, האט ער געענטפערט. צווישען אונז איז אלעס פערביי אויף אויביג.

און ער איז אוועק מיט גרויסע טריט, איבערלאזענדיג איהר א פערשטיינער־טע פון זיינע ווערטער.

„אלעס איז צווישען אונז פאריבער" האט זיא ווידערהאלט צו זיך עטליכע מאל. „און וואס איז מיר איצט פערבליבען אין לעבען?"

קומענדיג אהיים, האט זיא זיך אנידערגעזעצט אין דעם איינזאמען צימער און האט אויסגעטרונקען א גרויסע גלאז וויין, ווען דיא אנדערע זיינען אנגעקומען האט זיא פלוצים אויפגעהויבען דעם קאפ און האט ווייך געזאגט צו ווירזשין:

— אויב איהר ווילט איבערנעהמען דאס געשעפט, קענט איהר עס האבען.

ווירזשין און איהר מאן האבען זיך אין דעם אנגעכאפט און האבען גלייך געשיקט נאכ'ן טהיר־שליסער, מיט וועלכען זיי זיינען באלד דורכגעקומען, איבערנעהמענדיג אויף זיך זשערוויי'ס חוב פאר'ן האלב יאהר דירה־געלד. מען האט איצט אלץ אבגעמאכט, אפילו אז דיא קאפעס זאלען נעהמען א צימער אין דעם זעלבען הויז אויפ'ן זעקסטען שטאק נעבען דיא קארילס. לאנטיע האט זיך דערוויל געוועגדט צו דיא פלאסאס און געזאגט, אז אויב פאר זיי וועט ניט זיין אונאנגענעהם, וועט ער בלייבען אין זיין צימער, דער פאליציסט האט זיך שטייף פערניינט און געענטפערט, אז דער פלאן געפעלט איהם זעהר.

אין דעם אבענד ווען זשערוויז איז געבליבען אליין, האט זיא זיך געפיהלט זעהר מיעד. דיא וואוינונג האט איהר געשיינט צו זיין צוויי מאל גרעסער און איהר האט געדוכט, אז צוזאמען מיט דער שווינער האט זיא איבערגעלאזט אויפ'ן בית עולם איהר שטאלץ, איהר געשעפט איהרע האפנונגען און איהר ענערגיע. נאר דאס איז נאך ניט געווען אלץ, וואס זיא האט בעגראבען אין יענעם טאג. איהר הארץ איז געווען אזוי לעדיג און פינסטער, וויא איהר לעדיגע וואוינונג, זיא איז געווען צו מיעד, אום אליין צו פערשטעהן איהרע געפיהלען און האט זיך אומגעדרעהט וויא אין שלאף.

ווען נאנא האט זיך אויסגעטהאן אום צו געהן שלאפען, האט זיא זיך צו־וויינט, אז זיא וויל שלאפען אין דער באבעס בעט. זשערוויז האט זיך געוואונדערט, וואס דאס קינד האט קיין מורא ניט און זיא האט איהר ערלויבט. נאנא האט זיך מיט פרייד איינגעדרייט אין דיאווארעמע בעט־געוואנד.

IX.

דיא נייע דירה פון דיא קאפעס איז געווען נעבען דיא ביזשארס, זייער נייע דירה איז בעשטאנען פון צוויי צימערן, איין צימער איז געווען אזוי קליין, אז נאנא'ס בעטיל האט זיך דארטען קוים געקענט שטעלען.

IX.

דיא נייע דירה פון דיא קאָפּעס איז געווען נעבען דיא ביזשאַרס, זייער נייע דירה איז בעשטאַנען פון צוויי צימערן, איין צימער איז געווען אזוי קליין, אז נאַנאַ׳ס בעטיל האט זיך דאָרטען קוים געקענט שטעלען.

דיא ערסטע פּאָר טעג האט זשערוויז פערבראַכט אין טרערען, עס האָט איהר פערפעהלט לופט און דיא דירה איז געווען צו קליין נאָך דיא גרויסע צימערן וואס זיא האָט געהאט אונטען. זיא פלעגט נאר אָבכאַפּען דעם אָטהעם ביים פענסטער, צוואר דער הויף האָט אויך ניט געהאט קיין פריילי‌כען אָנבליק.

דאָך האָט זיך זשערוויז אביסעל צוגעוואוינט, ווען דאס וועטער איז געוואָרען אביסעל שעהנער האָט קאָפּע געפונען ארבייט אויפ׳ן לאַנד, וואו ער האָט פער־בראַכט דריי מאָנאַט אהן טרינקען, דיא פרישע ריינע לופט האט איהם אויף א קורצע צייט אויסקורירט פון זיין שכרות, עס טהוט א מאָל א מענשען פיעל נוטעס ווען מען נעהמט אוועק פון דיא אלטע פלעצער און פון פאַריזער גאַסען, וואס שיי־נען ארויסצוגעבען פון זיך דעם גערוך פון בראַנפען און ווייז.

ער איז געקומען צוריק פריש, וויא א רויז און האָט מיט זיך געבראַכט פיער הונדערט פראַנק, ער האָט בעצאָהלט דיא פלאַסאָס פאר דיא דירה־געלד, וואס זיי האָבען פאר איהם אויסגעלעגט און נאָך א פּאָר קליינע און נויטהיגע חובות, און זשערוויז האט ווידער א מאָל געקענט דורכגעהן פריי א פּאָר גאַסען, דורך וועלכע זיא האָט פריהער מורא געהאט צו געהן.

זיא האָט איצט ווידער געארבייט פון טאָג אויף איהר אלטען פלאַץ און מיט שפּאַרזאַמקייט האָט זיא געקענט לעבען בעקוועם און אויסצאָהלען ביסלעכווייז איהרע חובות, נאר דאס האָט איהר ניט געפרייט שטאַרק, זיא האָט זעהר גע־ליטען זעהענדיג דיא פלאַסאָס אין איהר אמאָליגען געשעפט און צוהערענדיג, וויא איהרע שוועגערינס לויבען דיא נייע קראָם, וויא זיי וואָלטען קיין מאָל קיין שעה־נערע ניט געזעהן.

ווירזשין האט געמאַכט א קראָם פון צוקער, טהיי, קאָנפעקטען א. ז. וו. לאַנטיע האָט איהר דאס געראטהען אריינצונעהמען דיא סחורה, ווייל אויף דעם איז פאראַן א גרויסער פערדיענסט, דיא קראָם איז געווען זעהר שעהן פערפוצט, און ווירזשין איז געווען אויפ׳ן זיבעטען הימעל פאר פרייד.

לאנטיע האָט געזוכט צו מאכען שלום צווישען ביידע פאמיליען און צוליעב איהם האבען זיך ששערוויז און ווירזשין בענעגענט גאנץ פריינדליך, ער האָט רעד ניערט איבער דער ברונעטקע, וויא פריהער איבער דער בלאָנדינקע.

נאנא איז אין דער צייט אלט געוואָרען דרייצעהן יאָהר, זיא איז געווען שלאנק און הויך פאר איהרע יאָהרען מיט זעהר א פרעכע מינע מיט א יאָהר פריהער האָט מען איהר ארויסגעטריבען פון א ביבעל־שוהלע פאר שלעכטע אויפ־פיהרונג און אויב דער נכח האט איהר היינטינען יאהר צוריק אריינגענומען איז דאס נאר געווען דארום, ווייל ער האָט מורא געהאט, אז מיט דעם וועט ער ארויסגעוואָרפען אויף פאריזער גאסען נאך אן אָפּפער.

נאנא האָט געטאנצט פאר פרייד פון דעם געדאנק, אז דיא לאָרילס וועלען איהר געבען דאס קלייד, וואס זיי האָבען איהר צוגעזאָגט צו געבען צו איהר דריי־צעהנטען געבורטס־טאָג, ווען זיא וועט דארפען געהן אין קירכע זיך מתודה זיין. מאדאם לערא האט איהר געשענקט א שלייער און א בעכער, ווירזשין — א בייטעלע און לאַנטיע — א געבעט־בוך.

דיא פּלאסאָס האבען ארויסגעקליבען דעם טאָג צו מאכען א מאָלצייט לכבוד דעם געשעפט, וואס זיי האבען געעפענט, דאס האט געמוזט זיין לאַנטיע'ס עצה. מיט א נאכט פריהער, ווען נאנא איז געשטאנען נעבען איהרע פרעזענטען און בעקוקט זיי מיט ענטציקונג, איז איהר פאָטער אריינגעקומען זעהר שכור, פאריז האָט אויף איהם ווידער געווירקט און האָט פון דאס ניי אנגעהויבען צו שכור'ען, ער האָט גערופען דאס ווייב און קינד מיט דיא ערגסטע נעמען.

— דיא מאמע און דיא טאָכטער — א פיינע פּאָר זיינען זיי, איך פערשטעה גאנץ גוט, וואס דאס בעדייט; דאס איז נאָר ארויסצופיינען זיך אין א ניי קליידעל.

נאנא האָט זיך וויא א בליץ א וואָרף געטהאָן אויף איהרע זאכען, אום זיי צו בעהאלטען פון איהם ער זאָל זיי נים צוברעכען און האָט איהם א קוק געטהאָן גלייך אין געזיכט.

— בעסטיע! האָט זיא צו איהם ארויסגעשריען מיט צוּאמענגעפרעסטע ליפּען און א פערשטיקטען קול.

אויפ'ן צווייטען טאָג איז קאָפּע אויפגעשטאנען גאנץ פריינדליך און האט בעוואונדערט זיין טאָכטער'ס קלייד און געזאגט, אז זיא זעהט אויס, וויא א דאמע און א פאָטער דארף זיך פרייהען מיט זיין קינד אין אזא טאָג. ביים ארויסגאנג

ווען די זיינען נעגאנגען אין קירכע, האבען זיי בענעגענט דיא ראָשעס מיט זייער מאַכטער פּאָלין, וואס איז אויך היינט אלט נעוואָרען דרייצעהן יאָהר. נאנא האָט איהר אָבגעמאָסטען פון קאָפּ ביז דיא פיס און האָט צו איהר א שמייכעל געטהאָן מיט א בעהאַלטענעם שטאָלץ, דיא צווי פאמיליען זיינען אוועק צוזאמען, נאנא און פּאָלין פאָראויס מיט זייערע געבעט־ביכלאך אין איין האנד און מיט דער צווייטע צוהאַלטענדיג דיא גוייסע שלייערס, וועלכע דער ווינד האָט געבלאָזען וויא א זעגעל. זיי האָבען איינער צום צווייטען נים נערעדט, נאר זיי האבען נעהאט גרויס פערגניגען, זעהענדיג, וויא דיא קרעמער לויפען צו צו דיא טהירען און קוקען זיי נאָך.

אין קירכע האט קאָפּע דיא גאנצע צייט געוויינט, ער האָט געוואוסט, אז דאס איז זעהר נאַריש, נאר ער האָט נים געקענט העלפען; דער קול פון נכח, דער נערוף פון וויראך און דאס שפּיעלען פון אָרגעל האבען געמאכט אויף איהם א שטאַרקען איינדרוק, מיט א שטונדע שפּעטער האט ער זיך שוין געקריענט מיט לאָריל אין א שענק און האָט איהם גערופען הארט הערציגער.

דער אבענד ביי דיא פּלאַסאָס איז אוועק זעהר פריילּיך, לאַנטיע איז נעזעסען צווישען זשערוויז און חירזשין און איז זיך בענאנגען מיט איינער אזוי גוט וויא מיט דער צווייטער. נאר דיא קעניגינען פון דעם יום טוב זיינען נעווען ביידע קליינע מיידלאך נאנא און פּאָלין, וואס זיינען געזעסען אויסגעצוינען גלייך וויא סטרונעס, אום נים צו קנייטשען זייערע נייע קליידער. ביים דעזערט האָט זיך אָנגעהויבען אן ערנסטע דיסקוסיאָן (וכוח) וועגען דער צוקונפט פון דיא קינדער, פרוי ראָשע האָט געזאָגט, אז פּאָלין וועט באלד אריינטרעטען אין א געוויסע פאבריק, וואו זיא וועט פערדיענען פון פינף ביז זעקס פראנק א טאָג, זשערוויז האָט זיך נאָך נים געקענט בעשליסען, וואס צו טהאָן מיט נאנא, מען זעהט נים צו וועלכע ארבייט זיא זאָל האָבען א פּאָרליעבע. זיא האָט א פיינעם געשמאַק נאר איהרע הענד קלעבען צו קיין זאך נים.

— איך וואָלט פון איהר געמאכט א בלומען־מאַכערין, האָט געזאָגט פרוי לעכא, דאס איז א שעהנע ארבייט און א ריינע ארבייט.

עס האָט זיך אנגעהויבען א ווארעמע דיסקוסיאָן. דיא מענער האבען זיך געהיט נים ארויסצוכאפּען זיך מיט א גראָב וואָרט צוליעב דיא קליינע מיידלאך, וואס זיינען געזעסען ביים טיש.

— דיא פרויען. וואס בעשעפטיגען זיך מיט מין ארבייט, האָט זיך אָנגערופען

מאדאם לעבא, זיינען אָרדענטליכער וויא אנדערע, און זיי גליטשען זיך אויס זעהר זעלטען.

— איך האָב גאָר ניט נענען אייער פּראָפּעסיאָן, האט איהר זשערוועיז איבער־נעריסען, אויב נאַנא האָט לוסט צו מאכען בלומען, קען זיא זיך נעהמען דערצו. זאג, נאַנא, ווילסטו זיך נעהמען פאר דער ארבייט?

דאס קליינע מיידעל האָט ניט אויפגעהויבען דעם קאָפּ פון טעלער, וואו זיא האָט נעטונקט א שטיקעל ברויט. זיא האט נאר א שוואכען שמייכעל געטהאָן, ווען זיא האָט נעענטפערט:

— יא, מאמא, אויב דיר נעפעלט, וועל איך זיך נעהמען פאר דער ארבייט.

עס איז גלייך בעשלאָסען געוואָרען, אז זיא זאָל ווערען א בלומענ־מאכערין, און קאָפּע האָט נעבעטען זיין שוועסטער, אז זיא זאָל מאָרגען מיטנעהמען נאנא אויפ'ן פּלאַץ, וואו זיא ארבייט. ראָשע האָט דאבייט בעמערקט, אז זיי זיינען שוין מעהר נים קיין קינדער, זיי זיינען שוין מיידלאך און מען האָט שוין אָנגעהויבען צו נעבען אנצוהערענים ווענען זייערע חתונות. זייערע ווירטשאַפט און זייערע קינדער, דיא מיידלאך האבען מיט דיא פּיס איינע דער צווייטער אנגעטראָטען, און זיינען שטארק רויט געוואָרען, און ווען לאָנטיע האָט זיי נעפרענט, אויב זיי האבען שוין נים קיין חתנים, האט נאנא, ווערענדיג נאָך מעהר רויט זיך מודה געוועזן, אז זיא האָט ליעב דעם קליינעם וויקטאָר און וועט פאר קיין אנדערן נים חתונה האָבען.

ווען זיי זיינען ארויסגענאנגען פון פּלאַסאָס הויז, האָט פרוי לאָריל נעזאָגט צו פרוי ראָשע:

— נאנאַ איז אונזער קוואָטער־קינד און אונזער פּלימעניצע, נאר ווען זיא ווערט איצט א בלומענ־מאכערין, וועט זיא אין זעקס מאָנאט ארום זיין אויפ'ן פאריזער טראָטואר און מיר וועלען זיך פון איהר אין גאנצען אָבזאָגען.

נאנא האָט ביים אויסטהאָן נעפרענט דיא מוטער, צו דאס מיידעל פון צווייטען שטאָק, וואס האָט חתונה געהאט לעצטע וואָך, האט נעהאט אזא קליידעל, וויא זיא.

נאר דאס איז נעוועזן דער לעצטער פרייליכער טאָג: אין דעם לעבען פון דעם הויזגעזינד. צוויי יאָהר זיינען אריבער, זייערע אויסזיכטען זיינען געוואָרען פינסטער־רער זייער ערניעדערונג גרעסער. עס זיינען געוועזן טעג, וואס זיי האָט נעפעהלט

פייער און ברויט אין שטוב, נאר קיין מאל איז זיי ניט אבגעגאנגען קיין בראנפען.

עס איז געוועזן אונמעגליך צו צאהלען פאר דער דירה און אין א געוויסען ט״ג אין יאנואר האט זיי ראשע געהייסען פערלאזען דאס הויז.

עס איז געוועזן שרעקליך קאלט, א שארפער ווינד האט געבלאזען.

דער ווירטה פון הויז איז אריינגעקומען אנגעטהאן אין א ווארעמען מאנטעל און אין ווארעמע האנד-שוה און האט זיי ערקלערט, אז זיי מוזען געהן, אפילו ווען זיי זאל אויסקומען צו שלאפען אין רינשטאק. פון דיא מעהרערע דירות פון דעם הויז האט זיך געהערט א יאמער און א קלאג, דען דיא מייסטע שכנים האבען ניט איינגעצאהלט דירה־געלד. זשערוויז האט געמוזט פערקויפען דאס בעט און שאפען דירה־געלד, גאנא האט נאך גאר ניט פערדיענט און זשערוויז איז געווארען אזוי נאכלעסיג אין דער ארבייט אז מען האט איהר אראבגענומען פון איהר געהאלט און זיא האט זעהר ווענינ פערדיענט.

קאפא האט אין גאנצען אויפגעהערט צו ברענגען געלד א היים, ווען אפילו ער פלעגט ארבייטען, און זשערוויז האט שוין אויף זיין געלד אויפגעהערט צו ווארטען, אנפאנגס פלעגט ער מאכען א תירוץ, אז מען האט ביי איהם דאס געלד ארויסגע׳גנב׳עט, אדער עס איז ארויסגעפאלען פון א לעבערדיגע קעשענע, נאר שפעטער האט ער אויפגעהערט צו מאכען תרוצים.

פרוי ראשע האט געראטהען זשערוויז, זיא זאל אויף איהם ווארטען ביי זיין ווערקשטוב ווען ער בעקומט זיין געהאלט און זאל דאס ביי איהם גלייך צונעהמען נאר דאס איז איהר ניט געלונגען, זיינע פריינד פלעגען איהם געבען צו וויסען, און ער פלעגט אנטלויפען דורך א הינטער טהיר.

זשערוויז האט זיך איצט ניט אויפגעהערט צו קריגען מיט איהר מאן, דיא ווארעמקייט פון מאן צו פרוי, פון עלטערן צו קינדער איז אוועק און יעדער האט געציטערט פאר זיך אין א ווינקעל. אלע דריי האבען בעטראכט איינער דעם צווייטען מיט אויגען פול מיט האס, עס האט אויסגעוויעזען, אז א פרוישינע איז צר בראכען געווארען, דיא הויפט־פרוישינע וואס בינדעט צוזאמען א פאמיליע.

אלס צוגאב צו איהרע אייגענע צרות און אבקומענים, האט זשערוויז נאך געהאט צו ליידען פון פרעמדע צרות. זיא האט געוואונט צווישען אזעלכע אונגליק־ליכע, וויא זיא אליין.

איהר הארץ האט איהר געריסען אויפ׳ן אלטען ברו, ער איז שטענדיג געד

לענען איינגעדרייט אויפ'ן שטרויה אין זיין קעמעריל אונטער דיא טרעפ, און ווען מען האט איהם עטליכע טעג נים געזעהן, האט יעמאנד פון דיא שכנים געעפענט זיין מחירעל צו זעהן, אויב ער לעבט נאך.

אויך איז זשערוויי'ן געווען נים אנגענעהם, וואס מיט איהר אין שכנות האט געוואוינט דער אלטער קברות־מאן, איהר צימער פון זיינעם האט נאר אבגעטהיילט א דינע ברעטיל, זיא האט געקענט הערען יעדען קעהר און ריהר זיינעם און דיא גראבע ליעדלאך, וואס ער האט געזונגען מיט א שכור'ן קול, און איהר קראנקע פאנטאזיע האט איהר געמאלט אז ביי איהם אונטער'ן בעט ליגט בעהאלטען א טוידטער קערפער.

זיא האט אין א צייטונג געלייענט עפעס א שרעקליכע געשיכטע פון א קברות־מאן, וואס פלעגט מיט זיך אהיים ברייננגען עטליכע קינדערשע טרונעס, אום ער זאל זיי קענען אלע מיט א מאל אוועקטראגען אויפ'ן בית עולם. און ווען זיא פלעגט דערהערען זיינע טריט אין קארידאר האט איהר געדוכט, אז דיא לופט ארום איז פול געווארען מיט'ן גערוך פון טוידטע מענשליכע סטרפערס. איהר איז געווען וויא זיא וואלט געוואוינט אויף א בית הקברות און געזעהן דיא ווערים ביי זייער ארביים, זיין שטענדינער לאכען האט אויף איהר אנגעווארפען א טוידט־שרעק, זיא האט געדעדט, אז זיא וועט זיך ארויסקלייבען פון דאנען, נאר זיא האט דאס נים געטהאן, ווייל דער קברות־מאן האט פאר איהר געהאט א זעלטזאמע צוציהונגס־קראפט. האט ער איהר דען נים געזאגט, אז ער וועט א מאל קומען נאך איהר און וועט איהר אנידערלעגען אין שאטען פון גרינע בוימער, וואו זיא וועט נים וויסען פון קיין ארביים, און פון קיין הונגער.

זיא האט זיך געוואונשען, אז זיא זאל דאס קענען פרובירען אויף א מאנאט צייט, ווען מען האט נעדארפט צאהלען דירה־געלד. נאר דאס איז אונטמענליך, יענער שלאף איז אן אויבינער און דאס האט איהר אבגעשראקען.

א מאל ביי נאכט ווען זיא האט געהאט היץ און האט זיך געפיהלט קראנק, האט זיא אנשטאט ארויסווארפען זיך פון פענסטער, צו וואס זיא האט געתאט שטארק לוסט, אנגעהויבען צו קלאפען אין ווענטיל און רופען אויפ'ן קול:

— פאטער באזשאן! פאטער באזשאן!

דער גרעבער האט געהאלטען אין אראבווארפען דיא שיך און האט געזונגען א ציניש ליעדעל.

— וואס איז דער מעהר? האט ער געפרעגט.

נאָר דערהערענדיג זיין שטימע, האָט זיא ערוואַכט וויא פון אַ שרעקליכען חלום. וואָס האָט זיא געטהאָן? האָט זיא זיך געפרעגט און איז מיט שרעק אָבגעשפרונגען פון וואַנד. עס האָט איהר אויסגעוויזען, אַז זיא פיהלט דעם גרעבער'ס הענד ביי זיך אויפ'ן קאָפּ. ניין ניין, זיא איז נאָך ניט פערטיג, זיא האָט זיך אליין געזוכט איינצורעדען, אַז זיא האָט ניט געקלאַפּט, איהר עלענבויגען האָט זיך אונגערן אנגעשטויסען אָן וואַנד· זיא האָט געציטערט מיט אַלע גליעדער פון דעם געדאַנק, אַז דער גרעבער טראָגט איהר אַוועק אונטער זיינע אָרמס.

— וואָס איז דער מעהר, מאַדאַם, האָט ווידער געפרעגט דער גרעבער, קען איך עפּעס טהאָן פאַר אייך?

— ניין, ניין, גאָר ניט, האָט געענטפערט זשערוויז מיט אַ פערשטיקטע קול איך בין אייך זעהר דאַנקבאַר.

זיא איז דיא גאַנצע נאַכט ניט געשלאָפען און זיא האָט זיך געשראָקען צו אָטהעמען הויך, אום ער זאָל ניט דערהערען און דענקען, אַז זיא רופט איהם.

זשערוויז האָט פאַר זיך געהאַט אַ לעבעדיגען און איידעלען ביישפּיעל פון העלדענמוטה אין דער ביזשאַר פאַמיליע. דיא קליינע לאַלי, וואָס איז געוועזען אַזוי גרויס וויא אַ שמעק־טאַבאַק, האָט געהאַלטען איהר צימער ריין וויא גאָלד און האָט אַכטונג געגעבען אויף דיא צוויי קלענערע קינדער מיט דער צאַרטקייט און געדולד פון אַ מוטער. זייט דיא מוטער איז געשטאָרבען פון דעם פאָטער'ס קלעפּ, האָט זיא אין גאַנצען פערנומען איהר פּלאַץ און אַפילו דיא קלעפּ האָט זיא אויך געקריגען דיא זעלבע. עס האָט געשיינט צו זיין ביי דעם ביזשאַר אַ נאַטירליכע נאָטהווענדיגקייט צו שלאָגען אַ פרויענצימער, ווען ער איז געקומען שכור אַהיים. ער איז נאָר געוועזען אונצופריעדען, וואָס לאַלי איז געוועזען צו קליין; איין פּאַטש זיינער האָט פערדעקט איהר גאַנצע געזיכט, איהר הויט איז געוועזען אַזוי איידעל, אַז סמנים פון זיינע פינגער פלעגען פערבלייבען אויף איהר הויט טעג־לאַנג.

זשערוויז האָט זיך שטאַרק צו איהר צוגעבונדען און איז זיך מיט איהר בעגאַנגען, וויא מיט אַ קליינע פרוי וואָס ווייס שוין עפּעס פון לעבען, מען דאַרף צוגעבען, אַז לאַלי איז געוועזען גרויס פאַר איהרע יאָהרען, זיא איז געוועזען אַ בלאָנדע און אַ בלייכע מיט פייערליכע אויגען און אַ צאַרטען מיילכעל. ווען מען האָט איהר געהערט רעדען, האָט מען געקענט דענקען, אַז דאָס איז אַ פרוי פון דרייסיג יאָהר. זיא האָט געקענט שטריקען און האָט גערעדט פון דיא קינדער, וויא זיא וואָלט זיי

נעבראכט אויף דער וועלט. זיא האט מענשען געמאכט לאכען מיט איהרע רייד, נאר מעהרסטענטהיילס האט זיא ארויסגערופען טרערען.

זשערווייז האט געטהאן פאר איהר, וואס זיא האט נאר געקענט. האט איהר געגעבען וואס זיא האט נאר געקענט פון זיך אבררייסען און געהאלפען איהר מיט ארבייט. א מאל ווען זיא האט איהר אנגעטאאסטען א קלייד, וואס זיא האט פאר איהר איבערגעמאכט פון נאנא'ס, איז איהר איבערגעגאנגען א קעלט איבער'ן לייב פאר שרעק. ווען זיא האט דערזעהן לאלי'ס רוקען, ער איז געוועזן אין איינע וואונדען איהר צארטער ארם איז געוועזן פערבלוטינט, דאס גאנצע אונשולדיגע לייב פון קינדהייט איז געוועזן געפייניגט ביי דעם ברוטאלען פאטער.

דער סברות־גרעבער מעג שוין אנגרייטען דעם זארג, ווייל זיא וועט עס לאנג נים קענען אריבערטראגען, נאר לאלי האט איהר געבעטען רחמים, אז זיא זאל ווענען דעם קיינעם נים זאגען, ערקלערענדיג, אז איהר פאטער האט ניט געוואוסט וואס ער טהוט, ער איז געוועזן שכור. זיא האט איהם פערגעבען פון איהר גאנצען הארצען, פון דאן אן האט זיך זשערווייז געהיט, ווען זיא האט דערהערט ביזשאר'ס טריט אויף דיא טרעפ. עט־יכע מאל האט זיא געפונען לאלי'ן צוגעבונדען צום פוס פון בעט און זיא איז אזוי געבליבען אין דעם צושטאנד אפט א גאנצען טאג און א מאל א גאנצע נאכט. ווען זשערווייז איז צוגעשטאנען צו איהר, אז זיא וועט איהר אבבינדען, האט זשערווייז'ן געבעטען רחמים, אז זיא זאל זיך צו דיא קניפ־לאך נים צו ריהרען, ווייל דער פאטער וועט זיין שרעקליך אויפגעבראכט, ווען ער וועט אויסגעפינען, אז מען האט זיי אבגעבונדען.

ווען דער פאטער פלעגט איהר אבבינדען ויינען איהרע יסורים נאך לאנג ניט אריבער, ווייל עס האט איהר אמאל גענומען מעהר וויא א שטונדע איידער דאס בלוט האט פריי גענומען סירקולירען אין איהרע פערגליווערטע גליעדער און איידער זיא האט זיך געקענט שטעלען אויף דיא פיס.

איהר פאטער האט מיט זיינע צומישטע מארך פון שכרות, אויסגעטראכט א נייע פרייליכע שפיעל, ער האט אנגעברענט עטליכע סו ביז זיינען געווארען רויט און האט זיי אוועקגעלעגט אויפ'ן פאליצע, דאן האט ער צוגערופען לאלי'ן און געהייסען איהר נעהן קויפען ברויט, דאס קינד האט ניט וויסענדיג גענומען דיא אנגעברענטע מטבעות און ארויסלאזענדיג א געשריי האט זיא זיי א ווארף געטהאן און געטרייסעלט איהרע אבגעברענטע פינגער.

דאן פלעגט ער ווערען אן אנגעצונדענער, וואס מיינט זיא זיך, ער וועט

אויסשטעהן איהרע משוגעת'ן? ער וועט איהר נעבען געלד און זיא וועט דאס פער־ווארפען, זיא זאָל דאס גלייך נעפינען, אז נים וועט ער איהר דיא ביינער צוברעכען, ווען דיא ארעמע לאלי האָט נים געפאָלגט גלייך, האָט ער איהר נעגעבען א זעץ איבער'ן קאָפּ. מיט שטילע טרערע, וואס האָבען גערונען איבער איהרע בעקלאך האָט זיא זיך אָנגעבויגען און אויפגעהויבען דיא מטבעות און געוואָרפען זיי פון האנד אין האנד אום צו מאכען זיי אביסעל קיהלער, וועהרענד זיא איז אראָבגעגאנגען דיא לאנגע טרעפ.

דיא ש׳עכטיגקייט פון דיזען מענשען האבען נאָר קיין סוף נים געהאט, א מאָל נאך האלבען טאָג, ווען לאלי האָט זיך געהאט שוין אבגעפערטיגט מיט איהר ארבייט, איז זיא געשטאנען אויף דיא קניע און געשפיעלט מיט דיא קינדער דאס פענסטער איז געווען אָפען, און דער ווינד האט געטרייסעלט דיא טהיר אזוי, אז עס האָט אָבגערוכט וויא יעמאנד קלאפט שטיל אין טהיר.

— דאס איז דער הערר ווינד, האט לאלי געזאָגט. קום אריין, הערר ווינד, וואס מאכסטו היינט?

און זיא האָט זיך פערניינט פאר'ן הערר ווינד, דיא קינדער זיינען געווען ענטציקט דערפון און האבען אויך געטהאָן דאס זעלבע און האבען געשטראהלט פאר פריידע, וואס האט זעהר זעלטען געטראָפען אין דעם הויז.

— קום אריין, הערר ווינד! האָט זיא ווידערהאָלט.

נאר א גראָבע האנד האָט א שפאר געטהאָן דיא טהיר און ביזשאר איז אריינגעקומען. דאן איז פּלוצים אלץ געענדערט געוואָרען, דיא צוויי קליינע קינדער־לאך האבען זיך פערשטופּט אין א ווינקעל, און לאלי איז געבליבען שטעהן וויא צונעשמידט פון שרעק אויף אן אָרט, זיא האָט דערזעהן אין דעם פאָטער׳ס האנד א נייען בייטש זעהר א לאנגען. ער האט דיא בייטש אנידערגעלעגט אויפ׳ן בעט און האָט קיינעם פון דיא קינדער קיין ווארט נים געטהאָן. ער האט נאר געלאכט מיט א שלעכטען געלעכטער און ארויסגעוויזען זיינע שווארצע צייהנער. ער איז געווען זעהר שכור.

— וואס איז אייך געוואָרען נאראָנים? זייט איהר מיט א מאָל שטום גע־וואָרען? איך האָב געהערט וויא איהר האָט גערעדט און געלאכט אזוי פריילאך, איידער איך בין אריינגעקומען. האט אייך דער לשון אבגענומען? ציה מיר אראָב מיינע שיך.

לאלי איז געוואָרען זעהר בלייך, וועהרענד זיא האָט איהם אראָבגעצויגען

דיא שיך, ער האָט זיך אריינגעלעגט אין בעט אין אלעמען אין האָט נאָכגעסוקט לאלי'ן, ווי זיא איז ארומגעגאנגען איבער'ן צימער, זיא איז געוועזען זעהר צושראָקען פון דיין זאָנדערבארע אויפפיהרונג און זיא האָט געענדיגט מיט דעם, וואס זיא האָט צובראָכען א טעציל, דאן האָט ער רוהיג גענומען דעם בייטש און האָט עס איהר געוויזען.

— קוק זיך צו, דוא נאר, האָט ער געזאָגט מיט כעס, איך האָב דאס נעקויפט פאר דיר און בעצאהלט דערפאר פופציג סו. נאר איך האָף ארויסצוקריגען פון דיר נאָך מעהר ווי פופציג סו ווערטה, מיט דעם לאנגען בייטש ברויך איך נים ארומצואָגען זיך נאָך דיר איבערן צימער, ווייל איך קען דיר דערלאנגען פון דאנען, וואו דוא ועסט נים שטעהן, זאָג, וועסטו ברעכען טעצלאך? שפרינג איצט ארום אביסעל און בענריסם ווידער דעם הערץ ווינד!

ער האָט זיך זאָגאר נים אנידערגעזעצט, דעם קאָפּ האָט ער געהאלטען אָנגעשפארט אן קישען און האָט א שמייץ געטהאָן מיט'ן בייטש, דער בייטש האָט זיך ארומגעדרייט ארום לאלי'ס צארטען קערפער און זיא איז אנידערגעפאלען אויפ'ן באָדען. נאר ער האָט איהר ווייטער געשמיסען און געצוואונגען איהר ארויפצוהויבען זיך.

— דאס איז א גוטע זאך, האָט ער געזאָגט קאלטבלוטיג, דאס וועט מיר נים לאָזען צוקיהלען זיך אין דיא קאלטע פריהמאָרגענס, איך קען דיר דערגרייכען אין יעדען ווינקעל. לויף איצט, לויף!

א לייכטער שוים איז ארויסגעטראָטען אויף זיינע ליפען, זיינע פערלאָפענע אויגען זייגען געוועזען ארויסגעשטארטשעט. דיא אָרימע לאלי איז ארומגעשפרינגען ארום צימער, ווי א צושראָקענע פייגעלע און דער בייטש האָט געפייפט, ווען ער האָט געלעגט אויף איהרע אקסלען, ארומגעדרייט זיך ארום איהרע פיסלאך און געביסען איהר ווי א שלאנג ווען זיא איז אנידערגעפאלען, איז זיא גלייך אויפגעשפרונגען, ווי א גוטענקע פילקע (ראָבער באָל), און דיא בעסטיע אין דער געשטאלט פון פאָטער, האָט אָנגעקוואָלען קוקענדיג און געפרעגט, צו דאס וועט זיין גענוג פאר איהר.

דיא טהיר האָט זיך געעפענט און זשערוויז איז אריינגעלאָפען אויף דיא געשרייען. זיא איז ביי דעם אנבליק פון דער סצענע געבליבען שטעהן מיט אן אָפענעם מויל, דאן איז זיא אויפגעבראכט געוואָרען פון כעס.

— לאָזט איהר צורות, האָט זיא אויסגעשריען, איך וועל אליין געהן רופען דיא פּאָליציי.

ביזשאַר האָט געראָוועט וויא א ווילדע חיה פון וועלכע מען וויל ארויסרייסען איהר רויב. און ער האָט מיט א פלינקען שמייץ אזא קלאַפּ געטהאָן לאַליין איבערן געזיכט, אז זיא האָט זיך בעגאָסען מיט בלוט, ושערוויין האָט געכאַפּט א שטוהל און א וואָרף געטהאָן זיך אויף דער בעסטיע, נאר דאַס קינד האט איהר אָנגעכאַפּט פאַר׳ן קלייד און געזאָגט, אז עס טהוט איהר ניט שטאַרק וויה און עס וועט איהר באַלד איבערגעהן, און זיא האָט גענומען איינשטילען דיא צושראָקענע קינדער מיט צאַרטע ווערטער.

ווען ושערוויין פלעגט טראַכטען פון לאַלי האט זיא זיך געשעמט צו בעקלאָגען אויף איהר שיקזאַל, און אז זיא האט זיך דערמאָנט, אז לאַלי האָט וואָכענלאַנג קיין אנדער זאַך געזעהן אין דיא אויגען וויא טרוקענע ברויט און האט ניט געהאַט קיין אונשולדיגע פערגניגען, וואס קינדער האבען אין איהרע יאָהרען, האבען זיך טרערען געשטעלט ביי איהר אין דיא אויגען און האָט לאַליין גענומען פאַר א ביישפּיעל, וויא אריבערצוטראָגען איהרע צרות.

אויך ביי דיא קאָפּעס האט דער אלקאָהאָל פאָרטגעזעצט זיין צערשטערענדע ווירקונג. קאָפּע איז געוואָרען זעהר אויסגעדארט זיין לייב האט ביס׳לעכווייז אָנגענומען דעם קאָליר פון בליי; זיין אַפּעטיט האט ער אין גאנצען פערלאָרען, און מיט גרויסע שווערינקייטען האט ער געקענט אראָבשלינגען א שטיקעל ברויט, זיין מאָגען האָט זיך אָבגעזאָגט צו פערנעהמען יעדע נאַהרונג, נאר בראַנפען האָט ער געמוזט טרינקען יעדען טאג און דאס האָט איהם געדיענט פאר עסען און טרינקען.

ווען ער פלעגט זיך אויפהויבען פון בעט, האט ער א פיערטעל שעה נאָך אנאַנד געהוסט און געשפּיים און אין מויל איז איהם אויפגעגאנגען א שרעקליכע ביטערקייט און האָט איהם געשטיקט, און ער האט ניט געפיהלט בעסער ביז ער האָט געקריגען א „גוטען טרונק“ און שפּעטער ביי טאָג פלעגט איהם ווערען אביסעל גרינגער, ער האָט געפיהלט א זעלטזאַמע שטעכונג אין דער הויט פון דיא הענד און פיס. שפּעטער האָט דאס אויפגעהערט, זיינע גליעדער זיינען געוואָרען שווער און אנשטאט דיא שטעכונג האט ער געקריגען קרעמפּפען, וואס זיינען איהם נאָר ניט געווען געפעלען, ער האָט איצט זעלטען געלאַכט, נאר ער פלעגט זיך אָבשטעלען אויפ׳ן טראָטואַר, ווייל דיא אויערען האָבען איהם גערוישט און פאר דיא אויגען האָט געבליצט עפּעס א פייערל, יעדע זאַך האָט אין זיינע אויגען בעך

קומען א נעלען קאָליר, דיא הייזער זיינען פון איהם אנטלאָפען, אפט ווען דיא זון האָט איהם נעברענט אין רוקען האָט ער נענומען ציטערן וויא יעמאנד וואָלט איהם נענומען ניסען מיט א שטראָם קאַלטע וואסער צווישען דיא אַפסלען; נאָר מעהר פון אלץ איז איהם ניט נעפעלען נעוואָרען, וואס דיא הענד האבען איהם נעצי־טערט, איבערהויפט דיא רעכטע.

— איז ער דען נעוואָרען אן אלטע באָביצע? פלעגט ער זיך פרעגען מיט כעס.

א מאָל אין מערץ איז קאָפע אהיים נעקומען שטארק דורכנענעצט פון רעגען דיא גאנצע נאכט האָט ער נעהוסט און אין דער פריה האָט ער נעחוסט, דער דאָקטאָר האָט נעראטהען, אז מען זאָל איהם גלייך אבשיקען אין האָספיטאל.

און זשערוויז האָט נעגנען דעם גאָר ניט נעהאט, א מאָל האָט זיא ניט גער וואָלט נעטרויען איהר מאן אין האָספיטאל, נאָר איצט האָט זיא איהם איבערגע־געבען נערן און האָט נאָך נערעכענט פאר א גליק פון איהם פטור צו ווערען.

דאָך ווען מען איז נאָך איהם נעקומען איז זיא נעוואָרען זעהר בלייך און ווען זיא זאָל האבען צעהן פראנק אין קעשענע, וואָלט זיא ניט דערלאָזט מען זאָל איהם צונעהמען, זיא האָט איהם בענלייט ביז׳ן האָספיטאל און ווען זיא איז פון דאָרטען ארויס, האָט זיא א קוק נעטהאָן אויפ׳ן דאך, אויף וועלכען קאָפע האָט א מאָל נעארבייט. דאמאלס האָט ער נאָך ניט נעטרונקען און פלעגט זינגען פון פריה ביז שפעט ביי נאכט, פאָכענדינג צו איהר מיט׳ן טיכעל, ווען זיא האָט ארויסגעקוקט צו איהם פון פענסטער, דאמאלס האָט ער ניט נעדענקט, אז ער העלפט בויען דעם האָספיטאל פאר זיך, איצט איז ער ניט אויפ׳ן דאך, נאָר אויף א בעטיל אונטען. און איז דיא וועלבע יונגע און גליקליכע וויב וואס דאמאלס? דאס איז נעו:ען דוכט זיך זעהר לאנג.

אויפ׳ן צווייטען טאָג ווען זיא איז נעקומען צו איהם נעוואָר ווערען, האָט זיא נעפונען זיין בעטיל לעדיג, א בארמהערצינע שוועסטער האָט איהר נעזאָגט, אז ביי נאכט האָט מען איהם איבערנעפיהרט אין א משונעים־הויז, ווייל ער איז נעוואָרען אונערטרעגליך און האָט אויפגעוועסט אלע קראנקע, דער אלקאָהאָל האָט זיך ענדליך אבנערופען אויף זיינע נערווען צוליעב זיין קראנקהייט.

זשערוויז איז אוועק א היים, נאָר וויא אזוי זיא האָט דערגרייכט איהר וואוינונג, האָט זיא אליין ניט נעוואוסט, איהר מאן איז נעווען משונע, דיא ווערטער האבען ניט אויפנעהערט צו קלינגען אין איהרע אויערען, וויא שרעקליך איז נעוואָרען

איהר לעבען. נאנא האט געזאגט, אז אלץ וואס זיי דארפען טהאן, איז צו לאזען איהם אין משוגעים הויז, דען ער קען זיי נאך ביידען אוועק׳הרג׳ענען.

זשערוויז האט צו איהם געקענט צוקומען נאר זונטאג, דאס איז געוועזען זעהר וויים און זיא האט גענומען דעם אָמניבוס, זיא האט געקויפט צוויי אפעל־סינען (אראנדזשעס) אום ניט צו קומען מיט לעדיגע הענד.

צו איהר גרויסע פערוואונדערונג האט זיא איהם געטראָפען, וויא ער איז געזעסען רוהיג און האט געשיינט צו זיין געזונד, ער האט איהר זעהר פריילעך בעגריסט.

— דוא ביסט בעכער! האט זיא אויסגערופען.

— יא, כמעט געזונד, האט ער געענטפערט.

זיי האבען א ווילע גערעדט און זיא האט איהם דערלאנגט דיא אפעלסינען דאס האט געשיינט איהם זעהר צופריעדען צו שטעלען און ער איז געוועזען זעהר געריהרט, ווייל איצט ווען ער האט ניט געטרונקען, איז ער געוועזען נאר אן אנדער מענש. זיא האט מורא געהאט צו רעדען מיט איהם וועגען זיין משוגעת, נאר ער אליין האט געמאכט דערפון א רייד.

— יא, האט ער געזאגט, איך האב געהאט א פיינע חתונה איך האב גע־זעהן מייז ארומלויפען איבער׳ן באדען, איבער דיא וואנד, איבער׳ן סופיט, איך האב געהערט, וויא דוא האסט מיך גערופען און האב געזעהן דיא שרעקליכסטע זאכען. נאר איצט פיהל איך זיך שוין גוט. איך זעה אמאל א שלעכטען חלום, נאר דאס טרעפט מיט יעדען.

זשערוויז איז מיט איהם פערבליבען ביז פארנאכט. ווען דער דאקטאר פון האספיטאל איז זעקס א זייגער געגאנגען ארומקוקען דיא קראנקע, האט ער געהייסען קאפע׳ן, ער זאל אויסשטרעקען דיא הענד. זיי האבען כמעט ניט געציטערט, מען האט נאר קוים געקענט בעמערקען, וויא דיא שפיץ־פינגער ציטערן. נאר ווען אין צימער איז געווארען פינסטערלאך, איז ער געווארען אונרוהיג. ער האט זיך עטליכע מאל אויפגעהויבען און געקוקט אין דיא ווינקעלאך.

פלוצים האט ער אויסגעשטרעקט זיין ארם און עס האט געשיינט, אז ער האט עפעס געכאפט אויף דער וואנד און דערשטיקט.

— וואס איז דאס? האט זשערוויז געפרעגט אויסער זיך פאר שרעק.

— מייז, האט ער איהר געענטפערט רוהיג.

שפעטער א ווייל האט ער אנגעהויבען צו דרעטלען און פון דיא ליפען האָ־

בען זיך ביי איהם ארויסגעריסען איינציגע פראזען: „מאוסע בעסטיעס!" „גיב אכטונג! איינע איז ביי דיר אונטערן קלייד" ער האט דיא רעקע אריבערגעצויגען איבער'ן קאפ, וויא ער וואלט זיך וועלען בעשיצען פון דיא בעשעפעניסען, וואס ער האט געזעהן.

דאן איז ער פלוצים אויפגעשפרונגען מיט א משוגע'נעם שרעק און האט ארויסגעלאזט א ווילדען געשריי. און א וועכטערקע איז צו איהם צוגעלאפען און זשערוויז האט פערלאזען דעם האספיטאל שטום פון שרעק.

נאר ווען זיא איז געקומען דעם צווייטען זונטאג, האט זיא איהם שוין גע־טראפען אין גאנצען געזונד. זיינע חלומות זיינען פערשוואונדען, און ער איז געשלא־פען וויא א קינד צעהן שטונדען נאך אנאנד. מען האט זשערוויז ערלויבט, זיא זאל איהם געהמען א היים, און דער דאקטאר האט איהם פאר זיין ארויסגעהן געגעבען א גוטען ראטה, אז ער זאל אויפהערען צו טרינקען, אויב ניט, וועט ער אין דריי מאנאט זיין א טויטער, זיין לעבען איז אין זיינע איינענע הענד; ער מוז פערגעסען, אז בראנפען אדער ווין עקזיסטירט אויף דער וועלט.

— דער דאקטאר איז גערעכט, האט זשערוויז געזאגט, ווען זיי האבען זיך אריינגעזעצט אין אמניבוס.

— געוויס איז ער גערעכט, האט ער געענטפערט.

נאר נאך א קורצע פויזע האט ער ווידער געזאגט:

— נאר דוא ווייסט גאנץ גוט, אז א טראפען בראנפען פון צייט צו צייט שאדט ניט, דאס גיט צו אפעטיט.

דעם זעלבען אבענד האט ער גענומען „עטוואס" און דיא גאנצע וואך האט ער זיך איינגעהאלטען פון שכור'ען, זאגענדיג אז ער וויל ניט שטארבען אין קיין משגעים־הויז. נאר אין א וואך ארום האט ער זיך מעהר ניט געקענט איינהאלטען. פון אביסעל איז געווארען א גלאז און אין א פאר וואכען ארום האט ער אנגע־הויבען ווידער צו פיהרען זיין אמאליגען לעבען, זשערוויז האט געטהאן דאס בעסטע וואס זיא האט געקענט. נאר וואס קען א ווייב טהאן אין אזעלכע אומשטענדען? דיא סצענע אין משגעים־הויז האט איהר אזוי איבערגעשראקען, אז זיא האט גע־וואלט אנהויבען א נייע לעבען, און זיא האט געטיינט, אז איהר מאן וועט איהר אין דעם העלפען, נאר איצט האט זיא פערלארען דיא גאנצע האפנונג, זעהענדיג אז איהם העלפט אפילו ניט אב זיין איינענע ערפאהרונג וואס ער האט זעלבסט דורכגעמאכט און וואס ער ווייס וויא טהייער ער וועט דערפאר אין גיכען בעצאהלען.

דער גהינם האט זיך פון דאס ניי אנגעהויבען ביי זיי אין שטוב. נאנא האט געפרענגט מיט כעס פאר וואס האט מען איהם ניט איבערגעלאזט אין משוגעים־הויז. וואס! זיא וועט ארבייטען פאר׳ן פאטער, אז ער זאל פאר דעם געלד קויפען בראנפען! וואס גיכער דאס וועט זיך ענדיגען, איז בעסער פאר זיי אלעמען!

זשערוויז האט אין גאנצען פערלארען דעם מוטה, זיא איז געווארען פרילער מיט יערען טאג און האט אפילו ניט אויסגעקעהרט איהר ציטער. דיא לארילס האבען געזאגט, אז מען קען אהין ניט אריינגעהן, אזוי שמוציג איז דארטען, זייא האבען דעם גאנצען טאג געדערט ביי דער ארבייט נאר פון דעם חילצערנעם פוס און פון איהר מפלה.

— יא, א, האבען זיי געמורמעלט. א שעהנע ענדע האט זיך אויסגעלאזען צו דער שעהנער בלאנדינקע, וואס האט געשפיעלט אזא ראליע אין איהר בלויען געשעפט.

זשערוויז האט געוואוסט, וואס זיי רעדען פון איהר, נאר זיא האט זיך געמאכט ניט וויסענדיג, ניט וועלענדיג, אז עס זאל קומען צו אפענע קריעגערייען.

איין מאל, שבת, האט קאפא געזאגט צו זיין ווייב, אז ער וועט איהר נעהמען אין א צירק, ער האט דיא וואך פערדיענט אביסעל געלד און האט געוואלט האבען פערגניגען, נאנא האט דעם אבענד געדארפט ארבייטען שפעט און זיא וועט שלאפען ביי דער מוהמע לעבא.

זיבען א זייגער האט געשלאגען, נאר קאפא האט זיך ניט געוויזען, ער האט מסתמא געטרונקען מיט זיינע קאמעראדען. זשערוויז איז שוין געוועזען צוגעגרייט צום געהן. זיא האט לכבוד דעם פעררינבט אן אלטע קליידעל און האט זיך אויסגעפוצט. א זייגער ניין איז זיא מיט א לעדיגען מאגען און שרעקליך אין כעס ארויסגעגאנגען זוכען קאפא.

— זוכט איהר אייער מאן? האט איהר געפרענגט פרוי ראשע, ער איז אין אסעמואר, מיין מאן האט איהם איצט געזעהן דארטען.

זיא האט איהר בעדאנקט און איז אוועק, א קליין רעגענדיל האט געשפריצט דיא גאז אין שענק האט געלויכטען העל, זיא האט א קוק געטהאן אין פענסטער דיא הויז איז געוועזען פול מיט רויך קאפא איז געזעסען צווישען זיינע קאמעראדען און האט אויסגעזעהן צודולט און פערשלאפען, זיא האט א ציטער געטהאן און געפרענגט זיך אליין, וואס שטעהט זיא דא, און זיא האט זיך געלאזט אוועקגעהן. נאר באלד האט זיא זיך אומגעקעהרט צוריק און איז אריין אין שענק און

צונעזאנגען צו איהר מאַן, וועלענדיג איהם פרעגען, פאר וואס איז ער נים געקומען.

— זיא איז משוגע, האט קאַפע געזאָגט, ווען ער האט איהר דערזעהן, איך זאָג אייך, אז זיא איז משוגע.

ער און זיינע פריינד האבען זיך צולאכט אויפ'ן קול. נאר קיינער האט ניט געוואוסט, וואס איז דא געווען אזוינס צו לאכען זשערוויז איז געבליבען שטעהן וויא א צומישטע פון דיעזען אונערווארטעטען ברוך הבא. קאַפע האט אויסגעזעהן אזוי פריינדליך, אז זיא האט געזאָגט:

— קום עס איז נאך ניט שפעט און מען סען נאָך עפעס זעהן.

— זעץ זיך א ווײַלע, האט ער געענטפערט, ניט ריהרענדיג זיך פון אָרט.

זיא האט זיך צונעזעצט, איהר קאָפ האט זיך גענומען מישען פון דעם ריח פון אלקאָהאָל. זיא האט זיך אומגעקוקט און דערזעהן דיא מאשין, וואס האט סטאלירט דעם בראנפען און וואס האט געמאכט אזוי פיעל שכורים. דיא שאָטענס וואס זיינען געפאלען פון דער מאשין אויף דיא וואנד, האבען אויסגעוויעזען וויא דיא קעפ און עקען פון אונגעהייערע חיות, וואס עפענען דיא מיילער צו פערשלינגען דיא גאנצע וועלט.

— וואס וועסטו טרינקען? האט איהר געפרעגט קאַפע.

— גאר ניט, האט זיא געענטפערט, דוא ווייסט דאך אז איך האָב נאָך קיין מיטאָג ניט געגעסען.

— אויב אזוי דארפסטו געוויס אביסעל בראנפען. נעהם אביסעל

זעהענדיג, אז זיא שלאָגט זיך נאך מיט דער דעה, האט מע־באָט געזאָגט העפליך:

— דיא דאמע וואלט וועלען עפעס אזוי זיס, וויא זיא אליין.

— איך האב ליעב מענער, וועלכע טרינקען זיך ניט אן שכור און רעדען נים קיין נארישקייטען. איך האָב ליעב מענער, וואס האלטען וואָרט, האט זשערוויז געענטפערט מיט כעס.

איהר מאַן האט געלאכט.

— דוא וועסט טהאן גלייכער, אז דוא וועסט טרינקען דיין מחייל, האט ער געזאָגט; — ווייל דוא וועסט היינט אזוי זעהן דעם צירק, וויא דיין לינקען אויער.

זיא האָט אויף איהם אַ שטאַרקען בליק געטהאָן, און זיא האָט געענטפערט לאַנגזאַם:

— דוא ביסט גערעכט, דאס איז אַ גוטער פּלאַן, מיר וועלען פּטרטרינקען דאס געלד צוזאַמען.

ביבי האָט איהר געבראַכט אַ גלאָז צוגעפּראַוועטע בראַנפען. װפּענדיג דיא משפחה, האָט זיא זיך דערמאָנט דעם טאָג, ווען זיא איז דא געזעסען מיט קאָפּע און האָט געגעסען יאַנדעס געוויקט אין בראַנפען, דאַמאַלס האט זיא נאר געגר־מען דיא יאַנדעס און האָט דעם בראַנפען איבערגעלאָזט; יעצט טרינקט זיא בראַנ־פען אָהן יאַנדעס. נאר דער צוגעפּראַוועטער בראַנפען איז געווען גוט. דאך האָט זיא זיך פון אַ צווייטע גלאָז אבגעזאָגט, אָבוואָהל זיא איז נאָך ניט געווען בעפּריעדיגט.

זיא האָט זיך אומגעקעהרט און אַ וואָרף געטהאָן אַ בליק אויף דער טייוועל־שער מאַשין הינטער איהר — אַ מאַשין וואס האט געמענט זיין פערגראַבען צעהן קלאַפּטער טיעף אונטערן ים. דאך האט דיא מאַשין געהאַט פאר איהר אַ מערק־ווירדיגע צוציהונגס־קראַפט און איהר האָט זיך פערגלוסט צו לעשען איהר דורשט מיט דיעזען גיסעדיגען פייער.

— וואס פאר אַ משקה איז אין אייערע גלעזער? האָט זיא געפרעגט.

— דאס, מיין טהייערע, איז גלייך פון אונטער דער מאַשין. פערזוך.

און ווען מען האָט איהר געבראַכט אַ גלאָז פון דעם סם המות, האט איהר קאָפּע געהייסען אויסטרינקען און געזאָגט, אז דאס וועט איהר ניט שאדען.

ווען זיא האט אויסגעטרונקען דאס צווייטע גלאָז, האט זיא פערגעסען פון דעם הונגער, וואס האט איהר ניט געלאָזט רוהען, זיא האָט זיך געפיהלט גאַנץ בעקוועם און אביסעל שלעפעריג, דיא גאַנצע סצענע האט איהר אָנגעהויבען צו אמוזירען, זיא האָט אויסגעטרונקען אַ דריטע גלאָז און זיא האט אנגעשפּאַרט איהר קאָפּ אין דיא אַרמען און האָט זיך צוגעהערט צו וואס איהר מאַן און זיינע פריינד האָבען גער ע

הינטער איהר האט זיא געהערט דאס טריפּען פון דער מאַשין. אַ ווילדער לוסט האט איהר אנגעכאַפּט ארויפצוואַרפען זיך אויף דער מאַשין, וויא אויף אַ בעסטיע און קעמפּפען מיט איהר ביז זיא וועט ארויסרייסען פון איהר דאס הארץ. איהר האָט אויסגעוויזען, אז זיא אליין איז אריינגעפאַלען אין דער מאַשינעריע און דיא

רעהרען האָבען זיך ארומגעוויקעלט ארום איהר קערפער און פרעסען לאנגזאם פון איהר ראס לעבען.

דאס גאנצע צימער האָט זיך געדרייט ארום איהר, זיא האָט זיך איצט געפונען אין דעם צושטאנד, וועלכער פלעגט ביי איהר ארויסרופען כעס און רחמנות, ווען זיא האָט אנדערע געזעהן אין איהם. זיא האָט וויא דורך א חלום געהערט, וויא עס האָט זיך אָנגעהויבען א קריגע, וויא ביינקלאך און טישען האבען אנגעהויבען צו קנאקען און וויא דער שענקער האָט זיי אלעמען ארויסגעוואָרפען אין גאס.

עס האָט נאָך גערעגענט, און א שטארקער און קאַלטער ווינד האָט געבלאָזען, זיא האָט געוואָלט געהן א היים, נאר זיא האָט ניט געקענט געפינען דעם וועג, ארפּ׳ן עק גאס האָט זיא זיך אנידערגעזעצט נעבען רינשטאָק, דענקענדיג, אז זיא געפינט זיך נעבען איהר באַלייע (וואש־טאָב) ענדליך האָט זיא זיך דערשלעפּט א היים, אגוועגדענדיג אלע קרעפטען פערביינעהן דיא טהיר־שליסערין ראָשע גלייך, דאך האָט זיך איהר געדוכט, אז זיא האָט בעמערקט דאָרטען אין צימער פרוי פלאסאָ און לאָריכ, וועלכע האָבען אויפגעהויבען דיא הענד מיט עקעל, דערזעהענדיג איהר אין אזא צושטאנד.

זיא האָט קיין מאָל ניט געוואוסט, וויא אזוי זיא איז ארויף אויף דיא טרעפּ, נאר ווען זיא איז אריין אין איהר איינענעם קארידאָר, איז איהר דיא קליינע לאַלי אנטקעגען געלאָפען מיט אויסגעשטרעקטע ליעבענדע ארמען.

— גוטע פרוי זשערוויז, האט זיא אויסגעשריען, דער טאטע איז נאָך ניט געקומען, קומט אריין און זעהט מיינע קינדערלאך: זיי זעהן אויס אזוי זיס אין שלאָף.

נאר ווען זיא איז צו איהר צוגעקומען נאהענט און האָט איהר אריינגעקוקט אין געזיכט, האָט זיא זיך א ציה געטהאָן אהינטער מיט שרעק און האט געגומען ציטערן מיט אלע גליעדער, איהר איז צו גוט בעקאנט געווען דער אלקאָהאָלישער גערוך, דיא בלאָנדזשענדע און פערקרימטע אויגען.

און ווען זשערוויז איז איהר פערביינעגאנגען שאָקלענדיג זיך פון דיא פיס און ניט ענטפערענדיג קיין וואָרט, האבען זיך ביי לאלין דיא הענד אראָבגעלאָזט, און זיא האָט איהר נאָכגעקוקט מיט טרויריגע און פייערליכע אויגען.

X.

נאנא איז נעוואקסען וויא אויף הייוועז, זיא איז נעוועזן בלאָנד, פריש און מיט תך־נריבעלאַך, איהר חרט ווייך וויא סאמעט און דיא ארנען האבען נעברענט מיט אזא פייער, אז מענער האָבען אָפט נעפרענט, צו די קענען נים אָנצינדען דיערע פאפיראָסען אן איהר, איהרע בלאָנדע האָר האבען נעהאט דעם קאָליר פון פערטינע זאננען ווייץ און האבען אויסנעזעהן ארום איהרע שלייפען וויא בעשאָטען מיט נאָלד. זיא האָט נעהאט א נעוואוינהיים ארויסצושטעקען דעם שפיץ צונג פון צווישען איהרע ווייסע צייהנדלאך און דאס האָט זעהר אויפנעבראכט דיא מומער.

זיא האָט שרעקליך ג׳עב נעהאט צו פוצען זיך און איז נעוועזן זעהר קאקעטיש, ביי איהרע עלטערן אין שטוב, וואו עס איז אָפט נעוועזן שווער צו קריגען ברוים, האָט זיא נים נעקענט נאָכנעבען איהרע קאפריזען, דאך האָט זיא בעוויזען וואונדער, פון פאבריק, וואו זיא האָט נעארביים, האט זיא נבראכט שטיקלאך און פיצלאך שטעננעס און פלענט דערפון מאַכען שלייפלאך, מיט וועלכע זיא פלענט בעפוצען איהרע שמוצינע קליידלאך. זיא האָט זיך נים אָבנענעבען שטארק מיט וואשען איהרע פיס, נאר דערפאר האָט זיא פערצווינגען איהרע שיך אזוי שטייף אז זיא האָט נעליטען דעם טעם פון טוידט. און ווען דאס פלענט איהר ארייגטרייבען דאס בלוט אין נעזיכט און יעמאנד האָט איהר נעפרענט, וואס איהר איז, האָט זיא נעהאט א פערטינען תירוץ, אז זיא ליידט פון קרעמפפען.

זומער איז נעוועזן דיא צייט, ווען זיא האָט אָבנעלעבט, אין א לייכטע קליידעל האט זיא אויסנעזעהן אזוי פריש וויא א פריהמאָרגען אין מאַי, און דיא אומעדינע נאַס האט נעשטראַהלט פון איהר יונענד און שעהנהייט, דיא שכנים פון ארום האבען איהר נערופען „חיהנדעלע“ איין קלייד איז איהר אם בעסטען נענאַננען, דאס איז נעוועזן א ווייסע קלייד מיט ראָזע שפרינקעלאך אהן א שום בעפוצונג. דאס קליידעל איז נעוועזן קורץ און האָט ארויסנעוויזען איהרע פיס, דיא ברייטע ארפעל האָבען ארויסנעוויזען איהרע נאַקעטע הענד ביז דיא עלענבויגען, און ווען זיא פלענט ארויסנעהן אין קארידאָר, ווייל אין שטוב האָט זיא מורא נעהאָט פארן פאָטער, זיא פלענט אזוי ארונטערלענען איהר קראַגען און פערשפילען איהם, אז איהר שעהנע קייליכדינע האלז זאָל זיך ארויסזעהן, א ראָזינע באַנד איינגעפלאָכטען

אין איהרע שעהנע נעקרייזעלטע האָר האָט פערענדינט איהר טואַלעט, זיא איז געווען א פראַכטפאָלע צחאַטענמיש פון פרוי און קינד.

אם מייסטען האָט זיא זיך אַמוזירט זונטאג, ווען זיא איז געווען פריי און האָט געקענט שעפּען פרישע לופט. דאמאַלס האָט זיא קאָקעטירט מיט דעם גאַנצען פובליקום.

שוין גאַנץ פריה האָט זיא זיך גענומען קלייבען און פלעגט שטעהן שטונדען־לאַנג אין איין העמד פאַר אן אָבגעבראָכענע שטיקעל שפּיגעל־גלאָז, וואס איז געווען צוגעשלאָגען נעבען פענסטער, און אזוי וויא יעדער האָט איהר געקענט זעהן פלעגט איהר דיא מוטער פרעגען אויב זיא וועט נאָך לאַנג שטעהן אין אזא צושטאַנד.

נאָר דאָס האָט איהר ניט געקימערט, זיא האָט איהר ארבייט פאָרטגעזעצט האָט פעררינכט איהרע קרייזלאך, צוגענייט א קנעפּיל אָדער פעררינכט א קליידעל, און איהר העמד איז דיא גאַנצע צייט געווען אראָבגערוטשט איבער'ן אקסעל, איהר פאָטער האָט געזאָגט, אז ער וועט איהר ארויסשטעלען אלס א ווילדע מיידעל אויף בילעטען, צוויי סו א ביקעט.

דעם פאָטער'ס גראָבע ווערטער פלעגט איהר זעהר אויפברעננען, זיא איז אין אזעלכע מינוטען געווען זעהר שעהן מיט איהרע פלאַמענדע בעקלאַך און א האלב נאַקעטע, דאך פלעגט זיא ניט ענטפערן, זיא פלעגט נאָר מיט אן איינגעהאלטע־נעם כעס בייסען דעם שאָרעם.

נאָך פריהשטאָק פלעגט זיא און פאָלין און נאָך עטליכע מיידלאך ארויס־לויפען אין גאס און פון דאָרטען אויף דיא בולווארען, וואו זיי פלעגען זעהן יעדע זאך וואס איז פאָרגעקומען דורך זייערע האלבאראָבגעלאָזטע ברעמען, נאַנא און פאָלין זיינען שטענדיג געגאַנגען געארמט אין מיטען און דיא איבריגע האבען זיי נעפאָלגט וויא סאָלדאטען דיא גענערעלער, זיי האבען קיין זאך נים געטהאָן אויפ זיי זיינען געלאָפען איז דאס געווען צו ווייזען זייערע שלאַנקע פיס און אויב זייא פלעגען זיך סאָפענדיג אָבשטעלען איז דאס געווען ביי דער זיים פון יונגע ארבייטער זייערע בעקאַנטע, וואס פלעגען אויף זיי בלאָזען מיט רויך, ווען זיי האבען צו זיי נערערט, נאַנא האָט געהאט איהר ליעבלינג, וויקטאָר פאקאָן און פאָלין האט גע־האט א טישלער, וואס פלעגט איהר שענקען עפּעל.

זייער פערגניגען האָט זיך ערסט אָנגעהויבען אבענד־צייט, קאָמעדיאַנטען האבען געגעבען זייערע פאָרשטעלונגען אין מיטען גאס אויף א פערשפּרייטען טעפּיך

און נאנא און פּאָלין זיינען געווען אין דער ערסטער רייהע צושויער, וואו זייערע פרישע קליידלאַך פלעגען צוסנייטשט ווערען אין דער ענגשאַפּט צווישען די אשמר צינע בלוזעס פון די ארבייטער. נאר ניט דער רויך פון דעם שלעכטען טאבאק ניט דער גערוך פון אלקאָהאָל און ניט די פערדאָרבענסטע ווערטער האבען זיי געאארט און ניט געמאַכט זיי רוּיט, זיי האבען זיך צו אלץ צוגעהערט מיט א שמייכעל.

די איינציגע זאך, וואס האט זיי אין אזא צייט געשטערט איז געווען, ווען זייערע פאטערס פלעגען אנקומען און ווען זיי זיינען געווען אביסעל שכור, זיי פלע־גען שטאַרק אכטונג געבען, אז זיי זאָלען ניט אריינפאלען אין אזא צרה.

— קוק, קוק! שרייט פּאָלין, דיין פּאָטער קומט, נאנא!

דאן פלעגט זיא זיך שטעלען אויף די קניע און אלע האבען זיך ארום איהר ארומגעשטעלט אזוי, אז מען האט איהר ניט געקענט ארויסזעהן. און נאכדעם וויא ער פלעגט פערביינעהן מיט א פערדעכטיגען בליק, פלעגט זיא ארויסשפרינגען מיט א געלעכטער.

דאך איז קאָפּע געקומען א מאָל צו כאפּען נאנא און אוועקפיהרען איהר א היים שענקענדיג איהר קלעפּ מיט'ן קניע אין הינטערן און ראָשע האָט זיין פּאָלין אוועקגעשלעפּט פאר'ן אויער.

ביינאַכט פלעגען זיי צוריק קומען מיט אן אונשולדיגע מינע און יעדע האָט געהאט אנגעגרייט א פערטיגען תירוץ, אויב מען וועט פרעגען, וואו זיא איז געווען.

נאנא האָט איצט פערדיענט פיערציג סו א טאָג און די קאָפּעס האבען איהר ניט געוואָלט ערלויבען צו פערלאָזען דעם פּלאַץ, ווייל דאָרטען האָט אויף זיהר אכטונג געגעבען די טאנטע לעכא.

דאס מיידעל פלעגט אוועקגעהן יעדען אין דער פריה צו דער ארבייט אין א ענגע שווארצע קליידעל, וואס איז געווען קורץ אויף איהר. זשערוויז האט איהר געגעבען גראָדע צוואַנציג מינוט צייט אויפ'ן גאַנג און זיא האָט געבעטען לעכא, אז זיא זאָל איהר לאָזען וויסען, אויב נאנא וועט זיך פערשפּעטיגען, אָפט איז נאנא געקומען מיט א זיבען אכט מינוט שפּעטער און נאנא האָט פערבראכט דעם גאַנצען טאָג און בעטען די טאנטע, זיא זאָל ניט דערצעהלען די מוטער. פרוי לעכא האָט ליעב געהאט דאס מיידעל און האָט פערשטאַנען די נארעשקייטען פון יוגענד, און האט דער מוטער ניט דערצעהלט, נאר אין דער זעלבער צייט

האָט זיא איהר געזאָגט מוסר און גערעדט פון איהר פעראַנטוואָרטליכקייט און פון דיא געפאַהרען, וואס א מיידעל איז אונטערוואָרפען אין פאַריז.

— דוא מוזט מיר דערצעהלען אלץ, האָט זיא איהר געזאָגט, איך גיב דיר צופיעל נאָך און אויב דיר זאָל געשעהן אן אונגליק, וועל איך זיך אריינוואַרפען אין דער סענא אריין. פערשטעה מיך גוט, מיין קליין קעצעלע. דוא מוזט מיר צוזאָגען, אז אויב א מאַסענפערזאָן וועט צו ווען עפּעס רעדען, זאָלסטו מיר איבער־געבען יעדעס וואָרט. שווערסטו מיר אויף דעם?

נאַנא האָט געלאַכט מיט א קורצען געהיימניספאָלען געלעכטער. אָה, יא, זיא קען איהר שווערען, נאר מענער רעדען צו איהר קיין מאָל ניט; זיא געהט צו גיך און ווידער וואס קענען זיי צו איהר רעדען? און מיט אן אינשולדיגע מינע האָט זיא ערקלערט דיא אורזאכע, פאר וואס זיא האָט פערשפּעטיגט: זיא האָט זיך פערקוקט אין א פענסטער פון א מאַגאַזין, זיא האָט זיך פערגעדט מיט פאָלין און אויב זיא וויל איהר ניט גלויבען, קען זיא געהן און נאָכקוקען איהר.

— אָה, דוא דאַרפסט קיין מורא ניט האבען, האָט לעבא געזאָגט צו איהר ברודער, איך גיב שוין אויף איהר גוט אכטונג און איך בין פאר איהר פעראַנט־וואָרטליך, וויא פאר זיך אליין.

נאַנא איז נאָך ניט געווען אין גאַנצען פערדאָרבען, נאר דיא נייגיעריגקייט, וואס האָט זיך שוין שטארק ארויסגעצייגט אין איהר ווען זיא איז נאָך געווען א קינד, האָט איהר ניט פערלאָזען, און זיא האָט זעלטען אראָבגענומען דיא אויגען פון א מיידעל, וואס האָט געהייסען ליזא און פון וועלכע מען האָט דערצעהלט זאָנדערבארע געשיכטעס.

— וויא וואַרעם דא איז? האָט זיא אויסגעשריען, אויפהויבענדיג זיך פלוצים און אויפהויבענדיג דיא פאָרהאַנג פון פענסטער.

אן ארבייטערין פון פאַבריק האָט בעמערקט א מאַן שטעהן אנטקעגען איבער אויפ'ן טראָטואַר.

— ווער איז דער מאַן? פרעגט דיא ארבייטערין, איך האָב איהם שוין דא געזעהן מיט א פיערטעל שטונדע צוריק.

— עפּעס א נאר מסתמא, וואס האָט ניט וואס צו טהאָן, האָט געענטפערט מאַדאַם לעבא — נאַנא וועסטו געהן צו דעם ארבייט? איך האָב דיר געזאָגט, דוא זאָלסט צום פענסטער ניט געהן.

נאַנא האָט גענומען איהרע בלומען און אלע האָבען גענומען קוקען אויף דעם

מאן, ער איז געווען פיין געקליידעט, פון א יאָהר פופציג, בלייך און ערנסט.

— זעהט, האָט זיך א מיידעל אָנגערופען, ער טוט ווארטען אויף אָגוסטין, נאר אָגוסטין האָט שארף געענטפערט, אז זיא האָט פיינד אלטע לייט.

— דוא מאכסט א פעהלער דערמיט, האט געזאָגט פרוי לעבא מיט א שמייכעל.

דערנאָך האָט זיך אָנגעהויבען צווישען זיי א פערדאָרבענער געשפּרעך און נאנא האָט זיך געפונען זעהר היימיש אין דעם, זיא האָט דיא גאנצע צייט געארבייט מיט איהרע פלינקע פינגער און האָט צוזאמענגעבונדען א בוקעט בלומען.

דער הערר איז אוועק, און דיא ארבייט איז געגאנגען רוהיג וויא אימער, ווען דער גלאָק האָט געקלונגען אויף צוועלף א זייגער, האָט זיך נאנא ארויסגערופען צו נעהן ארויסקויפען פאר יעדע מיידעל: איינע האָט געבעטען, זיא זאָל פאר איהר קויפען פאר צוויי סו קארטאָפעל, א צווייטע — ווארסטעל א. ז. וו. ווען זיא האָט געהאלטען ביים ארויסגעהן, האט איהר טאנטע רוהיג געזאָגט:

— ווארט, איך געה אויך מיט דיר, איך דארף אויך עפּעס קויפען.

אויפ'ן וועג וואס האָט געפיהרט אין פאבריק איז געשטאנען דער פרעמדער הערר, נאנא איז געוואָרען זעהר רויט און לעבא האָט שטארקער אריינגערוקט איהר ארם אין נאנאס און זיי זיינען געשווינד דורכגעלאָפען.

אזוי! איז דאס דער הערר געקומען נאך איהר! דאס איז זעהר שעהן פאר א מיידעל פון איהרע יאָהרען. און מאדאם לעבא האָט איהר פערוואָרפען מיט פראגען, נאר נאנא האָט גאר ניט געוואוסט פון איהם, זיא האָט נאר געוואוסט, אז ער נעהט איהר שוין נאך פינף טעג.

מאדאם לעבא האט מיט א זייטיגען בליק בעטראכט דעם הערן און געזאָגט צו נאנא.

— דוא מוזט מיר זאָגען אלץ.

זיא איז מיט איהר געגאנגען פון איין קראָם אין דער צווייטע מיט דיא פעקלאך אין דיא הענד און זיי האבען ניט אויפגעהערט צו רעדען פון דעם פרעמדען הערן.

— דאס וואָלט ניט געווען אזא שלעכטע זאך, האט געזאָגט לעבא, ווען ער זאָל זיין אָרדענטליך און מיינען ערנסט.

דיא ארבייטערינען האבען געזעסען שטעהענדיג אויף דיא קניע, זיי האבען

דך שטארס נים נעיאָגט צוריס צוקעהרען צו זייער ארבייט. פלוצים האט איינע פון זיי אויסגעשריען: טס! אך אין איין מינוט דינען שוין אלע נעווען בעשעפטינט מיט דער ארבייט, דיא פאבריקאנטשע איז אריינגעקומען און האט אָנגעהויבען ארומצונעהן צווישען דיא טישלאך.

פרוי לעבא האט פון יענעם טאָג אן נים ארדסנעלאָזט נאנא אליין, זיא איז איהר שטענדיג נעגאנגען בעגלייטען, אָנפאנגס האט זיך נאנא נעשטעלט נעגען דעם, נאר באלד איז זיא געוואָרען שטאלץ, וואס מען היט איהר וויא א שאץ, זיי האבען אויסגעפונען, אז דער הערר איז נעווען א פאבריקאנט פון קנעפלאך און איין אבענד איז לעבא צו איהם נלייך צוגעגאנגען און געזאָגט, אז ער האנ־דעלט זעהר נים אנשטענדיג, ער האט זיך פערנייגט און איז רוהיג אוועקגעגאנגען, און אויפ'ן צווייטען טאָג האט ער געטהאָן דאס זעלבע.

א מאָל איז ער אוועק אזוי ווייט, אז ער איז דורכגעטגאנגען צווישען זייאביידען און האט עפעס איינגערוימט נאנא שטילערהייד, דאס האט אזוי אָנגע־שראָקען לעבא, אז זיא איז גלייך אוועק צו קאָפּע און האט דעם ברודער דער־צעהלט דיא גאנצע געשיכטע, ער האט זיך שרעקליך אָנגעצונדען דערפון און האט איהר אָנגעהויבען אזוי צו טרייסלען, אז דיא צייהנער האבען גענומען קלאפען ביי איהר אין מויל און ער האט צו איהר גערעדט אזוי, וויא זיא וואָלט נעווען דער גרעסטער אויסוואורף.

— לאָז איהר צורוה! אאט געזאָגט זשערוויז מיט'ן פערשטאנד פון א פרוי. פערשטעהסטו דען נים, אז דוא שטופסט איהר אן אין קאָפּ אלע מאוסע זאכען.

און דאס איז נעווען אמת, ער האט ביי איהר ענטוויקעלט אזעלכע נעדאנ־קען און האט איהר אויסגעלערנט אזעלכע זאכען, וואס זיא האט פריהער נים נעוואוסט.

איין פריהמאָרגען האט ער ביי איהר דערזעהן עפעס א פאפירעל, דאס איז נעווען פוידער וואס זיא האט מיט'ן פערדאָרבענסטען נעשמאק געשמירט, אויף איהר איידעלען נעזיכט, ער האט איהר מיט דער פוידער אזוי אויסגעריבען דיא האָר, אז זיא האט אויסגעזעהן, וויא א מילנערס טאָכטער. א צווייטען מאָל האט זיא געבראכט א רויטען באנד צו בעפוצען איהר הוט און ער האט איהר נעפרענט מיט כעס, וואו זיא האט דאס נעקריגען.

ווען ער פלעגט ביי איהר דערזעהן א נייע שטיקעל בעפוצונג, האט ער זיך

אויף איהר אָנגעוואָרפען מיט דיא ערנסטע בעשולדיגונגען, און זיא האָט זיך פער־טהיידיגט, וויא זיא האָט געקענט, א מאָל האָט ער ביי איהר ארויסגעריסען א הערציל און האָט עס צוטראָטען מיט דיא פיס.

זיא איז געבליבען שטעהן וויים וויא קאלך מיט א שטרענגען בליק. צוויי יאָהר לאנג האָט זיא פאנטאזירט וועגען אזא הערציל. ניין, זיא וועט דאס לאנג ניט איבערטראָגען. קאָפע האָט צייטענווייז פערשטאנען, אז ער האנדעלט ניט גוט, נאָר דאס שלימסטע איז שוין געשעהן.

יעדען אין דער פריה פלעגט ער געהן מיט איהר אין פאבריק און אָבוואר־טען אונטען פינף מינוט, אום צו זיין זיכער, אז זיא איז ארויפגעגאנגען. נאר א מאָל ווען ער האָט זיך אָבגעשטעלט צו רעדען מיט א פריינד אויפ'ן עק גאס, האָט ער דערזעהן, וויא נאנא איז ארויסגעלאָפען פון טהיר און איז באלד פער־שוואונדען געוואָרען, זיא איז ארויף מיט צוויי טרעפ העכער, וואו זיא האָט נעאר־בייט און האָט דאָרטען אָבגעווארט ביז נאך איהר רעכנונג האָט שוין דער פאָטער געראפט אוועקגעהן.

ווען ער פלעגט ארויפגעהן צו פרוי לעבא פלעגט זיא ענטפערן, אז זיא וואַרפט אראָב פון זיך דיא פעראנטוואָרטליכקייט; זיא האָט געטהאָן וואָס זיא האָט גע־קענט, זיא האָט איהם געראטהען ער זאָל איהר גלייך מאכען חתונה, אז ניט וועט נאך זיין ערגער.

דיא גאנצע נאכבארשאפט האט געקענט נאנא'ס פערעהרער, ער איז עטליכע מאָל געווען אין הויף און א מאָל האָט מען איהם זאָגאר געזעהן אויף דיא טרעפ. דיא לאָרילס האָבען געזאָגט, אז זיי ווילען זיך פון דעם הויז ארויסקלייבען, אויב עס העט אזוי געהן ווייטער און פרוי ראָשע האָט אויסגעדריקט פיעל רחמנות צו דעם פרעמדען הערן, וועלכען דיא אויסגעלאסענע מיידעל פיהרט ביי דער נאָז.

אָנפאנגס האָט זיא בעטראכט דיא גאנצע זאך אלץ א גרויסען שפאס, נאר ווען דאס האָט געדויערט א מאָנאָט לאנג, האָט זיא אָנגעהויבען מורא צו האבען פאר איהם. אָפט ווען זיא פלעגט זיך אָבשטעלען פאר א יובילירער'ס פענס־טער, פלעגט ער פלוצים ערשיינען נעבען איהר זייט און פרעגען איהר, וואס זיא וויל.

עס האָט איהר אזוי ניט געצווינגען צו שמוק און ציערונג וויא צו אנדערע זאכען, ווען א קארעטע איז פערביי איהר דורכגעפאָהרען און פערשפריצט איהר מיט בלאָטע האָט איהר אָנגעכאפט א שטארקע קנאה און א לוסט צו זיין בעסער

געקליידעט און צו געהן אין טהעאטער, צו האָבען פאר זיך זיך אליין א שעהנעם צימער, צו געניסען עפּעס גוטע פערגניגענס. דער פּרעטענדער פלעגט כמעט שטענ־דיג ערשיינען פאר איהר אין אַזעלכע מינוטען, נאר זיא פלעגט זיך אומקעהרען און אנטלויפען, אזוי שטארק איז געווען איהר מורא פאר איהם.

נאר ווען ווינטער איז געקומען איז איהר לעבען געוואָרען אזוי אומערטרעגליך אז זיא האָט ניט געקענט אויסהאלטען, יעדען אבענד, האט מען איהר געשלאָגען און ווען דער פאָטער איז מיעד געוואָרען, האט איהר דיא מוטער געשאָלטען, זיי האָבען זעלטען געהאט וואָס צו עסען און שטענדיג איז געווען קאלט אין דער היים, אריב נאנא האָט געבראכט עפּעס א קליינינקייט, א בעפּוצונג, האט מען דאס ביי איהר צוגענומען. ניין, אזא לעבען האט לענגער ניט געקענט אָנהאלטען, זיא האָט איהר פאָטער מעהר ניט ליעב געהאט, ער האָט איהר שרעקליך דער־עסען, און איצט האָט נאָך דיא מוטער אויך אָנגעהויבען צו טרינקען.

זשערוויז איז געגאנגען אין אסעמואר זוכען איהר מאן, חיא זיא האט גע־זאגט, נאר זיא פלעגט דאָרטען פערבלייבען, ווען נאנא פלעגט א מאָל דורכגעהן פערביי דעם שענק און זעהן איהר מוטער צווישען א רייהע מענער, איז זיא געוואָ־רען בלייך פאר כעס. יוגענד קען ניט דולדען קיין שכרות, זיא האָט פערבראכט א פינסטערען לעבען אהן א בעקוועמע היים, מיט א שכור'ען טאטע און שכור'ע מאמע. א הייליגער וואָלט אונטער אזעלכע אומשטענדען ניט געקענט אויסהאלטען און זיא האָט צו זיך געזאָגט, אז זיא וועט מוזען אנטלויפען פון דער היים, דאן וועלען אפשר דיא עלטערן פערשטעהן, אז זיי האבען איהר פערטריבען פון איהר נעסט.

א מאָל שבת אבענד האט נאנא געפונען איהר פאָטער און מוטער אין אן עקעלהאפטען צושטאנד, ווען זיא האָט געעפענט דיא טהיר פון זייער וואוינונג. קאָפּע איז געלעגען אויסגעצויגען איבער'ן ברייט פון בעט און זשערוויז איז געזעסען אין א שטוהל און געשאָקעלט זיך אהין און צוריק. זיא האָט פערגעסען און טימאָג, און א איינציג ליכטעל האָט בעלויכטען דיא טרויריגע סצענע.

— ביזטו דאס מיידעל? האָט געשמאָטעלט זשערוויז, דער טאטע וועט זיך שוין מיט דיר אָברעכענען.

נאנא האָט ניט געענטפערט. זיא האָט ארומגעקוקט דעם טרויריגען צימער, דעם קאַלטען אייזען, דיא שכור'ע עלטערן, זיא האָט דעם שוועל ניט אריבערגע־טראָטען זיא האָט זיך אומגעקעהרט און איז אוועק.

און זיא איז נים צוריק־געקומען.

אויפ'ן צווייטען טאג, ווען דיא קאָפּעס האבען זיך אויסגעזיכטערט האבען זיי בעשולדיגט איינער דעם צווייטען אין נאנא'ס אנטלויפען. דאס איז געוועזען אין דער ווירקליכקייט א שרעקליכער קלאפּ פאַר זשערוויז, פאר וועלכע עס איז מעהר קיין זאך ניט געבליבען אויף דער וועלט. און זיא האט זיך גלייך אריינגעלאָזט אין א שרעקליכע שכרות, וואס האט געדויערט דריי טאג. קאפּע האט זיין טאכטער אין גאנצען אויפגעגעבען און האט רוהיג גערויכערט דיא פּיפּקע, נאר צייטענווייז ביים מיטאג פלעגט ער א כאפּ טהאָן א מעסער און פאָכען מיט איהם אין דער לופט און שרייען, אז זיין נאָמען איז בעפלעקט געוואָרען, דאן האָט ער פּלוצים צוריק אוועקגעלעגט דאס מעסער און גענומען זיך רוהיג צום טרונק.

אין דיעזען גרויסען הויז, פון וואנען עס איז נים אוועק א מאָנאט, אז א מיידעל אָדער צוויי זאָלען נים אנטלויפען, האט נאנא'ס פערלאָזען איהרע עלטערן נים געמאכט קיין רעש, דיא לאָרילס האבען מיט שמחה געזאָגט, אז זייערע תערמער זיינען מקוים געוואָרען, און לאַנטיע האָט פערטהיידיגט נאנא.

— געוויס, האָט ער געזאָגט, — געוויס האט זיא געטהאָן נים גום, נאר וואס האט איהר פון איהר פערלאנגט ? א מיידעל, אזוי שעהן וויא זיא, קען נים פער־ברענגען איהר גאנץ לעבען אין אָרימקיים.

— איהר ווייסט נאך גאָר נים, האָט פרוי לאָריל אויסגעשריען איין אבענד, ווען זיי זיינען אלע געוועזען פערזאמעלט ביי פרוי ראָשע, דער הילצערנער פוס האָט איהר טאָכטער פערקויפט איך ווייס דאס, איך האָב אויף דעם בעווייזע. דאמאלס, ווען מען האָט דעם אלטען הערין געזעהן דא אויף דיא טרעפּ, איז ער איהר גע־גאנגען צאָהלען דאס געלד, מען האָט געזעהן איהם צוזאמען מים נאנא מיט א פּאָר נעכט פריהער אין טהעאטער.

זיי האבען געהאלטען ביים ענדיגען טרינקען קאפּע. דיא אנוועזענדע האבען יא געגלויבט און נים געגלויבט, דאך האט זיי געשיינט, אז דאס איז מעגליך, און זיי האָבען דאס גלייך צוטראָגען אין דער נאכבארשאַפט, אז זשערוויז האָט פער־קויפט איהר טאָכטער.

זשערוויז איז דערווייל געפאלען אלץ ניעדריגער און ניעדריגער. אויף איהר אלטען פלאץ ביי פרוי פּאָקאָן, האט מען איהר אָבגעזאָגט, פאר וואס זיא איז נים ריין, זיא האָט געשיינט צו פערגעסען אין גאנצען וויא מען האלט אן אייזען אין דיא הענד, זיא האָט גענומען געהן אויף טאָג ארביים און זיא האָט נאר געקרינגען

דיא גרעבסטע ארבייט. דאס האט איהר ניט געמאכט שעהנער, נאר דא איז געוואָרען אלץ דיקער און דיקער, ניט קוקענדיג, וואס זיא האט ווייניג געהאט צום עסען און געטהאָן שווערע ארבייט.

איהר פרויען־שטאָלץ און זעלבסט ליעבע איז אין גאנצען פערשוואונדען געוואָרען, לאנטיע האט זיך געמאכט, אז ער בעמערקט איהר ניט. ווען זיי פלעגען זיך צופעליג בעגעגענען, און זיא האט קוים בעמערקט, אז זייער פערהעלטניס וואס האט זיך געצויגען יאָהרען־לאנג האט זיך געענדיגט און ביידע זיינען געוועזען ענטטוישט.

לאנטיע האט געוואוסט, וואס ער האט געטהאָן, ווען ער האט ווירזשין נעך ראטהען צו מאכען אזא סאָרט קראָם, ער האט ליעב געהאט זיסע זאכען און האט געקענט לעבען מיט קאָנפעקטען.

אם מייסטען האט ער ליעב געהאט געצוקערטע מאנדלען, א יאהר לאנג איז זיין הויפט שפייז געוועזען באָמבאָנס; ער האט גענעפענט אלע קעסטעלאך, שופלאדען, ווען ער איז געבליבען אליין אין געשעפט; און אָפט רעדענדיג מיט פינף־זעקס פערזאָנען אין געשעפט, פלעגט ער עפענען דאס דעקיל פון א סלאָי און ארויסנעהמען איין מאנדעל, דאס דעקיל איז שוין מעהר אויפ׳ן סלאָי ניט ארויף, און דיא מאנדלען זיינען באלד אין גאנצען פערשוואונדען געוואָרען. „דאס איז ביי איהם אזא געוואוינהייט" פלעגען אלע זאָגען, „און דערצו נאָך ליידט ער פון א קיצלען אין האלז!"

ער האָט זעהר פיעל גערעדט מיט פלאסאָ, ועגען זיינע און ערפינדונג, וואס איז ווערטה א פערמעגען — דיא ערפינדונג איז א הוט מיט א שירעם צוזאמען, דאס הייסט א הוט וואס ווטס פון דיא ערסטע טראָפענס פון א רעגען זיך צער שפרייטען און פערוואנדלען זיך אין א שירעם.

לאנטיע האט אויפגעגעבען ווירזשין א פלאן, אז זיא זאָל זשערוויז נעהמען יעדע וואָך צו וואשען דיא דילען, זיא פלעגט איהר דערפאר צאהלען דרייסיג סו א מאָל, און זשערוויז פלעגט קומען יעדען שבת מיט אן עמער און בארשט און האט געשיינט נאר ניט צו ליידען פון דער ניעדריגע ארבייט אין דעם הויז, וואס זיא האט א מאָל געפיהרט א פיינעם לעבען.

א מאָל שבת האט זשערוויז געהאט א שווערע ארבייט; דריי מעג לאנג האט גערעגענט און עס האט געשיינט, אז דער גאנצער שמוץ פון גאס איז אריינגעשלעפט געוואָרען אין קראָם אריין. ווירזשין איז געשטאנען הינטערן טיש, פיין

פערפוצט מיט שפיצען און האָט גערעדט מיט לאַנטיע, וואס איז געזעסען ניט ווייט פון איהר אויף א ניעדרינגען שטוהל און האָט וויא אימער גענעסען קאָנפעקטען.

— קענט איהר ניט וואשען אביסעל ריינער, פרוי קאַפּע, האָט צו איהר גע־זאָגט ווירזשין, איהר האָט אין דיא ווינקלען איבערגעלאָזט דעם גאַנצען שמוץ — זעהט איהר דען ניט? זייט אזוי גוט און נעהמט איבער נאָך א מאָל מיט דער באַרשט.

זשערוויז האָט געפאָלגט. זיא האָט א צווייטען מאָל איבערגעוואשען דעם ווינקעל, זיא איז געלעגען אויף דיא הענד און קניע דיא ארבעל פערקאַשערט איבער דיא רויטע ארמס, איהר אלטע קליידעל איז געווען אָנגעקלעבט אין איהר פעטען לייב, און דער שוויים איז גערונען פון איהר געזיכט.

— וואס מעהר זיא שמירט זיך, שיינט זיא מעהר, האָט לאַנטיע ארויסגע־רעדט לאַנגזאם מיט א פוּלען מויל.

ווירזשין האָט זיך אָבגעשפּארט אין איהר שטוהל מיט דער מינע פון א פּרינצעסין און נאָכגעקוקט מיט האלב פערמאַכטע אויגען, וויא זשערוויז ארבייט.

— אביסעל מעהר רעכטס, גערענקט, אז דיא פלעקען מוזען אלע ארויסגע־נומען ווערען. וויא איהר ווייסט, בין איך מיט אייך פאר אכטאָגען שבת ניט גע־בליבען צופריעדען.

דאַן האָט ווירזשין אנגעהויבען א געשפּרעך מיט לאַנטיע, וועהרענד זשערוויז איז ארומגעקראָכען נעבען זייערע פיס אין דעם שמוץ פון דיא דילען.

דאס האָט פערשאפט ווירזשין פיעל נחת, איהרע קעצענע אויגען האבען גע־פינקעלט מיט פרייד פון נקמה, און זיא האָט א קוק געטהאָן אויף לאַנטיע מיט א שמייכעל, ענדליך האָט זיא גענאָמען איהר נקמה פאר דער סצענע אין וואש־הויז, וואס איז געלעגען אויף איהר הארצען וויא א שווערע לאסט לאַנגע יאָהרען.

— מחשבות'ן, האָט זיך לאַנטיע אָנגערופען ווענדענדיג זיך צו זשערוויז, איך איך האָב געזעהען בייַ נאַכט געזעהן נאַנאַ.

זשערוויז האָט זיך אויפגעהויבען מיט דער באַרשט אין האנד.

— יא, איך בין געגאנגען אין גאַס, פאר מיר איז געגאנגען א יונגע מיידעל, געאָרמט מיט אן אלטען הערר. ווען איך בין זיי פערבייגעגאנגען און האָב איהר אריינגעקוקט אין געזיכט האָב איך דערזעהן, אז דאס נאַנאַ, זיא איז געווען גוט געקליידעט און האָט אויסגעזעהן גליקליך.

— אַה! האָט זשערוויז ארויסגעלאָזט א שטילען קלאַנג.

לאַנטיע וואס האָט פערטיג געמאַכט איין סלאָי, האָט זיך גענומען צו א צווייטען.

— נו, איז דאס א מיידעל! האט ער ווייטער גערעדט, שטעלט אייך פאָר, זיא האָט מיר געמאַכט א צייכען, אז איך זאָל איהר נאָכגעהן, אין א קאפע האָט זיא אוועקגעשיקט דעם אלטען הערין און האָט מיך צוגערופען צו דער טהיר, און געבעטען, איך זאָל איהר דערצעהלען, וואס יעדער מאכט.

— אהו! האָט זשערווייז ווידערהאָלט דעם זעלבען קלאַנג.

זשערווייז איז געשטאַנען און געוואָרט, זיבער האָט נאַנא איהם געבעטען, ער זאָל איהר עפּעס מיטטהיילען, לאַנטיע האָט געקיים געצוסערטע פלוימען.

— איך וואָלט אויף איהר אפילו קיין קוק נים געטהאָן, האט געזאָגט ווירזשין. איך האָף, אז זיא וועט מיך בעגעגנען וועט זיא צו מיר נים ריידען. איך קען אייך נים זאָגען וויא דאס וואָלט מיך בעליידיגט, מיר טהוט זעהר באנג פאר אייך, פרוי זשערווייז נאר דיא זאַך איז, אז מיין מאַן ארעסטירט אזעלכע מיידלאַך מעהר וויא א מרן א טאָג.

זשערווייז האָט נאָר נים געזאָגט, איהרע אויגען האבען געקוקט אין דער לופט. דיא האָט לאַנגזאם געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ וויא איין ענטפער אויף איהרע איינענע געדאנקען.

— מאכט עס אביסעל ניכער, האָט צו איהר געזאָגט ווירזשין, עס וועט תיינם ביי אייך געדויערן ביז האלבע נאכט און דאס וויל איך נים.

און זשערווייז האָט זיך צוריקגענומען צו איהר ארביים.

ווען דיא איז מיט'ן וואשען פערטיג געוואָרען, איז זיא געשטאַנען פאר'ן טישעל און געוואָרט אויף געלד, נאר ווען ווירזשין האָט איהר דיא דרייסיג סו צוגעוואָרפען, האָט זיא נים גלייך גענומען דאס געלד.

— און זיא האָט מעהר סיין זאַך נים געזאָגט? האָט זשערווייז געפרעגט.

— דיא? האָט לאַנטיע אויסגערופען. ווער איז „זיא“? אָ, יא, איך ווייס, איהר מיינט נאַנא! ניין, זיא האָט מעהר קיין זאַך נים געזאָגט.

און זשערווייז איז אוועק מיט דיא דרייסיג סו אין האנד, פון איהר סליידעל און שיך האָט געטריפט וואסער און דיא ברייטע זוילען פון דיא שיך האבען איבער־געלאָזט א ברייטען שפור אויפ'ן טראָטואר.

אין דער נאכבארשאפט האבען אלע פרויען, וואס האבען געטרונקען, וויא דיא, געהאלטען איהר זייט און געזאָגט, אז איהר טאָבטער'ס שלעכטע ארפפיהרונג

האט איהר אריינגעטריבען אין שכרות. ושערוויוז אליין האט אויך אנגעהויבען אין דעם צו גלויבען און צייטענווייז האט זיא אנגענומען א טראגישע מינע און געזאגט אז זיא ווינשט זיך דעם טוידט, זיא האט אהן א שום צווייפעל געליטען פון נאנא'ס אנטלויפען; פאר א מוטער איז שווער דער געדאנק, אז איהר קינד פערלאזט איהר פאר'ן ערסטען פרעמדען, וואס בעט איהר זיא זאל אזוי טהאן, נאר זיא איז שוין געווען צו ניעדריג געפאלען, אז זיא זאל לאנג ליידען דערפון.

זיא האט ארומגעוואנדעלט איבער דיא גאסען טאג נאך טאג, נאכט נאך נאכט אין האפנונג צו בעגעגענען איהר טאכטער. אין יענעם יאהר זיינען האלב פון דיא הייזער אין דער נאכבארשאפט אראבגעווארפען געווארען. לאנטיע און פלאסא האבען גאנצע טעג דעפוטירט איבער דיעזע צערשטערונגען. לאנטיע האט געזאגט, אז דער קעניג וויל אויסבויען פאלאצען אין דערמיט פערטרייבען דיא ניעדריגע קלאסען פון פאריז, און פלאסא האט געענטפערט, אויסער זיך מיט כעס, אז דער קעניג וואלט צוואווארפען גאנץ פאריז, אום צו געבען ארבייט פאר'ן פאלק.

ושערוויוז זיינען אויך ניט געווען געפעלען דיא אלע פערבעסערונגען און דיא ענדערונגען אין דער ענגער שמוציגער נאכבארשאפט, צו וועלכער זיא איז געוואוינט געווארען, אין דער ווירקליכקייט איז איהר געווען שווער צו צוזעהן דיא אלע פערבעסערונגען אין דער צייט וואס זיא איז געזונקען אלץ נידריגער און נידריגער, און זיא האט געמורמעלט אונצופריעדען, פאלענדיג איבער דיא קופעס ציגעל און קאלך אין איהרע וואנדרונגען און זוכען איהר טאכטער.

זיא האט געהערט פון איהר טאכטער עטליכע מאל, מען האט דערצעהלט, אז נאנא האט פערלאזען דעם עלטערן הערין און פיהרט זיך ארום מיט א יונגען, זיא האט אויך געהערט, אז נאנא האט מען געזעהן אין דעם גראנד סאלאן אויף א באל און אין אנדערע פלעצער, און זיא און קאפא האבען גענומען בעזוכען אזעלכע פלעצער, ווען זיי האבען געהאט אביסעל געלד אויף אויסצוגעבען.

אין דעם פערלויף פון א מאנאט האבען זיי אין נאנא פערגעסען און זייא זיינען געגאנגען פון זייער איינענעם פערגניגען, שטונדען־לאנג זיינען זיי געזעסען אנ־געשפארט מיט עלענבויגען אן דיא טישען, וואס האבען זיך געטרייסעלט פון טאנ־צען, און האבען זיך צוגעקוקט צו דיא טענצער.

א מאל אין א נאוועמבער נאכט זיינען זיי אריין אין גראנד סאלאן נים אזוי צו זוכען פערגניגען, וויא צו דערווארעמען זיך. אין דרויסען איז געגאנגען א

הונעל און דער סאַלאָן איז געווען איבערגעפילט, דיא קאַפּעס האָבען ניט געקענט געפינען קיין טיש און זיינען געבליבען שטעהן אין א דורכגאנג, אין געדרענגניס האָט מען ארויפגעשטופּט א יונגען מאַן אין א פראק אויף קאַפּע, דער יונגער מאַן האָט זיך אָבגעטרייסעלט מיט עקעל און גענומען ווישען דעם פראק מיט א טיכעל, קאַפּעס בלוזשע איז ווירקליך געווען זעהר שמוציג.

— הער, מיין טהייערער יונגער מאַן! האָט אויסגעשריען קאַפּע מיט כעס. מאך ניט אזעלכע הוית דאס איז גאר ניט נויטהיג, דוא מעגסט וויסען, אז דעם ארבייטער׳ס בלוזשע קען דיין פראק ניט שאדען, אויב עס האָט זיך אָן איהם אָנגעריהרט.

דער יונגער מאַן האָט זיך אומגעקוקט און האָט אָבגעמאָסטען קאַפּע׳ן פון קאָפּ ביז דיא פיס.

— זיי וויסען, האָט ווייטער געדעדט קאַפּע מיט כעס, אז דיא בלוזשע איז דאס איינציגע קלייד, וואס פּאַסט פאר א מאַן.

זשערוויז האָט געזוכט צו בערוהיגען איהר מאַן, נאר ער האָט זיך געקלאַפּט מיט׳ן פויסט אין הארצען און ווידערהאָלט:

— דאס איינציגע קלייד פאר א מאַן זאָג איך!

דער יונגער מאַן האָט זיך א דרייה געטהאָן און איז פערשוואונדען געוואָרען צווישען פובליקום, קאַפּע איז איהם נעגאנגען זוכען, נאר געפינען איהם איז געווען אונמעגליך, עס איז געווען צו פיעל מענשען, דער ארקעסטער האָט געשפּיעלט א סוואדריל און דיא מענצער האָבען געמאכט אזא שטויב, אז עס האָט דונקעל גע־מאכט דעם גאַז.

— זעה! האָט זשערוויז אויסגעשריען פּלוצים.

— וואס איז? האָט קאַפּע געפרעגט.

— קוק אויף יענעם סאַמעטענעם הוט!

לינקס פון זיי האָט זיך געזעהן א סאַמעטענער הוט, פול מיט גרויסע פעדערן, זיי האָבען אָהן אָטהעם בעטראכט דיא ווינענדיגע פעדערן.

— דערקענסטו ניט יענע האָר? האָט געמורמעלט זשערוויז הייזעריג, איך בין זיכער, אז דאס איז זיא.

אין א מינוט ארום איז קאַפּע שוין געשטאנען צווישען דיא טענצער. יא, דאס איז געווען נאנא, און איך וואס פאר א קאָסטיום! זיא האָט געטראגען אן אָבגעריסענע זיידענע קלייד פערפלעקט און פערשמוצט. זיא האָט ניט געהאט קיין

שאל אויף איהרע אקסלען צו פערדעקען דיא לעבער וואס זיינען געוואָרען פון דיא ארויסגעריסענע קנעפּלאך, נאר ניט קוקענדיג אויף איהר אָנגעריסענקייט, האָט זיא אויסגעזעהן שעהן און פריש. זיא האָט ניט געוואוסט, וואס איהר ערווארטעט און האט רוהיג געטאנצט ווייטער. דיא מינעס און קונצען, וואס זיא האָט געוויזען, זיינען געווען אונגלויבליך, זיא האָט זיך פערבויגען ביז צו דער ערד און פלוצים אין איין אויגענבליק האָט זיא שוין געהאט איהר פוס אריבערגעוואָרפען איבער איהר קאוואלער׳ס קאָפּ. ארום זיי האָט זיך פערקליבען א רעדיל און מען האָט זיי שטארק אפּלאָדירט, אין דיעזען מאָמענט האט זיך קאָפּע א וואָרף געטהאָן צו זיין טאָכטער.

— האלט מיך ניט אָב, האָט ער אויסגעשריען. איך וועל איהר כאפּען!

נאנא האָט זיך אומגעקוקט און האָט דערזעהן איהר פאָטער און מוטער. און קאָפּע האָט דערקענט אין זיין טאָכטער׳ס קאוואלער דעם יונגען מאן מיט׳ן פראק, מיט וועלכען ער האָט פריהער געהאט א קריג.

זשערוויז האט דערווייל אבגעשטופּט איהם און א זייט און האָט אראָבגע־לאָזט צוויי פּעטש נאנא׳ן איבער דיא אויערן, פון ערסטען פּאטש איז איהר הוט מיט דיא פעדערן אראָבגעפלויגען אן א זייט, און דער צווייטער האט איבערגע־לאָזט פינף רויטע סמנים אויף איהר בלייכע באַק. דער אָרקעסטער האָט געשפּיעלט ווייטער, און נאנא האָט ניט געוויינט און זיך ניט גערוהרט.

דיא טענצער זיינען געוואָרען זעהר בייז און האבען געהייסען דיא קאָפּעס פערלאָזען דאס צימער.

— נעה, האָט געזאגט זשערוויז און פּרוב נאָר ניט צו אנטלויפען, ווייל אזוי ניך וויא דוא מאכסט דעם ערסטען פערזוף, וועלען מיר דיך איבערגעבען צו דער פּאָליציי.

דער יונגער מאן מיט׳ן פראק האט געטהאָן וויא א חכם און האט זיך דערווייל אָבגעטראָגען.

ביי נאנא האָט זיך ווידער אנגעהויבען איהר אלטער לעבען, דיא גאנצע וואָך נאכדעם איז זיא געווען צארט און זאנפט, זיא האָט געטראָגען אן איינפאכע קליידעל און אן איינפאכען הוט און האָט געזאָגט, אז זיא וואָלט וועלען ארבייטען אין דער היים, זיא פלעגט אויפשטעהן פינף א זייגער אין דער פריה און זעצען זיך צום טיש און מאכען איהרע בלומען. נאר אין דיא זעקס מאָנאט, וואס זיא

האָט נים געארבייט, האבען איהרע פינגער פערלאָרען זייער פלינקייט און זיא האָט מיט זיי גאָר נים געקענט מאכען.

דער קלייי און טעפעלע איז פערטריקענט געוואָרען, דאס פאפיר און דיא בלעטלאך זיינען פערפלעקט און פערשטויבט געוואָרען, דיא פאבריקאנטין, וואס האָבען איהר דיא ארבייט ארויסגעגעבען, איז געקומען נאך איהרע געצייג און מאטער־ריאל און האָט געמאכט א סצענע. גאַנא האט זיך ווידער אָבגעלאָזט און האט נאר נים געטהאָן, זיא האָט זיך נאר געקריגט מיט דער מוטער פון פריה ביז בייי נאכט. געווים האָט אזא צושטאַנד לאַנג נים געקענט אָנהאלטען, און אין איין שעהנעם אבענד איז גאַנא ווידער פערשוואונדען געוואָרען.

דיא לאַרילס האָבען זיך שטארק אמוזירט פון דער געשיכטע און האָבען געזאָגט, אז דאס צווייטע מאָל ווען זיי וועלען איהר כאפען זאלען זיי איהר איינ־שפארען אין א שטיינעלע וויא א קאנאריקעל.

דיא קאָפעס זיינען געוועזען שרעקליך בייז, נאר זיי האבען זיך געמאכט, וויא דאס פערשאפט זיי פערגניגען, אַם מייסטען האט זיי געערגערט, וואס גאַנא פלעגט קומען אָפט אין דער נאכבארשאפט און זשערוויז האָט געזאָגט, אז זיא מחוט דאס איהר אויף צו להכעיס.

זיי האבען געוואוסט אז זיא געהט אויף אלע בעלער און זיי קענען איהר לייכט אָבזוכען, נאר זיי האבען דאס נים געוואָלט טהאָן.

נאר איין נאכט ווען זיי האבען זיך שוין צוגעקליבען צו געהן שלאָפען, האבען זיי דערהערט א קלאַפ אין טהיר, דאס איז געוועזען גאַנא און זיא איז געקומען פרעגען אַזוי קאַלט וויא טעגליך, אויב זיא קען ביי זיי שלאָפען. איהר צושטאַנד איז געוועזען שרעקליך! איהר קלייד איז געהאנגען וויא א שמאטע און איז געוועזען אויס־געטונקט אין בלאָטע. גאַנא האָט אין דער גיך איינגעשלונגען א שטיקעל טרוקענע ברויט און אנשלאָפען געוואָרען מיט א שטיקעל ברויט אין האַנד.

דאס האָט אָנגעהאלטען א צייט לאַנג, זיא פלעגט אוועק און דערנאך ווידער ווייזען זיך, גאַנצע וואָכען און א מאָל מאָנאטען האָט מען פון איהר גאָר נים גע־הערט, פלוצים פלעגט זיא ערשיינען און נים געזאָגט קיין וואָרט וואו זיא איז געוועזען, א מאָל איז זיא געוועזען גוט געקליידעט, א מאָל שרעקליך אָבגעריסען, און ענדליך האבען זיך דיא עלטערן דערצו צוגעוואוינט און האבען בעטראַכט איהר קומען און געהן וויא א זאך, וואס דאַרף אַזוי זיין, זיא קען קומען און געהן, ווען זיא וויל, נאר דיא טהיר זאָל זיא פערמאכען. איין זאך האָט זשערוויז נים

נעקענט פערליידען, דאס איז געוועזען ווען נאנא פלעגט קומען אין א חוס מיט פערדען און אין א קלייד מיט א שלעפע. ווען נאנא פלעגט קומען צו איהר, מוז זיא זיך ווארפען אין אנשפאנען, ווייל זי קען אין איהרע קליידער נים ארומשפרינגען איז צו איהר, מוז זיא קומען ווייא אין איינפאכע ארבייטער־מיידעל, זיא וויל נים, אז זיא זאל זיך דא ווייזען מיט איהר טהייער־בעצאהלטען פוץ, ווייל איהרע קליידער מיט איהרע שלעפעס האבען געמאכט א גאנצען גערודער אין הויז.

א מאל ווען זשערווייז האט גענומען זידלען איהר מאכטער פאר'ן לעבען, וואס זיא פיהרט און איז אזוי ארויס פון זיך, אז זיא האט איהר אנגעכאפט פאר דיא אקס־ען און גענומען איהר טרייסלען, האט נאנא זיך אנגערופען:

— לאז מיך צורוה! ווער ביזטו דאס, וואס דוא זאגסט מיר אזעלכע ווערטער, דוא האסט געטהאן, וויא דיר איז געוועזען געפעלען, פאר וואס קען איך נים טהאן וויא מיר געפעלט?

— וואס מיינסטו? האט געשטאמעלט זשערווייז.

— איך האב זיך געמאכט נים וויסענדיג, ווייל דאס איז נים געוועזען מיין געשעפט, נאר מיינסטו אז איך ווייס נים וואו דוא האסט דיא נעכט פערבראכט, ווען מיין פאטער איז געלעגען און געבראכען? דוא האסט דאס מיר געוויזען א ביישפיעל וויא צו לעבען.

זשערווייז האט זיך אבגעקעהרט בלייך און ציטערנדיג, און נאנא האט זיך גלייך בערוהיגט און איז איינגעשלאפען

קאפא האט איצט געפיהרט זעהר א רעגולארען לעבען, דאס הייסט, ער האט נים געטרונקען זעקס מאנאט לאנג. דאן האט ער זיך פלוצים צוגעכאפט צום טרונק און דאס פלעגט איהם פיהרען אין משוגעים־הויז, נאך זיין ארויסקומען פון דארטען האט זיך דאס ווידער אנגעהויבען פון דאס ניי און אין דעם פערלויף פון דריי יאהר, איז ער זיבען מאל געווען אין משוגעים־הויז און איז יעדעס מאל ארויס־געקומען שוואכער און צובראכענער.

קאפע האט נאר געוואוסט איין רפואה פאר זיינע ליידען און דאס איז גע־ווען א גרויסע כוס'ע אין דער פרית. זיין זכרון האט ער שוין לאנג פערלארען, זיין מארך איז געווארען ווייך, ווען נאנא פלעגט קומען נאך זעקס וואכען, האט איהם ארויסגעוויזען, אז זיא איז נאר וואס ארויסגעגאנגען עפעס קויפען. ווען זיא האט איהם בעגעגענט אין גאס, האט זיא פאר איהם קיין מורא נים געהאט, ווייל ער פלעגט פערביי איהר דורכגעהן און איהר נים דערקענען. א מאל אבענד־צייט אין הערבסט איז נאנא ארויס קויפען א פאר געבאקטע בערנעס און איז נים געקומען

צוריק. זיא האט דערפיהלט, אז דאס קאלטע וועטער קומט, און זיא האט ניט נעוואלט זיצען ביי א קא:טען אייוועז, פאַרינען ווינטער האט זיא נעטהאַן דאס זעלבע, זיא איז דאן ארויס קויפען טאבאק פאר צוויי סו, און איז צוריקגעקומען אין א מאַנאט ארום. זשערווייז האט נערעדענקט, אז איצט וועט זיין דאס זעלבע, נאר זיי האבען נעהאט א גרויסען טעות. ווינטער איז אריבער, דער פריהלינג איז אוועק און אין מאַנאט יוני האבען זיי נאך נאר ניט געהערט פון איהר.

מסתמא איז איהר נעוועזן גאנץ בעקוועם, און זשערווייז האט פערקויפט איהר בעטיל, דענקענדיג, אז זיא וועט שוין מעהר א היים ניט קומען, דאס בעט האט פערנומען אן אָרט און דיא זעקס פראנק האבען נעקענט צו ניץ קומען אויף טרינקען.

איין פריה־מאָרגען, ווען זשערווייז איז דורכגעגאנגען, האט ווירזשין איהר א רוף נעטהאַן זיא זאָל איהר העלפען. לאַנטיע האט דיא לעצטע נאכט נעהאט ביי זיך צוויי געסט און מען האט נעדארפט אויפראמען. וועהרענד זשערווייז האט גע־וואשען דאס געפעס, איז לאַנטיע נעזעסען אין קראָם און האט נערויכערט, פלוצים האט ער זיך נעווענדעט צו זשערווייז און נעזאָגט:

— אה, זשערווייז, איך האָב נעזעהן נאנא מיט א פּאָר נעכט פריהער.

ווירזשין איז נעשטאנען הינטערן טיש און נעעפענט איין שופלאָד נאכ'ן צוויי־טען, איהר נעזיכט האט זיך אלץ מעהר און מעהר אויסגעצויגען, זיא האט געפינען אז יעדער שופלאָד איז לעדיג. דערהערענדיג זיינע ווערטער, האט זיא איהם גע־וויזען א פויסט.

זיא האט נעדענקט, אז ער זעהט נאנא צו אָפט, זיא האט נאר ניט גע־זאָגט, נאר פרוי לעבא, וואס איז איצט אריינגעקומען האט נעזאָגט מיט א פיעל־דייטענדען בליק:

— און וואו האט איהר זיא נעזעהן?

— אה, אין א קארעטע, האט לאַנטיע נעענטפערט מיט א נעלעכטער, און איך בין נעשטאנען אויפ'ן טראָטואר. און ווענדענדיג זיך צו זשערווייז, האט ער נערעדט ווייטער;

— יא, זיא איז נעזעסען אין א קארעטע, פראכטפאָל נעקליידעט, איך האָב איהר אָנפאנגס ניט דערקענט נאר זיא האט מיר צונעוואָרפען א קוס מיט דער האנד, היינטינעס מאָל מוז איהר נעליעבטער זיין צום וועניגסטען א גראף, זיא האט אויסגעזעהן גליקליך, וויא א קעניגין.

ושערוויז האָט נאָך אַלץ געווישט דיא טעלער. וואס איז שוין לאַנג געווען טרוקען, ווירזשין מיט אָנגערוקטע ברעמען האָט געבראָכען דעם קאָפּ, ווּיא וועט זיא קריגען דאס געלד צו בעצאָהלען מאָרגען אויף דיא צוויי וועקסלען, און לאַנטיע פעט און פריילעך פון דיא קאָנפעקטען, וואס ער האָט אויפגעגעסען האט זיך גע־פרעגט, צו דיא שופלאָדען און קעסטעלאך און סלאָיעס וועלען ווידער אָנגעפילט ווערען, אדער דיא רואינע, וואס ער האט שוין לאַנג פאָראויס געזעהן, איז שוין אָנגעקומען און ער וועט זיך דארפען בעצייטענס אָבטראָגען, ווייל פאר איהם איז שוין מעהר ניט געבליבען קיין קאָנפעקטען.

ווען ושערוויז איז צוריקגעקומען אין איהר צימער, האָט זיא געטראָפען קאָפּע זיצען נעבען בעט, און ער האָט געוויינט און געקרעכצט, זיא האָט גענומען א שטוהל, האָט זיך געזעצט נעבען איהם און געסוקט אויף איהם, ניט רעדענדיג קיין וואָרט.

— איך האָב נייעס פאָר דיר, האָט זיא ענדליך געזאָגט, מען האָט געזעהן דיין טאָכטער, זיא זעהט אויס גליקליך און צופריעדען, הלואי וואָלט איך געווען אויף איהר פלאַץ.

קאָפּע האָט געקוקט אויף דער ערד, דאן האט ער אויפגעהויבען דעם קאָפּ און געזאָגט מיט אן אידיאָטישען געלעכטער:

— טהו, וויא דוא פערשטעהסט, מיין טהייערע. איך וועל דיר ניט שטעהן אין וועג, ווען דוא ביזט אויסגעפוצט, זעהסטו ניט אויס זעהר שלעכט.

XI.

דאס ווערטער איז געווען קאלט אין מיטען יאנואר. זשערוויז האט דעם „ערסטען" ניט געקענט איינצאהלען פאר דער דירה זיא האט געהאט זעהר וועניג ארבייט און דארום איז ניט געווען וואס צו עסען, זשערוויז האט וועניג געהאפט אויף איהר מאן, אז ער זאל ברענגען אביסעל געלד, נאר פיעלייכט? ער האט געזאגט, אז ער וועט ארבייטען און אזוי האט זיא זיך ביסלעכווייז איינגערעדט. אז ער וועט ברענגען געלד, און זיי וועלען האבען א גוטען ווארטמען מיטאג, זיא האט שוין נאר אויפגעגעבען צו זוכען ארבייט, קיינער האט איהר ניט געוואלט נעהמען זיא איז געווארען אזוי אבגעלאזען, אז א ריהר טהאן זיך איז פאר איהר געווען אונערטרעגליך, און זיא איז געלעגען אויסגעצויגען אין בעט, ווייל דארטען האט איהר געשיינט צו זיין ווארעמער.

זשערוויז האט עס גערופען בעט, אין דער ווירקליכקייט אבער איז דאס נעווען ניט מעהר וויא א קופע שטרוי אין א ווינקעל צימער, איהר בעט און מטבעל האט זיא שוין לאנג פערקויפט, וויא לאנג קענען מענשען לעבען ניט געגעסען? האט זיא געטראכט לינענדיג דארטען, זיא איז ניט געווען הונגעריג, נאר זיא האט געפיהלט א זעלטזאמע שווערקייט אין מאגען, איהרע איינגעגראבענע אויגען האבען ארומגעוואנדערט איבערן צימער און געזוכט, וואס קען מען נאך פערקויפען, ווען עס וואלט זיך נאר געפונען א סוחר אויף דיא פאוועטינע (שפינענגעוועב)? זיא האט געוואוסט, אז פאוועטינע איז א סגולה צו א שניט, נאר צו האט עס עפעס א ווערטה, האט זיא שטארס געצווייפעלט.

מיעד פון דיעזע בעטראכטונגען, האט זיא זיך אויפגעהויבען און צוגערוקט איהר איינציגען שטוהל צום פענסטער און האט ארויסגעקוקט אין פער'חושך'טען הויף.

דער ווירטה פון הויז איז היינט געווען און האט איהר געזאגט, אז אויב זיא וועט איהם ניט געבען קיין געלד ביז א וואך ארום, וועט ער איהר ארויסווארפען פון וואהנונג.

זיא איז געזעסען ביים פענסטער און געקוקט אויפ'ן בלייכען הימעל, ביז זיא איז ענדליך אנשלאפען געווארען, איהר האט אויסגעוויעזען אז זיא געהט אין א שניי־שטורם און קען ניט געפינען דעם וועג א היים. זיא האט זיך אויפגעכאפט מיט א צאפעל און האט געזעהן, אז עס הויבט אן צו ווערען נאכט, וויא לאנג

זינען די מעג, ווען דער מאַנען איז לעדיג. זי האָט געוואָרט אויף קאָפּע און אויף די הילף, וואס ער וועט ברענגען.

דער זיינער האָט געשלאָגען ביי א שכנה, איז דאס מעגליך אז דער זיינער איז שוין דריי? זי האָט זיך צואווינט. וויא וועט זי דאס קענען אויסהאלטען ביז זיבען? נאך אן אנדער האלבע שטונדע ווארטען איז זי אויפגעשפרונגען, יא, זיי קענען זאָגען, וואס זיי ווילען דאך וועט זי פּרובען אויב זי וועט ניט קענען לייהען צעהן סו ביי די לאַרילס.

אין דעם קארידאָר האבען אָפּט די שכנים ווינטער־צייט געליהען איינער ביים צווייטען קלענערע סומען. נאר קיינעם איז אין זינען ניט אריין צו בעטען לייהען ביי די לאַרילס. זשערוויז האָט געמאכט הארץ און האט אָנגעקלאפּט צו זיי אין מהיר.

— הערייןן! האָט געענטפערט א שוואכער קול.

וויא גוט דא איז! ווארעם און ליכטיג פון דעם ברענענדען שמיעד־אייוועלע, אין נאָז האט איהר גלייך א זעץ געטהאָן דער ריח פון זופּ, און איהר איז א חלשות צונעפאלען צום הארצען.

— אה, דאס זיים איהר! האט אויסגערופען די שוועגערין, וואס ראַרפט איהר?

די ווערטער זינען געבליבען ביי זשערוויז שטעקען אין האלז, ווייל זיא האט דערזעהן ראָש'ן זיצען ביים אייוועןּ.

— וואס ווילט איהר? האט איהר לאָריל געפרעגט פון זיין זייט.

— האט איהר געזעהן קאָפּע? האט זשערוויז געשטאמעלט. איך האב גע־מיינט, אז ער איז דא.

פרוי לאָריל האט געענטפערט מיט א שטאָך, אז זיי זעהן איצט זעהר זעלטען קאָפּע אזוי וויא זיי זיינען ניט רייך גענוג צו טראקטירען איהם מיט אזוי פיעל בראַנפען, פיעל ער קען אויסטרינקען.

זשערוויז האָט ענדליך ארויסגעשטאמעלט, אז ער האט פערשפּראָכען צו קומען א היים, און זיא דארף אביסעל געלד אויף עסען.

א לאנגע שטילקייט איז איינגעטראַטען, פרוי לאַריל האט מיט'ן קליינעם בלאָז־זאק געבלאָזען אויפ'ן פייער און איהר מאן האט זיך נאך מעהר אנגעבויגען איבער דער ארבייט, וועהרענד ראָשע האָט א שמייכעל געטהאָן מיט א מינע, וויא ער ערווארט עפּעס.

— ווען איך זאָל נאָר קרינגען צעהן סו, תאָט ווייטער געמורמעלט ושערוויז.
ווייטער שטיל.

— אז איהר זאָלט מיר זיי לייהען, וואָלט איך אייך מאָרגען אין דער פריה אָבגעגעבען.

פרוי לאָריל האָט זיך אַ קעהר געטהאָן צו איהר און אַ קוק געטהאָן איהר גלייך אין געזיכט אריין, טראַכטענדיג מיט זיך, אז אויב זיא וועט איצט נאָכגעבען, וועט זיא מאָרגען קומען נאָך צוואַנציג סו אָדער אַזוי ווייטער, נאָר אָהן אַ סוף, און דאריבער האָט זיא געענטפערט:

— מיין טהייערע, איהר ווייסט גאַנץ גוט, אז מיר האָבען קיין געלד ניט, און מיר קענען פון ערגעץ ניט ערוואַרטען. מיר וואָלטען אייך גערן געטהאָן אַזאַ טובה.

— געוויס, האָט לאָריל געזאָגט, דאס הארץ איז גוט, נאָר דיא קעשענע איז לעדיג.

ושערוויז האָט אַראָבגעלאָזט דעם קאָפּ, נאָר זיא איז ניט אוועק גלייך. זיא האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם גאָלדענעם דראָט, אויף וועלכען איהר שוועגערין האָט געאַרבייט, אויפ'ן דראָט ביי איהר שוואָגער אין דיא הענד און האָט זיך געטראַכט, אז איין ברעקיל דערפון האָט איהר געקענט געבען אַ גאַנצען מיטאָג. דאס צימער איז איצט געווען זעהר שמוציג, פול מיט'ן שטויב פון קויהלען, נאָר ביי איהר אין דיא אויגען האָט דאס צימער אויסגעוויזען פול מיט ריינקייט, און זיא האָט נאָך אַ מאָל געזאָגט מיט אַ שמילער און ווייכער שטימע:

— איך זאָג אייך צו, אז מאָרגען אין דער פריה טראָג איך אייך דיא צעהן סו אריין.

טרערען זיינען געשטאַנען אין איהרע אויגען, נאָר זיא האָט זיך בעשלאָסען ניט צו זאָגען, וויא לאַנג זיא הונגערט שוין.

— איך קען אייך ניט זאָגען, וויא געטהיג איך דאַרף עס האָבען, האָט זיא פאָרטגעזעצט.

דיא לאָרילס האָבען זיך געביטען מיט אַ קוק, דער הילצערנער פוס בעמעלט ביי זייער טהיר — ווער האָט זיך אויף דאס געקענט ריכטען! פאַר וואס האָבען זיי ניט געוואוסט אז דאס איז זיא, ווען זיי האָבען אַזוי אונבעטראַכט אויסגעשריען: „הערייך!" זיי קענען זיכער ניט געטרויען אַזעלכע מענשען אריבערצוטרעטען זייער שוועל, זיי האָבען ביי זיך אין צימער צופיעל פון דעם, וואס איז זעהר

מהיער. זיי האבען שוין עטליכע מאל פערדעכטינט זשערווייז, ווען זיא האט מיט אזא זעלטזאמען בליק ארומגעקוקט דאס צימער. זיי מארען איצט פון איהר קיין אויג ניט אראבלאזען.

רעדענדיג, איז זשערווייז אביסעל נעהענטער צוגעגאנגען צו לאריל.

— ניט אכטונג! האט ער געזאגט גראב. איהר וועט אוועקשלעפען א פאר שמיקעלאך געלד מיט דיא זוילען פון אייערע שיך. עס זעהט אויס, וויא איהר וואלט זיי בכיון אויסגעשמירט מיט פעטס.

זשערווייז האט זיך צוריקגערוקט און זעהענדיג, אז דיא שוועגערין נעהמט ניט אראב דיא אויגען, פון איהרע הענד, האט זיא זיי געעפענט און געזאגט, מיט א פריינדליך־מילדען קול — דער קול פון א פרוי, וואס איז מיעד געווארען צו קעמפפען —

— איהר קענט זעהן אליין, אז איך האב גאר ניט גענומען.

דיא ווארעמקייט פון דיא צימערן און דעם ריח פון דער זופ האט זיא ניט געקענט אריבערטראגען און זיא איז ארויסגעגאנגען.

אזוי ניך וויא הינטער איהר האט זיך פערמאכט דיא טהיר, האבען דיא לארילס א ציה געטהאן מיט דיא אקסלען. זיי האבען געהאפט, אז זיי זעהן איהר דאס לעצטע מאל, זיא האט אליין אויף זיך ארויפגעבראכט אלע אונגליקען און זיא האט דאריבער קיין רעכט ניט צו ערווארטען פון זיי הילף, ראשע האט זיי אונטער־געהאלפען אין דעם געשפרעך און האט אויף איהר אויסגערעדט, וואס אין קארט שטעהט ניט, און אלע דריי זיינען געקומען צום שלום, אז זיי האבען דערלעבט אין איהר א נקמה פאר איהר אמאליגען שיינעם געשעפט און פאר אלע אנ־דערע זאכען.

— איך קען איהר, האט געזאגט פרוי לאריל ווען איך זאל איהר געבען דיא צעהן סו, וואלט זיא זיי געוויס פער'שכור'ט.

זשערווייז איז צוגעקראכען ביז צו איהר טהיר, נאר זיא איז אין צימער ניט אריין, ווייל זיא האט מורא געהאט. זיא וועט בעסער געהן איבערן קארידאר הין און צוריק און דערווארעמען זיך אביסעל. צוקומענדיג צום לאך, וואו דער אלטער ברו פלעגט זיין פערשטעקט, האט זיא אהין אריינגעקוקט און האט דערזעהן, אז ער איז נימא, און זיא האט מיט א געפיהל פון קנאה א קלער געטהאן, צו האט איהם עמיצער פיעלייכט ניט בערבעטען אויף א מיטאג. דערנרייכענדיג דיא טהיר

פון דיא ביזשארס האט זיא דערהערט א קרעכץ פון אינערוויינינג. זיא איז אהין אריינגעקומען.

— וואס איז געשעהן? האט זיא געפרעגט.

דאס צימער איז געווען זעהר ריין, יעדע זאך איז געשטאנען אויף אן אָרט, ערסט היינט אין דער פריה האט לאַלי אויסגעקעהרט און אויפגעראמט אין שטוב, דער דלות האט אומ.יסט געפייפט אין דעם צימער; קיין שמוץ האט ער אהין נים געקענט ברענגען, דאס קינד האט אהן אן אויפהער גערייניגט און געשייערט, געוואשען און געסקראָבעט און יעדע זאך האט געגלאנצט.

דיא צווי קליינע קינדערלאך זיינען געזעסען אין א ווינקעל און האבען אויס־געשניטען צאצקעס פון פאפיר, נאר לאַלי איז געלעגען אויסגעצויגען אין בעט, איבערגעדעקט ביז איבערן האלז מיט א ליילעך.

— וואס איז געשעהן? האט ווידער זשערוויז געפרעגט אונרוהיג.

לאַלי האט לאנגזאם געעפענט דיא אויגען און האט זיך געמאטערט רעדען.

— נאר נים, האט זיא געענטפערט מיט א שוואכען קול. נאר נים.

זיא האט ווידער פערמאכט דיא אויגען און ווייטער געזאָגט:

איך בין נאר אביסעל פויל און איך רוה זיך אב.

נאר איהר געזיכט האט געטראָגען אזא אויסדרוק פון שרעקליכע יסורים, אז זשערוויז האט זיך אראָבגעלאָזט אויף דיא קניע נעבען איהר בעט, זיא האט גע־וואוסט, אז דאס קינד הוסט שוין א מאָנאט צייט און זיא האָט איצט געזעהן, וויא פון דיא ווינקלען פון מויל טריפט ארונטער בלוט.

— איך בין נים שולדיג, האט לאַלי געמורמעלט; — איך האָב געמיינט, אז איך בין געזונד גענוג און האב אויסגעוואשען דיא דילען, נאר דיא פענסטער האב איך נים געקענט ענדיגען, אלץ איז ריין אויסער דיא פענסטער, איך בין געווען אזוי פערמאטערט, אז איך האב מיך געמוזט אנידערלייגען......

זיא האט אין מיטען איבערגעריסען און בעמערקט:

— זיים אזוי גוט און נים א קוק, אז דיא קינדער זאָלען זיך נים צושניידען מיט'ן שעריל.

זיא האט א ציטער געטהאן, דערהערענדיג שווערע טרים אויף דיא טרעפ, איהר פאָטער האָט מיט א גערויש געעפענט דיא טהיר, וויא שטענדיג איז ער איצט געווען זעהר שכור און זיינע אויגען האבען געברענט פון אלקאָהאָל.

ועהענדיג, אז לאלי לינט אין בעט, איז ער צונעגאנגען צום ווינקעל, וואו עס איז געשטאנען דער לאנגער בייטש און האט איהם פערנאנדערגענומען.

— א פיינער שפאס! האט ער געזאגט, איצט לינט מען אין בעט! ארויס פון בעט!

ער האט א פאך געטהאן מיט'ן בייטש איבער'ן בעט און דאס קינד האט ווייך א מורמעל געטהאן:

— שלאג מיך ניט פאטער, דוא ווערסט דערנאך תרטה האבען, שלאג מיך ניט.

— שטעה אויף! שטעה אויף! האט ער א געשריי געטהאן.

דאן האט זיא שוואך געענטפערט.

— איך קען ניט, ווייל איך האלט ביים שטארבען.

ושערוויז האט אויסגעריסען ביי איהם דעם בייטש, און ער איז געבליבען שטעהן מיט אן אפענעם מויל און מיט אויסגעגלאצטע אויגען האט ער גענומען קוקען אויף זיי מאכ נר.

וואס מיינט דערמיט דיא קליינע נאר? ווער האט דאס געהערט, אז א קינד זאל שטארבען, ניט ליענענדיג פריהער קראנק? אה, זיא מאכט זיך דאס.

ביזשאר האט א פיהר געטהאן מיט דער האנד איבער דיא אויגען, זיא האט ווירקליך אויסגעזעהן זעהר זעלטזאם, זיא האט מיט איין מאל בעקומען א געזיכט פון אן ערוואקסענע פרוי, דיא אנוועזענהייט פון טוידט אין דעם ענגען צימער, האט איהם פלוצים אויסגעניכטערט. ער האט זיך ארומגעקוקט איבערן צימער מיט דער מינע פון א מענשען, וועלכען מען האט פלוצים אויפגעוועקט פון א חלום. ער האט געזעהן דיא צוויי קליינע קינדער ריין און גליקליך און דאס צימער אויפגעראמט.

ער האט זיך אראבגעלאזט אויף א שטוהל.

— טהייערע, קליינע מאמעלע, האט ער געמורמעלט.

דאס איז געוועזן אלץ, וואס ער האט געזאגט, נאר פאר לאלי, וואס האט פון איהם קיין מאל אזעלכעס ניט געזעהן, האט דאס געקלונגען זעהר זיס, זיא האט איהם אנגעהויבען צו טרייסטען זיא האט איהם געזאגט, וויא איהר טהוט וויינ, וואס זיא מוז איהם פערלאזען איידער זיא האט ערצויגען איהרע קליינע שוועסטערלאך, ער וועט אויף זיי אכטונג געבען, ניט אמת? און מיט א שטערבענדע

שמימע האם זיא איהם נעזאָגט, װאו זייערע קליידלאך ליגען און אנדערע אזעלכע זאַ

דער אלקאָהאָל האט ווידער גענומען איבער איהם דיא אויבער־מאכט און ער האט זיך צו איהר צוגעהערט מיט פערוואונדערטע און פערלאָפענע אויגען.

נאך א לאנגער פויזע האָט זיא ווייטער געזאָגט:

— מיר זיינען שולדיג פיער פראנק און זיבען סו דעם בעקער, מען מוז איהם בעצאָהלען, פרוי גאדראָ האט אונזערן א פרעס־אייזען דוא זאָלסט ניט פערגעסען אָבצונעהמען, איך האב אויף היינט אבענד ניט געקענט צוגרייטען קיין זופ, נאר דוא װעסט געפינען ברויט און קאלטע קארטאָפעל.

אזוי לאנג וויא זיא האט געאָטהעמט, איז דאס קליינע, ארימע וועזען געוועזען דיא מוטער פון דער פאמיליע. זיא איז אויסגעגאנגען, ווייל איהר קליינע ברוסט איז געוועזען צו קליין איינצוהאלטען אזא גרויסע הארץ. עס איז געוועזען דיא שולד פון פאָטער, וואס ער האָט פערלאָרען אזא שאַץ, דיא נידערטרעכטיגע בעשעפענים האט דער׳הרג׳עט איהר מוטער צום טוידט און האט איצט ערמאָרדעט דיא טאָכטער.

זשערוויז האָט זיך געמאטערט איינצוהאלטען איהרע טרערען, זיא האט געהאלטען לאלי פאר ביידע הענד און ווען דער ליילעך האט זיך פון איהר אראָפּ־געגליטשט, האט זיא איהר אויף דאס ניי צוגעדעקט און האט דערביי א קוק גע־טהאָן אויף איהר קליין קערפערל. דאס, וואס זיא האט דערזעהן, האט געקענט מאכען א שטיין וויינען. לאלי האט נאר געטראָגען א קליינע העמדיל איבער איהר צופאסעוועטע און צובלוטינגטע לייב, דער בייטש האט אויף איהר איבערגעלאָזט לאנגע פאסען, אויף דער רעכטער האנד האט זיא געהאט א גרויסען בלויען צייכען און דער גאנצער קערפער איז געוועזען איין וואונד.

זשערוויז איז געבליבען שטעהן א פאראליזירטע פון דיעזען אָנבליק, זיא האָט זיך געפרעגט אויב א גאָט איז פאראן אין הימעל, וויא אזוי האט ער געקענט דערלאָזען, אז אזא קליין קינד זאל אזוי פיעל דארפען אויסשטעהן.

— פרוי קאָפּע, האט דאס קינד געמורמעלט, מאטערענדיג זיך צו פערדע־קען זיך מיט׳ן ליילעך — פרוי קאָפּע ......

עס איז איהר געוועזען א שאנדע פאר איהר פאטער.

זשערוויז האָט דארטען מעהר ניט געקענט אויסהאלטען, דאס קינד איז אויסגעגאנגען וויא א ליכט, זיא האט דיא אויגען ניט אראָבגעלאָזט פון דיא קליינע

שוועסטערלאך, וואס זיינען נאך אלץ געזעסען אין ווינקעל און האבען ארויסגעשני־טען זייערע צאצקעס. אין צימער האט אנגעהויבען צו ווערען פינסטערער און שערוויץ איז אנטלאפען. אך, וואס פאר א שרעקליכע זאך איז דאס לעבען, וויא צופריערען וואלט זיא געווען ארונטערצואווארפען זיך אונטער דיא רעדער פון אן אמניבוס אום נאר דערפון פטור צו ווערען.

כמעט ניט וויסענדיג, וואס זיא טהוט, האט זיא זיך געלאזט געהן צום פאבריק, וואו דער מאן האט געארבייט, אדער וואו ער האט געזאגט, אז ער ארבייט, זיא וועט דא אויף איהם ווארטען און וועט ביי איהם צונעהמען דאס געלד איידער ער וועט עס פער'שכור'ן.

אין דעם ווינקעל, וואו זיא איז געשטאנען, איז געווען זעהר קאלט דער שניי וואס איז געפאלען האט שטילער געמאכט דעם גערויש פון דיא קארעטען און טריט. זיא איז געשטאנען און געקלאפט מיט דיא פיס, כדי זיי זאלען ניט פערפרוירען ווערען, דיא דורכגעהער זיינען געלאפען געשווינד מיט אריבערגעצויגענע קאלנערס און האבען איהר ניט געסענט פערשאפען קיין צערשטרייהונג, פון דערווייטענס האט זיא בעמערקט עטליכע פרויען, וואס האבען געקוקט אויף דער טהיר פון פאבריק פונקט מיט אזא אנגסט וויא זיא, זיא האט זיי ניט געקענט, נאר מען האט זיי איהר ניט געדארפט פארשטעלען זיא האט גאנץ גוט געוואוסט, וואס זיי ווארטען דא, זיי זיינען אויך געווען ארימע ארבייטער ווייבער, וועלכע זיינען געקומען אב־נעהמען ביי זייערע מענער א טהייל פון דער פערדיענסט, איידער זיי וועלען צייט האבען צו פער'שכור'ן עס.

דיא טהיר פון דער פאבריק איז א צייט לאנג געווען צוגעמאכט, ענדליך האט זיא זיך געעפענט, עטליכע ארבייטער זיינען ארויס, נאר דאס איז מסתמא געווען פון יענע, וועלכע טראגען דאס געלד אהיים, ווייל זיי זיינען געלאסען און ערנסט פערביינעגאנגען דורך דער קופקע פרויען, איין פרוי האט זיך א ווארף גע־טהאן אויף א בלייבען און נידריגען מאן און האט ארויסגענומען ביי איהם פון קעשענע דאס גאנצע געלד ביז'ן לעצטען סו, ניט איבערלאזענדיג פאר איהם אפילו אויף א גלאז וויין, ער איז אוועק כמעט וויינענדיג, נאך עטליכע מענער זיינען ארויס, איינער האט זיך צוריקגעקעהרט אום צו ווארנען א קאמעראד, וועלכער איז ארויסגעגאנגען פון פאבריק זעהר פריילעך מיט א געזאנג אין מויל, נאר יענער האט קיין מורא ניט געהאט, ווייל דאס געלד האט ער בעהאלטען אין שוך.

אומדיסט האט דאס ווייב געזוכט אין אלע קעשענעס און געבעטען און געזידעלט, ער האט קיין געלד נים און פערטיג.

א נייע גרופע האט זיך געוויזען און איינער האט דעם צווייטען געשטופט, אום גיכער צו קומען אין שענק און פערטרינקען דיא פערדיענסטען פון א גאנצע וואָך ארביים, נאך זיי זיינען ארויסגעגעגאנגטן נאך א פּאָר אָבגעריסענע, וועלכע האבען זיך געזידעלט, וואס זיי האבען אזוי ווענינ געקרינען, האבענדינ גע'שכור'ט א האלבע וואָך און נים סומענדינ צו דער ארביים.

דיא טרויעריגסטע סצענע איז געוועזען צו זעהן דעם קימער פון א קליינע שוואכע פרוי, געקליידעט אין שווארצען, ווען דער מאן א הויכער, שעהנער יונג, האט גראָב אבגעשטופט אן א זייט און איז אוועק מיט זיינע קאמעראָדען אין שענק, לאָזענדיג איהר געהן אליין א היים און וויינען ביטער דעם גאנצען וועג.

זשערוויז איז נאָך אלץ געשטאנען און געווארט, וואו איז געבליבען קאָפּע? זיא האט איינינע פון דיא ארבייטער געפרעגט, נאר זיי האבען זיך מיט איהר גע־רייצט און געזאָגט, אז ער איז ארוים דורך א הינטער־טיר, זיא האט שוין גוט פערשטאָנען, אז קאָפּע האט איהר געזאָגט א ליגען, ער האָט היינט גאָר נים גע־ארביים און זיא האט נים קיין שום האָפפנונג, און האט נאר צו ווארטען אויף התנער, קעלט און פינסטערנים.

זיא האָט זיך געלאָזט געהן צוריק, פּלוצים האט זיא דערהערט קאָפּע'ס קול, זיא האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און דערזעהן דורכ'ן פענסטער פון א שענק איהר מאן און מעבאָם. יענער האָט דעם פּאָרינען זומער חתונה געהאט מיט א פרוי און גענומען אביסעל געלד, ער איז געוועזען גוט געקליידעט זאט און גליקליך, און קאָפּע האט איהם שטארק בעוואונדערט.

זשערוויז האט איהר האנד ארויפגעלעגט צו איהר מאן אויפ'ן אקסעל, ווען ער איז ארוים פון שענק.

— איך בין הונגעריג, האט זיא געזאָגט שוואך.

— הונגעריג? אזוי? עסס דיין פויסט און בעהאלט דעם צווייטען אויף מאָרגען.

— זאל איך געהן גנב'ענען א לעבעל ברויט? האט זיא געפרעגט מיט אן אומעריגען קול.

מעבאָם האט א גלעט געטהאָן זיין קינ־באק און געזאָגט מיט א שלום־מאַ־כענדיגען קול:

— ניין, ניין, מחוט דאס ניט, דאס איז געגען דעם געזעץ, נאר אז א פרוי וויל......

קאַפּע האַט איהם איבערגעריסען מיט א גראָבען געלעכטער:

— יא, אז א פרוי האט שכל, קען זיא שטענדיג דורכקומען, און אריבּ זיא הונגערט, איז דאס איהר אייגענע שולד.

און דיא צוויי מענער זיינען געגאַנגען ווייטער צום בולוואַר.

זשערוויז איז זיי נאכגעגאַנגען און האט ווידער געזאָגט:

— איך בין הונגעריג, איהר ווייסט, אז איך האב נאָך היינט גאר ניט גע־געסען, דוא מוזט מיר עפּעס פערשאַפען.

קאַפּע האַט ניט געענטפערט און זיא האַט ווידערהאָלט איהרע ווערטער מיט א הערצרייסענדען טאָן:

— גרויסער גאָט! האט ער אויסגעשריען מיט כעס, וואס קען איך טהאָן? איך האָב גאָר ניט, געה אוועק פון מיר, אויב דוא ווילסט ניט קיין קלעפּ.

ער האט אויפגעהויבען דעם פויסט, זיא איז אָבגעשפּרונגען און האט געזאָגט מיט צוזאמענגעפּרעסטע ציינער:

— זעהר גוט, איך וועל געהן און געפינען עפּעס א מאָן, וואס פערמאָגט א סו.

קאַפּע האט זיך געמאכט, וויא ער וואָלט עס גערעכענט פאר א גרויסען שפּאַס.

— געוויס קען זיא נאָך מאכען א זיעג ביים ליכט פון גען. זיא זעהט נאָך אויס נישקשה׳דיג, אויב איהר וועט געלינגען, ראטה ער איהר צו עסען אין קאַפּוצין, וואו מען ניט זעהר גוטע עסענס.

זיא האט זיך פון איהם אָבגעקעהרט מיט בלייכע ליפּען און ער האט איהר נאכגעשריען:

— בּרענג מיר א שטיקעל טאָרט, איך האב זעהר ליעב לעקאָך, און אפשר וועסטו אויך קענען אויסבעטען ביי דיין פריינד עפּעס אן אלטען ראָק, ווייל היינ־טיגע נאכט איז זעהר קאַלט.

זשערוויז האָט זיך געלאָזט געהן גיך און אין איהרע אויגען האט געקלונגען זיין טייוועלשער געלעכטער. זיא איז געוועזן ענטשלאָסען צו מאכען דעם פערצווייפעלטען שריט. איהר איז נאר פערבליבען אויסצוקלייבע צווישען דעם און גנבֿ׳ענען און זיא האט גערעכנט, אז זיא האט א רעכט צו טהאָן מיט איהר קערפּער, וואס

זיא חיל. דיא פראגע פון רעכט און אונרעכט איז פאר איהר ניט ערשיענען אין א קלאָרע ליכט, ווען איינער שטארבט פון הונגער, תאט זיא צו זיך געזאָגט, איז ניט דיא צייט צו פילאָזאָפירען.

זיא איז לאנגזאם געגאנגען אויף און אב איפערץ בולוואר, דיזער טהייל פון פאריז איז איצט געווען פערבויט מיט נייע פראכטפאָלע הייזער און איז דורכ־געשניטען געוואָרען מיט קליינע, שמאָלע געסלאך, וואו עס האָט געגעסטעט ארימקייט, שמוץ און דחקות. רייכקייט און ארימקייט זיינען געווען נאהענטע שכנים.

זשערוויז איז איז געגאנגען מיט דער מאָסע. קיינער האט זיך אויף איהר ניט אומגעקוקט ווייל דיא מענער זיינען געלאָפען צו זייער מיטאָג, פלוצים האט זיא אויפגעהויבען דעם קאָפּ און דערזעהן פאר זיך דעם האָטעל, וואו זיא תאט געוואוינט דיא ערסטע צייט נאך איהר אָנקומען אין פאריז. ער איז געשטאנען לעדיג, דיא טהירען און פענסטער זיינען געווען פערקלעבט מיט אפישען (פּאָסטערס) זיא איז געשטאנען שטיל און האָט געקוקט אויפ'ן פענסטער פון צימער, וואו זיא האָט געוואוינט און האט זיך דערמאָנט אן איהר יוגענד, וואס זיא האט פער־בראכט מיט לאנטיע און וויא ער האט איהר פערלאָזען, נאר דאמאלס איז זיא געווען יונג און איז גיך געקומען צו זיך נאכ'ן טוידטליכען קלאפּ, יאס איז געווען מיט צוואנציג יאהר צוריק, און איצט וואס איז פון איהר געוואָרען?

ביסלעכווייז איז דיא נאס געוואָרען וויא אָבגעשטאָרבען און זשערוויז איז געבליבען אַליין יעדער איז איצט געזעסען ביי זיין מיטאָג, זיא האט געטראכט, וויא גוט עס וואָלט געווען אנידערצולעגען זיך און קיין מאָל מעהר ניט אויפשטעהן — צו וויסען אז אלע איהרע צרות האבען זיך געענדיגט, און דאס איז געווען דיא ענדע פון איהר לעבען! אין מיטען איהר איצטיגען הונגער האט זיא זיך דערמאָנט אן איהרע יום־טוב'דיג טעג, און זיא האט זיך דערמאָנט, אז ניט שטענדיג איז זיא געווען אונגליקליך, א מאָל איז זיא געווען שעהן, פריש זיא איז געווען א גוטע ווירטהין און אלע האבען זיך געוואונדערט, וויא זיא פיהרט דעם געשעפט, העררן פלעגען אריינקומען נאר אום אנצוקוקען איהר, און זיא האט זיך געוואונדערט, וואו איהר שעהנהייט איז פערשוואונדען געוואָרען.

זיא האט ווידער אויפגעהויבען דעם קאָפּ זיא איז צוגעקומען צו א האָספּי־טאָל, דיא טהיר דארטען אין דער וואנד איז געווען דער שרעק פון דער גאנצער נאכבארשאפט, מען האט עס גערופען דיא טהיר פון דיא טוידטע, ווייל אלע

טוידטע קערפערס זיינען דורך דאָרטען דורכגעטראָגען געוואָרען. זיא איז גלייך אוועק פון דעם אָרט.

מען האָט איצט אָנגעצונדען דיא פאנארען, דיא רעסטאָראנען זיינען געווען פול מיט מענשען, וואס האבען געגעסען און געטרונקען, נעבען אסעמואר איז געשטאנען א קופקע מענשען, וועלכע האבען געוואַרט ביז איגערווייניג ועט ווערען פלאַץ פאַר זיי.

זשערוויז האָט געטראַכט, אז ווען זיא זאָל האבען עטליכע סו, וואָלט זיא איצט אריין אין שענק און געטרונקען אזוי לאנג, ביז זיא וואָלט פערגעסען אן איהר הונגער. זיא האָט בעטראַכט דעם מאשין דורכ'ן פענסטער מיט א געפיהל פון כעס, זיינענדיג איבערצייגט, אז אלע איהרע צרות זיינען געקומען פון דאָרטען. ווען זיא וואָלט קיין מאָל ניט געגוסען קיין טראָפען בראנפען, וואלט זיא צו דעם אלעם ניט געקומען.

זיא האָט זיך א צאפעל געטהאָן און האָט ערוואכט פון איהרע געדאנקען. איצט איז דיא שטונדע, מיט וועלכע זיא דאַרף זיך בענוצען, דיא מענער האבען זיך אָנגעגעסען און זיינען פריינדליכער וויא אימער, זיא האָט זיך ארומגעקוקט און א וואַרף געטהאָן איהר בליק צווישען דיא בוימער. אונטער דיא הויכע צווייגען האָט זיא בעמערקט פיעלע פיגורען פון פרויען, זיא האָט זיי בעטראכט און איז געווען ענטשלאָסען צו טהאָן, וואס זיי טהוען. עס האט איהר געשטיקט, איהר האָט געדוכט, אז איהר חלום'ט זיך א שלעכטער חלום.

זיא איז געשטאנען א מינוט פופצעהן, קיינער פון דיא מענער, וואס זיינען פערביי איהר דורכגעגאנגען, האט זיך אויף איהר ניט אומגעקוקט. ענדליך האָט זיא זיך א ריהר געטהאָן און זיך געווענדט צו איינעם, וואס איז פערביי איהר דורכגעגאנגען, פייפענדיג, מיט דיא הענד אין דיא קעשענעס.

— הערר, האט זיא געזאָגט מיט א שטילען קול, הערט מיך אויס!

דער מאָן האט איהר אָבגעמאָסטען פון קאָפ ביז דיא פיס און איז אוועק פייפענדיג נאָך העכער.

זשערוויז איז געוואָרען פרעכער, זיא האט פערגעסען אלץ, אויסער איהר הונגער. דיא פרויען אונטער דיא בוימער זיינען געגאנגען הין און צוריק, וויא ווילדע חיות אין א שטייג.

— הערר, האָט זיא זיך ווייטער געווענדט צו איינעם, הערט מיך אויס!

נאר ער האט איהר ניט געהערט.

און זיא האט ווידער אנגעהויבען צו געהן איבער'ן שרעקליכען פלאץ צווישען דעם שלאכט־הויז און דעם האספיטאל, זיא האט זיך פון דארטען ניט געקענט אבּרייסען, אזוי וויא זיא וואלט דא געוועזען צוגעשמידט.

— הערר, הערט מיך אויס!

זיא האט געזעהן איהר שאטען אויף דער ערד, וואס איז אויסגעקוקט פון איהר הינקעדיגען פוס זעהר לעכערליך, און זיא האט זיך געפרעגט, צו דיא מענער קוקען אויף איהר אויך אזוי.

— הערר, הערט מיך אויס!

עס איז געווארען שפעט. שכור'ע מענער פאלענדיג פון דיא פיס, זיינען פערביי איהר פערביי־געגאנגען. דיא לופט איז געוועזען פול מיט זידלערייא און קללות.

זשערוואיז איז געגאנגען האלב א פערשלאפענע. זיא האט קיין זאך ניט גע־פיהלט אויסער הונגער. זיא האט זיך געפרעגט, וואו איהר טאכטער איז, און וואס זיא עסט. נאר פאר איהר איז געוועזען א גרויסע אנשטרענגונג צו טראכטען וועגען דעם, און זיא איז ציטערענדיג געגאנגען ווייטער, אויפהויבענדיג דעם קאפ, האט זיא דערפיהלט א שניידענדען ווינד, וואס האט איהר געטריבען אין געזיכט מיט א דינעם און טרוקענעם שניי, דער שטורם איז אנגעקומען.

מענשען זיינען פערביי איהר פערביי־געלאפען, נאר איין מאן האט זיא בע־מערקט, וויא ער געהט לאנגזאם.

— הערר, הערט מיך אויס!

דער מאן האט זיך אבגעשטעלט ער האט געשיינט ניט צו הערען וואס זיא האט געזאגט, ער האט נאר אויסגעשטרעקט זיין האנד און געמורמעלט מיט א נידריגען קול:

— א נדבה, שענקט א נדבה!

דיא צוויי האבען א קוק געטהאן איינער אויפ'ן צווייטען. גוטער גאט! דאס איז געוועזען דער אלטער ברו, בעטלענדיג און פרוי קאפּע, טהוענדיג עפּעס ערגערס.

זיי זיינען געשטאנען, קוקענדיג איינער אויפ'ן צווייטען,ביידע גלייך אין אונ־גליק, דער אלטער ארבייטער האט דעם גאנצען אבענד מיט זיך געקעמפּפט, ביז ער האט בעשלאסען אנצוהויבען צו בעטלען, דיא ערסטע פערזאן, ביי וועלכער ער האט געבעטען איז געוועזען א פרוי נאך ארימער, וויא ער! דאס איז געוועזען דיא איראָניע פון שיקזאל, איז דאס ניט א ביטערער רחמנות אבצוארבייטען פופציג

יאָהר שווער און ביטער און יערנאָך נעהן בעטלען? איז דאס ניט א ביטערער
רחמנות צו זיין א וואָהלהאבענדע וועשערין אין פאריז און דערנאָך שלאָפען אין
רינשטאָק? זיי האבען נאָך א מאָל א קוק געטהאָן איינער אויפ'ן צווייטען און זיינען
אָבגעטראָטען איינער פון צווייטען און יעדער איז אוועק מיט זיין וועג, ניט זאָגענדיג
קיין וואָרט. דער שניי האָט איהר פערשאָטען דיא אויגען, דער ווינד האט איהר
ארומגעוויקעלט ארום דיא פיס אזוי, אז זיא האָט קוים געקענט געהן.
פלוצים האָט איהר דער שטורם א שטויס געטהאָן און אוועקגעשלעפט
הילפלאָז ווייטער, זיא האט אפילו ניט געוואוסט אין וועלכע זייט, ווען זיא האט
ענדליך געעפענט דיא אויגען, האט זיא גאר ניט געקענט זעהן צוליעב דעם בלענ־
דענגרען שניי, נאר זיא האט געהערט טריט און בעמערקט דיא פיגור פון א מאנס־
פערזאָן, זיא האָט איהם א כאפ געטהאָן ביי דער בלוזשע.
— הערר, האָט זיא געזאָגט, הערט מיך אויס!
דער מאַן האָט זיך צו איהר א קעהר געטהאָן, דאס איז געווען גוזשע!
אך! וואס האָט זיא אזוינס געטהאָן, וואס זיא איז אזוי געפלאָגט און גע־
שטראָפט? איז גאָט אין הימעל שטענדיג אזא בייזער גאָט? דאס איז געווען דער
לעצטער טראָפען ביטערניס אין איהר גלאָז, זיא האָט געזעהן איהר שאָטען, און
זיא האָט געפיהלט, אז איהר הינקעדינקייט מאכט איהר געהן, וויא א שכור'ע פרוי,
און דאס איז געווען שווער איבערצוטראָגען, וויסענדיג, אז זיא האָט ניט געהאט
קיין טראָפען אין מויל.
גוזשע האט א קוק געטהאָן אויף איהר, דערווייל האט דער שניי וויים גע־
מאכט זיין געלע באָרד.
— קום! האָט ער געזאָגט און איז אוועק ווייטער, זיא איז איהם נאָכגעגאנ־
גען, קיינער האָט ניט ארויסגעבראכט קיין וואָרט.
דיא אלטע פרוי גוזשע איז אין אָקטאָבער געשטאָרבען פון א שטארקען
רעהמאטיזם, איהר זוהן האָט נאָך אלץ געוואוינט אין דערזעלבער וואוינונג, און ער
האָט היינטיגען אבענד פערבראכט ביי א קראנקען פריינד.
— קום אריין! האָט ער געזאָגט מיט א שטילען קול, וויא מורא האבענדיג,
אז דיא מוטער זאָל איהם ניט הערען.
דער ערסטער צימער איז געווען פרוי גוזשעס און איז געבליבען אונפערענ־
דערט, דאס בעט איז געווען פיין פערבעט, אזוי וויא ווארטענדיג אויף איהר קומען
צוריק פון בית עולם, אום צו פערברענגען א נאכט נעבען איהר זוהן, יעדע זאַך

איז געשטאנען אויף אן ארט, דאס צימער איז געווען ריין און ליעבליך, וויא שטענדיג.

— קום אריין! האט נחשע ווידער געזאגט.

זשערוויז איז אריינגעקומען אין צימער מיט א מינע פון א פרוי, וואס וואונדערט זיך, וויא קומט זיא אין אן אנשטענדיגען ארט, ער איז געווען בלייך און האט געציטערט, זיי זיינען שטיל דורכגעגאנגען דיא מוטער'ס צימער און ווען זיי זיינען אריין אין זיין צימער האט ער פערמאכט דיא טהיר.

דאס איז געווען דאס זעלבע צימער אין וועלכען ער האט געוואוינט, צייט דיא האט איהם געקענט, און עס האט אויסגעזעהן וויא א צימער פון א יונגע, אונשולדיגע מיידעל, זשערוויז האט נים געוואגט א ריהר צו טהאן זיך, נחשע האט איהר ארומגעכאפט מיט ביידע הענד נאר זיא האט איהם שוואך אבגעשטופט. ארפץ אויווען איז געשטאנען א כלי, זשערוויז האט אויף איהר געקוקט און נחשע האט פערשטאנען, וואס איהר בליק בעדייט, ער האט אוועקגעשטעלט דיא כלי אויפ'ן טיש, האט פאר איהר אנגעגאסען אביסעל ויין און אבגעשניטען א שטיקעל ברויט.

— איך דאנק אייך, וויא גוט איהר זייט, האט זיא געזאגט.

זיא האט אזוי געציטערט אז זיא האט קוים געקענט האלטען דעם גאפעל אין האנד, דער הונגער האט געגעבען איהרע אויגען דעם אויסזעהן פון א אויסגעהונגערטע חיה, איהר קאפ האט זיך געשאקעלט, וויא ביי אלטע לייט. ווען זיא האט אויפגעגעסען א קארטאפעל האט זיא זיך שטארק צעוויינט, נאר זיא האט נים אויפגעהערט צו עסען און טרערען זיינען איהר גערונען פון דיא אויגען און איהר קין־באק האט געציטערט.

— ווילט איהר נאך ברויט? האט ער געפרעגט.

זיא האט געענטפערט יא און ניין, און האט אליין נים געוואוסט, וואס זיא רעדט.

ער איז געשטאנען און האט געקוקט אויף איהר פאר'ן העלען שיין פון דעם לאמפ, וויא אלט און אבגעלעבט זיא איז! פון היץ איז דער שניי צוגאנגען אויף איהרע האר און קליידער און דאס וואסער האט גערונען איבער איהר, דיא האר זיינען געווען זעהר גרוי און גראב פון ווינד. וואוהין איז הינגעקומען איהר שעהנע ווייסע האלז, וואס ער האט אזוי גוט געדענקט? ער האט ערא[י]נערט דיא טעג, ווען ער האט איהר דערקענט ווען איהר לייב איז געווען אזוי דעליקאט און זיא

אין געשטאַנען פאַר איהר טיש, פיהרענדיג לעפעדיג מיט דיא אייזענס הין און צוריק, ער האָט געטראַכט פון דער צייט, ווען זיא איז צו איהם געקומען אין קוזנע און פון דעם פערגניגען, וואָס ער וואָלט געהאַט, ווען זיא וואָלט דאמאלס קומען צו איהם אין צימער, איצט איז זיא דא!

זיא האָט געענדיגט עסען דאס ברויט מיט שטילע טרערען אין דיא אויגען און דאן האָט זיא זיך אויפגעהויבען.

גוזשע האָט איהר אָנגענומען פאַר דער האַנד.

— איך ליעב אייך, פרויא זשערוויז; איך ליעב אייך נאָך, האָט ער געוויינט.

— זאָגט עס נים, האָט זיא אויסגעשריען, ווייל עס איז אונמעגליך.

ער איז צוגעגאַנגען נעהענטער צו איהר.

— ווען איהר מיר ערלויבען א קוס טהאָן אייך? האט ער געפרעגט מיט רעספעקט.

זיא האָט ניט געוואוסט וואס צו ענטפערן פון גרויס עררעגונג.

ער האָט איהר א קוס געטהאָן מיט פיעל ערנסטקייט און דאן האָט ער צוגעקלעבט זיינע ליפען צו איהרע גרויע האָר, ער האָט קיינעם נים געקוסט צייט זיין מוטער איז געשטאָרבען און זשערוויז איז געווען דיא איינציגע, וואס איז איהם פערבליבען פון דער פערגאַנגענהיים.

ער האָט זיך אָבגעקעהרט פון איהר און אריינוואַרפענדיג זיך אין זיין בעט האָט ער געוויינט אויפ'ן קול. זשערוויז האָט עס נים געקענט אריבערטראָגען און אויסגעשריען:

— איך ליעב אייך, הערר גוזשע און איך פערשטעה איצט. זייט געזונד!

און מיט דיא ווערטער איז זיא דורכגעלאָפען פרוי גוזשע'ס צימער און דאן דיא גאַס ביז זיא איז אָנגעקומען צו זיך אהיים, דיא הויז איז געווען פינסטער. איז דאס דיא הויז וואו זיא האט א מאָל געווינשט צו וואוינען? פון דעם ערסטען טאָג וואס זיא האָט איהר פוס אריינגעשטעלט אין דעם הויז, איז זיא אלץ געזונקען טיעפער און טיעפער.

ארויפשלעפענדיג זיך מיט גרויסע מיה דיא זעקס טרעפ פון הויז אין דער פינסטערניס, האָט זיא זיך פלוצים צולאכט אויפ'ן קול, זיא האָט זיך דערמאָנט אן איהר אלטען טרוים: ארבייטען רוהיג, האבען גענוג צו עסען, האבען א קליינע היים פאר זיך, וואו זיא זאָל קענען אכטונג געבען און ערציהען איהרע קינדער,

קיין מאָל נים צו זיין געשלאָגען און שטארבען אין איהר איינענע בעט, וואס איז געוואָרען פון דיא אלע חלומות! וואס פאר א לעבערליכע ענדע! זיא ארבייט נים מעהר, האט נים צו עסען, לעבט אין שמוץ און אונאָרדנונג איהר טאָכטער נאָנא איז אוועק אין גאַס, און איהר איינענער מאַן שלאָגט איהר ווען ער האט דערצו לוסט, און וואס אנבעלאנגט צום שטארבען אין אן איינענע בעט, האט זיא קיין איינענע בעט נים, זאָל זיא זיך ארויסווארפען פון פענסטער און געפינען איהר בעט אויפ׳ן פלאַסטער?

דיא האָט פיעל נים פערלאנגט אין איהרע טרוימען, זיא האט דעם טעלעריל פון הימעל נים געבעטען, און האָט נים פערלאנגט קיין קארעטע מיט פערד, וואס פאר א פערקעהרטע וועלט דאס איז! און זיא האט זיך ווידער צולאכט, דער מאָנענדינג, ווי דיא האָט א מאָל געזאָגט, אז נאָך צוואנציג יאָהר ארבייט, וועט דיא זיך צוריק אומקעהרען אויפ׳ן לאנד.

יא, דיא וועט אין ניכען גטהן אויפ׳ן לאנד און זיא וועט האבען א קליינעם גרינעם ווינקעלע פאר זיך אליין ...... אוי׳פן בית עולם פאר אָרימע.

איהר מארך איז געווען צומישט זיא האָט זיך אויף אויבינג אָבגעזעגענט מיט גוזשע, זיי וועלען זיך מעהר קיין מאָל נים זעהן, צווישען זיי איז אלץ געענדיגט, געענדיגט דיא ליעבע און דיא פריינדשאפט אויך.

פערביינעהענדיג דיא טהיר פון דיא ביזשארס, האט זיא אריינגעקוקט אינעווייניג און האט געזעהן לאַלי, וויא זיא ליגט טויט, גליקליך און רוהיג, אלע צרות זיינען פאר איהר אריבער.

— זיא איז א גליקליכע, האט זשערוויז א טורמעל געטהאָן.

אין דיעזען מאָמענט האָט זיא בעמערקט א שיין פון ליכט אונטער דעם קבורות־גרעבער׳ס טהיר, זיא האָט דיא טהיר געעפענט מיט א ווילדען וואונש, ער זאָל איהר צונעהמען צוזאמען מיט לאַלי, באזשאָן איז היינט ביי נאכט געווען שכור׳ער וויא אימער, ער האָט א וואָרף געטהאָן זיין הוט און מאנטעל אין א ווינקעל און אליין האָט ער זיך אויסגעצויגען אין מיטען שטוב אויף דער ערד, ער האָט זיך א צאפעל געטהאָן און א געשריי געטהאָן צו איהר:

— פערמאַך דיא טהיר און שטעה דאָרטען נים אזוי! עס איז קאַלט. וואס ווילסטו?

זשערוויז האָט צו איהם אויסגעשטרעקט ביידע הענד און האָט געזאָגט, אליין נים וויסענדיג וואָס:

— אוי, נעהמט מיך צו! איך קען דאס לענגער נים אויסהאלטען! נעהמט מיך צו! איך בעט אייך!

און זיא האט זיך פאר איהם נעשטעלט אויף דיא קניע און דאס רויטע ליכט פון צימער איז איהר נעפאלען אויף איהרע איינגעפאלענע אויגען.

דער אלטער באזשאן, זיינע קליידער בעדעקט מיט'ן שטויב פון בית עולם, איז איצט געווען אין איהרע אויגען שעהן וויא א מלאך, נאר דער אלטער מאן האלב פערשלאפען האט נאך אלץ נים פערשטאנען, וואס זיא מיינט און האט זיך געריבען דיא אויגען.

— וואס רעדסטו? האט ער נעמורמעלט.

— נעהם מיך צו! האט זשערוויז ווידערהאלט מיט איהר ערנסטקייט וויא פריהער, נעדענקסט איהר יענע נאכט, ווען איך האב אנגעקלאפט אין וועגטיל? איך האב דערנאך נעזאגט, אז איך האב דאס נים נעטהאן, ווייל איך בין נעווען נארעש און האב מורא נעהאט, נאר איצט האב איך מעהר קיין מורא נים, נעהמט מיינע הענד, זעהט, דיא זיינען נים קאלט פון שרעק, נעהמט מיך און לאזט מיך שלאפען, דאס איז מיין איינציגער וואונש.

פיהלענדיג, אז עס איז נים אנשטענדיג צו דעבאטירען מיט א דאמע, האט באזשאן נעזאגט:

— איהר זייט נערעכט, איך האב היינט בענראבען דריי פרויען, יעדע פון זיי וואלט מיר נערן נענעבען א גוטע סומע נעלד אוים דאנקבארקייט, ווען זיי וואלטען נאר נעקענט ארויינלעגען דיא האנד אין קעשענע, נאר וויא איהר זעהט, גוטע פרוי, איז דאס נאר נים אזא גרינגע זאך, וויא איהר מיינט.

— נעהמט מיך! האט אויסגעשריען זשערוויז, נעהמט מיך, איך וויל פטור ווערען פון אלע צרות.

— נאר איהר מוזט וויסען, אז מען דארף פריהער דורכנעהן א קליינע אפעראציאן, האט ער נעזאגט און האט אנגעהויבען צו באברלען מיט'ן האלז און צו גלאצען מיט דיא אויגען.

זשערוויז האט זיך אויפגעהויבען פון באדען. ער, דער קברות-גרעבער, האט זיך אויך אבגעזאגט פון איהר. זיא איז ארייננעקראכען אין איהר צימער און האט זיך א וואָרף נעטהאן אויפ'ן שטרוי, איהר האט איצט לייד נעטהאן, וואס זיא האט נעגעסען און וואס זיא האט דערמיט אבגעצויגען און פערלאנגזאמט דיא פערניכטענדע ארבייט פון הונגער.

XII.

אויפ'ן צווייטען טאָג האָט ושערוויז נעקריגען צוגעשיקט צעהן פראַנק פון איהר זוהן עטיען, וועלכער האָט געהאַט שטענדיגע אַרבייט און האָט געוואוסט אַז זיין מוטער האָט ניט קיין איבעריגע געלד אין טאַשע.

זיא האָט אָבגעקאָכט אָנבייסען און האָט איהם אַליין געגעסען, וויל קאָפּע איז ניט געקומען, אַ גאַנצע וואָך האָט מען איהם ניט געזעהן און ער איז וויא פערפאַלען געוואָרען, ענדליך האָט מען איהר געבראַכט אַ געדרוקטען פּאַפּיר; אָנפאנגס האט זיא זיך פאַר'ן פּאַפּיר דערשראָקען, נאר באלד האָט זיא זיך ווידער בערוהיגט, ווען זיא האָט זיך דערוואוסט, אַז דאס פּאַפּיר איז ניט מעהר וויא אַ צעטיל, אין וועלכען מען לאָזט איהר וויסען, אַז איהר מאַן איז ווידער אין האָספּיטאָל. דיא נאַכריכט האָט איהר גאר ניט בעאונרוהיגט, וויל זיא האָט נעוואוסט, אַז קאָפּע ווייסט דעם וועג צוריק אַ היים, און ער ועט קומען ווען ער וועט דאַרפען.

זונטאָג האָט ושערוויז אָבגעקאָכט אַ פיינעם מיטאָג און האָט זיך פאָרגענוסען צו מאַכען אַ שפּאַציר אין האָספּיטאָל, האָפענדיג, אַז דער שפּאַציר וועט איהר פערשאַפען אַ בעסערען אַפּעטיט, דער בריעף פון האָספּיטאל איז איהר נעשטאַנען פאר דיא אויגען און האָט איהר דאָך אַביסעל בעאונרוהיגט. עס האט געשנייט, דער הימעל איז געוועזען גרוי און דיא לופט פריש, זיא איז ארויס נאָך האַלבען טאָג, וויל דער טאָג איז געוועזען אַ קליינער און דער וועג אַ ווייטער, דיא מאַסע מענשען אין דיא גאַסען האט איהר אַביסעל אַמוזירט.

ווען זיא איז געקומען אין האָספּיטאל, האָט זיא דערהערט אַ וועלטזאַמע געשיכטע. וויא עס שיינט, איז קאָפּע אַנטלאָפען פון האָספּיטאל און קיינער האָט ניט געוואוסט, וויא אַזוי. געפונען האָט מען איהם אונטער דער בריק; ער האָט זיך אריבערגעוואָרפען איבער'ן פּאַרענץ, שרייענדיג, אַז בעוואַפענטע מענער פערפאָלגען איהם און שטעכען איהם מיט דיא ביקסען.

אַ וועכטערין האָט ארויפגענומען ושערוויז'ן אויבען. ארויפשטייגענדיג דיא טרעפּ, האָט זיא דערהערט אַ שרעקליכען וואָיען, וואס האָט קאַלט געמאַכט דיא מאַרך אין איהרע ביינער.

— דאס איז ער, האָט געזאָגט דיא וועכטערין.

— וועמען מיינט איהר? האָט ושערוויז געפרעגט.

— איך מיין אייער מאן, ער איז אזוי דיא גאנצע צייט, פון פארגעסטערן אן. און איהר זאלט זעהן וויא ער טאנצט!

אך, וואס פאר א שרעקליכע סצענע דאס איז געווען! דיא ווענד פון צימער זיינען געווען ווייך בעשלאגען פון אויבען ביז אונטען און אויפ'ן בארען זיינען גע־לעגען אויסגעשפרייט מאטראצען, איבער וועלכע קאפע האט געטאנצט און געוואיעט, ער האט געטראגען זיין צוריסענע, פערשמוצטע בלחשע. עס איז געווען שרעקליך אנצוקוקען, ער האט זיך ווילד געשליידערט פון איין זייט צימער צום אנדערן גע־ווארפען מיט דיא הענד אזוי, וויא ער וואלט זיי געוואלט פון זיך אבסרייסען און א שליידער טהאן אין פנים דיא גאנצע וועלט, מען זעהט צייטענווייז וויא מען מאכט נאך אזא שרעקליכעס ווארפען מיט אלע גליעדער און מיט דיא הענד, נור ווער עס האט ניט געזעהן אין דער ווירקליכקייט אזא סצענע, קען זיך גאר ניט פארשטעלען, וויא שוידערליך דאס איז.

— וואס איז דאס? וואס איז דאס? האט זיך ארויסגעריסען ביי ושערוויין.

א דאקטאר פון האספיטאל, א שעהנער בלאנדער יונגער מאן מיט רויטע באקען, האט רוהיג פערצייכענט אין זיין ביכעל, וואס ער האט דא געזעהן, דער פאל איז געווען א זאנדערבארער און האט ארויסגערופען פיעל אויפמערקזאמקייט פון דיא דאקטוירים פון האספיטאל.

— איהר קענט דא בלייבען א קורצע ווייל, האט דער דאקטאר געזאגט, נאר בלייבט שטיל. ער וועט אייך ניט דערקענען.

אין דער ווירקליכקייט האט קאפע ניט בעמערקט זיין פרוי, זיא האט נאך זיין געזיכט ניט געזעהן און איז צוגעגאנגען נעהענטער.

איז דאס ווירקליך ער? האט זיא געטראכט, זיא וואלט איהם קיין מאל ניט דערקענט, זיינע אויגען זיינען פערגאסען מיט בלוט און זיינע געזיכטס־ציגע פערקרימט. זיין הויט איז געווען אזוי הייס, אז דיא לופט ארום איהם איז געווען ווארעם און האט אזוי געגלאנצט, וויא דיא הויט וואלט געווען פאלירט און איז געווען נאס פון שווייס, ער האט געטאנצט, נאר עס האט אויסגעזעהן, וויא ער וואלט געשטאנען אויף גליהענדע קוילען קיין בעוועגונג, קיין ריהר האט ער ניט געמאכט מיט זיין אייגענעם ווילען.

ושערוויין איז צוגעגאנגען צום יונגען דאקטאר און האט איהם געפרעגט.

— וועט ער ווערען געזונד?

דער דאקטאר האט א שאקעל געטהאן מיט'ן קאפ.

— וואס זאָגט ער איצט? איהר הערט, ער רעדט עפּעס.

— זייט רוהיג, און רעדט נאָר ניט, האט דער דאָקטאָר געזאָגט, איך וויל הערען.

קאַפּע האָט גערעדט ניך און האָט בעקוקט יערע זאַך אין צימער.

— וואו איז דאס איצט? האָט ער אויסגעשריען און דאַן האט ער זיך אויס־געגלייכט און גענומען קוקען פאר זיך אין דער לופט.

— דאס איז אן אויסשטעלונג, האָט ער אויסגעשריען. לאַנטערנעס אויף דיא בוימער, דאס וואסער שטראָמט איבעראַל, פאָנטאַנען, וואסער־פאלען און אנדערע פערשיעדענע זאכען.

ער האָט א לאַנגען אטהעם געטהאָן, וויא ער וואָלט געקליבען פערגניגען פון דיא פרישע לופט.

— א נייער שפּיצעל! האָט ער געשריען. איך האב דאס געוואוסט.

— ניין, איך וועל זיך ניט אריבעווארפען, דאס וואסער וועט מיך דערטרינ־קען, ניין, איך וויל ניט.

— איך נעה אוועק, האט זשערוויז געזאָגט צום דאָקטאָר, איך קען דאס ניט אויסהאלטען.

דיא איז געווען זעהר בלייך, קאַפּע האָט פאָרטגעזעצט זיין שרעקליכען טאַנץ וועהרענד דיא איז ארונטערגענאנגען פון דיא טרעפּ און זיינע קולות האבען איהר פערפאָלגט.

דעם זעלבען אבענד האָבען אלע אין דעם גרויסען הויז, וואו קאַפּע האָט געוואוינט, גערעדט פון זיין מערקווירדיגע קראנקהייט, דיא ראָשעס זיינען געווען ווייא פערריקט פון נייגיערדע צו דערוויסען זיך דיא איינצעלהייטען וועגען דעם קראַנקען און האבען זיך אזוי ווייט ערנידערט, אז זיי האבען זשערוויז'ן פערבעטען צו זיך אויף א גלאָז וויין, פערגעסענדיג, אז וואָכען־לאַנג האבען זיי ניט געוואָלט אפילו א קוק טהאָן אויף איהר.

פרוי לאָריל און פרוי פּלאַסאָ זיינען אויך אריין געקומען צו דיא ראָשעס. ראָשע האָט הערצעהלט, אז ער האט געהערט פון א טישלער, וועלכער האט גע־טאנצט א פּאָלקע, ביז ער איז געפאלען טוידט. דאס איז איהם געקומען פון טרינקען צופיעל אבסינט.

זשערוויז האט ניט געקענט געבען זיי גוט צו פערשטעהן, וואס אזוינס קאַפּע האָט געטהאָן און אום בעסער צו ערקלערען האט זיא געהייסען צונעהמען דעם

טיש פון מיטען שטוב און זיא האט נענומען שפּריננען און קרימען זיך, וויא קאָפּע האט נעטהאָן, יעדער האט נעזאָגט, אז עס קען ניט זיין. פּרוי לאָריל האט ער־קלערט, אז פאר קיין שום געלד אין דער וועלט וואָלט זיא ניט אריינגעטראָגען אין האָספּיטאל, און ווירדשין, ועמעס געזיכט איז געוואָרען מיט יעדע וואָך אלץ מעהר לעננער ווייל איהר געשעפט אין קראָם איז נע־אנגען זעהר שלעכט, האט נאָר א מורמעל נעטהאָן, אז דאס לעבען איז ניט אלע מאָל אננענעהם און זיא דענקט, אז עס איז א גאַנץ טרויעריגע זאך. ווען דער ווין האט זיך געענדיגט, האט זשערוויז נעזאָגט א גוטע נאַכט, און איז אוועקנעגאַנגען.

ווען זיא איז אויפגעשטאַנען אויפ'ן צווייטען טאָג, האט זיא צו זיך נעזאָגט, אז זיא וועט מעהר צו איהם ניט געהן, זיא קען איהם נאָר ניט העלפען, נאר ווען עס איז נעקומען ארום האלבען טאָג, האט זיא זיך ניט געקענט איינהאַלטען און איז ווידער אוועק אין האָספּיטאל, זיא האט זיך אליין ניט ארומגעזעהן וויא אזוי זיא האט נעמאַכט אזא לאַנגע שטרעקע, אזוי גרויס איז געווען איהר נייגיערדע און אונרוהינקייט.

זיא האט זיך אפילו ניט נעדארפט אָנפרעגען, וואס איהר מאַן מאַכט, ווייל אונטען האט זיא שוין נעהערט זיינע שרעקליכע קולות.

זיא איז ארויפגעגאַנגען אויף דיא טרעפּ און האט זיך אָבגעשטעלט פאר דער טהיר פון צימער, ווייל דאָרטען זיינען געווען מענשען, דער יונגער דאָקטאָר האט אָבגעטראָגען זיין שטוהל פאר אן אלטען מאן ועמעס ברוסט איז געווען בעהאַנגען מיט אָרדענס. דאס איז געווען דער הויפּט דאָקטאָר פון האָספּיטאל.

זשערוויז האט געזוכט צו זעהן קאָפּע איבער דעם דאָקטאָר'ס פּליכעוואטען קאָפּ, קאָפּע האט געשפּרונגען און געטאַנצט מיט דעם זעלבען אינפּעט, וויא פריה־ער, נאָר דער שווייס האט זיך פון איהם נעגאָסען מעהר, זיינע פיס האבען געמאַכט לעבער אין דיא מאַטראַצען פון זיין אונאויפהערליכען שפּרינגען הין און צוריק.

זיא האט זיך אליין געפרעגט, נאך וואס איז זיא ווידער אהער געקומען, נעכטען האָבען איהרע שכנים ניט נעגלויבט, וואס זיא האט דערצעהלט, און האָ־בען נעזאָגט, אז זיא מאַכט דיא זאך גרעסער וויא דאס איז, אין דער ווירקליכקייט אבער האט זיא דאס געמאַכט א סך שוואכער, דאס צווייטע מאָל ווען זיא דאס איבערטאַכען פיעל בעסער, זיא האט זיך צוגעהערט צו וואס דיא דאָקטוירים האָ־בען גערעדט, דער יונגער האט דערצעהלט דיא איינצעלהייטען, וויא קאָפּע האט

פערבראכט דיא נאכט, פיעל ווערטער האָט זיא ניט פערשטאַנען, דאָך איז איהר געוועזען קלאָר אז קאָפּע האָט ניט אויפגעהערט צו שפּרינגען דיא גאַנצע נאַכט. ענדליך האָט דער יונגער דאָקטאָר געזאָגט צום עלטערן, ווייזענדיג אויף זשערוויז אז דיא איז דאָס ווייב פון דעם פּאַציענט. יענער האָט זיך צו איהר א קעהר געטאָן און האָט איהר גענומען אויספרעגען מיט דער מינע פון א פּאָליציי־ריכטער.

— האָט אייער מאַנ׳ס פאָטער געטרונקען?

— אביסעל, אזוי וויא יעדער מענש, ער איז ארונטערגעפאלען פון א דאָך, ווען ער איז געוועזען שכור און איז דער׳הרג׳עט געוואָרען.

— האָט זיין מוטער געטרונקען?

— יא, מיין הערר ...... דאָס הייסט אביסעל פון צייט צו צייט, א ברודער זיינער איז געשטאָרבען פון סרעמפּפען, נאר דיא איבעריגע זיינען געזונד.

דער דאָקטאָר האָט אויף איהר א קוק געטהאָן און געזאָגט קאַלט:

— איהר טרינקט אויך?

זשערוויז האָט זיך געפּרובט צו פערטהיידיגען און אָפּלייקענען דיא בעשולדיגונג.

— איהר טרינקט, האָט ער ווידערהאָלט, און זעהט צו וואָס שכרות ברענגט און דער סוף ווען זיין, אז איהר וועט אויך זיין דיא און מיט אייך וועט זיין דאָס זעלבע, וואָס מיט איהם.

זיא האָט זיך אָנגעשפּארט אָן וואַנד און גאַנצען א צובראָכענע, דער דאָקטאָר האָט זיך געשטעלט אויף דיא קניע און האָט בעאָבאַכטעט און נאָכגעקוקט קאָפּע, אום אויסצוגעפינען, צו זיינע פיס ציטערן אזוי שטארק וויא דיא הענד.

קאָפּע האָט געשיינט צו ליידען היינט מעהר וויא נעכטען, זיין בעקלאָגען זיך איז געוועזען ווידערשפּרעכענד, א מיליאָן שפּילקעס האָבען איהם געשטאָכען, ער האָט געפיהלט א שרעקליכע שווערקייט אונטער דער הרם, א קאַלטע נאַסע בעשעפּענים איז איהם געקראָכען איבער׳ן גאַנצען סערפּער. אנדערע זיינען איהם געקראָכען איבער דיא אקסלען.

— איך בין דורשטיג, האָט ער געקרעכצט, אזוי דורשטיג!

דער דאָקטאָר האָט איהם דערלאַנגט א גלאָז לימאָנאַדע, קאָפּע האָט א כאַפּ געטהאָן דאָס גלאָז מיט ביידע הענד און האָט א זופּ געטהאָן מיט א

מאָל נאָר אזוי וויא דיא הענד האָבען איהם נעציטערט, האט ער אביסעל פערנאָסען אויפ'ן מאטראץ. ער האָט עס גלייך אויסגעשפּיים מיט עקעל.

— דאס איז בראנפען! האָט ער אויסגעשריען.

דאן האָט יער יונגער דאָקטאָר אויף א צייכען פון דעם עלטערן דערלאַנגט דעם קראנקען אביסעל וואסער, קאָפּע האָט ווידער אויסגעשפּיים מיט עסעל און נעשריען, אז מען גיט איהם בראנפען.

— בראנפען! בראנפען איז דאס! האט ער נעשריען. אָה, מיין גאָט!

— שוין פיער און צוואנציג שטונדען, האָט דער דאָקטאָר ערקלערט, וויא ער קען קיין זאך ניט נעהמען אין מויל, ווייל איהם ווייזט אוים, אז מען גיט איהם נאר בראנפען, און בעט מיט טרערען אין דיא אויגען, אז מען זאָל איהם געבען עפּעס אנדערס, ווייל איהם ברענט אין האלז ...... מען האָט איהם געבראכט בוליאָן און ער האָט עס ניט נעקענט אריינגעהמען אין מויל, ווייל ער האָט נעזאָגט אז דאס שמעקט מיט אלקאָהאָל, ער האָט געשיינט צו ליידען דעם טעם פון טוידט און האָט נעשריען, אז דיא לופט ארום איהם איז אָנגעפילט מיט סם. ער האָט נעפּרעגט, פאר וואס ערלויבט מען מענשען צו רייבען שוועבעלאך איהם אונטער דער נאָז און שמיקען איהם מיט דעם מאוס'ען גערוך.

דער דאָקטאָר האט בעאבאכטעט קאָפּע מיט א גרויסען אינטערעס, דיא ערשיינונגען וואס האָבען זיך איהם פריהער נעוויעזען נאר ביי נאכט, האבען איהם אָנגעהויבען צו פערפאָלגען אין מיטען העלען טאָג. ער האָט נעזעהן הענגען איבער איהם אזא גרויסע פּאָוועטינע (שפּינוועבס), וויא אויף דיא זעגלען פון א קריעג־שיף. און באלד האָט זיך דיא פּאָוועטינע פערוואנדעלט אין נעצען וועלכע זיינען נעוואָרען גרעסער און קלענער. דיא נעצען האבען ענטהאלטען שווארצע רעשלאך (באָלס, פּילקעס) און זיי זיינען אויך נעוואַקסען און קלענער נעוואָרען. פּלוצים האָט ער אויסגעשריען:

— דיא ראצען! אָה, דיא ראצען!

דיא שווארצע רעשלאך האבען זיך פערוואנדעלט אין ראצען, דיא שרעקליכע בעסטיעס זיינען ארויסגעקראָכען פון דיא נעצען, האבען נענומען לויפען איבער דיא מאטראצען און זיינען פערשוואונדען אזוי גיך, וויא זיי זיינען נעקומען.

נאך דיא ראצען איז ערשיענען אן אפּע (אבעזיאנע, מאַנקי), וועלכע איז אריינגעקומען פון דער וואנד און איז דורך דאָרטען ארויסגעגאנגען. ביים אריינקומען איז דיא אָפּע אזוי נאָהענט צוגעקומען צו קאָפּע'ס געזיכט, אז ער האט זיך

א צאפעל געטהאן און אבגעשפרונגען צוריק מיט עקעל, באלד האט איהם אויס־ געוויעזען אז דיא וועגר שאקלען זיך און האלטען ביים איינפאלען, ער האט גענר מען שרייען מיט דיא לעצטע כחות:

— פייער! פייער! זיי ועלכען לאנג ניט איינשטעהן! זיי שאקלען זיך! פייער! פייער! דער גאנצער הימעל איז ליכטיג פון דעם פייער! העלפט! העלפט!

זיינע געשרייען האבען זיך געענדיגט אין א קאנוואולסיוען, קראמפפהאפטען מורמעל, דאס מויל איז געווען פערלאפען מיט פיענע. דער הויפט דאקטאר האט זיך געווענדט צו זיין אסיסטענט:

— האלט איהר דיא טעמפעראטור אויף פערציג גראד?

— יא, מיין העדר.

א טוידטע שטילקייט האט זיך פערשפרייט, ענדליך האט דער דאקטאר א ציה געטהאן מיט דיא אקסלען:

— גוט! בעהאנדעלט איהם אזוי וויא פריהער, בוליאן, מילך, לימאנאדע, און כינין. לאזט איהם ניט איבער אליין און שיקט נאך מיר, ווען עס וועט זיין עפעס אן ענדערונג.

ער איז ארויסגעגאנגען און ושערזוויז איז נעגאנגען נאך איהם, זיא האט געוואלט פרעגען, אויב עס איז דא א האפנונג, אז ער זאל צוריק געזונד ווערען, נאר זיא האט ניט געוואגט צו פרעגען איהם.

זיא איז א ווייכע געשטאנען און האט ניט געוואוסט וואס צו טהאן, צו זאל זיא געהן צוריק צו קאפע אדער ניט, נאר דערהערענדיג אז ער האט אויף דאס ניי אנגעהויבען צו שרייען, אז מען זאל איהם געבען וואסער און ניט קיין בראנפען, האט זיא זיך געלאזט ארונטערגעהן פון דיא טרעפ פיהלענדיג, אז פאר איין מאל וועט זיא אזוי פיעל ניט קענען אריבערטראגען. און נאס איז זיא א דער־ ציטערטע געווארען, דערהערענדיג דעם געלאפ פון פערד, איהר האט אויסגעוויזען, אז דיא בעוואוינער פון האספיטאל לויפען איהר נאך. זיא האט זיך דערמאנט, מיט וואס פאר א שרעקען דער דאקטאר האט איהר געדראהט און זיא האט גער מיינט, אז זיא האט שוין אויף דיא קראנקהייט.

ווען זיא איז אנגעקומען צו איהר וואוינונג, זיינען שוין דיא שכנים געווען פערזאמעלט און האבען איהר ארייגגעשלעפט צו ראשע.

— לעבט נאך קאפע? האט ראשע געפרעגט.

ווען זיא האָט געענטפערט אַז יאַ, איז איהם איהר ענטפער ניט געפעלען געוואָרען, ווייל ער האָט געהאַלטען אַ וועט, אַז ער וועט ניט איבערלעבען פיער און צוואַנציג שטונדען, יעדער האַט זיך געוואונדערט, און פרוי לאָריל האַט אויס־געדעכענט, אַז קאָפּע מאַכט שוין זעכציג שטונדען, ער האָט אַן אומגעוועהנליכע קראַפט.

אנפאַנגס האָט זשערוויז זיך אַבגעזאָגט נאַכצומאַכען איהר מאַנ'ס מאַנצען, זיא האָט ווירקליך מורא געהאַט, אַז זיא זאָל אַליין ניט קראַנק ווערען, נאָר ווען מען האָט פאַר איהר געמאַכט אַ פּלאַץ אין צימער, האָט זיא אָנגעהויבען נאַכצו־מאַכען, נאָר זיא האָט עס באַלד אויפגעגעבען.

— ניין, זיא קען דאָס ניט, דאָס איז אונמעגליך פאַר איהר.

יעדער איז געווען ענטמוטיגט, און ווירזשין איז אָוועקגעגאַנגען.

דאַן האָבען אַלע אָנגעהויבען צו רעדען וועגען דיא פּלאַסאַס, געכמען האָט מען געגען זיי אַרויסגענומען אַ וואַראַנט, פּלאַסאַ וועט פּערלירען זיין שטעלע. וואַס אַנבעלאַנגט לאַנטיע, דרייט ער זיך איצט אַרום אַ פרוי, וועלכע רעדקט צו דינגען דיא קראָם אין פּערקויפען הייסע מאָנעגס, לאַנטיע האַט מזל וויא שטענדיג.

ביי דיא ווערטער האָט יעמאַנד אַ בליק געטהאָן אויף זשערוויז און האָט דיא איבעריגע אויך אויפמערקזאַם געמאַכט אויף איהר, זיא איז געשטאַנען אין אַ ווינקעל פון צימער אין איהרע הענד אין פיס האָבען געציטערט, זיא האָט איצט נאַכגעמאַכט קאָפּע אין דער ווירקליכקייט, זייא האָבען צו איהר אָנגעהויבען צו רעדען און זיא האָט זיך אַ ווי־לדען צאַפּעל געטהאָן, וויא זיא וואָלט ערוואַכט פון אַ חלום און איז האַסטיג אַרויס פון צימער.

ווען זיא איז אויף מאָרגען געקומען אין האָספּיטאַל, האָט זיא געטראָפען קאָפּע ווילד־משוגע, ער האָט זיך געשלאָגען אין מיטען צימער מיט אונזיכטבאַרע פיינד און האָט זיך געפרובט בעהאַלטען פון זיי, ער האָט אַליין געערעדט און אַליין זיך געענטפערט, וויא ער וואָלט געווען ניט איין פערזאָן נאָר צוואַנציג, זיא האָט אויף איהם געקוקט מיט אויסגעשטעלטע אויגען איהם האָט געדוכט, אַז ער דעקט אַ דאַך מיט בלעך, ער האָט געבלאָזען אויפ'ן קליינעם אייוועלע און האָט זיך גע־שטעלט אויף דיא קניע, וויא ער וואָלט צחאַמענגעלייט אייזען, אויפ'ן צווייטען דאַך זיינען געשטאַנען מענשען און האָבען איהם בעליידיגט דערמיט, וואָס זיי האָבען אַרויסגעלאָזט ראַצען. ער האָט געטראָטען מיט דיא פיס אום זיי צו דער'הרג'ענען אויף האָט ער געזוכט צו דער'הרג'ענען דיא שפּינען. ער האָט געריסען פון זיך

די קליידער אום צו כאפען די בעשעפעניסען, וואס האבען זיך געוואלט איינעסען איהם אין הויט אריין. מיט א מינוט שפעטער האט איהם אויסגעוויעזען, אז ער איז א לאקאמאטיוו און ער האט געבלאזען און געסאפעט.

— קוק! האט ער געזאגט, צולויפענדיג צום פענסטער, וויא ער וואלט געוועז אויף א דאך. אט איז א דורכפאהרענדע צירק, איך זעה די לייבען און קעמד פערטען ווינקען צו מיר, און אט איז קלעמענס. גוטער נאמ! מענש, שיס אויף מיר נים!

און ער האט געמאכט מיט די הענד, וויא ער וואלט געזעהן יעמאנדען צילעווען זיך אויף איהם.

ער האט גערעדט אהן אן אויפהער, זיין קול איז געווארען העכער און העכער, שטארקער און שטארקער.

— הא, דאס ביזטו? נאר זיי אזוי גוט און שטופ מיר ניט דיינע האר אין מויל אריין!

און ער האט א פיהר געטהאן מיט דער האנד איבער'ן מויל, וויא ער וואלט וועלען אבשארען די האר.

— ווער איז דאס? האט געפרעגט דער אויפוואכטער.

— מיין ווייב, האט קאפע געענטפערט.

ער האט געקוקט אויף דער וואנד מיט די פלייצעס צו זשערוויז, וועלכע האט זיך געפיהלט זעהר זעלטזאם און וועלכע האט געקוקט אויף דער וואנד צו זעהן, אויב זיא איז ווירקליך דארטען נימא, ער האט גערעדט ווייטער:

— דוא זעהסט אוים זעהר פיין; וואו האסטו גענומען דאס קלייד? קום אהער, איך וועל דיר עס אביסעל צורעכט מאכען ...... צום טייוועל! אט איז ער ווידער דא!

און ער איז ארויפגעשפרונגען אויף דער וואנד, נאר די ווייכע קישענס האבען איהם אבגעשטויסען.

— וועמען זעהט איהר דארטען? האט איהם געפרעגט דער יונגער דאקטאר.

— לאנטיע! לאנטיע!

זשערוויז האט נים געקענט אריבערטראגען דעם יונגען דאקטאר'ס בליקען, ווייל די סצענע האט ביי איהר ארויסגערופען זעהר פיעל עראינערונגען פון דער פערגאנגענהייט.

קאפע'ן האט אויסגעוויעזען, אז מען איז איהם בעפאלען און מען אטאקירט

איהם פון אלע זייטען, ער איז ארומגעשפרתנגען מיט דער פלינקייט פון א קאץ, זיין אטהעם איז געווען קירצער און קירצער, און זיינע אויגען זיינען שיער ניט ארויס־געשפרונגען פון דיא לעבער.

— ער הרג'עט איהר! האט ער געשריען. ער מאָרדעט איהר! זעהט איהר בלוט!

ער איז געפאלען מיט'ן רוקען צו דער וואנד, מיט אויסגעשטרעקטע הענד, אזוי וויא ער וואָלט ניט וועלען דערלאָזען צו זיך עפעס א שרעקליכע זאך. ער האט ארויסגעלאָזט צוויי לאנגע און שטילע קרעכצען און איז אנידערגעפאלען אויפ'ן מאטראץ.

— ער איז טוידט! ער איז איז טוידט! האט געקרעכצט זשערוויז.

דער אויפוואכטער האט אויפגעהויבען קאָפּעז. ניין, ער איז נאָך ניט געווען טוידט, זיינע באָרפוסע פיס האבען נאך געציטערט, דער הויפט־דאָקטאָר איז אריינגעקומען מיט נאָך צוויי, דיא דריי מענער זיינען געשטאנען ערנסט און שטיל און האבען איהם א קורצע ווייל בעטראכט. דאן האָבען זיי איהם אָבגעדעקט, און זשערוויז האט דערזעהן זיינע אקסלען און דעם רוקען, דער גאנצער קערפער האט איצט געציטערט און עפעס וויא א זעלטזאמע כוואליע איז דורכגעלאָפען אונטער דער הויט.

— ער שלאָפט, האט געזאָגט דער הויפט דאָקטאר צו זיינע קאָלעגען.

קאָפּע'ס אויגען זיינען געווען פערמאכט, זיין געזיכט האט זיך קראמפּפהאפט געקרימט, ער איז געשלאָפען אבער ניט זיינע פיס.

זעהענדיג אז דיא דאָקטוירים האבען אויף איהם ארויפגעלעגט דיא הענד, האט זיא אויך געוואָלט טהאָן דאס זעלבע, זיא איז שטיל צוגעגאנגען און האט איהר האנד ארויפגעלעגט אויף זיין אקסעל.

וואס איז דארטען געווען אזוינס? א טייך האט געשיינט צו שטראָמען אונ־טער דער הויט, דאס איז געווען דער בראנפען פון דעם אסעמואר, וועלכער האט זיך וויא א מאָל דורכגעבויערט דורך דיא מוסקעלען, נערווען, ביינער און מארך.

דיא דאָקטוירים זיינען אוועקגעגאנגען, אין א שטונדע שפּעטער האט זשערוויז געזאָגט צום יונגען דאָקטאָר:

— איז ער טוידט, מיין הערר?

נאָר ער האט א קוק געטהאָן אויף דיא פיס און געענטפערט:

— ניין.

א שטונדע נאך א שטונדע איז אריבער. ענדליך זיינען דיא פיס נשוואַרץ שטיל און שטייף.

— ער איז טוידט, האָט דער דאָקטאָר געזאָגט, ווענדענדיג זיך צו איהר. נאר דער טוידט אליין איז אימשטאַנדע זיי צו בערוהיגען.

ווען זשערוויז איז צוריסגעקומען א היים, האט זיא ביי דער טהיר געטראָפען א מאסע מענשען, זיא האָט געדענקט, אז זיי ווארטען אויף איהר און ווילען איהר אויספרעגען, און האָט זיי געזאָגט מיט א רוהיגען טאָן, אז קאָפּא איז געשטאָרבען און זיא איז אוועק ווייטער.

נאר קיינער האט איהר איצט ניט געהערט, זיי זיינען געווען בעשעפטיגט מיט מעהר אינטערעסאַנטע זאכען, איינער האט דערצעהלט דעם צווייטען, וויא פלאָסאָ האָט שיער ניט דער׳הרג׳עט לאַנטיע׳ן, פלאסאָ איז א טינער און האָט געקענט בעטערקען, וואס עס געהט פאַר שוין לאנג פריהער, ראָשע האט דערצעהלט אז דיא פרוי האָט נעדונגען דעם קראָם און לאַנטיע האט שטענדיג מזל, וויל ער האט ליעב הייסע מאַנענס.

זשערוויז איז דערוויל אוועק צו קאָפּאָסביידע שוועסטער.

— ער איז טוידט, האָט זיא נעזאָגט מיט א שוואכען קול, נאך פיער טעג שרעקליכע יסורים.

זיי האבען נעפונען פאר זייער פליכט ארויסצונעהמען זייערע טיכלאך, כאָטשע ער האָט געפיהרט א מאוסען לעבען, איז ער דאך זייער ברודער.

ראָשע האט געצווינגען מיט דיא אַקסלען און געזאָגט אין דער הויך:

— א שפּאס! וועט זיין מיט איין שכור ווייניגער אין פּאריז!

פון דיעזען טאג אן איז זשערוויז ניט שטענדיג געווען ביים זינען און דיא שכנים פון הויז האבען זיך אָפט אמוזירט צו זעהן, וויא זיא מאכט נאך קאָפּע׳ס טאַנצען.

נאר איהרע פאַרשטעלונגען זיינען געווען ניט ווילענדיג, זיא האט צייטענוויז געציטערט מיט׳ן גאנצען קערפער און ארויסגעלאָזט קראַמפּפהאַפטע געשרייען, זיא האט זיך אָנגענומען זיין קראנקהייט פון קוקען אויף איהם אזוי לאנג אין האָספּיטאל. נאר דאס איז געווען א שוואכע פאָרמע פון דער קראנקהייט און האָט קיין מאָל ניט דערגרייכט דיא שטופע וויא עס איז געווען ביי איהם, און דיא פּאָר מאָנאט וואס זיא האט זיך נאך געמאַטערט אויף דער וועלט.

זיא איז געזונקען אלץ ניעדריגער און ניעדריגער. אזוי ניך וויא זיא האט נאר דערטאפט ערגעץ אביסעל געלד, האט זיא עס גלייך אויפ'ן שטעל פערטרונ־קען, דער ווירטה פון הויז האט בעשלאסען ארויסצואווארפען איהר פון דעם צימער און אזוי וויא גראדע צו יענער צייט האט מען געפונען דעם אלטען ברו א טוידטען אין זיין לאך, האט דער ווירטה איהר ערלויבט צו פערנעהמען זיין פלאץ, און ליגענדיג דארטען אויף א קופע פערפוילטע שטרוי, האט זיא ערווארטעט דעם טוידט וויא עס ווייזט אויס, האט אפילו דיא מוטער־ערד פון איהר נים געוואלט וויסען, א פאר מאל האט זיא זיך געפרובט ארויפווארפען פון פענסטער, נאר דער טוידט האט איהר געגומען ביסלעכווייז, אין דער ווירקליכקייט האט קיינער נים געוואוסט ווען און וויא אזוי זיא איז געשטארבען, מען האט געזאגט, אז פון קעלט און פון הונגער.

נאר דער אמת איז, אז זיא איז געשטארבען, ווייל דאס לעבען האט איהר אין גאנצען אויסגעמאטערט. דער אלטער באזשאן איז געקומען דעם זעלבען טאג וואס מען האט איהר געפונען טוידט, ער האט געבראכט איהר טרונע אונטער'ן ארם און איז געוועזען שכור און פריילך וויא א פויגעלע.

— עס איז נארעש זיך צו־יאגען נאכ'ן טוידט, ענדליך מוז ער קומען, איך בין פערטיג צו טהאן אייך דאס פערגניגען, ווען אייער צייט קומט, אנדערע ווילען געהן, אנדערע ווילען בלייבען, און דוא ביזט איינע, וואס האט געוואלט געהן, נאר מען האט איהר געלאזט ווארטען.

ווען ער האט אויפגעהויבען דיא געשטארבענע מיט זיינע גרויסע און גראבע הענד, האט ער עס געטהאן צערטליך, און ארייגלעגענדיג איהר זאנפט אין דער טרונע, האט ער געמורמעלט:

— דאס בין איך ... דאס בין איך, מיין טהייערע, האט געזאגט דער גראבער פרויען־טרייסטער. דאס בין איך. זיי איצט גליקליך, און שלאף רוהיג, מיין טהייערע.

ענדע.

דאס איז דיא ענדע פון גאנא'ס מוטער. אויב איהר ווילט וויסען וואס עס איז געווארען פון נאנא דאנן קויפט „נאנא" פון עמיל זאלא, פרייז 85 ס. מיט פארטא 40 ס.

3 1761 07977239 8